Digitized by Google

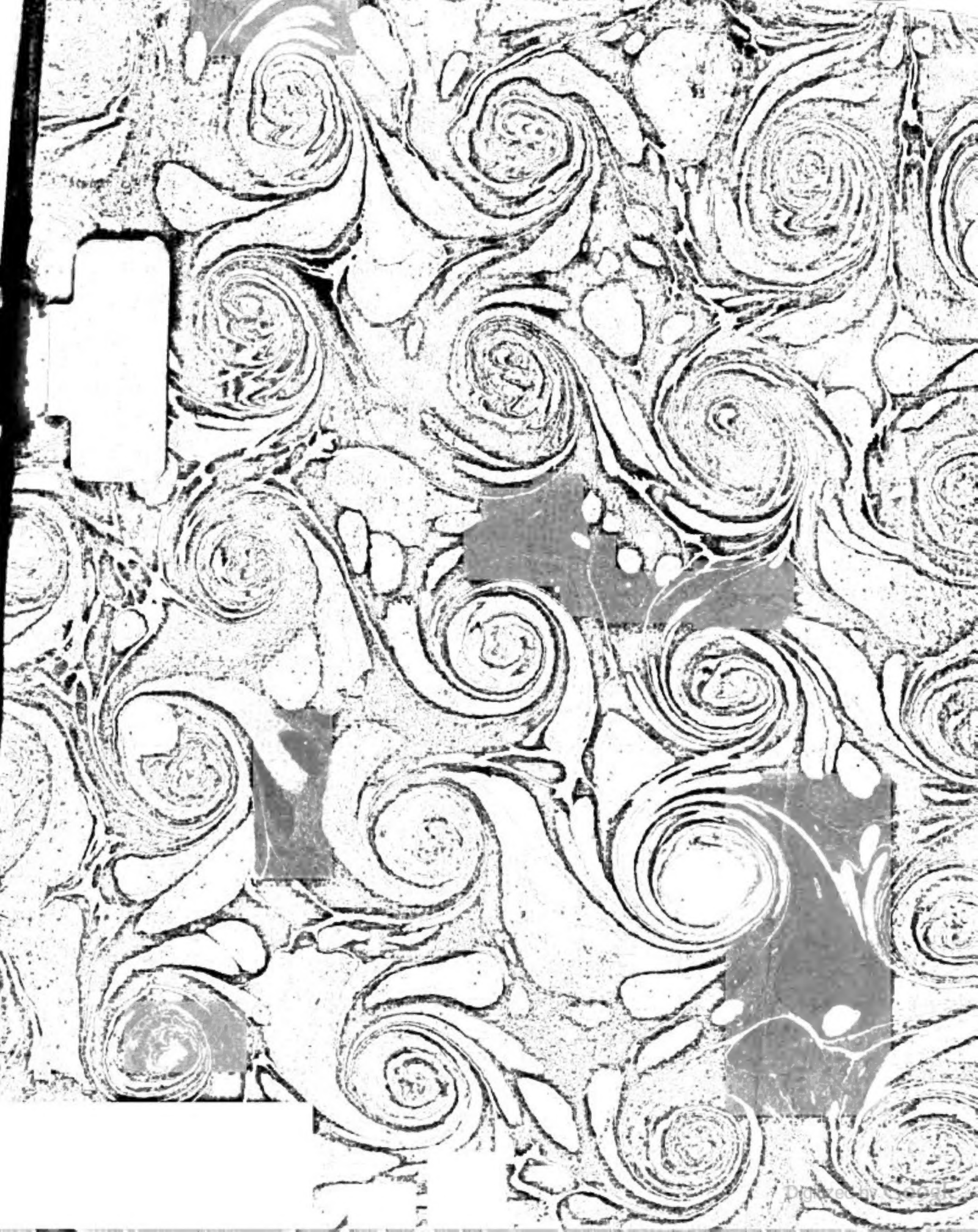

Digitized by Google

ACTA ERUDITORUM,

publicata Lipſiæ

Calendis Januarii, Anno MDCCVIII.

NOVUM TESTAMENTUM CUM LECTIONIbus Variantibus, Locis Parallelis & Prolegomenis, ſtudio, JOANNIS MILLII, S. Theol. D.

Oxonii, e Theatro Sheldoniano, 1707, fol. Alphab. 10 plagulæ 17.

DUdum expectatum ſummis orbis Chriſtiani ſtudiis opus jam demum, Sereniſs. Brittannorum Regina, nequicquam obſtantibus belli & pacis curis, quibus Inſulæ ſuæ, imo orbis Europæi fortunas librat, urgente, in lucem prodit, Auctore quidem paucis poſt illud publicatum diebus mortalibus rebus erepto: nimirum vanos hominum plauſus vel non admittendos ei, qui mentem tamdiu in divinis iſtis defixam habuiſſet, vel longe eosdem labore, Herculea conſtantia per XXX annos heic exanclato, impares eſſe, oſtendentibus fatis. Stat interea immortalis gloria operis, &, ut fas eſt ominari, a Verbo vitæ vitam trahet atque immortalitatem. Rectiſſime autem nos quidem, quibus hiſtoria ejus texenda jam eſt, facturos exiſtimamus, ſi ab ipſis eam Prolegomenis exordiamur, quibus tria complectitur, primo ſingulorum N. T. librorum natales & divinam autoritatem aſſertam, ipſiusque Canonis conſtituti hiſtoriam: tum porro Sacri textus fata per omnes Eccleſiæ ætates: poſtremo vero hujus editionis conſilium, & eorum, quæ præſtita in ea ſint, non indiligentem narrationem.

Ad primum argumentum quod attinet, id ita tractat, ut

9R-8130

082
M83

Digitized by Google

FCC
18.673

Digitized by Google

082
n. 83

Digitized by Google

18673

ACTA ERUDITORUM

ANNO

M DCC VIII

publicata,

Cum S. Cæsareæ Majestatis & Regis atque Elect. Sax. Privilegiis.

LIPSIÆ,

Prostant apud JOH. GROSSII Hæredes,
JOH. FRID. GLEDITSCH,
&
FRID. GROSCHUF.

BIBLIOTECA

Typis Viduæ Christiani Götzii,
A. M DCC VIII.

Digitized by Google

Digitized by Google

ACTA ERUDITORUM,

publicata Lipſiæ

Calendis Januarii, Anno MDCCVIII.

NOVUM TESTAMENTUM CUM LECTIONIbus Variantibus, Locis Parallelis & Prolegomenis, ſtudio, JOANNIS MILLII, S. Theol. D.

Oxonii, e Theatro Sheldoniano, 1707, fol. Alphab. 10 plagulæ 17.

DUdum expectatum ſummis orbis Chriſtiani ſtudiis opus jam demum, Sereniſs. Brittannorum Regina, nequicquam obſtantibus belli & pacis curis, quibus Inſulæ ſuæ, imo orbis Europæi fortunas librat, urgente, in lucem prodit, Auctore quidem paucis poſt illud publicatum diebus mortalibus rebus erepto: nimirum vanos hominum plauſus vel non admittendos ei, qui mentem tamdiu in divinis iſtis defixam habuiſſet, vel longe eosdem labore, Herculea conſtantia per XXX annos heic exanclato, impares eſſe, oſtendentibus fatis. Stat interea immortalis gloria operis, &, ut fas eſt ominari, a Verbo vitæ vitam trahet atque immortalitatem. Rectiſſime autem nos quidem, quibus hiſtoria ejus texenda jam eſt, facturos exiſtimamus, ſi ab ipſis eam Prolegomenis exordiamur, quibus tria complectitur, primo ſingulorum N. T. librorum natales & divinam autoritatem aſſertam, ipſiusque Canonis conſtituti hiſtoriam: tum porro Sacri textus fata per omnes Eccleſiæ ætates: poſtremo vero hujus editionis conſilium, & eorum, quæ præſtita in ea ſint, non indiligentem narrationem.

Ad primum argumentum quod attinet, id ita tractat, ut

de cujusvis libri tempore & autoritate distincte agat. Neque de Apostolicis scriptis hodie superstitibus tantum, sed & de iis tractet, quæ olim eorum nomine circumlata passim allegantur. Ejus nonnulla ut delibemus, in ea sententia est, iis quas hodie tenemus priorem ad Corinthios epistolam scriptam omnino aliquam esse, quod ex verbis 1 Corinth. V, 9 collatis cum v. 11 omnino sit colligendum: manifestum enim esse, eos præceptum, priore epistola comprehensum, de vitandis cum hominibus impuris commerciis, quam par erat latius extendisse, eis proinde locis ex instituto explicatum. Ebraicum Matthæi Evangelium genuinum Hieronymum haut habuisse probat ex locis Hieronymianis, in quibus ex eo dubitationibus, quibus distinebatur ipse, in promtu erat remedium parare, patrum optimo interea meras conjecturas proferente. Quod vero ille citat κατὰ Ἑβραίους εὐαγγέλιον non esse Matthæi, quandoquidem a Græco textu sit ita diversum, ut ea licentia nullus potuerit uti interpres: idque firmatur eis, quæ ad Matthæi XXIII ex eo Hieronymus allegavit, aliisque multis fragmentis ejus. Ipsum præterea Hieronymum & Epiphanium solos esse ex Patribus, duo ista qui confundant evangelia, turba reliqua reclamante. Evangelii secundum Ægyptios autores Essenos credit, qui Alexandriæ a Marco conversi fuere, ut apud Eusebium est, id enim firmare μυστικώτερα in eo plurima, eis enim Essenos delectatos Philonem testari, taliaque esse, quæ apud Clementem Rom. Ep. II. §. 12 & apud Theodotum in calce operum Clem. Alex. p. 799 legantur. Eosdem nuptias odisse, eoque spectare, quod in eo Evangelio est, Christum venisse καταλύσαι τὰ ἔργα τῆς θηλείας apud Clem. Alex. Strom. III p. 345. In horum Evangeliorum censum Matthiæ quoque παραδόσεις habendas ait, ex ore ejus, in Judæa prædicantis, exceptas, quibusdam etiam male acceptis ἀδιηγητῇ atque ab Hæreticis in deteriorem sensum detortis. Atque istas διηγήσεις esse putat, non Matthæi Evangelium, quas sub initium Evangelii sui D. Lucas respiciat. Epistolam, quam ad Ephesios missam a Paulo, vulgatæ ἐπιγραφαὶ loquuntur, multis ar-

tis argumentis Laodicenſibus vindicat. Nihil ad Epheſios nempe pertinere verba cap. I v. 15 quippe quos triennio coram viderit, ut ſit Actor. XX, 20. XXVII, 31. Non convenire quæ cap. III, 1. 4. habentur, eandem ob cauſam. Convenire autem Laodicenſibus, quos juxta cum Coloſſenſibus non viderit, ut eſt Coloſſ. II, 1: quamobrem ad utrosque per eundem nuntium, Tychicum, una hasce epiſtolas miſerit, recente memoria adhuc tenens Laodicenis ſcripta, & a Coloſſenſibus prælegi cupiens, Coloſſ. II, 18, ſimile ſcilicet argumentum tractantia, ut ſunt plane gemina quæ epiſtola ad Epheſios, ut nos vocamus, continet, iis quæ occurrant in litteris ad Coloſſenſes, niſi quod plenius omnia in illis tradantur, ut illuſtrandis ad Coloſſenſes ſcriptis valeant inſervire. Quemadmodum epiſtola ad Coloſſenſes, brevior licet, viciſſim quædam contineat Laodicenis legenda, de cultu angelorum maxime, & ſalutationes Laodicenorum magis ſpeciales, poſt obſignatam epiſtolam ad eos datam huic ſubnexas. Hinc eſſe, quod in hujus epiſtolæ c. I v. 1 verba ἐν ἐφέσῳ omiſerint codices Baſilii & Hieronymi, lacunam librariis relinquere malentibus, quam *Epheſi* nomen retinere, ad quam referri non patiantur epiſtolam iſtam, quæ obvia in ea ſunt. Marcionem igitur, Sinope degentem, in vicinia Laodiceæ, a popularibus ſuis forte accepiſſe Epiſtolam, quæ Epheſiis hodie inſcribitur, ad Laodicenos pertinere, vel exemplaria ita ſuadentia inſpexiſſe. A Tychico tamen apographo hujus epiſtolæ ad Epheſios ſuos perlato, factum eſſe, ut eorum nomen ſubſtitueretur, ipſius Pauli forte autoritate, quod ad eos æque ac ad Laodicenos generalis epiſtolæ ejus doctrina pertineret. Epiſtolam ad Hebræos multis novis & luculentis argumentis & Paulo vindicat, & Hebraice primum ſcriptam eſſe negat. De Marci Evangelio hæc ejus ſententia eſt: Marcum, D. Petri comitem, particulas quasvis hiſtoriæ Evangelicæ, prout eas accepiſſet, chartis demandaſſe, de methodo & ordine, quo componerentur, parum ſolicitum, hasque ſecum ſervaſſe novisque identidem acceſſionibus ampliaſſe. Poſtquam vero ad manus ejus Evangelium Matthæi veniſſet, ad methodum iſtius Evangelii ſua plerumque diſpoſuiſſe, ipſis

verbis etiam ejus ſervatis, inſertis tamen p-ilim, quæ ad majorem lucem & integritatem ejus hiſtoriæ pertinerent, quibusdam novis circumſtantiis item, imo & totis hiſtoriis a Matthæo prætermiſſis, ex notulis ſuis adjectis. Ceterum Græ lingua opus concinnatum fuiſſe ex ipſo contextu eleganter obat. Simili modo de Lucæ Evangelio, multa ex Matth & Marco ad verbum exprimente, reliqua ex relationibus Apoſtolorum addente, argutatur. Taceo de aliis ſcriptis N. T. obſervata. De quibus omnibus ubi ſimili ratione inſtitutam diſputationem abſolvit, Canonis ſacri N. T. conſtitutionem ita explicat, ut quemvis librum vel epiſtolam, quæ Apoſtoli alicujus opera prodiret, ſtatim pro divino habitam dicat, & in γραφαῖς cenſitam, præeuntibus ipſis ceteris Apoſtolis, quemadmodum Petrus poſterioris epiſtolæ c. III Paulina in γραφαῖς collocat. Tum unum Apoſtolorum ſcriptis ſuis ex alterius ſcriptis prioribus ſententias inſeruiſſe, hoc modo & eorum firmantes autoritatem, & ſuis fidem conciliantes. Tum ea omnia Scripta, cum ætas Apoſtolica in Joanne deſiiſſet, in unum corpus redigi cœpiſſe, ne perſecutionis æſtu perirent, vel hæreticorum dolis paterent. Judiciumque de iis quæ in has Pandectes Sacras referri mererentur, vel ex manu in αὐτογράφοις adhuc ſuperſtitibus, vel certa traditione, vel aliis indiciis latum eſſe. Primam autem fuiſſe Evangeliorum collectionem, in qua ipſe Joannes Apoſtolus operam Eccleſiæ navaverit, qui reliquis tribus approbatis ſuum adjecerit in vicem ſupplementi, quæ proinde ſtatim poſt fata ejus uno volumine Aſiæ Epiſcopi junxerint: unde ab ipſo Irenæo, Aſiano, jam celebretur IV Evangeliorum canon, & ſuum Evangelium in IV tomos ſecuerint Amoniani, ſola vero Evangelia in Sacris conventibus juxta cum Scriptis propheticis lectitata dicat Juſtinus Apol. II. p. 77. Paucis poſt annis ſimili modo πραξαποστόλῳ & epiſtolarum collectionem factam eſſe, illi ſubjunctarum, ut Hiſtoria cognita & ipſæ rectius intelligerentur. Ab Eccleſia Romana autem primum factam eſſe variis argumentis probabilibus inductus ſuſpicatur, ante annum CXXVI, ut quo Marcion, imitatione Canonis Eccleſiæ, ipſe

quoque

Digitized by Google

quoque εὐαγγέλιον & ἀποστολικὸν ſuum ſectatoribus ſuis obtruſit. Imo ex loco Ignatii in Epiſt. ad Philadelphienſes, ſuggerente clariſſimo Grabio, obſervat, ejus martyris ætate, adeoque ante annum C. 114 jamjam Apoſtolicarum epiſtolarum collectionem extitiſſe. Locus eſt: προσφυγὼν τῷ ΕΥΑΓΓΕΛΙΩΙ ὡς σαρκὶ τοῦ Ιησοῦ, καὶ τοῖς ΑΠΟΣΤΟΛΟΙΣ ὡς πρεσβυτερίῳ ἐκκλησίας καὶ τοὺς ΠΡΟΦΗΤΑΣ δὲ ἀγαπῶμεν. Fuiſſe autem in hoc Apoſtolico XIII Pauli epiſtolas, unamque Petri & Joannis, quas ſolas propterea citet Polycarpus; ſolas indubitatas dicat Euſebius. Tum vero, ubi ad varias Eccleſias collectio illa delata eſſet, eas, quæ apud ipſas præterea aſſervarentur, adjeciſſe epiſtolas, Hieroſolymitanam v. g. ad Hebræos, Jacobi item & Judæ litteras; Aſiaticas Petri poſteriorem, Joannis duas & Apocalypſin. Quarum fides cum ſtatim explorata non eſſet remotioribus Eccleſiis, eas ab iis in dubium eſſe vocatas, atque hoc ipſo argumento Canonis Apoſtolici LXXXV νοθείαν revinci. Hinc jam ſpeciatim ſingularum iſtarum, de quibus dubitatum, epiſtolarum, & ſtabilitæ ſenſim ſenſimque autoritatis earum hiſtoriam percenſet, ipſisque pari quibus ceteris jure canonicam deberi fidem demonſtrat.

Sed ad ſecundam partem jam vocamur horum Prolegomenorum, qua de ſtatu Sacri textus N. T. per omnia Eccleſiæ ſecula agitur. Exemplaria igitur Sacrorum iſtorum librorum ex autographis ab Apoſtolicis viris, & quorum explorata Præſulibus Eccleſiarum fides eſſet, deſcripta paſſim Eccleſiis ſumma fide oblata ait, ipſis Apoſtolis ex parte vivis, quod de Evangeliis maxime certum ſit. Grotii igitur confutatur commentum de ultimo capite Evangelio Joannis ab Eccleſia Epheſina adtexto, ut & ſententia eorum, qui hiſtoriam adulteræ in illud ex Evangelio ſecundum Ebræos irrepſiſſe putant, eo quod in aliis codicibus eam inveniant ὠβελισμένην, in aliis plane omiſſam; quod non jure ſed fallaci conjectura non neminis factum clariſſ. Autor putat, qui eandem hiſtoriam, a Joanne tamen αὐτόπτῃ aliter in haut paucis relatam, in Evangelio ſecundum Ebræos inveniſſet. Laciniam vero Lucæ VI, 5 de homine die Sabbati laborante

borante quibusdam exemplaribus a Nazaræo potius, Legis ſtudioſo, quam Marcionita, ejusdem hoſte, aſſutam agnoſcit. Agnoſcit & ſubleſtam fidem ejus, quæ Matth. XX, 28 in Leonis M. Juvenci & Cantabrigenſi codice deprehenſa eſt, ut & Matth. VI, 33 in Cod. Origenis & Clementis Alex. Ceterum Hæreticos ſtatim poſt Apoſtolicam ætatem novis ſcripturis ſpuriis procudendis operam dediſſe potius, quam Apoſtolicis corrumpendis & adulterandis: quod Simonianorum, Baſilidianorum, Valentinianorum exemplis pateat. Ebionæis tamen exceptis, qui Ebraicum Matthæi Evangelium interpolare cœperint, eoque cum aliis de novo compoſitis ſubleſtæ fidei ſcriptis uti. Scholia vero ſeculo ſecundo privatorum hominum codicibus, non æque publicis Eccleſiarum, adſcripta fuiſſe ex Clemente Alex. oſtenditur, apud quem Strom. IV. p. 490 eorum nonnulla commemorantur, eaque ſucceſſu temporis nonnunquam in ipſum textum fuiſſe ſcribarum culpa admiſſa. Evangelii Lucæ ac Scriptorum Pauli codicem, quo Marcion uſus ſit adhuc Catholicus, genuinam plerumque Scripturam, etiam ubi ab hodiernis diſſentiunt, præ ſe ferre, niſi quod in pauculis quibusdam ex ſcholiis, & ſtudioſorum emendationibus vis illata ſit Sacro textui: id quod oſtenditur ex fragmentis exemplarium quorum ἰδιάφει in ſuo canone conficiendo poſtea uſus eſt Marcion, apud Epiphanium, Tertullianum, alios obviis: ut pateat, ex induſtria nihil in eo depravatum fuiſſe, quod & auctoris noſtri de Heracleonis & Ptolemæi Codicibus judicium eſt. Primum Cerdonem, & poſt eum Marcionem, poſtquam in hæreſin eſſet prolapſus, grande auſum fuiſſe nefas in Lucæ Evangelio Paulique epiſtolis, ex quibus novum Canonem ex ſuo ingenio reformatum conſtituerint, cujus indoles accuratiſſime, collectis ſtudioſe ex veteribus omnibus illis corruptelis, quibus vel Marcion, vel Marcionitæ, ſacros illos libros polluiſſent, ob oculos ponitur, atque ab iis Lectiones quædam pro Marcioniticis perperam annotatæ curioſe diſtinguuntur. Simili modo de Valentini, Luciani, Apellis inquinamentis, Sacris codicibus adſperſis agitur. Contra codicibus, quibus Juſtinus Martyr uſus ſit, integritatem ſuam conſtitiſſe, ſpe-

ſpeciminibus ex ipſius ſcriptis allegatis oſtenditur. Tatianus inde quid harmonia ſua, quid κεφαλαίοις, majoribus conſtitutis, eorumque titulis, quid metaphraſi textui ſacro præſtiterit, recenſetur. Ex Irenæo item, qui fuerit ſtatus codicum, quorum ipſi uſus fuit, demonſtratur, & prolixiſſime, quales verſio Itala ſecuta ſit codices, quæ indoles ejus extiterit, quæ interpolationes, indagatur, quarum poſtremas ex Irenæi fere translatione & Tertulliano, quem Itala uſum non dubitat Cl. Auctor, ſed corruptiſſima, venatur. Clementis Alexandrini inde lectiones examinat, integras & genuinas, ſed ex notulis marginalibus nonnihil quandoque interpolatas. Aſclepiodoti vero Hermophili & Apollonii corruptelas generatim tantum memorat, cum nulla eorum hodie ſpecimna extent. Hippolyti codices, ſi quidem vere ejus ſit tractatus de Anti-Chriſto, genuinam paſſim in Apocalypſi præferre ſcripturam, interpolationes tamen etiam paſſos hinc inde. Ammonii operi, quod Diateſſaron vocat, quæ facies fuerit, diligenter inveſtigat, tum vero ex homiliis Clementinis diſcrepantias quasdam annotat, maxime vero copioſe Origenianas lectiones examinat, atque eum non tantum ex diverſis & variantibus codicibus, ſed & interpolatis quandoque ſua allegaſſe docet. Simili opera quæ ex λειψάνοις Cypriani & Novatiani, Dionyſii Alex. Manichæorum, Pierii & Pamphili, Luciani & Heſychii, Methodii, Dialogo contra Marcionem, ſcriptis item Euſtathii Antiocheni, Petri Alexandrini, Euſebii Cæſareenſis, Athanaſii, de variis textus ſacri mutationibus colligi poſſunt, luſtrat. Photini item Anomœi in eum improbas manus memorat, ex Cyrillo inde, Juvenco, Hilario Pictavienſi, Lucifero Calaritano de eodem argumento agens. Ex Victorino item Afro, Optato & Paciano, Hilario Diacono, Ephræmo Syro, Baſilio M. Gregoriis, Amphilochio, Didymo Alexandrino, Macario, Ambroſio, Philaſtrio, Tichonio, Rufino, Paulino, Auguſtino, Hieronymo, Chryſoſtomo: cujus fere temporibus Actus & epiſtolæ Apoſtolicæ in κεφάλαια diſtinctæ doctiſſimo Autori creduntur, ſimulque de iis agitur. Inde ad Nonnum, Iſidorum Peluſ. Cyrillum, Neſtorium, Theodoretum, Caſſianum, Eucherium, Salvianum pergitur. De

editione

editione inde Epistolarum Pauli, Actuum item & Epistolarum catholicarum Euthaliana, & usurpatis in ea primum στίχοις & subnotationibus adjectis prolixe disseritur, ejusque lectiones a nostris diversæ studiose excerpuntur. Hinc similium ex Eugenio, Vigilio Tapsensi, Andrea Cæsareensi, interpolatis Ignatii & Pseudo-Clementinis, Fulgentio, Facundo, Areta, Liberato, Victore, Gregorio, Hesychio Hieros. Chronico Alexandrino, Maximo, Beda, Joanne Damasceno & Georgio Syncello, Carolo M. & Alcuino, observationum messis. De stichis inde per totum corpus Bibliorum invectis, & Stichometria Nicephori. Ex Hincmaro Rhemensi porro, Photio, autore operis imperfecti in Matthæum, Oecumenio, Fulberto, Macario, Theophane Cerameo, Lanfranco, Theophylacto, Euthymio Zigabeno, eadem variationum historia continuatur. Tum de Hardingi & Nicolai Cardinalis in restituenda versione Hieronymi, & *Bibliæ*, quæ ea ætate vocabant, *correctoriis*, Rogeri Baconi item de ea restitutione consiliis, Laurentii Vallæ conatibus satis infelicibus, emendatione Card. Ximenis, operaque tam in Græco textu N. T. quam versione Latina posita. Græcum textum maximam partem ex Codice a Leone X transmisso esse expressum ait, eique plane geminum in Anglia inter Laudianos inveniri. Hinc puriorem natam esse Complutensem editionem, maxime in Evangeliis, quam Frobenianas, Aldinam & Colinæi: minus puram in Actibus & Epistolis Apostolicis; cujus rei specimina allegantur. In iis tamen etiam non nimis inquinatam esse, ut ad eam merito sequentes editiones magis magisque compositæ fuerint. Quamvis vel sic tamen ultra CCC lectiones germanas hujus editionis sint observatæ Cl. Viro, in reliquis vulgatis præteritæ, quas optat ille omnes juxta Ximenianum istud exemplar adornatas fuisse. Primæ Erasmi editionis anni 1516 adjumentis, & codicibus, quibus usus fuerat, quorum lectiones maximam partem ad manus Cl. Viri pervenere, recensitis, observat, quot locis ab iis cum ratione, quot perperam item recesserit, atque menda ejus præter typographica numerat D, genuinas vero lectiones, pro quibus in sequentibus editionibus depravatæ successerint, plus

plus C. Aldinam editionem anni 1518 ad Eraſmicam expreſſam eſſe non dubitat, ipſos etiam ejus errores retinentem. In ſecunda Eraſmi editione, meliore haut dubie, & a CCCXXX depravationibus prioris editionis repurgata, ægre fert vulgatam verſionem iniquius ab eo tractatam eſſe, cujus indolem ſatis perſpectam non habuerit; monet tamen etiam ultra LXX errores in eam admiſſos eſſe (C paulo ante numerabat) feliciter in priori ſublatos. Hagenoenſem editionem anni 1521 ex Eraſmi ſecunda expreſſam eſſe, relictis tamen in ea, neſcio quo fato, quibusdam prioris & Aldinæ vitiis. Editionem Eraſmi III anni 1522 nonniſi CXIIX locis a ſecunda diſcedere, quarum XXXVI ad fidem textus Aldini, reliquæ ex MSS. ſint reformatæ, quarum lectiones nonnullæ in margine quoque exhibeantur. Wolffii editionem A. 1524 ad Hagenoenſem excuſam eſſe, a qua nonniſi XI locis diſcedat, quorum VII ſint in Eraſmi prima & Aldina: tres in Aldina ſola. Eraſmi editione IV, Anni 1578, reformatam eſſe tertiam ejus editionem locis CVI, ad fidem editionis Complutenſis. Argentinenſem Bebelii 1531 ad Eraſmi tertiam expreſſam eſſe, quibusdam tamen editionis primæ & ſecundæ lectionibus retentis. Colinæi editionem 1534 ex variis editionibus & codicibus eſſe contextam: CL ejus eſſe lectiones, quibus ab huc usque editis omnibus diſcedat: quarum ſint nonnullæ, ſed paucæ, huc usque in MSS etiam inventæ minus, adeoque ſuſpectæ, ad vulgatam tamen, quod Colomeſius putaverat, minime textum eſſe reformatum. Sequentes inde editiones ut varie ex iſtis conſarcinatæ fuerint, diligenter Vir Reverendus oſtendit. Prolixe vero de impenſis a Rob. Stephano in hanc rem curis agere inſtituit, cumque ipſe Codicum ſuorum indolem, ut decet, non delineaverit, eaque re vario errori ſuppeditaverit occaſionem, ſingulis, ex lectionibus ab eo exhibitis, delineatis, defectus ille ſuppletur. Tacemus quæ de inſequentibus editionibus; Verſione Æthiopica, cura Petri Æthiopis edita, Hebraici item Matthæi Evangelii editione Tiliana, & verſione Syriaca a Widmanſtadio primum procurata, eaque occaſione de altera, cujus partem tantum editam a Pocokio primum habemus, diſſerit. De Bezæ in N. T. curis agens ejus

Codices, maxime celebrem illum, quem Cantabrigienſes hodie ſervant, diligenter delineat, ut & alterum Claromontanum, quos, utut fœdiſſime a Latinis deformatos, multas tamen optimas lectiones ſuppeditare oſtendit, & cur minus hic illo impurus ſit, rationes reddit. Sed ut ne nimis diu hæc nos morentur, titulos rerum, quæ ſuperſunt, tantum indicabimus. De notationibus igitur porro Lucæ Brugenſis agit, Arabica Evangeliorum verſione anno 1611 edita, Bibliis Wechelianis, Lucæ Brugenſis notis in V. L. evangeliorum, Scaligeri & Caſauboni conjecturis, editione N. T. Elzeviriana, Boiſii collatione, Variis Lectionibus Veleſianis, collectione V. L. Caryophili, Morini exercitationibus Biblicis, Codice Alexandrino, Notis Grotianis, Evangeliorum verſionibus Perſicis, collectione V. L. Waltoniana, Evangeliis Gothicis, Saxonicis, Bibliis Armenis. Sauberti noſtri annotationibus in Matthæum, quem, ſibi non viſum, ex Simonii Gallicis in Salbertum mutat; verſione Coptica, editione demum N. T. Oxonienſi cum variis Lectionibus. En tibi, Lector, Hiſtoriam litterariam Scriptorum N. T. ſatis exactam.

Sed ad ipſam operam Venerandi Autoris transeundum, qua, quid in nova ſua hacce editione præſtiterit, parte ultima horum Prolegomenorum ipſe exponit. Non expectabitur autem, ut collatorum Codicum MSS, editionum, Patrum, Verſionum recenſionem hic inſtituamus accuratiorem, quæ tædio non carere non poſſet. Ipſam diſpoſitionem operis paucis delineaſſe ſufficerit. Textus ad editionem R. Stephani A. 1550 conformatus eſt, Κεφάλαια vetera, ut & Euthaliana in Actis & epiſtolis Apoſtolicis, Aretæ item ad Apocalypſin, ſectiones Ammonianæ textus Evangelici, & Euſebii canon in margine interiore collocantur. Lectionum farrago omnis textui, littera ad Stephanicam forma proxime accedente, expreſſo, minore typo ſubjungitur, eique obſervationum Rev. Autoris de iis lectionibus varia ſeges paſſim inſpergitur, prolixiorum quandoque, prout argumenti indoles id poſtulaſſet. Tales ſunt ad Genealogiam Chriſti apud Lucam & de Cainane inprimis, quem explicatis aliorum ea de re ſententiis, apud LXX Interpretes in hiſtoria Moſis in omnibus Codicibus, in Paralipomenis in omnibus

Digitized by Google

bus excepto Vaticano exhiberi, a Veteribus quibusdam doctoribus ſine codicum autoritate, vel Ebraicum ſc. textum, vel rationes ſuas ſequentibus omitti, ideoque a Luca, LXX viralem ſemper exprimente, retineri, nullamque adeo Codicis Bezæ eam omittentis autoritatem eſſe debere, obſervat. Tales, quas ad Joh. VI. verſ. ult. ad defendendam hiſtoriam feminæ adulteræ habet. Tales, ut infinitas alias præteream, de celebri illo loco de teſtibus in cœlo tribus 1 Joh. V, 7: Quem qui omittant Codices, qui non legant patres, quæ verſiones ad annum usque Chriſti DCC, & paulo ultra exponit. Inde qui Codices & editiones Patresque agnoſcant, recenſet, atque Simonio nonnulla eorum teſtimonia cavillanti reſpondet. Exempli loco ſint, quæ Cypriani teſtimonio eludendo ille ex Facundo obſervaverat, cui dictum, Cyprianum non VII ſed VIII comma myſtice explicatum reſpexiſſe. Namque, inquit Noſter, qui Facundus CCC annis Cypriano junior rectius mentem ejus perſpexerit, quam Fulgentius ei coævus, qui contrarium dixit? Unde conſtat Latinis ævo Cypriani v. 7 notam fuiſſe interpretationem myſticam, qua *Spiritus aqua ſanguis*, Patrem filium Spiritum S. notet, quam primus Auguſtinus Lib. 3. contra Maximinum c. 22 e Latinis adoptavit, ſequentibus eum aliis, qui verſus 7, in codicibus ſuis omiſſi, ſenſum, quem in aliis Patribus invenerant, myſtica interpretatione commatis 8 niti temere crederent, quod & Facundo contigiſſe ſit veroſimile? Qui porro credamus Cyprianum, minime diffluentem myſticis interpretationibus, tam lubricæ interpretationi commatis 8 calculum addere potuiſſe? Non vult tamen Clariſſ. Autor locum illum autoritate præfationis Hieronymi, quam nullam eſſe fatetur, eamque fuſe explodit, tueri. Ceterum ipſe omnino genuinam hanc Pericopen eſſe defendit, Tertulliani inprimis, qui ad authentica provocet, h. e. vel archetypa Apoſtolorum, vel codices iisdem conformes, autoritate, ut & Cypriani. E Græcis vero exemplaribus bene multis diſparere hanc pericopam cœpiſſe non longe poſt ſcriptam epiſtolam, ante Irenæi (nam illum verſum 7 non agnoviſſe conſtat) tempora, non hæreticorum fraude, qui ut ſupra dictum, corrumpendis Apoſtolorum Scriptis

nondum adeo operam dederint, ſed librariorum negligentia, repetitione verborum οἱ μαρτυρῆντες verſ. 6 & 7 deceptorum. Quod vitium temporibus difficilibus, libris, ſimulatque deſcripti eſſent, avide ſtatim arreptis ac diſtractis, obſervatum primo non fuerit: inde in apographa tranſierit: quibus pauliſper multiplicatis, veritas lectionis ex αὐτογράφῳ in Parthia vel Aſia latente, diſcerni non potuerit, maxime cum perſecutionis æſtus ſub Trajano recenſioni MSS Chriſtianos vacare haut pateretur. Talia ergo exemplaria ſparſa ad exteros etiam eſſe, fuiſſeque ex eo genere, quo vulgatus interpres Romæ, in Gallia Irenæus, in Ægypto Clemens Alex. ſint uſi. Veram lectionem Athanaſium, ad quem provocet Autor Diſputationis in Concilio Niceno habitæ, in integros Codices, hinc inde in Aſia latentes, incidentem revocaſſe: quorum etiam antea nonnulli in Africam transmiſſi, & Tertulliano ac Cypriano inſpecti ſint. Ex talibus etiam deſcriptos eſſe Codices quosdam nobis ſuperſtites annorum 800 vel 900, qui eam Pericopen exhibeant. Falſiſſimum vero eſſe Simonium, qui ex Pſeudo-Athanaſii loco colligat verba καὶ οἱ τρεῖς ἕν εἰσιν verſus 8 ab Athanaſio ad Trinitatem accommodata, occaſionem Græcis Scholiaſtis dediſſe explicationem illam in margine ponendi, quæ in contextum poſt irrepſerit: nam 1 verba illa non eſſe verſus 8 ſed εἰς τὸ ἓν εἶναι in omnibus MSS. 2 Interpretationem iſtam myſticam, Græcis inauditam, eſſe Latinorum. 3 Scholia, quæ Simonius ex Codd. Gr. ut ex iis verſum hunc conflatum oſtendat, allegat, ejusmodi eſſe, ut non potuerint admitti in textum, neque pericopen illam repræſentare. Sed taceo cetera, nam abrumpendum hoc filum. Locorum parallelorum, tam ad res quam φράσιν pertinentium, cum intertextis veteribus Scholiis & Patrum notulis textualibus, quæ inter textum & notas medium locum obtinent, magna cura collectorum, mentio non præterеunda, neque Appendicis, in quo ex novis ſubſidiis, ſed paulo tardius allatis, multa firmantur, nova annotantur, quædam & emendantur, quod in Præfatione quoque Rev. Virum, publici potius commodi quam vanæ gloriolæ ſtudioſum, paſſim facere non diſpuduit.

L'HI-

Digitized by Google

L'HISTOIRE ET LA RELIGION des Juifs.

h. e.

HISTORIA ET RELIGIO JUDÆORUM ETC. Auctore JACOBO BASNAGIO &c.

PAucis absolvemus notitiam utilissimi operis, cujus prioribus duobus Tomis aliquot paginas superioris anni mense Octobri jam impendimus. Tomus tertius Librum complectitur IV & V. Et quarto quidem Libro fides Judæorum explicatur, variæque, quas eas ea inde a templi excidio usque ad nostra tempora subiit, mutationes. Confessionis igitur fidei Judaicæ Articulis ex Maiemonide repræsentatis, eorum de Dei essentia atque natura spirituali doctrina explicatur, atque expressiones nonnullæ audaciores, quales sunt, quando Deum plorare, vel rugitu suo Principem populumque Romanum terrere dicunt, excusantur. Tum fides mysterii Trinitatis in ecclesia Judaica examinatur, atque primo quidem R. Cudworthi ea de re sententia expenditur, quam triplici hypothesi falsa aut incerta niti Vir Cl. judicat. Prima est, quod antiquos Judæos ex antiqua traditione hoc mysterium dicat tenuisse, cujus tamen traditionis nec volam nec vestigium proferre queat. Secundo, quod a Judæis acceptum hoc mysterium gentiles ad Platonem usque propagasse statuat, cum tamen in eorum, quibus plurima cum Judæis commercia intercessere, Ægyptiorum & Persarum theologia, nullum luculentum indicium ejus mysterii compareat. Tertio quod supponat Platonem de S. Trinitate orthodoxe statuisse, eamque adeo doctrinam ex illa traditione Judæorum accepisse, quem tamen alia omnia quam Christianam Trinitatem spectasse demonstrari queat, quemadmodum & ipse prolixius demonstrat. Neque multo præclarius Rev. Autor judicat de Judæorum, Christi ætati propiorum, circa hoc mysterium fide, quam minus firmis argumentis adstruxisse Cl. Allixium censet in Judicio Ecclesiæ Judaicæ contra Unitarios. Equidem veritatis illius semina in V. T. spar-

C. I. II. III. IV. V.

ſa ſe non ait negare, cum tamen ita cum eis comparatum ſit, ut clariſima luce Novi Teſtamenti qui gaudeamus, vix ea in Vetere poſſimus invenire, non facile fuiſſe Judæis illorum temporum putat, eadem exinde colligere, maxime cum Meſſiam, tot clarioribus oraculis delineatum, affatim tamen ex illis cognoſcere haut cœperint. Philonis teſtimonia quæ allegentur, obſcuriſima eſſe, & ſi propius conſiderentur, nihil minus quam Trinitatis myſterium loqui, id quod exemplis oſtenditur. Simile eſt judicium de Chaldæis paraphraſibus, & de Cabbaliſtarum ſuffragiis, variaque dubia inprimis circa Spiritum S. mo-
C. VI. ventur in illa, quæ ex Judaicis, ſcriptis elicitur, Trinitate. Hinc
VII. IIX. Judæorum de creatione theologia illuſtratur, quatuorque de ea ſententiis Judæorum propoſitis, quarum prima Moſen exacte ſequitur, ſecunda alium mundum ante hunc noſtrum conditum & a Deo deſtructum ſtatuit, tertia unicam ſubſtantiam rerum omnium agnoſcit, quarta omnia per emanationem ex divina eſſentia educta exiſtimat; gentilibus ſuis Spinoſam debere quicquid de unica in univerſo ſubſtantia, cujus modi ſint res, quas nos putamus, omnes, oſtenditur; eam enim doctrinam Cabbaliſtas quosdam ante Spinoſam exſculpſiſſe, a quibus veræ Spinoſiſmi origines meliori jure quam a Gentilibus Philo-
IX. X. ſophis deducantur. Succedit eorum de Angelis fides, quos ab iis non adorari, contra Viros quosdam eruditos Bartolocc-
XI. cium, Simonium & reliquos defenditur. De Dæmonibus tres eorum ſententiæ referuntur: eorum qui a Deo ita conditos, qui ab Adamo cum Lalith genitos, & qui ex apoſtaſia a Deo ortos exiſtimant: aliæ item ſuperſtitiones circa eos narrantur, a libri Enochiani fabulis non abludentes, cujus autor
XII. Judæus eſſe docetur. De animi humani, Adamique adeo & Evæ creatione, rebusque Paradiſi notiſſimæ Judæorum fabu-
XIII. XIV. læ percenſentur. De providentia inde, peccato & remediis
XV. peccati actum. Præcepta Noachica Judæorum inventum eſſe oſtenditur, qui miris elogiis ornatum Noam, turpiſimorum
XVI. XVII tamen facinorum reum proſcribant. De Moſe inde & rebus ab eo geſtis fabulæ colliguntur; & corruptelæ legis, quibus morum depravationi fræna laxarunt, recenſentur; qua occaſione,

dum

Digitized by Google

dum legis de imaginibus mentio fit, de nummis Ebræis, in quibus variæ imagines, nonnulla obſervantur. Judæorum de prophetis doctrinam, Spinoſæ ex parte erroribus oſtenditur occaſionem dediſſe, nam & ipſos naturales facultates agnoſcere prophetiæ neceſſarias. Eos item parum præclare de quibusdam prophetarum ſentire, Ezechiele inprimis, Davide, Salomone, Daniele, de quibus abſurdiſſima eorum commenta allegantur. Inprimis vero, quæ primaria facile hujus libri tractatio eſt, eorum de Meſſia fides expenditur. Et *primo* quidem vera Meſſiæ lineamenta & characteres ex Patriarcharum & Prophetarum deſcriptione ducuntur: maxime urgetur *temporis* character, & contra Judaicas exceptiones ſtabilitur. Inprimis diligenter vaticinium Jacobi excutitur, in quo שבט de peculiari privilegio tribus Judæ præ reliquis accipitur, ob quam שבט ei tribui poſſit, ut legumlatio Pſ. LXIIX, 8, 9, quam poſitam Clar. Autor 1 in numeri excellentia, 2 in præſervatione integritatis ejus ſine confuſione cum reliquis, & 3 in eo, quod domicilium præbuerit Eccleſiæ, exiſtimat; idque privilegium triplex ceſſaſſe inde a tempore oſtendit Chriſti, qui ſit שילה h. e. autoritate clariſſimorum Judæorum, paraphraſtarum, Thalmudiſtarum, Rabbinorum Meſſias, quæcunque cetera nominis illius ſit ratio. Sed & de Danielis hebdomadibus agitur operoſe, obiterque Charroni de iis ſyſtema, Regum Medorum annos pro annis Regum Perſarum male computantis, fuſiusque etiam Harduini explicatio exploditur, cujus inventor Marshamus eſſe una oſtenditur, novusque tantum ornatus ejus Harduino relinquitur. Ipſe autor facit cum iis, qui initium LXX hebdomadum anno Artaxerxis XX ponunt, verſus finem LXXXI Olymp. LXXmam hebdomadem commemorari putat, quod eam ingreſſus ſit Meſſias; deſolationem templi intra eam factam non debere intelligi, quæ omnia fuſe & magna perſpicuitate illuſtrantur. Tacemus quæ de reliquis characteribus Meſſiæ ex prophetics ſcriptis diſputantur, at conciliationem tacere non poſſumus, qua Micheæ vaticinium de loco nativitatis, cum allegatione Matthæi cap. II componit. Nempe in Micheæ loco genus loquendi conciſum eſſe putat & ellipticum, quod

XVIII.

XIX.

XX. XXI.

XXII.

XXIII.

ita

Digitized by Google

ita ſit explicandum, Tu *Bethlehem Ephrata parva es* להיות *ut ſis quæ es*, h. e. parva es, ſi faciem tuam intueamur externam, ut ejus ſis dignitatis, cujus es, nam ex te veniet Princeps. Qua ratione parva quæ ſit, ſi fortunas ejus inſpicias, Bethlehem *magna* eſſe declarabitur, ob natales Meſ-

C. XXIV. ſiæ, quæ ipſa eſt Evangeliſtæ Matthæi ſententia. Hæc jam excipit Judæorum, qui Chriſti ætate vixerunt, de Meſſia ſpes & opinio, diligentius indagata. Eum vel immortalem vel ſaltem longævum illos credidiſſe colligitur ex Joan. XII, 34. Divinam autem eos Meſſiæ tribuiſſe naturam, utcunque probabilibus argumentis a Petro Allixio l. c. ex Sapientia Salomonis & Siracidæ, Chaldæis item paraphraſibus, Philone, Joſepho &c. colligatur, minus probabile fieri hiſtoriam Sacram N. T. conſulentibus. Certe ipſum Chriſtum offenſæ vitandæ cauſa parce & ſenſim eam veritatem propoſuiſſe, eam propoſitam ſcandalo Phariſæis fuiſſe, tum quoque cum Davidis Dominum eum appellantis autoritate probaretur: peccata remittentem blaſphemum viſum eſſe, ut qui divinam autoritatem uſurparet, ſummum Sacerdotem, cui *Verbum* ex Targumim notum eſſe debebat, veſtes laceraſſe Chriſto Deum ſe fatente: Diſcipulos Chriſti Moſen vel Eliam eum credidiſſe, Petro revelatione divina opus fuiſſe, ut filium Dei eum agnoſceret, primævos doctores, e Judæis ortos, ad receptam illam de *Verbo* Targumim & Philonis doctrinam non provocaſſe, cui ultimo argumento quæ opponi poterant, non improbabiliter diluun-

XXV. tur. Subſidiorum interea Judæis ſatis fuiſſe ad agnoſcendum Meſſiam ex oraculis & typis, quorum applicationem plane ſingularem ex methodo tum recepta fecerint, ex ipſa denique verſione ſeptuagintavirali. Præcipuum Meſſiæ characterem eos credidiſſe regnum glorioſum in hoc mundo, quem Autor confutat, pariter ac præjudicium ex lege Moſis abolita, ex Synedrii item Judaici autoritate contemta, & gentilibus admiſ-

XXVI. ſis. Inde imaginem Meſſiæ delineat, qualem Thalmudiſtæ & Rabbini ſibi finxere. Ubi primo docet varie ſibi eos in tempore adventus ejus, proſperitate regni ipſius, modo manifeſtationis, aliisque circumſtantiis contradicere, unde multas ſtoli-

diſſimas

dissimas fabulas de eodem texere, quas hic repetere nihil attinet. Ad quartum conceptum progrediendum, quem moderni sibi Judæi formare maxime ex *Toledos Jeschu* ostenduntur, qui liber diligenter, & breviter exploditur. Simul quintus Judæorum conceptus attingitur, qui vulgi est, vagus valde, neque Prophetarum neque Rabbinorum traditionibus, ut quemvis creduli Messiæ nomen modo jactantem facile sequantur. Finis denique huic systemati doctrinæ Judaicæ, expositis iis, quæ de Ecclesia sua, de morientibus, animorum post mortem revolutione, inferis (de quibus ex Græcorum scholis nihil hausisse, sed potius ab iis in multis hac parte dissensisse docentur,) purgatorio denique atque paradiso, sive genuina, sive nugis suis contaminata, tenere passim leguntur. Doctrinam ritus excipiunt, qui libro V absolvuntur. Initium fit a Synedrii Magni historia, quod temporibus demum Maccabæorum a Jonathane, ut probabilissimum sit, institutum esse Cl. Autor docet. Argumenta ejus rei, postquam præcedentibus temporibus nullum ejus vestigium extare ostendisset, ex 1 Macc. IX, 28. X, 46. XII, 6 petit. Inde de forma ejusdem, autoritate, & in varia loca commigratione agit. Similiterque de domibus Judicii & Synagogis, rituque orandi & legendi scripturas in iis tractat. Itemque de Academiis, earumque origine, doctorumque in iis ordinatione & autoritate. De Proselytis porro, quorum conditionem per sex diversas temporum periodos persequitur, sub Mose nempe, sub Davide & Salomone, post captivitatem, sub initium Christianismi, post templi evastationem, & in eo, quod expectant, Messiæ regno: discrimen porro inter proselytos domus & justitiæ exponit, indeque circumcisionis origines contra Marshamum, ejusdemque ritus explicat. De Paschatos festo diligentissime agit, eaque occasione rationes temporum apud Judæos rimatur, de ultimo item Christi paschate agit, quod male Harduinum ex regula בדץ defendere contendit, quæ & recentior sit, & alii fini, quam Harduinus velit, destinata. Ipse die ex lege præscripta, qua & Judæi agnum comederint, Christum eam comedisse censet, & παρασκευὴν ἑορτῆς dici sequentem diem sextam, quod ea præparationi

C. XXVII. sq. XXIX. XXXII. Lib. V. C. I. II. III. IV. V. VI. VII. VIII. IX. X.

tioni inſerviret ad ſubſequens Sabbatum, quod ἑορτὴ dicatur,
C. XI. XII. quoniam fuerit dies azymorum. Hinc ſequuntur, quæ ad Sab-
XIII. XIV. batum ſpectant & reliqua Judæorum feſta. Tum de precibus
XV. agitur, eaque occaſione de Tephillim, de jejuniis item, elee-
XVI. moſynis & anachoretis modernisque Chaſidæis inter Judæos,
XVII. votis porro & juramentis, in quibus *Amen* Chriſto toties uſur-
XVIII. patum cenſetur. Excommunicatio hæc excipit, ſub Macca-
XIX. bæis demum, judice Autore, una cum ſynedrio ſtabilita. Poſt
de polygamia, matrimonialibus & nuptialibus ritibus ſermo in-
XX. ſtituitur, de aquis amaris item, & divortio, ubi inſidiæ Chriſto
adducta adultera ſtructæ explicantur, cui ſcilicet vel in legem
eſſet offendendum, pœnam capitalem adulteræ ſtatuentem, vel
XXI. in Romanos, quorum tum eſſet talia ſupplicia exequi. Poſt
XXII. XXIII hæc purgationes variæque lotiones exponuntur. Tum de mo-
rientibus, pompa funebri, luctu & ſepultura agitur, eaque oc-
caſione cæmeterium a Bozio Romæ in Janiculo detectum Judæ-
orum non eſſe, quod in Vaticano eſſe quærendum ex loco Lam-
pridii demonſtratur, aliaque ejus generis obſervantur. Deni-
XXIV. que præcautiones contra impuritatem ex mortuis, leproſis, &
idololatris contrahendam explicantur.

Feſtinandum ad Tomum IV, ſentimus enim ſub manu ultra, quam par erat, iſtam nobis excreſcere narrationem. Is
Lib. VI. unico libro eoque VI abſolvitur, quo diſperſionis omnium tribuum Iſraelis ad ſeculum usque a C. N. VIII hiſtoria texitur.
C. I. Hic exaggerata primum gentis illius poſt captivitatem ſecundam miſeria, Autoris conſtitutionum Apoſtolicarum & Chryſoſtomi tangitur error, qui, prava interpretatione LXX virorum loci Amos IV, 5 inducti, crediderunt in harum miſeriarum cenſum venire quod Judæis legem extra Terram Sanctam legere non liceat. Cauſæ item harum miſeriarum inveſtigantur, quibus variis ex Joſepho & putidis Rabbinorum lacunis allegatis, jungitur odium, quod ex religionis diſcrepantia Judæos in-
II. ter & Chriſtianos intercedit. Inde ipſius hiſtoriæ diſperſionis initium fit a decem tribubus; de quibus Cyrilli, Theodoriti & reliquorum Patrum, qui reſtitutas eas patriæ putant una cum Judæis ex Babylonia redeuntibus, ſententia exploſa, Pſeudo-

Eſræ,

Digitized by Google

Eſræ, Eldadi, Benjaminis Tudelenſis, & Peritzol de iisdem relationes meræ fabulæ eſſe oſtenduntur. Nec certiora eſſe, quæ C. III.
de earum in Tartariam translatione cum aliis quibusdam, etiam Chriſtianis, Poſtello, Ortelio, inde vero in Indiam commigratione cum Monteſinio & G. Penno ſibi perſuaderi paſſus ſit Menaſſe Ben-Iſrael, eorum enim haut majorem eſſe fidem, haut meliora argumenta, quam Chriſtianiſmi in America antehac ſtabiliti. Probabiliorem eſſe quorundam ex Judæis in Indias orientales & Regnum Sinenſe migrationem, Salomonis enim claſſem Ophiram, quæ ſit Inſula Taprobana, ſive ut hodie audit, Ceylon, identidem viſitaſſe, eos tamen privatos fuiſſe, neque iſta ad migrationem X tribuum poſſe trahi, neque paucorum Judæorum in Sina habitantium numerum, ad X
tribuum in Oriente Rempublicam, quam ſibi fingunt verpi, IV.
facere quidquam. Rectius igitur X tribus ductu ſcripturarum inveſtigari, quæ doceant 2 Reg. XVIII, 11 duas eas conſtituiſſe colonias, alteram in Aſſyriæ oppidis, Chaboræ ad fluvii ripas, Gozane & Chalcitide: alteram in Mediæ partibus Montanis, quas Provinciam *Hara* vocet Eſras, & alias incolis caruiſſe Strabo docet Lib. VI, in quibus & Thalmudiſtæ & Benjamin Tudelenſis Judæos agnoſcant, quorum illi urbem *Ginzaz*, hic *Madai* ab iis habitatam memorent. Inde poſt Salmanaſarem ab Artaxerxe Ocho, teſte Hieronymo, ad mare Caſpium in Hyrcaniam provinciasque *Gorgianam* & *Tabareſtanam* Judæorum traductas colonias eſſe, ab eo in expeditione in Ægyptum captorum. Fulleri autem conjecturas, qui in oppoſito littore maris Caſpii ad fluvium Araxum partem Judæorum collocet, Caduſios ibi dictos & Gelas, vel eo confutari, quod Caduſiorum longe antiquior in Media gens ſit, a Nino jamjam in ſubditorum numero cenſitorum. Allatium quoque in Colchide minus idoneo argumento eos collocare, ex Herodoto deſumto, qui ex Ægypto vel Æthiopia Colchos ob circumciſionem veniſſe concludat: itemque in Iberis, quos Conſtantinus Porphyrogenneta a Judæis origines derivare dicat. Nam Circumciſionem pluribus gentibus communem eſſe, Conſtantinum vero de Iberorum tantum loqui opinione, illuſtres origines ſuas vi-

deri cupientium. Notiores esse eorum in Ninive & Babylone sedes, quo præter eos qui captivitatis tempore translati fuerant, plures etiam traduxerit Artaxerxes, horum tamen magnam partem in Asiam ab Antiocho magno deportatam fuisse, reliquos in urbibus ad Euphratem magno numero habitasse, eosque esse, quibus Petrus prædicaverit, quicquid contra Dodwellus disputet; quibus item juxta cum decem tribuum in Judæa reliquiis Jacobus scripserit. Taceo quæ de eorum rebus apud Nahardeam, Nisibin, Ctesiphonta, in Adiabena item
C. V. & reliquo regno Parthorum, Mesena, Sittacena, & Osrhoena adduntur: Colonias item eorum in Ægyptum sub Psammetticho, Alexandro M. & Ptolemæo Lago, variamque sub Ptolemæis fortunam, eaque occasione de versione LXX virali, quæ Alexandrinis tribuitur Judæis, & templo Oniæ, & ex Ægypto
VI. in Æthiopiam & Arabiam propagationes. Ad dispersionem eorum in Italia progredimur potius, cujus occasione pleraque, quæ in monimentis Romanis de Judæis occurrunt, erudite illustrantur, sedes Romæ in Vaticano, refutata Aringhi sententia de Janiculo, adstruitur, item in valle Egeriæ, & insula Tybris. Eorum porro in Sardiniam relegatio sub Tiberio, Caligulæ in eos odium, & sub Claudio toleratum exilium exponuntur, quod ob ortas de Christo controversias & seditiones (eum enim esse Chrestum Suetonii, vivum adhuc ei autori creditum) eos tulisse Autori fit verosimile. Restitutos Neronis ætate Romæ fuisse Juvenalis & Martialis locis probatur, eaque occasione Juramentum eorum per *Anchialum* explicatur אנא חי אל *Ab vivit Deus*. Sed ejus epigrammatis sales non satis forte intellectos Clarissimo Autori luculentius alia occasione illustrabimus
VII. ipsi. Succedit dispersio in Hispaniam, quo translatos eos esse diu ante Templi excidium nugari Rabbinos quosdam affirmatur, nugæque de Hispania a Salomone subjugata, eamque in rem producta sepulcralis inscriptio, in qua Adinorami Ducis in copiis Salomonis mentio est, exploduntur. Nabuchodonosorem quoque non Hispanos sed Iberos in Asia vicisse, neque adeo cum eo Judæos in Hispaniam venisse ostenditur. Primos vero Judæos cum Herode tetrarcha in Hispaniam eo delatos esse, quos

Digitized by Google

quos ſecuti ſint alii poſt urbis excidium, non Titi auſpiciis, ſed ſuo arbitrio eo delati, & quorum genus Regium Judæi Hiſpani nunquam probare ſint valituri. Vanam quoque eſſe coloniæ Germanorum Judæorum antiquitatem, eſſeque nugas meras litteras quas Hieroſolymis adhuc ſalvis inde ad ſe ſcriptas Judæi Usnenſes jactent, eas item quas Wormatienſes ad Regem Judææ Synedrium ſuum ſcripſiſſe nugantur, de Chriſto non crucifigendo. Coloniæ & in Treveris inde a tempore Hadriani ſedes eos habuiſſe. Sed hæc generalis eſt diſperſionis hiſtoria, quam ſequentibus capitibus ſpecialius Rever. Autor perſequitur, fata illuſtriora Judæorum per certas periodos diſtributa proponens. Prima periodus ab excidio templi usque C. VIII.
ad eorum ſub Adriano Imp. rebellionem pertingit, ubi de tributis ab eo exactis, patriarchatus originibus, Poeta Ezechiele & autore teſtamenti XII Patriarcharum, rebellione ſub Trajano, fabulis de Imra filia Trajani, turbis in Meſopotamia, & cæde Judæorum in Cypro. Hinc bellum eorum ſeductore IX.
Barchocheba geſtum deſcribitur, novisque obſervationibus tempus ejus belli definitur, cujus initium in A. C. 134, finis biennio poſt conſtituitur. Magnæ in eo bello Akibæ fuere partes, X.
de cujus diſcipulis aliisque illuſtribus eruditione inter Judæos ea ætate viris agitur. Inde hiſtoria Judæorum usque ad Im- XI.
perium Severi producitur, in quam partem Tryphonis, cum quo Juſtinus diſputavit, mentio incidit, quod factum circa A. C. 155 colligitur ex eo, quod poſt Apologiam ad M. Antoninum ſaltem id factum ſit, quæ A. C. 150 eſt ſcripta; quod factum id ſit poſt bellum cum Judæis, id enim fugiens Tryphon in Græciam conceſſerat, id bellum vero non Adriani ſed Antonini fuiſſe; quod factum item ſit poſt libertatem circumciſionis Judæis ad paeandos eos ab Antonino reſtitutam, nam circumciſionem ſine metu Juſtino Tryphonem oſtentare, quæ omnia in A. C. 155 demum competant. Eadem Periodo vigentes Sectæ Masbothæorum, Meriſtarum, Helleniorum &c. deſcribuntur, & de tribus novis verſionibus Græcis a Judæis confectis agitur. Tertia Periodus ab XII. ſq.
Imperio Severi ad finem usque ſeculi III porrigitur, in quam Judæ S. incidit ætas, qui Miſchnam primum colligere inſtituit,

ut haberent Judæi terræ Sanctæ & qui cum eis faciebant, quod opponerent Helleniorum traditionibus. Æchmalotarcharum item & Academiarum in Babylonia conſtitutio, ejus ætatis res
C. XIV. eſt. Fata, quæ ſeculo IV ſub Chriſtianis Imperatoribus ſubiere, tum ex Imperatorum legibus, tum canonibus conciliorum, tum aliis monumentis eruuntur, quo loco miracula, quibus deterriti a templo reſtituendo, quod Julianus ὁ παραβάτης ipſis
XV. ſq. conceſſerat, fuerunt, ſub examen revocantur. Quinto ſeculo, quæ iis evenere, ſive ſub orientalibus, ſive occidentalibus Imperatoribus, diſtincte percenſentur, ubi Neſtorii inter alia Judaiſmus confutatur, & occaſione Reſcripti Honorii de *Cœlicolis* diligentius agitur, quam ſectam eſſe tum recens in Africa natam, ex ipſis verbis reſcripti probatur, Chriſtianorum eam fuiſſe ſectam, & ut paucis abſolvamus, cum Donatiſmo cognatam, imo & caput ejus Majorem fuiſſe, ex Auguſtini Ep. 162 cum verbis reſcripti collata concluditur. *Cœlicolas* dictos eſſe, quod ſolorum Martyrum ſuorum, qui pro cœli incolis ab ipſis haberen-
XVII. tur, deciſiones amplecterentur. Ea ætate Talmud Babylonium compilatum eſt, qua de re pariter ac aliis eventibus, qui Judæis Perſico dominio obnoxiis tum obtigere, peculiari Capite agitur,
XVIII. ſq. quorum inde fata in Perſia, Arabia & Æthiopia usque ad VII ſeculum exponuntur, in qua Periodo memorabilia maxime-
XXI. ſunt inter eos & Mohammetem ejusque aſſeclas geſta. Denique varia Judæorum eodem ſeculo in Imperio Romano, Conſtantinopoli, in Italia, Hiſpania, Gallia fata quarto huic Tomo coronidem imponunt.

Lib. VII C. I. Eadem ratione fatorum hujus gentis narratio Tomo V, uſque ad tempora noſtra continuatur. In cujus limine ſtatim fabuloſa Regis & regni Cozar ad Judaiſmum converſio exponitur & confutatur. In ſeculi X rebus prolixe de Joſepho Gorionide agitur, qui in Brittannia Aremorica ea ætate vixiſſe Rev. Autori non contemnendis argumentis evincitur. Duodecimum ſeculum Pſeudo Meſſiarum inprimis ferax fuiſſe obſervatur. Eodem ex Chriſtianorum principum decretis acerbius contra Judæos ſævire cœptum, cui rei quæ occaſionem dederant, calumniæ exploduntur, atque ordine conciliorum prin-

VI.

IX.

XI.

XII. XIII.

Principumque contra Judæos decreta recenſentur. Hinc orientalium Judæorum ſeculo XIII & XIV fata dum exponuntur, plena tum inter Græcos libertate eos uſos eſſe oſtenditur, exprobrantes Latinis Judæorum perſecutiones, dum maxime interea eorum in ritibus ſuperſtitiones imitarentur, quod verum eſſe confirmatur nummo Papæ Clementis, in cujus averſa agnus paſchalis coctus conſpicitur, & Innocentii II facto, qui in monaſterio S. Dionyſii agnum Feſto paſchatos immolavit. In Hiſpania ætate ea Pugionis fidei Autor Raymundus Martinus floruiſſe oſtenditur, in quo opere multa perperam Judæis tribui, male miracula Chriſti probari, oraculum Danielis eludi, mortem Meſſiæ minus ſolide doceri, aliaque ejus generis monentur. In Italia tempore eodem orta eſt fabula de lege Eſræ manu ſcripta, Inquiſitoribus Bononienſibus a Judæis oblata, quæ confutatur. Taceo plura alia cum iis in Gallia, Anglia, Germania, Hungaria & reliquis Europæ provinciis eo tempore geſta. In recentiſſima Judæorum hiſtoria, Tzabathai Zevi Pſeudo-Meſſiæ Alexandrini res geſtæ, recens Samaritanorum ſtatus, ſtatus Judæorum in Æthiopia florentior, & quæſtio, an ex eo contra vaticinium Jacobi de ſceptro ablato peti argumentum poſſit, Reuchlini in res Judaicas merita, Judæorum in Belgio, tot eruditorum in iſta etiam gente ab aliquot ætatibus feraci, ſtatus, diſputatio contra Menaſſes Ben Iſrael de decem tribubus, maxime obſervari merentur. Neque male operæ pretium rependet lectum ultimum caput, de converſione Judæorum variisque ad eam promovendam methodis. Sed nobis merito de iis ſilendi venia debetur, jam enim pro noſtri inſtituti ratione ſatis eſt, imo forte plus quam ſatis. C. XIV.

ADAMI CORTREJI, CORPORIS JURIS PUBLICI, Sacri Romani Imperii Germanici Tomus Primus & Secundus.

Francof. ad Mœnum, apud Chriſtianum Genſchium, 1707, in fol. Alphab. 25.

Pro-

Digitized by Google

PRomiſſum de Corpore Juris Publici Germanici edendo, cujus in Actis noſtris A. 1706 menſe Jan. p. 30 & Auguſto p. 348 data occaſione bis fecimus mentionem, ſtrenue exequi cœpit Celeberrimus Autor, dum duos Conſtitutionum Publicarum Tomos Orbi erudito exhibet, inſperſis plena manu Obſervatis Hiſtorico-Politico-Juridicis. Et quamvis eum mors paulo poſt editos hos Tomos eripuerit, ſpes tamen ſupereſt, reliquos, cura imprimis Conſultiſſimi Filii, deinceps quoque prodituros. Ut vero de his, quos modo exhibemus, breviter ex inſtituto agamus, non orſus eſt Opus Autor a legibus antiquioribus, quod quidem, ipſo indice, naturæ ordo & indiculus antea de eodem exhibitus requirere videbantur, ſed ab iis, quæ temporibus noſtris ſunt propinquiores, initium fecit, cujus conſilii rationes ipſe in Præfatione exponit. Tomus primus ſex partibus abſolvitur, quarum prima Inſtrumentum Pacis Cæſareo-Gallicum, Noviomagi die 5 Februarii A. 1679 concluſum & ſubſcriptum; ſecunda Pacificationem Noviomagenſem Cæſareo-Suecicam exhibet. Tertia Pacificationem Cæſareo-Gallicam Ryſvicenſem ſiſtit. Hanc in parte quarta Ordinatio Executionis Sacri Romani Imperii ſequitur. Illi pars quinta Imperii matriculas, quæ vel Status Imperii continere cenſentur, vel collectas imperiales exhibent, vel ſuſtentationem Cameræ Imperialis reſpiciunt, cum Zachariæ Geitzkoffleri, Quæſtoris olim Imperialis, ad collectarum imperialium matriculam commentatione, adjicit. In ſexta parte Concordata Imperatoris Friderici III & Papæ Nicolai V recenſentur, annexa Autoris Repræſentatione Juris Primariarum precum, Sacratiſſimis Imperatoribus Romano Germanicis ſine prævio Pontificum aſſenſu competentis, quæ antea ſeorſim edita ac in Actis noſtris menſe Auguſto A. 1706 relata fuit. Tomus ſecundus Transactionem Paſſavienſem de anno 1552, nec non Chriſtopheri Lehmanni de Pace Religionis Actorum publicorum & originalium Libros tres continet, quibus acceſſerunt nonnulla, quæ in Epiſcopatu Hildeſienſi inter Pontificios & Proteſtantes in puncto religionis diſputata ac Hannoveræ 1696 primum publicata ſunt. Pacificationem Noviomagenſem Cæſareo-

ſareo-Gallicam & Suecicam antehac a nemine fuiſſe illuſtratam, aſſerit Conſultiſſimus Autor, ac Obſervata ſua, tam ad illam, & iſtam, quam Ryſvicenſem Pacem, ex Actis publicis diverſorumque Imperii Statuum archivis ea ratione ſe adornaſſe profitetur, ut argumentum cujusque articuli, occaſionem controverſiarum inter belligerantes ſubortarum ipſarum progreſſum, pacificationis tractatum, concluſa, quidve poſt pacem promulgatam in quovis negotio actum, & in quo ſtatu id hodie poſitum ſit, oſtenderet. In ceteris partibus, nempe Ordinatione Executionis, Matriculis, Concordatis & Transactione Paſſavienſi, illuſtrandis non minori diligentia verſatus eſt Noſter, nam & illas ea ratione a nemine hactenus vel editas, vel evolutas, ex fontibus antea laudatis doctiſſime explanavit.

JOANNIS VIGNOLI DE COLUMNA IMPERATORIS Antonini Pii Diſſertatio. Accedunt antiquæ Inſcriptiones, ex quamplurimis, quæ apud Auctorem extant, ſelectæ.

Romæ, apud Franciſcum Gonzagam, 1705, in 4to.

Conſtat 2 Alph. 4 plag. & tabula ænea, multisque aliis textui inſertis.

LÆtandi cauſam nacti ſunt peramplam curioſi antiquitatum indagatores, & quotquot Urbis ſplendorem detectis priſci ævi monumentis indies augeri cupiunt, quod hæc columna tandem in liberiorem producta ſit conſpectum. Eam enim ſumma fatorum iniquitas multa terra ac ſuperædificatis undique domibus a tot retro ſeculis abſconderat, ut vel vetuſtiſſimi ſcriptores P. Victor, Sex. Ruffus & Sex. Aurelius Victor, qui tamen alias columnas memorabiles ſua ætate ſuperſtites recenſent, illaudatam ideo præterierint. Quin & iſtud hactenus accidit, ut cum ſumma ſaltem ſui parte e ruderibus promineret, non pauci, conjectandi licentia abuſi, ad eam velut ad ſcopulum alliſerint. Nonnulli namque Citatoriæ illam nomine inſigniverunt, quaſi apud Romanos forenſes litigatorum dicæ eidem affigi moris

 ſuis-

fuiſſet, vel quod ex ejus faſtigio ad ſuffragia in ſeptis ferenda Centurias, ſeu tribus citare conſueviſſet præco; alii, inter quos Famianus Nardinus, unam ex iis columnis venditavere, quæ proximam Europæ porticum olim ſuſtinebant; alii alia adhuc haut rectiora arbitrati ſunt. Tandem ſub exitum A. 1704 ſapientiſſimus Pontifex, qui, ut cum Autore loquamur, nobiliora quæque veteris artis Romanæque magnificentiæ indicia reſtituere ſatagit, eruderare eam mandavit, ubi mira quædam operis pulchritudo & majeſtas omnium oculis ſe ingeſſit, cujus hic quoque
TAB. I. conſpectum damus. Deprehenſa ſiquidem illa eſt ex marmore
Fig. 1 rubeis maculis intermixto & ſolidis Urbis columnis aliis craſſitie facile præſtare, altitudo ejus pedum quinquaginta, infimi ſcapi craſſities ſex, ambitus vero viginti; ſtylobates autem ex unico integroque Pario marmore magnitudinis minime obviæ, latitudinis
Fig. 2 duodecim atque altitudinis undecim pedum. In priore latere, quod occaſum verſus æſtivum proſpicit, uncialibus literis, ære quondam rutilantibus, inſcriptio ſeſe obtulit: DIVO. ANTONINO. AVGVSTO. PIO. ANTONINVS. AVGVSTVS. ET. VERVS. AVGVSTVS. FILII. In altero, quod orienti obvertitur, ipſius Antonini atque Fauſtinæ uxoris apotheoſin, at in reliquis duobus lateribus feralem equitum peditumque decurſionem anaglyphico opere faberrime expreſſas cernere licuit, prout in appoſita hic tabula patet. Tam ſplendidum agitur antiquæ elegantiæ monumentum doctiſſimus Vignolius, qui Illuſtriſſ. Principi Philippo Columnæ, Regni Neapolitani Magno Stabuli Comiti ab Epiſtolis & Supplicum libellis eſt, omnibusque præterea bonis & reconditæ eruditionis copia & judicii ſagacitate commendatiſſimus vivit, declarationibus ſuis ad majorem lucem protrahere voluit, & quandoquidem illud in ea Campi Martii parte, quæ Mons Cytorius appellatur, ſitum appareat, de hujus denominationis origine aliqua præmittit. Diſplicere autem ſibi innuit eorum ſententiam, qui montem hunc quaſi *Citatorum* dictum autumant, quod populus Romanus illuc citatus conveniſſet; vel qui *Septorum* a proximis Septis; vel *acceptorum* aut *acceptabilem* a ſuffragiis acceptandis nominatum conjiciunt. Omnes enim a tramite veri deviare putat, eo quod

nemo

nemo veterum autorum seu montem seu alium locum memoret *Citatorum*, seu alio hujusmodi epitheto designatum. Non plane contemnendam suppeditat ipse conjecturam, dum a plurima buxo ibi virescente *Cytorum*, ad imitationem Cytori Galatiæ montis buxo satis famosi, appellatum credit, quam tamen merito in medio relinquit. At enim vero non Villæ publicæ aut amphitheatri Claudiani ruinis, ut quidam volunt, sed terra sordibusque sequiori ævo illuc congestis hunc montem intumuisse existimat, qua occasione multa de Villæ publicæ & Septorum situ, quin & de Septorum campi Martii cum Septis Agrippianis convenientia haud proletaria proponuntur. Ipsam columnæ molem quod attinet, cum in honorem Antonini Pii Imp. jactam esse abunde doceat inscriptio, illam quoque vivo adhuc Antonino ob maximas ejus virtutes a Senatu erectam fuisse ex nummo musei Foucaultiani, sub Fig. 3 adpicti, porro arguit, dedicationem vero & reliqua consecrationis symbola post obitum ipsius a Marco & Lucio successoribus demum addita hariolatur, quam in rem multa de illius mortis die, imperiique & vitæ annis apposite disputat, ac Lydiati opinionem, qui Antoninum Nonis Octobris vitam deposuisse scripserat, solide perstringit. Divi autem titulum hic in epigrapha obvium, nemini Imperatorum, nisi post mortem, & quidem illi, qui inter Divos conceptis verbis fuisset relatus, a Senatu tributum contendit, indeque Angelonii, Erytii, Nardini aliorumque fabulas explodit, nummos insuper aliquot Titi & Trajani Divi elogium vivis impositum apud Occonem mentientes, ad suspectæ fidei merces ablegat. Istud pariter observat, titulum Divi cæteris consecrati nominibus, uti hic in Antonino, ita fuisse copulatum, ut omisso peculiari prænomine in ejus locum successerit, Tito Vespasiano saltem & Marco Antonino exceptis, quippe qui, ut a parentibus distinguerentur, prænomina sua neque in consecratione amiserint. Post hæc accurate investigat, quando M. Aurelius Antonini nomen & Marci prænomen acceperit, ac Lucium non a patris, sed a M. Aurelii pristino cognomine Verum audivisse, præterea ab obitu Pii statim, non post mensem demum, Augustum nuncupatum statuit.

TAB. I. Fig. 3.

Digitized by Google

In publicis tamen monumentis, ceu ipſamet hæc inſcriptio ſuffragatur, nusquam huic Vero Antonini nomen tribui notat, licet Capitolinus, Sex. Rufus & Eutropius iſtud cognominis ipſi vindicent. Tum illorum profligare ſuſcipit errores, qui M. Aurelii columnam cochlidem Antonino Pio adjudicant, eamque in nummis conſecrationis hujus Imperatoris, quorum ectypum
TAB. I. Fig 4. aliquod ſub Fig. 4 damus, exhiberi volunt, cum potius exiſtimandum ſit hanc ſolidam columnam ibidem repræſentari, atque illam cochlidem columnam M. Aurelio poſt ejus fata a Senatu decretam eſſe, velut apud utrumque Victorem hujus rei veſtigia habeantur. Denique in figuras reliquis ſtylobatis partibus inſculptas oculum intendit, omnemque habitum conſecrationis Imperatoris, cum uxore Fauſtina in ſublime vecti, judicioſe
Fig. 5 explicat. Huc refert in Fig. 5 Auguſti caput nudum, binas aquilas, alatum juvenem, quem mundi genium interpretatur, globum cum parte Zodiaci & ſerpente tortuoſo, qui ab Ægyptiis ſymbolum Spiritus mundi habetur, alterum item genium ſeu juvenem ſeminudum cum obeliſco, quem ſiniſtro femore ſuſtinet & læva apprehendit, tum ſedentem ex adverſo ad decurrentem Tiberim Deam Romam galea & parazonio veſteque ad talos promiſſa inſignem, quæ dextram in orbis genium extendit, eique auxiliatricem quaſi manum præbet, ſiniſtra vero clypeo, in quo lupæ cum Romulo ac Remo effigies, incumbit, multamque armorum congeriem ante pedes poſitam habet. Sceptrum vero aquiligerum, quod manibus librat Pius, non tam ad divinitatem, quam ſummum ejus imperium potius pertinere ait. Quod tandem Fauſtina ſenior, fœmina parum ſecundæ famæ, velato capite atque apotheoſeos ſocia hic apparet, illud quidem nemo mirabitur, qui recolit, quam effuſa fuerit Senatus voluntas in memoria ejus conſecranda, & quantam nummorum vim eam ob rationem, ſuperſtite Imperatore viduo, ſignari fecerit.
Fig. 6. 7. Mittimus jam funebrem illam decurſionem in Fig. 6 & 7, quæ in utroque latere, ſed figuris admodum detritis, ſiſtitur, cujus intuitu Autor haud pauca de Pyrrhychiis ſaltationibus ſeu ludicris Trojæ, quibus Quirites adeo delectabantur, ſimul annectit. Secundam libri partem conſtituit veterum inſcriptionum ſelectiſſima

Digitized by Google

ctiſſima farrago, in tres claſſes, Votivas ſcilicet, Sepulcrales & Varias, quibus & Chriſtianæ admiſcentur, diſpertita. Multa ibi lectu jucundiſſima atque egregiæ in re antiquaria utilitatis obveniunt, quibus ſuperaddita ſubinde videas ſchemata ære inciſa & commentatiunculas Noſtri breviores, ut adeo minime ſit ambigendum, quin præmium exacti laboris in eruditæ caveæ adplauſu uberrime ferat Clariſſimus Autor.

JOHANNIS BAPTISTÆ MORGAGNI, Forolivienſis, Philoſ. & Medici, ac Philoſophicæ, quæ Bononiæ eſt, Academiæ Phyſico-Med. & Anatomes Profeſſoris, Adverſaria Anatomica prima.

Bononiæ, typis Ferdinandi Piſarri, 1706 in 4.
Plagul. 7, æn. Tab. 4 chart. auguſt.

QUæ ſolertiſſimus Autor, in Actis noſtris Anno elapſo menſe Septembri p. 428. jamjam laudatus, cum literato hic communicare voluit orbe, partim nova prorſus ſunt, ab alio nondum propoſita, partim obſoleta nunc, licet olim cognita, partim obſervatis aliorum Anatomicorum invicem diſcrepantibus interpoſita. Novis videlicet annumerantur, quæ de glandulis arytænoidæis, de glandulis epiglottidis, de ligamentis tam epiglottidis lateralibus, quam labrorum, de muſculorum ſternothyroidum & hyothyroidum terminis, de muſculorum autem ſternothyroidum & ſternohyoidum inſcriptionibus, de nonnullis itidem uvulæ & pharyngis muſculis, de foramine ad linguæ radicem, de duobus veſicæ corporibus carneis ac peculiaribus urethræ foraminibus & canaliculis, de glandulis ſebaceis diverſis, ſpeciatim nympharum, naſi & labrorum, ſubpalpebralibus & palpebrarum, areolarum papillæ mammarum, de vagina denique uteri atque valvulis cervicis ejusdem exhibentur. Aſt ad ea, quæ olim annotata, nunc vero neglecta habentur, cartilaginum aritænoidum cum cricoide articulationes, ventriculi laryngis, medium epiglottidis ligamentum, ligamentum penis ſuſpenſorium, & valvularum arteriæ aortæ atque pulmonalis corpuſcula

ſcula fibræque ſpectant. Tandem obſervationes aliorum Anatomicorum confirmari vel reprobari videntur per ea, quæ de foramine fœtus ovali ejusque valvula, de vena umbilicali, de oculorum glandulis & lacertis, de thyroidæa aliisque glandulis, de muſculis coracohyoidæis atque laryngis propriis, de hymene, de ovariis & tubis Fallopianis, de lacunis foſſæ muliebris, de muci ad cervicem uteri occurrentis fontibus, de ſcaturigine demum menſtruorum traduntur. Singula nihilominus quia ſpecialius a nobis recenſeri nequeunt, pauciora ex quolibet obſervatorum genere pro more
p. 1. imus excerptum. Glandulæ arytænoidæ e granulis ex livido albeſcentibus contextæ ad utramque arytænoidem forma literæ L non abſimili ita collocantur, ut crus brevius thyroidem verſus protendatur, longius autem arytænoidum proceſſui ſuperius & anterius inſtratum alte in nonnullas illarum cavitates ſeſe inſinuet. Quemadmodum vero interna hujus ſuperficies a ſubſtantia ſolidiuſcula ideo coercetur, ne glandula nimio humore diſtenta intro protuberet ſpiritumque intercipiat, ita illud eundem in finem a duobus ligamentis, per quæ arytænoides & thyroides inter ſe connectuntur, intrinſecus con-
4. ſtringitur. Ad linguæ radicem foramen aliquando, non ſemper, hiat, nunc arctius, nunc, & ſæpe, ſatis amplum, atque aptum, quod Chirurgis ſpecie ſinuoſi ulceris valeat imponere, eum ſtylum interdum ſatis profunde admittat, ſinusque talis apertus mucoſa ſaliva ſcateat, qualis ex parvo pariter orificio, quo canalis excretorius glandularum inferius deſinit, ſine negotio exprimi queat.
5. In ſuperiori urethræ virilis parte multa interius foramina ſive excretoria oſcula innuuntur, cum majora, tum minora: majora in recta linea ſecundum urethræ longitudinem diſpoſita, in plerisque ab extremo meatu urinario pollicem transverſum incipiunt, & ſeptem vel octo digitos ab eodem deſinunt, numero ſæpe decem vel undecim, rariſſime tria tantum vel quatuor, modo magis, modo minus a ſe invicem diſtantia, magnitudinis itidem incertæ, licet prima reliquis utplurimum occurrant majora, canaliculis excretoriis ſub interna urethræ membrana protenſis ſurſum continuata, & deorſum compreſſa guttas emittentia liquoris ſubalbidi, craſſiuſculi & lenti,

lenti, consimilis ei, qui ex mucosis Clariss. *Cowperi* glandulis in urethram exprimitur. Minora vero foramina longe plura urethram ubique, passim ad latera majorum foraminum, interdum quoque infra hæc supraque, perforant, liquore intus retento turgidula, subrotundorum & albescentium corpusculorum formam repræsentantia; quæ ut conspectiora reddantur, urethra virilis secundum longitudinem aperta super tabellam extendi, nihil tamen digitis exprimi, nec abstergi, sed tabella ad solis vel facis accensæ lumen varie inclinari jubetur. Cervicem uteri p. 11.
rugosam etiamsi omnes Anatomici dictitent, nullus tamen eorum ante *Nostrum* rugas hasce a valvulis, ex reduplicata cervicis interiori membrana productis, atque non sursum, sed deorsum respicientibus, fieri asseruit. Articulatio cartilaginum ary- 12.
tænoidum cum cricoide, ab illarum sinubus & hujus capitulis dependens, atque a *Galeno* non modo, sed & a *Curtio*, *Vesalio*, *Stephano*, *Valverdo*, *Fucòsio*, *Columbo*, *Fabricio*, & *Casparo Bauhino* descripta, cur ab Anatomicis reliquis Bauhino succedentibus, præter unicum *Antonium Molinettum* & recentissimum *Johannem Mauricium Hoffmannum*, prætermissa plane fuerit, *Autor* eo magis miratur, quo minus laryngis ejusque musculorum propriorum usus sine tali articulatione possit explicari, lubricationem insuper ejusdem, crebrius movendæ, a parvula lacinia molli & subrubente, utriusque capituli extremitates amplectente, ceu glandula quadam mucilaginosa, deducens. Cum 20.
in vena umbilicali describenda & depingenda minus inter se Autores conveniant, eorumque alii potissimum dictæ venæ ingressum in dextra hepatis, alii in sinistra indigitent parte, figuræ ultimorum, nempe *Glissonii*, *Ruyschii* & *Verheyen* per autopsiam *Nostri* pronunciantur accuratiores. Laryngis cartilagi- 25.
num pleræque a *Realdo Columbo* in ossium numero habentur, quod in consistente præsertim ætate non solum osseæ, verum medullosa quoque substantia refertæ multoties deprehendantur: quamvis vero a *Casserio* & *Diemerbrochio* utrumque negatum fuerit, *Noster* nihilominus in senum aut ad senectutem vergentium hominum dissectionibus ordinario thyroidem & cricoidem aut osseas, aut ossescentes, multasque intus cellulas,

in

in thyroide quidem ad latera potiſſimum, in cricoide vero poſterius, ſubſtantia medulloſa per poros cartilaginum compreſ-
p. 37 ſarum tranſudante repletas, vidiſſe ſe affirmat. Quas veſiculas, uteri cervicem occupantes, *Graaf* pro hydatidibus, *Des-Noues* pro organis ſeminis fœminei, (*Naboth* in Diſputatione, de Sterilitate Mulierum apud nos habita, pro ovulis genuinis, germen continentibus,) habuerunt, *Noſter* pro muci uterini ſcaturigine venditat atque delineat, veluti ſimili muco turgi-
39. das. Fontem denique fluxus menſtrui mulierum in fundo potius uteri, quam in vagina, quærentes novis hic confirmantur experimentis, poſtquam in ſectione virginis atque unius alteriusque mulieris, quibus ante obitum menſes vel fluxerant, vel imminuerant, uteri non vagina, ſed fundus, maculas ſanguineas evidenter monſtravit.

DE CYCLORUM SOLI-LUNARIUM INCONſtantia & emendatione P. F. THOMÆ PII MAPHÆI, Neapolitani, Ordinis Prædicatorum, Opus.

Venetiis 1706, typis Antonii Bortoli, in 4.
Conſt. 1 Alph. 12 pl.

BAſin computi Eccleſiaſtici eſſe decretum Concilii *Nicæni*, ſatis ſuperque notum eſt. Nec minus perſpectum cenſeri debet, a Patribus illius Synodi ſancitum fuiſſe, ut Paſcha celebretur die Dominica, quæ ſequitur novilunium ab æquinoctio verno primum: unde voluiſſe intelliguntur, ut evitetur concurſus cum *Judæis*, Luna decima quarta Paſcha celebrantibus; noluiſſe autem, ut Paſcha bis in uno anno, in altero prorſus non, vel etiam in Menſe impurorum celebretur. Cum adeo *Gregorius XIII* in reformatione Calendarii decreto *Nicæno* ſatisfacere intenderet, perperam factum eſt ab ipſius Mathematicis, *Lilio* inprimis atque *Clavio*, quod præter omnem neceſſitatem talem introduxerint computum, qui contra mentem *Gregorii* Pontificis omnes errores Patribus *Nicænis* improbatos admittit. Neque enim ipſe *Clavius* in Apologia Calendarii *Gregoriani* &

de-

defenſione *Poſſevini* adverſus *Mæſtlinum* p. 121 diffitetur, Cyclum *Gregorianum* ſecutos nonnunquam, etſi raro, Paſcha celebrare cum *Quartadecimanis* & *Judæis*; interdum bis in uno anno, in altero prorſus non; aliquando in Menſe impurorum; aliquando in ultima Quadratura. Commendandum igitur omnino eſt eorum ſtudium, qui computi *Gregoriani* correctionem Pontifici ſuadent & de aliis Paſcha computandi methodis ſolliciti ſunt. Varia hactenus eum in finem in Italia prodierunt ſcripta, quorum aliqua, quæ ad nos pervenerunt, in Actis noſtris recenſuimus. In eorum quoque cenſum referri debet præſens de Cyclorum Soli-Lunarium inconſtantia & emendatione opus, quod Autorem agnoſcit melioris Matheſeos optime gnarum, virum doctum atque cordatum; quemadmodum ex ſubſequentibus patebit.

Omnis autem ipſius labor huc redit, ut evidentiſſime demonſtret, Cyclos Solilunares omnes inconſtantes eſſe, eorumque defectus nonniſi per motus luminarium veros, qui per calculum Aſtronomicum habentur, emendari poſſe, atque adeo ad determinandam feſtivitatem Paſchalem, abrogato computo cyclico, Aſtronomicum introducendum eſſe: id quod *Erhardus Weigelius*, reformationis Calendarii a Statibus Proteſtantibus nuper factæ fax & tuba, ſuaſit tandemque perſuaſit. Videamus, quomodo noſter ſuum conſequatur propoſitum. Nequa tanquam aliunde nota ſupponere opus habeat, caput præliminare operi erudito præmittit, in quo anni formam *Julianam* & *Gregorianam*, atque *Scaligeri* periodum *Julianam* deſcribit; de Cyclo Solis ac littera Dominicali, de Indictione *Romana*, de Cyclo Lunæ Decennovennali, ſeu numero aureo, de epactis, de diebus Paſchatis *Juliani*, *Gregoriani* & *Liliani* decretoque concilii *Nicæni*, ac de feſtis reliquis mobilibus ſufficienter tractat, & ſub finem monſtrat, *Clavium* ipſum non diffiteri, epactas uſuales a veris Lunationibus interdum deflectere. Excuſat tamen *Gregorium*, quod vitioſum computum introduxerit. Aſt ſine ratione Proteſtantibus objicit, quod ipſi cyclo magis vitioſo utantur, tum quia jam anno 1700 eundem abrogarunt, tum quia, ſi vel maxime adhuc uti libuiſſet, ſe ob libertatis Evange-

gelicæ privilegium, quod in ordinando tempore festivitatis Paschalis celebrandæ ipse agnoscit Autor, decretis Concilii *Nicæni* minime teneri palam profitentur. A præliminaribus hisce ad epactas *Gregorianas* & *Lilianas* expendendas progreditur, cum in computo *Gregoriano* utramque faciant paginam. Monstrat utrasque a cœlo deviare, tum ob earundem per dies Calendarii distributionem, tum ob æquinoctium diei 21 Martii constanter in Cyclo *Liliano* & *Gregoriano* allegatum. Evincit ulterius, nullum cyclum politicum lunationibus designandis excogitari posse, qui a cœlo non deflectat, cum cycli omnes tempora civilia admittant, fragmentis horariis neglectis, quæ in pluribus illorum revolutionibus varietatem notabilem introducunt. Addit, epactas *Lilianas* & communes cum cyclo decennovennali suos numeros alternantes cycli illius, nisi veris motibus corrigantur, vitia retinere. Ut vero cyclorum omnium inconstantiam rigorose demonstret, & certam eorundem emendationem docere queat; novam proponit methodum exactum cyclum mediarum Lunationum in annis Julianis construendi. Nos, omissa Autoris syntheſi, brevem damus problematis analysin. Quoniam nec mensis Lunaris synodicus, nec annus *Julianus* ex integris diebus componitur, sed utrobique dierum fragmenta integris adhærent; inveniendus nobis est numerus integer, quem duæ datæ fractiones metiuntur per numeros integros: ex his enim unus indicabit numerum mensium, alter numerum annorum in cyclo perfecto ex diebus integris compositio contentorum, adeoque hic ipse numerus alter erit cyclus magnus mediarum Lunationum quæsitus. Sit itaque mensis synodicus $\frac{a}{b}$, quantitas anni Juliani $\frac{c}{d}$. Sit numerus quæsitus z, numerus, per quem anni quantitas ipsum metitur y, numerus, per quem mensis quantitas metitur eundem x. Erit ex conditione problematis: 1. x :: $\frac{a}{b}$ z & 1. y :: $\frac{c}{d}$. z, adeoque $\frac{ax}{b} = z$ & $\frac{cy}{d} = z$, consequenter ax

$\frac{ax}{b} = \frac{cy}{d}$. Unde habetur, $\frac{adx}{bc} = y$. Apparet adeo, ut y habeatur in integris, fieri debere $x = bc$. Hoc enim admisso, erit $y = ad$. Quare, si cum Autore assumamus quantitatem mensis Lunaris Synodici 29 d. 12 h. 44′ 3″ 10‴ 51⁗ $= 29\frac{16503451}{31104000} = \frac{30617318}{10368000}$, cumque sit quantitas anni Juliani $\frac{1461}{4}$, erit quantitas cycli $ad = 12246927268$.

Ex hac Analysi liquet, idem theorema sufficere cyclis binorum quorumcunque Planetarum constituendis, cumque ipsius x determinatio non alia detur, quam per bc, præter cyclum propositum alium inveniri non posse. Ad cycli per hanc methodum inventi veritatem comprobandam Tabulas mediarum Lunationum scrupulosas supputare docet, in quibus ne minima quidem negliguntur fragmenta: quo facto, cycli magni usum in emendandis Anomalis, tam *Julianis*, quam *Gregorianis*, ostendit. Vocat *Cyclos Anomalos*, qui lunationes ad idem diei momentum non restituunt, eosque dividit in aphæreticos & prosthaticos. *Aphæretici* & *subtractitii* sunt, qui temporis aliquod intervallum a Lunatione, quæ pro radice accipitur, detrahunt, *Prosthatici* seu *addititii* sunt, qui mensis postrema petunt. Docet itaque, quomodo dato quocunque annorum *Julianorum* numero intervallum lunationum addititium & subtractitium inter annos similes revolutionum ejusdem exhibeatur, quomodo dato intervallo quocunque lunationum mediarum cyclus anomalus in annis *Julianis* inveniatur & vicissim: quod postremum dum aggreditur, quatuor sequentia problemata solvit, scilicet quomodo dato intervallo quocunque lunationum mediarum subtractitio, cyclus lunaris; dato cyclo in annis *Julianis*, intervallum lunationum subtractitium; dato intervallo addititio priori lunationi, cyclus *Julianus* anomalus; & dato hoc cyclo, inter-

vallum mediarum lunationum addititium inveſtigetur. Similia prorſus problemata ſolvit circa Cyclos *Gregorianos*, ubi ſimul datum ſeculum *Gregorianum* ad *Julianum* reducere, anni *Gregoriani* magnitudinem ſupputare & lunationes medias in annis *Gregorianis* ad quodcunque tempus eruere docet. Utitur problemate ſubſidiario, quod *Bachetus* ad Prop. 41, Lib. 4 *Diophanti* ſine ſolutione propoſuerat & ipſe prolixa ſyntheſi ſolvit, Analyſin occultam cum aliis ad Geometricas reſolutiones ſpectantibus propediem editurus. Ipſum problema eſt hujus tenoris: datis tribus numeris a, b, c invenire duos alios integros x, y, ut ſit $ax+c=by$. Subjungit tandem criſin in cyclos anomalos tum *Julianos*, tum *Gregorianos*. Monet nimirum, perfectam mediarum lunationum periodum ob menſis ſynodici medii adhuc incertam magnitudinem determinari non poſſe, inprimis cum minutiſſima fragmenta in quantitate menſis neglecta enormem in periodo magna varietatem inducant: atque adeo omnem inventam periodum, quantumlibet magnam, in prælongis temporum revolutionibus calendario inutilem eſſe. Cyclos quidem anomalos in unica revolutione minus in lunationes peccare, in longis tamen revolutionibus ad intolerabilem varietatem excreſcere & extra diem competentem lunationem aſportare. Tales igitur cyclos vix certum uſum in calendarii reſtitutione ſibi vindicare. Similiter ruere correctionem ac diſtributionem calendariorum, ubi nova menſis ſynodici per Aſtronomos facta correctio. Correctionem igitur tanquam perpetuo duraturam inſtituendam eſſe. Hinc tandem infert: mediis inſiſtendo motibus in calendarii correctione errores quidem minui, at non prorſus amoveri. Ceterum in cyclis *Gregorianis* præter defectus hactenus notatos & ipſis cum *Julianis* communes locum inſuper habet quantitas anni Aſtronomici nondum accurate determinata. Quodſi adeo cyclis utendum, non quæri poſſe ait cyclum perpetuum, ſed ſaltem cyclum, qui ſerius correctionem expoſcit. Jam veri motus cyclorum defectus emendant; eos itaque introducendos eſſe, cyclis abrogatis, contendit Autor. Quoniam tamen *Clavius* cum aſſeclis in illos multum invehitur, objectiones exami-

nat,

nat, & ad eas ſolide reſpondet. Dum vero de correctione computi *Gregoriani* agit, annotat, nullo Chriſtianos mandato divino ad Paſcha celebrandum teneri, ſed omnium rituum circumſtantiis una cum Veteris Teſtamenti Sacramentis per Chriſtum abrogatis, omnes ab Eccleſia ceremonias abrogari potuiſſe. Pontifici ergo integrum eſſe, ut ex mobili ſtabile reddat Paſchatos feſtum & alicui Martii Dominicæ, ex. gr. ultimæ, affigat, ſive novilunium, ſive plenilunium præcedat. Quocunque enim die celebretur Paſcha, eadem devotione, eodem zelo paſſionis Dominicæ ac reſurrectionis myſteria celebraturos eſſe fideles. Ita re alia non opus fore, quam ut intra menſis Martii limites contineatur æquinoctium vernum: id quod per ſolam anni *Gregoriani* formam obtineri queat. *Gregorianam* autem correctionem perpetim in futuris temporibus ſervandam eſſe, ne contra decreta Concilii *Nicæni* in media hieme aliquando celebretur Paſcha. Non opus eſſe, ut in Paſchatis celebratione Pontifex lunæ decimæ quartæ rationem habeat, cum tempus celebrandi Paſchatis ad Jus Eccleſiaſticum poſitivum pertineat. Nec quicquam obſtare Patrum & Conciliorum ſanctiones, quoniam ad dogma aliquod catholicum non ſpectant. Certe vetuſtiſſimam Eccleſiæ conſuetudinem univerſalis Eccleſiæ commodo præferri minime debere; ſed æque ac conſuetudines alias a conciliis olim approbatas abrogari poſſe. Talium conſuetudinum noſtro tempore non amplius obſervatarum complures recenſet, ex. gr. quod *Arelatenſe* Concilium decreverit decretumque poſtea Synodus *Nicæna* approbaverit, tempus Paſchatis a Romano Pontifice indicari debere; quod eadem Synodus *Nicæna* Can. 20 ratum habuerit, quod fideles diebus Dominicis ſtantes orent, nequaquam genua flectant, &c. Quodſi quis urgeat, ex antiquiſſima Eccleſiæ conſuetudine motus medios in Paſchali feſtivitate determinanda retinendos eſſe; hoc non obſtante, cyclos omnes removendos, & novilunia media, non neglectis minutiis, accurate ex Tabulis computanda eſſe affirmat, advocata verorum motuum indagine & obſervatis æquinoctii die atque *Gregoriana* dierum apta ſubtractione. Neque enim injuria celebritatis Paſchalis determinationem Aſtronomis com-

committi, cum namque Philoſophia Scholaſticorum Metaphyſicis armata ſpiculis, ſubtilis illa quidem, (ipſa Autoris verba recitamus) ſed plerumque inutilis, in ſervitium admiſſa ſit, reales Scientias ab obſequio & miniſterio erga Eccleſiam injuſte deturbari. Si cui cyclos prorſus abigendi mens non ſit, periodos hactenus receptis certiores ex mediis motibus eruendos indicat, tandemque docet, quomodo, retento vulgari cyclo aut quocunque alio, defectus ejus ex mediis verisque motibus ſimul corrigantur. Ceterum non ingratum faciet publico Cl. Autor, ſi, quam promittit, operis Appendicem, atque *Geometriam* inprimis *Phyſicam* publicaverit, in qua calculi *Leibnitiani* in Actis noſtris celebratiſſimi uſus longe ampliſſimus exiſtit.

THE NEW WORLD OF WORDS: OR an Univerſal English Dictionary.

h. e.

NOVUS VERBORUM ORBIS: SEU DICTIONARIUM Anglicum Univerſale. Autore EDUARDO PHILLIPS, Armig. Editio ſexta, reviſa, correcta & aucta a JOHANNE KERSEY.

Londini, apud Joh. Phillips, H. Rhodes & Joh. Taylor, 1706, in fol.

Conſt. Alph. 9 plag. 13.

VErba ſunt ſigna, quibus noſtras de rebus cognitis cogitationes exprimimus. Quare cum alterum tum demum intelligamus, quando in mente noſtra tales cogitationes producimus, quæ verbis ipſius reſpondent; longe utiliſſima opera in Lexicis iſtiusmodi conſcribendis collocatur, in quibus vocum genuini ſignificatus explicantur. Non autem exiguus eſt labor talia cum laude præſtandi: requiritur enim, ut ad caſus ſingulares reſpiciens, in quibus vox enucleanda adhibetur, judices, ad quæ potiſſimum in re ſignificata digitum intendat, qui illa utitur, quoniam cum una eademque voce rem unam eandemque ſignificante diverſæ connecti poſſunt notiones. Optandum ſane

Digitized by Google

ſane foret, ut a viris, quibus ſatis eſt ingenii, virium ac experientiæ, in vernaculis linguis talia Lexica conderentur, non modo linguæ genium manifeſtatura & translationem verborum ex una lingua in aliam certis legibus adſtrictura, ſed & multas logomachias everſura, inter eruditos, ſi Mathematicos excipias, nimium proh dolor! familiares.

Autor eximii operis, quod ob utilitatem ſuam ſæpius recudi meruit, eas tantum voces ſibi explicandas ſumſerat, quæ ex linguis Hebræa, Arabica, Syriaca, Græca, Latina, Italica, Gallica, Hiſpanica, Saxonica, Danica, Germanica &c. in Anglicam derivatæ. Aſt cum ultima editio pararetur, *Johannes Kerſey* non ſolum maxima cum cura priores editiones revidit, errores emendavit, defectus ſupplevit, & ſuperflua, quæ a Lexici hujus idea aliena erant, ac aliunde facile addiſcuntur, removit; ſed & inprimis plerosque Scientiarum ac Artium, tam liberalium, quam illiberalium, terminos explicavit. Reperies ibi enodatos terminos Theologiæ, Jurisprudentiæ, Medicinæ, Chirurgiæ, Anatomiæ, Chymiæ, Pharmaceuticæ, Botanicæ, Arithmeticæ, Geometriæ, Aſtronomiæ, Coſmographiæ, Geographiæ, Hydrographiæ, Navigationis, Architecturæ civilis ac militaris, Gnomonicæ, Planimetriæ, Stereometriæ, Opticæ, Catoptricæ, Dioptricæ, Perſpectivæ, Muſicæ, Mechanicæ, Staticæ, Artis Navalis & Militaris, Phyſicæ, Ethicæ, Metaphyſicæ, Logicæ, Rhetoricæ, Chiromantiæ, Phyſiognomiæ, Heraldicæ, Mercaturæ, Agriculturæ, Horticulturæ, Artium manuariarum, Artis pictoriæ, ſculptoriæ, inciſoriæ, aucupiariæ, venatoriæ, piſcatoriæ, artis condiendi fructus, coquendi, equitandi &c, una cum interpretatione nominum propriorum, tam virorum, quam mulierum, ex linguis ſupra commemoratis originem trahentium, variorumque nominum Græcorum, quibus diverſæ animalium, plantarum, metallorum & mineralium ſpecies exprimuntur, ita, ut fere 20000 voces huic editioni acceſſerint. In hoc uno Lexico præter explicationem difficiliorum vocum Anglicarum reperies integrum Lexicon Theologicum, Juridicum, Medicum, Mathematicum, Philoſophicum & Artificum.

POSTHU-

POSTHUMOUS WORKS OF MR. JOHN LOCKE.

h. e.

JOANNIS LOCKII OPERA POSTHUMA.

Londini, apud A. & J. Churchill, 1706, in 8.

Conſtant plag. 20.

IN his Opuſculis Poſthumis celeberrimi *Lockii* continentur Tractatus de dirigendo Intellectu; Examen hypotheſeos *Malebranchii* de viſione rerum omnium in Deo; Diſcurſus de Miraculis; Excerpta ex Epiſtola quarta pro toleranda religione aliter ſentientium ſcripta; Commentarii de vita *Antonii*, primi Comitis *de Shafisbury*, & Nova methodus conficiendi Locos communes. In Tractatu de dirigendo Intellectu in cognoſcenda veritate minime diſquirit, quænam ſint intellectus vires, qua ratione iisdem ſit utendum, tum ad notiones acquirendas, tum ad acquiſitas legitime inter ſe conferendas, quive in ratiocinando vocum ſit uſus; cum hoc argumentum in Tractatu de Intellectu humano, in varias linguas translato & nuper demum Anglice recuſo, ſufficienter pertractatum eſſe prætendat. Præſens igitur ejus opera omnis in eo conſiſtit, ut fidam teſtem experientiam ſecutus enumeret, quinam ſint fontes, quænam cauſæ errorum, & quænam obſtacula impediant, quo minus animus, quam cernere cupit, veritatem cernere queat. Refert huc conſuetudinem aſſumendi principia per ſe inevidentia, imo ſæpiſſime falſa: qualia præjudicia ſint; a parte mea ſtant viri boni, ergo mea ſententia eſt vera; hanc opinionem ſecta fovet erronea, ergo eſt falſa; hæc opinio a longo tempore unanimiter defenſa, ergo vera; hæc ſententia eſt nova, ergo falſa. Arguit neglectum exercitiorum, ad obſervandam idearum connexionem & conſequentiarum ſeriem inſtituendorum, dum ſcilicet ſtudio Mathematico ſolertiſſime incumbatur, cum uſus & exercitium rationis creaturas rationales reddat. Mathematicam demonſtrandi rationem ſequi debere omnes & ubique quidem putat: unde omnibus Matheſi operam dandam eſſe,

eſſe, utut profundi evadere nolint Geometræ. Ita nimirum fore, ut præcipitantiæ ac præſumtioni in judicando minime litent. Inprimis Algebræ ſtudium commendat, quoniam ad intellectum excolendum aliud excellentius haud datur, utpote inſueta illi adminicula ſuppeditans. Duos autem potiſſimum commemorat fructus, quos a ſtudio Mathematico intuitu intellectus excolendi ſperare licet. Primo ſcilicet in eo verſantem convinci, ut ratio ſit bona, non ſufficere dari multos, quibus ſatisfaciat, quin facillime quenquam falli poſſe, nec omnium ubique momenta ſumma penetrare. Secundo per illud neceſſitatem manifeſtari, quæ veris ratiociniis ineſt. Oſtendit ulterius, quidnam peccetur per neglectum idearum abſtractarum, quid præjudicia valeant adverſus mentem. Suadet autem, ut unusquisque aliorum præjudiciis miſſis ſua examinet, addito præjudicii criterio, quod ſcilicet inde cognoſcatur, ſi quis adverſæ partis argumenta audire eorumque pondera examinare non ſuſtineat. Prolixum nimis foret, omnes præjudiciorum cauſas, quas enumerat, & medelas, quas affert, recenſere: quare id ſaltem adhuc annotamus, quod maximopere carpet illud hominum genus, qui vana ſciendi omnia cupiditate ducti, ad ea, quæ norunt, omnia revocant, more Muſici Autori optime noti, opus creationis ex notis Muſicis explicantis; quod multam rejiciat lectionem, quæ non niſi ad oſtentationem faciat, & ſine meditatione ad nullius veritatis certam cognitionem deducat; quod ſtudii damnet partialitatem, quaſi unum aliquod ſolum ſit, quod excoli mereatur; quod pariter partium rejiciat ſtudium ac veritatum fundamentalium neglectum vehementer incuſet; quod denique ferre nequeat, ut quis vocibus utatur, antequam earum habeat ideam; ab una cogitatione ad aliam indefinenter delabatur, & in quæſtionum reſolutione ſubſiſtat, quamvis ad ultima nondum pervenerit fundamenta. *Malebranchii* opinionem dum examinat, id agit, ut oſtendat, ipſum explicare obſcurum per æque obſcurum, hoc eſt, revera nihil. Aſſerit *Malebranchius* animam omnia videre in Deo, quia ipſi intime unitus. Objicit Noſter, non diſtincte explicari, quid ſit intime uniri animæ. Unionis ideam a cor-

porum immediato contactu desumtam ad spiritus non quadrare. Explicandum esse modum, quo corpus animæ unitur, atque monstrandum, cur ab unione cum corpore non æque pendere queat trianguli perceptio ac ab unione cum Deo. Quando *Malebranchius* affirmat, solum Deum esse substantiam pure intelligibilem; noster postulat, ut substantiæ divinæ notionem exhibeat. Similiter rogat, ut explicet horum verborum sensum: corpora intime uniri non posse, quod non detur proportio inter corpus & mentem; utque rationem reddat, cur inter Deum ens infinitum & animam spiritum creatum finitum major sit proportio quam inter corpus & animam. Certe intima unio & proportio illa nisi explicentur, *Malebranchium* dare sine mente sonos. Ex Opticis constare ait, per radios lucis materiales species rerum in oculum deferri posse. Quomodo autem motus fibrillis nerveis impressus, ubi ad cerebrum propagatus fuerit, percipiatur, sibi incomprehensibile pronunciat: nequaquam tamen magis comprehendi, si dicatur, ideas videri in Deo. Ideas substantias spirituales vocat *Malebranchius*, non adeo annihilandas, ubi menti præsentes non sunt. Ait scire avet *Lockius*, quomodo substantia spiritualis inextensa referre possit figuram ex. gr. Trianguli, &, si potest, quomodo anima repræsentamen videat? cur item Deus, qui via brevissima ad scopum tendit, Solem creaverit, ut in ipso ideam Solis videamus? immo cum, qui ideam Solis in Deo videt, Solem non videat, unde certi simus Solem dari? Urget ulterius, nullum habere sensum verba: *omnes res corporeas esse in Deo modo spirituali*; multo minus aliquem inesse istis, quibus asseritur, *animam nostram videre ideas in Deo, quia Deus est arctissime unitus animabus nostris per præsentiam suam, ita ut dici possit locus spirituum, quemadmodum spatia sunt loca corporum.* Quid enim hoc: *Deus est locus spirituum?* Quomodo unio causa visionis? Addit *Malebranchius*, animam videre opera Dei in Deo, posito, quod Deus repræsentare ipsi velit, quod in ipso est. Sed denuo quærit *Lockius*, in quonam manifestatio ista consistat? quomodo simplicitas Dei rerum infinitarum varietatem continere queat? Ideam Dei perperam dici arbitratur Deum ipsum, quia in diversis hominibus infinite

varia.

Digitized by Google

varia. Non igitur affirmari poſſe, varia contineri in idea Dei. Imo contrarium affirmari ab Apoſtolo, quod ſcilicet Deum videamus in creaturis. Nec præterea apparere, quomodo omnes notiones limitationes ideæ creatoris a *Malebranchio* dici queant? Quomodo enim idea creatoris limitetur per notionem denarii? Non clarere diſcrimen, quod inter ideam & ſenſationem ſtatuit *Malebranchius*, quarum hanc per modificationem animæ noſtræ æque obſcure definiat: eſſe enim ſenſationem & modificationem nomen unius ejusdemque rei. Et, ſi hæc definitio admittatur, remanere tamen id dubii, quomodo anima uno eodemque momento videns colorem album & nigrum oppoſitas modificationes admittere poſſit. Equidem *Malebranchius* Deum ſolum eſſe ait, qui per ſubſtantiam ſuam illuminare valeat mentem noſtram; enimvero denuo regerit Autor, quid ſit ſubſtantia Dei, quid illuminari illa, non conſtare. De Miraculis acturus, miraculum definit per ſenſibilem operationem, quæ captum ſpectatoris excedens & juxta ipſius opinionem curſui naturæ contraria pro divina habetur. Objicies, ſi miraculum a ſpectatoris opinione pendet, admodum incertum eſt, quid ſit miraculum. Reſpondet Autor, non poſſe dari definitionem aliam, quæ non eandem patiatur objectionem. Inſtabis porro: ſi miraculi notio ita ampliatur, ſæpius operationes nihil extraordinarii continentes pro miraculo haberi poſſunt, atque ſic uſus miraculorum in comprobandâ revelatione divina enervatur. Regerit Autor, hanc non valere conſequentiam. Ut enim ſciamus, revelationem a Deo eſſe, requiri, ut conſtet, patrantes miracula a Deo miſſos eſſe. Continere autem miracula revelationi divinæ teſtimonium perhibentia potentiæ divinæ extraordinariæ criteria evidentiſſima. Magos ex. gr. Ægyptios ſerpentes quidem produxiſſe, aſt Moſis tamen ſerpentem illos devoraſſe. Revelationem adeo divinam per miracula majorem ſemper ſpirare potentiam, ut falſam cum vera confundere non detur miracula expendentibus. Tenendum vero, fieri non poſſe, ut miſſio habeatur pro divina, quæ deroget honori Dei inviſibilis, aut religioni naturali ac regulis moralitatis contrarietur: nec fieri poſſe, ut Deus aliquem

quem in mundum mittat, de rebus indifferentibus ac parvi momenti, aut per usum naturalium facultatum cognoscibilibus homines informaturum. Missionem igitur a Deo fieri ob revelationem veritatum supernaturalium ad gloriam Dei & eximium aliquod hominis emolumentum pertinentium. In Excerptis Epistolæ quartæ de toleranda religione sententiam suam stabilit Noster, in Epistolis jam reliquis propugnatam, quod scilicet Magistratui nullum competat jus cogendi subditos ad religionem, ne quidem ad veram, ut vult Antagonistæ ipsius. Urget enim, si concedatur Antagonistæ, Magistratum subditos ad religionem veram cogere teneri, quando argumentis sufficientibus convictus fuerit, illam esse veram; sequi inde necessaria consequentia, quod quilibet Magistratus ad religionem suam amplectendam subditos vi compellere debeat. Qui enim falsam colit religionem, non minus sibi de veritate ejus persuasus videtur, quam qui vera utitur. Quodsi Adversarius dicat, non Magistratum, sed subditum judicare debere, utrum fundamentum persuasionis solidum ac sufficiens existat nec ne, denuo litem nunquam diremtum iri, unoquoque suam religionem argumentis invictis roboratam arbitraturo. Quodsi sibi solus hanc judicandi licentiam arroget, ostendendum ab ipso esse diploma, per quod hoc jus ei fuerit concessum. Quamobrem quoniam lex naturæ ad impossibilia obligare nequeat; nec ullam dari posse in Magistratu obligationem subditos ad veram religionem perducendi. In Commentariis vitam *Antonii* illustrantibus varia occurrunt, quæ turbulentum Angliæ sub Carolo I statum illustrant: ei enim operas suas obtulit ad turbas civiles componendas. De nova methodo conficiendi Locos communes ut dicamus, opus non est, cum eadem existat, quæ dudum idiomate Gallico in Volumine secundo Bibliothecæ Universalis publicata.

TRAITÉ ANALYTIQUE DES SECTIons Coniques, &c.

hoc est,

TRACTATUS ANALYTICUS DE SECTIONIBUS

nibus Conicis & earum uſu in reſolvendis æquationibus problematum tam determinatorum, quam indeterminatorum. Opus poſthumum Marchionis HOSPITALII, *Academici Honorarii Academiæ Regiæ Scientiarum.*

Pariſiis, apud Joh. Boudot, 1707, in 4.

Conſtat Alph. 2 plag. 13 & 32 Tabb. æn.

UTut pereruditum Illuſtriſſimi Autoris opus multa contineat, quæ Geometrarum primi ordinis attentionem merentur; tanta tamen perſpicuitate ac facilitate conſcriptum eſt, ut ad ejus lectionem admittantur, qui nonniſi Elementis *Euclideis* & calculo Analytico inſtructi ad ſublimiorem Geometriam adſpirant. Et his quidem longe gratiſſimum accidere debet, quod via brevi a facilibus ad ſublimia deducantur, ita ut, quæ diuturnis excellentiſſimorum ingeniorum meditationibus debentur, paucarum horarum ſtudio ſua reddere valeant. Agit Autor de Sectionibus Conicis, earumque in problematibus Geometricis conſtruendis uſum commonſtrat. Conſiderat ipſas primo ſine ulla ad Conum relatione, ex tradita geneſi earum proprietates tum in ordine ad axem, tum ad diametrum quamlibet aliam deducens, & hinc porro alias adhuc iſtarum Curvarum in plano deſcriptiones tum per motum continuum, tum per innumerorum punctorum determinationem derivans: quibus per tres Libros priores abſolutis, *Lib.4* generalia trium ſectionum conicarum, vel ſaltem ellipſi ac hyperbolæ communia ſymptomata ſubnectit, atque inter alia oſtendit, quomodo per data quinque puncta ſectionem conicam deſcribere liceat, quodque per ea nonniſi unica deſcribi queat, demonſtrat. *Lib.5* ſegmenta ſectionum conicarum ſimilia, ſectores ellipticos & hyperbolicos, aliaque ſpatia arcubus ſectionum conicarum & rectis terminata inter ſe comparat, iisdem inter demonſtrandum principiis uſus, quibus calculus Celeberrimi *Leibnitii* ſummatorius ſuperſtruitur: qua occaſione eleganter docet, quomodo ope ſectorum hyperbolicorum exacta Logarithmorum

in Arithmetica uſitatorum idea formetur. Tractat etiam de infinitis parabolis, hyperbolis ac ellipſibus: regulam tangentes earum ducendi *Barrowianam* explicat, quadraturas citra calculi ſummatorii uſum, ſuppoſitis tamen quantitatibus indefinite parvis, determinat, ac denique explicat, quomodo inveniantur lineæ rectæ arcuum parabolicorum differentiæ æquales, quod eſſe Celeberrimi *Johannis Bernoulli* inventum, ex Actis A. 1698 p. 462 & ſeqq. patet. *Lib. 6* ſectiones conicas in ſolido conſiderat & quænam ipſis hoc intuitu proprietates conveniant, diſquirit, agens primo de ſectionibus conicis in genere; deinde de ellipſi in particulari, ubi monet, omnem ellipſin pro ſectione cylindri haberi poſſe; tandem de parabola & hyperbola in particulari. *Lib. 7* ad uſum ſectionum conicarum in conſtruendis locis Geometricis commonſtrandum progrediens, methodum exhibet generalem conſtruendi loca primi ac ſecundi gradus, datis ipſorum æquationibus, atque evincit, quod primi gradus loca non niſi rectas, ſecundi gradus loca parabolam, ellipſin, circulum, hyperbolam, vel hyperbolas oppoſitas involvant. Coincidit autem methodus cum illa, quam inſignis Geometra, *Johannes Craige*, una cum Tractatu de figurarum curvilinearum quadraturis Londini 1693 in 4 publicavit. *Lib. 8* variis problematum indeterminatorum exemplis propoſitionem generalem illuſtrat: *invenire locum infinitorum punctorum, quæ omnia certas conditiones notatas habent, ſiquidem locus ſecundum gradum non excedit.* Cum *Lib. 9* conſtructionem æquationum primi gradus per linearum proportionalium inventionem edocuiſſet, atque ſecundi gradus æquationes tum more Carteſiano, tum per duos circulos concentricos conſtruxiſſet, ſuperiorum æquationum conſtructiones per combinationem duorum locorum abſolvit, quemadmodum primus fecit *Sluſius* in Meſolabo, fecere poſt ipſum alii. Conf. Acta A. 391 p. 392 & A. 1701 p. 465 & ſeqq. Præſtat methodus illa plurimum regula decantata centrali *Bakeriana*, tum quia univerſalis eſt & ad altiorum graduum æquationes conſtruendas viam aperit, pro quibus abſolvendis locorum ad curvas altiores combinatio requiritur; tum quia hac ratione ſemper perveniri poteſt ad reſolutio-

Digitized by Google

lutionem in quocunque caſu ſimpliciſſimam, ſi nempe loca ſimpliciſſima ex iis, in quæ propoſita æquatio reſoluta, combinentur. Conſtruit autem Autor noſter æquationes tertii ac quarti gradus, tum per Circulum & Parabolam, tum per Circulum & Ellipſin, tum per Circulum & Hyperbolam, ac inter alia monet, utut, qui poſt *Sluſium* hyperbolam & circulum adhibuerunt, methodum hanc pro univerſali venditarint, multos tamen dari caſus, in quibus non ſuccedat. Ad æquationem ſexti gradus conſtruendam utitur conchoidibus Parabolicis & circulo, nec non Parabola cubica, cujus locus eſt $aay = x^3$, & una ex ſectionibus conicis, ex. gr. Ellipſi. Æquationem quinti gradus ad ſextum elevat. Similiter procedit in æquationibus altiorum graduum. Tandem generaliter monſtrat, quomodo conſtruatur omnis æquatio cujuscunque gradus per lineam rectam & locum ejusdem gradus, & iſtiusmodi conſtructionum uſum in limitibus æquationum inveniendis indicat, addita methodo in problematibus ſolidis ac hyperſolidis ope ſolius circuli & rectarum ad verum radicis valorem appropinquandi, exemplo *Jacobi Bernoulli*, qui primus tale quid in Actis noſtris A. 1689 p. 454 & ſeqq. tentavit. *Libro 10* eoque ultimo egregia problemata determinata exponit. Docet ex. gr. dato arcu parabolico invenire alium in eadem parabola data, qui ſit ad arcum datum in ratione data, cujus problematis ſolutionem primus dedit in Actis 1697 p. 261 *Joannes Bernoullus*. Docet, data ſectione conica & puncto extra ipſum, quod ſit vertex coni, cujus ſectio exiſtit, invenire poſitionem circuli, qui largitur baſin: cujus problematis aliquam ſolutionem dederat *Carteſius* Epiſt. 75 Tom. 3, ſed magis naturalem, minus intricatam & univerſalem affert Autor noſter. Docet multa inprimis de multiſectione anguli, de inſcribendo polygono regulari quocunque in circulo, de evehendo binomio ad dignitatem quamcunque, ubi theorematis *Newtoniani* de evehendo binomio ad dignitatem indeterminatam inveſtigationem ex unciarum conſideratione deducit, qua ſcilicet via ad eundem perveñerat ipſe *Newtonus*, monente *Walliſio* Oper. Mathem. Vol. 2 p. 368.

LIBRI

LIBRI NOVI.

Jac. Guil. Imhof Stemma Regium Luſitanicum, ſive Hiſtoria Genealogica Familiæ Regiæ Portugallicæ. Amſt. apud Zachariam Chaſtelain, 1708, fol.

Nic. Gurtleri Origines Mundi, & in eo Regnorum, Rerumpubl. Populorum, horumque Duces, Migrationes, Dii &c. ad modum Hiſtoriæ Univerſalis, cum maxime Eccleſiaſticæ. Amſt. ex Officina Wetſteniana, 1708, 4.

Jamblichi de Vita Pythagorica liber Gr. L. notis perpetuis illuſtratus a Lud. Kuſtero, cum verſione Ulr. Obrechti. Accedit Malchus, ſive Porphyrius de Vita Pythagoræ, & An. apud Photium de Vita Pythagoræ. Amſt. apud viduam Seb. Petzoldi, 1707, 4.

T'Heiligdom den Heidenen geopent door den Brief van Paulus aan die van Epheſen, door Herman Gerbaden. Te Utr. by Th. Appels, 1707, 4.

Gedagten en Gedigten, geeſtelyke en zedelyke, van Jan van Arnhem, Heer van Roſendaal. Te Leyden, by Peter van der Aa, 1707, 4.

Les Delices de la Grand' Bretagne & de l' Irlande par James Beeverell. Tomes VIII. A Leide, chez Pierre van der Aa, 1707, 12.

Gul. Beſt, JCti, Ratio emendandi leges. Ultr. 1707, 8.

Q. Horatii Flacci Vita, ſtudio Joannis Maſſon. Lugd. Bat. apud Andr. Dyckhuyſen, 1708, 8.

Le Caractere du vray Chretien, & le mojen de le devenir, par Hero Sibersma. A Delft, chez Adrien Bemen, 1707, 8.

Hadr. Junii Animadverſa, & de Coma Commentarius, cum Appendice, e Bibl. Corn. van Arckel. Rot. apud Jo. Hofhout, 1708, 8.

Davidis Peiferi, Conſiliarii Saxonici, Epiſtolæ publico nomine ſcriptæ, primum nunc editæ cura M. Fr. Gotthelff Gotteri; Præfationem præmiſit Jo. Fr. Buddeus, Theol. D. & P. P. Jenæ, ſumtibus Ern. Claud. Bailiar, 1708, 8.

* * *

Digitized by Google

ACTA ERUDITORUM,

publicata Lipſiæ

Calendis Februarii, Anno MDCCVIII.

SCRIPTORES RERUM GERMANICARUM JO. MICH. HEINECCII & JO. GEORGII LEUCKFELDII, cum variis Diplomatibus & indicibus in unum Volumen collecti.

Francof. ad Mœnum, apud Chriſtianum Genſchium, 1707, fol. Conſtat Alph. 12 plag. 18 & Figurarum tabulis 24.

POſt *Schardios*, *Piſtorios*, *Urſtiſios*, *Reuberos*, *Goldaſtos*, *Freheros*, *Lindenbrogios*, *Caniſios*, *Reineccios*, *Meibomios*, *Leibnitios* aliosque non deſunt *Heineccii* & *Leuckfeldii*, Rerum Germanicarum Scriptores in volumina colligentes. Et ad *Heineccii* quidem, apud Goslarienſes verbi divini Miniſtri vigilantiſimi, laborem quod attinet, conſcripſit ille *Libros ſex Antiquitatum Goslarienſium & vicinarum Regionum*, incipiens ab anno Chriſti 918, & deſinens in anno 1599, addito *Auctario* de rebus ab ineunte Seculo XVII usque ad Pacem Osnabrugenſem geſtis. Hoc excipit ejusdem *Sylloge Numorum Goslarienſium*, antiqui pariter ac recentioris ævi, ſolidorum æque ac bracteatorum, tum *Diſſertatio de antiquiſſimo regionis Goslariam ambientis ſtatu*, & *Crodone* inprimis *Harzburgico*, denique *Panegyri* Sacratiſſimo Imperatori JOSEPHO ab Heineccio noſtro publico ſermone celebrata, cum illius mandato Albertus Antonius, Comes de Schwarzburg & Hohenſtein &c. fidei ſacramentum a Civitate Goslarienſi ipſis Nonis Novembris anni 1705 exigeret, addita de homagii hujus præſtatione relatione. Multa in his occurrunt, quæ legenti non poſſunt non eſſe gra-

tisſima, inprimis in Antiquitatibus Goslarienſibus, e quibus pau-
p. 6. ca quædam excerpemus. Num *Werla* eadem ſit cum *Goslaria*, inquirit Autor noſter diligentisſimus, conſtantem quippe eſſe famam, locum, ubi nunc Goslaria floret, Werlam olim fuiſſe vocatum, unde dudum nonnullis creditum, Werlam & Goslariam unam eandemque eſſe urbem, adeo, ut *Spangenberg* & *J. Saxe* in Chronicis ſuis ſæpius ſcribant Werla oder Goslar. Sed judicat Clar. Autor, hæc fruſtra aſſeri, & vix aliud quam a dicentium audacia præſidium habere, forteque inde fabulam hanc ortam, quod e *Speculo Saxonico* conſtet, *Palantiam*, quæ olim Werlizii floruerit, Goslariam eſſe translatam, ubi in antiquis codicibus *Werlaham* legi teſtetur Browerus. Rectius rem tetigiſſe *Meibomium*, qui per Werlam Weſtphaliæ urbem, tunc Ducibus Saxoniæ, hodie Archiepiſcopis Colonien-
11 & 12. ſibus ſubjectam, intelligi docet. *Goslariæ* nomine Henricum Aucupem urbem inſigniviſſe ait ab amne *Goſa* urbem permeante; terminationem vero *Laar*, quam ea urbs cum multis alīs, veluti Wezlaria, Frizlaria, Vechtelaria & Bredelaria, communem haberet, non aliunde natam cenſet cum *Meibomio*, quam ex Germanorum voce Lager, a Saxonibus conciſius Laar elata. Inde Frizlariam notare *caſtrum pacis*, Vechtelariam *caſtrum prælii*, Bredelariam *caſtrum latum* & Goslariam *caſtrum ad Goſam*. Hoc aſſerto, refutat Noſter illos, qui vulgi rumore decepti credidere, anſerem, Saxonibus Gooß dictum, his locis ovis incubantem repertum fuiſſe, cum primum Henricus urbem moliretur, ac inde accepto omine urbem fauſtum Goslariæ nomen accepiſſe; quippe ex ſitu urbis, quæ anſeris figuram re-
18. fert, hæc fingendi nonnullis occaſionem datam putat. Venas metallicas Goslariæ apertas tempore *Ottonis I* Imper. aſſerit, quo autem fato id factum ſit, Hiſtoricos nondum addit inter ſe convenire. E *Sigeberti* verbis apparere, venas iſtas non caſu aliquo, ſed ſtudio atque cura hominum detectas fuiſſe: aſt ſententiæ iſti conſtantem apud Goslarienſes repugnare famam, cum ipſo montis nomine ad poſteros propagatam. *Rammum* nempe quendam, ab aliis equitem, ab aliis venatorem dictum, cum in hoc monte feram perſequeretur, quo commodius

dius per inacceſſa loca pedibus penetraret, equum arbori alligaſſe, qui interea abſentis Domini deſiderio actus terra unguis quaſſata venam aperuerit, unde & monti *Ramelino* perpetuum nomen hæſerit. Eandem ſententiam ſuadere verſiculos jamdudum *Engelhuſii* ætate circumlatos, qui ita ſonant:

Longæ ſylvæ ſcrutator, cervorum concomitator,
Ramme fuit dictus, rammorum pertulit ictus,
Eſt mox tantillo Rammesberg dictus ab illo.
Uxor hujus Goza: nunc eſt ex hac aqua Goza.

Ubi porro Autor a Francis & Saxonibus civitatem Goslarienſem eſſe excultam, his inferiorem, illis ſuperiorem urbis partem occupantibus, refert, diverſis gentium moribus & æmulatione tanta inter utrumque populum odia conflagraſſe teſtatur, ut interjecto tempore, cum mutuæ acceſſiſſent offenſiones, vectibus transverſariis & ſepibus ſe diſtinxerint. Die tamen odia minuente, pacem inter eos coaluiſſe, matrimoniis quoque invicem contractis ſtabilitam, quæ reconciliatio ut eo teſtatior apud poſteros eſſet, choreas eosdem per urbem quotannis inſtituiſſe, inter alia canentes: p. 20.

Kayſer N. iſt Hochgebohrn,
Die von Goßlar haben von Reich nichts verlohrn,
Der Rammelsberg hat einen ſilbern Faut,
Des tragen wir einen guden Maut.
Mit dieſen hübſchen Jungfräulein
Machen wir von Dannen ein Krängelein,
Biß zu dem andern Jahre
So reiten wir in zwo Paare,
Wir wollen das wohl bedencken,
Und wollen ihm euch wieder ſchencken.

Hi vero ludi, ut Noſter inferius meminit, poſt aliquod temporis intervallum in turpiſſimum degeneraverant Feſtum. Concurrebant enim e fece hominum audaciſſimi quivis ac voluptatibus deditiſſimi, qui una cum puellis longo agmine per urbem incedebant, laſcive ſaltantes ac incondito carmine ſtre- 471.

pentes. Finitis choreis miſtæ adoleſcentulis puellæ genio liberaliter indulſere. Hanc inveteratam malitiam maximopere inter alios averſatus eſt *Eberhardus Weidenſeeus*, in indignos hos Evangelio mores crebris orationibus e ſuggeſtu invectus, ac dira quævis, niſi ad frugem redeatur, minatus. Quo factum eſt, ut amplisſimus Senatus obſcœnam hanc ac ludicram feſtivitatem anno 1536 juſto edicto aboleret, finemque faceret
p. 70, ſeqv. turpisſimis Bacchanalibus. Celebratisſimum quoque in Eccleſia Goslarienſi tumultum Noſter prolixe deſcribit. Sub anni ſcilicet 1062 exitum Henricus IV Rom. Imp. magno Principum & Epiſcoporum numero ſtipatus, Goslariam ingrediebatur, naſcentis Chriſti ſolennia celebraturus, ſed ipſum Feſtum *Hezilonis* Hildeſienſis Epiſcopi & *Widenidi* Abbatis Fuldenſis ambitio adeo turbavit, ut res haut procul abeſſet a ſeditione, quæ tamen in præſens prudentia Ottonis Bavari extincta, ſequente demum anno in exitiales flammas erupit. Cum enim Imperator jam adulto vere Goslariam reverteretur, & Spiritus Sancti effuſi memoriam feſtive recoleret, inter Principes, qui officii cauſa huc confluxerant, ipſi quoque denuo aderant Hezilo & Wideradus, cumque inter eos iterum de præcedentia non conveniret, maximas in ipſo templo dedere turbas, multumque ſanguinis hic illic profuſum, donec nox pugnam dirimeret. Hac occaſione notat Autor *Langenium*, ſcriptorem domeſticum, Henrico V Imp. ea tribuentem, quæ Quarti ſub imperio, Scriptoribus aliis omnibus aſſerentibus, contigere. Obeliſco non minus notandos putat *Wilhelmum Malmesburienſem*, *Albericum*, *Engelhuſium* & alios Annalium ſcriptores, non modo Henricos confundentes, verum etiam Moguntinis id factum tribuentes. Quod vero ſcriptores novelli, conflictantibus hunc in modum clericorum militibus, Dæmonem horrendum boaſſe ſcribunt, & hodie monſtratur foramen, e quo mugitum prodiiſſe ferunt, ante annos non adeo multos reſarcitum, ita tamen, ut veſtigia illius ſatis notabilia appareant, dubitat Noſter veritati conſentaneum; *Lambertum* enim, qui vix ullam prætermiſit circumſtantiam, de ea re ne verbum quidem addere, nec *Bertholdum Conſtantienſem*, aut *Autorem Chronici*

Digitized by Google

nici Stederburgenſis, veterumve Scriptorum alium; ſolum, quem recentiores ſecuti, Malmesburienſem, de Moguntina ſtrage diſſerentem, id conceptis verbis teſtari. Dum deinde Autor noſter comitiorum Goslariæ Anno 1074 habitorum mentionem injicit, refert quoque ea, quæ ſine die & conſule nonnulli narrant de Friderico Oldenburgenſium Archicomite, qui ab Henrico IV Imp. ob neglecta comitia cum leone Goslariæ congredi juſſus, eum dolo & vi ſuperaſſe dicitur. Primum hæc ait vel excogitaſſe, vel propalaviſſe *anonymum Autorem Chronici Raſtedenſis*, a Meibomio editi, inde hanc rem Chronico ſuo Oldenburgenſium Archicomitum inſeruiſſe *Johannem Schiphowerum*, & ex iis poſtea ſua hauſiſſe *Hamelmannum*, *Giſeckenium*, *Winckelmannum*, aliosque plures. Verum cum nemo Hiſtoricorum iſtius ſeculi hæc retulerit, ea cum iis, quæ de *Wicperto* cum leone juſſu Henrici IV Imp. pugnante *Chronicon Bigaugienſe* refert, fabulis annumerat. Plateam *Berningi*, hodienum die Bärenſtraſſe Goslariæ dictam, a primario quodam incola *Berningo* nomen accepiſſe, ut plateas *Werenheri* & *Biermanni*, putat Noſter, confutatque narratiunculam nonnullorum de urſa, quam inſequentem catulos interceptos hanc aliquando percurriſſe, domumque, cui inhabitabat is, qui rapuerat, adiiſſe & edita aliquot infantum ſtrage captam nomen huic plateæ reliquiſſe ferunt. Quando porro illam quæſtionem Autor tangit: an Alexander III Pont. Friderici I Imp. Rom. collo inſultaverit? reliquis prætermiſſis, id minime ferendum dicit, quod Pontificii Lutheranos Theologos vulgo ſoleant hujus mendacii autores poſtulare, cum hanc rem jam circa annum 1385 obſcure quidem memoriæ prodiderit *Johannes Capiſtranus*, tantoque conſenſu inculcent *Jacobus Philippus Foreſtus*, *Johannes Nauclerus*, *Marcus Antonius Sabellicus*, *Johannes Stella*, *Papyrius Maſſonus*, *Petrus Juſtinianus*, *Franciſcus Sanſovinus*, *Pallatius*, & Venetorum imagines confirment, quas hodieque extare oculatus teſtis ſit *Fabricius*. Sic Fridericum II Imp. Rom. in Concilio Lugdunenſi Atheiſmi poſtulatum, Atheum fuiſſe contra Scriptores Pontificios diſerte negat. Ceterum & de Viris claris, qui Goslariæ floruerunt, accurate ſuo loco egit Autor.

p. 88. III. 175. 262.

p. 501, seqv. tor. Sic narrat fata *D. Tilemanni Heshusii*, Superintendentis Goslariensis, a munere remoti, injuriamque optimi Theologi manibus existimat fieri a Poeta hoc disticho:

Quæritur, Heshusius quare sit pulsus ab urbe?
In promtu causa est: seditiosus erat.

Multa & hic inspersa sunt de vita & doctrina *Christopheri Ostorodi*, nec non de seducta ab ipso ad Socinianismum familia, ut & de colloquio inter ministros Ecclesiæ & *Catharinam Ostorodam* matrem ejus habito. Nec minus Historiam Ecclesiasticam juvabunt, quæ de *D. Samuelis Huberi* vita & erroribus hic afferuntur.

521, seqv.

552, seqv.

Quæ his Clarissimi Leuckfeldii (qui antehac Antiquitates Walckenredenses, in Actis anni 1705 pag. 409 laudatas, & nuperrime Pœldenses, proxime nobis memorandas, scripsit) cura & studio accessere scripta, pleraque antea edita fuere, unde vel titulos nobis enumerare sufficerit. Sunt autem 1 *Henrici Turkii*, e Soc. Jesu, *Fasti Carolini*, seu rerum a Carolo M. Imperatore gestarum series: 2 *Jacobi Andreæ Crusii Witikindi*, sive de Witikindi Principis Angariæ & Ducis Saxonum vita, moribus, rebus gestis, conversione, obitu ac monumento: 3 *Eginharti Vita & Gesta Caroli M.* Imperatoris & *Annales Pipini, Caroli & Ludovici*, Regum Francorum, per Monachum quendam Benedictinum collecti: 4 *Guilielmi Budæi* Medicinæ Doctoris *Thanatologia* comprehendens plerosque seculi decimi sexti Dynastas & literis præclaros atque excellentes Viros: 5 *Capitulatio Episcopatus Osnabrugensis*, Norimbergæ facta, cum subjuncto Catalogo omnium dicti Episcopatus Abbatiarum, Monasteriorum, cunctorumque utrique Religioni consecratorum templorum: 6 *Acta Formulæ Concordiæ*, in Bergensi Cœnobio prope Magdeburgum cura & impensis Augusti Saxoniæ Electoris a summe Reverendis Viris, Selneccero, Cornero, Musculo, Chemnitio, Chytræo & Andreæ, tempore Reverendi Præsulis Domini Ulneri (cujus oratio funebris a D. Sacco habita in fine addita) anno 1577 mensibus Martio & Majo revisæ. His annexa est *Simonis Friderici Hahnii Oratio* de ortu, incrementis ac fatis variis nominati antea Cœnobii. Appendicis loco extat

tat *Album Bergenſe continuatum*. His Typographus, augendi, ut videtur, voluminis cauſa, recens editam *Caſparis Abeli Hiſtoriam multarum Monarchiarum*, quæ in Oriente a Nimrode ad Cyrum usque floruerunt, (cujus in Actis anno ſuperiori p. 496 facta eſt mentio) adjecit.

D. JO. ALBERTI FABRICII BIBLIOTHECA Græca Liber III, de Scriptoribus, qui claruerunt a Platone usque ad tempora Chriſti.

Hamburgi, apud Chriſtianum Liebezeit, 1707, in 4to.

Conſtat Alphabetis 4, pl. 11.

EN novum elegantiſſimæ Bibliothecæ Volumen, indefeſſo ſumme Reverendi ac doctiſſimi Auctoris ſtudio procuſum. Comparet hic apparatus codicum Græcorum, manu exaratorum æque p. 275, ac typis impreſſorum, deperditorum pariter p. 245, atque ubivis obviorum, non vulgarium ſolum, ſed & rariſſimorum p. 157: habes hic monumenta Philoſophorum antiquiſſimorum, Platonicorum p. 52, Peripateticorum p. 272, Cynicorum p. 360, Stoicorum p. 387, aliorumque ordine literarum digeſta: vides hic editiones accurate enarratas, earundem indices p. 271, 381 ſeq. interpretes p. 139, 147, 152 ſeq. elogia p. 169, emendationes p. 257, 283: habes diverſi nominis Platones p. 2, Ariſtoteles p. 107, Aratos p. 463, Callimachos p. 493, Apollonios p. 526, aliosque cognomines accurate diſtinctos. Quæ etſi præſtantiam hujus operis ſatis demonſtrent, pro more tamen nobis recepto hinc inde pauca excerpemus, quæ nobis præ cæteris in Hiſtoriæ literariæ incrementum cedere videntur. Platonem, a quo initium fecit *Libri* hujus *tertii*, Albini Introductione auxit, editiones ejus quandoque emendavit & paſſim colluſtravit. Sic p. 15 notatur, male Dialogum, cui titulus Ἵππαρχος ἢ Φιλοκερδὴς de lucri cupiditate, in quibusdam editionibus inſcribi περὶ Φιλοκερδοῦς: p. 27 miratur, quod Suidas, & ſolus quidem tradat, quendam ex Platonis auditoribus, qui Laertio Philippus vocatur, addidiſſe duodecim de Legibus Libris decimum tertium ἐπινομίδα dictum.

Cir-

Circa Xenophontem refert p. 73 dissentientes doctorum de Libris VII Ελληνικῶν sententias, an opus hocce sit *ἀκέφαλον*, uti Usserius vult, aut parachronismo laboret, ex mente Petavii, vel num utroque defectu careat, uti Dodwellus demonstrare satagit, disquirens. Caput de Aristotele p. 107 non solum exactam offert scriptorum ejus recensionem, sed varia complectitur jucunda pariter ac erudita, quæ de Stagirita dici possunt. Sic pag. 139 nobiscum communicat varias lectiones librorum ejus de Xephane, Cenone & Gorgia ex codice MSto Bibliothecæ, quem cum Isaaci Casauboni editione contulit, secutus Jo. And. Bosium, qui labori huic est immortuus. Pag. 157 ex rarissimis Antonii Scaini Salodiensis Quæstionibus eleganter ostendit, ordinem Librorum Aristotelis de Republica esse inversum & Libros VII & VIII præmittendos esse IV, V & VI, augurantibus idem Mureto & Conringio. Pag. 176 seq. comparent diligenter collecta Philosophorum Theologorumque de religione Aristotelis judicia, quam alii laudant, alii plane rejiciunt. Illorum quosdam evincere voluisse ait, Philosophiam Stagiritæ quam optime consentire cum S. Literis, quin Lambertum de Monte eo esse progressum, ut quæstione Magisteriali adlaborarit ostendere: *& secundum Scripturam & ex saniorum Doctorum sententia probabilius nihil dici posse salvatione Aristotelis*; ipsos adeo Judæos quamplurimos gloriari, Aristotelem sua sacra esse amplexum. Vicissim ex alteri parti addictis Valerianum Magnum & Samuelem Parckerum aliosque audacter Atheorum numero illum adscribere. Sed Clar. Auctor mediam elegit viam, neque gravibus maximisque erroribus eundem liberum pronuntiat, neque tamen inter Atheos temere vult referri, qui in operibus DEI contemplandis per omnem ferme vitam assidue adeo est versatus, minimumque id certo asserere dubitat, ex scriptis Aristotelis moderna adhuc ætate exstantibus, id minime constare, ipsum fuisse Atheum. Missis quæ porro de Philosophiæ Aristotelicæ fatis erudite differuntur, pedem promovemus ad Philosophi hujus discipulum, fama sua totum terrarum orbem implentem Alexandrum M. qui, ut Martis gloria fulget, ita artis quoque ac doctrinæ splendorem avide secutus inter illustria

doctæ

doctæ Græciæ lumina hic comparet. Quæ autem ab ipſo mandata ſint literis, quæque perperam ipſi tribuantur p. 204 ſq. referuntur, ſubjecto ad calcem exacto catalogo ſcriptorum de rebus ab illuſtri hoc Principe geſtis, qui quidem ex Radero, Freinshemio & Reineſio hauſtus, ſed obſervatis novis egregie adauctus eſt. Sequuntur p. 315 ſeq. Græci librorum Vet. Teſt. interpretes, Septuaginta, Aquila, Symmachus, Theodotion & reliqui, tot eruditis colluſtrati notis, ut Humfredi Hodii & aliorum, qui nuper de hoc argumento aliquid elucubrati ſunt, labores ſpicilegio conſummaſſe videatur. Orditur autem ab antiquiſſima iſthac librorum Veteris Teſt. verſione, quam diu ante LXX Interpretes compoſitam, Pythagoræ ac Platoni aliisque lectam tradit Ariſtobulus, & ea quidem probabilitatis ſpecie, ut nonnullos, quibus etiam Clar. Vockerodt non adeo pridem accesſit, in aſſenſum traxerit. Aſt vero Noſter ea omnia, quæ de obſcuro hoc Interprete dicuntur, admodum incerta eſſe exiſtimat, ſicuti etiam dubiæ ipſi ſunt fidei, quæ de LXX Interpretum verſione ab Ariſtæa narrantur. Qua occaſione docemur, editionem hiſtoriæ ſub nomine Ariſtææ notæ Græco-Latinam, Joſepho Lipſiæ 1691 f. excuſo, qui alias titulum Coloniæ præ ſe fert, ſubjunctam notasque eruditas ad Compendium Ariſtææ in Joſephi hiſtoria obvium ſumme Rev. Auctori noſtro ſuos debere natales. Poſtquam vero difficillima de hoc argumento ζητήματα ſolide excuſſit, num ex. gr. quinque tantum fuerint Interpretes? num Pentateuchum duntaxat, & e qua lingua, an vero omnes V. Teſt. libros, ipſos etiam Apocryphos, verterint? utrum hodie ſuperſit genuina LXX ſenum translatio? quanta ejus ſit auctoritas? in eam tandem cedit p. 324 ſententiam: *non aliam nos habere translationem, quam qualem veteres omnes & Joſephus pro ſeptuaginta virali habuerunt, licet varia, ut fit, tractu temporis irruperunt ſphalmata, nec pauca interpolationes, aliis codicibus plures, aliis pauciores fuerunt illatæ.* Translatos autem ſibi perſuadet omnes antiqui fœderis libros, non a LXX Viris, ſeu conjungentibus operas, ſive per cellulas diviſis, nec ab uno eodemque auctore, quod nimis diverſa easdem phraſes & voces interpre-

tandi ratio evincat, verum admodum tralatitie a variis, licet non tempore multum diverſo, & Alexandriæ quidem, non tam in Regis Ægypti, quam in proprium ſuum commodum. Inter editiones diligentiſime collectas dum Romanam p. 326 colluſtrat, ex Rich. Simonii Epiſtolis refert, hanc nos debere non Caraffæ ſolum curæ, ſed præterea etiam Petro Morino, Jo. Maldonato & Ant. Agellio, male autem a Lambecio adſcribi Morino velut auctori verſionem Bibliorum horum Pariſiis recuſorum. Quod auctoritatem concernit, multo magis prodeſſe ſtatuit Novi Teſtamenti ſtylo recte percipiendo & interpretando, ſi quis in LXX Interpretibus familiarior fuerit, quam ſi multum diuque ſit in aliis Græcis Scriptoribus verſatus: cavendum tamen monet, ne quis gloſſema alius cujusdam interpretis pro verſione Senum arripiat: concedit etiam, non raro LXX a vero ſenſu aberraſſe. Sequuntur verſiones Aquilæ, Theodotionis, Symmachi, & quæ Quinta ac Sexta vulgo appellantur. De Aquila monetur p. 334, Scriptores primitivæ Eccleſiæ, quoties textum Hebraicum allegant, ad illum intendere digitum, quippe qui ob linguæ Hebrææ inſcitiam fontes ipſos haut potuerunt conſulere. Ex Theodotione p. 335 multa irrepſiſſe in LXX interpretes, non tantum Caput quartum Danielis, uti Iſ. Voſſio videtur, ſed integram ejus Prophetiam & plurima Jobi loca, haut quaquam dubitat. Symmachum ſibi perſuadet p. 337 Pentateuchum ex Samaritico transtuliſſe, & propterea ad hunc provocare Scriptores Chriſtianos antiquos, quando Samaritanum interpretem commendant. Signa, quibus in emendanda LXX virali verſione uſus eſt Origenes, aſteriſcos, obeliſcos, lemniſcos a Clariſſ. Grabio ex tenebris in lucem iri revocatum, p. 343 pollicetur. Et ne quid huic argumento deeſſet, dedit etiam nobis ſpecimen Hexaplorum e margine Codicis Barberiani Bibliothecæ huic p. 346 inſertum, quo verſiones Of. XI, hiſce inſcriptionibus diſtinctæ exhibentur:

Hebr. Lit. Hebr.	Hebr. Græcis literis	Aquila	Symmachus	LXX	Theodotion

Succenturiatur huic aliud in Caput 1 Geneſeos e Philoponi maxime Commentario in Hexaemeron conquiſitum. Dum Euclidis

clidis monumentis immoratur, refellit p. 375 miram Jo. Pici Mirandulani ſententiam: *nihil magis nocivum Theologo, quam frequens & aſſidua in Mathematicis exercitatio*, cum vera rerum divinarum cognitio nullam Mathematicam demonſtrationem extimeſcat. Stoicorum catalogo adſpergitur p. 397 elegans de Cleanthis hymno notula, Apoſtolum Act. XVII, 28 commendando Athenienſibus Poetarum ſuorum dicterium: τοῦ γὰρ καὶ γένος ἐσμέν non Aratum ſolum, ſed & hunc reſpexiſſe, cum & Cleanthes Athenis vixerit, & verſu quarto laudati hymni idem dicat: ἐκ σοῦ γὰρ γένος ἐσμέν. Manethonis elucubrationes etſi difficiles ſint, inprimisque Dynaſtiæ a reliqua veteri hiſtoria plane recedentes, attamen Clar. Auctor in animum induxit ſpicilegium emendationum & notarum in Manethonem & argumenta Græca in Lib. I. Ἀποτελεσματικῶν, & novam verſionem metricam publici juris facere, p. 501. Inſeruit etiam huic operi p. 604 monumentum Adulitanum Ptolemæi Evergetæ I, & topographiam, ex qua depromptum eſt, Chriſtianam, de cujus Auctore erudite diſſerit, Coſmam autem dici, & quidem cognomento Indopleuſten, valde dubitat. Jucundiſſima vero in hac topographia eſt delineatio orbis terrarum ex mente veterum Chriſtianorum, qui qualem ſibi mundum finxerint, in Actis noſtris anno ſuperiori pag. 439 abunde diximus. Excipit antiqua hæc literaturæ Græcæ monumenta pag. 360 vetus Poeta de viribus herbarum Deo alicui conſecratarum, cum verſione doctiſſimi Jo. Rentorffii, quæ hactenus nondum lucem conſpexerat. Dantur etiam in Bibliotheca hac Scriptores Vet. Teſtamenti apocryphi, in quorum auctores, interpretes, editiones, dignitatemque & fata eadem inquirit diligentia, qua hactenus profanos colluſtravit. Jeſum Siracidem & Ben Sira unum eſſe eundemque Cartwrighto, Grotio, Bertramo, Hottingero, Huetio aliisque p. 734 adſtipulatur. Salomonis eſſe *librum Sapientiæ*, uti Jo. Gregorius Anglus & Nicol. Hieron. Gundlingius ſtatuunt, ſibi haut poteſt perſuadere, neque quenquam certo putat affirmare poſſe, quis auctor ejus fuerit. Librum de Juditha ſtatuit p. 742 non Hebraico ſtylo eſſe ſcriptum, incertiſſimo præterea auctore, nec res geſtas re-

ferre, ſed Epopoeiam, uti Jo. Chriſtoph. Artopœus demonſtraverit. Tobiam pag. 743 ſq. ex Græciſmis in Hebraica editione obviis Græca lingua colligit exaratum fuiſſe, non Hebraica, uti olim Hieronymus & recentiori ætate Seb. Münſterus voluerunt, ſed inde in eam converſum eſſe. Librum Esdræ III pag. 747 non profectum eſſe ab Esdra, ſed ita dici, quia de Esdra potiſſimam partem agat, & jam Clementis Alexandrini ævo fuiſſe cognitum, Librum IV autem, qui tantum Latine extat, etiam Græce olim lectum fuiſſe ex fragmentis in Barnabæ epiſtola occurrentibus cognoſci. Maccabæorum librum I Hebraice ſcriptum eſſe non abnuit, neque Grotio adverſatur, Libro III primum merito locum deberi, cum priora Maccabaicis tempora attingat, de quibus autem & cæteris Vet. Teſtamenti Pſeudepigraphis peculiarem tractatum priori de Pſeudepigraphis Nov. Teſtamenti ſimilem pollicetur. Paucis hiſce ex tam referto floribus rei literariæ campo coronidem imponamus eleganti de moribus Epicuri judicio, quod p. 804 legitur: mirum nempe Philoſophum hunc vitam quidem ſobriam egiſſe ex ipſorum adverſariorum teſtimonio, ſed impia ejus fuiſſe & plane abſurda dogmata. Colophonis loco breviter oſtendit originem ſectæ Philoſophorum Eclecticæ, quam plerumque Potamoni adſcribunt, ſed rem ipſam, ſeligere videlicet præſtantiſſima quæque ex omnium Philoſophorum placitis, antiquiſſimam ſane eſſe, & jam Pythagoræ, Platoni ac Ariſtoteli probatam ac uſitatam.

LES PREMIERS ELEMENS DES SCIENCES &c.

h. e.

PRIMA SCIENTIARUM ELEMENTA, SEU Introductio ad cognitionem ſolidam, per modum Dialogorum, incipientium captui accommodata & Tentamine Logico aucta.

Pariſiis, apud Fridericum Leonardum 1706, in 12.

Conſtat plag. 21.

Sanio-

Digitized by Google

Senioris *Metaphyſicæ* ac *Logicæ* principia cum omnis cognitionis reliquæ ſolida fundamenta exiſtant; in ſcientia naturali ac morali egregios progreſſus facturus illis intime perdiſcendis indefeſſam operam navare debet, poſtquam animus *Mathematis* ſufficienter fuerit imbutus. Quemadmodum itaque doctiſſimus *Bernhardus Lamy* admiranda facilitate ac perſpicuitate atque ordine concinno in tyronum gratiam partim in *Elementis Matheſeos*, partim in *Elementis Geometriæ* prima *Mathemata* explicavit; ita in præſenti opuſculo eorundem commodis velificaturus, ſimile quid circa verioris *Metaphyſicæ* ac *Logicæ* principia juxta mentem inprimis *Carteſii* & *Malebranchii* enodanda præſtitit. Totum opuſculum in quatuordecim Dialogos digeſtum, quorum primus evincit, hominem ſemper cogitare & perceptionem cogitationis eſſentiam eſſe. Quodſi contra primum objicias, nos dormientes non cogitare, cum evigilantes nullius cogitationis recordemur; hanc conſequentiam nullam eſſe per inſtantiam probat, quia veſperi non omnium recordamur, quæ per diem cogitavimus. Si inſtes, nos aliquando non cogitare poſſe, quia libere cogitamus; non omnem cogitationem liberam eſſe monſtrat. Nec experimentum fieri poſſe monet, num aliquando non cogitemus: etenim ſi miſſas facere decernimus omnes cogitationes, num miſſas fecerimus, attendere debemus, dum vero attendimus, cogitamus. Immo a priori deducit, nos ſemper actu cogitare, quia ſanguis cum humoribus per vaſa & ſpiritus animales per nervos conſtanter circulantur, unde per legem unionis mentis cum corpore ſemper in ea dantur perceptiones, quas in cogitationum numerum referendas eſſe probat, quia earum conſcii ſumus. Si denique urgeas, nos nullarum recordari cogitationum; quas in utero habuimus; cauſam hanc reddit, quod tum cerebrum fuerit admodum molle, ita ut nulla impreſſionum veſtigia retinere potuerit, id quod neceſſarium ſit ad recordandum. In Dialogo ſecundo ad animæ a corpore differentiam ejusque ſpiritualitatem adſtruendam progreditur. Utitur autem argumento *Carteſii*, quod ſuo more magis dilucide proponit. Enimvero in hoc ipſo paralogiſmum latere, meditanti non obſcurum erit.

Quæ enim de notionibus distinctis valet regula, ea a *Carteſio* perperam confuſis applicatur. Utimur vero vocibus notionis diſtinctæ atque confuſæ in eo ſignificatu, quem ipſis tributum legimus in Actis noſtris anno 1684 p. 537. Similiter cum *Carteſio* ex immaterialitate mentis immortalitatem ejus concludit, aut rectius incorruptibilitatem. In Dialogo tertio diverſos cogitandi modos conſiderans notat, eos ex notione animæ deduci non poſſe, quod non ſit clara, ſeu juxta *Leibnitianam* loquendi formulam, quod ſit confuſa, non diſtincta. Recenſet autem tres animæ modalitates, cognitionem, ſenſationem & amorem. *Cognitiones* ipſi ſunt cogitationes, quæ veras rerum ideas percipi faciunt, h. e. eas, quæ naturam rerum manifeſtant & ex quibus eorundem proprietates eruuntur. *Senſationum* nullam nobis eſſe ideam claram, ſeu potius diſtinctam, ait. Facultatem cognoſcendi, ſeu percipiendi ideas omnis ejus, quod eſt intelligibile, *Intellectum* vocat: *Voluntatem* vero facultatem, qua ferimur verſus bonum univerſale, ſeu impreſſionem animæ verſus bonum indeterminatum. *Libertatis* duas conſtituit ſpecies. Altera eſt potentia ſe movendi cum cognitione & vellendi cum reflexione non modo objectum aliquod, ſed & ipſum velle proprium: altera vero potentia determinandi ad bona particularia impreſſionem generalem. In Dialogo quarto exiſtentiam Dei probat: ubi ante omnia monet, nos eam per rationem, non per fidem primum cognoſcere, quoniam fide divina credere exiſtentiam Dei eſt ideo credere, quia Deus dicit. Ipſa vero probatio huc redit. Nos multas cogitationes habemus inviti, multas habere non poſſumus, quas maxime deſideramus. Non igitur ſumus a nobis ipſis, ſeu per neceſſitatem naturæ noſtræ. Accedit, quod nonniſi temporis exigui conſcii ſimus, quo extitimus, utut primi exiſtentiæ noſtræ momenti non recordemur. Datur ergo ens aliquod, quod eſt ipſe Autor noſtrum. Jam cum ſimus ſpiritus, quatenus cogitamus, ſpiritus autem nihil cum materia commune habeat, ille nos ex ſinu materiæ educere non potuit. Ex nulla igitur re præexiſtente formavit, adeoque creavit, hoc eſt, vere ex nihilo produxit. Aſt hæc productio potentiam requirit infinitam,

Digitized by Google

tam, cum nihil & ens infinito intervallo diſtent nullæ potentiæ finitæ permeabili. Quamobrem Autor noſter infinite potens. Ergo & a ſe ipſo; ingens enim potentiæ defectus eſt exiſtere nonniſi in quantum nobis ens aliud exiſtentiam largitur. Cui hæc illatio non neceſſaria videatur, eum progredi poſſe affirmat, quousque libuerit, tandemque in ente aliquo infinite potente, qui Deus eſt, ſubſiſtendum eſſe: abſurdum enim eſſe demonſtrat, dari entia ab alio & non dari ens a ſe. Ex aſeitate divina ejus independentiam ab omni alia cauſa, & inde porro immutabilitatem deducit. Probat, Deum eſſe æternum, quia ens neceſſarium: eſſe infinite perfectum, quia ens a ſe eſt fons omnis realitatis, non ſolum ejus, quæ datur, ſed & ejus, quæ intelligitur modo, ſeu poſſibilis eſt. Subjungit argumentum *Carteſii*, ex notione entis perfectiſſimi exiſtentiam Dei concludentis. Dialogus quintus de natura corporum in genere ſeu materia & modalitatibus ejus tractat. Proprietates corporis facit impenetrabilitatem ac diviſibilitatem: modalitatis vero motum, quietem, ſitum, figuram. Materiam eſſe æternam negat, quia non exiſtit ex neceſſitate eſſentiæ ſuæ, cum ens ex neceſſitate eſſentiæ ſuæ exiſtens omnes perfectiones poſſideat. Animæ immortalitatem inde confirmat, quia Deus juſtus neceſſario puniturus eſt animas injuſtas, juſtas contra præmiis affecturus in vita altera. Vitam iſtam æternam eſſe debere ex parte injuſtorum, ut adſit proportio inter pœnam & offenſam infinitæ enormitatis, & ex parte juſtorum, ne Deus minus magnificus in remunerando, quam ſeverus in puniendo videatur. Dialogus ſextus unionem mentis cum corpore juxta *Carteſii* placita explicat, ſyſtema cauſarum occaſionalium propugnans: quod argumentum Dialogus ſeptimus ulterius perſequitur, ubi inter alia licitum eſſe defenditur in demonſtrationibus Philoſophicis ad Deum provocare, quando de effectu ex naturis rerum ad eum producendum concurrentium inexplicabili agitur. In Dialogo octavo de origine idearum diſquiritur; & rejectis tum Scholaſticorum ſpeciebus intentionalibus, tum ſyſtemate idearum concreatarum, ſententia *Malebranchii* ſtabilitur, quod omnia videamus in Deo. Dialogus

logus nonus & decimus proprietates unionis expendunt, ſenſationes nempe, connexiones idearum cum veſtigiis impreſſionum in cerebrum factis & horum veſtigiorum inter ſe, imaginationem, memoriam, paſſiones. Corpus non ſentire aſſeritur, quia anima ſentit, cum ſenſationes ſint cogitationum ſpecies, utpote conſcientiam involventes, abſurdum vero ſit animam & corpus una ſentire. Senſationes referri in membra corporis, quia finis unionis eſt directio & conſervatio corporis, ut adeo per illas admoneri debeat, quid ſingulis partibus accidat. Deum vero in hoc negotio ſenſationem cognitioni prætuliſſe, quoniam illa hac brevior via & certior ad finem conſequendum. Diverſitatem imaginationis in diverſis hominibus a conſtitutione fibrarum cerebri & diſpoſitione ſpirituum animalium derivat, & plicabilitati fibrarum adſcribit, quod juvenes ſcientiis addiſcendis aptiores ſint, quam ad ætatem magis profecti. Dialogus undecimus principia tradit, quibus intellectus adjutus certe judicare valeat, quid mundo viſibili conveniat, ipſiusque illuſiones evitet. Commendantur autem hæ regulæ: 1 *De eo, quod rebus convenit aut non convenit, non judicandum, niſi ex ideis, nequaquam ex ſenſationibus.* 2 *Clariſſimam corporis habemus ideam & per hanc facillime cognoſcuntur omnes proprietates ac modalitates, quæ in illam cadere poſſunt.* Cæterum quoniam ſenſationes ſunt modi eſſendi animæ, nullumque ens eſt niſi quatenus eſt per modos ſuos; animam actu fieri illud concluditur, quod ſentit, ex. gr. harmonicam, ſi harmoniam ſentit; delitioſam, ſi delitias; luminoſam, ſi lumen &c.

In tribus ultimis Dialogis *Tentamen genuinæ Logicæ* continetur. De *Logica vulgari* judicatur, quod ſit ars diſcurrendi de eo, quod non intelligimus; ars inſtruendi de eo, quod non cognoſcimus; ars dirigendi ſine ullis fere præceptis; ars ſpeculandi, cum de praxi agitur; ars cavillandi de meris formalitatibus; ars ſibi formandi ideas inanes & diſputandi de notionibus ſecundis, de entibus rationis, de univerſalibus a parte rei & de meris Chimæris, tanquam veritatibus maximi momenti. Contra *Logica*, quam Autor tradere intendit, dicitur eſſe

ars

ars ducendi mentem ad veritatem, rectitudinem ipſi conciliando. Omnes operationes intellectus ad perceptionem reduci, aut enim ideam percipit, aut duarum idearum ad ſe invicem reſpectum ſimpliciter, aut duarum idearum ad ſe invicem reſpectum mediante idea tertia. Prima perceptio vocatur *perceptio ſimplex*; altera *judicium*; tertia *diſcurſus*. Perperam igitur vulgo affirmari, Logicam verſari circa famoſas illas mentis operationes, cum omnes ad intuitum redigantur, qui cum neceſſarius ſit, regulas reſpuit. Ad liberam voluntatem pertinere, ut intellectus in eo ponatur ſtatu, in quo idearum & reſpectus earundem evidentiam intuetur. Logicam docere debere, quomodo voluntas per deſideria ſua attentionem & judicii ſuſpenſionem in intellectu conſervet, & clararum idearum atque bonorum judiciorum obſtacula, præjudicia ſcilicet, paſſiones & tenebras ſenſationum vivarum tollat. Eam itaque in tria abire capita, quorum primum docet, quomodo præjudicia & errores corrigantur; alterum, quomodo eadem præcaveantur; tertium, quænam ſint media, per quæ rerum examinatarum evidentia in aprico ponitur. Hujusmodi Logicæ elementa Autor tradere intendit. Primo nimirum capiti jam in antecedentibus ſatisfactum eſſe arbitratur per regulam, quæ *non ſecundum ſenſationes, ſed ſecundum ideas de rebus judicandum eſſe* inculcat. Alteri ſatisfieri per regulam: *Quicquid evidenter, h. e. clare & diſtincte percipitur, verum eſt.* Veram enim evidentiam neceſſitare, ut ejus character ſit invincibilitas, ſeu impotentia ad reſiſtendum: apparentem vero judicandi vel judicium ſuſpendendi libertatem relinquere. Ut regula illa in praxi prompte applicetur, duas alias probe obſervandas eſſe monet. Scilicet 1 *Nunquam libere judicandum: ſed judicium ſuſpendendum, donec neceſſitemur & evidentiæ reſiſtere nequeamus.* 2 *Nunquam conſentiendum, niſi cum conſenſum negare abſolute impoſſibile nobis exiſtit.* Quod denique caput tertium concernit, media, quibus efficitur, ut lumen in rebus oriatur, quæ examinantur, duplicia commendat, generalia nempe & particularia. Generalia omnia ad attentionem redeunt. Hanc enim mederi inadvertentiæ, negligentiæ ac præcipitantiæ in judicando: adhiberi autem, ſi 1 objectum nobis

repræſentemus tanquam meditatione noſtra dignum; 2 ſi, quando ſpirituale fuerit, ab omnibus ſenſibilibus abſtrahamus; 3 ſi compoſita in partes dividamus & ſingulas ſeorſim conſideremus; 4 ſi frequenter compoſita contemplemur, quorum partes ita connexæ, ut unæ ſine aliis non probe cognoſcantur; 5 ſi, quæ meditamur, ſtatim in chartam conjiciamus. Media particularia efficiunt, ut evidentia naſcatur vel in ideis, vel in judiciis, vel in diſcurſibus ſeu ratiociniis. In ideis oriri evidentiam, ſi ab omni, quod eſt ſenſibile, purgentur, ut nonniſi intelligibiles evadant, quoniam ideæ ſenſibiles res unice cognoſcere faciunt quoad reſpectum, quem erga nos habent, ut nobis vel gratæ, vel ingratæ appareant. Porro diſpiciendum eſſe, ad quod genus entium ſubjectum pertineat, quænam ſint hujus generis perfectiones eſſentiales & per quas perfectiones hoc ſubjectum ab aliis diſtinguatur. Eum in finem Categorias extruit ſequentem in modum:

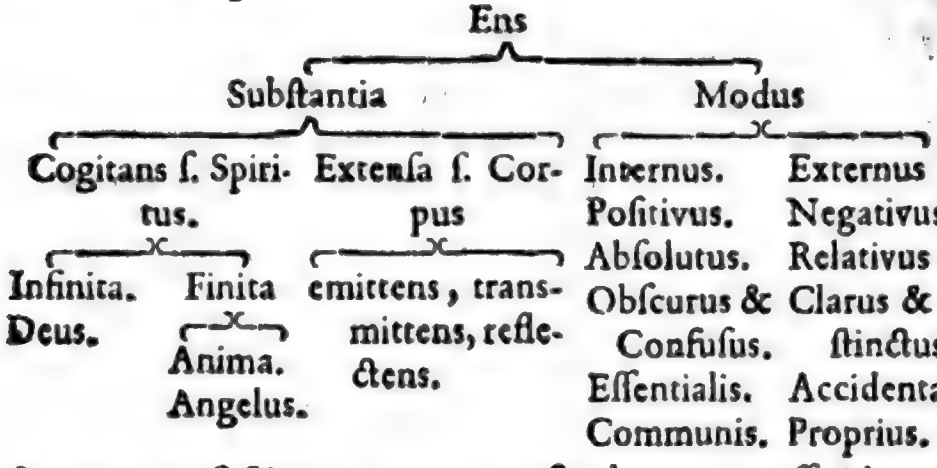

& notat, perfectiones communes fundamentum eſſe idearum univerſalium; ideam generis & differentiæ, ſeu perfectiones communes & proprias ſimul ſumtas exactam conſtituere definitionem; modos primæ ſeriei plus luminis præbere modis ſecundæ. In idea duo diſtinguit, earum characterem eſſentialem ſeu comprehenſionem & latitudinem, indeque particularitatem, ſingularitatem ac univerſalitatem earundem deducit. Eadem media, quæ claritatem ideis afferunt, claritatem quoque judiciis afferre hinc colligit, quod evidentia judiciorum a claritate idearum tota pendeat. Ut evidentia in ratiocinando con-

do conſervetur, nequaquam opus eſſe Syllogiſmo contendit, ſed eum ſuperfluum pronunciat, tum quod ratiocinium jam finitum ſupponat, antequam conſtrui poſſit, tum quod ſyllogiſmo conſtructo veritas non melius appareat. In ratiocinio enim convenientia duarum idearum per convenientiam cum tertia perſpici: aſt ſyllogiſmum 1 nec quicquam contribuere ad connexionem ideæ mediæ cum qualibet extremarum monſtrandam, 2 nec quicquam facere ad conſequentiæ rectitudinem oſtendendam, 3 nec quicquam conferre ad ſeriem probationum in ratiocinio compoſito melius percipiendam. Addit quod ex mille Profeſſoribus ne decem quidem reperiantur, quibus ratio conſtet, cur formæ ſyllogiſmorum rite concludant: id quod tamen apprime ſciri debeat, ſi quis ſyllogiſmum tanquam medium dijudicandi veritatem adhibeat. Aliam igitur commendat terminorum diſpoſitionem: medium ſcilicet medio loco inter duos extremos, ſeu, uti vulgo loquuntur, inter ſubjectum & prædicatum concluſionis ponit, ſi ratiocinium fuerit ſimplex. Ex. gr. ſi ſcire aveas, num omne corpus corruptibile, ſubjectum *omne Corpus* pariter ac attributum *corruptibile* comparandum eſt cum idea media *diviſibilitatis*. Quare hos tres terminos ita ſcribit:

Subjectum	Media idea	Attributum.
Omne Corpus.	*Diviſibile ſ.*	*Corruptibile ſ.*

In ratiociniis compoſitis diſpoſitionem iſtiusmodi adhibet:

Principium.

Spiritus humanus concipi poteſt cum omnimoda idea corporis excluſione.

Ergo || Quia

Nihil habet cum corpore commune.

Ergo || Quia

Nullas habet proprietates corporis.

Ergo || Quia

Nullas habet partes.

Ergo || Quia

Non eſt diviſibilis.

Ergo || Quia

Non eſt corruptibilis.

Ergo || Quia
Spiritus humanus eſt immortalis.

Hæc diſpoſitio hunc inſuper habet uſum, quod a principio ad concluſionem deſcendere, & a concluſione ad principium reaſcendere liceat. In primo caſu uſus eſt vocis *Ergo*; in poſteriori vocis *Quia*. Tandem media, in reſolutione quæſtionum evidentiam conſervantia propoſiturus regulas *a Carteſio* in Opuſculo poſthumo de directione ingenii traditas & a nobis A. 1701 pag. 539 & ſeqq. commemoratas in compendium mittit.

TRAITÉ DES MALADIES DE L'OIL &c.

ſeu

TRACTATUS DE MORBIS OCULORUM, EOrumque remediis appropriatis, experimentis Phyſicis illuſtratus, Autore ANTONIO MAGISTRO-JOANNE, (MAITRE-JAN) Regis Chirurgo jurato Marlienſi.

Trecis, apud Jacobum le Febure, 1707, in 4.

Alph. 3 plagul. 9, chart. aug.

CUm præternaturalis partium corporis animalis ſtatus vix ſatis intelligi queat, niſi naturalis earundem accurate præcognitus fuerit, Autor merito cunctas partes, oculorum conformationem naturalem ingredientes, prius deſcribit variisque experimentis, cum humoris vitrei & cryſtallini ſtructuram, tum viſionem luminisque reflexionem & refractionem illuſtrat, quam morbos oculorum, eorumque remedia & operationes, partibus tribus declaret; prout morbi videlicet vel humorem cryſtallinum, vel vitreum & aqueum, retinam, nervum opticum, uveam, corneam, atque tunicas album oculi conſtituentes, vel partes denique inter globum ſive bulbum oculi ac orbitam ſitas, canthos oculorum & palpebras, perhibentur occupare. Ne tamen aut capita, vel numerum nonagenari-

um

um complentia, aut nomina ſingulorum morborum, oculos afficientium unice indigitando, Lectori moleſtiam potius, quam delectationem & utilitatem creemus, humoris potiſſimum cryſtallini conſtitutioni, tum naturali, tum præternaturali, ceu nucleo totius Operis præſentis, ita inhærere placet, ut nec humorem vitreum, nec modum, quo humores oculorum nutriri Noſter conjicit, prorſus negligamus. Humoris ſiquidem vitrei p. 35.
compages, quo ex membrana ambiente poroſa, huic continuis fibris membranoſis, cellulas invicem communicantes contexentibus, atque humore aliquo contento, demonſtretur reſultans, Autor humorem vitreum ante omnia tabulæ imponit, videtque figuram ab ipſo aſſumi rotundam & planam, atque ſenſim ſenſimque humorem ſtillare, humori aqueo non abſimilem; qualem per omnem illius ſuperficiem transſudare, digito, in quantum hic ubicunque impoſitus humectetur, dignoſcit, transſudatione nihilominus lentiſſime procedente, humorem vitreum multis in locis pungit, tuncque humorem fluidum copioſius effluere ac totius molem citius imminui deprehendit. Hinc alium humorem vitreum digitis comprimens interne aliquid rumpi æque percipit, ac ipſum hinc inde punctum lente comprimens, multum humoris contenti exprimit. Humorem denique vitreum 36.
alium aquæ ebullienti immiſſum, quamprimum incaleſcit, conglobari pauloque ſolidiorem reddi, poſtmodum autem ea proportione, qua ebullire aqua pergit, in magnitudine imminui in ſoliditate contra augeri, usque demum non craſſior piſo reſtitet, obſervat. Cryſtallinum vero humorem in lamellas, e 39.
quibus compingitur, reſoluturus, (id quod *Steno* quondam ſola ejus exſiccatione præſtitit,) eundem, nunc ſolum aquæ ebullienti, cujus fundum inſtar corporis ponderoſi mox petit, aliquamdiu incoquendum, nunc humori vitreo atque circulo ciliari adhuc annexum in aquæ partibus tribus & aquæ fortis parte una diem noctemque macerandum prius curat, ſicque porro alia ſine, alia cum diſſectione annotat. Sine diſſec- 40.
tione namque eſt, quando in humore cryſtallino & vitreo ultima ratione præparatis, tunicam ſeu membranam cryſtallini cum membrana vitrei continuari, fibras ciliaris circu-

li leviter corporis vitrei membranæ agglutinari, atque ibi mox, ubi hæc in cryſtallini membranam abit, inſeri, & membranam vitrei æque ac fibrarum internarum nonnullas, quales ab illius parte poſteriori & aliquantum laterali verſus cryſtallinum in modum coni alicujus progredi videantur, parum al-
pag. 41. teratas eſſe & candicare, advertit. Verum tunica cryſtallini apice lanceolæ in quatuor partes inciſa, cryſtallinum ipſum promte elabi, nec ulli fibrillæ vel vaſculo adhærere cognoſcit;
42. quemadmodum cryſtallinum in plures lamellas, ſe ipſas inſtar pellicularum cœpæ involventes, ad centrum usque diſpeſcens, has eleganter albidas eo magis ſucceſſive indurari, quo magis ad centrum, duriſſimum & quodammodo perſpicuum, appropinquent, fibrisque conſtare curvis, antrorſum vel retrorſum inflexis, atque craſſioribus circa latera, quam alibi, detegit.
43. Neque a maceratione multum recedit ea oculi præparatio, quam pro demonſtrandis oculi partibus propriis ſubinde inſtituere ſolet, dum per nervum opticum in medio ſecundum longitudinem ſtilo acuto perforatum tantum mixturæ ex aquæ partibus duabus & aquæ fortis parte una, quantum valet, ope ſiphonis immittit, oculumque per triduum aut quatriduum in-
51. tactum relinquit. Corpore interim cryſtallino nulli parti adhæreſcente, per modum imbibitionis illud nutriri ſuſpicatur, quatenus lympham imbibat, quæ in tunica uvea & circulo ciliari filtrata partim intra tunicam cryſtallini, partim intra veſiculas corporis vitrei deponi ac per poros inde tunicæ vitrei ac retinæ pro humore aqueo augendo transſudare dicitur, donec eadem, ne in nimiam molem humor aqueus excreſcat, a vena-
110. rum poris recipiatur. Ad cryſtallini autem humoris ſive corporis morbos accedens, haud alios, quam cataractas ſive ſuffuſiones, veras alias, alias nothas, alias mixtas, atque maculas in eo indagat, pelluciditate ipſius vel omni, vel ex parte tantum, immutata. Sedem quippe cataractarum a Veteribus, Galeno & Oribaſio atteſtantibus, in humore cryſtallino, neutiquam vero in aqueo, multo minus in lamella aliqua cryſtallini decer-
112. pta recte collocatam fuiſſe, Noſter quinque Obſervationibus dat comprobatum, quarum tres poſteriores eo certiores, quo magis

magis ſectioni poſt mortem trium oculorum, cataracta affectorum & non niſi cryſtallinum in transparentia alteratum exhibentium, debentur. Neque in fœmina in Obſervatione quarta commemorata, quia cataractæ depoſitionem in utraque oculo menſtruo ſpatio ante obitum ſuſtinuiſſet, defuit occaſio porro pag. 119. notandi, in locum cryſtallini portionem vitrei anterius ſub pupilla protuberaſſe, cryſtallinum ipſum in operatione chirurgica ſub uveam detruſum eique leviter agglutinatum, fibras autem circuli ciliaris abruptas, cryſtallinum denique duplici ſubſtantia ſtipatum fuiſſe, quarum altera, quam concomitantem cataractæ (Accompagnemens de la cataracte) vocat, flocculos nivis retulerit, cryſtallinum hinc inde tantummodo contigerit, atque pro diverſitate cataractæ, aut ſubito, aut lente progenitæ, vel parcior, flexilior albumque perlæ colorem æmulans, vel copioſior, rigidior magisque flava apparuerit; altera vero nonniſi ipſas laminas cryſtallini minus magisve induratas, coloreque itidem vel albo, vel flavo præditas, pro cataractæ videlicet geneſi, aut celeriori, aut tardiori, exhibuerit. Quemadmodum tamen cataractæ ſic ætate, magnitudine atque colore multum inter ſe diſcrepant, ita de remediorum ab aliis commendatorum ſucceſſu, vel in ipſa ſuffuſione incipiente ac nondum confirmata, ideo dubitat, quod cryſtallinum corpus cum nulla cohæreat parte, pori autem membranæ ipſius ab acido æque immutati, ac lamellæ ejusdem induratæ, videantur. Pro cataracta nihilominus matura & confirmata, in corpore prius præparato rite deponenda, acum valde acutam, haud rotundam, ſed utrinque parum ſcindentem, eligit extollitque, albo oculi e regione canthi minoris, ad duarum circiter linearum ab iride diſtantiam, immittendam, ne circuli ciliaris uveam corneæ annectentis læſione ipſa cohæſio talis deſtruatur motusque fibrarum iridis irregularis efficiatur. Rationemque hinc ſuperandi varias moleſtias, in operatione occurrentes, ubi fuſe expoſuit, modum operandi omnis generis obſervationibus, de cataracta puta lactea, caſeoſa, cum ſubſtantia concomitante, cum humoris aquei extravaſatione, inveterata, nigra &c. egregie dilucidat. E contra glaucoma quoque, protuberantiam cry-

122. 135. 153. 161. 164. 167. 181. 204.

cryſtallini, cataractam vacillantem & purulentam ſuffuſionibus
pag. 231. nothis annumerat, easque non minus ac mixtas cataractas ita
deſignat deſignatasque obſervatis exornat, ut nulla ſpes ipſis
235. medendi relinquatur: quemadmodum nec iis, qui vel de
cryſtallini maculis, tanquam cicatricibus, vel de imaginibus
ante oculos ſub ſpecie telorum araneæ, punctorum, alarum
muſcarum, floccorum lanæ aliorumque perpetuo oberrantibus, atque ab iis, quæ cataractas præcedunt, duratione ac defectu incrementi diſtinguendis, ſolent conqueri, multum auxilii promittitur.

DE SALIBUS DISSERTATIO EPISTOLARIS Phyſico-Medico-Mechanica, conſcripta a DOMINICO GULIELMINI, Philoſopho & Medico Bononienſi & in Patavino Lyceo Medicinæ Theoricæ Profeſſore Primario, ad Illuſtriſſimum & Excellentiſſimum Dominum D. CHRISTIANUM MARTINELLI, Patritium Venetum.

Lugduni Batavorum, apud Fredericum Haaring, 1707, 8.

Conſtat. 18 plag.

EX quo Clariſſimo Gulielmini, cujus frequens in Actis noſtris mentio facta eſt, Phyſiologiæ Medicæ in | Lyceo Patavino docendæ munus fuit demandatum, nihil prius aut antiquius habuit, quam omnes nervos eo intendere, qua arte hæc diſciplina & magis perfici, & ad uſum praxeos dirigi poſſit. In eo vero totum negotium conſiſtere obſervavit, ut vera corporis humani & medicamentorum & generaliter eorum omnium, quæ ſolidas fluidasque partes componunt, aut alterant, principia, ſeu, quod ajunt, elementa invenirentur. Inter quæ & quidem prima cum non minus Analyſis chymica, quam rigidum quantumvis examen mechanicum, & ſi quæ alia ſunt veritatum inveſtigandarum media, reponendam eſſe oſtendant ſubſtantiam ſalinam, hujus tractationem aggreſſus eſt.

Cum

Digitized by Google

Cum vero ſalis nomen & particulæ elementari ſalis, & pag. 9.
ejus aggregato elementari, & ſubſtantiæ compoſitæ ex ſalino
elemento aliisque heterogeneis admixtis concedatur, hæc o-
mnia, proprietatibus diverſis gaudentia, una eademque defi-
nitione comprehendi non poſſunt. Quoniam tamen a partí-
cula elementari proprietates & natura in eo, quod Elementum
eſt, & in eo, quod Elementum maximopere participat, potiſſi-
mum derivantur, videtur ex definitione particulæ elementaris
via fieri poſſe definitionibus reliquis. In hoc igitur ſenſu ſa-
lia ſunt Autori Clariſſimo corpuſcula inſectilia, terminata pla-
nis ſuperficiebus, ita invicem inclinatis, ut ſimplicem aliquam
includant figuram. Ex qua definitione ſequitur, particulas ſa- 15.
linas eſſe inſenſiles, nec liquabiles, etiamſi liquabilitas in ſalia
compoſita cadat. Quoad figuram, ſalis muriatici ſeu marini 20.
cryſtallos cubicas, Vitrioli parallelepipedas rhomboideas, Alu-
minis rupei octaedricas, & Nitri priſmaticas obſervamus, at-
que hæ figuræ particularum primarum differentiam earum es-
ſentialem conſtituunt, hisque radicaliter inexiſtunt, ſuntque
omnes ſimplices, ſcilicet aut ad pyramides, aut ad priſmata
reducibiles. Multo vero plures in compoſitis ſalibus figura- 23.
rum varietates experimur, quæ a primarum particularum di-
verſo ſchemate neceſſario prodire non liquet, cum a diverſa
compoſitione aut modo poſſint deſumi. Hinc ſalia diſtin-
guuntur in primigenia & non-primigenia ſeu derivata. Illa
quatuor dicta ſunt ſalia, hæc vero ex primigeniis vel ſolis vel
cum aliis elementis combinatis componuntur. Nihilominus 27.
primigenia iſta configurata corpora triplici potiſſimum de cau-
ſa diverſam ſui ſpeciem oculis ingerunt; ſcilicet vel ex diverſa
oculorum poſitione ſeu projectione, vel ex imperfectione ſche-
matis ſuum complementum non obtinentis, vel ex irregulari
additamento, facto ad aliquam partem. Licet autem hæ, aut 31.
quæ ex his componuntur, figuræ in aliis etiam ſalibus compe-
riantur, nihilominus tamen non ad normam mutationis no-
minum aut affectionum ſalia primigenia multiplicanda ſunt,
ſed ad prædicta reducenda, ex. gr. tartarus, vel ſaccharum
propter eandem figuram ad Vitriolum. Et cum ſalium in- 32.

primis particulis configuratio a creatione ortum ſuum habeat; ſequitur impoſſibilem eorum eſſe generationem & deſtructio-
pag. 54. nem, vel unius ſalis in alterius naturam tranſitus. Sed pergit Autor Clariſſimus ad phænomena, quæ ad elementum ſalinum pertinent, explicanda, eaque in tres diſpeſcit claſſes, prout vel ſpectant ſalia primigenia in maxima, quæ haberi poteſt, ſimplicitate ſumta, vel in majori mixtione radicantur, ſed non tali, quæ efficiat, ut ſubſtantia illa ad aliud genus transferatur, vel compoſitioni aliarum ſubſtantiarum ad aliam etiam, quam ad ſalis, categoriam ſpectantium debentur. Dum ſalia in ſua ſimplicitate ſunt conſtituta, tres obtinent, quemadmodum omnes particulæ primæ, affectiones primitivas, ſcilicet quod ſint impenetrabilia, quod habeant molem determinatam, & quod certa, conſtanti & immutabili figura donentur. Sin vero ejusdem ſchematis ſalinæ primæ aut elementares particulæ ſimul coeant, compoſitum quoddam reſultabit ſalinum, & quidem ſincerum, & purum, ſi neque ſalinarum diverſæ configurationis neque alterius generis elementarium particularum intervenerit commixtio, quod tamen rarum admodum eſt, & vix naturaliter poſſibile, imo per artem factu difficillimum. Cum enim, quæ in hac rerum univerſitate reperiuntur ſalinæ particulæ, per aerem, per aquam, per terram diſperſæ ſint, vix fieri poteſt, ut, dum congregantur, non ſuccedat ſaltem aquæ aut terræ commixtio. Proinde quæ maxima ſperari poteſt in compoſitis ſalinis homogeneitas, illa eſt, quæ fit ex prævalentia unius ſalis determinati cum terræ paucæ & aquæ mixtura, qualis in ſuccis concretis macris & primigeniis, quatuor nempe aſſignatis reperitur; quorum generationem ex primis par-
59. ticulis ſequenti modo inquirit. Aqua ſive per terræ ſuperficiem ſive per meatus ejus interiores excurrat, ſalinas particulas diſſolvit, & a lotis, quæ perluit, ſecum rapit; quoniam autem in terræ gremio non patulas ubique invenit vias, ibidem filtratur, & pro ratione filtri, quod matrix ſeu minera audit, ejusque pororum configuratione hæc vel illa ſalia ibidem relinquit, aliis cum aqua abeuntibus. Sic replentur mineræ, donec omnis aquæ interdicatur tranſitus, hæcque aliorſum ad alias ſatu-

ſaturandas mineras divertere cogatur. Sin vero pori nimis laxi aut cuniculi adſint, quos aqua transgredi queat, fieri poteſt, ut aqua non adeo ſatura continuo ſuo fluxu non modo antedepoſita ſalia denuo imbibat, ſed mineram eandem eluat, aut corrodat, & ramenta aliorſum transferat. Quin imo aer ſalinas in ſe continet particulas, easque, ubi mineras invenit, certo alicui ſali recipiendo idoneas, illuc deponit, vel intromittit. Nec minus elevatæ ab igne vel calore ſubterraneo aut ſolari ſub forma exhalationum ſalis particulæ absque aeris vel aquæ interventu huc illuc tranſire, & in proportionatis mineris retineri & coacervari poſſunt. Inde eſt, quod juxta diverſum modum ipſius irretitionis, juxta diverſam matricum naturam & juxta alias circumſtantias a conditionibus loci & ejus liquidi, per quod ſalia ad mineram deferuntur, petitas hæ modo terræ ſimplices ſint, modo tophi, modo ſilices, modo ſui generis determinatæ ſubſtantiæ; inde etiam eſt, quod ſucci concreti modo a matricibus educantur, modo ab aquis excoquantur, modo etiam ſponte in locis determinatis concreſcant. Magnetiſmi allicientis ad matricem ſalia primigenia determinati generis duæ peculiares eſſe videntur radices, quarum altera in pororum certa figura, & ad ſalis retinendi particulas proportione, altera in ſimilitudine figurarum & æqualitate molium, quæ in ejusdem ſalis particulis reperiuntur, conſiſtit. Quod autem non obſtante pororum proportione minus commoda, figurarumque in ſalibus diſſimilitudine nihilominus alterius ſchematis ſalinæ particulæ retineantur, plures ſunt accidentales cauſæ. Poſſunt enim laxiorum illorum meatuum, aquæ quocunque ſale imbutæ perviorum, internis ſuperficiebus ad modum tartari adhæreſcere cruſtæ ſalinæ, aut cujuscunque generis cryſtalli; ſive id fiat propter nimiam ſaturationem aquæ, ſive propter amiſſam velocitatem, ſive propter motum inteſtinum deficientem, ſive alia quacunque de cauſa. Inſuper efficere poteſt angulorum, qui in diverſis ſalibus ſunt, æqualitas, ut unius particula particulæ alterius adhæreat, & aliquando reliqui corporis non ſequatur disjectio. Atque idem ad aerem & ſalinas exhalationes a calore elevatas applicari poteſt. Salium majo-

p. 68.

73.

ra & craſſiora fruſtula, ſi aquæ immitantur, fundum petunt, quod
pag. 88. eorum major ſit quam aquæ gravitas ſpecifica; quod vero comminuta illa aſcendant, & diſpergantur per aquam, ibidemque ſuſpendantur, cauſa eſt, partim quod per aquæ virturem ſolutæ & ſejunctæ, & ad tantam parvitatem molis redactæ ſint ſalium particulæ, quæ reſiſtere nequeat motus inteſtini, qui in aqua eſt, impreſſionibus; partim quod intra poros aquæ ſalinæ moleculæ condantur. Imo etiamſi ſalium particulæ non includantur poris aquæ, ſed cum hujus particulis miſceantur, & interjaceant, poterunt hæ in aqua ſuſpendi, ſi ad eam redactæ fuerint molis, gravitatisque parvitatem, quæ corpori non majorem tribuat deſcendendi virtutem, quam auferant reſiſtentiis occurrentes ſuperficies; adde quod gravitatum ſpecificarum differentia inter corpus fluidum & illud, quod eidem immer-
98. gitur, per hujus ad minima diviſionem evaneſcat. Ut ſucci concreti ſolvi poſſint in aqua, requiritur ex parte aquæ tenuitas partium, & motus, quo illæ agitantur, ex parte ſuccorum vero talis pororum apertura, quæ facile particulas aquæ admittat, & partium nexus, qui ex motu eo, quo partes aquæ perenniter aguntur, non ægre poſſit ſuperari. Inde enim fit, ut cum aquæ immittuntur ſalis craſſiora fruſtula, ſtatim a motu in eorum poros & rimas aquæ particulæ calore potiſſimum adjutæ intromittantur; cumque ſuum etiam motum conſervent in meatulis illis arietando partes, quibus pori illi & meatus concluduntur, has divellant a vicinis. Ubi autem una pars ſalis ab altera ſejuncta, magis adhuc vi ſuæ gravitatis quam motui fluidi obſecundet, tam diu diſſolutio continuatur, donec particulæ adeo parvæ evaſerint, ut motum aquæ ſequi poſſint, a quo perenniter impetuntur; quod ubi ſucceſſerit, conſtat, fore ut per univerſam aquam diſpergantur & in qualibet ejus parte ſuſpendantur. Quodſi autem aqua ſale jamdum ſaturata extiterit, nihil amplius de ſale adjecto ſolvit, quia, quo magis augetur poſt ſalis exſolutionem materia in mobili, i. e. in aqua, eo magis languet velocitas, qua partes tam aquæ quam
109. commixti ſalis moventur. Cum autem hoc negotium in proportione quadam fluidi ad reſiſtentiam, quam habet ad motum par-

particula ſalis, conſiſtat; perſpicuum eſt, rem variari debere, ſi aut motus augeatur in fluido, aut reſiſtentia in ſalis particula minuatur, quod fiet per ulteriorem ejus comminutionem; hinc aqua calida plus ſolvit quam frigida, plus ebulliens quam calida, & deſtillationes, cohobationes, circulationes, digeſtionesque Chymicæ ſaturatiſſimas præbent ſolutiones. Quanquam autem pag. 110.
aqua unius ſpeciei ſale imprægnata fuerit, alterius tamen ſpeciei ſal imbibere adhuc & ſolvere poteſt eadem, partim quia pori ſecundi ſalis, non obſtante quod aqua alio fuerit imprægnata, illius adhuc particulas admittunt; cui operi aliquam præſtare poteſt opem antecedens ſolutio, quæ menſtrui vices gerat reſpectu ſecundi ſalis ſolvendi, illius poros vel laxans, vel diffringens; partim quia in antecedenti ſolutione motus ſaltem adeo validus durat, ut ſecum rapere poſſit jam comminutas particulas; partim quia diſſimiles ſunt ſalium particulæ. Sicut autem ſimilitudo & æqualitas particularum non permittit ejusdem ſalis, niſi ad certam menſuram imbibitionem, ex eo quod ſimiles & æquales particulæ facile ſeſe invicem apprehendunt, & in majores concreſcunt moleculas, unde earum præcipitatio contingit; ita diſſimilitudo potiſſima cauſa eſt, ut duobus imo pluribus diverſi generis ſalibus ſucceſſive imbui poſſit aqua. Mittimus ea, quæ Autor Clariſſ. contra Gaſſendum ultimi hujus phænomeni cauſam in pororum diverſitatem rejicientem 126.
diſputat, ad alia progredientes. Salia jam ſoluta ab aquæ amplexibus iterum liberantur, vel per irretitionem, vel per præcipitationem. Illa vel per pororum, qui in ſubſtantia aliqua reperiuntur, configurationem & proportionem cum ſchematibus ſalium irretiendorum, ut in mineris ſuccorum concretorum, quemadmodum jam dictum; vel per ſimplicem pororum anguſtiam, ut in filtratione perficitur. Præcipitatio autem contingit per remotionem alicujus ex cauſis neceſſariis ad ſolutionem conſervandam, ſcilicet vel propter defectum humidi ſolventis, ut in evaporatione; vel propter defectum motus exacti, ut in cryſtalliſatione, in loco frigido celebrata; aut poſtquam aqua per ebullitionem violentam ſalibus ſaturata iterum

refriguit; vel propter defectum debitæ tenuitatis in ſalium particulis, quæ oriri poteſt aut ab imminuto motu, aut liquido, aut augmentatione molis in particula ſoluta. Sæpius tamen non unus ex prædictis defectibus contingit, ſed plerumque duo, & non raro omnes copulantur. Quod autem ſalia ab aquæ vinculis liberata denuo concreſcant, tres allegari poſſunt cauſæ; videlicet aut fluidi defectus, aut motus diminutio, ſaltem mutata directio, aut conditio figurarum, aliarumque affectio-
pag. 144. num, quæ in particulis mobilibus deprehenduntur. In ſpecie cryſtalliſationem rimatur Autor Clariſſimus, cujus naturam &
170. modum poſtquam explicuit, negat totam plantæ virtutem in ejusdem ſale eſſentiali contrahi & contineri, cum affectiones aut proprietates plantarum cunctæ in uno ſale non radicentur, ſed multæ etiam in ſulphure ſeu oleo plantarum pariter eſſentiali, multæ in mixtione utriusque, multæ in aliis partibus tum fluidis tum ſolidis a ſale & ſulphure eſſentiali diverſis reſideant. Imo nec omnes virtutes a ſale in planta exiſtentes in ſal eſſentiale tranſire putat, cum ſal non omne, quod in mixto extat, neceſſario in cryſtallos coaguletur, ſed pars in auras evaneſcat, una cum fumo evaporantis ſucci; pars cum aqua remanere commixta, pars cum aliis particulis alligata tertium
174. aliquod ſubſtantiæ genus componere poſſit. Nec ſalium lixivialium materiam pro eadem habet, quæ antecedenter in ſalibus eſſentialibus erat, ſiquidem tota ſalis eſſentialis ſubſtantia ex humido, quod in mixto viget, deſumitur, ut lixivialis non modo ex fluido, ſed etiam ex ſicca parte hauritur; deinde fieri poteſt, ut ſal eſſentiale neque omnino fixum ſit, neque omnino macrum, cum ſal lixiviale utrumque fere neceſſario ſit. Sed neque quoad formam ſeu partium texturam conveniunt utraque; in ſale enim eſſentiali combinantur ſalia di-
180. verſa, in lixiviali non item. Denique ad acidi & alcali conflictum, efferveſcentiam ſeu ebullitionem potius quam fermentationem dicendam, progreditur, aciditatisque radicem in ſpiculis quibusdam ſalinis vel per corpus, quod acidum nuncupatur, diſperſis, vel illud coagmentantibus ponit; ita tamen, ut ſpicula eadem in acutos angulos ſint acuminata, quæ tollun-

Digitized by Google

luntur, ſi cum alcalicis miſceantur, quatenus alcalia corpora ſunt poros habentia, proportionatos ingreſſui angulosarum partium in liquido natantium, eosque vacuos, i. e. ſolo aere vel alia materia ſubtiliori, analoga tamen aeri, repletos. Hinc vis illa, qua liquidi partes mutuo ſe urgent, & qua æquali undique exiſtente eædem inter ſe manent libratæ, ſi locum inveniat minus reſiſtentem, eo fluidum adigit, aut eas in eodem fluido ſolutas particulas, quæ illum poſſunt ingredi. Cum autem tales ſint pori alcalium reſpectu acidorum ſpiculorum magis quam reſpectu aquæ, neceſſario intra poros alcalium acidæ cuſpides urgentur, & in iis reconduntur. Nota Salium quoque eſt differentia, qua fixa alia, alia volatilia dicuntur. Fixum audit corpus quodlibet, quod adverſus occurrentium agentium impetum ſuæ ſubſtantiæ unitatem & ſitum tuetur. Volatilitatis vero duplex eſt ſpecies, alia potentialis, actualis alia; illa conjuncto aliquo indiget, ut in actum exeratur, hæc totum in ſe complectitur, ad actionem requiſitum. Ad potentialem volatilitatem requiritur, ut aliquid a calore pluri vel pauciori ad evolandum incitetur, partesque habeat comminutas, leviſſimas, & pauco nexu inter ſe conjunctas. Volatilium vero ſalium actualem volatilitatem habentium ea videtur eſſe natura, ut 1 partes habeant probe comminutas, non ſolum quantum ad ſolutionem, ſed etiam quantum ad evolutionem requiritur; 2 laxo inter ſe vinculo unitas, aut cum aliis ſubſtantiis, ſi quas forte habent in eodem mixto combinatas; & 3 cum ſulphure volatili arcte implicitas. Denique quod actiones ſalium attinet, illas in duas diſpeſcit claſſes Autor Clar. Vel enim in corporibus hæ fiunt, quorum partes ſalia non ſunt, vel exeruntur in mixtis, quorum compagem ingrediuntur. Ad priorem refert virtutem diſſolutivam, præcipitativam, & coagulativam. Effectus vero, quos ſalia in mixtis, in quibus reperiuntur, exhibent, trium ordinum obſervantur eſſe; vel enim ſal mixtis tribuit compactionem, ſoliditatem, & pondus, ad quod genus congelationes, & coagulationes referuntur; vel durationem, hinc arcentur diſſolutiones, putrefactiones, inflammationes; vel propagationem & fertilitatem, unde fermen-

pag. 227.

243.

mentationes exoriuntur. De cætero, qua ratione Hombergi ſententia in Tomo IV Hiſtor. & Memorab. Acad. Reg. Scient. contenta, qua ſalium fixorum configurationes non primis earum particulis deberi, ſed ab alcalibus, ex quibus cum acido aliquo commixtis emergunt ſalia fixa, deduci cenſet, cum ſua conciliari poſſit, in Appendice docet Noſter.

LA SPHERE DU MONDE SELON L'HYpotheſe de Copernic, &c.

h. e.

SPHÆRA MUNDI JUXTA HYPOTHESIN Copernicanam, exhibita Regi; deſcripta, demonſtrata & comparata cum Sphæris & ſyſtematibus Ptolemæi & Tychonis de Brahe ab Abbate de VALLEMONT.

Pariſiis, apud Proſperum Marchand, 1707, in 12.

Conſtat plag. 17 & Tabb. æneis 5.

DUo ſunt, quæ hunc libellum commendant; clara nempe atque diſtincta phænomenorum univerſi ex hypotheſi *Copernicana* reſolutio, & novæ cujusdam Sphæræ nobilis juxta eandem ex cupro factæ atque Regi exhibitæ a *Johanne Pigeon* & *Johanne Baptiſta Delure* deſcriptio. Cum enim *Cap. 1.* eviciſſet, ſtudium ſphæræ mentem ad Deum elevare, ac contra Atheos mundi æternitatem aſſerentes diſputaſſet, *Cap. 2* terminos, quorum in ſphæra intelligenda uſus eſt, *Cap. 3, 4 & 5* ſphæram *Ptolemæi*, cum ſyſtematibus *Ptolemaico* atque *Tychonico* explicat, & *Cap. 6* novæ ſphæræ delineationem quandam imperfectam ſubjicit, ſchemate eleganti quadantenus illuſtratam. Quo facto ipſam phænomenorum ſphæræ ex hypotheſi *Copernicana* ſolutionem aggreſſus, *Cap. 7.* de triplici motu Telluris diſſerit, motu nempe vertiginis, translationis & inclinationis, & mox *Cap. 8* apparentias Solis explicat: ubi argutam prophetiæ *Malachiæ* cap. I, 11 affert interpretationem, ex his quidem ſuppoſitis derivatam, quod in omni inſtanti phyſico alicubi

cubi meridies exiſtat adeoque religione Chriſtiana per totum orbem diſſeminata ſemper alicubi ſacerdotes ſint ad altare & in choro conſtituti. In ſpecie *Cap. 9. 10 & 11* oſtendit, quomodo quatuor fiant anni tempeſtates, Sole in centro univerſi immobili poſito; quomodo idem propter diverſitatem angulorum, ſub quibus radii ſuperficiem in diverſis partibus Telluris feriunt, aeris temperiem in quinque zonis producat; quomodo denique dierum inæqualitatem cauſetur, quæ 60 climatibus ortum dedit, ab ipſo accurate definitis per præcipua, quæ ſingula continent, loca. Pedem promovet *Cap. 12 & ſeqq.* ad apparentias Lunæ, eclipſes Solares ac Lunares, apparentias Mercurii, Veneris, Martis, Jovis & Saturni, nec non directionum, ſtationum ac retrogradationum enodandas. Damnat *Cap. 19* adſpectus Planetarum & Aſtrologorum regulas, quibus nihil ſolidi ineſſe affirmat. Immo experientiam certam non haberi poſſe contendit, quia complures annorum millenarii elabi debent, antequam eadem redeat cœli conſtitutio, ita ut, quæ hodie eſt, a principio mundi nondum extiterit. De firmamentis & fixis *Cap. 20* dum agit, *Antonium Mariam Schyrleum de Rheita*, celebrem illum Capucinum, Oculi Enochi atque Eliæ Autorem, in ſolo Orione ultra bis mille ſtellas per teleſcopium obſervaſſe notat, ſimulque catalogum fixarum præ ceteris commendat, quem *Anshelmus*, monachus Cartuſianus, ad annum 1700 condidit, & quem *Royer*, Architectus Regius, cum mappis cœleſtibus in 4 Tabulas redactis anno 1679 edidit: ubi 1806 ſtellæ per 73 conſtellationes diſtribuuntur. Tandem *Cap. 21* prolixe exponit, quid in hypotheſeos ſuæ favorem dicant Copernicani. Summa momentorum ibi propoſitorum huc redit: 1. Hypotheſin Copernicanam non eſſe novam, ſed tum ab antiquis (quemadmodum ex Ariſtotele, Cicerone & Plutarcho probat) tum ex recentioribus a *Nicolao Cuſano*, Cardinali, 80 ante *Copernicum* annis in libro *de docta ignorantia Cap. 12* aſſertam; 2. multum tamen eandem perfeciſſe *Copernicum*, ipſiusque veſtigia ſecutos eſſe reformatores Calendarii *Juliani* in correctione *Gregoriana*; 3. eſſe eam legibus motus & naturæ exacte conformem propter egregiam in-

primis harmoniam ac ſimplicitatem admirandam, nec 4. Sacris Litteris repugnare, cum de ſenſu Scripturæ ſacræ in quæſtionibus Phyſicis obſcuris judicari nequeat, niſi ubi in Philoſophia demonſtratio adſit, & per teſtimonia celeberrimorum Scripturæ interpretum certum ſit, non ſecundum exiſtentiam, ſed ſecundum apparentiam loqui Scripturam. Unde ex *Auguſtino* urget, de quæſtionibus Phyſicis obſcuris ex Scriptura non eſſe judicandum, ne ejus autoritas penes profanos proſtituatur, ſi demonſtratio contrariæ explicationis ſuperaccedat: quemadmodum factum ſit circa quæſtionem de antipodibus & rotunditate Telluris a Patribus primitivæ Eccleſiæ impugnatam. Inter alia quoque obſervat, Scripturam in quæſtionibus chronologicis annos unice numerare, menſium, dierum ac horarum appendicem prorſus negligere: qua de cauſa nunquam ſperandum ſit, ut ex ea mundi ætas unquam exacte eruatur. Similiter miraculum Solis ſtantis per hypotheſin *Copernicanam* melius explicari, quam per *Tychonicam*, modo cogitetur, quod Sol ſit principium motus motu ſuo vertiginis vorticem cœli abripiens, quodque in medio cœli exiſtat. Denique 5. prolixe adſtruit, Eccleſiam permittere, ut hypotheſis *Copernicana* quoad motum Telluris defendatur, nec in Gallia pro oraculis haberi deciſiones Sacri Officii Inquiſitionis in iſtiusmodi quæſtionibus, quas non intelligunt; & 6. inconvenientias ſyſtematum *Ptolemæi* & *Tychonis de Brahe* recenſet, quas inter præter falſitatem motus ☿ & ♀ circa Tellurem in Ptolemaico refert multitudinem epicyclorum ſimplicitati naturæ e diametro oppoſitam; ſuppoſitionem non facile concedendam, quod ſcilicet primum mobile intervallo 24 horarum Planetas omnes ab oriente ad occidentem trahat & Planetæ contra motu proprio in oppoſitum ferantur, nimiamque motus rapiditatem. Enimvero cum palmarium in hoc opuſculo ſit deſcriptio novæ Sphæræ mobilis juxta hypotheſin Copernicanam conſtructæ, eam huc transferre non piget. Diameter Sphæræ eſt $2\frac{1}{2}$ pedum, in cujus centro occurrit globus rotundus ſplendens, Solem repræſentans. Exterius quatuor circuli maximi conſpiciuntur, firmamentum conſtituentes, Zodiacus

diacus nempe, æquinoctialis & duo coluri. Zodiaci latitudo eſt 60 graduum; in ejus medio Ecliptica in 360° diviſa comparet. Ipſe in 12 ſigna; ſignum quodlibet in 30° dividitur. Polos Eclipticæ referunt duæ extremitates virgæ ferreæ totam ſphæram trajicientis. Æquinoctialis Eclipticam in o ♈ & o ♎ libræ ſecat, & ſuos itidem habet Polos a Polis Eclipticæ $23^{\circ}\frac{1}{2}$ remotos. Duo Coluri Zodiacum fulciunt. Quatuor hi circuli cum firmamentum repræſentent, ſtellis undiquaque ornati. Intra hos 6 circuli alii Planetarum vortices exhibentes conſpiciuntur. Unus Tellurem cum Luna continet, reliquorum ſinguli ſingulorum Planetarum corpora globoſa. Circulis nomina Planetarum inciſa ſunt, inſcriptum quoque eſt tempus, quo ſuum circa Solem motum abſolvunt. Globo terreſtri vero inſcriptos videas æquatorem, tropicos, circulos polares & polos, $23^{\circ}\frac{1}{2}$ ad planum, in quo hæret, inclinato. Appoſiti ſunt duo circelli, Meridianum ac Horizontem deſignantes. Luna una cum Tellure circa Solem fertur, & circa Tellurem etiam intra 27 dies. Globorum pars a Sole averſa nigro colore tingitur. Coronidis loco horologium oſcillatorium applicatur, quod ſimul circulis motum imprimit, atque tum horas, tum minuta, tum ætatem Lunæ, tum annum ſeculi monſtrat, indice ultimo intra 100 demum annos revoluto. In magnitudine globorum & circulorum vera obſervari non potuit proportio, ob enormes Planetarum a Terra diſtantias & non minus enormem corporum Planeticorum ad corpulentiam Solis rationem. Specialiora cum Autor non addat, hic nobis quoque ſubſiſtendum. Hanc vero deſcriptionem ſi cum ea conferas, quam *Guilielmus Bleau*, primus ſphærarum armillarium juxta hypotheſin *Copernicanam* conſtruendarum inventor, in *Inſtitut. Aſtronomica de uſu Globorum & Sphærarum cœleſtium ac terreſtrium Part. 2 Cap. 2* tradit, Sphæram novam ab ejus Sphæris fere non niſi in eo differre deprehendes, quod mobiles redditæ fuerint: quo autem artificio id fuerit effectum, reticendum eſſe duxit Autor.

HISTORIA COLLOQUII JEVERENSIS INter Lutheranos & Reformatos Anno 1576 inſtituti, una

cum Actis & conſcriptis in eadem notis, nunc primum edita a D. JO. HENRICO FEUSTKINGIO, Seren. Princip. Serveſta-Anhaltinis a Sacris Primariis & Conſiliis Eccleſiaſticis.

Serveſtæ Anhaltinorum, apud Heredes Chriſtiani Fincelii, 1707, 4to.

Conſtat 1 Alphab. 17 plag.

QUam operam ſumme Rev. Autor in tractandis edendisque doctrinæ Theologicæ monumentis Eccleſiæ approbavit, ut ex Actis noſtris A. 1703 p. 334 a. 1705 p. 241 & A. 1707 p. 205 videre eſt, illam, præſenti opere in evolvenda hiſtoria eccleſiaſtica, de colloquio Jeverenſi Lutheranos inter & Reformatos inſtituto, utiliſſime collocavit. *Octo* in *Capita* diſtributus eſt hic liber commentarius, exornatusque proœmio, quod oſtendit, paucos admodum, & quosdam nimis leviter, præſens hiſtoriæ caput pertractaſſe, tum nihil fere ad illam condendam ſuperfuiſſe monumentorum publicorum, adeo, ut ex fragmentis quibusdam, hinc inde diſperſis, brevis enarratio fuerit colligenda. His prius confectis, ad ipſum rei inſtitutum progreditur doctiſſimus Autor, & *Capite* quidem *primo* docet, Colloquium Jeverenſe, autore JOHANNE XVI, Comite Oldenburgico-Delmenhorſtenſi, cœptum eſſe atque habitum. Ad illum enim Comitem, extincto veterum Friſionum Dominatu, per heroicam Wimmekenenſium Familiam, juſto ſanguinis ac ſucceſſionis titulo, traducta erat Dynaſtia Jeverenſis, poſtquam Maria, Princeps virgo, omnibusque laudibus ob religionem veram in regionem iſtam importatam & ſtabilitam ſuperior, A. 1575 vivis exceſſit, atque ut JOANNES ille, antiquiſſima ſtirpe Oldenburgica, a Witekindo M. ducta, prognatus fuit, ita ſuprema ipſe virtutis, doctrinæ factorumque gloria illuxit, dignus omnino, cujus res bello domique geſtæ, cujusque negotia, ad promovendam ſervandamque divinam veritatem ab ipſo ſuſcepta, a celeberrimo Feuſtkingio percenſerentur. In his fuit, quod turbas, ab Anabaptiſtis excitatas, indicto anno 1576 colloquio, per Hermannum Hamelmannum, Theologum acu-

acutiſſimum, repreſſit, &, cum acquieſcere nollet varium illud ac protervum hominum genus, terra ſua ejecit. Cauſa, quæ Colloquio Jeverenſi habendo occaſionem dedit, & *ſecundo Capite* a clariſſimo Theologo exponitur, non fuit curioſa mentis temeritas, neque levitas animi dubitantis, uti Eibenſtochio videtur, ſed ingenuus veritatis amor pariter ac ſincerus erga ſubditos affectus. Cum enim diſſidia quædam de ritibus ſupereſſent, tollendis iis peculiaris ordinatio eccleſiaſtica, auctoritate Comitis, a Selneccero, propter id in arcem Oldenburgenſem accito, tum & Hamelmanno, laboris ſocio, conſignata, in ordinem redacta eſt. Huic plurimi Eccleſiarum Oldenburgenſium Miniſtri ſubſcripſerunt, idem vero ut Jeverenſes præſtarent, non imperii cogentis vi, ſed æquiſſimis rationibus, quas Cancellarius Joh. ab Halle explicuit, quæſitum eſt. Cauſa erat præcipua, quod inter Jeverenſes obſcuri quidam Sacramentariorum aſſeclæ vagarentur, quorum ut artes proderentur juxta ac Anabaptiſtarum calumniæ retunderentur, eccleſia vero extra omne confuſionis periculum poneretur, efficiendum erat. Hac ratione patefactum eſt, Jo. Henr. Japetum, Conradum Quantium, & Joh. Meppelenſem, Alberti Hardenbergii ſcriptis aſſuetos, Calvini placitis favere, quorum tamen primus, meliora edoctus, ſubſcripſit conſtitutioni, reliqui vero duo idem recuſarunt, cauſamque, ut colloquium inſtitueretur, dederunt. Sua igitur conſtitit dignitas homologetico huic particularis Eccleſiæ a multis inde Jeverenſis Eccleſiæ Miniſtris obſignato, quorum nomina tandem toti enarrationi ſubjiciuntur. Locus, ubi colloquium inſtitutum fuit, urbs erat Jevera, in Friſia Orientali, ſicuti *Cap. III* edocetur. Inde haud procul conſpicitur Inſula Wangerogenſis, in qua urnæ crematorum corporum, & antiqui numi quondam reperti ſunt, licet id quidam Inſulanorum pernegare malint. *Caput* hujus libri *quartum* enarrat eos, qui colloquio interfuerunt; & primo quidem adducuntur tres, ex Reformatorum Eccleſia, ſcilicet Joh. Henr. Japetus, *Schortenſis*, Conradus Quantius, *Wadwardenſis*, & Joh. Meppelenſis, *Sillenſtedenſis*, *Paſtores*. Japetus ordinationem commemoratam ſe comprobare confitebatur, ſi exciperentur

Capita de Exorciſmo, & de Cœnæ Sacramento, in quibus tamen ſingulis corpus Oldenburgenſe doctrinam cœleſtem clariſſime proponebat, unde Japetus quoque ab Hamelmanno inſtructus tandem ſubſcribebat, ſed Quantius & Meppelenſis modo in Exorciſmi ritum, modo in Lutheri Catechiſmum, modo in Cœnæ & majeſtatis Chriſti myſteria irruebant. Quamobrem cum redire nollent, miſſi ſunt homines, quorum tamen patrocinium Wempo quidam Oitenſis contra Hamelmannum ſuſcipiebat. Lutheranorum cauſam in colloquio tutati ſunt ex viris Politicis Vice-Comes Burchardus a Steinberg, Vir doctrina atque uſu rerum graviſſimus & congreſſus moderator, cui junctus adſtabat D. Jo. ab Halle, Oldenburgenſi a Cancellis, eruditione æque ac conſiliis dexterrimus. Halleum ſequebatur Henr. Tilingius, cujus multa in Eccleſiam Bremenſem, & poſtea Jeverenſem, magnaque merita extiterunt. Præſentes etiam erant Hermannus Accumenſis, Statius Reinkingius & Theodorus ab Eyben, qui a pietate & eruditione commendantur. Ex ordine autem ſacro præcipuas colloquii partes ſuſtinuit Herm. Hamelmannus, cujus viri zelus & præſtantia, ex ſcriptis, vita & dexteritate, in Synodo Lemgovienſi juxta ac Jeverenſi cum ſumma eruditione demonſtrata, ex memoriæ tandem felicitate plane ſingulari illuſtris, omnino flagitabat, ut ab Autore noſtro pluribus, quam ab aliis factum eſt, illuſtraretur, tum contra calumnias ac hodiernorum quorundam teporem vindicaretur. Argumentum & ipſe Colloquii, quarto Aprilis A. 1576 inſtituti, proceſſus, qui *Capite quinto* ſubjicitur, reſpexit ad verenda illa myſteria de Baptiſmo & S. Cœna. Jeveræ igitur diſſerebatur de Exorciſmo, quem apud Lutheranos non Papiſticum eſſe oſtendebatur. Progreſſio fiebat ad Sacramentum Altaris & doctrinam de unione Sacramentali, collata & explicata ex unione perſonali, quæ ut in colloquio defenſa fuerit, ab Autore doctiſſimo exponitur, ſimulque declaratur, turbatores Jeverenſes, duos iſtos præcipue, contra omnes admonitiones, negaſſe veram corporis & ſanguinis Chriſti præſentiam in Cœna; hanc vero graviſſime aſſerebat Hamelmannus, cujus argumenta contra objectum Evangeliſtarum diſſenſum, item de no-

de notione vocum *ſigni*, & quomodo Sacramenta ſint gratiæ ſigna, porro de eſſentiali transmutatione, non ſtabilita, atque de particulis IN, CUM & SUB, poſtea de difficultatibus ex perſona, ex natura humana, ex aſcenſione Chriſti allatis, ejusque præſentiæ & abſentiæ modis, tunc de Cœna Chriſti cum Diſcipulis habita, quaſi in ea Servator corpus ſuum dare non potuerit, de jactato Patrum & Melanchthonis cum Reformatis conſenſu, de phyſica & Capernaitica manducatione, tum de duplici orali & ſpirituali uſu, de manducatione denique indignorum ordine percenſentur, illuſtrantur & confirmantur, tandemque in hanc rem commendatur Hamelmanni liber de Reſponſionibus ad dicta Patrum, rarus quidem ille, ſed magna cum legentium utilitate adhibendus. Maximo vero eccleſiæ emolumento ceſſiſſe congreſſum Jeverenſem, *Cap. VI* commentarii hujus monſtratur. *Cap. VII* ſiſtitur hiſtoria, quomodo Wempo Oitenſis, victis Quantio & Meppelenſi auxilium ferre conatus fuerit, eodem, quo colloquium Jeverenſe habebatur, anno. Hic auctoritate Petri Rami & Caſp. Oleviani elatus, Reformatorum dogmata defendere moliebatur, permulta contra Auguſtanam Confeſſionem, contra verba Cœnæ, contra præſentiam materiæ cœleſtis proferens. Sed confuſus tandem eſt Diſputator, atque ad ſua ebire juſſus. *Ultimo* tandem *Capite*, VIII nimirum, contra Strimeſium, Eccleſiæ Reformatæ apud Francofurtanos Doctorem, & Jo. Joſephum Winckelerum, Inſpectorem Magdeburgenſem, manifeſtum dedit Autor, recentiſſimos Reformatos idem ſentire vel proponere, quod eorum majores apud Jeverenſes olim docuerunt. Quem in finem ipſe Strimeſius, Burmannus, Leydeckerus, Werenfelſius, Vietor, Spanhemius, Salomon van Til, Braunius, Burnetus, Heideggerus, Pictetus, Melchior, Gauterius, Schenckius, Hulſius aliique producuntur.

TRAITÉ DE LA GRAMMAIRE FRANCOISE.

i. e.

TRACTATUS DE GRAMMATICA GALLICA,

Auto-

Autore REINERO MARESIO (DESMARAIS) *Secretario perpetuo Academiæ Gallicæ.*

Amſtelædami, apud Henricum Desbordes, 1707, 12.

Conſtat Alph. 1 plag. 9.

QUantum hactenus celeberrima Academia Gallica puritati atque elegantiæ vernaculæ ſtuduerit, inter omnes conſtat, ad utramque ut ſymbolam ſuam conferret doctiſſimus hujus libri Autor, dictæ Academiæ Secretarius perpetuus, hunc de Grammatica Gallica tractatum magna induſtria conſcripſit.

pag. 1. Ut pauciſſima delibemus, quamlibet linguam ait peculiari Grammatica doceri, ſi numerum, ſonum & figuram literarum, nec non formationem, ordinem & connexionem verborum ſpectes, in multis tamen omnes omnium linguarum libellos

2. Grammaticos inter ſe convenire. Quoniam vero lingua Gallica fere tota e Latina ſit formata, hinc Gallos plurima quoque Grammaticæ Latinæ præcepta retinuiſſe idem aſſerit, dividitque tractatum hunc in partes duas, quarum prima agit de numero, natura & valore literarum ac imprimis diphthongorum, nec non de orthographia, altera de ſingulis orationis partibus.

72. De Orthographia ubi agit, notat abuſus in ea hactenus commiſſos, & refert viros ſubinde eruditos de emendanda ſcri-

73. bendi ratione ſollicitos fuiſſe. Hos inter primus *Georgius Triſſinus* producitur, qui ſcribendi rationem Italicam emendare eſt aggreſſus, eumque in finem prolixas quasdam litteras ad Clementem VII Pontif. Rom. exaravit, addiditque hoc de argumento Opera alia Venetiis anno 1529 impreſſa. Idem negotium paulo poſt in lingua Gallica ſuſcepit *Jacobus du Bois*, Medicinæ Profeſſor, eruditis ſub nomine Sylvii notus, edito hac

74. de re libro anno 1531. Majori cum cura idem argumentum tractarunt *Ludovicus Meigretus* & *Jacobus Pelletierius*, eoque ſcripta nonnulla annis 1545. 48. 50. & 55 publici juris fecere. *Petrus Ramus* inde Lector Regius in Academia Pariſienſi orthographiam

79. Gallicam, non minus ac alii, reformare ſtuduit, hinc anno 1582 Grammaticam Gallicam novis characteribus conſcriptam luci

80. publicæ expoſuit. Enimvero hi omnes caruerunt ſucceſſu & ap-

approbatione publica; nihilominus tamen de eodem argumento *Rambodus* quoque Massiliæ degens anno 1578 Lugduni librum quendam imprimi curavit, in quo docet, omnis obscuritatis p. 81. evitandæ gratia 44 consonantes & 8 vocales in linguam Gallicam esse recipiendas. Anno 1668 simile quid conatus est *Ludovicus Leclachius* in libello quodam, *Les veritables regles de l'Orthographie Françoise* inscripto; ast nil novi ille, Autore teste, protulit, sed tantum a Meigreto, Pelletierio & Ramo dicta repetiit. Ubi Noster porro de terminatione *ot* agit, 181. mentionem facit elegantissimæ cujusdam inscriptionis. Cum enim Margaretha, Maximiliani Imperatoris Rom. & Mariæ Burgundicæ filia, anno 1497 e Flandria in Hispaniam trajiceret, nuptias illic cum Johanne, Ferdinandi & Isabellæ, Regum Arragoniæ atque Castiliæ filio, celebratura, magna oriebatur tempestas, adeo ut naves nonnullæ interirent. Hac in necessitate constituta Princeps, memor sponsaliorum antea cum CaroloVIII Rege Galliæ initorum, nec tamen consummatorum, versus cõponebat sequentes sibi epitaphii loco inservituros, quos panno subtiliori involutos e bracchio dependebat:

Je suis Margot la gente Demoiselle,
A deux maris mariée & pucelle.

Quod quandoque in omnibus linguis tempus præsens pro futuro usurpetur, Autor noster clarissimis exemplis probat, e lin- 351. guis Latina, Gallica & Italica petitis. Et quidem Italicam quod spectat, exemplum aliquod promit ex Historia Florentina, quippe *Dantem*, cum in congregatione quadam fuisset electus, qui ad Bonifacium, Pontificem Maximum, Legatus iret, dixisse ait: *S' io vò chi stà? s' io stò chi và?* De verbo *couvrir* agens, allegat *Malherbium*, qui Henricum Magnum Galliæ Regem ita 416. loquentem introduxit:

N' ay-je pas le coeur aussi haut;
Et pour oser tout ce qu' il faut,
Un aussi grand desir de gloire
Que j' avois, lorsque je couvri

D' exploits d' immortelle memoire
Les Plaines d' Arques & d' Yvri.

p. 450. Verbum *die* pro *dise* olim quandoque fuisse adhibitum, sequenti confirmatur Epigrammate:

Colas est mort de maladie,
Tu veux que je plaigne son sort;
Que diable veux tu que j'en die?
Colas vivoit, Colas est mort.

Lebens-Geschichte aller Evangelischen Pastorum Primariorum zu Lauban.

i. e.

VITÆ ET ACTA OMNIUM ECCLESIÆ LAUbanensis Evangelicorum Pastorum Primariorum ab anno 1525 ad præsens usque tempus. Autore M. GODOFREDO HOFFMANNO, Lyc. Laub. Rect.

Laubæ, apud Aug. Vogelium, 1707, 8.
Constat 20 plag.

AUtor hujus libri doctissimus, juventutis studiosæ commoda ore pariter atque calamo hactenus quam felicissime ivit promotum, & adhuc strenue promovet. Qua de re dubitare neminem sinunt scripta ejus alia, quæ commendatione nostra haud indigent. Præsenti in libro agit de Pastoribus Ecclesiæ Laubanensis in superiori Lusatia Primariis, qui eidem a Reformationis tempore ad præsens usque præfuerunt; qua occasione & alia profert ad Religionem cultumque Dei publicum ejus civitatis facientia. Quam par sit & utile vitas defunctorum, imprimis Ecclesiæ Doctorum, conscribere, docet in Præfatione, provocans ad Ebr. XIII, 7 ubi Apostolus Doctorum meminisse jubet; & in ipso Dei verbo utriusque fœderis fidelium vitas deprehendi consignatas, aque viris doctis, ut *Adami*, *Spizelio*, *Wittenio*, *Colbio*, *Frehero*, *Prætorio*, *Blumio* & *Schwertnero* Theologorum Vitas fuisse editas, ostendit. De cultu Dei Laubanensium ubi in ipso libro agit, tres ejus constituit Perio-

riodos, in quarum prima ipſi ſermo eſt de Laubanorum gentiliſmo, quippe cum Luſatis reliquis Deos venerati ſunt Martem atque Flinf. Hac occaſione & inquiritur in urbis Laubanæ ortum, & quamvis offendantur verſiculi ſequentes:

Nach Chriſt Geburth neunhundert Jahr,
Die Stadt Lauban erbauet war.

attamen Noſter dictæ urbis natales ad Seculum a N. C. decimum refert. Altera Periodus agit de Laubanenſium religione ante Reformationem, ubi Henricus I Auceps anno 919 Venedos, & ſic quoque Laubanos ad Chriſtianam fidem convertiſſe dicitur, quo tamen tempore omnia tenebris Pontificiis involuta fuere. Tertia denique Periodus ſiſtit Laubanenſium religionem, qualis poſt Reformationem fuit, anno quippe 1525 repurgatam. Recenſitis inde quatuor urbis templis, ordine juſto Paſtores Primarii Eccleſiæ S. S. Trinitatis a B. Lutheri Reformatione ad noſtrum usque tempus enumerantur, nimirum *Georgius Hew, M. Ambroſius N, Nicol. Greinewitzius, Joh. Frobenius, Valentinus Pauſcopius, M. Sam. Jauchius, M. Mich. Neander, M. Jac. Colerus, Sigism. Svevus*, (Schwabe,) *M. Vitus Nuberus, M. Joh. Pitiſcus, Sigism. Svevus, Mart. Bohemus, D. v. Wiſenerus, Joh. Heerius, M. Sal. Hausdorfius, Joh. Muſcovius*, & *M. Ant.* Gottlieb *Sanus.* Ex his imprimis notari merentur Svevus atque Bohemus, quippe qui varia edidere ſcripta ab Autore noſtro diſtincte conſignata. Paſtores Primarios excipiunt Diaconi Eccleſiæ Laubanenſis, nec non Paſtores, qui in pago Seibsdorff, ad jurisdictionem Laubanenſis Magiſtratus ſpectante, vixerunt, ut & Cantores, qui a Reformatione ad hunc usque diem in illa urbe ac pago officiis ſuis functi ſunt, quibus ſub finem hodierni Eccleſiæ Laubanenſis Doctores chorique Muſici Directores accedunt, quorum nomina referre ſupervacaneum ducimus.

JACOBI BURCKHARDI EPISTOLA AD JUSTUM CHRISTOPH. BOEHMERUM, Polit. & Eloq. in Acad. Jul. Prof. de JOANNIS CASELII erga Litteras meritis, ejusque Lucubrationum editione.

Wolfenbutteli, apud Gothofr. Freytag, 1707, in 4.

Plag. 10½.

DOctiſſimus hujus epiſtolæ Autor de præclaris litterarum promotoribus bene mereri ſtudet, quippe non tantum breviorem de Celeberrimi Chriſtoph. Cellarii obitu epiſtolam, ſuperiori anno menſe Auguſto p. 382 memoratam, verum & prolixiorem de celebratiſſimi Jo. Caſelii erga litteras meritis conſcripſit, cujus ſummam hic breviter exhibebimus. Natus eſt Caſelius Gœttingæ anno 1533, patre Matthia Caſelio, primum in hac urbe Præceptore ſcholaſtico, poſt Sacerdote, qui Melanchthonem, Camerarium atque Sturmium quotidie in ore habebat, ut filium ſuum tantorum virorum fama ad paria ſtudia incitaret. Prima litterarum monimenta commode ſatis in Gandersheimenſi ludo, moderatore illius dexterrimo Chriſtophero Norico, didiciſſe, ſemper poſthac lætatus eſt ipſe Caſelius. Miſſus deinde eſt a patre Northuſam, ut ibi Baſilii Fabri & Michaelis Neandri inſtitutione uteretur, quibus viris multum ſe debere profeſſus eſt. Cumque etiam in patrio gymnaſio, tum inſtitui cœpto, aliquandiu fuiſſet verſatus, Vitebergam abiit, Melanchthonis imprimis fama excitatus, præter quem præcipue ibidem admiratus eſt Vitum Vinſæmium atque Georgium Cracovium. Viteberga commigravit Lipſiam, ut Camerarium quoque audire poſſet, hinc Francofurtum ad Oderam & Roſtochium, demumque Muſas ultra Alpes habitantes inviſere conſtituit, juſſu imprimis Jo. Alberti, Ducis Megapol. cui Caſelius ob moderationem, humanitatem atque eruditionem a Camerario fuerat apprime commendatus. Prius vero quam iter hoc ingrederetur Caſelius, ad Academiam Vitebergenſem, in qua Philoſophiæ Magiſter renunciatus fuerat, elegiam quandam edidit, amicosque ſuos valere juſſit. Cum in Italiam veniſſet, legum quidem ſtudium minime neglexit, præſertim Bononiæ degens, illos tamen præ ceteris ibi adivit, quos doctrina dicendique facultate præſtare audiverat, & Sigonio fuit perfamiliaris. Bononia diſceſſit Florentiam, Victorii potiſſimum fama permotus, qui & ipſum ob inſignes animi dotes, imprimis

mis, vero Græcæ linguæ peritiam, valde dilexit. In Germaniam poſt peragratam Italiam reverſus, Camerarium iterum ſalutavit, & a Jo. Alberto eruditionis ſpecimen edere juſſus, Roſtochii Ariſtotelis de vita ac moribus Libros fideliter eſt interpretatus. Cum biennium fere in Academia hac docuiſſet, urbs per ſeditionem turbata eſt, & morbus exortus epidemicus. Civibus academicis hinc diſſipatis, Caſelius Principis ſui indultu Alpes denuo tranſiit, Bononiæ vero in magnum vitæ diſcrimen ſubito incidit, ſævo periculoſoque morbo ita correptus, ut Medici aliquando de ejus ſalute deſperarent. Quamprimum morbi vis aliquantum remiſerat, Florentiam adulta hieme deportandum ſe curavit, atque inde valetudinis facturus periculum in ampliſſimas Italiæ urbes excurrit, Paulumque Manutium, Marcum Antonium Muretum, Vincentium Pinellum, Onuphrium Panvinium, Franciſcum Robortellum, Petrum Angelum Bargæum, Melchiorem Guilandinum, Antonium Riccobonum, & multos alios ſibi reddidit amiciſſimos. Piſas venientem Jureconſulti in ordinem ſuum ſumma voluptate retulerunt, cum intellexiſſent, legum civilium diſciplinæ Bononiæ ipſum ſtuduiſſe. Sed noſter aperte eſt faſſus, ſe ab eo tempore legum ſtudium remiſſius tractaſſe, quod ad quietiorem & vitam & doctrinam natus maxime aptusque ſibi viſus fuiſſet. Italia poſt triennium relicta, per Comitatum Tirolenſem, Auſtriam atque Saxoniam Roſtochium petiit; quo in itinere multos iterum novos amicos ſibi paravit, quos inter primi fuere Joannes Crato, Augerius Gislenius Busbequius & Hugo Blotius. Roſtochii vix iterum de ſtudioſa juventute mereri inceperat, cum in aulam Megapolitanam vocaretur, ut Jo. Alberti filiorum educationi præeſſet. Officio hoc quadriennio diligentiſſime perfunctus, in Academiam ſe recepit, aulæ pertæſus. Hic erudiendæ juventuti tam ſedulo operam dedit, ut ipſe, quanquam modeſtiſſimus, affirmaverit, vix quenquam ex veteribus Græcis optimæ notæ ſcriptoribus extare, cujus non aliquam ſaltem partem in Academia Roſtochienſi pertractaverit. Roſtochio Caſelius in Academiam Juliam ad munus publicum ſubeundum eſt vocatus, ibique ſumma cum laude & diligentia docuit. Galli,

Belgæ, Angli, Dani, Poloni ejus eruditionem ſummam admirati, diligentiſſime eum obſervabant, amicitiamque ipſius per literas expetebant, non paucis etiam cognoſcendi ejus gratia advenientibus. Ex his multi lucubrationes ſuas ad ipſum mittebant, ut eas corrigeret, ſuamque de illis perſcriberet ſententiam. Quam pura enim, caſta atque Romana Caſelianæ orationis fuerit indoles, Scaliger imprimis ediſſerit. Quin & ut Græcæ litteræ in Germania florerent, magnis Caſelii laboribus effectum eſſe, ſummus Caſaubonus fatetur, teſtatus inſuper, puriorem ac veram philoſophiam per eundem illic conſervatam eſſe. Conringio vero judice, civilis prudentia a Romani juris peritis Caſelii maxime ſtudio eſt vindicata. Optimus tandem ſenex Anno 1613 prope octogenarius deceſſit. De ejus lucubrationibus non ex mole, ſed ex præſtantia, ut Noſter loquitur, eſt judicandum. Nam & ipſe eos ætatis ſuæ ſcriptores riſit, qui male prodigi verborum volumina obtrudere maluiſſent, quam ſapientiæ impertire paginam; quaſi plauſtrum fœni in altum exſtructum puſilla arcula gemmis referta pluris eſſet æſtimanda. Græcorum monimenta ipſius ſtudio atque cura edita ſunt ſequentia: *Gregorii Nazianzeni Poematum quædam ſelectiora*. Ejusdem *orationes* duæ, prima *ad Eunomianos*, altera, *cur in Pontum fugerit*, nec non *Epiſtola Græca de conſcribendis Epiſtolis: Gregorii Nyſſeni epiſtola ad Euſtathiam, Ambroſiam & Baſiliſſam: Homeri Λιταί ſive nonus Iliados liber: Æſchyli ſeptem ad Thebas duces, Tragœdia: Dionis Chryſoſtomi de exercitatione oratoria Oratio*, ut & *de Regno Libri IV: Ariſtotelis de arte dicendi Libri tres: Demetrius Phalereus de elocutione Sopatri in Ariſtidis pro Rhetorica orationes, Prolegomenis Latinum Scholion adnexum: Æſchinis Epiſtolæ: Chionis Heracleotæ Epiſtolæ: Phalaridis Epiſtolæ: Themyſtii Oratio, Baſaniſta & Philoſophus* inſcripta, nec non *de Amicitia Oratio: Vituperatio philoſophiæ ex Gorgia Platonis: Maximi Tyrii commentatio, quemadmodum diſcernendus ſit adulator ab amico: Plutarchi libri de Curioſitate & Loquacitate: Luciani Calumnia: Cebetis Tabula: Galeni libellus* Quomodo quis & dignoſcat & ſanet animi ſui affectus: *Xenophontis Cyropædia, Ageſilaus & libri* de dictis & factis memorabilibus Socratis:

tis: *Alexandri Aphrodiſienſis de Fato liber: Platonis legum proœmium*, & alia. Romanorum pauciora edidit monimenta; multis vero libris Præfationes præmiſit, quas Autor noſter p. 36 & ſeqq. adducit. Quas vero lucubrationes ipſe Caſelius elaboraverit, quæ ad Poeſin, Eloquentiam, Hiſtoriam & Scientiam Civilem ſpectant, p. 36 ſq. ordine enarrantur. De Epiſtolis quoque ejus varia leguntur p. 55 & ſeqq. deque convitiis, quibus ipſum quidam affecere, p. 59 & ſeqq. Denique quantopere hactenus eruditi optarint, ut cuncta Caſelii ſcripta, maximam partem nunc rariora, in unum volumen redigerentur, indicat, doletque, nec ipſum Cl. Bœhmerum, ad quem Epiſtola hæc dirigitur, dignum Caſelianorum operum æſtimatorem, hactenus typographum, qui ſumtus ferret, nanciſci potuiſſe.

THOMÆ RAVASINI, PARMENSIS, OPERUM POETICORUM Pars prior & poſterior.

Mutinæ, typis Antonii Capponi, 1706, 4.

Conſt. Alph. 1 pl. 2.

PArs prior Operum Poeticorum Cl. *Ravaſini* ſacra complectitur, atque dicata eſt Sereniſſimo Principi Franciſco I, Farneſio Parmæ & Placentiæ Duci VII. Sicuti vero Salvatoris noſtri beatiſſimæ Matris cultui ſe totum devoviſſe paſſim Auctor demonſtrat, ita in ejus laudem tres Libros heroico carmine exaravit, quos *Mariam viatricem ſive Eliſabetham a B. M. V. viſitatam* inſcripſit; his ſubjunxit XIII Eclogas ad eandem præcipue directas, tum totidem Elegias, quibus unam pene Matrem Virginem prædicat, cujus amore totum ſe teneri, inprimis ex Elegia IX patet, quam ita orditur:

Credidenm, me poſſe aliquid committere cartis,
Quod non Parthenia de Genitrice foret, &c.

Sic lyrica quoque in ejus potiſſimum laudem conſcripſit, quibus prior Pars Operum Poeticorum abſolvitur. Altera Pars Georgica & Miſcellanea continet, hinc primum duobus Libris, quo prata velint ſtudio cultuque parari, docet, totidemque aliis de ſiculnearum cultura agit. Inter Miſcellanea carmen in legulejum carpentem amores Parthenios eminet, quod Eclogæ tres eodem fere ſpectantes excipiunt; cum vero in his in cau-

cauſarum patronos juſto acerbius invectus videri poſſit, monet, animum ſibi eſſe, ut jurisprudentum & judicum æquitas & ſapientia, ſcribarum fraudibus & commentis e regione poſitis, clarius eluceſceret. Vineta poſtremo loco veniunt, quatuor Libris deſcripta, quorum primo vineæ ſeſſilis requiſita, ſecundo vitis arbuſtivæ culturam, tertio vindemiæ operam, & poſtremo vini ingenium doctiſſimus Poeta explicat, finitque triſti demortui nuper filii mentione, & totum opus his verſibus claudit:

Mœrorem patris, nati teſtantia caſum,
Transmittam ſeclis feralia ſcripta futuris,
Æternum monumentum, & noſtri pignus amoris.

L'IMMAGINE DEL VESCOVO &c.

id eſt,

IMAGO EPISCOPI REPRÆSENTATA VIRTUTIBUS ILluſtriſſimi JACOBI BENIGNI BOSSUETI, Epiſcopi Meldenſis. Sermo, in Academia Eccleſiaſtica Collegii de propaganda fide dictus, & auſpiciis Sereniſſimi Delphini Galliæ editus a PAULO ALEXANDRO MAFFÆO, Equite.

Romæ, apud Antonium Roſſium, 1705, fol. plag. 7.

OBierat fama & doctrina illuſtriſſimus Boſſuetus, XII die Aprilis anni M DCC IV. Huic ut parentaret Romæ illuſtris Maffæus, ſermonem coram membris Academiæ Eccleſiaſticæ, in atrio Collegii de propaganda fide, ut aſſolet, congregatæ, habuit, & Dedicatione ad Sereniſſimum Galliæ Delphinum, Præfamine item ad Lectorem auctum deinde in lucem edidit. In eo poſtquam fundamenti loco poſuit verba Apoſtoli ad Timotheum: *Oportet Epiſcopum irreprehenſibilem eſſe*, &c. incredibiles defuncti Antiſtitis virtutes animi, corporis, ingenii, vocis deprædicat, diſerteque narrat, quemadmodum ex Canonico, Archidiacono, Decano Metenſis Eccleſiæ, cum concionem in Aula magno plauſu habuiſſet, a Rege Chriſtianiſs. primum Epiſcopus Condomenſis factus, deinde educationi ipſius Delphini præfectus, eaque peracta, Meldenſis Epiſcopus demum conſtitutus ſit, atque iſthæc duo munera per viginti tres annos vitæ ſuæ reliquos accurate obierit. Laudat & imprimis Chriſtianiſs. Regem, quod hujus virtutes æſtimaverit, & in elogio Clementis XI P. M. Epiſcoporum Epiſcopi deſinit.

* * *

Digitized by Google

ACTA ERUDITORUM,

publicata Lipſiæ

Calendis Martii, Anno M DCC VIII.

JACOBI GUILIELMI IMHOFII STEMMA Regium Luſitanicum, ſive Hiſtoria Genealogica Familiæ Regiæ Portugallicæ a prima origine usque ad præſens ævum deductæ, cum Inſignium iconibus.

Amſtelodami, apud Zachariam Chatelain, 1708, fol.

Conſtat 19 plag.

NOn ſatis fuit Celeberrimo *Imhofio*, edidiſſe *Notitiam S. Rom. Germanici Imperii Procerum, Hiſtoriam Genealogicam Regum Pariumque Magnæ Britanniæ, Excellentium Familiarum in Gallia, Italia & Hiſpania*, atque auxiſſe *Tabulas Lohmeieri Genealogicas*, verum & neceſſarium duxit luci publicæ exponere *Stemma Regium Luſitanicum*, idque hiſtoricis annotationibus gratius reddere & illuſtrius. Ita autem argumentum hoc elegantiſſimum pertractavit, ut exhibeat imprimis *Stemmatis Luſitanici* conditorem *Henricum Burgundum* & ab eo ortas *Stirpes*, & quidem tum *Rectam*, ſed emortuam, XVII Reges Portugalliæ Tab. I & II enumeratos, complectentem, tum *Collaterales*, quas inter apparet, i *Braganzina* Tab. III, e qua provenere Reges Portugalliæ noviſſimi, enatique ſunt rami Marchionum de *Flechilla* & Comitum de *Oropeſa* Tab. III, Comitum de *Lemos*, Marchionum de *Sarria*, Ducum de *Tauriſano* Tab. IV, Marchionum de *Ferreira* & de *Villeſcas*, Ducum de *Cadaval* (cujus familiæ pleniorem notitiam opera Cl. *Petri Ambroſii Lehmanni* ad ſe perveniſſe Autor noſter Nobiliſſimus lubens fatetur) Tab. V, Comitum de *Gelves*, Ducum de

Vengua Tab. VI, Comitum de *Faro* & de *Odemira* Tab. VII, nec non Comitum de *Vimioſo* Tab. VIII: 2 *Alencaſtrenſis*, ſeu *Lancaſtrica*, cujus rami Ducum de *Aveiro* & *Abrantes* Tab. IX, & Commendatorum Ordinum Aviſiani & de *Coruche* Tab. X: 3 *Varia*, unde variæ diverſorum nominum familiæ enatæ, quarum tantum origines indicantur Tab. XI: 4 *De Turribus* cognominata, unde Comites de *Villardompardo* Tab. XII: 5 *Soſana*, cujus rami Dominorum de *Martagoa* & *Beringel*, Comitum de *Prado*, Marchionum *de las Minas*, Dominorum item & Comitum de *Miranda* ac Marchionum de *Aronches*, Tab. XIII & ſqq. In Exegeſi Hiſtorica deprehenduntur varia notatu digniſſima, e quibus
p. 6. nonnulla ſpeciminis loco ſumus adducturi. De *Henrici*, ſtirpis Regiæ Luſitanicæ ſatoris, origine tam omnia ad liquidum eſſe perducta dicit Autor noſter, ut nemo hodie inter Hiſpanos Gallosve ſit, qui dubitet, quin a primis Burgundiæ Ducibus, atque adeo ab ipſo regio in Gallia ſtemmate, quod ab autore *Capetingicum* vocatur, genus duxerit. Qua vero tempeſtate, & qua ratione in Hiſpaniam profectus ſit Henricus, diſſidere adhuc autores. Plerosque anno 1089 id factum eſſe affirmare, quo tempore Alphonſus VI Caſtellæ Rex auxilia adverſus Mauros, Hiſpaniam populantes, exciverit; at *Emanuelem de Faria* & *Soſa*, elegantem Epitomes Hiſtoriarum Portugalliæ autorem, teſtari, exſtare veteres chartas, e quibus pateat, jam anno 1073 Henricum Tereſiæ, Alphonſi Regis filiæ, ſponſum Comitemque in Portugallia fuiſſe, imo jam tum in Hiſpania illum egiſſe, cum Ferdinandus Rex, Alphonſi pater, mortem obiiſſet, (eam autem incidere in exitum anni 1067) cumque Roderici Cidi ſumma fortitudo inclaruiſſet, & viris generoſæ mentis, undique ad ipſum advolantibus, atque adeo etiam Henrico noſtro exem-
8. plo fuiſſet. *Berengariam*, Sanctii I R. filiam, innuptam in Lorvanenſi monaſterio deceſſiſſe, *Eman. de Faria* & *Vaſconcellium* tradere dicit Noſter, at *Jo. Iſaac. Pontanum*, Danicæ hiſtoriæ ſcriptorem, perhibere, illam fuiſſe uxorem Regis Waldemari II tertiam, & matrem Erici, Abelis & Chriſtopheri Regum Daniæ.
10. De *Petro* Rege Luſitaniæ octavo, ob ingenium immite *Rigoroſo* dicto, refert, quod ſiniſtram ſeveritatis opinionem liberalitate

emen-

Digitized by Google

emendaverit, arbitratus, eo die ſe minime fuiſſe Regem, qui nullo in alios a ſe collato beneficio abiiſſet. Poſtquam idem ſpiritum efflaſſet, & jam gelidum corpus aromatis farciendum eſſet, revixiſſe cum magna adſtantium trepidatione, advocatoque mox ſacerdote, qui ipſi a confeſſionibus fuerat, ubi crimen, quod per oblivionem vivo exciderat, ei confeſſus eſſet, abſolutionemque, ut loqui amant, accepiſſet, compoſitis iterum membris placide obdormiviſſe, vetuſtam in Alcobacienſi cœnobio famam eſſe, auctore *Vaſconcellio*, tradit. De *Ferdinando* poſtremo Joannis R. filio narrat, quod cum frater Eduardus R. cum in Africana expeditione a Mauris ad Tingim circumventus & in extremum adductus fuiſſet diſcrimen, obſidem hoſtibus tradiderit, manſurum in eorum poteſtate, dum Septam non dederet; at illum pro infracto, quo præditus fuerit, animo, ſervitute & captivitate perpetua premi, quam Septam cum rei Chriſtianæ detrimento hoſtibus reddi maluiſſe, & ſexto a captivitate anno poſt multas ærumnas deceſſiſſe. *Alphonſum V* dicit pacem cum Ferdinando & Iſabella Caſtellæ Regibus Alcantaræ anno 1479 iniiſſe, viſamque eſſe Autori *Hiſtoriæ de conjunctione Portugalliæ cum regno Caſtellæ* rem notatu dignam, quod in capitibus pacificationis iſtius diſerte expreſſum fuerit, pacem fieri *in centum & unum annos*, poſito, ut ſoleret, tempore finito pro infinito: quod tamen & vaticinii loco fuit, cum illa pax totidem plane annos duraverit. Sub *Joannis II* Regis Luſitaniæ XIII regimine conjurationem quandam ait fuiſſe coortam, cujus capita *Ferdinandus* Dux Bragantinus & *Jacobus* Dux Viſei, ambo regia ſtirpe orti & uterque Regis affinis; Regem cognita conſpiratione ſingulis ad ſe vocatis & officii ſui commonefactis veniam dediſſe; verum ad ingenium reverſis & rebus novis denuo ſtudentibus non amplius parcendum ratum, priorem capitis ſupplicio affici juſſiſſe, alterum aliquanto poſt in cœnaculo paucis præſentibus pugione confodiſſe, additis verbis: *ito, Brugantino renunciato conjurationis exitum ab ipſo inchoatæ.* *Sebaſtiani* Regis Portugalliæ expeditionem in Africam ſuſceptam ubi recenſet, eum inita apud Alcazaram d. 4 Aug. anno 1578 pugna decretoria victum, cum flore nobilita-

p. 13.

14.

17.

tis Lusitanicæ desideratum, captum, & exorta de tanto captivo inter Mauros rixa, a centurione Mauro superveniente occisum fuisse, unius viri *Nonii Mascaregnæ*, qui oculatum se professus fuisset testem, fide constitisse dicit. Tantæ cladis nuntio ad Regni gubernatores, quos quatuor Sebastianus constituisset, Ulissiponem perveniente, studiose omnia ab iis celata fuisse, dum ea de re Henricus Cardinalis, Regis propatruus, ad quem Regni successio devoluta, certior factus esset. Postquam vero fama de Sebastiani morte undique percrebruisset, ritus (quos ex *Hieronymo Conestaggio* ut singulares refert) Lusitanis in Rege lugendo solennes institutos esse, & viginti post annos visum esse Venetiis, qui Sebastianum Regem se esse affirmaret, cujus historiam Noster prolixe satis refert. De *Hen-*
p. 18. *rico* Cardinale, post Rege Lusitaniæ, dum agit, a curiosis observatum fuisse dicit, eodem temporis puncto lunam deliquium pati cœpisse, quo ipse in deliquium animi inciderit, illoque desinente & ipsum in vivis esse desiisse, cum eadem ho-
35. ra ante 68 annos in lucem editus fuisset. De *Theodosio II*, Joannis Ducis Bragantiæ VI filio, refert, eum infaustæ Sebastiani Regis in Africam expeditioni interfuisse, atque in prælio Alcazarienſi captum, sed sine lytro in gratiam Philippi Hisp. R. a Molejo Hameto dimissum esse. Trajecto freto cum Gibelterram appulisset, & nuntius de morte Regis Henrici allatus esset, a Duce Medinæ Sidoniæ, qui interesse Regis Philippi censuerit, habere illum in potestate, tanquam primogenitum Ducis Bragantiæ & Catharinæ, ad regni successionem adspirantis, ludis & spectaculis detentum eum fuisse, ita ut aliquandiu non animadverterit, in custodia se esse; doli tandem prudentem ad patrem in Lusitaniam scripsisse, non esse, quod se brevi expectaret; nolle autem se detentionem suam vel tantillum præjudicare juribus regni, & se justitiam longe vitæ suæ anteponere. Has literas patrem Almerinum ad Consilium Procuratorum regni misisse, & dolorem quidem magnum se ex filii captivitate percipere significasse, veruntamen non minori voluptati sibi esse, quod ille in ætate adeo tenera patriæ tam amans esset, seque, si opus sit, paratum esse, illum pro salute regni, tanquam

quam victimam quandam ſacrificare. Verum intra paucos dies Ducem illum filii dimiſſione, Regis Philippi juſſu facta, metu illo liberatum eſſe. *Rodericum de Caſtro*, quem Petrus quintus, Comes de Lemos, e ſecundo matrimonio ſuſcepiſſet, Archiepiſcopum Hiſpalenſem & Rom. Eccleſ. Cardinalem dixiſſe fratres *Sammarthanos*, & Patrem *Anſelmum* in Hiſtoria Geneal. familiæ Regiæ Gall. nec non *Rittershuſium* in Tabula Geneal. Comitum de Lemos; ſed hallucinatos eos eſſe per errorem ex homonymia ortum: nimirum *Rodericum de Caſtro*, qui Hiſpalenſem Eccleſiam rexerit, atque anno 1583 a Papa Gregorio XIII Cardinalis creatus, anno ſeculari mortuus ſit octogenarius, non fuiſſe, nec eſſe potuiſſe per ætatem filium dicti Comitis de Lemos quinti, fuiſſe autem patris ejus *Ferdinandi Roderici*, quarti Comitis de Lemos, fratrem uterinum, ex Alvaro Oſorio, cui Beatrix de Caſtro poſt Dionyſii Portugalli obitum ſecundis nuptiis uxor obtigerit. Dictum vero Rodericum fuiſſe Archidiaconum Alcarazenſem, Canonicum Toletanum, Inquiſitorem & Aſſeſſorem Conſilii generalis & ſupremi S. Inquiſitionis. Chriſtopherum *Colon*, vulgo *Columbum* dictum, nautam illum famoſiſſimum, cum primum ex Americana navigatione, auſpiciis Ferdinandi & Iſabellæ Regum Hiſpaniæ ſuſcepta, reverſus eſſet, *Adminutis* titulum ab illis nactum eſſe, ob *adminundum* ſcilicet facinus detecti Novi Orbis, ſicut nonnullis viſum, originem vocis, qua deinde Præfecti marium inſigniri conſueverint, inde derivantibus. In numero liberorum, quos Petrus Rex Portugalliæ, antequam ad Regnum pervenerit, ex *Agnete de Caſtro* fœmina formoſiſſima, uxoris loco ſibi habita, ſuſtulerit, deprehendi etiam *Joannem*, qui a regno Luſitanico prope abfuerit, corpore quippe excellentem, plurimorumque ſtudio munitum. Hunc, cum Ferdinandus Rex, ipſius frater, maſcula prole deſtitueretur, facile ſucceſſurum, niſi id ægre tuliſſet Regina, invidia erga ſororem, quam ille in matrimonio habuerat, flagrantem, quippe vultu ac ſermone ad fallendum inſtructo, ſororium monuiſſe, *aura populari & colori nimium ne crederet, eſſe ſibi gnatam, virilis vicem ſobolis fortaſſis expleturam, regni ſaltem haut incapacem, eam qui ducturus ſit, hunc æmulum ipſi fore*

p. 39.

41.

56.

acerrimum, vix ſuspendum; quare haut optimo res ejus esse loco, quod matrimonii vinculo jam irretito integrum non sit illam ducere uxorem, quæ sola spem successionis in Regnum certam ei reddere queat; audendum igitur ipsi aliquid esse, aut spem Regni abjiciendam; enimvero pietatem & fidem privatas virtutes esse, qua juvat, via generoso cretos sanguine ad potentiam imperiaque niti; sibi si relicta sit optio, malle se utique genero eo, quam sororio uti. Dulci hac Reginæ perſuaſione deceptum Joannem conjugem Mariam adulterii falso inſimulatam interfeciſſe. Hoc modo cum animo conſilioque Reginæ morem geſſiſſe, & novis cum filia regia nuptiis viam feciſſe ſibi viſus fuiſſet, illico a Regina de parricidio poſtulatum capitisque accuſatum eſſe, adeo ut fuga diſcrimini ſe ſubducendi & in Caſtellam diſcedendi conſilium ceperit. Ibi benigne quamvis exceptus & regia affinitate nec non Ducis Valentiæ Campeſtris titulo auctus fuerit, pœnam tamen non effugiſſe: a fratre enim novæ conjugis, Joanne I Rege Caſtellæ, Luſitaniæ regnum appetente, & jura ſororii metuente, cuſtodiæ in arce Toletana anno 1383 traditum eſſe, inque ea vitam finiviſſe.

NAAUKEURIGE VERSAMELING DER gedenkvvaardigſte Reyſen na Ooſt- en VVeſt-Indien.

i. e.

COLLECTIO CURIOSA ITINERUM MEMORATU dignissimorum, ab A. 1246 usque ad hæc nostra tempora in utramque Indiam, tum Orientalem, tum Occidentalem, susceptorum.

Tomi I, II, III, IV & V.

Lugduni Batavorum, apud Petrum van der Aa, 1706 & 1707, in 8.

Conſtat Alph. 6 & Figg. æn. plurimis.

QUam voluptatem Portugalliæ & Hiſpaniæ, nec non Italiæ ac Magnæ Brittanniæ Deliciæ, haud ita pridem & æmulatim

mulatim veluti typis exſcriptæ apud multos excitarunt, eam itinerum maritimorum memoratu digniſſimorum, quæ ab A. 1246 primum a Luſitanis vel Hiſpanis, & dein quoque a Belgis, Anglis, Galliſve usque ad hæc noſtra tempora inita, in tomos, complures licet, collectionem vel renovaturam vel etiam aucturam non dubitavit Petrus van der Aa, Bibliopola Batavorum ſolertiſſimus & rei literariæ promovendæ avidiſſimus. Ac uti novo hoc inſtituto Rempublicam literariam, maxime vero Belgas ſuos ſibi devinxit, utpote in quorum gratiam omnes itinerum Indicorum deſcriptiones Belgice prodeunt, ita vel ipſa deliciarum harum Indicarum copia, in frontiſpicio Tomi primi aliquot pagellis indicata, nos monuit, ut quorum itinerum vel navigationum deſcriptiones in hoc apparatu contineantur, & a quibus illæ conſcriptæ, quave lingua primum editæ fuerint, rerum harum cupidis uno velut obtutu ſignificemus, ubi modo id adhuc prius ex ipſius collectoris monito addiderimus, quod quædam harum deſcriptionum hodœporicarum plane nondum hucusque juris publici factæ fuerint, aliæ vero nunc primum vel ex Luſitanica aut Hiſpanica, vel etiam Gallica aut Brittannica lingua in Belgicam translatæ prodeant, quodque priores ſaltem Collectionis hujus curioſæ tomi XVII hactenus proſtent.

Ut vero hac vice de V prioribus (nam de reliquis alias dicemus) agamus, Tomo primo collectionis hujus primum exhibetur Deſcriptio itineris, quod A. 1246 & ſequenti Joannes du Plan Carpin & Aſcelinus Pontificis Innocentii IV auctoritate in Tartariam & adjacentes quasdam regiones ſuſcepere. Sequuntur, quæ Guilielmus de Rubruquis, Ludovici IX R. G. Legatus, cum A. 1253 per Tartariam aliasque regiones Orientales in Chinam primus ex Occidente iter faceret, obſervavit; quibus annexa eſt appendix ex Vincentii Bellovacenſis Speculo Hiſtorico & Guilielmi de Nangis Vita S. Ludovici, ad legationem Guil. de Rubruquis eo magis illuſtrandam excerpta. Hæc excipiunt Navigationes omnium primæ a Luſitanis & Hiſpanis ab Anno 1419 usque ad A. 1490 ad explorationem terrarum ipſis incognitarum adornatæ. Ubi itinera poſt promontoriorum Non

& Bo-

& Bojador ad Africæ oras maritimas detectionem a Joanne, Alfonſo, & Antonio Gonſalvez, Nuno Triſtano, Ferdinando de Caſtro, Gomezio Pirezio, Lanzaroto, Diego d'Arambuja, Bartholomeo Diaz, Gonſala Soſano aliisque Luſitanis, ut & a Chriſtophero Columbo, Genuenſi, nec non Nicolao de Conti, Veneto, verſus Indiam Orientalem mari inſtituta, numero XXVI, quæque terræ & inſulæ orientales per itinera iſta usque ad promontorium Capitis Bonæ Spei detectæ fuerint, ex *Joannis de Barros*, Regis Luſitaniæ Hiſtoriographi, Collectione Luſitanica & detectorum autographis enarrantur.

Tomo ſecundo continentur illorum itinerum maritimorum deſcriptiones, quibus ab altera parte Chriſtopherus Columbus & Americus Veſputius Indiam Occidentalem gentibus Europæis cognitam maxime reddere cœperunt. Principem inter hæc locum occupat navigatio curioſa admodum & famigeratiſſima, quam Chriſtopherum Columbum, Oceani tum Architalaſſum ab Hiſpanis conſtitutum, A. 1492 ad Indiæ Occidentalis oras, antea incognitas, omnium primum cum tribus navibus inſtituiſſe conſtat. Dein altera Columbi navigatio, A. 1493, nec non tertia ejusdem, A. 1498 inſtituta, ex ipſius Columbi codicillis commemoratur, inter quas tamen navigationes Hiſtoria itineris maritimi, a Vaſco da Gamma in Indiam Orientalem A. 1497 facti, ob temporis rationem eſt interſerta. Poſtmodum Alonſi d' Ojeda & Americi Veſputii navigatio in Indiam Occidentalem prima A. 1499 ac demum alia quædam Chriſt. Guerre & Periſtonſi Nini navigatio in eandem Indiam eodem anno facta ex *Antonii de Herrera*, Regis Catholici Hiſtoriographi, Collectione itineranorum Indicorum Hiſpanica, perinde ut ceteræ omnes (præter illam Vaſci da Gamma) hoc tomo complexæ, recenſentur.

Tomo tertio ea Luſitanorum itinera maritima exhibentur, quibus hi ab A. 1500 usque ad A. 1504 Indiam tam Orientalem quam Occidentalem petierunt. Ac primo quidem loco Hiſtoria duarum illarum navigationum ex *Jo.* de *Barros* recenſione Luſitanica occurrit, quarum unam Pedralvarez A. 1500, alteram vero Joannes da Nova A. 1501 in Indiam Orientalem ſuſcepit.

Et

Et cum eodem tempore quinque Caſtellanorum & Luſitanorum itinera maritima in Indiam Occidentalem fuerint inſtituta, unum per Vincentium Yanes Pinzon, alterum per Diegum de Lepe, tertium per Peralvarez de Kabral, quartum per Rodericum de Baſtidas & quintum per Alonſum d'Ojeda & Americum Veſputium, quod idem alterum hujus fuit iter in Americam; idcirco quinque horum itinerum Hiſtoria, ab Antonio de Herrera Hiſpanice primum ſcripta, alterum ſtatim in hoc faſciculo locum obtinet. Huic tertio Hiſtoria regnorum & urbium Caranganor, Calicuth & Cambajæ in India Orientali, ut & incolarum earundem ſubjungitur, hauſta ex ore Joſephi, nativitate Indi, quem Petrus Aliares, Luſitanus, A. 1501 ſecum ex India in Luſitaniam adduxerat. Sequitur Hiſtoria duarum navigationum percelebrium, A. 1502 ſuſceptarum, quarum una Antonius de Torres Nicolaum d'Obando, Hiſpaniolæ tum Gubernatorem conſtitutum, in Indiam Occidentalem transvexit, altera vero Chriſtophorus Columbus quartam ſuam excurſionem ad novas ejusdem Indiæ partes detegendas, eſt ingreſſus. Atque huic poſteriori etiam navigationis perancipitis Diegi Mendez de Zigura & Bartolomei de Fieſco A. 1503 ex Jamaica in Hiſpaniolam factæ Hiſtoria adnectitur. Tandem hoc tomo Narrationes duarum navigationum, quarum una Franciſcus Albuquerquius A. 1503 cum claſſe novem navium, altera vero Lopo Soares A. 1504 cum claſſe tredecim navium ad Indiæ Occid. oras appulit, ex *Jo. de Barros* Collectione Luſitanica ſiſtuntur.

Tomus quartus itinera maritima ab A. 1504 ad A. 1506 in Indiam utramque facta enumerat. Ubi primum navigatio funeſta per Franciſcum de Porras, fugitivum, cum cohorte quadam perfida A. 1504 ex Jamaica in Hiſpaniolam inſtituta memoratur, qua occaſione quomodo Porras per Columbi arma victricia devictus, tum quoque Columbi in Caſtellam ex India reditus, nec non dies ejus emortualis, quem in viceſimum Maji A. 1506 incidiſſe Hiſtoria Antonii de Herrera teſtis eſt, indicantur; una cum hiſtoria navigationis a Ferdinando Corteſio eodem tempore ex Caſtella in Hiſpaniolam Regis auctoritate ſuſceptæ. Altero loco duæ navigationes, una admodum

celebris, a Franciſco d'Almeida A. 1505 cum viginti & duabus navibus, & altera a Pero da Nhaya circa eundem & ſubſequentem annum cum octo navibus in Indiam Orientalem factæ, ex *Jo. de Barros* Collectione Luſitanica recenſentur. Tertio navigatio Jo. Diaz de Solis & Vincentii Jacobi Pinzon in Indiam Occid. prima A. 1506, qua Jukatania detecta, ex *Antonii de Herrera* relatione Hiſpanica exhibetur. Cui quarto navigatio Triſtani d'Acunha, anno eodem in Indiam Orient. cum claſſe quatuordecim navium inſtituta, ex narratione *Jo. de Barros* Luſitanica ſubjicitur.

Tomus quintus trium navigationum in Indiam Orient. & ad loca quædam ejus finitima ab A. 1506 usque ad A. 1508 Hiſtorias complectitur. Prima harum eſt navigatio & excurſio prorſus heroica Alfonſi Albuquerquii, primum verſus mare rubrum & dein in ipſam Indiam A. 1506 inita, ubi maxime Regnorum Ormuæ, Goæ, Malaccæ, & quonam pacto illa per Albuquerquium tum ſub Luſitanorum poteſtatem redacta fuerint, Hiſtoria ſat prolixa ex *Jo. de Barros* Collectione itinerariorum Luſitanica pertexitur. Tum navigationis Georgii de Mello A. 1507 in Indiam Orientalem factæ Hiſtoria legitur. Et demum navigationis a Georgio d'Aguiar A. 1508 in eandem Indiam factæ Deſcriptio additur.

Quæ in Tomo ſexto & reliquis, quos modo Jacobi Jansz de Roy Iter inauſpicatum A. 1691 in Inſulam Borneo & Regnum Atchin e Belgio factum peculiari volumine anticipavit, navigationes vel itinera maritima continentur, eo ex tanto Itinerariorum Indicorum, lectu jucundiſſimorum & indicibus ubique neceſſariis inſtructorum, apparatu in proxime ſubſequentibus menſibus indicare non gravabimur.

VOYAGE DE GAUTIER SCHOUTEN aux Indes Orientales.

i. e.

GUALTERI SCHULTZII ITER AD INDOS Orien-

Digitized by Google

Orientales, cœptum anno 1658 & finitum 1665, ex lingua Belgica in Gallicam translatum.

Tomi II.

Amſtelodami, apud Steph. Rogerium, 1707, 8. Alph. 2.

SYllogen itinerum, quæ Societatis mercatorum Belgicæ auſpiciis in Indiam Orientalem ſuſcepta ſunt, quibusque fundamenta ad uberrimos proventus ex mercatura navali jacta ſunt, in Actis noſtris menſe Auguſto ſuperioris anni exhibuimus, ad quam forte haud immerito hoc Gualteri Schultzii Iter referas, quod integrum nunc prodit. Atque idem etiam antea 1676 Germanice prodiit Amſtelodami, quæ editio Gallicæ hoc nomine jure præferenda, quod in breviora capita diſtinguitur, rerum ſerie etiam in margine indicata, & ſubjuncto indice, quæ cuncta in Gallica hac deſiderantur. Etſi vero ſuperſedere recenſu plane poſſemus, pauca tamen enotabimus. Poſtquam Bataviam celebre Belgarum in India emporium delatus eſt Autor, duro obſtupuit ſupplicio, quo Indus quidam eſt affectus, quod comediſſet opium, cujus uſu ideo ſevera lege Indis interdictum eſt, quod in furorem manducantes agat, ut motus inter cives cieant, obviosque quosvis trucident, id quod maleferiato huic evenerat, quinque homicidiorum ex opii uſu reo. In inſula Bouro pluribus incolis ex avita ſuperſtitione hæret, ut crocodilos ceu Deos venerentur, quandoquidem crocodilos omnes e concubitu cum virgine quadam Regia prodiiſſe fabulantur. In nucis moſchatæ deſcriptione occupatus Noſter, id ſimul obſervat, quod columbarum quoddam genus, atque aliæ quoque aves, ſæpe gregatim advolantes, arborem fructu, quando plenius maturuit, omni exuant; ſed, cum digerere nequeant, nuces excernant integras, ex quibus in fœcundum agrum delapſis, arbores progerminent, quæ tamen fructus ferant aliis leviores, & corruptioni citius obnoxios. In Indiæ diverſis partibus prodigioſæ molis ſerpentes inveniuntur, quales ipſe Noſter in inſula Macaſſar vidit, qui non minus homines quam bruta animalia adoriuntur, quæ integra diglutiunt, eo

voracitatis præmio, quod plerumque iis rumpuntur ilia. Quamvis autem feritate horribiles ſint, veneno tamen carent, quod commodum accidit miſeris quibusdam ex comitatu Auctoris, ab Indis captis, qui fame adacti e ventre pereuntis hoc modo ſerpentis aprum exemerunt, ac nullo periculo comederunt. Quanta Regum apud barbaros ſit veneratio, eo exemplo patet. Cum enim Indicæ Societatis legati ad Monarcham Regni Aracan ſolenni pompa magnificoque apparatu introducti eſſent, quaſi majeſtatis fulgoris impatientes, caput non tantum ad genua inclinare, ſed & manibus oculos operire ad modum univerſæ Regiæ familiæ coacti ſunt, quoad Rex per interpretem cum illis locutus eſt. Idem Rex non niſi intra quinquennium ſe ſemel conſpiciendum offert populo, reliquum tempus in gynecæo tranſigit. Singulis autem annis præſtantiſſimæ formæ puellæ duodecim in aulam accerſendas curat, quæ poſtquam advenerunt, candida induuntur veſte linea, atque per ſex horas exponuntur ſolis radiis, ut ſudor largius profluat, qui veſtibus illis abſtergitur, & poſt ornantur aliis; madidiores vero rei peritis traduntur, ut olfactu ſanitatem corporis examinent, & bene olentes ad Regem introducant; reliquæ diſtribuuntur inter aulæ proceres. Virginei floris in hoc Regno tam exigua cura eſt, ut eum decerpere pro re parum digna habeant; unde profligatioris vitæ Belgas nautas conducunt pretio, qui puberibus virginitatem eripiant, eoque procis civibus gratiores reddant. Sunt præter hæc plurima, quæ Lectorem inſtruant & delectent, nobis illud inſuper meminiſſe ſufficiat, quod in fine rerum aliquot naturalium enarratio ſubjuncta ſit, ab Auctore non viſarum quidem, ſed ab aliis communicatarum, quibus fides haberi tuto queat.

AN APOLOGETICAL VINDICATION of the Church of England, &c.

hoc eſt,

VINDICATIO APOLOGETICA ECCLESIÆ Anglicanæ, in qua reſpondetur adverſariis ipſius, hæreſes Angli-

Digitized by Google

Anglicanas & ſchiſmata ei exprobrantibus. Autore GEORGIO HICKESIO, *D. Th.*

Londini, apud Gualterum Kettilby, 1706, in 8.

Conſtat plag. 15.

APologiam hanc jam ante duodecim fere annos primum publicavit eruditiſſimus Autor, cum non deeſſent ex Pontificiis, qui Eccleſiam Anglicanam non poſſe eſſe veram Chriſti Eccleſiam evicturi hoc argumento utebantur, quod in plures ſectas ſit diviſa, cum contra vera Chriſti Eccleſia ſit una, utpote corpori comparata in ſacris, cujus caput inviſibile Chriſtus, membra cum ipſo & inter ſe unita ſinguli veri Chriſtiani, in una catholica Eccleſia viventes. Illam vero nunc ſecunda vice recudi paſſus eſt, quibusdam hinc inde additis, quæ in priore editione non habentur, quod nunc plures in Anglia exſurgant Deiſtæ, Atheï ac Empectæ, ob ſchiſmata Eccleſiæ & contentiones fervidiores inter Epiſcopales ac Presbyterianos Chriſtianam religionem prorſus deſerentes, immo traducentes ac Eccleſiæ miniſtros impoſtores nuncupare non erubeſcentes. Argumenti igitur, quod a ſchiſmatibus ad veritatem Eccleſiæ oppugnandam deſumitur, inefficaciam monſtraturus primo oſtendit, omnes omnino Eccleſias ſchiſmatum ac diſſenſionum infortunia experiri. Probat theſin ſuam inde, quod in omni Eccleſia reperiantur putrida membra, hoc eſt homines genio ſuo indulgentes & Diaboli ad ſchiſmata eos continuo ſtimulantis ſeductionibus aurem benignam præbentes. Neque vero hoc mirum videri debere: cum enim in Eccleſia dentur homines homicidii, adulterii, furti aliorumque flagitiorum, cur non & ſchiſmatum rei? Confirmat aſſertum ſuum plurimis exemplis ab Eccleſiis Apoſtolicis & ævo Apoſtolico proximis deſumtis. Illas quod attinet, ad loca Scripturæ Matth. XXIV, 24, Actor. XX, 29, 1 Cor. XI, 18, 1 Joh. II, 19, Rom. XVI, 17. 18 &c. provocat; has vero quod ſpectat, in medium producit hæreſin *Thebuthis* in Eccleſia Hieroſolymitana ortam, hæreticorum Eccleſiam Smyrnenſem tempore *Ignatii Martyris* infeſtantium & humanitatem Chriſti impugnantium, *Simonis, Menandri, Marcionis,* Cap. I.

cionis, Basilidis, Saturnini, Cerinthi, Carpocratis, Marcii, Ebionitarum, Valentinianorum, Colarbosiorum, aliorumque plurimorum, inprimis *Donatistarum* & *Arianorum*. Cum cura etiam recenset schismata in Ecclesia Romana per Antipapas præcipue facta.

Cap. 2. Quoniam itaque nulla unquam extitit Ecclesia, nec existere possit, nisi in cœlis triumphans, quæ non schismatum ac hæresium ludibrio exponatur; perperam contra veritatem unius inde argumentum peti contendit. Certe qui in primitiva Ecclesia vixerunt, & meliores Logicos & Christianos meliores fuisse, quam ut tam futile argumentum proferrent. Ecclesiam *Corinthiacam* a *Paulo* dici Ecclesiam Dei, utut schismata in ea vigerent: quod & fecerit *Clemens Alexandrinus* in Epistola ad *Corinthios*. Similiter *Constantinum* Imperatorem in Epistola ad Ecclesiam *Alexandrinam* eam vocare catholicam, cum hæreticis *Melitianis* & *Arianis* abundaret: cujus exemplum secutus *Constantinus* filius in Epistola ad eandem Ecclesiam. Profert exempla alia, & ex adversariis quærit, quid factum fuerit de Ecclesia catholica, cum omnis fere orbis evaderet *Arianus?* Quid de *Romana*, cum *Liberius* Papa *Arianis* contra *Athanasium* subscriberet, cum alia schismata Antipaparum ac hæreses in ea exorirentur? Quid de *Constantinopolitana* tempore *Macedonii* & *Nestorii?* Quid de *Judaica*, cum schismata a *Corah*, cum a *Jeroboamo* fierent?

Cap. 3. Ostendit igitur, non unionem, sed res, in quibus uniuntur membra, commendare & justificare Ecclesiam. Etenim cum exemplis plurimis confirmari possit, etiam inter hæreticos & impios perfectam dari posse unionem, qualem omnino fuisse constet inter *Aaronem* & Israelitas vitulum aureum divino cultu prosequentes, inter *Corahites* adversus *Mosen* ac *Aaronem* rebelles, inter *Novatianos, Donatistas, Arianos;* non ad unitatem, sed ad doctrinam, cultum ac disciplinam Ecclesiæ respiciendum esse, si de ipsius veritate judicium fieri debeat. Probat ulterius, unitatem Ecclesiasticam posse esse effectum causarum culpabilium, propterea quod aliqui Ecclesiæ cuidam adhæreant vel per ignorantiam, vel per compulsionem. In priorum censum refert Gentiles, quorum superstitio *catholica* seu universalis erat ob ignorantiam, unde in tenebris sedere a Spiritu

ritu Sancto dicantur. Et hinc factum esse pronunciat, quod Evangelium annunciatum magno cum applausu exceperint, quemadmodum Reformatoribus veritatem in lucem ultimo tempore producentibus, tantum non omnes in omnibus oris ab Ecclesia Romana defecerint, ita ut, *Paulo* excepto, plures proselytas nemo fecerit *Luthero*, Reformationis in *Germania* Protevangelista. Qua occasione monet, se pro certo habere, si *Hispanis* ac *Italis* lectio Scripturæ sacræ atque concionum *Cypriani* & *Savanorolæ* concedatur, multos adhuc in istis quoque oris unionem Ecclesiæ Pontificiæ deserturos; Episcopos vocaturos Papam Collegam, Socium, Coepiscopum, ut *Cyprianus* vocavit olim Episcopum *Romanum*, nisi essent sub compulsione. Monstraturos tandem, plus dari in Ecclesia *Anglicana* unionis potentialis & actualis, quam in *Romana*. Primum probat, quod dentur in Ecclesia Pontificia dogmata, schismatum necessariæ causæ, e. gr. de suprematu Papæ & de transsubstantiatione, quorum illud indoli Ecclesiæ ac praxi primorum Christianorum, hoc sensui, rationi, sensui plano ac grammaticali verborum institutionis, principiis omnium scientiarum contrarium; istiusmodi autem nil quicquam doceat Ecclesia *Anglicana*. Alterum satis manifestum arbitratur, cum non tantæ sint in Ecclesia *Anglicana* disceptationes, quantæ in Pontificia inter *Molinistas*, & *Jansenistas*, *Thomistas*, *Scotistas* & *Jesuitas* aliosque vigent. Post- Cap. 4.
quam ita stabilivit, ab unitate & defectu schismatum ac hæresium non posse peti argumentum sanum ad veritatem Ecclesiæ comprobandam; in causas schismatum ac divisionum inquirit. Pro causa principali Diabolum habet, hoc est, integram societatem malorum spirituum, tanquam hostium Dei ac hominum cum Deo facientium. Probationem instituit per loca Scripturæ, Matth. XIII, 25, 1 Tim. IV, 1, Eph. VI, 12 & testimonia Patrum. Unde deducit, si Ecclesia in doctrina, cultu & regimine sit Apostolica, schismata non aliud probare, quam Satanam ipsi valde esse inimicum. Causæ principali instrumentalem jungit, homines nempe vel ignorantia, vel vana curiositate, vel ambitione, vel avaritia, vel altercandi libidine ad schismata ac hæreses inductos. Ignorantiam in causa esse, ut Scripturam legen-

legentes ſenſum ſibi pro arbitrio fingant, nihilominus tamen illam rectius aliis intelligere ſibi videantur. Nimium curioſos quæſtiones movere de rebus, quas neſcire juvat, & Scripturam eum in finem legere, ut novas comminiſcantur doctrinas, opiniones novas. Eſſe hoc hominum genus maximos Scripturæ adulteratores, ab Apoſtolo 1 Timoth. I, 4, II, 3. 4, 2 Timoth. II, 23, Tit. II, 9 notatur. Ambitionem hæreſium multarum cauſam extitiſſe multis exemplis confirmat, *Thebuthis* nimirum, *Montani*, *Novati*, *Arii*, *Natalis* Confeſſoris, *Melitii* Epiſcopi in Ægypto. Quod avaritia ad ſchiſmata & hæreſes inducat, patere ait per teſtimonium Pauli 1 Tim. VI, 5 & Judæ v. 11, atque *Montani*, *Natalis* Confeſſoris aliorumque exempla. Simili denique ratione evincit, contentioſos & litigioſos homines hæreticos evaſiſſe, utpote receptas opiniones & ritus oppugnantes verbaque aliorum captantes, quo habeant, de quo altercentur. His ita ſe habentibus, ex ſchiſmatibus adverſus Eccleſiam *Anglicanam* nil poſſe concludi, niſi quod in ea fuerint & ſint homines ignorantes, nimium curioſi, ambitioſi, avari, contentioſi: quæ eſt vi ſuperius demonſtratorum communis omnium

Cap. 5. Eccleſiarum calamitas. Tandem de remediis ſollicitus rejicit ſchiſmaticorum exſtirpationem, tanquam verbo divino adverſam, monens, ſi remediis utendum ſit, quæ cum honore Eccleſiæ, miſericordia Evangelii & vero Chriſtianitatis ſpiritu conſiſtunt, fieri non poſſe, ut omnia ſchiſmata præcaveamus. Non ſuffeciſſe huic fini miracula ſanctitati, ſapientiæ, infallibilitati & diligentiæ ſummæ juncta, teſte praxi Apoſtolorum: nequaquam igitur Pontificios ſchiſmata impedituros, utut de infallibili judice glorientur, inprimis cum inter ipſos nondum certum ſit, quisnam ſit infallibilis iſte judex, aliis pro Papa, aliis pro Conciliis pugnantibus. Quamvis vero Concilia ſchiſmata ac hæreſes abolere prorſus non valeant, quemadmodum Concilium Apoſtolorum *Hieroſolymitanum* controverſiæ de circumcidendis proſelytis ex Gentiliſmo finem imponere non potuit, nec Concilium *Nicænum* hæreſin *Arianam* ſopivit; Concilia tamen pro optimis adverſus hæreſes ac ſchiſmata remediis habet, ſiquidem catholica, vel nationalia, & libera fuerint. Suadet igitur

igitur tale concilium celebrari ad tollenda diſſidia inter Eccleſiam *Anglicanam & Romanam:* etenim *Tridentinum* nec catholicum, nec liberum fuiſſe.

Acceſſit novæ huic editioni appendix ſchedarum ad ſchiſmata Eccleſiæ *Romanæ* pertinentium, quæ contigerunt ſub *Urbano VI* Papa & *Clemente VII* Antipapa. Prolixa etiam præfigitur Præfatio, in qua *Presbyteriani* increpantur, illi imprimis, qui contemptim de communione Epiſcopali loquuntur & ſcribunt. Inprimis carpitur Autor libelli idiomate Anglico conſcripti, cui titulus: *Principia religionis Proteſtantium explicata;* quod aſſeruerit, nullum Chriſtianum obligari ad vitam in communione Eccleſiaſtica degendam; id nil quicquam facere ad vitam, aut doctrinam Chriſtianam; nec Eccleſiæ Chriſtianæ ullam competere poteſtatem compellendi homines ad communionem cum ipſa, multo minus ullum jus ſupereminens illi competere in hominem ullum; per baptiſmum neminem fieri membrum Eccleſiæ cujusdam particularis; characterem aſſeclæ cujusdam Eccleſiæ nullam ſuperaddere characteri Chriſtiani prærogativam; hominem poſſe amare Deum ac proximum, etſi non eſſent Epiſcopi, Sacerdotes, Decani, conventus Eccleſiaſtici; ſacramentum Cœnæ in Chriſtiana familia ſine ſacerdote & altari poſſe adminiſtrari; primitus ſine conſecratione elementorum a ſacerdote facta adminiſtratum fuiſſe; communionem Eccleſiaſticam promoviſſe dominium cleri in laicos; & hujus generis alia. Inprimis multum indignatur præfationis Autor, dixiſſe non neminem odio erga Epiſcopales, ſe morte vicinum advocari juſſurum aurigam ſuum, ut ſibi ſacramentum Cœnæ adminiſtret Archiepiſcopi loco. Ad tollenda hæc ſcandala in linguam Anglicam a viris eruditis opera Chriſtianorum primitivæ Eccleſiæ transferri optat, in quibus religionis veritas defenditur, commendans inprimis *Cypriani* Opera, quibus proximum a Scriptura locum concedens, e re futurum judicat, ſi candidati miniſterii ex lege ea legere tenerentur & ad functionem Eccleſiaſticam evehendi ex illis ab Epiſcopo examinarentur.

BIGAM DIFFICULTATUM PHTSICO-SACRARUM de gemmis Urim & Thummim dictis Exod. XXVIII, 30 & de cibo Samariæ obsessæ 2 Reg. VI, 25 &c. ad Illustrem DN. DE LEIBNITZ, Potentissimi Electoris Brunsuicensis & Luneburgensis Consiliarium intimum scripsit CASPAR NEUMANN.

Vratislaviæ, literis hæredum Baumannianis, 1707, in 4.

Const. plag. 5.

JAm plures elapsi sunt anni, ex quo Autor summe Reverendus pro summa ingenii acie vocum Hebraicarum significatum quendam essentialem rimari cœpit: quemadmodum videre est ex iis, quæ in Actis nostris A. 1696 p. 399 & A. 1697 p. 313 & seqq. hanc in rem dicta sunt. Lubens tamen fatetur, perfectam de literarum Hebraicarum hieroglyphica significatione theoriam in Genesi & Exodo linguæ sanctæ nondum fuisse exhibitam; sed *incertas adhuc atque dubias, crudas, immaturas & minus perfectas tunc fuisse opinationes suas.* Postquam igitur rem omnem plenius assecutus est, post diuturna experimenta ex instituto theoriam inventi hujus publice proponere decrevit, cujus nunc nonnisi breviarium aliquod exhibuit. Hanc autem literarum Hebraicarum hieroglyphicam significationem tradit. *Aleph* א est ipsi character activitatis & motus omnis in genere: *Beth* ב trinæ dimensionis, ita ut verti possit 1 materia, corpus, substantia, res, aliquid, 2 locus, spatium, capedo, in, inter, intra &c. *Gimel* ג flexus & obliquitatis omnis in genere: *Daleth* ד alio factæ protrusionis atque promotionis: *He* ה præsentiæ & adessentiæ demonstrativæ: *Vau* ו copulationis atque annexus: *Dsain* ז protrusionis vehementioris & arcte stringentis, qualis est, ubi res vel protrudendo stringitur & coarctatur, vel figura sua arcte exit & in acumen terminatur: *Cheth* ח societatis, consociationis, compositionis atque combinationis omnis in genere: *Tet* ט retractionis & recessus: *Jod* י extensionis & longitudinis sive in materia, sive in tempo-

ris

ris duratione : *Caph* כ verſationis, curvitatis, concavitatis: *Lamed* ל adverſationis, additionis, acceſſus, impulſus & preſſuræ cujuscunque: *Mem* מ amplitudinis & exampliationis in quantitate tam continua, ubi latitudinem & dilatationem, quam diſcreta, ubi multitudinem notat, hac tamen cum differentia, ut *Mem initiale & apertum* ex amplitudinis illius complexu eximat, *Mem finale & clauſum* in eam deducat, *medium* pro ratione literarum antecedentium & conſequentium utrumque faciat: *Nun* נ propagationis ab uno ad aliud: *Samech* ס cincturæ & coarctationis: *Ajin* ע objectivitatis, obviationis, obverſationis: Pe פ anfractus & anguli cujuscunque: *Tſade* צ contiguitatis & arctæ ſucceſſionis: *Koph* ק circuitus, ambitus: *Reſch* ר egreſſus, exterioritatis, extremitatis: *Schin* ש numeri ternarii gradusque tertii, id eſt, ſuperlativi & ſummi: *Tav* ת ſequelæ, continuationis, ſucceſſionis. Litteræ igitur Alphabeticæ cum motum, materiam atque ſpatium, & varias motus atque ſitus modificationes Autori ſignificent, voces ex iis compoſitæ proprie nonniſi res corporeas, incorporeas vero ſeu ſpirituales metaphorice denotare debent. Præterea ex appoſitis exemplis, quibus hypotheſin ſuam illuſtrat, liquet, ſignificatum vocum primigenium eſſe admodum vagum, ita ut emphaſi earundem explicandæ unice inſerviat, ubi aliunde conſtiterit, quænam res per eas denotentur & quibus proprietatibus eædem gaudeant. Quare vocum *urim* & *thummim* ſignificatum eſſentialem traditurus, ex contextu ſacro & locis parallelis ante omnia probat, 1 *urim* & *thummim* non fuiſſe res diverſas, ſed unam eandemque rem diverſis inſignitam nominibus, quia Scriptura ad pectorale Sacerdotis indicandum nunc utroque, Exod. XXVIII, 30; nunc ſolo altero nomine, Num. XXVII, 21. 1 Sam. XXVIII, 6 utatur. 2 Fuiſſe ipſas illas duodecim gemmas, in monile aureum conjunctas, non vero aliud quid ab his diverſum, quia Moſes hoc monile promiſcue nunc per gemmas, nunc per *urim* & *thummim*, Exod. XXXIX, 10. VIII, 8 deſcribat, immo Exod. XXVIII per *urim* atque *thummim* gemmæ exponantur, & quando *urim* atque *thummim* in pectorali Sacerdotis poni jubentur, addatur v. 30 ratio, ut portet Aharon judi-

cium filiorum Iſraelis ſuper corde ſuo &c. 3 Lapides hos pretioſos, ad gemmariorum leges ſectos atque politos, ſuo quemvis gaviſum eſſe fulgore, & 4 ut nomina tribuum inſculpi poſſent, ſuperficiem habuiſſe planam. His ſuppoſitis oſtendit, vi hypotheſium ſuarum *urim* ſignificare res lucidas, micantes atque fulgentes: *thummim* res, quibus ſuperficies eſt plana. Nam א eſt nota activitatis, ר vero exterioritatis. Quare ſyllaba אר denotat omne id, quod habet motum emicandi ſeu effluendi; adeoque *urim* ſunt res lucidæ, micantes atque ſplendentes. Similiter ם eſt nota amplitudinis & in quantitate continua latitudinem atque dilatationem corporis ejusque ſuperficiei ſignificat: ת ſequelæ atque continuationis index. Ergo ſyllaba תם continuam vel continuatam ſuperficiei amplitudinem denotat, ſeu ſuperficiem planam atque æqualem: conſequenter *thummim* ſunt res planæ & ſuperficiei æquabilis. Cibum apud Samaritas, durante obſidione, magni emtum 2 Reg. VI, 25 explicaturus, ſupponit 1 fuiſſe aliquod ab hominibus etiam in cibum adhibendum, ſaltim in caſu neceſſitatis. 2 Columbas inter alia purgamentis etiam atque granis ejectitiis frumenti & leguminum ali ſolere: indeque ſtabilire annititur, vocem in textu Hebræo adhibitam *Chirjonim* vi literarum notare purgamenta atque ejectamenta columbarum. Etenim *Jonim* columbare quid denotare, cum *Jona* dicatur columba a motu (י) *longe* (נ) *ab uno loco in alium* fieri ſolito: initium primæ appellationis חרי ſignificare motum, ubi aliquid (ח) combinatur vel colligitur atque (ר) eliminatur (י) longis ductibus. Tandem reſpondet ad quæſtionem amici, num potus *Caffé* dicti aliquod in ſacris detur veſtigium. Videtur pro affirmativa eſſe locus 2 Sam. XVII, 28, ubi Davidi inter alia attulere fabas & קלי toſtum quid, qui de commeatu ipſi proſpicere volebant. *Caffé* vero noſtrum certum quoddam fabarum genus eſſe vulgo creditur, eæque pro parando potu torreri ſolent. Autor vero per principia ſua illud *kali* expoſiturus ſupponit 1 per hanc vocem intelligi cibi quoddam genus, ruricolis Ruth. II, 14 & militibus in caſtris vitam degentibus 1 Sam. XVII olim uſitatum, idque 2 aridorum menſura æſtimatum, 1 Sam. XVII,

XVII, 17; atque 3 ad frumenta pariter & legumina pertinens, 2 Sam. XVII, 28: non tamen certam quandam eorum ſpeciem conſtituens, ſed arte factum. Inde ex principiis ſuis evincit, *kali* denotare attritum vel contuſum quid, cum קל ſit ſignum motus, qui fit (ק) in circuitum vel circumcirca & cum (ל) adverſativo quodam impulſu, adeoque קלי ſit res, quam (ק) circumagimus (ל) movendo adverſus eam (י) extenſionem quandam longam, h. e. mortarii pilum. Egregia hæc ſunt Autorisque ingenio digna: aſt operæ pretium faceret ingenioſiſſimus Autor, ſi in notiones primigenias inquireret ac pro ea, qua valet, ingenii ſagacitate notionum compoſitarum originem ex iſtis ſcrutaretur. Quodſi enim characterum Hebraicorum ad notiones primigenias relationem quandam detegeret, ſola illorum combinatio methodum inveniendi adſolvere poterat.

CATALOGO DEGLI ORDINI RELIGIOSI.

id eſt,

ORDINUM RELIGIOSORUM CATALOGUS, eorumque indumenta in Iconibus expreſſa. Auctore P. PHILIPPO BONANNO.

Romæ, typis Antonii de Rubeis, 1706, in 4.

Conſt. Alph. 1 pl. 15 & Figg. æn. 136.

DUplici idiomate nimirum Latino & Italico hic liber conſignatus eſt, ut exinde non tantum in peritiores, verum etiam in rudiores, qui linguam Latinam non callent, quædam utilitas redundaret. Scopus autem auctoris eſt Ordinum religioſorum in Eccleſia militante Catalogum contexere, eorumque indumenta in iconibus accurate & affabre delineare. Equidem Auctor non diffitetur, jam multos in eodem argumento occupatos fuiſſe, inter quos numerantur Cardinalis a Vitriaco, Silveſter Maurolicus, Aubertus Miræus, Paulus Morigia & multi alii magni nominis ſcriptores: interim tamen hoc Auctorem non deterruit, quo minus adhuc aliquid in hoc negotio præſtari poſſe ſperaret. Quamvis enim jam multi monumenta li-

ta literis consignata de hoc argumento reliquerint, rem tamen plerumque ita comparatam esse ait, ut vel materiam non exhauserint, cum vix dimidium ordinum religiosorum enarrassent, vel etiam imagines imperito sculptori incidendas, nec omnes accurato calamo describendas curaverint, cujus generis volumen ab Anonymo auctore Gallo scriptum Amstelodami quoque anno superioris seculi octogesimo sexto in lucem prodierit. His causis inductus Auctor noster hunc laborem in se suscipere decrevit, ut quoad hoc argumentum, de Ordinibus scilicet Virorum Religiosorum, in unico volumine comprehenderet, quicquid in aliis vel dividitur vel occultatur. In hoc autem instituto ita versatur, ut primo vera brevique enarratione cujusvis Ordinis religiosi auctores, origines, approbationes a summis Pontificibus concessas rite exponat, quo facto vestium quoque formas & colores in subjectis imaginibus exhibere studet. Et ne forsan a veritate ullo modo aberraret, se haec omnia ex diplomatibus Pontificiis, ex ipsorum Ordinum annalibus & probatissimis auctoribus eruere conatum esse testatur. Ceterum paginae hujus libri ita sunt comparatae, ut illae in volumen aptari facile possint, & praeterea, si placuerit, in planis tabulis disponi, ad ornatum eruditum parietum non solum religiosarum aedium, sed etiam earum, ex quibus non raro dependent imagines christianae verecundiae & honestati repugnantes. Quemadmodum igitur Auctor in hac prima parte Religiosorum Virorum Catalogum exhibuit, ita in secunda mox subsecutura Sanctimoniales, in tertia vero Ordines Virorum Equestrium repraesentare pollicetur.

FERDINANDI CHRISTOPHERI HARPPRECHTI, JCti, Sacri Caesar. Palatii Comitis, diversorum Imperii Principum & Statuum Consiliarii, in alma Tubinga Antecessoris, & in Summo Würtembergico Tribunali Assessoris Responsorum Criminalium & Civilium

Volumen V.

Tubin-

Digitized by Google

Tubingæ, ſumtibus Auguſti Metzleri, 1707, in fol. Alphab. 3.

SEptuaginta ſeptem Reſponſis, quæ quatuor priora Volumina, in Actis noſtris 1706 menſe Decemb. p. 531 indicata, continent, in quinto hoc Volumine octo alia indefeſſo labore addit Conſultiſſimus Autor. Reſponſum ſeptuageſimum octavum, quod primum obtinet locum, pleniſſime agit de hæreditaria ſucceſſione Principis Viduæ. Septuageſimum nonum immiſſionem ex *l. fin. C. de Edict. D. Hadrian. toll.* notabili disquiſitione exponit. Octogeſimum de Superioritate Territoriali ab Abbatiſſa quadam in pago aliquo prætenſa, aliisque inde ortis controverſiis tractat. In octogeſimo primo & ſecundo varia crimina, blaſphemiæ ſcilicet, abigeatus, furti, deſertionis militiæ & atrocium minarum, expenduntur. Octogeſimum tertium de fideicommiſſo conventionali ſollicitam, ut ait Noſter, diſpectionem exhibet, quam continuat octogeſimum quartum, in quo de jure detractionis, utrum in fideicommiſſo conventionali locum habeat, disquiritur. Octogeſimum quintum prolixa de uſufructu univerſorum bonorum, feudalium & allodialium, illuſtri Viduæ ultima voluntate relicto, diſceptatione finem huic Volumini imponit. Ut exemplum addamus, in Reſponſo ſeptuageſimo nono inter fratres & ſorores cohæredes de immiſſione ex *l. fin. C. de edict. D. Hadrian. toll.* aliisque controverſiis connexis diſceptatur. Primo quæſitum fuit, num filiæ, hæredes teſtamentariæ, immiſſionem in bona hæreditaria ex *d. l. fin.* obtinere poſſent? quod affirmandum cenſuerunt JCti Tubingenſes, cum omnia ejus requiſita hic concurrant. Gemina fuit quæſtio, an alia filia, ratione legitimæ, pariter ex laudata lege poſſet immitti? & licet interpretum nonnulli in negativam inclinent, affirmativa tamen Noſtris placuit, cum & illa pro hærede habenda ſit, ac requiſita hujus remedii circa eam quoque locum habeant, adeoque non immerito, ratione portionis ſuæ, poſſeſſionem illa & petere & ſperare queat. Præterea filius prioris matrimonii, ex pacto unionis prolium compoſſeſſionem ſibi etiam deberi, exiſtimaverat. Licet vero ejus intentioni haut obſit, quod

non

non ad remedium *l fin. C. de edict. D. Hadrian.* ſed ad interdictum *Quorum bonorum* confugerit, aut quod ex nonnullorum ſententia remedium illud contra verum hæredem non competere cenſeatur; attamen JCti Noſtri eum admittendum non eſſe exiſtimarunt, cum nec unio prolium, nec ejus requiſita ſatis hactenus fuerint probata, admiſſam etiam unionem tam mors parentis, quam inprimis ejus revocatio, ob ingratitudinem filii facta, ſuſtulerit, eaque non tantum per ſententiam judicialem, triginta annorum lapſu roboratam, ſed & ipſius filii agnitionem confirmata ſit. Alia erat quæſtio, an non filio illi, ratione eorum, quæ in teſtamento paterno ei aſſignata erant, poſſeſſio concedenda ſit? Sed JCti Noſtri eam haut neceſſariam exiſtimarunt, cum ceteri cohæredes ad faciendas illas præſtationes ſeſe profiteantur paratiſſimos, adeoque petitorium hic abſorbeat poſſeſſorium. Junioribus filiabus mater neceſſitatem conferendi teſtamento remiſerat, exinde illæ, ſe ad inventarium aliaque inſtrumenta edenda non teneri, concludebant; verum editionem eo fine eſſe faciendam, quo calculus recte iniri, ac, quantum cuique tribuendum ſit, judicari queat, JCti Noſtri reſponderunt, inſuper arbitrati, juramentum manifeſtationis ob ceſſantem ſuſpicionem a filiabus illis nondum poſſe exigi, impenſas vero litis propter arctam litigantium conjunctionem ac probabilem ſitigandi cauſam eſſe compenſandas.

G. A. STRUVII JCTI, DECISIONUM JURIS Opificiarii Centum & aliquot; acceſſerunt Diſputationes tres, hanc materiam ſpectantes, curante FRIDERICO GOTTLIEB STRUVIO, D.

Jenæ, apud Tobiam Orlingium, 1708, in 4to.
Alph. $1\frac{1}{2}$.

INter materias, quæ Jure Romano in uſum Germaniæ non ſatis excultæ ſunt, & de quibus adeo in ſcholis juridicis parum vel nihil tradi ſolet, eſt etiam Jus Opificiarium. Bene igitur de Jurisprudentia Germanica merentur, qui defectum illum ſolerti

ſolerti ſtudio ſupplent, quæ laus etiam manet Conſultiſſimum Struvium, dum ex ſchedis paternis centum viginti & unam Deciſiones, in quibus, teſtante operis titulo, caſus ſelectiores Juris opificiarii breviter & nervoſe, adjectis undique præcipuarum in Germania Facultatum Reſponſis, variisque tum publicis, tum privatis diplomatibus, deciduntur, collegit, easque cum tribus Diſputationibus ejusdem argumenti, quarum duæ ſub præſidio B. Patris anno 1684 & 1691, tertia vero a Joh. Wolffgang Textore Heidelbergæ 1654, habitæ ſunt, publici juris fecit, ex quibus pro inſtituti ratione nonnulla delibabimus. In Deciſ. 1 oſtenditur, quod clauſula reſervatoria, quæ in tribus ejusque privilegiorum confirmatione frequenter ſubjici ſolet, hoc operetur, ut Princeps recte contra illa, ob intereſſe publicum, diſpenſare poſſit, etiamſi tribus, præſtita taxa Cancellariæ, titulo oneroſo illa redemerit. In Deciſ. 13 docetur, quod, ex anticipato Parentum concubitu natus pro illegitimo habendus non ſit, cum vitium conceptionis per ſubſequens matrimonium fuerit purgatum, nec proinde a tyrocinio repelli debeat, niſi peculiari ſtatuto aut obſervantia aliud ſit introductum. Ex doctrina Deciſ. 34 prohibitio attentata contra confirmata ſtatuta collegii, quibus quædam alii collegio contraria continentur, non attenditur, donec jus prohibendi legitime probetur. Qui habet jus hoſpitandi conceſſum, ex decreto Deciſ. 60 poteſt quidem divertentibus, ſeu peregrinis, ſeu incolis, cereviſiam in domo ſua præbere, at extra domum divendendi licentia ipſi per hoc non cenſetur conceſſa. Juxta Deciſ. 76 damnum, quod opifex in exercendo opificio per dolum vel culpam dedit, præſtare tenetur ſecundum æſtimationem a judice determinatam, & admittitur reus etiam hoc caſu aliquando ad juramentum minorationis. Ex ſententia Deciſ. 106 non ſunt confundenda ephippiariorum, Sattler, & ſcytotomorum, Riemer, opificia. In Deciſ. 120 habetur, quod vicinus vicinum prohibere nequeat, quo minus in ſuo molendinum exſtruat, licet id in præjudicium vicini vergat, niſi alter per legitimam prohibitionem & prohibiti acquieſcentiam jus molendini habendi præſcripſerit. Deciſio 121 opiliones, licet

etiam quandoque cadavera decoriare ſoleant, pro infamibus non eſſe habendas, nec pari nota cum excoriatoribus laborare, nec illorum liberos honeſtis tribubus arcendos eſſe decernit.

TRAITÉ DE L'ANTIMOINE &c.

i. e.

TRACTATUS DE ANTIMONIO, ANALYSIN CHYmicam hujus Mineralis, congeriemque multarum operationum, coram Academia Regia Scientiarum cum rationibus neceſſariis recitatarum, continens. Autore NICOLAO LEMMERIO, ejusdem Academiæ Membro & Medic. Doctore.

Pariſiis, apud Joannem Boudot, A. 1707, in 8.

Alph. 1 plag. 6.

QUanta induſtria Experientiſſimus *Autor* utiliſſimam artium Chymiam & exerceat & doceat, *Curſus Chymicus*, vel novies ab eodem editus, atque a nobis in Actis A. 1683 p. 151 recenſitus, cum quarta vice prodiret, luculentiſſime dudum demonſtravit. Neque inferius teſtimonium de inſigni ipſius ſolertia Chymica præſens de Antimonio perhibebit Tractatus, dum in *quatuor partibus* multos improbosque labores ordine refert, a Noſtro in *Antimonio vel ſolvendo*, *vel ſublimando*, *vel deſtillando*, *vel calcinando*, ab A. 1699, quo in Academiam Re-
p. 1. giam Scientiarum receptus fuit, circumſpecte ſuſceptos. Antimonium namque, ceu minerale ponderoſum, fragile, nigrum, ſplendens, perquam ſulphureum, cryſtallinum, in lamellas ſive ſtrias longas diſpoſitum, odoris & ſaporis expers, atque in multis Hungariæ, Transſylvaniæ, Britanniæ, agri Pictavienſis & Alverniæ mineris juxta metalla proveniens, quamvis crudum in-
5. forma pulveris ſubtiliſſimi hominibus etiam interne propinatum, nunc ad vomitum vel ſeceſſum ſtimulet, nunc ſudorem
6. ſaltem moveat, prout aut acidum in ventriculo adſit vel deſit, aut cum ſulphure antea & lapillis cancrorum fuerit commixtum, quia

quia crudi tamen uſus vix adeo tutus videatur, haud immerito varias prius operationes a Chymicis illud ſuſtinere conſuevit. Quemadmodum omnis autem ſolutio in genere menſtruis, vel aqueis, vel ſpirituoſis, vel ſalinis, vel oleoſis, peragitur; ita in *Partis primi Articulis ſex* varii ſiſtuntur effectus, vel ab aquis p. 8. vulgaribus, pluvia, rore, & aquis mineralibus, interveniente decoctione, vel a vino, ſpiritu vini ſimplici & tartariſato, ſpiritu ſaturni, acidisque lenioribus, ſpiritu videlicet veneris, aceto, ac multis ſuccis expreſſis, fermentatis & non fermentatis, vel ab acidis potentioribus, ſpiritu vitrioli, ſulphuris, aluminis, ſalis, nitri, ſalis armoniaci, aqua regia, vel a ſalibus alcalicis, tam volatilibus, ſpiritu ſalis armoniaci, quam fixis, oleo tartari per deliquium, & lixiviis, vel a ſalibus ſalſis, v. gr. ſale armoniaco, vel ab oleis denique diverſis, digeſtione ſubinde intercedente, in Antimonium annotati. Cunctorum ſcilicet iſtorum menſtruorum talis ad Antimonium habitudo memoratur, ut hoc a menſtruis aqueis, ſpiritibus ardentibus, ſpiritu æruginis, vitrioli, ſulphuris, aluminis, ac ſpiritu ſalis armoniaci urinoſo intactum relinqui, a vino & acidis lenioribus non minus, atque ab alcalibus fixis & oleis parum extrahi, a ſpiritu ſalis vero, ſalis armoniaci acido, nitri & aqua forti multum, potentius tamen ab aqua regia rarefieri & cum ebullitione plus minus fervida in calcem albam redigi, a nullo interim exacte diſſolvi, ſatis eluceſcat. Cinnabaris quidem Antimonii ſublimationis æque 31. productum habetur, ac flores; flores nihilominus in *Partis ſecundæ Articulis tredecim* cumprimis indigitantur, aut ab Antimonio ſolo, aut diverſa proportione nitri, ſalis marini, aluminis calcinati, ſalis armoniaci, anatri, ſalis tartari, cinerum, calcisque vivæ, ſimul adjuncta, poſt ſublimationem collecti, qui omnes 65. in eo conveniant, quod non niſi volatiles & ſulphureæ Antimonii exiſtant partes, ab aqua regia vel ſpiritu nitri affuſo nec ebullitionem, nec rarefactionem ulteriorem admittentes; coloribus autem & viribus inter ſe diſcrepent, in quantum ſalia diverſa adjecta, diverſusque ignis gradus adminiſtratus, floresque vel ab alcali volatili magis exaltati, vel ab acido plus minusve fixati fuerint. Deſtillationum ſeptuaginta novem, in

p. 469. *totidem Articulis Partis tertiæ* exhibitarum, aliæ cum Antimonio ipſo, aliæ cum ejusdem Minera vel præparatis, v. gr. Antimonii hepate, ſulphure, calce, regulo, floribus, cinnabari, & maximam quidem partem cum aliquo additamento, eoque aut uno, ex. gr. ſabulo, nitro, ſaccharo, melle, muſto, fæcibus vini, aceto, tartaro, ſpiritu ſalis, ſpiritu nitri, aqua regia, mercurio ſublimato, argento, mercurio dulci, panacea mercuriali, mercurio præcipitato omnis generis, æthiope minerali, cinnabari vulgari, calce viva, urina, oleo olivarum, terebinthina, vel ſapone, aut multo, v. gr. vitriolo, ſale communi & nitro, vel ſaccharo & ſale armoniaco, vel tartaro & nitro, vel vegetabilibus variis attenuantibus, aperitivis & antiſcorbuticis, vel ſpiritu ſalis & vitrioli, vel aqua forti & ſpiritu ſalis, vel ſale armoniaco & ſpiritu nitri, vel ſtanno nunc, nunc biſmutho, nunc plumbo, cupro, argentove mercurio ſublimato adſociatis, pro diverſitate ſcopi, variata itidem ſæpius proportione, fuerunt adornatæ. Tan-
365. dem in *Partis quartæ Articulis triginta duobus* Calcinationes occurrunt, propter Antimonii aut vitrum, aut tincturam, aut regulum, cum ſimplicem, tum compoſitum diverſum, v. gr. martialem, ſolarem, lunarem, jovialem, bismuthalem, venereum & ſaturninum, aut hepar, aut Antimonium diaphoreticum, pariter varium, inſtitutæ. Cæterum quo magis operationum nonnullæ ab aliis dependent, eo minus vitio Autori dandum eſt, quod inter diſſolutiones de magiſterio & ſulphure antimonii, inter ſublimationes de vino & tartaro emetico, inter deſtillationes butyri Antimonii, de cinnabari ejus, pulvere algaroth ſive mercurio vitæ, & Bezoardico minerali, atque inter calcinationes, de multis Antimonii tincturis, floribus reguli Antimonii, vino emetico ordinario, tartaroque emetico, una egerit. E
209. quibus duo cumprimis haud ſilenda videntur: primum, majorem cinnabaris quantitatem ab Antimonii minera, quam ab Antimonio ipſo, obtineri, plus tamen cinnabaris ab Antimonii partibus tribus & mercurii ſublimati partibus quatuor, quam
448. ab alia quacunque proportione acquiri; deinde ſulphuris Antimonii præſentiam in hujus tinctura cum ſale tartari elicita, adeoque tincturæ talis a ſimplici tinctura tartari differentiam, in-

Digitized by Google

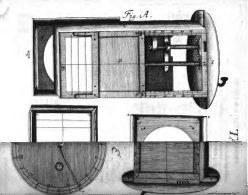
Fig. A.

indubiam esse, postquam, tincturam tartari eodem temporis momento paratam, nec æque rubicundam evadere, ac laudatam tincturam Antimonii tartarisatam, nec similem odorem sulphureum spirare, nec post aliqualem spiritus vini abstractionem in colore exaltari, multo minus post omnem spiritus vini evaporationem oleum crassum & nigrum relinquere, Autor per experimenta certo cognovit.

C. G. HECKERI, PATRICII GEDANENSIS, Descriptio Micrometri Heveliani.

Annus plus minus circumactus est, cum ex museo, in quo nonnullæ adhuc suppellectilis Astronomicæ Hevelianæ asservantur reliquiæ, Micrometrum nactus sum, cujus ingenioſæ machinulæ fabricam ita comparatam inveni, ut si in ea quædam, ad majorem observandi ἀκρίβειαν facientia, immutarentur, exinde Micrometrum omnibus numeris absolutum compositum iri, nullus dubitaverim. Quod postquam ex voto succesſit, haud inutilem me facturum operam confido, si accuratissimi commodissimique Heveliani instrumentioli structuram, cujus excellentiam usu comprobatam habeo, in gratiam eorum, qui astris invigilant, cum publico communicavero.

Ipsius Micrometri fabricam & descriptionem, adjecta simul si consulas schemata, sic habeto:

Tam Figura *A* quam *B* integram, quæ ex orichalco confecta est, repræsentat machinulam, & quidem ex ea præcipue parte, quæ oculare vitrum, cum tubo decenter infixa est, respicit. Figura *A* refert Micrometrum eo usque clausum, donec priores duo pili se mutuo tangant vel coincidant. In Figura *B* vero apertum vĩdere est Micrometrum, h. e. pilis, quantum possibile est, ab invicem diductis. Ceterum machinula hæc composita est ex quatuor potissimum partibus, per Figuras *C*, *D*, *E* & *F* expressis. Inter has Figura *C* præcipua est, & corpus quasi machinulæ exhibet, quoniam reliquæ omnes huic vel affigendæ veniunt vel inserendæ. Exhibuimus autem in ejusdem delineatione ipsius faciem posticam, sive illam, quæ a

lente oculari averſa debet eſſe, quod ipſum in Figura *D*, ſecus autem in reliquis obſervari neceſſum fuit. Huic Figuræ *C* inter rectas *a b*, *c d* applicanda veniunt Figuræ *D* latera *n o*, *p q*, ope quatuor lamellarum, quarum duæ, *e f*, *g h*, in Figura *D*; reliquæ duæ, *i k*, *l m*, prioribus directe ſuperimpoſitæ, & cochleis mutuo firmatæ, in Figura *A* apparent; quæque propterea ultra rectas *n o*, *p q* porrectæ ſunt, ut laminas *a b*, *c d*, utrinque comprehendant, quo tota Figura *D* intra dictas laminas fiat mobilis, & levi negotio huc illuc verſus latera *a c*, vel *b d*, impelli poſſit. Cavendum autem hic ſummopere, ut parallela *n o*, *p q* latera, tantum inter ſe diſtent, quantum latera *a b*, *c d*, quoque parallela, & ut dictæ quatuor lamellæ laminas oblongas *a b*, *c d*, utrinque tangant, nec hiatum aliquem relinquant, unde mota Figura *D* vacillare poſſit. Transverſa quoque, quæ in Fig. *C* ſpectatur, trabecula *x y*, ita aptanda, ne motus Figuræ *D* ab illa impediatur. Una quoque ex ſupra dictis lamellis, puta *g h*, ita fabricata ſit oportet, ut in ejus medio inveniatur foramen (matricem dicunt) intra cujus ſpirales crenas chalybea cochlea debite volvi queat. Prope hujus cochleæ alterum extremum, eſto tympanum vel rotula dentata *r s*, volubilis cum ipſa cochlea *t u*, tanquam axe ſuo, in cujus altero extremo *t*, cuſpis clavuli *w*, in Figura *C* ſpectandi; alterum *u* foramini rotundo, quod Figuræ *E* centrum eſt, immittitur, ut tantum ſupra orbem *E* figura quadrata promineat, quantum ſufficit ad firmandum eidem gnomonem $\beta\gamma$, cujus altera extremitatum cuſpidata eſt, ut diviſiones in orbe diſtinguat & numeret; altera vero manubriata exiſtit, quo ejus ope axis cochleatus *t u* in orbem agi, & mediante matrice *ff*, vel attrahere Figuram *D*, vel a tympano *r s* propellere poſſit. His ordinatis, tandem & Figuræ *F* latera $\delta\varrho$, $\varepsilon\eta$ crenæ, quæ apud $\varkappa\lambda$, in Figura *C* apparet, ita committenda, ut intra illam tota Figura *F* libere quidem ſed ſine nutatione moveri poſſit. Rotula dentata, quam in dicta Fig. *F* vides cochleato axi affixam, ita ordinata eſto, ut dentes ejus dentibus rotulæ in Figura *D* expreſſis ſint ſimiles quidem, at numero duplo plures; axis quoque, qui per matricem *w* tranſit, axi Figu-

ræ *D*

Digitized by Google

ræ *D* prorſus aſſimilis ſit, excepta longitudine, quæ illius tantum debet eſſe ſubdupla. Axeos vero hujus extremitatum altera *6* intra parvulum foramen excipiat paxillus *z*; altera autem *7*, quæ ceres ſit oportet, convenienti ſibi foramini π, quod in Figura *E* vides, in quo cardinis vice fungi debet, inſeritur. Notari autem velim, hujus axis cardines *z* & π ita debere eſſe diſpoſitos, ut unius rotulæ dentes interſtitiis dentium alterius rotulæ debite implicentut, quo converſione dupla rotulæ minoris, major rota, dum ſinguli dentes ſingulos protrudunt, ſemel (cum duplo plures, ut ſupra dictum eſt, dentes major rota habeat) in orbem agatur. Porro advertendum, in Figura *F* lamellæ ϱ ϑ ε η aliam quadratam *2 3 4 5* quatuor clavulis *8*, *9*, *10*, *11*, ex parte poſtica affixam eſſe, cujus duo *2 3*, *4 5* latera non tantum ultra priorem lamellam multum eminent, ſed & acuminatæ exiſtunt, eo fine, ut hæ ipſæ crenis, quæ tubo optico inſunt, poſſint immitti, & hac ratione Micrometrum tubo applicari, ibidemque ita firmari, ut circularis foraminis centrum △ cum axe tubi ad ſenſum conveniat. Tandem & orbis *E*, cochleis ♈, ♉, bene firmetur, ne cochleati rotularum axes paxillis *w z*, quibus inſident, excidere poſſint. His rite peractis, jam facile erit cuique ex dictis videre, ſi manu index orbiculi *E* in alterutram partem volvatur, Micrometrum iri apertum, & quidem ita (quod caput rei eſt) ut diſtantia inter duos pilos media ſemper futura ſit in axe tubi, idque ſemper obtentum iri, ſive magis, ſive minus Micrometrum aperiatur. Dum enim Figura *F*, ut dictum, firmiter Tubo cohæret, volvendo gnomonem, ope longioris cochleæ *t u*, trahitur Figura *D*, cui duo pili, in lamella *i k* incurva ſunt annexi, verſus *E*; ſed & Figura *C*, mediante altera cochlea *6 7*, una cum Figura *D*, (cum ipſi inhæreat) propellitur verſus ♌. (vid. Figuram *A*) Aſt dum rotula minor duplo citius volvitur, quam major rota, pili Figuræ *D* affixi duplo plus moventur verſus *E*, quam pili Figuræ *C* verſus ♌. Ergo dum duplo citius verſus *E* pergunt, quam cum ipſa Fig. *C* verſus ♌, tantum recedet a ♌ Figura *D*, quantum Figura *C* eo accedet: hoc eſt, duo pili, qui ſe antea in centro foraminis tangebant, con-

converſione gnomonis utrinque æqualiter a ſe mutuo recedent. Hac ratione obtinetur, ut quis diametrum apparentem ſtellarum Micrometro dimenſurus, eam, dum inter pilos capit, hoc ipſo etiam ſtellam in medio tubi ſit habiturus; imprimis ſi & hoc accedat, ut pilus transverſalis ♍ ♎ per ſtellæ centrum tranſeat. Quantum autem referat objectum dimetiendum habere in medio tubi, non eſt, ut hic multis disquiramus, cum hujus rei neceſſitas jam a pluribus ſit animadverſa. Quod autem nemo hucusque, quod ſciam, transverſalis pili, qui prioribus normaliter incumbit, & per centrum foraminis tranſit, mentionem fecerit, mirum, quod ſine illo exactam ſtellarum diſtantiam Micrometro dimetiri impoſſibile ſit. Etenim cum ſola Perpendicularis veram inter duas Parallelas diſtantiam metiatur, illa ignorata, nunquam de vera diſtantia poterimus eſſe certi; quin potius arguere, omnes ſine hoc transverſali pilo inſtitutas huc usque diſtantiarum obſervationes fuiſſe juſto paulum majoris. Cum autem ad abſolutæ perfectionis Micrometrum non tantum requiratur, ut accurate eo obſervari poſſit, ſed & expedite & commode, cum una eademque nocte plures, intra breve temporis ſpatium, habere obſervationes quandoque neceſſarium ſit; hinc quid & hac in parte noſtrum præſtet, dicendum. Primo itaque duos cuique lateri addidimus pilos (quibus etiam plures adjici poſſent) quo diametri apparentes aut diſtantiæ, inter ſe multum differentes, absque multa gnomonis rotatione, (qua alias opus eſt, cum Micrometri apertura multum immutanda venit) mox propiores, mox magis inter ſe diſſitos adhibendo pilos, prout commodum fuerit, capi poſſint. Imo & ita aptata eſt hæc machinula, ut ſi quis non pilis, ſed & iſtis lateribus uti velit, hoc commode fieri poſſit, gyrando nimirum tam diu gnomonem, donec ipſa latera conveniant & omnem fere aperturam claudant. Secundo obſervandum, nos lamellam *l m*, verſus ☊, ☋ acuiſſe, ut mediante illius acie, diviſiones in utroque latere expreſſæ & ſuis numeris inſignitæ facilius diſtinguantur; diviſionum initio facto, ubi priores duo pili ſe mutuo tangunt; numeris autem indicantibus, quot converſionibus gnomonis pili inter ſe diſtent:

adeo

adeo ut ex his numeris & illis, quæ in orbe *E* expreſſi ſunt, ſtatim certiores fieri poſſimus de accurata Micrometri apertura, & inde Tabellam aliquam conſtruere. Quodſi quis cum Clariſſimo Auzonto exiſtimet, ejusmodi diviſionibus fidere, nimis eſſe lubricum, quod hoc ſupponat fabricam Machinulæ, ſupra quam fieri poteſt, accuratam; is, ubi tempus ſuppetit, ipſa, a Clariſſimo Viro, ope Microſcopii, præſcripta (vel alia) methodo, diſtantiæ filorum rationem inire poterit: ſed ſi tempus huic negotio impendendum ad alias protinus vocaret obſervationes, non video, quî melius omnibus ſemet inſequentibus obſervationibus vacare poſſimus, quam diviſionum ope cujusvis obſervationis aperturam ordinem conſignando, ac deinde, cum obſervationis tempus præterlapſum & nobis commodum fuerit, juxta conſignatos numeros Micrometrum reſtituere, & diſtantiam pilorum tum demum ope Microſcopii, juxta præſcriptum D. Auzonti, metiri; ubi apparebit ſimul, quantum menſuræ iſtæ inter ſe conſenſerint. Plurimas cautelas hic adhibendas, ſolertiæ & ingenio obſervatoris, cum brevitati ſtudeamus, relinquimus.

Majorem adhuc fructum ex hac Machinula percipiet, qui tubo, cui applicatur Micrometrum, addiderit ſemicirculum in ſuos gradus diviſum, ſed ita ſuſpenſum, ut ejus diameter pilo Micrometri (vel transverſali, vel alii, prout neceſſitas id exegerit) ſit parallela; ceterum ita librari queat, ut tubo, ad quamcunque elevationem erecto, ſemicirculi planum nihilominus maneat perpendiculare, neque hujus plani ſitus perpendicularis unquam mutetur, etſi ſemicirculi diameter a plano horizontali, usque ad 45°. declinet. Mediante quippe tali ſemicirculo, errantium ſtellarum loca, dummodo Fixæ alicui (cujus locus ſupponitur eſſe cognitus) tam propinqua fuerint, ut cum eadem ſimul in Micrometro videri poſſint, exactiſſime poterimus dimetiri. Obſervata enim ope Micrometri

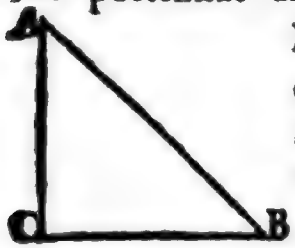

Fixæ A a Planeta B diſtantia A B, eodemque tempore angulo C A B, quem Allidada ſive perpendiculum ſemicirculi metitur, in triangulo ſphærico A B C, rectangulo ad C, juxta notas trigon. ſph. leges, innoteſcent

AC, altitudinum differentia, & BC, distantia errantis a verticali, quam obtinebat fixa tempore observationis. Quæ obiter solummodo meminisse hac vice sufficiat. Ceterum de structura Micrometri confer Tabulam II.

D. JOANNIS WESTPHALI, ACADEMICI Curiosi, Pathologia Dæmoniaca.

Lipsiæ, apud hæredes Lankisii, 1707, in 4.
Constat plag. 20.

OBsessionum diabolicarum vulgo creditarum ut nullo non tempore, ita vel nostro hoc seculo plura prostant exempla, quas inter illa potissimum notanda venit, quâ puella Zittaviensis anno 1701 & 1702 fuit vexata, cujusque historia ad Virum summe Reverendum Dominum D. Valentinum Ernestum Loescherum a M. Grunewaldio, Verbi divini Ministro & Catecheta Zittaviensi, transmissa & D. Westphalo communicata fuit. De qua meditationes quasdam in chartas conjecit hic, easque Ephemeridibus Academiæ Leopoldino-Imperialis Naturæ Curiosorum Anno ultimo Decuriæ III sub titulo *Epilepsia secundi gradus a fascino cum catalepsi admiranda* inseruit, postea correctiores & auctiores paulo Collectori Novorum Literariorum Hamburgensium sub *Pathologiæ Dæmoniacæ* titulo inserendas transmisit. Quam Pathologiam Dæmoniacam subcisivis horis revisit, erronea quædam correxit, dubia & obscuriora a curiosis sibi oppositа ex principiis Physico-Magico-Medicis, non minus Sacræ Scripturæ, quam Celeberrimorum Virorum Historiis ac Observationibus, ut & Actis quibusdem Inquisitionalibus de Veneficis & Sagis confirmavit, diaboli in homines, bestias, aves, insecta &c. se transmutandi, nec non sagas in montem Bructerum vehendi impotentiam, indeque ortam idololatriam fascinatam erudito orbi commonstravit.

Scilicet puella hæc Zittaviensis anno 1701 die 7 Decembris locum, in quo aqua ex ollula in gyrum quasi effusa ac dispersa videbatur, supergressa, mox horrore membrorum, vesperi nausea, vomitu, lipothymiis & subsequentibus oculorum aliarumque partium, quin & totius corporis miris convulsionibus

bus prehendebatur; ſæpius cataleptico-ecſtatica reddebatur, de præſentibus & præteritis prudentes cædebat ſermones, futura prædicebat &c. Ipſa ægra vetulam accuſabat quondam, a qua tanta ſibi pararentur mala, hinc varias ejus deſcribebat actiones, & quo in angulo hypocauſti laterent media incantatoria, detegebat. Mortua denique vetula die 21 Junii ſubſequentis anni omnia phænomena remiſerunt & evanuerunt. Morbum hunc Autor noſter vocat Epilepſiam ſecundi gradus, vulgo dæmoniacam, alias curſivam, ſaltatoriam, & rotatoriam appellatam; cujus explicatis phænomenis, allegatisque parallelis exemplis, cauſam occaſionalem faſcinum, proximam materialem effluvia liquoris aquei, (qui forſan decoctum hyoſcyami aut ſimilis vegetabilis phantaſtica vi præditi fuit) prope fores effuſi, medium clavem, quam incantatrix circa baculum ſuum aliquoties gyravit, & reliqua magica in hypocauſti angulo reperta conſtituit. Quibus tamen ſolis mira illa phænomena & extraordinaria ſymptomata, ſed his ipſis, mumia microcoſmica ſpirituoſa vitali tam puellæ, quam incantatricis vetulæ imprægnatis, hujusque idea deſiderii & intentionis malitioſæ, illiusque idea odii contra vetulam ſignatis & ſigillatis adſcribenda eſſe exiſtimat. Ipſum enim modum ſeu rationem formalem in firmiſſima incantatricis imaginatione ac in propriam animam ac mentem impreſſione conſiſtere putat, mediante qua effluvia dicti liquoris, omnesque cum clave, baculo, ac reliquis mediis magicis actiones, hisque mediantibus omne ſuum deſiderium & intentionem malitioſam, addita dubio procul ſimul adjuratione quadam, formaliter ad ſolam hanc puellam direxit hæc. Cataleptica facta fuit puella, & de præſentibus ac præteritis prudenter loqui, & futura prædicere potuit, quatenus animæ influxu ad centrum ovale intercepto, hujusque ſenſationibus & reliquis in cerebro functionibus ad tempus impeditis, mens immortalis omniſcia ab illius ac corporis commercio ſeparata intellectu ſuo divino egit. Mens equidem tanquam auræ divinæ particula cum corpore animali noſtro non intime aut hypoſtatice commixta, nec ullum cum hoc ejusque œconomia & functionibus commercium habere, ſed

mediante anima, tanquam vinculo ſpirituoſo connecti & uniri, & per ſolam inhabitationem in nobis quieſcere ſtatuitur. Quo reſpectu a Philoſophis & Theologis immaterialis & immortalis vocari ſolet, non quaſi per ſe omnis materiæ hujusque certæ diſpoſitionis, ſtructuræ aut modificationis, formæ nimirum ſpecificæ, qua ab aliis ſpirituoſis ſubſtantiis diſtinguitur, expers ſit, ſed quatenus tanquam pars componens hominem quidem conſtituat, & a ceteris animantibus diſtinguat, nullatenus tamen, tanquam materialis ſubſtantia ab hominis corpore dependeat, multo minus cum eo intereat; hacque ratione materialem eſſe & ſimul mortalem non repugnat. Extra paroxyſmum vero catalepticum puellam noſtram inſolitam rerum cognitionem & futurorum præſcientiam per ſomnium addidiciſſe putat Autor Clariſſimus; ſiquidem in ſomno corpus ſimiliter fere ac in Catalepſi mortui inſtar jacet, mens vero tantum viget & vivit, adeoque a ſenſationibus & mundanorum impreſſionibus vacat, atque a vinculis animæ liberior ad recipienda cœleſtia idonea & multo divinior eſt. Atque talia ut plurimum in ſubjectis frigidioribus & placidioribus, uti ſunt hypochondriaco-melancholici, phlegmatici & pituitoſi, obſervantur; quorum iſti propter ſalia acriora, rigidiora, & aſperiora in maſſa ſanguinea, hincque ſpiritus craſſiores, quaſi tenebricoſos & in motu tardiores naturaliter ſunt taciturni, & cogitabundi; hi vero una cum illis a ſuccis ſeroſis, mucilaginoſis, aut uberiore chylo dulci in actionibus ſegnes, torpidi, tædioſi, ſomnolenti &c. paucos ſpiritus gignunt, unde citiſſime ſomniant. Ubi vero ſpiritus animales nimis ſubtiles, nimiumque mobiles ſunt, mens illis incarcerata brutis illis & ſenſitivis appetitibus adeo immergitur, ut altioribus & profundioribus meditationibus vacare non poſſit. Reliquæ ex impreſſione idololatrica ortæ apparitiones, ridiculæque diaboli infernalis, nunc in monachum aut viros nigros, nunc in leones, boves, canes, lupos, feles, glires aliaque ſexcenta animalia metamorphoſes ex Autoris ſententia nil aliud ſunt, quam ipſorum dæmoniacorum, ſic dictorum, phantaſmata a teneris annis ab infantum nutricibus & gerariis atque parentibus aliisque animo impreſſa.

Ceſſa-

Ceſſationem denique paroxyſmorum in puella cum incantatricis morte ex conſenſu mumiali, hujusque actione in diſtans deducit Noſter. Cum enim vetula incantatrix firmiſſima imaginatione ac in propriam animam impreſſione effluvia liquoris omnesque cum mediis magicis inſtitutas actiones ad puellam direxerit, factum, ut extincta per mortem corporea anima, antea tamen e medio ſublatis inſtrumentis magicis, ideæ hæ malo animo impreſſæ ſimul deletæ fuerint, & ceſſante cauſa effectum quoque magicum ceſſare oportuerit.

Huic tractatui adjunxit Autor Clariſſimus *Judicium Phyſiologico-Medicum, de Cura Sympathetico-Magnetica, omnibus œconomis & ruſticis familiari, contagii cujusdam equini, contumulatione infecti alicujus equi moriturientis feliciter peracta*; ut & *obſervationes & experimenta Chymico-Phyſica, de prodigiis ſanguinis, in ſpecie de maſſa cruenta ſpumoſa menſe Julio & Auguſto anno 1700 piſcina publica ϖμιχρο-Liſſavienſi prope Delitium ſupernatante.* In priori actum hunc neutiquam faſcinatorium, nec ſuperſtitioſum, nec Magiæ licitæ contrarium appellari poſſe, ſed ad curationes ſympatheticas & magneticas potius referendum eſſe, adeoque cauſas ſuas naturales agnoſcere edocet. Quas ut explicet, ſupponit: Effluvia aerea aut ſpirituoſa maligna vel contagium venenoſum unicam ſaltem animalium ſpeciem afficiens cum hujus principio ac ſpiritu vitali atmoſphærico uniri & ita ſpecificari, ut deinde nullam aliam ſpeciem niſi ſibi appropriatam afficere, idque ex confermentatione mumiali contagii cum ſpiritu animalis, & tam propter communicationem præſentaneam quam etiam in diſtans, mediante ſpiritu mundi, ſimilem ſpiritum vitalem ſymbolizantem afficiente. Hinc ſi equi moriturientis ſpiritus vitalis contagio inquinatus ſub contumulationis actu propter imminentem & anxioſam ſuffocationem tot tantisque cruciatibus ſubmittitur, & ſimul anxie morienti animali una alteraque phantaſia, hacque mediante memorato ſpiritui ſeu animæ vitali novæ quædam ideæ, novusque character imprimuntur, neceſſario ſpiritus vitales aerei individualium ſpecierum præſentium & diſtantium una cum contagio uniti, propter ſymbolum unitatis & mumialem conſenſum mediante ſpiritu mundi æthe-

reo eandem alterationem eundemque characterem perſentiſcunt, ac eo ipſo contagium ſimul venenoſum aereum alteratur, ſuffocatur, atque ſic craſis illius penitus deſtruitur. Quæ eo felicius ſuccedunt, ſi cum hac actione conjuncta fuerit fortis impreſſio, & fides, tam heri, utut abſentis, quam operantium familiarium, qui utplurimum rationibus phyſicis deſtituti omnia, quæ agunt, fide ſimplici & carbonaria forti impreſſione magnaq; fiducia operantur. Ex poſterioribus maſſam illam cruentam ranas eſſe, ſi non piſces ſimul, didicit, tempore hyberno ordinarie ſub aquis in profundo lacuum latitantes, aut in piſcinula conglatiata aut a muco coacervato plurimis ab annis non expurgata ſuffocatas, inque putrilaginem redactas; aut quod eodem recidit, ipſum ranarum aut piſcium ſperma credidit, quorum alterutrum ſucceſſive alteratum & cum terra piſcinæ martiali, ſale terreo-vitriolico impregnata confermentatum & in chylum quaſi mucilaginoſum reſolutum & rarefactum, tandemque ab aere nitroſo, adjuvante radiorum ſolarium calore in ſanguineum huncce colorem, ceu ipſum prædictorum animalculorum ſanguinem digeſtum fuit.

NOTES SUR LE CONCILE DE TRENTE.

i. e.

NOTÆ IN CONCILIUM TRIDENTINUM, CIRCA ea, quæ ad Diſciplinam Eccleſiaſticam pertinent.

Coloniæ, apud Balthaſarem d'Egmont, 1706, 8.

Alph. 1 plag. 1.

ETſi explicationem Tridentinorum Canonum ſibi reſervavit Romanus Pontifex, tamen Autor, ejus cetera auctoritatem reveritus, licere ſibi putavit, ut ſuppreſſo nomine eos, qui ad diſciplinam Eccleſiaſticam pertinent, Canones conferret cum Patrum ſententiis, Conciliorum aliorum Decretis, Pontificum reſcriptis & celebriorum Juris Canonici interpretum ſententiis; quæ ipſa eſt hujus libelli indoles, juxta Canonum Tridentinorum ſeriem tradentis farraginem variarum, Hiſtoricarum æque ac Le-

ac Legalium, obſervationum, ita tamen, ut quantum ad recentiora, ad Galliam præſertim reſpiciatur.

Animus Auctori eſt, æquitatem Tridentinorum ſcitorum oſtendere; quamvis non diſſimulet, paſſim illis inter Gallos contradici, maxime in rebus ad matrimonia, xenodochia & pauperum curam pertinentibus. Ita vero ſe gerit, ut ferme in medio perſiſtens, & Tridentinis patribus honorem ſummum habeat, & Regis procerumque Gallicorum ac Parlamentorum jura illæſa velit. In Conciliorum nationalium & congregationum Cleri Gallicani decretis enarrandis multus eſt, neque prætermiſit ea, quæ ex Suavi & Pallavicino ad Synodi Tridentinæ Acta peculiaria ſpectant. Sic fuſe diſſerit de diſſimulatione nominum auctoribus librorum interdicta *p. 3*, de Theologalium origine *p. 9*, de Monacharum jure concionandi *p. 17*, de reſidentia Epiſcoporum, quam vocant, *p. 27*, de beneficiorum pluralitate *p. 113*, de jure patronatus *p. 252*, de peculio Religioſorum *p. 335*. An Epiſcopi diſpenſare poſſint? erudite diſputat *p. 272*. De jure Capitulorum Cathedralium, præſertim ſede vacante, non perfunctorie agit, interque alia obſervat, illud a Panormitano arctiſſime adſtringi, ampliari vero a Rebuffo, *p. 158* & cum olim nullum fuerit, a trecentis vel quadringentis circiter annis ortum eſſe, *p. 159*. Auctorem Decreti Tridentini de matrimoniis tantopere laudati, quem P. Suavis ignoraverat, Franciſcum Belcarium, Epiſcopum Metenſem, eſſe docet *p. 294*. Ut guſtum aliquem libri demus, enotabimus quædam, quæ de exemtione Monaſteriorum *p. 56 ſeq.* dicuntur. Ex veteri Eccleſia tria citantur exemtionis exempla, videlicet Hieronymi & Monachorum Bethleemiticorum, Epiſcopo Hieroſolymitano non ſubjectorum, Monachorum, quos Concilium Arelatenſe Epiſcopo ſubeſſe voluit, & Afrorum quorundam Religioſorum, Epiſcopi ſuæ provinciæ jurisdictionem defugientium. Additur, quod inter Græcos olim Exarchi Monachorum fuerint, non impedito jure utentes, quodque Monaſteria multa ſoli Patriarchæ Conſtantinopolitano ſubfuerint. Ex Gallicana hiſtoria adducuntur exempla exemtorum Monaſteriorum Lirinenſis, S. Dionyſii, Corbienſis, S. Mauritii & Luxovienſis, narraturque, Gregorium

gorium M. Papam multis præſertim Monaſteriis jus αὐτονομίας, ut ſic dicam, Eccleſiaſticæ contuliſſe. Multa Monaſteria ſic dicuntur fundata, ut ſoli Pontifici ſubeſſent, v. gr. Fuldenſe, Cluniacenſe, &c. debilitatisque Epiſcoporum juribus, etiam annulum, mitram aliaque Epiſcoporum ſigna Abbatibus fuiſſe conceſſa, quamplurimas vero exemptiones Avenionenſi ſchiſmati deberi, cum utriusque partis Pontifices talibus privilegiis adſtipulatores ſibi mercarentur. Hinc de fundamentis jurium utriusque partis, & Epiſcoporum, & Monachorum, prolixe agitur. Interdum hiſtoriæ litium de diſciplina Eccleſiaſtica percurioſe recenſentur, v. gr. quæ A. 1655 inter Epiſcopos quosdam & Vicarios Pariſienſis Diœceſeos iisdem ſacris interdicentes geſta ſint, *p. 87*, quæ A. 1667 & A. 1675 circa Parochos mobiles, vel temperarios, Aquis Sextiis acciderint, *p. 133*, nec non quæ A. 1677 in Pariſienſi Parlamento circa Theſin Hullierii, Doctoris Sorbonici, de cauſis matrimonium dirimentibus acta ſint, *p. 316 ſq.* ubi Talonii, Advocati Gener. Regii, Oratio contra eos, qui jus circa matrimonia Eccleſiæ ut peculium tribuunt, integra legitur. Id unum noluimus reticere, quod *p. 313* Ludovicus Pius cum Bavaro confundi videatur.

Acceſſit huic libro *Diſſertatio de receptione Concilii Tridentini in Gallia*; in qua Auctor primum recenſet, qua ratione Claudius Sanctius Eſpencæus aliique Eccleſiæ Gallicanæ nomine illi contradixerint, Pontifices & Clerus Gallicanus ejus receptionem fruſtra quæſiverint; credit tamen, tacite hactenus illud etiam in rebus ad diſciplinam pertinentibus receptum, eamque rem pro divina habendam. Nihilominus in ea eſt ſententia, poſſe Rempublicam Eccleſiæ ſtatutis, ſi illi noxia vel eadem non legitime publicata ſint, contradicere. Idem XIX cauſas a Præſide Parlam. Pariſ. le Maiſtre, & XIII alias ab Antonio Hottomanno collectas, propter quas admitti hoc concilium in Galliis non poſſit, recenſet. Ceterum in toto ſuo negotio admodum ambigue ſe gerit, ut nunc Concilii auctoritati, nunc Gallicanæ Eccleſiæ juribus ſervire videatur.

DE

Digitized by Google

LE THEATRE SACRÉ DES CEVENNES, &c.

hoc eſt,

SACRUM CEMMENI THEATRUM, SEU NARRATIO diverſorum portentorum in hac Occitaniæ parte nuperrime editorum.

Pars I.

Londini, apud Robertum Rogerium, 1707. in 8.
Conſtat plag. 10.

FAma præterito anno percrebuit de novis quibusdam in Anglia Prophetis, qui multas Londini turbas dederunt, ut ad eas componendas publica Magiſtratus autoritate in illos fuerit animadverſum. Eminent inter eos *Elias Marion*, *Johannes Cavalier* & *Durandus Fagus*, qui ſæpiſſime in ecſtaſin prolabentes, mira corporis totius concuſſione membrorumque omnium agitatione facta, non modo præſentes ad pœnitentiam ac pietatem ſinceram adhortantur, ſed & futurorum contingentium prædictionibus fidem verbis addunt. Cum vero de ſtatus ſui extraordinarii ratione coram judicio interrogarentur, non modo ipſi, ſed & alii complures plurima jurato enunciarunt, quæ fidem humanam ſuperare videntur. Quæ igitur integra teſtium nubes de ſimilibus ecſtaſibus in Cemmeno Occitaniæ monte factis ſancte atteſtata fuit, *Maximilianus Miſſon*, notiſſimus Itinerarii Italici Autor, in unum volumen collegit, atque ideo ſub ſuo nomine publici juris fieri voluit, ut novis Prophetis contra aliorum ſiniſtra judicia Apologiæ loco eſſent. Propoſitum nempe eſt Editori evincere, quod a ſex circiter annis in monte illo Cemmeno magnus hominum omnis ætatis ac utriusque ſexus extiterit numerus, qui fuerint & adhuc ſint in ſtatu iſti ſimillimo, in quo ipſorum conterranei ſupra nominati nunc *Londini* deprehendantur. Optime *Miſſonius* de novis hiſce Prophetis ſentit, eosque ab omni crimine, cujus inſimulantur, liberos pronunciat: id quod ſedula inquiſitione facta ſe deprehendiſſe ait. Vocat homines humiles, manſuetos, patientes: omnem ab iis procul abeſſe affirmat προσωποληψίαν, fraudem

omnem, artificium omne: molimina ipſorum ad Deum glorificandum, homines ſanctificandum unice tendere: ſtatum eorundem circumſtantiis adeo miraculoſis nobilitari, ut nihil abſurdius ſit, quam eos in ægrotantium aut fanaticorum numerum referre. Quare tandem eos appellare non veretur inſtrumenta admiranda in manu Dei, per quæ ſapientia ejus ac omnipotentia ardua & ſtupenda patravit. Agedum igitur in ſcenam quoque noſtram producamus teſtes ſupra indicatos, *Johannem* nempe *Vernet*, *Petrum Chaman*, *Johannem Cabanel*, *Johannem Caſtanet*, *Jacobum Breſſon*, *Jacobum Mozel*, *Claudium Arnaſſan*, *Jacobum du Bois*, *Guilielmum Brugier*, *Johannem Cavalier*, *Davidem Flotard*, *Sibyllam de Brozet*, *N. de Caladon*, *Eliam Marion*, *Mariam Chauvain*, *Saram Dalgone*, *Eliſabetham Charras & Durandum Fage*, ut intelligamus, quæ ratio *Miſſonio*, circumſpectæ prudentiæ viro, judicium tam mite tamque inſigne de novis Prophetis perſuaſerit. Summam vero eorum, quæ juramento confirmarunt, ita habeto. Ab initio præſentis ſeculi perſonæ longe plurimæ utriusque ſexus & ætatis cujuscunque in montibus Occitaniæ frequentiſſime, inprimis in conventibus noctu in ſylvis ac ſpeculis metu perſecutorum celebratis, in ecſtaſes extraordinarias prolapſæ, & poſt inſolitos corporis tremores, puriſſimo idiomate Gallico, (quo extra ecſtaſin loqui non dabatur) voce diſtincta, παῤῥησίᾳ ineffabili, ad pœnitentiam & vitæ ſanctimoniam præſentes adhortatæ, idololatriam Papiſticam & omnem reliquam ſuperſtitionem abominatæ, peccatoribus induratis duriter comminatæ, & Deo viventibus infinitas benedictiones pollicitæ ſunt: nunquam tamen controverſias Theologicas, quas diverſarum religionum doctores non ſine fervore inter ſe agitant, tetigerunt. Certe *Johannes Vernet* anno 1702 menſe Majo *Monte Peſſulano* infantem 13 aut 14 circiter menſes natum & linteis adhuc involutum, in præſentia 20 minimum hominum, durante ecſtaſi voce diſtincta ac per omne conclave perceptibili mirabilia Dei annunciantem atque ad pietatem infucatam exhortantem ſummo cum ſtupore audivit. Ibidem *Jacobus du Bois* infantem inſpiratum & menſe ætatis decimo quinto Gallico idiomate prophetantem

tantem admiratus eſt. *De Caladon* fœminam ruſticam, omnium rerum ignaram & ne tria quidem verba Gallica extra ecſtaſin combinare valentem, maxima cum facundia in ecſtaſi Gallice perorantem prædicat. In ecſtaſi affirmavit puella, non ſe, ſed Spiritum Sanctum per ipſam loqui: & plures affirmarunt, ſe extra ecſtaſin repetere non poſſe, quæ in eadem dixerant. Immo *Johannes Cavalier* publice coram judicio *Londini* menſe Januario anni proxime elapſi profeſſus, ſe non eſſe cauſam ſuarum in ecſtaſi agitationum, nec unquam ea loquendi intentionem habere, quæ loquatur, ſed ſponte veluti verba ex ore fluere. Ab inſpiratione ſubita morum mutatio in adultis facta, quæ inſpiratos nonniſi ad malum fugiendum, bonum committendum perduxit, & continuum ipſorum exercitium in precum effuſione, librorum piorum lectione, pſalmorum cantatione & converſatione cum ſui ſimilibus conſtitit. *Flotardus* inſpiratorum minimum 8000 numeravit & anno 1703 Ducem *Rolland* cum integro fere ejus exercitu in inſpiratione vidit. Audiamus vero & portenta, quibus novos Prophetas doctrinæ ſuæ veritatem confirmaſſe ferunt. Secretas ſcilicet aliorum cogitationes publice præſentibus aperierunt. Aderat *Jacobus Mozel*, cum inſpiratus 4 fœminis curioſitatis gratia ad concionem accedentibus exprobraret, quod neglectis precibus cubitum irent, nec ipſæ confeſſionem urgenti factum negare poſſent: & *Johannes Cavalier* ſibi ipſi tale quid obtigiſſe confeſſus eſt. Etenim annos 16 natus una cum aliis in conventum inſpiratorum venit, viſurus, quidnam rerum ibi gereretur. Dixit puer in ecſtaſi, adeſſe quosdam, quos ſola curioſitas eo vocaverit, illiusque characterem adeo graphice delineavit, ac ſi intima cordis ejus perſcrutatus fuiſſet. Cum exitum meditaretur, alius in ecſtaſin prolapſus affirmavit, adeſſe quendam, qui malo animo huc acceſſerit & nunc exitum paret, quæque hic ſecum cogitaverat, palam enunciavit. Valde igitur commotus *Cavalier* Deum ſupplex invocavit & ad ſermonem patheticum, quem puer legere neſcius cum omnium admiratione ac commotione ſumma idiomate Gallico, quo loqui alias neſciebat, recitabat, ſumme attentus perſtitit. Domum reverſurus in via lacrymis, preci-

bus ac internis commotionibus locum dedit, reverſusque & ipſe in ſimilem ecſtaſin prolapſus eſt, atque triduo jejunans nec ſitim, nec famem ullam ſenſit. Multa futura contingentia certo prædixerunt, ex. gr. hoſtium adventum, victoriam ab hoſtibus reportandam, nonnullorum captivitatem ac liberationem ex carcere: quæ omnia eventu, tempore ſæpius definito, comprobata. Prædixerunt etiam felicitatem Eccleſiæ, ruinam Babylonis inſtantem & *Monte Peſſulano* puer 8 annorum Proteſtantium in Gallia reſtitutionem. Sæpius aura pſalmorum cantu dulciſſimo reſonuit, nullo cantore præſente, nec humana voce ad iſtam dulcedinem producendam ſufficiente. Non tamen omnes confluentes melodiam Angelicam percipere poterant, utut nonnulli ipſa pſalmorum verba diſtincte notarent. *Eliſabetha Charras* juſſu Spiritus 9 dies ab omni cibo ac potu abſtinuit. *Clary* cum in inſpiratione dixiſſet, duos adeſſe exploratores, hique tandem rem confeſſi a patruo *Johannis Cavalier* (cui idem nomen) veniam peterent; nonnulli ſimulatum miraculum affirmabant. Ille igitur eos increpans flammam excitari juſſit ac per horæ quadrantem mediis in flammis incolumis perſtitit, donec extinguerentur, ne ullo quidem crine læſo. *Durandus Fage*, unus ex illorum numero, qui ligna ad ſtruem apportarunt, teſtatur, cum *Clary* flammam ingrederetur, præſentes fuiſſe ſpectatores 600 milites & totidem homines alios utriusque ſexus ex locis vicinis concurrentes, & flammam non modo ipſum undiquaque circumdediſſe, ſed & ſupra caput ejus coaluiſſe. Similiter *Eliæ Marionis* frater ad ſcepticos præſentes convincendos Spiritus juſſu ventrem cultro ingente percuſſit, ne minima quidem vulneratione facta: ipſe vero *Marion* præſentibus multis in luce meridiana ſanguineas effudit lacrymas easque copioſas. Cum anno 1705 menſe Octobri duo inſpirati ad rotam & rogum damnati fuiſſent, & brachiis ac cruribus fractis rogo imponerentur, e mediis flammis de rogo deſcenderunt: mox vero a furente milite in eas repulſi inter celebrationes nominis divini animam efflarunt. Tenendum nimirum, quod, ecſtaſibus invaleſcentibus, Rex Galliæ graviter in inſpiratos animadverti juſſerit: multi enim miſerrime

truci-

Digitized by Google

trucidati, multi in carcerem conjecti. Quoniam vero liberorum culpa (ſi quidem ſtatus iſte extraordinarius culpæ nomen meretur) parentibus imputabatur; hi ipſi in infantes ſæpius ſævierunt ac liberos inquiſitoribus ſponte obtulerunt, ne criminis, cujus inſimulabantur, participes fierent. Sed eccę parentem filiolum ad inquiſitores deferentem, quo pœnam, quam metuebat, effugeret, mox iis adventantibus in ecſtaſin prolapſum, dono vaticinandi ex filio in patrem translato. Talia fata dum inſpiratos eorumque aſſeclas premebant, a Spiritu juſſi arma contra Regem capiebant, omnia negotia ſua inſpirationibus conformiter dirigentes, nullo milite excubias agente, hoſte licet vicino, quia Deum excubias agere perſuaſiſſimi erant, cui voluntatem ſuam prorſus permiſerant. Producit etiam *Miſſonius* locum ex Hiſtoria Fanaticiſmi noſtri temporis, quam idiomate Gallico *de Brueys*, Monte Peſſulano oriundus, Pariſiis 1692 edidit, in quo de ſimilibus inſpirationibus ab anno 1688 in *Delphinatu* factis agitur. Refert enim hic Autor, dicto tempore in *Delphinatu* inventos eſſe 500 aut 600 utriusque ſexus, qui ſe pro Prophetis & a Spiritu S. inſpiratis venditarunt, iisque mox accesſiſſe infinitum aliorum numerum, ita, ut minimi conventus fuerint 400 vel 500. majores vero interdum 3000 vel 4000 hominum. Dixiſſe Prophetas ad congregatos: Fratres, reſipiſcite, agite pœnitentiam, finis mundi appropinquat: reſipiſcite a peccato ingenti frequentandi miſſam: Spiritus S. loquitur per os meum. Ipſos miſericordiam obteſtatos fuiſſe, imprecationes adverſus Sacerdotes, Eccleſiam, Papam, imperium Antichriſti, Miſſam evomuiſſe; ejurationem religionis Proteſtantium exprobraſſe aliis, & inſtantem Papatus ruinam prædixiſſe; militum contra eos miſſorum atrocitatem judicumque minas riſiſſe, ac in carcere duriter habitos, immo mediis in ſuppliciis inſpirationes ſuas adhuc defendiſſe. Librum *Miſſonii* Anglice vertit *Lacy*, Nobilis Anglus, cumque ſæpius cum cura inſpiratorum Londinenſium ſtatum examinaſſet, tandem & ipſi donum prophetandi conceſſum eſt: quemadmodum videre eſt ex ipſius libello, idiomate patrio de iis, quæ in ecſtaſi pronunciavit, publicato ſub titulo: *The prophe-*

tical warnings of Jean Lacy. Multum obteſtatur, nunquam ſe talem ſtatum deſideraſſe; ſed Deum potius rogaſſe, ne tale quid adverſus ipſum decerneret. Nunc tamen illum ſibi exoptatiſſimum profitetur: animam enim in ecſtaſi gaudio ineffabili perfundi & conſtanter ad Deum erigi. Eſt alias animus ejus ad melancholiam minime propenſus; abundat opibus, gaudet ſanitate, in optimo vigore conſtituitur. In ecſtaſi Græce ac Latine loquitur, quarum linguarum vix rudimenta in pueritia didicit; & extra ecſtaſin his idiomatibus quicquam vel ſcribere, vel eloqui impoſſibile ipſi eſt. Immo fatetur, ſe inſpiratum in vernacula lingua verbis ac phraſibus uti, quæ ignoraverit, antequam ea pronunciaret. E quibus omnibus ſe convictum eſſe ait, quod Deus in ſe operetur. Expectat etiam ſumma cum fiducia donum ſanandi ægrotos, a Deo ſibi promiſſum. Multos & Anglos & Gallos in ſimiles ecſtaſes incidere, & interiores adſtantium cogitationes manifeſtare notat. Addit multos Socinianos his mirabilibus adductos venerari Sacroſanctam Trinitatem. Edidit etiam *Fatio* libellum, cui titulus: *Avertiſſemens prophetiques d'Elie Marion*, hoc eſt, Exhortationes propheticæ *Eliæ Marionis:* idemque misſis ſtudiis Mathematicis, quibus hactenus inclareſcere ſtuduit, inſpiratos conſtanter ſequitur, omniaque diligenter litteris mandat, quæ in ecſtaſi loquuntur.

A NEW VOYAGE AND DESCRIPTION OF the Iſthmus of America.

hoc eſt,

ITINERARIUM NOVUM ET DESCRIPTIO ISTHmi in America. Autore LEONELLO WAFERO.

Londini, apud Jacobum Knapton 1704, in 8.
Conſtat plag. 20 & Tabb. æn. 4.

CUm Autor de itinere ſuo Americano in genere diſſeruiſſet, ad deſcriptionem Iſthmi Americani progreditur, cui fluvius maximus nomen *Darien* dedit. Agit autem prolixe de figura ac ſitu iſtius regionis, de tempeſtatibus ſtatis, de arboribus earum-

rumque fructibus, de plantis, de animalibus quadrupedibus, reptilibus, volatilibus & natatilibus, de incolis eorumque moribus, consuetudinibus, lingua, modo numerandi &c. Accesit huic editioni secundæ Historia naturalis illius Isthmi, a quodam Societatis Regiæ Anglicanæ Socio conscripta, una cum expeditione *Nathanaelis Davis* ad fodinas auriferas in *America Hispanica*. Nos more nostro quædam notatu digniora excerpemus. Memorabili exemplo Autor edocet, propter montium viciniam ac declivitatem a lapso imbre flumina ita intumescere, ut extemplo agri vicini toti obruantur, aqua ad aliquot pedum altitudinem assurgente, intra paucas tamen horas in alveos suos refluente. Lepidus est mos Indorum, quo phlebotomiam administrant. In flumen scilicet descendunt, ægroto in saxo ad ripam considente, cujus totum corpus sagitta undiquaque feritur, donec forte fortuna vena aliqua vulneretur: quo facto miris gestibus triumphant. Nec illepidus est mos eorundem jurandi per dentem suum, manu eidem imposita. Inprimis vero attentionem merentur, quæ de oraculi quodam responso referuntur. Indi nimirum, Autore ac sociis ejus quærentibus, ecquando navem aliquam adventuram suspicarentur, incantatores suos (*Pawawers* vocant) accersere, ut Dæmonem aliquem advocarent atque ab eo tempus navis adventuræ discerent. Hi ergo post vela omnis generis avium ac bestiarum voces imitantur, silentia subinde vociferationibus interponentes. Ast nulla ipsis cum redderetur responsio, Anglos ex ædibus expellunt, atque clamoribus per integræ horæ spatium frustra denuo continuatis, ipsorum etiam vestimenta ejiciunt. Respondit tandem oraculum, decimo abhinc die duas adfore naves; statim mane auditum iri tormenti primi sonitum, ac paulo post sonitum alterius; unum ex sociis vita privatum iri & abituros tormenti unius jacturam facturos. Prædictioni quam accuratissime respondisse eventum, Autor asseverat. Miretis porro Indorum in piscando ac triturando ruditatem: grana enim digitis ex aristis evellunt, & in fluviis limpidis pisces visos insequuntur natantes, donec cavitatem aliquam ingressos manibus extrahere detur. Panis usum ignorant; grana frumenti tosta in varios usus lapidibus comminuunt. Tempus per arcus a Sole sive motu diurno, sive annuo descriptos computant, cum

nulla

nulla dierum in hebdomades divisio ipsis nota sit. In numerando ultra centenarium non progrediuntur, numeros majores per capillorum fasciculos, numerum ineffabilem per capillos omnes indigitantes. Nomina numerorum præcipua sunt *1 conjugo, 2 poquah, 3 pauquah, 4 pakequah, 5 eterrah, 6 indritah, 7 covogolah, 8 paukopah, 9 pakekopah, 10 anivego, 11 anivego conjugo* &c. *20 toola boguah, 40 toola guannah* &c. Dum *anivego* pronunciant, manibus ambabus applaudunt, moxque *anivego conjugo, anivego poquah* &c. pronunciantes digitos manus dextræ successive applicant digitis in sinistra respondentibus. Viginti per *toola boguah* exprimentes bis manibus applaudunt, & dum triginta per *toola bogua anivego* enunciant, ter plausus repetunt. Et mares & fœminæ nudo incedunt corpore: hæ ab annis pubertatis pudenda utraque, isti penis nonnisi hastam velant, scroto omnium conspectui relicto. Mares semper lamina argentea vel aurea, quæ lunæ semiplenæ figuram æmulatur, os tegunt: fœminæ ejus loco annulo circulari utuntur. Unus maritus multas ducit uxores, ipsum submisse venerantes ac servitia omnia præstantes, plagis tamen nunquam afficiendas nec verbis duriter tractandas. Adulteria in utroque sexu capitis pœna digna censentur: gratiam tamen recipit uxor, si marito factum sponte confessa juret, se vi adactam fuisse. Crines uterque sexus prælongos alit, ac fœminis in ipsa cute avium, quadrupedum, hominum, arborum &c. figuræ depinguntur. Illud prorsus mirabile existit, reperiri inter ipsos peculiare quoddam hominum genus a reliquis toto cœlo differentium. Cutem enim habent candidam ad instar capillorum equi albi: interdiu distincte non vident, immo lucem diurnam ferre nequeunt oculi eorum; optime ad lunare lumen cernunt. Liberi ex ipsis nati reliquis Indis assimilantur, minime parentibus suis. Dicuntur autem fœminæ albos parere liberos, si gravidæ frequenter in luna oculos defigant. Regio vallibus & collibus obsita: in istis rivi plerumque decurrunt. Animantium, inprimis piscium, magnus numerus; ast non magna bestiarum varietas. Jumentis nostris carent; muribus & gliribus abundant: unde feles ab Europæis illuc delatas in pretio habent. Aves ibi reperias varii generis, quas inter aliquæ nobis ignotæ. Idem de arboribus ac plantis dicendum.

* * *

ACTA ERUDITORUM,

publicata Lipſiæ

Calendis Aprilis, Anno M DCC VIII.

Q. HORATII FLACCI VITA ORDINE CHRONOLOGICO ſic delineata, ut vice ſit Commentarii Hiſtorico-Critici in plurima & præcipua Poetæ Carmina, quæ veris reddduntur annis, &c. Auctore JOANNE MASSON, A.M. & E.A.P.

Lugduni Bat. apud Andream Dyckhuyſen, 1708, 8. Alph. 1 & plag. 2.

CUm antiquitatis ſtudio ductus diligentiſſimus *Maſſonius* ſcriptores quoscunque antiquos verſaret ſedulo, larga meſſis ipſi ſubnata, unde plura antiquitatis capita, hactenus vel plane ignorata, vel obſcure tantum cognita, illuſtraret, illuſtrium auctorum fata detegeret, ac ordine pertexeret, eorum ſcripta recenſeret, ſuisque temporibus ſingula aſſignaret, atque a pravis recentiorum interpretationibus vindicaret. Hujus ſingularis in veteres ſtudii primum ſpecimen Horatii Vita exhibet, quam ſecuturas alias, non vane pollicitum eſſe doctiſſimum Auctorem, Ovidii Vita docet, quam prodiiſſe modo, ex Ephemeridibus ad nos delatis diſcimus. Antequam vero Vitam Horatii ordiatur, monitum Lectorem vult, epocham ab Urbe condita, quam adhibet, Varronis eſſe, cum aliis & Cl. Dacerio Valerii Flacci rationes ſe magis probent, quas ille in Faſtis a ſe ordinatis, vulgo Capitolinis dictis, ſecutus eſt. Interim diſcrimen illud non adeo magnum eſt, cum uno tantum anno diverſæ æræ diſcrepent, conſulibus conveniant. In ipſo opere, ubi Autor hiſtorici partes tuetur, fruſtra ſperabit Lector juſtos commentarios in Horatii poemata. Qui enim Gram-

maticis tenentur delitiis, iis ſatisfacturam ſpondet ſummum Brittanniæ Criticum, Richardum Bentlejum, cujus opus jam prælum exerceat, quo plures emendationum centuriæ certis criticis regulis ſuffultæ Horatium ſummopere dilucidabunt. Tandem omne pravorum affectuum erga alios vitium a ſe vult alienum haberi, & a Cl. Dacerio, cum quo vix unquam ipſi convenit, veniam ſibi promittit, quod ipſe Vir clariſſimus jam fidem dederit, ſe non ægre laturum, quando quis errores ſuos confutaverit. Hæc generatim de ordine operis; ipſam Horatii vitam ab Auctore plenius deſcriptam ad ejus methodum in compendio exhibebimus. Natus Poeta eſt anno U. C. juxta Varronem DCLXXXIX, ante Chriſtum LXV, L. Aurelio Cotta & L. Manlio Torquato Coſſ. patre libertino, exactionum coactore. Patriam habuit Venuſiam Dauricorum coloniam, nec ante ſeptimum ætatis annum relicta patria in Urbem deductus videtur. Puerum pater liberalibus artibus voluit imbui, & ipſe morum filii cuſtos fuit integerrimus. Præceptorem poſtea in litteris nactus eſt Horatius Orbilium, qui ex militia Romam tranſiens majore fama, quam emolumento, docuit Grammaticam; hunc audivit Homerum præcipue ex more ejus temporis interpretari; quippe & Græcam linguam in pueritia doctus eſt adeo, ut carmina Græca componeret. Anno ætatis XVI vel XVII, C. Claudio Marcello & L. Cornelio Lentulo Coſſ. togam virilem eum ſumſiſſe pro hujus ævi conſuetudine, conjectura eſt. Inde ante bellum civile Athenas ſtudiorum cauſa profectum eſſe Poetam, evincitur ex Epiſt. II. L. 1. verſ. 43—45; an vero ætatis anno XX vel XXI id factum fuerit, & num Ciceronis filium & alios nobiles Romanos comites habuerit, non audet Auctor aſſerere: nec cui philoſophiæ parti potiſſimum dederit operam, cujusve ſectæ nomen addixerit, ſatis conſtare putat. Quanquam enim aliquando Epicuri doctrinam prodidit, mox tamen quidvis ſentiendi libertatem ſibi vindicavit. Vigeſimo ſecundo & tertio ætatis anno Brutum ſectatus, tribunatum militarem ab eo obtinuit, at cæſis ſequente anno Bruto & Caſſio, fuga ſibi conſulere coactus eſt, & proximo poſt anno in Italiam rediit preſſusque inopia cœpit

Digitized by Google

pit verſus facere, quibus Virgilio primum & Vario innotuit. Hujus inde opera ad Mæcenatem admiſſus tantas ab illo opes nactus eſt, ut tranquille vitam duceret, imprimis prædio, quod Mæcenatis liberalitate acceperat, multum delectatus. Sed antequam tantas divitias conſecutus eſt, ſcribæ munus aliquandiu geſſit, quo demum relicto, Muſis ſe totum conſecravit, & notabiliores rerum in Urbe viciſſitudines carminibus decantavit. Anno Horatii XLVI vel XLVII Virgilius in itinere in Græciam, quorſum ad perficiendam Æneidem tendebat, quod ut bonis avibus ſuſciperet, precatus ille fuerat, obiit. Noſter etſi veræ virtutis cuſtodem vigilemque & ſatellitem ſe jactet, attamen jam ſenio confectum puerorum amoribus nefandis indulſiſſe confiteri non erubeſcit, Oda I. L. IV, quam pertinere ad annum ætatis XLIX vel L, Auctor reputat. Obiit tandem Vates anno U. C. DCCXLVI, ætatis ſuæ LVII, C. Mario Cenſorino & Aſinio Gallo Coſſ. En vitæ Horatii chronologicam ſeriem, ad inſtituti noſtri regulas primis lineis adumbratam. Sed ex his quoque aliqua obſervemus, quæ ad carmina Horatii, quæ ſingula accurate examinavit, notat non ubivis obvia, inſperſis paſſim, quæ elegantiorum litèrarum avidis ſunt in delitiis. Sic quando faſſus eſt Horatius, ſe nec claro nec ingenuo patre natum eſſe, ſed libertino, docet Maſſonus & pluribus demonſtrare adlaborat, patrem ejus ſervum fuiſſe manumiſſum, quales uti alias liberti, ita hac ætate etiam libertini dicti ſunt, filii autem eorum ingenui, quod in gratiam Horatianæ ingenuitatis adnotaſſe juvat, & ne in eosdem cum Viris claris Flottemanvillæo, Torrentio & Dacerio, qui hic notantur, errores incidamus. Togam virilem ſumſiſſe Horatium antea docuimus anno XVI vel XVII, qua data occaſione multa diſputantur de ætate togæ aptæ, quæ hic fuit minimum annorum quindecim: verum ſub Imperatoribus aliquando maturata, annoque XIV exacto toga fuit tradita, quam temporis diſtinctionem negligentes Torrentius & Dacerius lapſi ſunt. Diem Martii XVII, *Liberalia* dictam, togæ virili dicatam fuiſſe, diſcimus ex Ovidio, at morem tamen eum non fuiſſe perpetuum, Noſter ex Ciceronis filii exemplo palam facit. Pugna inter Octaviani

& Bruti Caſſiique exercitus ad oppidum Philippos commiſſa eſt, quod ita Macedoniæ & Thraciæ conterminum fuit, ut promiſcue referatur ad alterutram: hinc error retegitur Torrentii, qui translocavit urbem illam in Theſſaliam, quæ quidem hallucinatio condonari facilius poteſt, quam iſta, qua Philippos urbem unam aliqui faciant, ad quam bis pugnatum ſit, ſemel inter Pompejum & Cæſarem, & iterum inter Triumviros & Brutum atque aſſeclas, qui error, quamvis loca aliquot centum milliariis diſſita confundat, veterum quidem auctoritate nititur. Ubi de ſervo, cum quo Horatio ingens fuit diſcordia, mentionem injicit p. 110, qui

Superbus ambulabat pecunia
Cum bis ter ulnarum toga,

ad hæc verba Poetæ Scholiaſten a Cruquio editum ſcribit annotare, togam nimis longam hic ſignificari, cum quo Noſter facit, & cum Cruquio rejicit Porphyrionis, quæ & Aldo Manutio placuit, ſententiam, quaſi juſta toga menſuræ ſex ulnarum fuerit. Multo autem abſurdiorem pronuntiat eorum interpretationem, qui ſtatuunt, hujus menſuræ fuiſſe laticlaviam, & durius excipit Cl. Dacerium, qui errorem errore probare viſus ſit, dum aſſerat, tribunos fuiſſe laticlavios, eorumque togam hujus menſuræ fuiſſe, quorum tamen alii fuerint laticlavii, alii anguſticlavii; addit & nunquam togam, ſed tunicam tantum dictam fuiſſe laticlaviam. In fine ſubnexa ſunt addenda & emendanda, quæ propriis locis inſerenda erant; in his meminit Auctor fratris ſui Samuelis Maſſoni, qui ſibi in addendis hiſce fuerit monitor, & ut ſciat Lector, quæ Horatii carmina in hoc opere exponantur, elucidentur, & ſuis annis adſcribantur, eorum hic licet conferre ſyllabum, cui rerum & verborum index ſubnectitur.

SOPHOCLIS TRAGOEDIÆ AIAX ET ELECTRA, nova Verſione donatæ, Scholiisque veteribus, tam antehac, quam nunc primum editis, illuſtratæ; accedunt Notæ perpetuæ & variæ Lectiones. Opera THOMÆ JOHNSON, A. M.

Oxoniæ,

Digitized by Google

Oxoniæ, e Theatro Sheldoniano, 1705, 8.
Alph. 1 pl. 8.

UT conſuleretur commoditatibus Studioſæ Juventutis, quæ integra veterum Poetarum, Oratorum ac Philoſophorum Opera concinne ſatis edita nanciſci vix poteſt, doctiſſimus *Thomas Johnſon* aliorum Anglorum exemplo e Sophoclis Tragœdiis Ajacem & Electram elegit, ediditque elegantiſſime, in quibus quid præſtiterit, indicabimus. Sophoclis genus & vitam e Suida & alio vitæ Sophoclis antiquo Autore, nec non Tragœdiarum argumenta Græca, in aliis quoque Sophoclis editionibus inveniendа, Græco idiomate præmiſit, textum Græcum non modo ad fidem præſtantiſſimarum editionum, Aldinæ, quæ Venetiis anno 1502, & Adriani Turnebi, quæ Pariſiis anno 1553 prodiit, ſed etiam codicum manuſcriptorum optimorum emendatiſſimum, typo lectorem ultro allicіente nec facile dimittente nitidiſſimo exhibuit: verſionem novam harum duarum Tragœdiarum, quali olim Joachimus Camerarius easdem ornaverat, addidit, in qua verſionem Viti Winſemii, quæ in aliis editionibus plerisque additur, planiorem magisque perſpicuam reddidiſſe videtur. Scholia Græca cuilibet paginæ ſubjecit, non ea tantum, quæ olim in editione Romana anni 1518 inveniuntur, atque in aliis editionibus communiter repetuntur, ſed & illam partem Scholiorum, quam Demetrius Triclinius collegit, quæ tamen etiam in editione Genevenſi anni 1603 ab Henrico Stephano recenſentur; quin & alia Scholia prorſus inedita e duobus codicibus Bibliothecæ Bodlejanæ & Laudiano exſcribi curavit. Varias Lectiones etiam & pauculas Notas ſuas ad calcem cujuslibet Tragœdiæ adjecit. Illas e codicibus manuſcriptis ſupranominatis, & ex editione Aldina & Turnebiana deſumſit: in his vero nonnunquam etiam id egit, ut textum ſine manuſcriptorum aut editorum codicum ope felici σοφασμῷ emendaret, ut in Electra verſu 437, ubi de mendo nulla omnino ſuſpicio, pro πνοαῖσιν ποαῖσιν legendum eſſe arbitratur, item in Electra verſu 1410 pro verbis Νεαχάνησον αἷμα χειρῶν ἔχων ob inſolentiorem Metaphoram ἐν μάχαιραν ἔχων reponendum putat.

tat. Sæpius phraſin auctoris ſui explicat, & obſcuriores ejus ſententias dilucidius explanat, cujus rei illuſtre exemplum habes ſtatim ab initio Ajacis verſu 2, ubi phraſin interpretibus vexatiſſimam πεῖραν ἁρπάσαι ex ipſo Sophocle, locis aliquot collatis, ita explicat, ut auctoris mentem extra controverſiam ponat, totamque adeo phraſin nihil aliud ſignificare indicet, quam conſilium ſive molimen aliquod hoſtium deprehendere, arripere & mature intelligere. In obſcurioribus explanandis quid præſtiterit, vide ſis in Electra verſu 242 ſq. ubi Electra ſatis obſcure inquit:

Μήτ', εἴτ' ἐπ πρόσκειμαι Χρησῷ,
Συνναίοιμι εὐκηλοῦσ', γονέων
Ἐκτίμοις ἴσχουσα πλέυγας
Ὀξυλόνων γόων.

Quæ Noſter ita explanat. Cum mortuorum res agitur, negligentem eſſe, turpe eſt, adeoque nec apud ejusmodi homines ullo ſim in pretio, qui parentes negligunt defunctos, nec ſi cui accubem viro bono, cohabitem quieta, ſiſtendo nimirum lamentorum acute ſonantium alas (ſunt enim ſuæ lamentis alæ, quibus ad ſuperos datur aſcenſus) unde deprehendar parentibus impia. Paria habes ad verſum 495 ſeq. Ubi ἀμιλλήματα γάμων invaſiſſe dicuntur Ægyſthus & Clytemneſtra, id eſt, talia ſponſalia, quorum cupido adegit eos ad neſandam cædem Agamemnonis: quare iſti congreſſus vocantur ἄλεκτρα καὶ ἄνυμφα, quia thalami jura violata erant. Proprios porro Autori ſuo dicendi modos ſeu idiotiſmos diligenter obſervat. Cujus exemplum capias licet, ubi ad vocem εἰργασαι in Aj. v. 22 notat, illam Atticiſmo quodam Sophocli uſitatiſſimo active eſſe explicandam, quod pluribus exemplis confirmat. Ad verſ. Aj. 282 vocemque προσέπλαο p. 236 hoc de Tragœdiarum Scriptoribus monet: multas apud ipſos crebro voces occurrere, quæ nativam vim non retineant, ſed laxiori ſenſu uſurpentur, ut h. l. vox προσέπλαο, quam per *advenit* explicandam putat. Ita ὁρμάω pro ſimplici βαίνω, ἕρπω, ſerpendi ſenſu prorſus omiſſo, προσιζάνει

ἐκβάνει pro *adeſt*, nullo ad corporis poſituram reſpectu habito, apud Sophoclem adhiberi docet, ac hujusmodi *idiώματα* auctorem alium ab alio diſtinguere ſtatuit. Aliorum præterea verſiones frequentiſſime a Noſtro emendantur. Sic verſum 112 Aj.

Χαίρειν Ἀθάνα, τἄλλ' ἐγώ σ ἐφίεμαι,

quem alii ita verterant: *avere Minerva in aliis te jubeo*, vel *cæteris in rebus, tibi quod gratum eſt, fieri velim*, in hunc potius ſenſum interpretandum merito cenſet: *vale Minerva: cætera tibi ego permitto.* Idem factum ad v. Aj. 620. p. 238 deprehendes: ut innumera alia loca taceam. Circa metrum etiam non raro ſingularia notantur; v. gr. ad v. Aj. 127. p. 235 in vocibus τέκνον, τέχνη, ϛαθμὸς, ϛέψω, ὕπνος primam ſyllabam corripi: ad v. 1209 Aj. Ἐυρώθη idem in metro valere quod ἐυρυσθῆ, quæ vox quanquam in Lexicis non reperiatur, hoc tamen non tanti eſſe putat, ut aliquem teneat, cum plurimæ abſint optimæ notæ voces. Tandem & Scholiaſtæ ſententiam interdum Noſter confutat, & Poetam ſuum a ſolœciſmi ſuſpicione liberat. Hoc agit ad v. Aj. 179 p. 235; hoc & ad El. v. 482 p. 224 ſatis ingenioſe præſtat. Quæ, ne juſto prolixiores nunc ſimus, curioſo harum rerum Lectori indicaſſe ſufficiat.

TRAITÉ CONTRE L'IMPURETE.

i. e.

TRACTATUS CONTRA IMPURITATEM.

Auctore J. F. OSTERVALD, Paſtore Eccleſiæ Neocomenſis.

Amſtelodami, apud Thomam Lombrail, 1707, 12. Alphab. 1 pl. 3.

REipublicæ literariæ jam ſatis innotuit Clariſſimus Auctor, editis hactenus moralis argumenti libris, ex quibus mira ejusdem dexteritas in tractandis hujusmodi rebus abunde eluceſcit. Quemadmodum vero idem omnes animi vi-

res

res eo intendit, ut collapſum pietatis ſtudium pro virili reſtituat, & ad hunc finem obtinendum non tantum voce verum etiam calamo utitur, ſummie neceſſarium ipſi viſum fuit, ex Theologia Chriſtiana hoc potiſſimum argumentum, quod in præſenti libello ſiſtitur, diligenter pertractare, cum impuritatis vitium hunc terrarum orbem ferme inundaverit, ac multi homines in eo continuo volutentur, quod graviſſima mala exinde reſultantia, nec non media ex hoc tuto emergendi ipſis lateant. Totus liber duabus partibus abſolvitur, & prima quidem pars agit de impuritate ipſa, & in quinque ſectiones diviſa eſt, in quarum prima ante omnia demonſtrare conatur, impuritatem eſſe peccatum, id quod tum ex lumine naturæ, tum ex ſacra Scriptura ſatis liquido conſtare, Auctor aſſerit. Quod enim ad prius attinet, ipſam omnino naturam nos docere, homini licitum non eſſe affectibus pro lubitu indulgere, ſed eſſe quosdam certos limites atque regulas, quibus cupiditates humanæ ſint circumſcribendæ. Jam vero ad hunc affectum coercendum regulis matrimonii nil melius fingi aut excogitari poſſe, ſiquidem matrimonium a ſapientiſſimo Creatore ceu fundamentum totius ſocietatis humanæ conſtitutum fuerit, e contra vero impuritas hoc utiliſſimum inſtitutum plane evertat. Quodſi enim hoc vitium pro re licita atque indifferenti haberetur, plerique matrimonium propter multa incommoda, quibus laborat, inire recuſarent. Præterea docet, homines omni tempore ex hac parte conſenſiſſe, ut ſcilicet impuritatem ceu rem turpem atque infamem reſpexerint, quæ honeſto homine minime ſit digna. Quamvis enim vulgo credatur, ſcortationem a Paganis pro re licita fuiſſe habitam, tantum tamen abeſſe, ut hæc monſtroſa opinio, quam Poetæ tantummodo quidam diſſolutioris ingenii proferre non erubuerunt, ſingulis Paganis imputari queat, ut contrarium potius ex ſapientiorum ſcriptis atque legibus a Gentilium legislatoribus latis abunde eluceſcat, quod nimirum non modo adulterium, ſed etiam ſimplex ſcortatio apud ipſos pro re turpiſſima atque virtuti & naturali honeſtati maxime repugnante reputata fuerit. Poſtquam igitur Auctor his & multis aliis argumentis, quæ hic recenſere longum foret, demonſtraverat, impuritatem

ritatem ipſis naturæ legibus adverſari, jam ad argumenta ex ſacra Scriptura tum Veteris tum Novi Teſtamenti deducta progreditur, ubi inprimis obſervat, Chriſtum & Apoſtolos non modo adulterium, ſed etiam quæcunque alia ſtupra diſertis verbis prohibere, & de hoc vitio ſæpius quam de ullo alio ſermonem inſtituere, præterea in enumeratione plurimorum vitiorum idem plerumque primo loco collocari. Hac occaſione Auctor ſatis fuſe explicat Caput ſextum prioris Epiſtolæ ad Corinthios, in quo Paulus Apoſtolus Chriſtianos fere per totum illud caput ab hoc vitio graviter & copioſe dehortatur. Ubi per phraſin, qua Paulus affirmat, impuros in proprium corpus peccare, non illud tantum Apoſtolum innuere voluiſſe, Auctor exiſtimat, quod impuri proprio corpori noceant & varia mala ſibi ipſis accerſant, cum multa alia ſint peccata, quæ itidem corpori ejusque ſanitati noxam inferant. Hinc Paulum propter duas potiſſimum cauſas ita loqui ſibi perſuadet, primo quoniam non aliud peccatum tam directe deſtruat unionem noſtram cum Jeſu Chriſto, quam hoc ipſum, ſiquidem ille, qui cum ſcorto copulatur, unum fit corpus; ac proinde corpus hujusmodi hominis non amplius eſſe Chriſti membrum, & per conſequens eos, qui huic flagitio ſeſe addicunt, maximam ſibi ipſis inferre injuriam & ſic in proprium corpus peccare. Secundo Apoſtolum propterea hiſce verbis uti Auctor dicit, quod impudicitia, cum ſit res turpis atque infamis, magis quam ullum aliud peccatum corporibus & perſonis noſtris labem inferat, & maximam infamiæ notam nobis inurat, quemadmodum Paulus alibi etiam loquatur: Gentes nimirum animi ſui cupiditatibus indulgentes in tantam incidiſſe impuritatem, ut ipſi ſua corpora in ſeſe deturpaverint. Cum igitur Auctor hactenus evincere ſategiſſet, ſimplicem ſcortationem eſſe peccatum, jam ad adulterium perveniens neminem dubitare poſſe ait, quin hoc ſit atrociſſimum ſcelus, quod ipſam humani generis ſocietatem omnemque juſtitiam penitus evertat, quo factum ſit, ut etiam Gentiles adulterium omni tempore ceu abominandum crimen reputaverint, id quod iis, qui in hiſtoria & antiquitatibus non plane hoſpites ſunt, ſatis notum ſit, ſic enim, verbi gratia, Plutarchum

de Lacedæmoniis teſturi, ab iis adulterium pro re impoſſibili & plane incredibili habitum fuiſſe, cujus, teſte eodem Plutarcho, non alia fuerit cauſa, quam quod in hac civitate delitiis, rebus ſuaveolentibus & luxui locus non relinqueretur. Sed præter loca e ſacra Scriptura adducta, ex quibus atrocitas hujus delicti patet, Autor itidem memorat, quid veteres Chriſtiani de eodem ſtatuerint, quorum monimenta literis conſignata oſtendant, ab ipſis adulteros ad multos annos Eccleſia ejectos eſſe, quin etiam tempus fuiſſe, quo non recepti ſint in Eccleſiam, niſi inſtante mortis hora. Quid quod Cyprianus in Ep. ad Anton. teſtetur, quosdam de Epiſcopis eo usque progreſſos fuiſſe, ut dandam pacem mœchis non putaverint & in totum pœnitentiæ locum contra adulteria clauſerint. Quamvis vero hac ex parte modum exceſſerint, inde tamen conſtare dicit Cl. Oſtervaldus, quantum horrorem hujus delicti veteres Chriſtiani conceperint. In ſectione ſecunda Partis primæ funeſtum ſtatum, in quo impuri homines verſantur, Auctor pathetice deſcribit, & ſimul formidanda mala, quibus involvuntur, diſertis itidem verbis ob oculos ponit. Tertia ſectio fontes impuritatis, unde profluit, v. gr. ignorantiam, educationem, libros impuros, vitæ genus & ſpem impunitatis maximam peccandi illecebram, enarrat. Quarta autem ſectione reſpondet ad frivolas excuſationes, quæ ad extenuandum hoc flagitium adhiberi ſolent. Et denique quinta agit de officiis eorum, qui hujus ſceleris rei ſunt, ſi veram pœnitentiam agere & ſic æternas flammas effugere velint.

Poſt primam igitur Partem abſolutam Auctor in ſecunda agit de Caſtitate, ubi prima ſectio docet naturam caſtitatis, ſecunda exponit incitamenta, quæ nobis calcaria ſubdere debent, ut tanto magis hanc virtutem ſectemur, tertia denique media, quibus caſtitas comparari poteſt, diligenter enarrat. Quæ ſingula prolixius recenſere velle, non immerito ab inſtituto noſtro alienum videri poſſet, inprimis cum hujusmodi ſit argumentum, quod plerisque eruditis minime ignotum; utinam modo plures huic notitiæ convenienter vivant!

EN-

Digitized by Google

ENTRETIENS DE MAXIME ET DE THEMISTE.

i. e.

COLLOQUIA MAXIMI ET THEMISTII, SIVE Responsio ad Tom. X Biblioth. Sel. Clerici, & Jaquelotii Examen Theologiæ Bæliana.

Roterodami, apud Reinier Leers, 1707, 12.

Alph. 1 plag. 9.

QUæ variis hactenus ſcriptis agitata eſt controverſia inter Bælium, Clericum & Jaquelotium, ne quidem Bælio demortuo prorſus eſt aſſopita. Edidit enim poſt fata Bælii amicus quidam ejus hanc paulo ante obitum ab ipſo conſcriptam, ſed non conſummatam, reſponſionem, qua adverſarios durius tractat, læſamque velut patientiam ſuam prodit. Duæ ſunt libri partes, peculiaribus etiam inſtructæ titulis. In prima reſpondet ad ea, quæ Celeb. Clericus, poſt reciprocatam aliquoties contentionis ferram, Tomo X Bibliothecæ Selectæ ipſi oppoſuerat. Hic ingeminat, omnes Clerici accuſationes meris niti ſuſpicionibus, & longe fortiores contra eundem produci poſſe, quod v. gr. Trinitatem perſonarum divinarum neget, nec non æternitatem ſuppliciorum poſt mortem & peccatum originale, quodque quieſcentes hactenus Arminianas controverſias reſuſcitet. Se vero, ait Bælius, non aliud quid feciſſe, quam quod omnes abſoluti decreti propugnatores faciant, quod nimirum ſcripſerit, dubia contra illud aliaque myſteria ex rationis penu adducta, per eandem ſolvi non poſſe. Præterea zelum Clerici pro veritate fictum & nimis ſerum eſſe ait, tandemque de naturis plaſticis & Origeniſmo nonnihil diſputat.

Altera pars examinat *Jaquelotii Examen Theologiæ Bæliana.* Hic Bælius conatur adverſarium ſuſpectum de Arminianiſmo & Enthuſiaſmo reddere, ut par illi pari reddat, ſæpiusque aſſeverat, illum a Decretis Synodi Dordracenæ peralienum eſſe. Ceterum in ea Bælius ſententia perſiſtit, myſteria Chriſtianæ religionis repugnare notionibus communibus atque a ratione nimis valide impugnari. Cumprimis vero multum impendit operæ, ut doctrinam de permiſſione lapſus Adami magis magisque implicatam difficilemque reddat, omneque contra illam

dubiorum genus conferat, quo nomine etiam gratias ſibi deberi opinatur.

MEMORIE HISTORICHE DELL' ANTICHISSIma e nobile Città d'Oſimo.

id eſt,

COMMENTARII HISTORICI DE PERVETUSTA & nobili urbe Auximo. Auctore LUDOVICO MARTORELLO.

Venetiis, apud Andream Polettum, 1705, 4.

Alph. 2 pl. 14.

DUdum equidem fas erat in ſcenam hanc literariam producere limatiſſimum Opus, niſi ſerius paulo ad nos fuiſſet transmiſſum. Digeſtum illud a ſolertiſſimo Auctore decrepita jam ætate, annum nimirum ſecundum & ſeptuageſimum agente, ea fide & induſtria, ut peragratis veteribus marmoribus monimentisque Auximatum, excuſſisque inſuper tabulariis publicis Urbis pariter & Epiſcopali, bis mille & amplius antiquiſſimorum diplomatum membranaceorum, quæ bonam partem in hoc volumine integra exhibentur, ſollicite ſe pervagatum eſſe, in Præfamine profiteatur. Nos more noſtro potiora ſaltem quædam ex tam opulenta farragine delibabimus. Urbs ipſa
L. I. c. 1. *Auximum* (Italis *Oſimo*) uti incertæ eſt ſed antiquiſſimæ originis, ita ampliſſimam maximique olim nominis eam fuiſſe, Velleji,
c. 2. Plutarchi, Procopii aliorumque teſtimoniis conficitur. Colonia eo deducta Romanorum Ann. U. C. 573 Sext. Julio & Luc. Oreſte Coſſ. & Triumviralem juris dicundi Magiſtratum, & Prætorem
c. 4. in reliquas *Auximanæ* partes (id enim antiquiſſimum nomen Provinciæ fuit) imperium exercentem indepta eſt, Municipii etiam, quod in veteri lapide memoriæ proditum invenitur, ho-
c. 3. norem aliquandiu obtinuit. Dehinc & Piceni totius, & quæ pars illius erat, Pentapoleos caput facta, poſt Romam Gothis ereptam, non tam victricibus *Beliſarii* armis expugnata, quam dolo circumventa eſt. Sed nec ipſis Byzantinis Principibus diuturna hæc poſſeſſio fuit. Nam & brevi poſt Longobardis in ditio-

ditionem cesſit, & his ipſis demum a Carolo Francorum Rege L. I c. 5.
ſuperatis, cum aliis nonnullis Pontificii juris, Hadriano I ſedente, facta eſt. Ab eo tempore usque ad Friderici Ænobarbi in- L. II c. 1.
Italiam adventum, hoc eſt, ad A. 1154 quo fato uſa ſit, haud peræque annotatum reperitur, hominibus illius ævi armis potius, quam literis intentis, Archivis quoque plerarumque Italiæ civitatum ætatem iſtam minime excedentibus. Hoc certe conſtat, ſub memorato Principe filioque Henrico VI Imperio atque c. 2. 3. ſq.
Sacerdotio continua fere æmulatione inter ſe colliſis, Auximum etiam, quæ Pontifici favebat, cum adverſæ factionis civitatibus haud raro neque infeliciter depugnaſſe. Friderico tandem II valido cum exercitu Marchiam Anconitanam A. 1228 penetrante, excidio Spoletanorum, quod ſeptennio ante contigerat, admonita, ſponte ſe ſuaque Cæſari ſubmiſit, factum id indigne- c. 5.
adeo ferente Gregorio IX P. M. ut urbem cum cæteris juribus, c. 6.
tum imprimis libera hactenus neminique Metropolitanorum ſubjecta Sede Epiſcopali, qua jam inde a primi ſui Antiſtitis St. Luperci temporibus eminuerat, privandam exiſtimaret. Duravit hæc infelicitas usque ad exceſſum Imperatoris, quo tandem Tarenti A. 1250 inſecuto, cum Anibaldum agnatum Alexandri IV P. M. contra Manfredum filium naturalem Friderici, copiis ſuis adjuvaſſet, & Sedis Romanæ gratiam, & amiſſam dignitatem Epiſcopalem poſtliminio recuperavit. Et hæc quidem principia fuerunt majorum calamitatum & turbarum, quæ inſequentibus temporibus civitatem illam miſerum in modum afflixerunt. Ludovico Bavaro imperante, quod Gozzolinorum ci- L. III c. 2.
vium ſuorum tyrannide oppreſſa Gibellinis partibus iterum nomen dediſſet, Johannis XXII Avenione tunc temporis in Gallia commorantis fulmine percuſſa, & Urbis titulo & amplissimis poſſeſſionibus exui meruit; quæ cauſa probabiliter reddi poteſt, quare Epiſcopi illius, non ut ante, *Auximanenſis Civitatis*, ſed *Diœceſeos* ſaltem *Auximana* iſtis fere temporibus in veteribus chartis ſalutati deprehendantur. Etſi vero ſub Urbano V rurſus inter urbes cenſeri cœperit, non multo tamen poſt evenit, ut ob culpam eorundem Gozzolinorum res novas molientium ſibi imputatam, & mero & mixto Imperio indigna de- c. 8.

L. IV c. 4. clararetur. Evecto ad faſtigium ſummi Præſulis A. 1433 Eugenio IV, patria Veneto, Franciſco Sfortiæ hoſtilibus armis Marchiam invadenti ſub certis conditionibus ſubjecta, poſt decennium demum & Pontificis & Alphonſi Arragonum Regis exercitu in vicino poſito freta, virtute civium ſuorum iterum ſe in c. 12. libertatem vindicavit. A. 1476 acerrimo conflictu cum Anconitanis agros ipſius hoſtili manu infeſtantibus congreſſa, non absque ingenti ſtrage edita ſuperior ex acie receſſit. Extat memoria tam præclaræ victoriæ elegantiſſimo carmine expreſſa ab Antonio Onufrio, Auximate, inſerta hiſce Annalibus p. 327 ſeq.

L. V c. 1. 2 ſeq. Sed ingentem lætitiam poſt paucos annos interceperunt improbi Buccolini conatus, hominis turbulenti ingenii, & ad evertendam patriam plane nati. Is illuſtri patre Guzzone ex primoribus civitatis oriundus, favore plebis, quam multis largitionibus ſibi conciliaverat, abutens, d. 3 April. A. 1486 per cædem Optimatium quorundam, reliquis fuga ſibi conſulentibus, tyrannidem urbis occupat. Cincta inde civitate graviſſima a Pontificiis copiis duce Trivultio obſidione, poſt multas utrinque velitationes, tandem arbitro Laurentio Mediceo, eo conventum, ut Buccolino commiſſorum quidem venia concederetur, Auximum autem Domino ſuo legitimo rurſus reſtitueretur. Huc usque fere Auximatium Annales porriguntur; nec enim limites Sæculi XV multum excedunt. Quæ ſubjiciuntur p. 423 ſq. recenſionem *Epiſcoporum, Judicum* & *Celebrium Virorum Auximanenſium* continent. Ceterum non Antiquitatum ſolum Romanarum ſtudioſis, ſed & illis utilis videtur liber, quibus Italiæ ſtatum, qualis Sæculo XIII & XIV fuit, paulo penitius inveſtigare propoſitum eſt.

JOANNIS LINDER, MED. DOCT. WERMLANDIÂ-Sueci, de Venenis in genere & ſpecie Exercitatio.

Lugduni Batavorum, apud Andream Dyckhuyſen, 1708, 12. Conſtat $\frac{1}{2}$ Alphab.

IN præſenti tractatu omnia, quæ ab Auctoribus de venenis habentur, in unum Catalogum redigere, eorumque naturam & qua-

qualitates introſpiciendo, ac uberius examinando ad certas claſſes & ſumma veluti capita referre, adque ſolidorum & fluidi in corpore organico leges mechanicas deducere & explicare placuit Clariſſimo Autori. Venenum quanquam Latinis veteribus vocabulum μέσον fuerit, utriusque ſignificatus, & boni & mali, ſequiore tamen tempore pro eo tantum adhiberi cœptum eſt pharmaco, quod corpus humanum ſub parva ſui mole diverſa ratione lædere poteſt; cujus tres ſummæ ab Autore noſtro conſtituuntur claſſes: ita ut venena ſint vel corroſiva & acria, vel obſtruentia, vel narcotica ſeu ſoporifera. Venena corroſiva & acria ſunt, quæ deglutita ventriculum & tubulum inteſtinalem pro majore ſua vel minore aeredine, particularumque ſuarum vel aculeata & acuminata figura, vel ancipiti ſpiculorum acie per parvam ſuperficiem pungunt, ſodicant, irritant, ſecant, corrodunt, lancinant, inflammant, excoriant atque exulcerant; hinc vel ſingultum, vel vomitum, vel febrem, vel ſpaſmos convulſivos & ſuccuſſiones vel diarrhœam ſeroſam, vel dyſenteriam, inteſtinorum ulcera, alvinarumque fæcum fœtorem teterrimum pariunt. Quinimo agunt in ipſum noſtrum vitalem liquorem ejusque vaſa. Nam ex ſpiculo ſive fixo ſive volatili inter fibras corporis vivi elaſticas ſeſe interponente vas ex illis fibris conſtans oſcillat, liquido canalis in ſpiculi extremitatem eminentem inſultante, adjuvante ſalis volatilis motu ſpontaneo. Ita quidem ut ſi acredines hæ fuerint leves, impulſusque etiam levis ipſius fluidi, ſolidumque flaccidum, titillatio tantum oriatur, ex majori autem particularum infixarum acie, fixitate & pondere partisque ſolidæ majori tenſione & liquidi incumbentis fortiori incurſu ruptio fiat, & ſolidi corroſio. Ex quo ſequitur, robuſta corpora, quæ vividius oſcillant, vimque elaſticam majorem poſſident, ab acribus venenis magis affici, quam debilia, tarda & flaccida. Sanguinem interim corroſiva venena coagulant, ejus globulos & totam miſturam diſcerpendo, ut tenuiſſimæ particulæ amandentur per vaſa lateralia, reliquæ vero craſſiores difficilius loca anguſta trajiciant; vel globulos ſanguineos transfigendo, ſicque ſanguinem ad motum ineptiorem reddendo. Per acria iſta motum vaſorum oſcilla- Cap. I.

torium

torium augentia ſanguis & reſolvi poteſt, dum plurimis canalium contractionibus in minores dividitur particulas, & juxta quoque craſſeſcit, dum ex majori calore corporis per iſtum fluidorum ad ſolida attritum excitato tenuiſſima quæque exhalant,
Cap. II. III. coeuntibus reliquis in offam grumeſcentem. Atque talia corIV. roſiva venena ex triplici Naturæ Regno cum brevi ſymptomatum inde propullulantium hiſtoria examinat, inque peſtis cauſam
V. præ ceteris inquirit Noſter. Venena obſtruentia ſunt, quæ particulis ſuis vel viſcoſis vel cretaceis & arenoſis varias in corpore obſtructiones efficiunt, vaſis tenuibus & locorum anguſtiis ſeſe firmiter agglutinando, inque iisdem pertinaciter hærendo, unde atrophia & labes, calculoſæ concretiones, alvi conſtipatio, febres, aut interceptio anhelitus tragica ſæpe ac lugubri ſcena obſervata fuerunt. Quodſi enim viſciditas ad conicos arteriarum fines rectiſſimos vi cordis detrudatur, nec inde propelli poſſit, ibi hærebit hæc, & accedente liquidorum continuo a tergo impulſu vas dilatabit, cumque eo in unum quodammodo coaleſcet. Vas ſic obduratum vicina comprimendo dolorem primo obtuſum excitabit cum levi horripilatione ex denegato ſanguinis in ſuperficiem corporis influxu; & cor, quod parum ſanguinis accipit ab obſtructis partibus, conatur quidem eum per arteriam expellere, ſed ob reſiſtentiam majorem in conicis arteriarum finibus omnis ejus ſyſtole & diaſtole eſt inanis, & fruſtranea, licet cita & creberrima: unde vaſis majoribus cruore turgentibus obſtructa extremitate conica laterales rami comprimuntur, vel & interdum ampliantur, & ſanguis per anguſtiora varie rotatur, varioque ſic ad illa particularum ejus attritu calor ingraveſcit febrilis, corde ſimul quocunque modo in contractiones crebriores proritato cum pulſu frequenti. Interim viſcoſitas hæc ſtagnans ad conos arteriarum ultimos mora ſua & impulſu liquidorum viciniorum, præſertim ſi cordi propior hæſerit, varie conteritur, alcaleſcit, exaſperatur, ac dum acre alcalinum ſanguini vaſisque vicinis impertitur, vaſa inde compuncta valide oſcillant, præ cæteris autem cor. Sed quando obſtructio aliqua & collectio viſcidi aut liquidi cujuscunque, extra vaſa ſit, eodem quidem liquorum vicinorum appulſu & actione

actione varia primo mutatur in pus bonum, blandum, æquale, & non acre, ſi vero pro ratione loci illud ſuppuratum ex corpore nequeat exprimi, nec in vaſa reſorberi, parili repetito ſolidorum fluidorumque incurſu ex pure blando tranſit in pus acre, fœtidum, ſaponaceum, alcalinum: & ſi inſignis acredo fuerit, obſtructionis magnæ, vicina ſolida corroduntur, & corripiuntur gangræna, quam ſphacelus excipit, hunceque mors. Eidem viſcido per vaſa circulanti, ſed tarde meabili, ſi acredo quædam pariter meabilis intermixta fuerit alcalina, muriatica, ſalina, aut oleoſa, illa quidem pars, quæ levior, a corde per carotides ad cerebrum evibratur, & maniam vel apoplexiam excitat, craſſior vero & gravior ad inferiora quidem vaſorum cava abdominalia demergitur, ita tamen, ut craſſiores particulæ ad laterales cœliacas, meſentericas renalesve detrudantur ramos, & mali hypochondriaci exiſtant autores, ſolidioribus ac ſubtilioribus libere & linea magis recta majora vaſa trajicientibus. In glanduloſas vero partes fortiter impactum viſcidum humido omni plane diſcuſſo inque venas proximas abſorpto induratur, & ſcirrhum producit. Sed & ſolidæ partes ad obſtructiones ſuam tribuere ſymbolam norunt, deficiente ſcilicet ſua contractilitate. Qui elaſticitatis defectus vel naturaliter alicui accidere poteſt, a primis initiis ortus, vel ab otio & vita quieta; aut quando villi vaſorum muſculares viſcidis particulis quoad interſtitia nimium repleti ad oſcillandum ſegnes evadunt, & debiles hinc liquida contenta in glandularum anguſtiis ſiſtuntur; aut quando fibræ canalium ex. gr. ex calidi potus abuſu madefactæ flacceſcunt, laxantur, debitumque pro fluiditate humorum conſervanda tenſionis contractilitatisque amittunt gradum; aut quando ſtamina hæc vaſorum nervea ex inopia ſeroſæ partis vel diuturna & vehementi oſcillatione a naturali indole vel frigore ſicceſcunt & areſcunt. Tertio loco narcotica & ſoporifera examinantur venena, idque diſcriminis inter utraque conſtituitur, quod hæc ſimpliciter ſomnum efficiant, illa vero ſtuporem inducant partibus ſolidis. Mechaniſmum horum quod attinet, exiſtimat Noſter, ea pro ſaporis ſui naturalis indole, vel ipſa etiam fermentata & vinoſa nervorum cerebri Cap. VI.

principia & nervos ipſos adurere, & conſtringere, ita ut reddantur ſtupidi, inſenſibiles & indolentes, nihilque fluidi transmittant, quamdiu ſtatus ille cerebri perdurat. Et ſi talia, ipſos cerebelli vitales nervos contingant, vitam tollere apta ſunt. Ut taceamus, liquida per narcotica magis aut minus coagulata, exiliſſimos cerebri mæandros obdurare, diſtendere & comprimere. Opiata tamen peculiare quid obtinent, quod ſcilicet ſecretiones immodicas omnes ſufflaminent. Idque contingere exiſtimat Autor Clariſſimus, quod opiata particulis lævibus & politis ſuis, dum primo propinata ſunt, vaſorum latera titillent, ſenſumque lætitiæ producant, hinc vaſa omnia majora corrugentur, fibrillæque contrahantur, ſieque, oſculis & orificiis minorum vaſorum
Cap. VII. ex majoribus derivatorum occluſis, ſecretiones ceſſent. Ex quibus omnibus liquet, ſolum motum vel interne vel externe excitatum pure mechanicum omne mutationum genus in corpore animali poſſe perficere, tam quoad ſolidas, quam fluidas partes. Sic etiam ſolo motu ſpirituum animalium, quos ſubtiliſſimam aquam eſſe credit, mutato, tot inde interdum exſultare incommoda, & mala, quot vel ex ipſiſſimo aſſumto veneno poſſent generari. Hoc interim obſervatum eſt, pro varia recipientis venenum diſpoſitione diverſimode etiam id ſcenam ſuam abſol-
VIII. vere, i. e. dari venena reſpectiva. Faſcina quanquam a plurima hominum parte arte diabolica peragi credantur, Autor tamen noſter cum nihil hic niſi phyſicas rationes reperiat, magica omnia res maxime naturales pronuntiat, philtra vero & pocula amatoria ſuperſtitioſa & vana non minus dicit, ac raptum puerulorum & commutationem cum filiis gigantum, quin potius in talibus infantibus acredinem quandam ſub viſcido tegmine latentem ſubeſſe exiſtimat, quæ rachitidem inducat. Ad quam claſſem & ligaturas neonuptorum, ſuccubos & incubos refert.
IX. Poſt hæc ſigna refert, quæ in cadaveribus venena eorumque ſpecies poſt ſe relinquunt; prudentem tamen jubet eſſe Medicum Politicum, ne venena in corpore genita pro talibus propinatis
X. habeat, ſicque ſibi vel Judici imponat. In venenorum curatione ad claſſes eorum jubet reſpicere, & quæ circa febrium acutarum & peſtilentialium, ut & chronicorum morborum curam faci-

Digitized by Google

faciendum ſit, inculcat. Tandem qua ratione indagare venena alimentis commixta conveniat, docet. Inter illa vini & aquæ bonitas vel pravitas ut per præcipitantia vel per reagentia nuncupata, quæ acidi & alcalini ſalis dominium & præſentiam manifeſtant, ſit cognoſcenda, fuſius commemorat. Cap. XI.

LEGES EXPERIENTIARUM FUNDAMENTALES, exhibitæ a C. WOLFIO.

QUicquid per intuitum perceptionum noſtrarum cognoſcimus, *experiri* dicimur. Quare cum eædem ab objectorum externorum in ſenſus noſtros actione pendeant; experientia ſingularium eſt, non univerſalium. Ad experientiam igitur provocans, caſum ſingularem afferre debet, tum ut judicare liceat, quænam per intuitum noſtrarum perceptionum innotuerint, tum ut appareat, qua ratiocinii forma ex intuitu cognito deductum fuerit, quod inde derivatum. Cavendum præterea, ne per experientiam cognita ultra ſuos limites extendantur. Super ſuis perceptionibus ſi mens reflectit, hoc eſt, ſi in totali partiales multas diſtinguit, aut ſe diſtinguere non poſſe animadvertit; notiones format, in caſu quidem primo diſtinctas, in altero confuſas: quemadmodum oſtendimus in his *Actis Menſ. Nov. A. 1707 p. 508.* Et quoniam hæ notiones aliis formandis anſam ſuppeditant, §. 4 *Sched. cit.* eas *primigenias* appellare libet. Patet adeo, nos notionum primigeniarum certitudinem per experientiam cognoſcere. Quis enim dubitet, ens iſtiusmodi notis diſtinctum, quales notio formata involvit, poſſibile eſſe, cum tale exiſtere experiatur? Ne vero unquam contra notionum illarum amplitudinem peccetur, ſemper habenda eſt ratio notarum, quas involvunt. Duplex nimirum notionum eſt uſus. Alter in eo conſiſtit, ut rem oblatam recognoſcere valeamus, hoc eſt, ut nobis conſtet, rem oblatam eſſe illam, quæ hoc vel iſto tempore, hoc vel illo loco nobis occurrit, aut cui hoc vel iſtud nomen tribui ſolet: qui certe haud exiguus habendus, quoniam rebus externis ad perfectionem noſtram promovendam opus habemus, adeoque eas recognoſcere debemus. Et tum quidem perinde videtur, ſive no-

tio noſtra diſtincta fuerit, ſive confuſa. Eſt tamen diſtinctarum præ confuſis prærogativa inſignis: illæ nimirum cum aliis abſente objecto communicari poſſunt, hæ minime, utut abſente objecto in eo reproducantur, qui objectum præſens aliquando ſibi eandem ingeneraſſe recordatur. Multa hic utilia nec in vulgus nota dici poterant: verum enim vero ea non ſunt hujus loci. Alter notionum uſus eſt aliorum ex illis deductio, quæ tum per notarum, quas involvunt, evolutionem, tum per plurium notionum inter ſe collationem abſolvitur, mutuos rerum reſpectus manifeſtantem. Tum vero notionum amplitudo ſancte cuſtodietur, ſi quæ cum notis, ex quibus notio diſtincta componitur, neceſſarium nexum habentia intuemur, nunquam alii rei tribuamus, niſi in qua notas illas diſtincte diſcernimus. Omnis, quæ hac in parte oriri ſolet, confuſio inde petenda, quod, dum multa de una eademque re percipimus, nullam ejus certam notionem formamus; ſed nunc hac, nunc iſta nota ad eam recognoſcendam utimur. Experimur ulterius aliqua fieri poſſe, hoc eſt, rei uni competere vim mutandi alteram: id quod dum contingit, rem A in alteram B *influere* dicimus, & motus, quo A mutat B, influxus ipſius A in B vocari ſolet. Experientia igitur cognoſcuntur rerum mutui in ſe invicem influxus ac inde pendentes mutationes. Cognitionis hujus caſus triplex. Aut enim mutatio ſola in ſenſus occurrit, aut una cum iſta cauſæ, hoc eſt, res influentes percipiuntur, aut denique ipſe etiam influxus diſtincte percipitur. Quemlibet horum caſuum eſſe probabilem, exempla obvia confirmant. Si mutatio ſola in ſenſus incurrit, per experientiam non aliud conſtat, quam hoc vel illud fieri poſſe, ſeu rem aliquam mutationem quandam ſubire poſſe: nondum autem intelligitur, quibus poſitis cauſis atque conditionibus & quo poſito influxu id poſſibile ſit. Quodſi itaque conſideremus, qualis res ante iſtam mutationem fuerit, & qualis a facta mutatione exiſtat, atque cognitiones noſtras per præcedanças vel experientias, vel ratiocinationes acquiſitas recolentibus ſuccurrant, quæ illam mutationem efficere valeant; cavendum eſt, ne per experientiam cauſas illas nobis innotuiſſe arbitremur: alias de veritate cognitionis ſe-

curi

curi debitum ratiocinii examen negligemus. Si una cum mutatione cauſæ in ſenſus incurrant, non autem earundem influxus; per experientiam nobis innoteſcit, vel facta rerum quarundam combinatione aliquid fieri, vel unum alterum ſubſequi, vel quædam una fieri. Si ex rerum contiguitate ſequatur mutatio, inprimis ſubitanea; quin una mutationis alterius cauſa exiſtat, dubitandum non eſt. Ne vero experientia facile abutamur, cum cura obſervandum eſt, quibus poſitis aliquid ſequatur: quoniam enim nihil abſolute poſſibile niſi Ens a ſe, quod uti omnes realitates ita & poſſibilitatem in gradu abſolute ſummo poſſidet, ſed quicquid poſſibile, non niſi ſub certis conditionibus poſſibile eſt, (prout facile demonſtratur,) quænam ſint illæ conditiones, poſſibilitatis characteres, omnino ſcrutandum. Alias profecto pro poſſibili aſſumemus, quod poſſibile non eſt, & quicquid ex iſtiusmodi experientiæ principiis confuſis deducitur, ipſe eventus erroneum comprobabit. Certus autem evades, quibus poſitis aliquid fieri queat vel a priori, vel a poſteriori. A priori indagabitur, ſi earum rerum, quæ in aſſumta hypotheſi ponuntur, notiones inveſtigentur diſtinctæ, modo ex ſchediaſmate ſupra citato facile eruendo, & per earundem collationem inquiratur, num iis poſitis, quod factum eſt, fieri debere concipiatur. Quod enim ob mera poſſibilia fieri poſſe concipis, illud ipſum utique poſſibile exiſtit: quod non negabit, qui vel ſola *Euclidis* elementa primis labris deguſtavit & cauſam certitudinis demonſtrationum meditatus eſt. A poſteriori ad eundem certitudinis gradum pervenies, ſi denuo factis iis, quæ propoſitionis tuæ hypotheſis ſuppeditat, denuo fieri obſervas, quod alias fieri obſervaſti, & ſub determinatis quibusdam conditionibus fieri poſſe collegiſti. Inprimis hic quoque conſiderandum eſt, quicquid in eſſe alterius influit, illud determinatis agere viribus, atque omnem effectum viribus productricibus proportionalem eſſe. Ne igitur poſſibilitatem ejus, quod fieri per experientiam cognovimus, ultra ſuos limites extendamus, vires accurate æſtimari debent. Atque hic uſus eſſe debet experimentorum inſtrumentis pretioſis inſtitutorum: & potiſſimus veræ Phyſicæ ſcopus eſt, virium, quibus agunt res naturales, leges eruere ac erutas ad

uſum indigentiæ vitæ humanæ, nec non ad æſtimandam Numinis perfectionem transferre. Si unum alterum ſubſequi, vel quædam una fieri experiamur; nondum ſufficiens nobis eſt inferendi ratio, quod unum alterius cauſa exiſtat, quæ enim conſtanter connexa ſunt, eorum vel unum eſt cauſa alterius, vel utrumque a communi cauſa dependet; quæ ſæpius ſe mutuo excipiunt vel comitantur, ne quidem communem cauſam habere debent, ſed ſine communi nexu una exiſtere poſſunt; utrumque ſæpius accidere in tempore omnibus rebus communi ſufficit. Denique ſi ipſe influxus noſtros feriat ſenſus, apprime obſervanda ſunt, quæ de accurata virium æſtimatione modo dicta ſunt, ne in concluſionum deductione paralogiſmos committamus inferentes, quod inferri non debebat. Hæc ipſa ratio etiam exigit, ut perſcrutemur, numqua influxus pars ſenſus noſtros forte effugiat: ubi repetenda ſunt, quæ paulo ante de poſſibilitatis characteribus conſtituendis in medium protulimus. Has experientiarum leges in uſum privatum jam ante aliquod temporis intervallum erutas publice commemorare libuit, cum videam in virorum etiam inſigni judicio præditorum ſcripta errores ſubinde irrepere, quia ad illas non ſatis reſpiciunt, quodque plurimi reperiuntur, qui, dum experientiis continuo ſtudent, ignorant tamen, quomodo experientiis utendum. Noſtra vero methodo qui experientias tractaverit, non modo ſingularium notitia animum imbuet, ſed & ad univerſalium cognitionem certo pede promovebitur. Formabit enim notiones diſtinctas, quæ univerſales ſunt & univerſalitatis ſuæ characteres involvunt, vi quorum res multæ, ſed ſemper ſine errore cognoſcuntur: formabit judicia hypothetica de poſſibilibus, quorum hypotheſis certiſſimas univerſalitatis notas prodit & theſium ad ſingularia applicationem dexterrime moderatur.

AN ESSAY TOWARDS THE THEORY of the ideal or intelligible World.

h. e.

TENTAMEN DE THEORIA MUNDI IDEA-

lis

Digitized by Google

lis ſeu intelligibilis. Pars ſecunda. Autore JOANNE NORRIS.

Londini, apud S. Manſchip & W. Hawes, 1704, in 8.
Conſtat Alph. 1 & plag. 15.

Attributa divina eſſe prima poſſibilia atque ex hoc æterno fonte rerum omnium reliquarum ideas promanaſſe, dudum notavit Illuſtris *Leibnitius* in Actis noſtris A. 1684 p. 540. Mundus igitur idealis ab omni æternitate in Deo extitit, cui cum per omnipotentem nutum exiſtentiam ſuperadderet, ex non apparentibus fiebant viſibilia omnia. Hunc mundum idealem in prima operis ſui parte deſcripſit Cl. Autor: cujus cur in Actis noſtris nulla facta fuerit mentio, non ſatis meminimus. In parte altera, de qua jam nobis quædam dicenda, relationem mundi idealis ad mentem noſtram expendit, *Carteſii* atque *Malebranchii* doctrinas Metaphyſicas utplurimum defendens. *Capite* igitur *primo* de principio cogitationum ubi diſquirit, cogitationes cum *Carteſio* ad animam refert, addita hac ratione, quod cogitatio ſit nobiliſſima operatio, quam in nobis deprehendimus, adeoque ad nobiliſſimam partem, quæ eſt anima, referenda. Animam ſeu ſubſtantiam cogitantem eſſe diverſam a corpore ſeu ſubſtantia extenſa, cum eodem *Carteſio* & ejus aſſeclis probat, quod hæ duæ ideæ ſint diverſæ, diverſitas autem idearum rerum ipſarum inferat diverſitatem. Eſſe autem diverſas, cum iisdem evincere conatur, quia ſubſtantiæ cogitantis ideam habemus, utut de ſubſtantia extenſa dubitemus, immo eam prorſus non dari ponamus. Addit, quod Ens ſumme perfectum, qui Deus eſt, ideam extenſionis excludat, non vero ideam cogitationis; quod Deus ſubſtantiam cogitantem creare poſſit, quæ non ſit extenſa; quod extenſa ſine cogitatione actu producatur. Unde infert, ex ſubſtantia extenſa non magis fieri poſſe cogitantem, quam ex quadrato circulum: Deum ſcilicet extenſam non poſſe reddere cogitantem, niſi eſſentiam ejus prorſus immutet. *Cap. 2* de anima brutorum notat, quod, utrum cogitationes habeat, nec ne, cum intimam eorum eſſentiam ignoremus, ſine revelatione divina innoteſcere nequeat. Probabilius tamen eſſe commonſtrat,

bruta

bruta animabus rationalibus carere. *Cap. 3* octo proponit cogitationum diviſiones. Diſtinguit eas 1 in formales & objectivas; 2 in directas & reflexas; 3 in cogitationes perceptionis & volitionis; 4 in activas & paſſivas; 5 in ſimplices & complexas; 6 in claras & confuſas; 7 in abſtractas & concretas; 8 in puras & impuras, & ſub finem cogitationem cum viſione comparans, multa ex *Malebranchii* Dialogis Metaphyſicis deſumſit. Cogitatio formalis eſt ipſi actus, quo cogitamus. Eum ignorari, ait, quod cognitionem mentis, adeoque & operationum ejus, non idealem, ſed ſenſualem habeamus. Cogitationem objectivam ſumit pro objecto ideali, non reali, ad quod cogitatio refertur. Apparet itaque, cum cogitatione Autoris objectiva coincidere Scholaſticorum formalem, quibus objectiva eſt ipſum objectum reale externum. Ceterum omnem cogitationem formalem vel mera perceptione abſolvi, vel per modum deſiderii fieri, notat Autor addens, quod ſemper ſit ſimilis ac uniformis naturæ, ita ut omnis diverſitas ab objectiva ipſius parte ſit petenda. Cogitationem directam dicit, ſi actus in ſuo ideali objecto terminatur; reflexam, ſi in ſe ipſo. Terminos hos figurativos pronuntiat, a motus determinatione mutuatos; aſt clara mentis idea carentes dicere non poſſe, quidnam ſit illud, quod in cogitatione cum motus determinatione ſimilitudinem inferat. Differentia inter perceptiones & volitiones per experientiam ſtabilita, illas in intellectuales, quibus res extra nos & a nobis diſtinctas; & in ſenſuales, quibus intime nosmet ipſos perſentiſcimus, ſubdividit. Hac occaſione carpit Scholaſticos, quod operationes intellectus in ſimplicem apprehenſionem, judicium & diſcurſum dividant, cum diſcurſus ſit quoque judicium, quo propter datam rationem aliquid eſſe judicamus, & judicium ad voluntatem pertineat. Nec patitur, ſcientiam dici propoſitionem, cui aſſenſum præbemus ob evidentiam perfecte cognitam, ſed nudam perceptionem facit. Aſſenſus vero ipſi eſt triplex, præbitus 1 teſtimonio ſeu autoritati; 2 evidentiæ incompletæ; 3 evidentiæ completæ. Ille fidem, is opinionem, hic conſenſum plenum conſtituere dicitur. Præterea aſſenſum dividit in mediatum & immediatum: quorum ille in nuda duarum idearum comparatione, hic

ne, hic in mediatione ideæ tertiæ fundatur. Pro activis habet omnes volitiones; pro passivis omnes perceptiones sensuales; pro activis ex parte, & ex parte passivis perceptiones intellectuales. Ad cogitationes complexas judicia refert: perceptiones simplices vocat, si mens solas expendit ideas; ast compositas, si simul eorum habeatur ratio, quæ inde resultant. Omnem tamen perceptionem simplicem esse quoad actum, utut non quoad objectum. Perceptionem complexam seu perceptionem relationis idearum aut veritatis esse, quæ proprie scientia vocatur, quæ itidem vel immediata, principiorum scilicet, diciturque intuitiva, vel mediata, nempe conclusionum, diciturque demonstrativa. De cogitatione clara & confusa dum disserit, in multis *Cartesianorum* placita approbat; ast in eo tamen *Cartesium* perstringit, quod inter ideam claram & distinctam distinguat. Ipse inter claritatem cogitationis & claritatem expressionis distinguit, atque hanc ad terminorum definitiones redire notat, claritatem vero perceptionis criterium veritatis cum *Cartesianis* facit. Abstractionum duplicem indicat usum, quod 1 claritati, 2 extensioni idearum inserviant. Distinctionem inter puram & impuram cogitationem non minus ad voluntatem, quam intellectum refert. Actionem voluntatis dicit puram, si perfecte voluntaria; impuram, si ex parte voluntaria, ex parte involuntaria. Respectu intellectus perceptionem puram vocat rerum immaterialium, impuram materialium. Ubi una de distinctione inter intellectum purum & imaginationem disputat. *Cap. 4* distributionem objectorum sensibilium generalem in suas species affert & *Cap. 5* adstruit, quædam objecta intelligibilia immaterialia, ut cogitationes nostras, divinas ideas atque Deum inprimis ipsum, immediate & per se intelligi; reliqua vero mediante idea. Dei profecto nullam dari ideam ab ipso distinctam, ipsumque nobis intimius præsentem esse, quam ulla res alia. Optime probari obiter monet, quod Deus existat, quia, nisi existeret, immediate eum non perciperemus, cum non entis nullæ sint affectiones. Quod omnia objecta materialia, ac forte etiam quædam spiritualia per idearum mediationem, nequaquam vero per se ipsa intelligantur, inter alia *Cap. 6* hoc argu-

mento ſtabilire ſatagit, quod ſub ſcientiam cadant, quæ neceſſariorum ac immutabilium; res vero immateriales immutabiles exiſtunt, non quatenus in rerum natura exiſtunt, ſed quatenus in ideis ſuis latent. *Cap. 7* argumentis potiſſimum *Malebranchii* evincere ſtudet, objecta materialia non emittere ullas ſpecies ipſi ſimiles, nec eas, ſi vel maxime emitterentur, perceptibiles futuras. Diſputat etiam contra *Lockium*, & refellit vulgatum illud: nihil eſt in intellectu, quod non fuerit in ſenſu. *Cap. 8* negat, ideas a mente produci, cum nullius iſtiusmodi virtutis ſibi conſcia exiſtat, & ideæ ex natura ſua ſint improducibiles, utpote æternæ, neceſſariæ, immutabiles. Addit alia argumenta a *Malebranchio* mutuata. *Cap. 9* eorum opinionem rejicit, qui ideas a Deo in nobis creari aſſerunt, *Malebranchii* argumentis denuo confiſus. Urget præterea, ideas a Deo ſucceſſive in nobis creari non poſſe, quod omnes una habeamus, cum omnes res cogitare velle poſſimus. *Cap. 10* ejusdem *Malebranchii* argumentis illorum ſententiam impugnat, qui res a mente percipi defendunt, dum proprias modalitates contemplatur, cum modalitates a ſubſtantiis diſtinctæ concipi ne queant, quemadmodum ideæ ab anima diſtinctæ concipiuntur. *Cap. 11* tandem *Malebranchii* hypotheſin de viſione rerum omnium in Deo menti intime conjuncto amplectitur, aliis tamen verbis eandem effert, quod ſcilicet ideæ, per quas percipimus, ſint ipſiſſimæ ideæ divinæ. Etenim cum realiter eædem ſint cum eſſentia divina, eas quoque inſtar hujus per ſe perceptibiles eſſe & cum ipſa nobis intime præſentes, adeoque & nobis per ſe intelligibiles. Rationes plures *Cap. 12* ſuperaddit, quod nimirum omnes reliqui percipiendi modi ſint impoſſibiles, quod ideis competant attributa divina, æternitas, neceſſitas, immutabilitas, quod eædem objectum ſcientiæ & fundamentum veritatum æternarum conſtituant. Phraſin vero *Malebranchii* ſe ideo immutaſſe ait, ne quis cogitet, res ipſas in Deo videri. Sub finem corollaria conſiderat, quæ ex hac hypotheſi deduxit *Malebranchius* & *Cap. 13* monſtrat, in quantum hujus hypotheſeos fundamenta a Scholaſticis poſita fuerint, ipſamque *Auguſtini* autoritate confirmat. Multum in hac materia

teria lucis Autori affulſiſſet, ſi ſchediaſma *Leibnitianum* ſuperius laudatum expendere libuiſſet.

RECHERCHES HISTORIQUES ET GENEALOGIQUES des Grands d'Eſpagne.

i. e.

JACOBI GUILIELMI IMHOFII DISQUISITIONES Hiſtorico-Genealogicæ de Grandibus Hiſpaniæ, &c.

Amſtel. apud Zachariam Chaſtelain, 1707, 12.
Plag. 12 & figg. æn. pl. 2.

POſtquam ſuperiori Menſe Cl. Imhofii *Stemma Regium Luſitanicum* produximus, nunc alium non minus eximium Imhofiani ingenii fœtum, Gallica lingua conſcriptum, eodemque fere tempore apud Batavos excuſum ſiſtimus. Primus in hoc genere eſt, qui prodit, ac præter *Inſignia* cujusque familiæ, Grandatu, ut ſic loquamur, ornatæ, elegantiſſime exſculpta, repræſentat quoque novam *Tabulam Geographicam* Portugalliæ Hiſpaniæque, qua, ſingulari prorſus exemplo novoque invento omnes illæ provinciarum partes, quæ notabiles ſunt, vel *Ducatuum*, vel *Marchionatuum*, vel *Comitatuum*, vel *Baroniarum*, vel *Dynaſtiarum*, adeoque *Grandatuum*, titulis curioſe ſunt expoſita; ut hac ratione ſpecies iſtæ velut in arctum contractæ facilius oculis animisque inhærere poſſint. Præfatio, quæ opuſculum hoc non parum commendat, differit prolixe de origine, prærogativisque & diſtinctione Grandatuum Hiſpaniæ inter ipſosmet. *Grandes* autem *Hiſpaniæ* dicuntur, *primi Regis Cives ſeu Vaſalli, qui neminem ſupra ſe agnoſcunt, præter ipſum, & privilegio gaudent obtegendi caput, ſedendique coram ipſius Majeſtate*, quare etiam per antonomaſiam Grandes adpellantur. Nititur autem hæc dignitas tam ſucceſſione hæreditaria in familiis & terris, harum poteſtati ſubjectis, quam merito illuſtrium perſonarum. Quemadmodum autem eos, qui natu ſunt Hiſpani, *Grandes Caſtiliæ*, ita, qui extra Hiſpaniam hoc honore ornantur, *Grandes Hiſpaniæ* vocari, ſolennis

lennis eſt conſuetudo. Omnium autem *tres* potiſſimum ſunt *Claſſes*. Ad *priorem* qui pertinent, operiunt caput, etiam non juſſi, quotiescunque cum Rege loquuntur. Qui ad *ſecundam*, non niſi facto ad Regem ſermone, ipſoque reſponſum dare incipiente; & qui ad *tertiam* demum, non niſi finito adloquio, & a Rege paululum recedentes. In ipſo opere Autor celeberrimus de Grandibus, qui vel ſunt gente Hiſpani, vel ditiones in Hiſpania poſſident, agit, eorumque conditionem, nomina, virtutes, nuptias, liberos, agnatos & inſignia tribus Libris repræſentat. Primus exhibet *Duces* ſcilicet *Abrantes*, *Alba* vel *Alva*, *Albuquerque*, *Alcala*, *Arcos*, *Aveiro*, *Baena*, *Beiar*, *Camina*, *Cardona*, *Eſcalona*, *Feria*, *Frias*, *Gandia*, *Hijar*, *Hueſca*, *Infantado*, *Lerma*, *Linares*, *Maqueda*, *Medinaceli*, *Medina de Rioſeco*, *Medina Sidonia*, *Medina de las Torres*, *Montalto*, *Najera*, *Oſuna*, *Paſtrana*, *Peñaranda*, *San Lucar la Mayor*, *Segorbia*, *Seſſa & Soma*, *Terranova*, *Torres Novas*, *Veragua*, *Vibona*, *Villahermoſa* & *Uzeda*. His ſubjunctus eſt Dux, non Grandis Hiſpaniæ, *de Ciudadreal*. Secundus *Marchiones*, ut ſunt *Aguilar*, *Ayrona*, *Alcanizas*, *Aſtorga*, *Los Balbaſez*, *Camaraſa*, *Carpio*, *Caſtel Rodrigo*, *Caſtromonte*, *Comares*, *Denia*, *Hinoyoſa*, *Laguna*, *Leganez*, *Mancera*, *Mondeiar*, *Montealegre*, *Priego*, *Santa Cruz*, *Velada*, *Los Velez*, *Villa Franca* & *Villena*. Tertius denique *Comites* ſiſtit, nempe *Aguilar*, *Altamira*, *Alva de Aliſte*, *Aranda*, *Los Arcos*, *Baños*, *Benavente*, *Cabra*, *Ciſuentes*, *Fuenſalida*, *Lemos*, *Lerin*, *Medellin*, *Miranda*, *Monte-Rey*, *Olivares*, *Oñate*, *Oropeſa*, *Palma*, *Paredes*, *Peñaranda*, *Sant Eſtevan*, & *Santa Gadea*. Quæ vero de his familiis adnotantur, legi in ipſo libro malunt, quam hoc loco ſine ordine tradi. Maxime autem juvabit curioſos, vel in compendio cognoſcere rationem Genealogicam familiarum Hiſpaniæ illuſtrium, quarum notitiam habere, præſenti rerum in Hiſpania ſtatu, non erit fortaſſis inutile.

JUSTI CHRISTOPHORI BOEHMER, POLIT. ET Eloquentiæ Profeſſoris, Proluſiones VII, Publicarum lectionum auſpiciis in Academia Julia præmiſſæ.

Helm-

Digitized by Google

Helmſtadii, apud Ge. Wolfgangum Hammium, 1707, 4.
Plag. 8.

EX quo Clariſſimus Vir, *Juſtus Chriſtophorus Bœhmer*, Politices primum, & poſtea Eloquentiæ etiam Profeſſor conſtitutus eſt in Academia Julia, bene ornare cœpit provinciam ſuam, editis varii argumenti programmatibus, orationibus, diſputationibus, & monimentis eruditis aliis. Nec tacenda hoc loco Nicolai Burgundi Hiſtoria Bavarica, quam paucis antea viſam cum Præfatione luculenta aliquot abhinc annis recudi curavit. Noviſſime & Proluſiones, ſeptem prælectionibus publicis annis MDCCIV MDCCV, MDCCVI præmiſſas, edidit. In prima Proluſione repræſentat ideam florentis ſtatus litterariæ ſocietatis. Diſſerit initio de neceſſitate & utilitate, ac demonſtrat, quomodo debeat eſſe comparata ſocietas erudita, ejusque membra, & procul abeſſe jubet inane ſtudium vel ſugillandi vel contemnendi alios. Exponit deinceps, quæ potiſſimum ſtudia excolenda ſint; qui requirantur mores eruditorum, niſi velint rideri ab hominibus in publica luce verſantibus, ſapientioribusque. Sub calcem adfert ex Joannis Caſelii, quem Socratem inferioris Saxoniæ compellat, Epiſt. Centur. una Ep. XLIII p. 246 verba quædam, quibus iſtiusmodi ſtatus litterariæ ſocietatis Roſtochii florentis in exemplum commendatur. Secunda docet, quibus nonnulli modis inclareſcant in republica litteraria, ubi depinguntur multorum ridicule & inepte doctorum artes, & ſtudia occulta, per quæ ad laudem deproperare geſtiunt, demumque disquiritur, an gloriæ & inclareſcendi ſtudium pro ſcopo laborum ſuorum eruditi habere debeant? In tertia agitur de bellis litterariis, ubi per Facultates, quas dicunt, progreditur Clariſſimus Autor, & primo Philoſophicam, aut quæ humaniores colit litteras, adducit. Confidenter de hac dicit, nullam gentem alterationibus magis eſſe deditam, quam hanc, quæ elegantiorum nomine litterarum cenſeri cupit. Hanc in rem ex ſcriptore Italo Boccalini adducit bellum, quod inter Paulum Manutium & Dionyſium Lambinum exortum eſt de eo, an vox *conſumtum* cum p, an ſine p ſit ſcribenda. Primum defendit Manutius,

Ciceronianæ dictionis acerrimus vindex, alterum Lambinus. Hic commotus ita fuit Manutius, ut veterem lapidem Romanum, in quo conſumtum cum p ſcriptum, Lambino in os conjiceret, & naſum ei confringeret. Ita quoque narrat de bellis, quæ conflantur inter Poetas, Hiſtoricos, Philoſophos, qui de terminis inaniter diſputant. Ab his progreditur Noſter ad eos, qui artem medendi profitentur, qui non minus litigant inter ſe, quam qui civilis juris ſtudio addicti ſunt. Pergit ad bella, quæ geruntur inter Theologos: per ea dicit multa deturpata eſſe in eccleſia ab omni tempore, & exiſtimat non ſine cauſa, multos inde exiſtere, qui non admodum honorifice ſentiant de religione Chriſtiana. Originem horum bellorum ſtatuit ſolam ambitionem, peſtilens blandimentum animorum. Quarta Prolufione docet Autor, dicendi ſcribendique ſtudia ornamento adjumentoque eſſe omnibus vitæ generibus. In quinta diſſeritur de decoro in civili vita atque converſatione obſervando. Sexta agit de bonorum variæ doctrinæ Scriptorum notitia, neceſſaria hodie circumſpecteque paranda. Septima denique Prolufione docet Cl. Autor, meliora ſtudia propter ſe ipſa eſſe excolenda, ſi vel maxime ampliores nec divitias hodie, nec honores polliceri videantur. Ex ſingulis his gratiſſima afferre ſpecimina facile poſſemus, niſi brevitatis memores nos eſſe deceret.

JO. MARIÆ LANCISII, INTIMI CUBICULARII & Archiatri Pontificii de Subitaneis Mortibus Libri duo.

Romæ, typis Jo. Franciſci Buagni, 1707, in 4. Alph b. 1 plag. $10\frac{1}{2}$.

CUm Experientiſſimus Autor a Summo Pontifice in cauſas ope diſſectionis inquirere juberetur, cur Romæ tot homines a tempore æſtivo A. 1705 ad æquinoctium usque vernum A. 1706 adeo celeriter exanimarentur, per commodam nactus fuit occaſionem varia cum in cadaveribus obſervandi, tum de repentinæ mortis cauſis in univerſum meditandi, omnia vero in duobus Libris cum orbe docto hic communicandi. In primo nam-

namque eorum circa mortes ſubitaneas in genere ita verſatur,
ut, deſcriptione vitæ propter exactiorem mortis ideam præmiſſa,
non ſolum edoceat, cur aliqua mors audiat ſubitanea, quidque
mors tam in ſe, quam ſpeciatim ſubitanea ſit, & quæ differentiæ
utriusque habeantur, ſed & quæ cauſæ mortis repentinæ occur-
rant, quibus ſignis tum variæ mortes a ſe invicem diſtingui,
tum mortes ſubitaneæ prænoſci, qua methodo denique hæ ipſæ
præcaveri queant. Vitam videlicet perfectorum animalium ni-
hil aliud eſſe reputat, quam continuum, præſide ac movente ani- pag. 4.
ma, fluxum & refluxum plus minusve ſenſibilem aeris, ſan-
guinis & liquidi nervei per organa, & ex organis majoris uſus,
ſatis probe conſtitutis, & mutuo atque alterne plus minusve
ſenſibiliter agitatis & agitantibus. Mors autem quamvis omnis
repentina ſit, ceu temporis puncto contingens, diſtinctionem 5.
tamen, qua mors intuitu morbi, tanquam viæ ad mortem lon-
gioris aut brevioris, in longam, brevem ac ſubitaneam vulgo
diſpeſcitur, vel ideo haud negligendam cenſet, quod a Medico
diverſæ ejusmodi mortium cauſæ, ſigna & remedia, illas vel ar- 6.
cendi, vel ſaltem ob animæ ſalutem paululum prorogandi, ſoli-
cite ſint indaganda, & tunc etiam quando nec prævideri, nec
protrahi valeant, Philoſophia experimentalis ad Hippocratis men-
tem plenius illuſtranda. Hinc quemadmodum mortem aſſe-
rit, veram & omnimodam eſſe ceſſationem motus aeris, ſangui- 8.
nis & fluidi nervei in organis & per organa majoris uſus, quæ
naturales ſuas motiones vere ac omnino amiſerunt, viribus na-
turæ neutiquam reſuſcitandam, ſed cum animæ diſceſſu neceſſa-
rio conjunctam; ita pluribus æque innuit, quomodo talis mors,
cogitatione citius contingens, clarioris doctrinæ gratia in natu- 9.
ralem, immaturam & violentam, ſingulæ autem in lentas & ſu-
bitaneas, prævisas & improviſas, dividi debeant, ac quid titulo
ejusmodi ſpecierum intelligatur. Repentina imprimis mors cum
appellari ſoleat ea, quæ per morbum celerrimi motus homines, 11.
utplurimum vel ſanos, vel morbis inducias permittentibus de-
entos, absque ullo vel breviori agone viventium numero exi-
mit, porro morbi ipſius celeritatem, nunc inſenſibilem & im-

pro-

proviſam, nunc autem ſenſibilem & præviſam, obvenire anno-
pag. 14. tat: & ne ſubitaneæ mortis occaſiones cum cauſis veris confundantur, haſce ad vitium aut fluidorum, aut ſolidorum majoris uſus, ſpeciatim aeris, ſanguinis, fluidi nervei, organorum reſpirationis, cordis & vaſorum, atque cerebri ac nervorum, præſertim
15. ſplanchnicorum, revocat, paſſionibus animi peculiarem claſſem eo minus concedens, quo magis tales, ſi mortem improviſam ſubinde accerſant, præcordia & cerebrum admodum imbecillia peneque effracta vel inveniant, vel efficiant. Poſtquam vitia nihilominus tam fluidorum in quanto & quali, quam ſolidorum in ſtructura & motu, uberius enumeravit, mutuam ſibi opem in ſubito enecando ferentia, ſimulque explicuit, cur epilepſia in
23. apoplexiam aliquando tranſeat, cunctos morbos ſubitaneos ad
43. Suffocationem, Syncopen & Apoplexiam, plerumque etiam con-
48. currentes, reducit, eorumque alios invincibiles, omnem ſanguinem, vel continuitatem cerebri cum nervis, aut cordis & inſignium vaſorum ſanguiferorum cum cerebro, aliisque magni uſus viſceribus tollentes, alios vincibiles, a ſimplici ac celeriter facta obſtructione, preſſione aut convulſione inſtrumentorum, motui aeris, ſanguinis & liquidi animalis dicatorum, dependentes indigitat. Ad ſigna tum accedens, quoniam contingit, ut nunc malitioſi ad ſupplicia evitanda ſe ſubrepente mortuos ſimulent,
50. nunc citiſſime mortui ſaltem nonnulli videantur, qui revera tamen nondum diſceſſere, in priorum ſive mortis ſimilatæ cognoſcendæ gratiam non niſi flagra, ferrum & ignem denudatis corporibus applicari jubet; poſteriorum vero ſeu pſeudomortuorum dignoſcendorum ergo partim necis cauſas, num in-
55. vincibiles hæ præceſſerint, an vincibiles, ſedulo explorare, partim reſpirationis & pulſus reliquias variis mediis indagare con-
61. ſulit. Aſt ſigna ipſius mortis repentinæ futuræ, ſi prænoſci hæc poſſit, diſtincte pariter aut ab inſtrumentorum reſpirationi famulantium læſione, aut a corde, magnis vaſis & ſanguine, aut a cerebro, nervis & liquido animali petens, tanto certiora eadem, quanto magis collective ſumantur, hinc inde inculcat, pulſum-
71. que v. gr. intermittentem non ſemper funeſtum exiſtere, pro-
90. prio experimento confirmat. Methodum denique ſubitaneæ mor-

mortis præſervativam iis aliam, qui ſani quidem videntur, plethorici tamen ſeu athletici, vel nimium obeſi & corpulenti, vel timidi & puſillanimes exiſtunt, aliam vero, quibus ex morbo, aut pag. 95.
interno, aut externo, valetudinarium eſt corpus, præſcribit, rectumque vitæ regimen ac tranquillum animum etiam medica- 105.
minibus anteponit. Libro autem ſecundo dum Noſter eas in-
ſpecie mortes repentinas pertractat, quæ A. 1705 & 1706 Romæ contigerunt, ſtrictius cauſis ipſarum ac remediis, prolixius obſervationibus tum nonnullorum, qui feliciter evaſerunt, tum
qui perierunt, deprehenditur inhærere. Cauſa ſiquidem ejus- 112.
modi mortium ſubitanearum etiamſi non univerſalis, v. gr. nicotiana, exhalationes ex terræ motibus, ſuccolata, ignotum aeris venenum &c. ſed ſingulis fere morientibus particularis & propria, in quantum nemo niſi valetudinarius & intemperans repente exſpiravit, accuſetur & confirmetur, inæqualis nihilominus aeris conſtitutio, veluti æſtas fervida & ſiccisſima, autu- 118. 115.
mnus, auſtro plerumque comitante, pluvioſus, ac hyems inæqualiter borealis & auſtralis, cauſis occaſionalibus non immerito accenſetur, ratione addita, cur graſſantibus repentinis mor- 124.
tibus, reliqui morbi & mortes minus frequentes Romæ fuerint. 127.
Inter ea vero, quæ a ſubitaneis iſtis mortibus maxime liberaſſe videntur, ſanguinis miſſio in diverſis partibus celebrata, Romæ alias non ſemper proficua, veſicatoria plantis pedum, artubus & occipiti ſtatim applicata, ignitave ferramenta plantis pedum admota, laxantia, diluentia & temperantia, ſpiritus demum excitantia & refocillantia, potisſimum laudantur atque hinc inde obſervationibus illuſtrantur. Tandem ex obſervationibus novem 138.
fuſius commemoratis non niſi ultimæ, quæ improviſam mortem ex repentina cavæ intra pericardium disruptione cum aneuryſmate arteriæ magnæ ſiſtit, noſtram liceat operam impendere, atque ea, quæ in hiſtoria, cadaveris diſſectione ac ſcholio pluribus traduntur, transcribere huc paucis. Stephanus nempe 218.
Aſcieri, ſutor Januenſis, ſexagenario major, habitus carnoſi, d. 14 Martii 1706 hora 17 mox aphonia & angore corruit exanimis, ubi a prandio merum ingurgitaſſet & dimidium Quadrageſimæ ſalſamentis transegiſſet. Symptomata, quibus vel ali-

Digitized by Google

quot ante mortem annis, vel ultima hyeme ſubjectus fuerat, enarrantur varii: octo quippe ante obitum annis podagra & chiragra circa æquinoctia graviter vexatus, ante biennium tuſi cum diſpnœa detineri cœperat, cordis palpitatione atque dolore ſub dextro ſterni latere gravativo, interdum acuto, ad humerum usque propagato, cum pectoris anguſtia & profunda pulſatione inſequentibus; hyeme vero præterita vertiginem ſæpe cum ſenſibili capitis incaleſcentia & præcipiti virium lapſu perſenſerat. Cadavere diſſecto in abdomine & cranio pauciora, plura in thorace detegebantur: in abdomine quippe ſola bilis cyſtica aliquid ſubobſcuri referebat, cranioque remoto ac poſteriori ſinu meningis duræ caſu vulnerato niger ſanguis large profluxerat, qualis copioſus pariter in lateralibus continebatur ſinubus; ventriculi autem cerebri ſero limpido turgebant, quod ad principium ſpinalis medullæ redundaverat. Aſt detracto ſterno, dextra ſui parte aliquantum elatiori, intra thoracem alia extra pericardium, alia in pericardio occurrebant: extra pericardium dexter pulmo rubicundior & pleuræ admodum agglutinatus, imprimis vero notabile aortæ aneuryſma, vel pugnum facile admittens, conſpiciebatur, lamella oſſea figuræ ovalis cinctum, atque non ſanguine ſolum grumoſo, ſed & raro polypo, inſtar lardi in fornicem perquam concinne incruſtato, turgidum; in pericardio autem multus cruor grumoſus, duarum etiam librarum pondus excedens, atque ex vena cava, juxta dextram cordis auriculam disrupta vel eroſa, effuſus deprehendebatur. Adeo perſpicuum malum hic lethale patebat, ſubito enecans, poſtquam ſanguini duplex vis noviſſime probabiliter acceſſiſſet, eroſiva ſcilicet ex ſalſamentis, per dimidium quadrageſimæ ingurgitatis, atque diſtractiva ex meraco ultimum hauſto. Neque difficulter palpitatio recurrens ex reflexione motus ſanguinis ab aortæ aneuryſmate verſus cor, & vertigo frequens atque capitis incaleſcentia ex impedita itidem trajectione ſanguinis a cava intra dextrum cordis ventriculum; præceps autem virium lapſus ex utroque aneuryſmate, cavæ nimirum, ſanguinem cordi frequenter ſubtrahente, & aortæ, illum in cor repellente, deducuntur. De aneuryſmatum tamen natura & differentiis nobiliſſimus Autor

in

in peculiari de Corde & Aneurysmatibus Tractatu copiosius disserere pollicetur, exemplum descripto casui affine ex Andrea Laurentio in fine scholii exhibens. 216.
Cæterum prout Index Capitum, Historiarum & Scholiorum, utroque libro contentorum, præmittitur; ita Index rerum & verborum ad calcem subjungitur amplissimus.

NAAUKEURIGE VERSAMELING &c.

i. e.

COLLECTIO CURIOSA ITINERUM IN UTRAMque Indiam.

Tomi VI, VII, VIII, IX & X.

Lugd. B. apud Petrum van der Aa, 1707, 8.
Const. Alph. 7½ & figg. æn. plur.

CUjus superiori Mense Tomos enarrare cœpimus Collectionis Itinerum in utramque Indiam ad hæc nostra usque tempora factorum percuriosæ & ampliſſimæ quinque priores, ejus jam quinque alios recens editos sistimus.

Tomo nimirum sexto, qui itinera maritima ab A. 1508 ad A. 1513 in utramque Indiam facta complectitur, navigationes primum aliquot memorabiles annis 1508 & 1509 ad Indiæ Occidentalis insulas novas, vel etiam terram continentem detegendam emissæ, ex Antonii de Herrera Collectione Hispanica, enarrantur. Una harum a Sebastiano d' Ocampo in insulam Cubæ & altera a Jo. Ponze de Leon in S. Joannis insulam, auro perdivitem, alias Borriques dictam, A. 1508, tertia vero a Jo. Diaz de Solis cum Vincentio Yanez Pinzon in terram continentem prope Caput S. Augustini, & reliquæ duæ ab Alonzo d'Ojeda & Diego de Niqueza ex Hispaniola in Jamaicam circa A. 1509 fuere institutæ. Excipit deinde has cruentum Don Ferdinandi Coutinho iter cum classe quindecim navium ad Indiæ Orientalis oras A. 1509 factum, item historia coloniæ a novo Oceani præfecto Diego Columbo A. 1510 ex Hispaniola duce Jo. d' Erquebel in Jamaicam missæ, una cum Vasci Nuñesii de Balbao in Dariæ regnum A. 1511

& Diegi Velazquez eodem anno in Insulam Cubæ navigationibus; nec non duæ aliæ navigationes, altera a Gonsalo de Sequeira A. 1510, altera a Garcia de Norunha A. 1511 in Indiam Orientalem facta. Adduntur duæ in Indiam Occidentalem profectiones maritimæ partim, partim terrestres, una a Jo. Ponze de Leon A. 1512 in insulam Floridam, tum primum detectam, altera in Cumaguyam, insulæ Cubæ provinciam, A. 1513 a Pamphilo de Narvaes instituta, ubi varii etiam inter cetera Castellanorum cum Caribanis aliisque istorum locorum anthropophagis conflictus cruentissimi narrantur.

Tomus septimus profectionum maritimarum ab A. 1514 ad A. usque 1518 in utramque Indiam historiam evolvit. Prima, quæ comparet, est profectio maritima auctoritate & jussu Regis Catholici a Pedraria Davila cum classe quindecim navium A. 1514 ad Dariæ terram continentem pernoscendam instituta, ubi inter reliqua portus urbis Havanæ situatio percommoda & Jo. Diaz de Solis ac Jo. Ponze de Leon excursiones adversus Caribanos A. 1515 factæ describuntur. Alterum locum historia navigationis Lopi Soares d'Albegeria cum classe tredecim navium A. 1515 in Indiam Orientalem factæ occupat. Tertio navigatio Ferdinandi Perez d'Andrade ex Malacca in Bengalæ sinum & ad Chinæ oras recensetur, quæ uti auctoritate Emanuelis Regis Lusitaniæ A. 1516 suscepta, ita hic Sumatræ cumprimis detectionem & pacta Andradii cum Ternatæ & Bantamiæ Regibus cognoscas. Cui quarto variæ fortunæ navigatio, qua Jukatania A. 1517 per Franciscum Hernandez de Cordua, & A. 1518 Hispania Nova per Jo. de Gryalva primum detecta, subjicitur. Omnes hæ navigationes partim ex Antonii de Herrera Hispanica, partim ex Joannis de Barros Lusitanica Collectione jam Belgice translatæ, perinde ut & in Tomo sexto factum, enarrantur.

Tomus octavus navigationes annis 1518 & 1519 in utramque Indiam factas exhibet. Occurrit hic sub initium ex Jo. de Barros Collectione navigatio famigeratissima Diegi Lopezii de Sequeira A. 1518 in Indiam Orientalem, cumprimis vero in insulas Maldivas, Moluccas, Bantamiam, Ternatam, Sumatram,

Cey-

Ceylon, ut & ad Arabiæ & Maris Rubri oras maritimas, una cum Abyſſiniæ quadam deſcriptione. Cui addita dehinc legitur Georgii d'Albuquerque navigatio in eandem Indiam A. 1519 cum claſſe quatuordecim naviuni, item Ferdinandi Magellani detectio freti ſui Magellanici, quæ circa A. 1520 facta, nec non Simonis d'Andrade iter ex India cum quatuor navibus in Chinam; ac continuatio navigationis & expeditionis Diegi Lopezii de Sequeira iisdem annis ſuſceptæ. Altera parte non minus celebris Ferdinandi Corteſii in Hiſpaniam Novam & regnum Mexico cum magna claſſe circa A. 1518 & proximos excurſio, & qua fortuna regnum Mexicanum ſub Caſtellanorum poteſtatem redactum fuerit, commemoratur.

Tomus nonus itinerum Indicorum ab A. 1519 usque ad A. 1521 narrationes complectitur. Atque primo quidem expeditionis Ferdinandi Corteſii in Novam Hiſpaniam hiſtoria per annum ſpeciatim 1519 pertexitur, quæ maximam partem oppugnationem metropoleos in regno Mexico opulentiſſimæ, & Regis Motezumæ ſubjugationem, una cum Mexicanorum indole, moribus & legibus, deſcribit. Poſt hæc hiſtoria itinerum variorum terra marive ad Chiribichi, Cubaguæ, Chicoræ & Novæ Hiſpaniæ continentem vel ab Olonſo d'Ojeda & Ferdinando Magellano, vel a Gonzalo d'Ocampo, Pamphilo de Narvaez & Luca Vasquez d'Ayllon ex Cuba & Hiſpaniola A. 1520 ſuſceptorum, perinde ut prior illa, ex Antonii de Herrera codice Hiſpanico traditur. Dehinc Don Duarti de Menezes, præfecti in oris Indicis ſummi conſtituti, profectio & expeditio cum duodecim navibus A. 1521 ex Luſitania in Indiam Occidentalem navalis ex Jo. de Barros codice Luſitanico exhibetur.

Tomus decimus itinerum ab A. 1521 usque ad 1524 in Indiam factorum hiſtoriam ſiſtit. Leguntur hic novæ aliquot expeditionis Ferdinandi Corteſii in regno Mexicano ab A. 1521 usque ad 1523 continuationes, quibus Duarti Barbozæ & Gonzali Gomez d'Eſpinoza A. 1521 per fretum Magellanicum in Indiam Orientalem trajectio, item Gil Gonzales Davilæ A. 1522 ex Panama in Oceanum Meridionalem iter, ut & alterius cujusdam navigationis hiſtoria eſt inſerta, qua poſt navis opulentiſſi-

mæ, Victoria dictæ, in Hiſpaniam reditum Stephanus Gomeſius A. 1523 ex Oceano Septentrionali in Meridionalem novo freto trajicere tentavit. Has excipiunt ex Antonii de Herrera Collectione depromptæ expeditiones tres, maritimæ partim, partim terreſtres, quarum unam Franciſcus de Garny ex Jamaica in regionem Panaco, alteram Petrus d'Alvarado ex ſinu Mexicano in Guatemalam, & tertiam Diegus de Godoy itidem ex regno Mexicano ad novas terras detegendas, circa A. 1523 & proximum fecerunt. Tandem navigatio Jo. de Verrazano, Florentini, auſpiciis Franciſci I Regis Galliarum A. 1524 in regnum Floridæ & ad novas in India Occidentali terras detegendas ſuſcepta, & Gallice primum ab ipſo Verrazano ſcripta, Tomum hunc Collectionis noſtræ decimum finit.

M. C. FEUSTELII AD M. HEINRICUM PIPPINGIUM Schediaſma.

Lipſiæ & Görlitii, apud Jacobum Rohrlach, 1707, 8.
Conſtat plag. 16.

IN Schediaſmate iſto, ad Reverendum H. Pippingium noſtrum perſcripto, id ſibi datum voluit Auctor, ut generatim de eruditorum Germanorum vitis contra iniquas Gallorum nonnullorum cenſuras, & ſpeciatim contra Rolandi Mareſii de *βιογράφοις* Germanorum judicium ageret. Sub initium de Chriſt. Daumii, quem docentem olim conſectatus eſt, eruditione, humanitate, & inſigni hiſtoriæ litterariæ peritia agit, doletque, opus illud, quo Poetarum vitas deſcripſit, lucem publicam non aſpexiſſe. Ab hoc excitatum ſe ait, ut undique eruditorum, Germanorum maxime, vitas conquiſiverit, hocque potiſſimum nomine non
pag. 5. ſq. exiguos ſumtus fecerit. Equidem non diffitetur, Gallorum complures minus præclare de Germanis ſentire, ſed his opponit
6. *Urbani Chevrei*, Galli, pronunciatum, & quæ ex noſtris *Iſaacus*
8. *Leickherus* de ubertate & prærogativa temporis noſtri, *Kromayerus* de incrementis diſciplinarum, *Lanſius* in Conſultationibus & *Auctor Vindiciarum nominis Germanici contra obtrectatores Gal-*
10.11. *los* commentati ſunt. Imo vero commemoratis Germanorum nonnullis, qui Gallis, quodcunque demum eruditionis genus nomi-

nominaveris, palmam poſſunt dubiam reddere, ex Mathematicis inprimis adducit Jo. Molitorem, Albertum Magnum, Jo. Valentinum Merbitium, Weigelium, Jo. Jacobum Spenerum & Jo. Kieslingium, qui ea confecta dederunt, quæ omnibus admirationi ſunt, & quos adeo non tam opponendos Gallis, quam præferendos eſſe cenſet. De Merbitio, Scholæ Dresdenſis Pro-Rectore, paucis abhinc annis mortuo refert, confectum ab ipſo fuiſſe caput humanum tanta arte, ut quærentibus ſive Gallica, ſive Latina, ſive Hebræa aut Græca lingua uſi fuerint, reſponſa dederit. Aliquando virgini per jocum, quem thori ſocium habitura ſit, quærenti reſpondit: centurionem. Cui effato, elapſis quinque annis, eventus reſpondit. Nec prætereundum putat, quod aulæ cuidam miniſtro accidit; is cum auri ejus non nihil inſuſurraſſet, hoc reſponſi clara voce prolatu tulit: porrige huc aures & ſecreti quid accipies. Eo porro audito ſtupefactus miniſter dixiſſe fertur: hæc tibi cacadæmon aperuit, eo quod hæc nemini præter Deum & me ipſum conſtant. Quæ mira tamen nemini videbuntur, qui Merbitii artes habuerit perſpectas. Eundem præterea in eo fuiſſe ſcribit, ut duas ſtatuas componeret, quarum altera quærentis, altera reſpondentis, de materia qualibet diſſerendo, vicem ſuſtineret, atque inſimul halitum, cujuscunque odoris deſideraret aliquis, efflarent, imo jam operi perficiendo quinque annos conſumſiſſe, ſed morte præventum ultimam deſtinatis manum admovere non potuiſſe. Non minus memoria dignæ ſunt, quæ de J. Kieslingio, Philoſophiæ Hermeticæ in Academia Erfurtenſi Profeſſore clariſſimo, in medium profert, nempe ipſum, quod multi fruſtra tentarint, radicem ex auro extraxiſſe in panacea ſua aurea, qua multos morbos nulla ope humana aut difficulter ſanabiles emendaverit, aut virium integritatem ſervaverit. Eundem promiſiſſe ſpeculum ſubterraneum, cujus ope metalliſodinæ & cavernæ ſubterraneæ ſine deſcenſu perluſtrari poſſint. Inveniſſe præterea machinam, cujus adminiculo novem annorum puer halitu tantum magnum pondus levare poteſt. Inde Rol. Mareſio reſpondet, qui Germanis vitio vertit, quod eorum, de quibus ſcribant, parentes, diem & aliquando horam, qua nati ſunt, referant. Nempe plurimum, ipſo cenſente, intereſt, pag. 13. 14. 15. 16. 17.

Digitized by Google

eſt, ſcire, quibus parentibus aliquis natus ſit, clarisne, an obſcuris: hoc enim modo definiri poſſe, an parentum veſtigia perſequuti fuerint, an a majoribus acceptam gloriam retinuerint, auxerint, vel imminuerint, an vero primi decus ſuæ genti intulerint. Nectit hac occaſione prolixum indicem Theologorum, JCtorum, Medicorum, Philoſophorum, tum qui
pag. 20. ex officina manuaria prodierunt, tum qui a mercatoribus aut
24. artificibus ortum repetunt. Inde eos, qui obſcuro loco, &
29. poſtea, qui illuſtri ſtirpe nati ſunt, recenſet. Progreditur hinc,
30. & Theologos, JCtos, Medicos, Philoſophos enarrat, qui parenti-
33. bus Theologis & miniſtris eccleſiæ prognati ſunt, quos excipi-
45. unt, qui parentibus JCtis, Medicis, Philoſophis procreati fuerunt.
64. His confectis commonſtrat, in annis, menſibus, diebus, horis annotandis non inutilem a noſtris laborem collocatum fuiſſe:
93. neque ejusmodi vitas utilitate carere, utpote ex quibus tum vivendi præcepta, tum divinæ providentiæ documenta capi commode petique poſſint, id quod variis allatis exemplis planum reddit. Porro objecerat Mareſius, noſtros, ſi quis peregrinationem ſuſcepiſſet, omne illud iter ſigillatim deſcribere, & quos quoque loco convenerint, quosque cum quoque ſermones habue-
120. rint, cum faſtidio legentium commemorare. At vero reponit Noſter, utique iſta paulo fuſius commemoranda eſſe, utpote quarum narrationum beneficio intelligimus, per quos quis profecerit, quomodo itineris ſui rationes moderatus fuerit, &c. Qua occaſione de Illuſtriſſimo Comite, JO. ALBERTO, Sacri Romani Imperii Comite de Ronov & Biberſtein, Conſiliario Sax. intimo, linguæ Latinæ, Gallicæ, Italicæ, Hiſpanicæ, Bohemicæ peritiſſimo, & ſuſceptis itineribus clariſſimo, nonnulla no-
123. tatu digniſſima affert. Neque vero ſolum recte ejusmodi a nobis commemorari, maxime Reverendus Feuſtelius contendit, ſed dolet etiam non plura hinc inde adjecta fuiſſe, id quod exemplo narrationum de vita & obitu Jo. Riſtii, Henrici Hœpf-
127. neri, & Jo. Hanckii declarat. Et quod ad Hanckium, ſacrorum quondam apud Waldenburgenſes Antiſtitem, attinet, de ipſo commemorat, ſæpe ante obitum hæc ex ore ejus verba prodiiſſe: Für Türcken und Frantzoſen fürchten wir uns noch nicht; aber

aber Pohlen, Pohlen wird uns noch Händel machen, i. e. *Turcas & Gallos nondum extimeſcimus, ſed Poloni, Poloni inquam, nobis negotium faceſſent.* Imo vero exiſtimat, prolixitatem noſtris parcius objiciendam fuiſſe, cum ipſi Galli ſæpe ea referant, quæ aut jure omittenda aut plane prætereunda erant, id quod prolatis variis exemplis demonſtrat. Quo autem Reverendo Pippingio conſtet, quas Germanorum vitas, non, quæ ipſius verba ſunt, ex meris concionibus, ſed etiam panegyricis depromtas collegerit, prolixum earum catalogum nectit, ita, ut primo Theologos, inde JCtos, poſtea Medicos ac tandem Philoſophos, quorum nomina ſecundum litterarum ſeriem apponuntur, recenſeat. Denique Rev. Pippingio de editis Theologorum Vitis gratulatur, eumque cohortatur, ut Adami Wittenique veſtigia legens Jureconſultorum quoque, Medicorum & Philoſophorum Vitas publicet. Uti vero propter Auctoris abſentiam varia irrepſere errata, ita in tanta nominum ac prænominum multitudine fieri non potuit, quin doctiſſimo cæteroquin Viro quædam exciderint, quæ forſan aliter comparata ſunt. Sic pag. 32 Samuelem Lib. Baronem a Pufendorf inter eos commemorat JCtos, qui illuſtri ſtirpe nati ſunt. At minus recte. Non enim nobili loco, ſed parente Sacerdote in pago non procul Chemnitio in Misnia una cum fratre Eſaia, ampliſſimis in aula Svecica Danicaque muneribus perfuncto, generatus, adeoque ad eam claſſem quam p. 43 conſtituit, referendus eſt. Pariter Weigelius, in Univerſitate Jenenſi quondam Mathematicus, non Valentini, quo nomine famoſus hæreticus compellatur, ſed Erhardi prænomen habuit.

DISSERTATIONES SELECTÆ CRITICÆ de Poetis Græcis & Latinis, nempe JACOBI PALMERII ΚΡΙΤΙΚΟΝ ΕΠΙΧΕΙΡΗΜΑ *pro Lucano contra Virgilium, ex ſcriniis J. BERKELII, A. F. &c. omnes ſimul recenſuit & edidit JANUS BERKELIUS.*

Lugduni Bat. apud Corn. Bouteſtein & Jord. Leuchtmans, 1707, 8.

Alph. 1 & dimid.

JAcobus Palmerius a Grentemesnil, cujus adeo celebratum inter eruditos nomen nihil, quod non præclarum, pollicetur, cum fatis cederet, prelo paratum reliquit hoc ἐπιχείρημα χρίσικὸν, quod in hoc volumine primas partes obtinet; hoc cum fidei crederetur Abrahami Berkelii, editoris magni parentis, atque hic pariter morte occupatus, jamdudum maturi fœtus in lucem publicam proferendi curam alii cogeretur concedere, inauſpicato accidit, ut in alias quam hæredum legitimorum devolveretur manus, mala eorum fide, uti licet conjectare, quorum tutelæ matre vidua impubereque filio Berkeliana literaria ſupellex commiſſa erat. Hac namque abuſus poteſtate aliquis theſaurum hunc ſurripuit, & eo usque ſuppreſſit, quo mentem veri falſique conſcium in conſilium morti propinquus adhiberet, & anxio quodam mentis impetu de eo reddendo poſſeſſoris Filio cogitaret, qui theſauri hujus ſui compos factus ſine mora Virorum doctorum, ſplendidiſſimorum in Academia Lugduno-Batava luminum, expetivit ſententias, qua via in emittendo Palmerii luce publica dignisſimo partu ineundum eſſet. Auctores autem Viri docti ſuere Berkelio, quod juſti voluminis molem non æquaret opuſculum, ut novæ forte ſperandæ Lucani Poematum editioni reſervaretur, cui egregio poſſet ornamento eſſe; & tantum abfuit, ut non probaret elegantiorum literarum antiſtitum conſilium, ut potius huic innixus ſpei, edendi atque ſic confeſtim de publico bene merendi fervori temperaret. Verum cum ſpes nulla affulgeret de nova Lucani editione, in fraudem publici commodi occultum latere non ultra pati voluit. Obſecundavit ergo Clariſſimo Jo. Jenſio, qui putabat, opportune fieri poſſe, ut alia in partem traherentur paris ingenii Virorum doctorum Opuſcula, partim Gallice, partim Latine ſcripta, ut juſti corporis magnitudinem liber acquireret. R. Rapini igitur comparationem Homeri & Virgilii, quam Vir doctus aliquis Latinam fecerat, Palmerio ſubjunxit, cui Blondelli comparationem Pindari & Horatii, quam

ipſe

ipſe J. Berkelius Latinitate donavit, addidit, nec non Jacobi Tollii comparationes, non Pindari modo & Horatii, verum & Apollonii & Ovidii, Petronii & Virgilii, Senecæ & Sophoclis, ex quibus natum eſt denique hoc florum, ut loqui amat, corpuſculum, primumque anno 1704 hoc titulo prodiit *Jacobi Palmerii a Grentemesnil* KPITIKON ΕΠΙΧΕΙΡΗΜΑ, *ſive pro Lucano Apologia, e ſcriniis Jani Berkelii, Abr. Fil. edita: accedunt ſimilis argumenti nonnulla alia*; quem titulum Bibliopolæ majus forte lucrum ſperantes ſuperiori anno mutarunt. Non vane autem Lucano gratulatur Berkelius, quod præconem invenerit Palmerium: ſtrenue enim geſſit ipſe, quam ſuſceperat, provinciam, eorumque, qui male Poetæ volunt, quorum facile ſunt Scaligeri principes, adeo maſcule tela retulit, ut palmam æquis poſſit judicibus ſperare. An vero plus debeatur ingenio, an doctrinæ, an eloquentiæ, tu Lector judica. Nos poſtremo loco, qua ratione Lucanum cum Virgilio comparet, ut ſcias, ipſius Palmerii verba, quibus Virgilio primatum ab omnibus conceſſum non denegat, huc tranſcribemus e p. 5. Ergo rependere Lucano bene„ ficii gratiam omnino decrevi, & pro inſigni animi voluptate, „ quam in Pharſaliæ lectione me percepiſſe memini, tanti viri „ contra ejus obtrectatores famam propugnare, pro virili parte „ conabor, dum ſervet animus, nondum reſtinctis ejus incen„ diis, dum obverſatur memoriæ pulcerrimi operis recordatio, „ cumque magno Virgilio non adeo imparem congredi poſſe „ in animo eſt aſſerere. Nec parum famæ acceſſiſſe Maroni, „ quod & ſecundum Lucanum fecerit antiquitas. &c.

NOVA LITERARIA.

VIget inter Italos hoc tempore ſtudium Oratores & Poetas, cives ſuos, contra Gallorum, ſpeciatim Dominici Bouhours, cenſuras tuendi. Poſtquam enim illuſtris Marchio Joannes Joſephus Urſius librum ſub t. *Conſiderazioni ſopra un famoſo libro Franceſe, intitolato* la Maniere de bien penſer, Bon. 1703 edidiſſet, de quo diximus in Actis anni M DCC V p. 371 ſq. Trevoltienſis Diarii Auctores, dum eum recenſuere, nonnulla ſub examen vocarunt, ad quæ Auctor mox quatuor elegantiſſi-

mis Epistolis Annam Daceriam, (cui & librum illum inscripserat,) Bon. 1705, 8 editis, respondit. Cum vero & alii subinde de rebus controversis ad illustrem Auctorem Epistolas misissent, digna illi res visa est, ut eas, insertis iterum quatuor illis, quas ipse exaraverat, uno fasciculo ederet. Hinc prodiere *Lettere di diversi Autori in proposito delle Considerazioni del Marchese Giovan Giosseffo Orsi* &c. Bon. 1607, 8, quo in libro doctissimas Petri Antonii Bernardoni, Ludovici Antonii Muratorii, Antonii Mariæ Salvini, Caroli Antonii Bedori, Francisci Torti, Antonii Sacci, Apostoli Zeni, Eustachii Manfredi & Antonii Gatti Epistolas deprehendas. Dedit & hæc res occasionem Cl. Justo Fontanini, ut ad eundem Ursium libellum sub t. *Della Eloquenza Italiana Ragionamento*, Rom. 1706, 4 conscriberet, cui prolixum Catalogum librorum excellentiorum, qui in quovis eruditionis genere idiomate Italico prodiere, adjecit. Denique nuperrime prodiit liber *Ragionamento* di Biagio Garofalo *in difesa delle Considerazioni sopra il Libro delle Maniere* &c. Rom. 1708, 4 pariter ad illustrem Ursium directus, in quo varia haud proletaria contra Trevoltienses afferuntur. Ejus quoque controversiæ subinde mentionem fecit Lud. Ant. Muratorius in opere eximio *Della perfetta Poesia Italiana*, Mutinæ 1706, 4 duobus tomis edito (de quo proxime uberius dicemus) qui tamen cum & ipse quædam Poemata acrius percensuerit, nactus nuper est adversarium, Hyacinthum Vincioli, qui ad Cardinalem Barberinum sequentem discursum misit: *Lezione, e Difesa di* Giacinto Vincioli, *ad un Sonetto del Coppetta. Recitata in Perugia, li 29 Agosto 1707.* Perusiæ, 1707, 8. Ceterum Joannis Casæ Opera Italica, quæ & Æg. Menagium, Par. 1667, 8 cum elegantissimis notis edidisse novimus, multo auctiora sub t. *Opere di Monsignor* Giovanni della Casa, *con una copiosa giunta di Scritture, non piu stampate*, Flor. 1707, 4 prodiere, & fama est recudi nunc eadem Venetiis, cum aliis Casæ ineditis. Porro Franciscus Ludovicus Barelli libri *Memorie dell' Origine, Fondazzione, Avanzamenti, Successi, ed Uomini illustri in Lettere, e in Santita, della Congregatione de' Chierici Regolari di S. Paolo, chiamati volgarmente Barnabiti*, cujus primum Tomum Bononiæ 1703 in fol. ederat,

Digitized by Google

rat, ſecundum ibidem 1707 vulgavit. Marchio Dominicus Suarez, Antonium Foreſtum continuaturus, libri *Mappamondo Iſtorico* Tomi ſexti Partem primam, quæ Ducum & Imperatorum Turcicorum ab A. C. 571 usque ad 1566 res geſtas complectitur, Ven. 1707, 4 edidit. Præterea prodiere: Jo. Baptiſtæ Salerni *Specimen Orientalis Eccleſiæ a Concilio Niceno I, ad Conſtantinopolitanum Generale II; in quo exponitur, qua qualisve fuerit eo tempore Orientalis Eccleſia, & quid ſenſerit de Primatu Romani Epiſcopi. Pars prima hiſtorica, Sectio I,* Romæ, 1706, 8: Philippi Rondinini *de St. Martyribus Joanne & Paulo, eorumque Baſilica in Urbe Roma Vetera Monimenta*, ib. 1707, 4, item ejusdem *de S. Clemente Papa & Martyre ejusque Baſilica in Urbe Roma Libri duo* ib. 1706, 4, nec non *Monaſterii S. Mariæ & S. S. Joannis & Pauli brevis hiſtoria* ib. 1707, 4: Guidonis Grandi, Cremonenſis, Coſmi III M. Ducis Etruriæ Theologi & Mathematici & in Piſana Univerſitate Phil. P. P. &c. *Diſſertationes Camaldulenſes*, Lucæ, 1707, 4: Petri Mariæ Graſſi, Vicentini, *de Ortu ac Progreſſu Hæreſium Joannis Wicleſi, in Anglia Presbyteri, Hiſtoria*, Vic. 1707, fol. Ludovici Vallettæ, Monachi Cœleſtini, *de Phalangio Apulo Opuſculum, in quo plenaque Hiſtorice, plenaque Philoſophice, de hoc Inſecto ejusque miro veneno enarrantur & diſcutiuntur*, Neap. 1706, 12: Antonii Mongitore *Bibliotheca Auctorum Siculorum*, Panormi, 1708, fol. Mox etiam Romæ e prelo prodibunt Juſti Fontanini *Antiquitates Hortenſes*, in 4, quem doctiſſimi viri fœtum avide exſpectamus. Inter eruditos Italiæ nuper ereptos referendus imprimis eſt Fauſtus Naironus, Maronita, Linguæ Syriacæ in Archigymnaſio Romano Profeſſor, *Evoplia Fidei Catholicæ Romanæ*, nobis in Suppl. T. II. p. 545 ſ. memorata, librisque editis aliis clariſſimus, qui die 3 Nov. ſt. Greg. A. 1707 Romæ diem obiit.

Pariſiis hoc anno prodiit *Bibliotheca Sacra, recenſens omnes Sacrorum Bibliorum tum textus, tum cujuslibet verſionis editiones, cum notis Hiſtoricis & Criticis. Auctore Admodum Reverendo Patre Le Long, Congregationis Oratorii Pariſ.* in 8, nec non S. Hildeberti, Cenomanenſis ac deinde Turonenſis Archi-Epiſcopi Opera in fol. quæ, excepto tantum titulo, integra proſtant. Præterea Bernardi de Montfaucon *Palæographia Græca*, de qua-

uberius anno ſuperiore in Novis Literariis Menſis Septembris diximus, nunc Pariſiis apud Lud. Guerrin, Jo. Boudot viduam & Car. Robuſtel in 8 maj. excuditur. Superiori vero anno ibidem die 27 Dec. in Abbatia S. Germani deceſſit Joannes Mabillon, Benedictinus e Congregatione S. Mauri, de cujus eruditiſſimis ſcriptis vel hæc ipſa Acta noſtra teſtari abunde poſſunt.

Lipſiæ Thomas Fritſchius urget Dictionarium Morerianum, quod in Germanicum idioma translatum & ſummi Theologi ac Polyhiſtoris, Jo. Franciſci Buddei, cura mirum in modum auctum excuditur, ſperatque, cum usque ad literam I impreſſa ſint omnia, ſub hujus anni finem integrum opus proditurum. Idem magna diligentia imprimit Philoſtratorum Opera Græce & Latine, pariter intra aliquot menſium ſpatium proditura, quæ doctiſſimus atque amantiſſimus Collega noſter, Gottfridus Olearius, nuper a Profeſſione Græcæ & Latinæ linguæ ad Theologicam in hac Academia obeundam vocatus, ex codicibus MSS. recenſuit, & innumeris locis emendavit, verſionem integram fere novam confecit, notasque perpetuas addidit. Accedent Apollonii Tyanenſis Epiſtolæ, Euſebii liber adverſus Hieroclem, & Calliſtrati ecphraſes ſtatuarum, cura ejusdem, cum Præfationibus & Indicibus neceſſariis. Quin & Jo. Frid. Gleditſchius proximo menſe editurus eſt tum celeberrimi Viri, Joannis Hübneri, Tabulas Genealogicas Regum, Principum & Familiarum illuſtrium, incredibili ſtudio elaboratas, quibus addet Auctor Animadverſiones hiſtoricas utiliſſimas, methodo erotematica, qua in ceteris ſcriptis ſuis hiſtoricis magno Lectorum fructu hactenus uſus eſt, compoſitas; tum Jani Vincentii Gravinæ, JCti Romani, Originum Juris Libros III in 4, quorum primus antehac Neapoli & Lipſiæ in 8 editus, nunc multo emendatior excuditur, poſteriores e MSSto, a doctiſſimo Auctore huc transmiſſo, quanta fieri poteſt, cura ac ſtudio nunc primum typis impreſſi prodibunt. Ceterum ſuperior annus Eccleſiæ Saxonicæ perquam luctuoſus & fatalis fuit. Quippe die 31 Auguſti ſummus Theologus, D. Samuel Benedictus Carpzovius, Regius ac Electoralis Saxonicus Concionator aulicus primarius, Confeſſionarius & Conſiliarius Eccleſiaſticus rebus mortalibus exemtus eſt. Is patre D. Jo. Benedicto, Theologiæ in

Aca-

Digitized by Google

Academia noſtra quondam Profeſſore celeberrimo, & avo D. Benedicto, JCto conſummatiſſimo, natus A. 1647 die 17 Jan. cum literis Lipſiæ ac poſtea Vitebergæ aliquot annis incubuiſſet, ætatis anno 24 Vitebergæ Poeſin publice docendi munus nactus eſt, quod egregie ornavit, ibidemque publico juſſu *Examen* edidit novæ Praxeos orthodoxam fidem diſcernendi & amplectendi, quam Jacobus Maſenius Jeſ. Legatis Proteſtantium Electorum & Principum Ratisbonæ obtulerat. Hinc Dreſdam vocatus, primum medius Eccleſiaſtes aulicus, mox Superintendens ac demum primarius Concionator aulicus, conſtitutus eſt, quæ officia tanta dexteritate obivit, ut triſtis omnibus mors ejus evenerit. Et ſperabatur equidem, poſſe hanc jacturam ſarciri, poſtquam graviſſimum Theologum, D. Gottlob Fridericum Seligmannum, antehac Theologiæ apud nos Profeſſorem, & Facultatis ſuæ Decanum, in Conſiſtorio Electorali & Ducali Aſſeſſorem, ad S. Thomæ Paſtorem, & Collegii Majoris Principum Collegiatum, hinc in aulam vocatum ad obeundum Concionatoris Primarii, Confeſſionarii & Conſiliarii Eccl. munus intelleximus. Natus hic erat A. 1654 die 21 Nov. patre Zacharia, Paſtore Haynewaldenſi: hinc juvenis in Academiam noſtram delatus, faventes omnes reperit; at cum Roſtochium, peſte apud nos ingruente, ſeceſſiſſet, mox illic Phyſices & Metaphyſices Profeſſor ac deinde Archi-Diaconus ad S. Thomæ factus eſt, Lipſiamque poſtea ad Diaconatum revocatus, iſthic per gradus ad Paſtoratum evectus, & Profeſſionem Theologicam poſtea aliaque ſplendidiſſima officia nactus, demum Carpzovio defuncto in aulam hinc evocatus eſt. At vix altero ibi ſermone e ſuggeſtu ad Regiam familiam facto, calculi, quo ſubinde laborabat, dolores ſenſit, quibus paulatim auctis, die 24 Decembris animam magno univerſæ Saxoniæ luctu efflavit. Repertus eſt in renibus optimi Viri calculus miræ magnitudinis & formæ, quem elegantiſſimo & operoſo carmine ad mœſtiſſimum Seligmanni Generum, Jo. Henricum Pippingium, Eccleſiaſten apud nos facundiſſimum & ſtrenuum in colligendis his Eruditorum Actis Socium, Ludovicus Chriſtianus Crellius, Collega pariter noſter diligentiſſimus, decantavit. Nec ignorare eruditos volumus, egregium JCtum, Carpzovii ſupra memorati

ger-

germanum, D. Auguſtum Benedictum Carpzovium, Codicis in hac Academia Prof. Publ. Canonicum Martisburgenſem, Electoralis & Ducalis Dicaſterii Provincialis ſupremi, Conſiſtorii Eccleſiaſtici & Facultatis Juridicæ Aſſeſſorem, atque Academiæ Decemvirum, natum die 2 Nov. A. 1644, qui unus e celeberrimis quatuor Fratribus Carpzoviis hactenus ſuperfuerat, hoc ipſo anno die 4 Martii deceſſiſſe, quem ob candorem non minus, quam doctrinam Academia noſtra merito luget.

LIBRI NOVI.

Joannis Meyeri, SS. Th. & Ling. S. Doct. & Prof. Diſſertatio Theologica, qua Propheticas Viſiones Ezechielis de templo, urbe & Terra Iſmaelis diſtributione, novem extremis Capitibus contentas, nondum impletas, ſed olim implendas eſſe, perſpicue demonſtratur. Harderovici, apud Petrum Sas, 1707, 4.

Gulielmi Nicholſii, Presbyteri, Defenſio Eccleſiæ Anglicanæ, in qua vindicantur omnia, quæ ab Adverſariis in doctrina, cultu & diſciplina ejus improbantur. Præmittitur Apparatus, qui hiſtoriam turbarum, e ſeceſſione ab Eccleſia Anglicana exortarum, continet. Londini, apud Guil. Taylor, 1707, 8.

C. Vitringa Obſervationum Sacrarum Libri quintus & ſextus, in quibus de rebus varii argumenti & utiliſſimæ inveſtigationis Theologice & Critice diſſeritur; Sacrorum inprimis Librorum multa loca obſcuriora nova vel clariore luce perfunduntur. Franequeræ, apud Wibium Bleck, 1708, 4.

Hiſtoire univerſelle des Voyages, faits par Mer & par Terre dans l'Ancien & dans le Nouveau Monde, pour eclaircir la Geographie ancienne & moderne. Par le Sr. Bellegarde. Amſt. chez Pierre Humbert, 1708, 12.

Danielis Georgii Morhofii Polyhiſtor in tres tomos, Literarium, cujus ſoli Tres Libri priores hactenus prodiere, nunc autem Quatuor reliqui, a Viro in Acad. Lipſienſi Erudito reviſi atque aucti, e MSS. accedunt, Philoſophicum & Practicum, nunc demum editos, Primoque adjunctos, diviſus. Opus poſthumum reviſum, emendatum, auctum & duabus Præfationibus illuſtratum a Johanne Müllero, Flensb. Sch. Patr. Rect. Lubecæ, ſumtibus Petri Böckmanni, 1707, 4.

* * *

ACTA ERUDITORUM,

publicata Lipſiæ

Calendis Maji, Anno M DCC VIII.

SEPTUAGINTA INTERPRETUM TOMUS I, continens Octateuchum, quem ex antiquiſſimo Codice Alexandrino accurate deſcriptum & ope aliorum exemplarium, ac Scriptorum Veterum, præſertim vero Hexaplaris editionis Origenianæ emendatum & ſuppletum, additis ſæpiſſime obeliſcorum & aſteriſcorum ſignis edidit JO. ERNESTUS GRABE, S. T. P.

Oxonii, e theatro Sheldoniano, 1707, in fol. Alphab. 3 plag. 4. & in 8vo. Alph. 3 plag. 8.

PRæſtantiſſimo eique diu expectato operi præmiſſa, non eſt quod nos moretur, Paræneticа Jo. Pearſoni Præfatio. Qua quantum adjumenti ad obſcuriora loca textus Hebraici Verſio Græca LXX Interpr. afferre poſſit, diſcuſſis quæ Hieronymus in ea ſine ratione reprehenderat; quantum item ad veras ejus lectiones confirmandas; quantum ad argumenta in N. T. ex Vetere allegata ſtabilienda & vindicanda afferre poſſit; quid item ad idiotiſmum ſtyli N. T. pernoſcendum, ad Patrum theologiam intelligendam, ad ſcientiam denique linguæ Græcæ ipſamque Criticen ea poſſit conferre, oſtenderat olim. Nempe ea jam pridem in doctorum manibus fuit, editionibus Cantabrigienſibus præmiſſa; & heic repetita. Ad clariſſimi Grabii, cujus chariſſimum jampridem ob præſtitam aliis antiquis monimentis operam eruditis nomen, Prolegomena potius accedamus, quibus ipſe optime operis, quod modo

ſuſcepit, Herculei, maximeque dilucide rationem reddidit. Atque Alexandrini quidem ante omnia Codicis, ex quo novam hancce adornare cœpit editionem, accurate formam delineat, ejusdemque præ editione Romana præſtantiam, quoad Octateuchum inprimis, demonſtrat. Quo ordine itaque in eo libri ſacri repræſententur, primum oſtendit, eumque cum ordine veterum catalogorum, aliarumque editionum comparat. Theclæ tribui hujus codicis deſcriptionem jam notum eſt aliunde, quam non martyrem, ante edita ſacra N. T. illa monimenta, quæ eo codice una continentur, τελειωθεῖσαν, ſed Gregorio Nazianzeno familiarem, ut patet ex epiſtolis ad eam illius ternis, Clar. Editor ſuſpicatur. Et ſane circa ea tempora, quod & Cyrillus Lucaris ex Eccleſiæ ſuæ traditione, ut notum jam omnibus, teſtatus fuerat, ſcriptum codicem eſſe, eo confirmatur, quod ad tempora Nicæno Concilio priora eum revocare haut patiatur Athanaſii ad Marcellinum epiſtola, Pſalmis præfixa, una cum Euſebii hypotheſibus, nec non Evangeliorum juxta Canones Euſebianos in στίχους diviſio: longe vero infra eam ætatem Codicem detrudere non patiatur defectus diviſionis in κεφάλαια, in epiſtolis Pauli, quæ tamen A. 396 jam in uſu eſſe cœperit, teſte in Præf. ad illas epiſtolas Euthalio, & Anonymo hiſtoriæ martyrii S. Pauli autore. Sed & ætatis ejus notas eſſe cenſet in forma ſcriptionis, quam accurate deſcribit. Κεφαλαίων Veterum veſtigia deprehendiſſe ſe ait in prima Deuteronomii & media Joſuæ parte, eaque breviora noſtris fuiſſe obſervat, quod & ex aliis antiquis monimentis confirmat. Collatum & emendatum codicem, nec ſatis dextre quandoque, ab ipſo ſcriba, qui eum deſcripſiſſet, monet. Sed a poſterioribus quoque librariis nonnunquam eraſa quædam & alia ſubſtituta, lacunas item liberaliter nimis ſuppletas docet: quamvis & relicti ſint hiatus haut pauci, qui diligenter indicantur. Earum emendationum ea hic habita ratio fuit, ut, certæ quæ eſſent, nec mera tamen ſcribæ concernerent, κεφάλμαια, in textu minoribus litteris repræſentarentur, lectione prima codicis in margine exhibita. Vaticano exemplari præſtare hunc ipſum codicem Alexandrinum probat ex eo,

T. I Opp. p. 897. ſq.

quod

quod melius ipſi cum Philonis & veterum Patrum allegationibus, verſionis item Italæ fragmentis, & editione Hexaplari Origenis conveniat: imo & ex conſenſu cum textu Hebraico, in illis locis, in quibus regulæ criticæ addicant, textum Ebræum, quæ vera ſit lectio in Græcis, decidere poſſe. Quod tum fieri ſemper exiſtimat, ubi lectio in Græcis codicibus una ſolum littera vel ſyllaba differt, ita ut lectio alterius codicis vocis Hebrææ reſpondeat ſignificatui, alterius plane ab eo recedat: quo modo rectiorem putat Amos VI, 5 lectionem Alexandrini ἐπικρο῀δῦ῀ες, quam Romani ἐπικρα῀δῦ῀ες, cum prius optime Hebraico verbo מרט, peſſime vero poſterius reſpondeat. Sed hæc quidem jampridem demonſtrata fuerant a Rev. Autore in peculiari Diſſertatione, ex qua ſpecimen hic tantum exhibet: quemadmodum & in epiſtola ad Rev. Millium ei oſtenſum, Judicum libri genuinam τῶν ὁ verſionem in Alexandrino codice eſſe, cum editio Romana verſionem Heſychianam repræſentet. Tum rationibus editis, cur extantibus jam variantibus lectionibus ex codice Alexandrino ab Alexandro Huiſſio excerptis, & Polyglottis Waltonianis inſertis, ipſe tamen eum codicem jam excudi integrum curaverit, catalogum texit ſatis prolixum locorum, in quibus Alexandrinam lectionem ſatis accurate Huiſſius non repræſentaverat: ne ſcilicet diſcrepantias eas animadvertens Lector, quid ſit ſequendum, dubius hæreat. Utque undiquaque fides huic editioni conſtet, mendorum quoque codicis, quæ manifeſta ſint, & quæ proinde hac editione in ipſo textu ſublata, nullo ejus rei facto indicio, fuere, catalogum texit: atque etiam loca recenſet, in quibus, ab orthographia ejus recedens, communem magis ſcribendi rationem fuit ſecutus. Taceo quæ de œconomia ſignorum Origenianorum, quam in hac editione obſervavit, differit, nemini niſi qui ipſam hanc editionem inſpexerit, uſui futura; nec non de transpoſitionibus ad normam Hebræi codicis reformatis, verſuumque diſtinctionibus, in quibus ubi ab ipſo codice fuerit diſcedendum, diligenter indicatur: ut & de hymnis in Octateucho obviis formametri, ſed cujus ratio nulla conſtet, ſcriptis. De recenſione editionum & MSS. aliorumque monimentorum, quorum ope

textum codicis Alexandrini emendavit atque ſupplevit, haut parum prolixus eſt. Atque de editionibus quidem variis dicta repetere nil attinet. In MSS. Codicibus imprimis commemoratur Voſſianus cum Origenianis ſignis, ea ipſa complexus fragmenta, quæ ab Uſſerio de Verſ. LXXvirali C. 8 memorantur, Patritio item Junio allegantur, quæ ſupplere ex membranis Colbertinis, ejusdem Codicis pars olim quæ extitiſſent, mira felicitate Viro Clariſſimo licuit; ſed ita, ut ne ſic quidem integrum Octateuchi corpus reſtituere cum Origenianis notis ex eis ſchedis licuerit. Suppetias tamen tulere ex parte duo codices Arabici Pentateuchi Bibl. Bodlej. partim præſtita a Maſio opera, qui in Joſua ex Syriaco Codice, pariter ac Arabici illi ex Hexaplari editione, translato, ſigna Origenis reſtituerat. Tum porro Cottonianus codex, Geneſin complexus, Viro doctiſſimo ad manum fuit, quem tamen integrum vel ſeorſim ſe editurum propediem pollicetur, vel ſaltem illius cum Romana editione collationes, hiſtoria ejusdem præfixa. Porro uſus eſt codice Collegii Univerſitatis apud Oxonienſes totius Octateuchi, cujus lectiones Tomo VI Polyglott. Anglic. etiam exhibentur. Tum & ex quatuor Codicibus Bibl. Regiæ Pariſienſis excerptas accepit lectiones. Denique libro lectionario Eccleſiæ Græcæ eſt uſus, Bibliothecæ Bodlejanæ a Gul. Laudio olim illato. Tacemus jam Patres, Hexaplari quos uſos conſtet editione, quorum ſubſidio veriores lectiones non tantum deprehendit paſſim, ſed & ſigna Origenis critica reſtituit. Ex hiſce emendationes certiores in textu ſuo exhibuit, minoribus litteris, lectione ipſius codicis Alexandrini in margine ſervata, ſed omiſſis tamen lectionibus, quas non LXX Interpretum, ſed Theodotionis eſſe, vel alias ortas ex reformatione juxta textum Hebræum, argumentis idoneis criticis conſtaret. Harumque rerum haut dubie redditurus rationem uberiorem in notis eſt, toti operi abſoluto demum ſubjungendis. Denique ſola conjectura, vel ſua vel aliorum Vitorum doctorum, ſed ea tamen valde probabili, emendata quædam ſine codicum autoritate fatetur, locaque, quibus id factum ſit, indicat; imo & alia loca recenſet, in quibus, quod æque probabiles viſæ non eſſent ſuſpi-

ſuſpiciones, premendas eas cenſuerit, atque hoc tantum Prolegomenorum loco commemorandas. Quam infeliciter vero doctis quibusdam Viris ſuum in Octateucho emendando ſtudium ceſſerit, duobus infauſtorum magni Bocharti hac in parte conatuum exemplis demonſtrat, qui Geneſ. XXXIII, 19 קשיטה non agnum, ſed *nummi* genus notare probans, in Græca verſ. pro ἑκατὸν ἀμνῶν, legi jubeat μνῶν, repugnante Joſuæ XXIV, 32 & XLII, 11, ubi ſimiliter ἀμνάδων ἑκατὸν & ἀμνάδα μίαν legatur; & vetere uſu, ex quo, ipſo Bocharto notante, antiqui numi a pecudibus, quibus ſignati erant, ſolebant appellari. Sic & male eundem Judic. XIV, 9 loco ἕξεως ſubſtituere ἰξύος: cum tamen voce ea nec alibi uspiam LXX Interpretes *lumbum* reddant, & Dan. VII, 15 Chaldæum בגוי vertatur ἐκ τῆ ἕξει, adeo ut ἕξις non habitudinem corporis ſolum, ſed & ipſum corpus olim ſignificaſſe videatur. Atque hæc ſunt, quæ operi delineando ipſemet Vir Rev. in Prolegomenis inſervire voluit, quod chartæ & typorum ſplendore in utraque forma, tum majore tum minore, oppido ſe commendat, majorem quoque lucem & claritatem ab eruditis notis ejus accepturum: quibus cum ipſo rextu abſolvendis animi corporisque vires cordicitus ei apprecamur.

ACTA ALOYSII GONZAGÆ, EX MARCHIONE Caſtellionis Religioſi Societatis Jeſu, a CONRADO JANNINGO, ejusdem Soc. Theologo, digeſta & illuſtrata.

Antverpiæ, typis Petri Jacobs, 1706, in fol.
Conſtat Alph. 4 & fig. æn. 3.

ALoyſius Gonzaga natus eſt Caſtellione Stiverorum ad lacum Benacum A. 1568, die Martii nono, patre Ferdinando, Caſtellionis Principe, matre Martha Tana. Cum primus natu inter fratres eſſet, ſucceſſor patri deſtinatus, & ad bellica præſertim exercitia a pueris adſuefactus eſt. Sed cum a pueris ſolitudinem atque adſtrictum vivendi genus adamaſſet, vitasque Sanctorum avide legiſſet, cœpit eum aulicæ & militaris

vitæ tædium, quod Madriti cumprimis, ubi cum patre aliquandiu in Regis famulitio hæsit, Jesuitæ cuidam explicavit, redux vero in Italiam omnibus declaravit. Dicitur admodum puer Monachorum exercitia, nemine monente, domi observasse, adeo ut clam quoque flagellis corpus castigaret. Genitor tentatis omnibus, quibus eum ab hoc instituto revocare posset, tandem eum Romam dimisit, ubi in Jesuitarum Collegium, abdicata successione Principatus Castellanensis, A. 1585 susceptus, ac inde invaletudinis causa, quam nimia austeritate ascetica sibi conciliasse dicitur, Neapolin ablegatus, at A. 1587 Romam revocatus, & 1588 ordine initiatus est: hinc A. 1589 Mantuam ad conciliandum fratrem cum Mantuæ Duce iter fecit, feliciterque confecto negotio, A. 1590 Romam reversus est; anno autem 1591, cum in nosocomiis ægrotantium curam susciplens, gravem morbum contraxisset, die 21 Junii, vicesimum quartum ætatis annum agens, obiit, a Bellarmino, Baronio aliisque, præsertim Jesuitis, dum viveret, Sanctus jamjam habitus.

Hujus Acta collegit publicavitque Vir Clar. Conradus Janningus, qui Acta Sanctorum Antverpiensia hactenus principe loco curavit, & Mich. Ang. Tamburino, Jesuitarum Generali Præfecto, dedicavit, eo consilio, ut Aloysii Gonzagæ relatio in numerum Sanctorum, jam ultra seculum integrum tentata, ejus aliquando ope perficiatur. Itaque ipse primum velut in compendio Aloysii vitam stylo persecutus est, intermixtis non paucis notatu dignis. Sic *p. 3* de nomine Aloysii disserit, quod Italis *Aluigi* scribi, neque hic cum nomine Ludovici, quod Itali *Luigi* reddant, (quod Sacchinus fecerit) confundendum putat. Sic enarrata studiose *p. 9. sq.* Gonzagarum Castellionensium prosapia, *p. 11* de initio diei diverso luculenter disserit, disceptatque, num ad præcedentem an sequentem diem referendum sit, quod noctu, sed ante mediam noctem factum sit? statuitque & ecclesiastica & Italica civili consuetudine ad sequentem pertinere. Numum Aloysii post A. 1618 Mantuæ signatum, cum Patronus Principatus istius constitueretur, *p. 20* & offert & illustrat. Enarrat quoque *p. 46. sq.* scriptores vitæ Aloysianæ, Hieronymum Platum, Virgilium Ceparium, Jo. Bapt. Val-

Digitized by Google

Valtrinum, Franc. Sacchinum Ceparii epitomatorem, Petrum Joſephum Aurelianenſem, Annibalem Marchettum, Jac. Anton. Munzerium, & duos Anonymos. Enarrata Aloyſii vita, de honoribus poſt mortem illi exhibitis & gradibus ad canonicam ſanctitatem, quos ille jam emenſus ſit, cumprimis Janningus loquitur, narratque, primum Jeſuitas Provinciæ Venetæ rogaſſe Pontificem, ut Aloyſium in Sanctis poneret, deinceps Synodum Mantuanam diœceſanam A. 1604 idem petiiſſe, eodem anno Aloyſium Romæ atque alibi etiam publice cum Sanctorum ſignis pictum, Brixiæque & Caſtellione coli cœptum anno 1605, permittente Papa, imagines publice in ſacro loco illi poſitas, Duce Hetruriæ, Parmæ & Mantuæ canonicam declarationem flagitantibus; editam tum quoque ejus vitam cum Beati titulo, Pontifice illud jubente; A. 1606 reliquias Aloyſii Caſtellionem miſſas; Jeſuitas Neapolitanos ejus relationem in numerum Sanctorum expetiiſſe, nec non Mediolanenſes: A. 1607 Brevi Romani Pontificis imperatum Congregationi Rituum, ut vitam Aloyſii & miracula examinaret, quæ ſequentibus annis diligenter ſuum fecerit officium: anno 1611 Madriti diem feſtum in ejus honorem celebratum, ac ſequenti anno Miſſam ipſi a Congregatione Rituum decretam, ac petente Epiſcopo Mantuano, & Duce, Mantuanis atque aliquot Jeſuitarum Collegiis a Pontifice plene conceſſam: hinc ſolenni propemodum ritu Aloyſium Mantuæ patronum fuiſſe conſtitutum: mox Imperatorem Ferdinandum II & Auguſtam ejus conjugem, nec non Galliarum Reginam, Ducem Lotharingiæ aliosque Principes inſtantius petiiſſe, ut Aloyſius publice Sanctus pronuntiaretur, quorum Epiſtolas Autor, *p. 41. ſq.* affert, hactenus tamen rem intra vota perſtitiſſe.

Ceparianam Aloyſii vitam, quod typis alias exſcripta habeatur, lubentes prætervehimur, id ſolum obſervantes, uberrimas annotationes a Janningo eſſe adjectas, ſed eas ex teſtium relationibus, qui jubente Congregatione Rituum, de vita miraculisque noſtri in foro interrogati ſunt, (Proceſſus vocat) petitas eſſe, atque ex parallelis locis maximam partem conſtare. Jo. Bapt. Piſcatoris, viri inter Jeſuitas ſanctitatis encomium adepti,

pti, vitam hic in tranſitu narrari *p. 130* animadvertimus, ſicut Jo. Berchmanni, eodem nomine clari, vita *p. 43. ſq.* recenſetur. Præcedit autem Ceparianam vitam Hieron. Plati Vocatio Aloyſii ad Societatem Jeſu, in qua anni pueritiæ ejus, patris ſtudia ad eundem a vita religioſa avocandum, & priores Aloyſii inter Jeſuitas viventis anni multa cum diligentia deſcribuntur.

Sequitur ſupplementum, quamplurima, quæ Aloyſio tribuuntur, miracula ex teſtium relationibus enarrans, inter quæ ſunt, quæ omnem videntur fidem ſuperare, cumprimis illud, quod *p. 246* legitur: Franciſcum quendam in Aprutio prope Pennam vicum, cum puer ſexennis oves paſceret, aquarum impetu abreptum, mortuum cœnoque oblitum inventum eſſe; patrem accerſiviſſe Curionem villæ Annibalem Bencore, qui oleo Roma allato, quod ex lampade ante Aloyſii lipſana lucente petitum erat, naſum, os & oculum demortuo unxiſſe fertur, hinc ex templo vivum illum ſanumque ſurrexiſſe, & quaqua verſum obambulaſſe, idque ſub annum 1641 accidiſſe. Hæc ex epiſtola Jo. Franc. Vannii Jeſuitæ, teſtem ſe profitentis, (non quod rei interfuerit, ſed quod a Jo. Bapt. Benoore, Annibalis ex fratre nepote, ea audierit, illumque de circumſtantiis interrogaverit, recitantur. Ea cumprimis quæ in vallibus Vulturenis eveniſſe dicuntur, miracula prolixiſſime a Noſtro recenſentur, eo enim loco incredibilis amor ac reverentia erga Aloyſium obſervari dicitur, templo eidem variisque ſacellis dedicatis.

His ita traditis, Editor prolixam Relationem Auditorum Rotæ Romanæ ad Paulum V de vita miraculisque Aloyſii exſcribendam curavit, quorum judicio dignus eſt, qui publice cum Sancti titulo colatur. Subſequuntur Analecta quædam, Bellarmini ſermo in laudes Aloyſii ex MSto, Odæ in illum Phil. Rinaldi, Martini Clairé & Jac. Wallii, hiſtoria Collegii Virginum Jeſu, ab Aloyſii neptibus, Cynthia, Olympia & Gridonia inſtituti, quarum vita ac merita deſcribuntur. Hoc præſertim addi meretur, ſchedas quasdam Aloyſii poſthumas in hoc volumine editas contineri, v. gr. ſcriptum de humilitate, *p. 137* aliud de paupertate *p. 392* Epiſtolas quasdam *p. 173 & 195* & ſermonem in Feriam omnium Sanctorum, *p. 309*.

IDEA

IDEA SACRÆ CONGREGATIONIS HELVETO-BENEDICTINÆ, anno ILLIVS IVBILÆO SÆCVLARI EXPRESSA, & ORBI EXPOSITA, a Muſis SANCT-GALLENSIBUS.

Typis ejusdem Principalis Monaſterii S. Galli, per Jacobum Muller, 1702, fol.

Alph. 1 pl. 3, cum fig. æn.

VIginti jam fluxere luſtra, ex quo celeberrima hodie *Congregatio Monachorum Benedictinorum Helvetæ* ortum duxit. Feſtum egit ea hæc propter A. 1702 diem & annum confœderationis ſuæ ſecularem, cujus in memoriam præſens illius Hiſtoria, in qua omnium ejusdem Congregationis Monaſteriorum ortus & progreſſus, nec non elogia & ectypa exhibentur, cum laudatione panegyrica eſt adornata. Magnæ ſibi ſemper laudi duxerunt Benedictini, quod plerorumque Congregationis hujus ſuæ Helvetæ Monaſteriorum Abbates S. R. I. Principes fuerint, aliique Viri ſummi, ſiquidem hodie Monaſterio S. Galli Lodegarius, Monaſterio Einſidlenſi Maurus, Monaſterio Fabarienſi Bonifacius, Monaſterio Diſertinenſi Adalbertus, Monaſterio Murenſi Placidus, omnes S. R. I. Principes, ac Monaſterio Rhenovienſi D. Geroldus, Monaſterio Fiſchingenſi D. Franciſcus, Monaſterio montis Angelorum D. Joachimus, & Monaſterio Beinweilenſi ad B. V. petram D. Eſſo, Abbates Reverendiſſimi præſunt. Ac uti univerſa horum Monaſteriorum Congregatio A. 1602 die S. Felicis auctoritate Clementis VIII P. R. primordia in Helvetiæ montibus cepit ſat felicia, ita eidem fauſtis admodum S. Galli & S. Joannis Monachi acclamationibus gratulantur, quod ſub Clemente XI Pontifice Romano moderno annum ſuum ſecularem viderit, quorum ille Congregationi, dicunt, *ad ortum præluxit*, hic vero *occaſum neſciet*, ceu utriusque *ſtellæ gentilitiæ* lemma eſt, huc accommodatum. Præmittitur vero Hiſtoria Monaſteriorum Congregationis hujus Helveto Benedictinæ generalis, in qua id maxime adnotatur, quod tametſi Ordo Benedictinus jam a quinto ſalutis reparatæ ſeculo Occidentem illuſtrare cœperit,

in Helvetia tamen ille ſub initium demum ſeculi XVI quatuor cumprimis virorum meritiſſimorum, Bernardi S. Galli, Auguſtini S. Eremi, Jodoci Muri, & Benedicti, Fiſchingæ Abbatum auſpiciis, novem Monaſteriis in unam Congregationem ſociatis, caput denuo extulerit. Hiſtoriam hanc generalem ſingulorum Monaſteriorum hiſtoriæ breves & ſpeciales excipiunt, quibus cujusvis cœnobii ortus & progreſſus & maxime fundatores ac benefactores ejusdem memorantur, & ſingulorum monaſteriorum elogia & ectypa, una cum Adnotationibus quibusdam Hiſtoricis & Chronologicis, ſubjiciuntur. Etenim Monaſterium S. Galli, quod primum eſt & primarium, nomen & ortum accepit a D. Gallo, Scotorum Regulis nato, qui poſtquam A. 578 confractis ubique per Germaniam idolis, demum in Arbonenſi apud Helvetios ſaltu pedem fixerat, ibi Beatæ V. & SS. MM. Deſiderio & Mauritio Oratorium condidit & dicavit, S. Galli poſtmodum cellam nuncupatum. Auxit famam loci poſt Galli obitum S. Magni cum S. Theoderico acceſſus, donec A. 720 S. Othmarus, ex Curienſi curia adſcitus, acceptam a Pipino S. Benedicti regulam cœnobio huic, Cœleſtino Sfondrato, aliisque viris eruditis & ſanctis percelebri, induxit. Monaſterium alterum B. V. Einſidlenſe ortum & cultum ſuum debet D. Meinrado, Martyri ex Principum Zolleranorum ac Sulgenſium ſtemmate A. 805 prognato, cujus ſanctimonia Hildegardis S. virgo regia mota mox parvis initiis magna incrementa adjecit. Monaſterium tertium Fabarienſe, Rhætiæ ſuperioris ornamentum, primum ſui fundatorem veneratur S. Pirminium, Meldenſem Epiſcopum & duodecim monaſteriorum, ut laudatio habet, Atlantem. Hic enim ubi A. 720 hortatu Sindeslai idololatriæ tenebras ex Alemannia dispellere cœperat, inde vero per Theobaldum Alemanniæ Ducem repulſus fuerat, demum exul in Rhætia, Theoderico Galliarum Rege ac Leutfrido loci Comite ſuffragantibus, Fabariam condidit. Monaſterii quarti Diſertinenſis fundamenta jecit S. Sigisbertus, Rhætorum ac Rhucantiorum Apoſtolus. Subſtiterat ille primum A. 616 cum ſocio Columbano in valle Urſaria, ac demum ſede haud procul a Rheni fonte ſelecta B. Virgini

gini Oratorium hoc Diſertinenſe erexit, S. Placidi martyris capite præciſo celebre. Variam poſtmodum illud fortunam habuit, usque dum primum A. 800 dein 1312, cumprimis vero ſub præteriti ſeculi initiis majore quam antea ſplendore fuit reædificatum. Monaſterium quintum Murenſe auguſtiſſima Domus Habsburgica fundavit. Primam operi manum Werhnarius, Argentorati Epiſcopus, ac Rhadebotus, illius frater, Habsburgi Comites, cum Itha, Lotharingiæ Ducis filia, admoverunt. Jura cœnobio per diuturnorum dein bellorum injurias ablata A. 1602 Jo. Jodocus Abbas reſtituit. Monaſterium ſextum Rhenovienſe jam circa A. 700 a viris religioſis fuit habitatum. Erectum novello agmini cœnobium, quod *Rheni augiam* plerumque ſalutant, Wolfardus ac Wolfenus, Kyburgi Comites, ditarunt. Abbas ejus primus dicitur fuiſſe Adalbraſtus, cujus vero poſt mortem cœnobium multis ſubinde perſecutionum procellis jactatum, donec *Rheni* hæc *augia* A. 1606 Geroldi I Abbatis auſpiciis & cura in Congregationis Helveticæ ſinum recepta fuit. Monaſterium ſeptimum Fiſchingenſe, quo fere loco primis jam Chriſtianis Decii aliorumque perſecutorum temporibus aſylum fuit, ut Annales Conſtantienſes tradunt, fundatores circa A. 857 habuit Doggenburgi Comites. Dirutum poſtea A. 1020 incendio cœnobium per Walthrammum de Caſtelwart denuo A. 1138 e ruinis erutum ſurrexit, & A. 1602 per Benedictum Abbatem, inſignem pietatis Benedictinæ promotorem, in ſocietatem magnam fuit adoptatum. Monaſterium octavum Montis Angelorum B. Conrado L. B. de Seldenbeüren incunabula ſua debet. Regulam ei D. Adelhelmus A. 1125 induxit, at Benedictus I illud, perinde ut Fiſchingenſe, Congregationi Helveticæ adunivit. Monaſterium Beinwilenſe ad B. V. M. petram, quod nonum & ultimum eſt, ex Grandivallenſis monaſterii, per Henricum IV Imperatorem A. 1180 diruti, ruderibus ſurrexit. Fundatores ejus extitere Ferreti Comites & primus ejus Abbas fuit B. Eſſo. Poſt varios hoſtium inſultus A. 1633 Fintanus, alter veluti ejus fundator, ex *Rheni augia* fuit poſtulatus. Hucusque hiſtoria ſpecialis. Excipiunt eam demum, præter ectypa ſingulorum monaſteriorum, horumque

Abbatum, nec non Clementis VIII & Clementis XI Pontificum, ſat ſplendida ac iconem univerſæ Congregationis ſecularem, duæ Orationes Latinæ in memoriam Jubilæi A. 1702 in Conventu S. Galli dictæ, nec non concio Germanica, in qua, ein moraliſcher Uhr-Zeiger, der nur 1 zeiget, exhibetur.

OLAVI RUDBECKII, FILII, ICHTHYOLOGIÆ Biblicæ Pars Prima, de Selav, *cujus mentio fit Numer. XI, 31.*

Upſalis, ex officina Jo. Henr. Werneri, 1705, 4. Plag. 20.

Occurrere non pauca in textu Hebræo vocabula, quorum genuina vis atque poteſtas vel incerta ſit, vel prorſus ignoretur, non tantum acutiſſimi quique Chriſtiani concedunt interpretes, ſed & ipſi Judæorum Magiſtri coguntur fateri. Unde non aliud magis in votis habuere docti, quam ut exſiſteret, qui horum vocabulorum notiones multis retro temporibus obliteratas, in lucem protrahendi & quaſi poſtliminio reſtituendi comminiſceretur viam. Nec defuere, huic rei ſedulam qui navaverint operam, quique in iis ex Arabica, Syriaca aliisque, quibus Oriens loquitur, linguis exponendis illuſtrandisque, immenſos fere labores exſorbuerint. Quorum quamvis conatus ſucceſſu non caruerint: eos tamen longe felicius hoc in genere fuiſſe verſaturos, ſi ad alias etiam reſpexiſſent linguas, nec in circumjectis Judææ ſolum regionibus, ſed & ab ea disjunctiſſimis deperditas vocum ſignificationes quæſiviſſent, Celeberrimus atque Experientiſſimus hujus diatribæ Auctor cenſet, qui, qua eſt eruditione rara acieque ingenii ſingulari, Gothica adjutus lingua, vocem שלו huc usque, vel per ortygometram, vel coturnicem, vel locuſtam denique minus recte redditam, eruit e tenebris piſcemque denotare evincit. Nec mirum hoc in negotio in auxilium Hyperboream vocatam linguam. Certum namque habet, adeo prope eam a Sancta abeſſe, ut levi duntaxat, quale in eadem etiam lingua oboriri ſolet, ab ea diremta diſcrimine, ceterum tam ſecundum literas vocum radicales

les, quam significationes exacte cum illa conveniat. Hinc speciminis ergo exhibet unius versiculi ex veteri Hyperborea lingua collectam versionem, Sanctæ idioma linguæ adeo manifeste referentem, ut Hebræa Gothicis literis expressa credas. Est autem ille versiculus sequens Num. XI, 31 *Vnuk unzog me uth* p. 12. *Jæva, v kaz sualim min hajeim utosk al hamaganeh hui dark jum hie, Vhui dark jum hic, Soiveth hamaganeh Vhui amzim hal bani haearz.* Hanc deinde versionem acerrime vindicat atque defendit, ejus singulas dictiones & literas cum Hebræis accurate coincidere, quaque ratione, si quando Hyperborei ab Hebræis videantur abire, illæsa tamen maneat utriusque linguæ convenientia, miro acumine ostendit. Inprimis tamen Viri ingenium in nominis יהוה cum Gothico *Jæva* demonstranda convenientia, ejusque vera investiganda origine elucet. Neque enim communem Rabbinorum ceterorumque eruditorum sententiam, quasi a radice הוה deducatur, sibi ait arridere, quod vox היה mediam literam Jod, יהוה autem Vau 17. habeat; tum quod initiale nominis Jod, nec in היה, nec in הוה compareat. Id vero non parvi referre. Ex stilo quippe Gothico intendendi amplificandique vim istam obtinere literam, adeo ut, sicut *Stadi* notat firmum, stabilem, *Istadi*, qui 18. prorsus moveri nequit: ita etiam vox יהוה adauctam quandam & amplificatam significationem ex Jod adepta eum, qui maxime, verissime independenterque fuit, sive exstitit, significet. Esse præterea *J Je Ve Ju Ja*, Gothis, Germanis, Anglis, Finnis, Lapponibus, &c. particulam expletivam, adeoque ad Deum ex Jerem. XXIII, 24 optimo jure adplicandam. Addit, notare 19. verbum הוה fuit, factus est, ortus est, natus est, adeoque prioritatem successionemque temporis involvere. *Va*, item *hua, var*, sic significare Gothis. Ex affinitate autem tam soni & significationis, quam nomine inde descendente cuivis patere, Hebræorum & Chaldæorum הוה, quod Gothorum *hua, va, var* esse idem, cum uti illud, ita hoc *fuit, factus est* &c. significet; utque ex illo oritur היה calamitas, eventus durus & malus, ita etiam ex hoc *vo, va, vada*, voces, calamitatem, eventum durum itidem significantes, deriventur. Jam vero quid 23.

ma-

p. 24. magis inconveniens, quam nomen Dei, cujus exiſtendi modus infinitus, a verbo finitum quid notante arceſſere, præſertim cum Gothis vox Numinis majeſtati exprimendæ ſuperſit longe accommodatior; Hebræorumque היה ne activa quidem, ut Hyperboreorum *Hæva*, *hæva* auctorem eſſe, ortum dare, ſed paſſiva aut neutrali ſignificatione gaudere deprehendatur? Relinqui igitur, ex alia ſimpliciori pullulare radice nomen Dei, ex Svedorum videlicet â primus, ſummus, ſempiternus, unde emphaſeos cauſa duplicatum *a a*, *a a a a*, *æva æva*, atque *jæva*, id eſt ſempiternus, vel quam maxime æternus, ipſumque adeo Hebræum יהוה. Vocabulum שלן itidem ſignificationem ex Gothica mutuari lingua, nec debere niſi per piſcem explicari, & quidem in genere omnem ſquamatum, pinnatum alatumve minorem, qualis eſt, qui hodie circa ſinum Adriaticum *Sclava* nomine inſignitur, in ſpecie vero ſine dubio illum, qui Gothis *Sylu*, *Sula*, & *Sele* dicitur, longo, quem texit, vocum ei adfinium catalogo demonſtrat. Novæ ſic ſententiæ ex ipſa vocabuli notione conciliato robore, Jobi Ludolfi pro confirmanda opinione de locuſtis formatas adgreditur hypotheſes: quarum potiores hic cum rationibus, quibus a doctiſſimo Viro convellantur, contrariaque ipſius ſimul ſententia ſtabiliatur, adſcribemus. 1 Ludolfi hypotheſis eſt, plebem Iſraelitarum carnem a Deo non petiiſſe, nec ſibi a Moſe aut undecunque dari cum fletu deſideraſſe Num. XI: 2 carnem quoque eorum nomine non petiiſſe Moſen, dum cum Deo expoſtularet v. 13. 21. 22: 3 & quidem non carnem, qualem in Ægypto habuerant, v. 4. 5. 18: 4 neque talem datam illis fuiſſe a Deo: 5 hanc carnem fuiſſe cujusdam volatilis & quidem עוף כנף Pſalm. LXXVIII, 27, id eſt, volucris alatæ, ex earum numero, quæ per ſynecdochen generis pro ſpecie עוף ſeu volatilia dicuntur & a שרץ עוף reptilibus volucribus non diſtinguuntur Lev. XI, 13. 20, Deut. XIV, 19. Ad primum reſpondet, contrarium patere ex collatione totius capitis Num. XI, ut v. 4. 5. 13. 18. 21. 22, non obſtante, quod Ludolfus exiſtimet, verba *Quis cibabit nos carnibus?* cum interrogationes non raro ſimplici negationi æquipolleant, ex deſperantibus & indignabundis, non petentibus eſſe

31.
33.
65.
66.

eſſe profecta. Minus namque id vero ſimile eſſe, cum non ſemper fiduciæ atque ſpei exſortes eſſe ejusmodi interrogationes, ex 2 Sam. XII, 22. Joel. II, 14 aliisque plurimis locis appareat. Nec verius, querelam Moſis, quod interceſſionis expers fuerit, pro juſta petitione a Deo non eſſe habitam. Petitionem enim Iſraelitarum, ex verbis Moſis v. 13 manifeſte concludi. Præterquam quod non adeo liquidum ſit, caruiſſe interceſſione querelam Moſis, vel cum interceſſione ad Deum deſideria populi eum ſemper tuliſſe, Exod. c. XV, 25 &c. XVI, 2, 3, 4: veroque prorſus diſſimile, tantum alimentorum a juſtiſſimo Numine, nullis precibus ſolicitato, in gratiam rebellium effuſam copiam. p. 67.

Ad ſecundam regerit, carnem ab Iſraelitis vehementer expetitam anſam præbuiſſe Moſi expoſtulandi cum Deo v. 5, 10, tantumque adeo abeſſe, ut carnem eorum nomine non petierit, ut ejus defectus præcipuum illud onus fuerit, quo ut relevaretur, tam anxie a Deo contenderet. 68.

Ad tertiam reponit, Exod. V, 4 & 5 collatis cum v. 22, piſcium eos, qualem ſane in Ægypto habuiſſent, deſideraſſe carnem, evinci. Bovinæ enim aut ovinæ v. 4 minus eſſe locum, cum illius tantæ minimum non laboraſſe eos penuria, quin ad latrantes ventres quodammodo coercendos ſufficeret, ex v. 22 proclive ſit colligere. 69.

Contra quartam Pſal. LXXVIII, 79. Pſal. CV, 10. Num. XI, 18 & 20, ubi voti ita, ut caro exierit e naribus eorum, compotes fuiſſe dicuntur Iſraelitæ, adducit. 70.

Fidem vero arbitratur excedere acutiſſimus Vir, Iſraelitas vel tam immani carnis non expetitæ, locuſtarum præſertim, quæ bovina ovinaque, quam habuerint, deterior, flagraſſe adpetitu; vel ſi flagraſſent, ſexcenta eorum millia, liberis exceptis & fœminis, adeo locuſtis expleta, ut per nares caro dici queat egreſſa: tanta utique exiſtente locuſtarum, etiam inter edules maximarum, partibus non eſculentis abjectis, exilitate, ut ſingula corpuſcula vix ſingulis ſcrupulis reſpondeant. 71.

Experientia vero compertum eſſe, ex raris cibis tanto minimum, quantum marcis quatuor, ſive unciis 64 reſpondeat, conſumendo parem eſſe hominem. Inde cum 8 in 64 ductis exſurgant drachmæ 512, hisque rurſus per tria multiplicatis, prodeant ſcrupuli 1536; locuſtæque adeo 72.

1536

1536 hominum cuilibet ad propulſandam famem fuerint neceſſariæ: vix Iſraelitas liguriendi tam avidos, & ſpe ſua fruſtratos, a murmuratione ob exenterandi tædium ſibi fuiſſe temperaturos; præſertim cum ne manna quidem, delicatiſſimus utique cibus, importuna eorum ora valuerit comprimere. Quod ve-
p. 73. ro dicitur analogum carnis, ut Man analogum panis, Iſraelitis datum, nulla putat ratione niti. Hebræum enim בשר, eique reſpondens Gothicum *Viſſer* ſive *Viſter*, proprie ſignificare carnem, Exod. XVI, 12; mannæque & locuſtarum rationem prorſus eſſe diſſimilem. De illa namque, utpote pane communi meliore, præbita Iſraelitas nequiviſſe queri: de his autem, tam horridis animalibus, cladiumque tot in Ægypto inſtrumentis, exhibitis ſi queſti fuiſſent, non usque adeo videri mirum. Ad ſextam, cum ipſius non parum juvet cauſam, nihil monet Vir doctiſſimus; niſi vocem כנף ad piſces potius, quam ad in-
74. ſecta referendam eſſe, ſe loco Gen. I, 21 perſuaſum. Manifeſtum enim eſſe ex oppoſitis verſiculis 24. 25, cum ibi de terræ progenie agatur, v. 20. 21 de aquarum ſolum provehtu eſſe
75. ſermonem. Perſpicuum item, ut v. 20 extra aquas degentium deſcribitur creatio, ita v. 21 in aquis natantium delineari productionem, quæ inter cum recenſeatur עוף כנף piſcem his
76. vocabulis denotari manifeſte concludi. Quo maxime faciat, quod David in exprimendo Moſis שלין voces עוף כנף nusquam in Scriptura, niſi Gen. XXI, ubi de piſcibus tantum ſermo, conjunctim occurrentes adhibuerit. Ut taceat in Gothica lingua, cum עוף idem ſit, quod *hof*, *hop*, currere, volare,
78. cito ferri, כנף idem quod *Knaf*, ala piſcium, עוף כנף recte piſces appellari. Poſtquam deinde Ludolfi contra coturnices
79 & ſq. argumenta expendit, parumque eis ineſſe virium Scriptorum fide digniſſimorum teſtimoniis probavit, totam de Selavis hiſto-
87. riam ad piſces adplicat, eosque absque miraculo inæſtimabili
93. numero dari; modum colligendi & menſurandi per chomor,
103. expandendique, quam locuſtis magis aut avibus illis convenire, alis eſſe inſtructos, tales in mari rubro reperiri, cumulatim
113. denique etiam alias, præter volatiles, piſces in litora nonnun-
119. quam projici, innumeris fere graviſſimorum Auctorum locis,

expe-

Digitized by Google

experientia, piſcatorumque moribus, clariſſime demonſtrat. Et ne quis concedens volatiles in mari rubro inveniri piſces, dubitet, utrum tales ex ejus profundo evulſos acceperint Iſraelitæ, conſtare ait, mare rubrum ab Euro-Noto Zephyro-Boream p. 127.
verſus ſe protendere; Iſraelitas in Pharan Num. X & XII, & quidem non procul a mari (ut ex particula עַל XXXIII, 20 manifeſtum) caſtra feciſſe; Euro-Noto denique ferente ipſis Selavas eſſe allatas Pſal. LXXVIII, 26. In tali vero maris ſitu & Iſraelitarum poſitu, talique flante vento, non potuiſſe non a 129.
mari illas advehi, cum Euro-Notum undecunque a continente, ſive ex Ægypto, ſive ex Arabia latæ, ſibi graviſſime adverſantem, a mari vero venientes mirum in modum faventem habuerint. Eurum enim ad hoc conduxiſſe, ut aqua maris rubri, Indici atque Arabici maris urgente mole turgeſcens, ſimul cum piſcibus, metu procellarum in unum coactis, verſus Pharan ſurgeret promontorium; Auſtrum vel Euro-Notum ad hoc, ut eosdem piſces in litus atque caſtra Iſraelitarum mari propinqua vicinaque projiceret. Addit denique alia contra locuſtas & coturnices Vir doctiſſimus argumenta: videlicet 140.
fuiſſe locuſtas eſu illicitas Lev. II, 42 (non obſtante verſu 21, quippe quem de avibus arbitretur agere;) nullum advenientes, 141.
impuras licet atque nocivas, Iſraelitis incuſſiſſe terrorem; nunquam, niſi ab ultimæ ſortis mortalibus, & quidem ſumma neceſſitate adactis, receptas in cibum; eſſe abſurdum iis dandis Deum voluiſſe demonſtrare omnipotentiam, talesque immiſſurum dixiſſe הִיר יהוה חִקצר מִן הִים; *trans mare* non poſſe explicari, cum מִן in Bibliis eam ſignificationem nunquam admittat; vocari Selavas in libro Sapientiæ *γέννησιν νέαν*, cum 145.
tamen coturnices Iſraelitæ in Ægypto ſæpius ſine dubio vidiſſent; prædicari denique de iis *pluere*, *depluere*, voces nunquam vel rariſſime de avibus uſurpari ſolitas, non ſolum apud Davidem Pſal. LXXVIII, 27, ſed & alios optimæ notæ Scriptores. Scribere enim Athenæum lib. VIII, c. 1: multis quoque in locis piſcibus Deum pluiſſe non ignoro. Phaniam Lib. II de Diis qui apud Ereſſios *πρυτανεῖς* fuerunt: in Cherſoneſo piſcium imbrem toto triduo cecidiſſe. Phylarchum: piſcium

multis visam fuisse pluviam non paucis in locis. Plinium lib. XXI cap. 1: Quid esse mirabilius potest aquis in cœlo stantibus? at illæ, ceu parum sit in tantam pervenire altitudinem, rapiunt eo secum piscium examina. Cumque per כנף
p. 174. Vir summus etiam cœtum collectionemque intelligat, postremo vocibus עוף כנם, examen piscium minorum, in specie vero volantium, denotari concludit, adeo ut עוף כנם שׁד junctum idem ipsi, quod vox שלין examen piscium minorum itidem notans, involvat.

הלכות שמטה ויובל

Sive

R. MOSIS, FILII MAIMON, TRACTATUS DE Juribus anni septimi & Jubilæi, in Latinum sermonem versus & Notis illustratus a JO. HENRICO MAJO, Filio.

Franc. ad Mœnum, apud Jo. Maximilianum a Sande, 1708, 4. Alph. 1.

DE anno septimo, sive Sabbathico, ut & Jubilæo Maimonidis ductu superiori anno commentari quædam instituit Cl. Autor, quod sacer solennis atque Jubilæus idem iste Academiæ Ludovicianæ existeret. Dolet in Præfatione summopere, quod ob loci, ubi opusculum impressum est, distantiam tot sphalmata & errores, tam in textum Ebræum, quem Judæus Francofurtanus, ubivis & ipse licet non satis oculatus, reviderat, quam in Notas & Latinum textum irrepserint. Usus ad hæc est isto Maimonidis Codice, qui Venetiis in forma majore sub insigni trium coronarum prodiit, qui & parum accuratus & omni paragraphorum distinctione destitutus fuit, unde hos partim ex Tractatu Talmudico שביעית, partim etiam ex ingenio supplere se debuisse p. 19 adstruit. Antequam vero ad negotium, quod susceperat, propius accedit, in Dissertatione de Jure anni septimi secundum disciplinam Ebræorum operi præmissa ad quinquerem omnem capita reducit. Terræ scilicet Israelis quiete; sponte nascentium usu universis communi; frugum racematione; servorum & ancillarum, nec non debitorum remissione, cum exa-

mine

mine ſuccincto, propoſitis, de ultimo ſeptimi hujus anni jure, quod in χρεωκοπία ſive debitorum remiſſione conſiſtebat, controverſa quædam adducit, quibus ea, quæ de legitimo anni illius agunt initio, ita ſubjungit, ut varia jurium variorum hac tempeſtate obſervandorum enarratione penſum tandem abſolvat. Præter Maimonidem, cujus textum in Annotatis p. 80, ubi pro בוטנין cum Talmude בטנרין legit; p. 124, ubi in locum חוצין fem. היצין ſubſtituit; p. 127 & ita porro emendat; Gloſſatori iſtius R. Abrahamo F. David, qui ע pro א in האלויר dictione collocat, p. 81 dicam inſimul ſcribit, & cum Guiſio, quem p. 20, 181 & alibi modeſte taxat, Hountingium quoque atque Meurſium, quod ille ביתרין, ut eſt p. 126, per Synedrium verterit; hic vero ex Dalecampiana Athenæi verſione, Autore ne leviter quidem nominato, non pauca mutuatus fuerit, notat. Vocem פירזבור, Viris ſummis in diverſum abeuntibus, p. 107 per cautionem, decretum, conſtitutionem, quaſi idem ſit ac πρὸς ἀσφάλειαν, prima ſyllaba in ἀσφάλεια ad faciliorem pronunciationem una cum Græca terminatione abjecta, interpretatur. Laudat hac occaſione Cohen de Lara, Rabbini ævo ſuo doctiſſimi inſtitutum, quod vocabulorum Rabbinicorum cum Græcis & quibusdam aliis linguis Europæis, Hiſpanica inprimis, convenientiam, ſucceſſu licet ubivis non pari, cum Græcæ Latinæque voces a Doctoribus Gemaricis maxime ac Miſnicis multum corruptæ, depravatæ, contortæ ac aliena ſignificatione veſtitæ ſint, demonſtraverit. In omni inſuper pagina iſtud agit Autor doctiſſimus, ut, quantum ex celeberrimorum Philologorum, antiquiorum æque ac recentiorum, Bocharti puta, Hottingeri, l'Empereur, Leydekkeri, Vitringæ, Wagenſeilii, Meieri, Surenhuſii, Guſſeti, Daſſovii, & venerandi Parentis juvenis adhuc profecerit, abunde declaret.

JO. GEORGIO NEUMANNI, SS. THEOLOG. D. ejusdemque P. P. Wittebergenſis, Templi OO. SS. Præpoſiti, Conſiſtorii Eccleſiaſtici Aſſeſſoris & h. t. Facult. ſuæ Decani, Programmata Academica.

Wittebergæ, apud Jo. Hakium, A. 1707, in 4.
Alphab. 1 plag. 7.

MErito laudandus Celeberrimus Autor, quod ſeptem & triginta Programmata, quæ diverſis temporibus partim publico, partim ſuo nomine conſcripſit, in unum faſciculum collecta typis exſcribi curaverit, ut, quæ hactenus paucorum, plurium jam uſui paterent. Deprehenduntur enim in eruditis iſtis Programmatibus, quæ ad locupletandum Theologiæ pariter ac Hiſtoriæ Eccleſiaſticæ ſtudium haut parum facere poſſunt. Obſervabis ibi quæ ſpectant ad Theologiam in genere, ut Programma I de fidei analogia. Ad didacticam, XIII de αὐτοψίᾳ Patris in Filio incarnato. Ad Polemicam, II de notis dignoſcendi veros ac falſos Prophetas: VI de quæſtione: zelusne an lenitas ad componendas in eccleſia lites magis expediat? XI de miraculo Jonæ ab Empæctis vindicato: XII de Fanaticorum effugio, quod in potentia Dei quærunt, ubi de voluntate ejus nihil revelatum habent: XIV de prætextu abuſuum, quo renovandi pruritum exculpare ſoliti ſunt Fanatici: XV de amphiboliis Fanaticorum: XXI de veritate Reſurrectionis Chriſti contra Celſum & Spinoſam: XXIII de merito reſurrectionis Chriſti contra Socinum vindicato: XXIV de probatione ſpiritus Fanatici: XXV de revelationum Angelicarum poſt exceſſum Apoſtolorum ſilentio: XXVII de unctione fanatica & vere Chriſtiana: XXVI de Angelo Redemtore contra Jo. Clericum: XXXI de reſurrectione gemina contra Chiliaſtas novos; & ſimilia argumenta alia, in quibus eos, quos Pietiſtas vocant, aggreditur. Ad exegeticam, IX de paupertate Chriſti & ærario Apoſtolorum ex 2. Cor. VIII, 9: V de computo tridui, quod Chriſtus in ſepulchro traduxit ex Matth. XII, 38 ſeqq. & locis parallelis: VIII de Divinitate Chriſti, prioribus tribus ſeculis extra controverſiam poſita, ex 1 Tim. I, 15: XVII de Meſſia regnante ἀπὸ τοῦ ξύλου ex Pſalmo XCVI, 10. Ad Hiſtoriam Eccleſiaſticam pertinent III de Fide Evangelica ad Suecos propagata: XXII an Chriſti natales Auguſto etiam, Romanorum Imperatori, innotuerint? XXIX de veteris Eccleſiæ more, quo nemini

nemini conferebatur Epiſcopi dignitas, niſi Lector aut Diaconus ante fuiſſet.

Unvorgreifliches Gutachten über die in Schleſien öffentlich betende Kinder.

hoc eſt:

CASPARIS NEUMANNI, ECCLESIARUM ET Scholarum Vratislavienſium Auguſtanæ Confeſſioni addictarum Inſpectoris, de pueris ac puellis Sileſiorum ſub dio ad orandum confluentibus Judicium.

Vratislaviæ, apud hæredes Baumannianos, 1708, in 4.

Conſtat plag. $2\frac{1}{2}$.

MUlta hactenus fama publica de pueris ac puellis *Sileſiorum* ſub dio ad orandum confluentibus nuntiavit: cui tamen, utpote ſæpius incertæ, cum non in omnibus tuto fidere liceat, de caſu hoc mirabili inſignis Sileſiorum Theologi *Neumanni* judicium Actis noſtris inſerere non inconſultum duximus, ipſum exteris inprimis gratum futurum arbitrati, ad quos ſcriptum *Neumannianum* non defertur. Antequam vero judicium format Vir doctus atque cordatus, ipſam facti ſpeciem breviter delineat. Nimirum circa finem anni 1707 in iis potiſſimum Sileſiæ locis, ubi Evangelicis templa cum ſcholis a Pontificiis erepta, pueri atque puellæ motu ſpontaneo, immo paſſim parentibus invitis & Magiſtratu interdicente, bis vel ter per diem aut in campis, aut alibi ſub dio oraturi catervatim convenire cœperunt, quibusdam ex numero electis, qui preces cum pſalmis prælegerent & hymnorum cantum moderarentur. Mox vero ſimiles conventus iis etiam in locis celebrati, ubi templa cum ſcholis per integrum diem patent, zelusque orandi puſillorum Sileſiam omnem ita pervadit, ut ipſa etiam Vratislavia, Sileſiæ metropolis, ſuos filios ſuasque filias eodem corripi admirata fuerit. De hoc caſu extraordinario varii varie judicarunt, aliis opus mere divinum, aliis

pure humanum, aliis prorſus diabolicum vocantibus; unde tandem & ſuum judicium interponere voluit doctiſſimus *Neumannus*, reliquorum judicia conjungenda eſſe arbitratus, quo unum ſanum prodeat. Supponit ſcilicet, per principia religionis noſtræ chriſtianæ ſatis conſtare, quod omnes hominum actiones ſint caſus mixti, ubi & Deo, & homini, interdum & Diabolo quædam ſunt tribuenda: atque adeo, quid in præſente caſu ſubſit divini, quid humani, quid diabolici, monſtrat. Non ſine fato divino Sileſiorum liberos ad orandum confluere agnoſcit, cum tales annotentur circumſtantiæ, quarum combinatio omnes humanæ artis vires longe excedat. Etenim ad orandum confluxerunt liberi, parentibus invitis, immo duriter ſæpius ab ipſis ea de cauſa habiti, qui alias ad preces compellendi fuere. Conventus hi non uno celebrantur in loco, ſed per univerſam fere Sileſiam, non communicatis conſiliis, inſtituuntur. Somnum ac cibum inſuper habent, per diem integrum jejunant, tempeſtatisque injurias non curant, modo conventui orantium intereſſe detur. Decentem præterea in conventibus ordinem obſervant, ſui ſimilibus, qui duriter ipſis imperant, obedientiam præſtant, ſigna devotionis ſingularia edunt, non ſine admiratione iis reſpondent, qui conventuum inſuetorum rationem ab illis exigunt, ex ſuo numero ad Magiſtratum & Sacerdotes aliquos ablegant, ſuam cauſam apud ipſos agentes, zelum ingentem obteſtantur &, ſi preces publicas negligere cogantur, non acerbas modo lachrymas effundunt, ſed animi prorſus deliquia experiuntur. Nec omni fructu verbum divinum in iſtis puſillorum conventibus deſtitui concedit, adeoque parentibus contradicere renuit, qui liberos ſuos ex immorigeris morigeros factos teſtantur, quamprimum orantium numero ſeſe junxerint. Vetuntamen militem Suecum, in campis preces publicas effundere ſolitum, cum per Sileſiam migraret, conventibus iſtis anſam dediſſe non negat, præſertim cum pueris proprium quaſi ſit, quæ vident, imitari. Cauſas quoque humanas ad eorundem continuationem aliquid conferre potuiſſe largitur, pueris cum lubentia facientibus, ad quæ proprio motu feruntur, & honore quodam imaginario precum prælectoribus, laude a parentibus ac ſpectatoribus

tri-

tributa omnibus ac ſingulis ſtimulum addente. Recenſet præterea nævos ab infirmitate humana profectos, quales ſunt inobedientia erga Magiſtratum & parentes, atq; cultus publici in templis neglectus, mandato Spiritus S. Hebr. X, 25 & praxi Apoſtolorum in ædibus, Act. I, 3. II, 24.26, ab habitationibus ipſorum diſtinctis, 1 Cor. X, 22, ad orandum publice convenientium contrarius. Diabolo tandem adſcribit mala partim inde jam enata, partim adhuc metuenda. Refert huc, quod concurrentium hominum multitudo orantium devotionem impediat, quodque ſummopere verendum, ne Eccleſia Proteſtantium in Sileſia ſeditionis, vel etiam enthuſiaſmi maculam contrahat, penes Pontificios male auditura, immo quod alicubi jam quædam enthuſiaſmi indicia ſe prodere obſerventur. Sub finem monſtrat, quid hac in re ſit agendum. Cogitandum nempe, quod Deus parentibus precum neglectum per liberos exprobret, adeoque frequentius in poſterum ac majore cum ardore precandum. Liberos vero non flagellis (quod fieri paſſim ſolet) coercendos, ſed inſtruendos potius de precum bonitate, de obedientia erga Magiſtratum atque parentes, & de precum publicarum in templis ratione. Mittendos eſſe ad ſupplicationes publicas in templum: orandum cum ipſis in ædibus privatis: reliqua Deo committenda.

DIARIUM ITINERIS IN MOSCOVIAM IGNATII CHRISTOPHORI, Nobilis Domini DE GUARIENT & RALL, ab Imp. LEOPOLDO ad Tzarum PETRUM ALEXIOWICIUM anno 1698 Ablegati Extraordinarii, deſcriptum a JO. GEORGIO KORB, p. t. Secret. Ablegationis Cæſ.

Viennæ Auſtriæ, typis Leopoldi Voigt, in fol.
Conſt. Alph. 2 pl. 18 & tab. æn. 19.

COmplures, qui legatorum munere in aula Moſcovitica functi ſunt, operæ pretium exiſtimarunt, ut editis Itinerariis, gentis hujus remotiſſimæ mores & inſtituta aliaque notatu digna poſteritati traderent. Nam ut *Herberſteinium*, *Petrejum*, atque

atque *Olearium* prætermittamus, memorari hic merentur *Philippi* Baronis *de Perniſtein*, Maximiliani ad Moſcos legati, Relatio Latino pariter & Italico idiomate conſignata, quam Philippus Honorius Praxi Prudentiæ Politicæ, Francofurti 1610 editæ, Parte I p. 334 ſq. inſeruit: *Jacobi Ulfeldii* Legatio Moſcovitica, ſeu Hodœporicon Ruthenicum, Fr. 1627, 4: *Danielis Prinz a Buchaw*, qui pariter eo a Maximiliano II & Rudolpho II legatus fuit, Deſcriptio Moſcoviæ, obſtetricante nepote ejus, Gubenæ 1679, 12 edita: Iter in Moſcoviam *Auguſtini* L. Bar. *de Meyerberg* ad Czarem & M. Ducem Alexium Michalowitz anno 1661 ablegati, cui acceſſere ſtatuta Moſcovitica e Ruſſico in Latinum translata, Lugd. 1688: tres Legationes a Comite de *Carliſle*, Legato Anglico, ad eundem Alexium A. 1663 ſuſceptæ ac 1665 finitæ, quæ Anglice primum Lond. 1668, 8 & deinde Gallice Amſt. 1700, 12 prodiere: nec non Relatio Imperatoris Leopoldi ad Magnum Moſcorum Czarem 1675 Ablegatorum *Annibalis Franciſci de Bottoni & Caroli Terlingeri de Guzman* &c. Salisburgi 1676, 8 impreſſa. Horum, ut videtur, exemplo Vir Perilluſtris, *Ignatius Chriſtophorus*, Nobilis Dominus de *Guarient & Rall*, quem nuperrime novam legationem in aulam Turcicam feliciter perfeciſſe novimus, Diarium Itineris in Moſcoviam, juſſu *LEOPOLDI* divæ memoriæ Imperatoris anno 1698 inſtituti, publici juris, incertum quo anno, (nullus enim in titulo comparet) fieri paſſus eſt, cujus an Korbius, cujus nomen dicis cauſa præponi creditur, an verius, ut ex nimio, quod paſſim emicat, in Proteſtantes odio aliqui hariolantur, Patres quidam miſſionarii, genuini ſint auctores, aut ſymbolas certe ſuas atque obſervata ad compilandum opus contulerint, noſtrum non eſt pluribus disquirere. Etſi vero non omni livore, nec calumniis ſubinde ac erroribus liber careat, nimio ſale vel aceto adſperſus, cum quædam contumelioſius dicta in gentem Moſcoviticam, ut pag. 64, 91, 92, 140, 204, ipſumque ſummum Imperantem PETRUM, ut p. 95, 98, 101, ejusque Auguſtam familiam deprehendantur, eoque atro in Moſcovia calculo notatus ſit, multa tamen ut alia ſingularia, ita ſummas imprimis ejusdem PETRI laudes concernentia exhibet, e quibus aliqua

p. 93. 104.

Digitized by Google

qua excerpere hoc minus pigrabimur, quod fide digniora videntur, utpote ab eo profecta, qui ab adulandi pruritu fuit quam alieniſſimus. Nimirum poſtquam eximiam ejus comi- p. 75.
tatem, neque minus corporis elegantiam, atque animi magnitudinem, latentis Majeſtatis teſtem, laudaſſet ex merito, juſtitiæ etiam exemplum exhibet prorſus ſingulare. Nam cum 83.
rebelles equuleo ad extorquendam veritatem, quam pertinacissime celabant, ſubjeciſſet, & præterea exautorandos omnes decreviſſet Princeps auguſtiſſimus, quos campi Dux Schachinius ad varias militarium officiorum dignitates pretio accepto erexerat, Patriarcha iratum ejus animum mitigaturus, clementiam monſtrata B. Virginis icone intempeſtive ſuadebat. At ille contra non indigna faſtigio ſuo, ut Noſter quoque cenſet, in Patriarcham uſus invectiva: *Quid Tibi cum icone, aut qua muneris tui pars te vocat iſta in loca? Abſcede ocius, atque imaginem in locum repone cultui ſuo debitum. Scias, me Deum colere, & Matrem ejus Sanctiſſimam te forte impenſius venerari. Supremi mei officii & debita in Deum pietatis eſt, tueri populum, & crimina in commune ejusdem exitium vergentia publica ultione proſequi.* Interim ſententiam hanc in perduelles latam, ac ſupplicia eorum, quæ toties tanquam juſta probavit, quisquis ille eſt Itinerarii auctor, alio in loco (p. 95) tyrannidem vocare non véretur, ut vel hinc plures uno manum operi admoviſſe, credibile ſit. Parum porro abfuiſſe docet, quin ſororem germanam Sophiam rebellionis illius participem morti damnaverit, provocans quippe ad exemplum Eliſabethæ, quæ Mariam capite plecti juſſerit. Neque enim quisquam ignorat, eam vitæ fratris inſidiatam, multorumque cauſam tumultuum exſtitiſſe, quam demum pœnæ loco in remotius monaſterium (in quo anno 1704 obiit) abduci PETRUS præcepit. Mire deinde Auctor, ubi de Czaarea Majeſtate ex profeſſo agit, 178.
animi ejus corporisque dotes eximias, fortitudinem imprimis & in rebus adverſis conſtantiam, ut & gentis ſuæ ad manſuetiorem ſortem, artes liberales bonosque mores adducendæ ſtudium exquiſitum commendat. Sic cum anno 1694 Oceanum ingreſſus eſſet e portu Archangelico, & mox coorta horribili tempeſtate, reliqui omnes conterriti ad preces & crucis ſigna confugerent,

ſolus ad irati maris inſaniam impavidus Cæſar, lætiſſimo animo ſuccedens ad clavum, deſperabundis animum reddidit, voto tamen nuncupato, ſe, ubi occaſio tulerit, & quam primum per negotia licuerit, limina S. Petri, Patroni ſui, Romæ ſalutaturum.

p. 180. Pulera quoque ejus vox fuit, qua Magnatum nonnullos, qui Moſcorum ingenia ſtudiis inepta eſſe, & ſumtus in itinere impendendos fruſtra profundi, abſurde aſſeruerant, objurgavit. *Ergone*, dixit, *infeliciores cæteris gentibus nati ſumus? Quod Numen ineptas mentes noſtris infuderit corporibus? Num manus, num oculi, num eadem habitudo corporis nobis non obtigit, quæ exteris nationibus ad interiorem animi cultum ſufficiunt? Cur ſoli degeneres rudes animos habemus? Cur ſoli humanæ ſapientiæ gloria indigni excidimus? Hercule, idem animus nobis, eadem poſſumus, modo velimus. Omnibus etenim natura fundamenta dedit ſemenque virtutum, omnes ad iſta omnia nati ſumus; cum irritator accedit, tunc illa animi bona*

52. *velut ſopita excitantur.* Conſcientiis vim fieri neutiquam patitur,

206. eoque omnibus in Imperio Romano-Germanico toleratis religionibus, exceptis quidem Judæis, publicum exercitium permittit, & quo magis exteros ad ſuæ ditionis provincias alliciat, ad ædificanda templa omnibus pecunias & tigna aliaque liberaliter ſub-

244. miniſtrat. Architecturæ vero militari imprimis deditus perhibetur, atque inter alia memoratur, eum durante Aſſovii obſidione munimentum quoddam (Zaariſche Schantze) deſignaſſe & quatuor vallis inſtructum tridui ſpatio excitaſſe.

205. Hinc proſpera quæque ſub tanto Principe Moſcis pollicetur Auctor, niſi forte, ut loqui amat, fatorum iniquitas, populorum defectio, aut ipſa ingeniorum barbaries ferre felicitatem ſuam nequeat, aut tantam fortunam invideat poſteris. Quæ inde de moribus Moſcorum, de peditum, quos Strelizios vocant, rebellione & ſuppliciis, de apparatu & ordine bellico, de aula & ſede Regia, de religionis præcipuis capitibus, Patriarcha item, monachis & ſacerdotibus, quos fuſte excipere licet, ubi vittam illis detraxeris, qua ſimul impoſita, ſancti & inviolabiles exiſtunt, de Feſtis, ſacris concionibus, jejuniis, ſepultura, Bachanalibus, luxu fœmineo, nuptiis, judicii ratione univerſa, genio ſoli cetlique, flaminibus, thermis, divitiis, nec minus de Bojarinis, præ-

cipu-

cipuisque ministris ac legatis, deque mercatoribus Germanis & artificibus Moscuæ viventibus, ac tandem de classe, quæ navibus bellicis sexaginta sex constat, habet, non licet nobis prolixius persequi. Illud quod de odio Moscorum in Astronomos affertur, p. 205.
non omnino prætermittemus, quos prorsus detestantur magisque æquiparant; hinc Vogtii calendarium in Moscoviam inferre prohibitum, quod Streliziorum rebellionem haud obscure prædixisset auctor. Neque minus digna memoratu sunt, quæ reditus Moscoviæ concernunt. Nimirum decem Imperialium milliones, ut vulgo loquuntur, e vectigali portus Astracanensis & 185.
Archangelici, ducenta Imperialium millia e cerevisia, vino adusto & mulso, quæ potus genera solius Principis nomine venduntur, inque ejus commoda & compendium, & multum præterea e zobolium, rhabarbari & tabaci monopoliis ad Magnum Moscoviæ Ducem redire probat. Etsi enim clerus in Moscovia fu- 186.
mum Nicotianæ trahendi rationem ut impiam atque diabolicam exsecretur, adeo ut excommunicatus quoque cum tota familia fuerit a Patriarcha mercator, qui jus vendendi tabaci pro annuis rublorum 15000 redemerat, non tamen adduci possunt Mosci, ut se ab ea herba prorsus contineant. Unum supereſt, quod præcipue in causa fuit, ut libri hujus non adeo novi mentionem faceremus, typus nimirum insignium Moscoviæ non inelegans, quem nos hac occasione repræsentare operæ pretium duximus, quippe alibi frustra hactenus quæsitum. Cum vero, quisquis is sit, operis hujus Auctor ad Artis Heraldicæ regulas quoad metalla & colores insignia hæc non distinxerit, nec explicationem ullam addiderit, utrumque præstitit Vir quidam de gente Rusica immortaliter meritus, & emendatis etiam, quæ perperam in archetypo expressa fuerant, sequentem descriptionem, quam totam haud illubentes inserimus, nobiscum benevole communicavit.

DE INSIGNIBUS IMPERII MOSCOVITICI ET Provinciarum ab eo dependentium.

AQuilam bicipitem antiquum esse Moscoviæ Cæsarum insigne ob matrimonia diversa cum Constantinopolitanis Im-

peraroribus contracta & quod ab his genus ducant Russorum Imperatores, communis opinio est. Hinc Autor libelli, qui inscribitur, Conspectus Heraldicæ, Hamburgi impressi putat, a Johanne Basilide hanc aquilam bicipitem primum assumtam esse, eamque auream pingit in scuto coccineo, alis & cauda complicatis, addens, coronas tres super capita aquilæ imminentes tria regna, Moscoviticum, Casanense & Astracanense denotare. Alii argenteam, alii fulvam repræsentant. Verior sententia est, quam etiam Autor libelli qui inscribitur: *L'Etat de la Cour des Roys de l'Europe*, Parisiis anno 1680 editi, sequitur aliique probant, aquilam hanc bicipitem, si non nigram, saltem coloris naturalis (fusci) esse, campum vero aureum, rostrumque & pedes coccinei coloris, coronam denique mediam Imperialem, dexteram Regalem, & sinistram Electoralem vel Archiducalem mitram esse, ut ita dignitas (1) Imperatoria sive Cæsarea, quam Reges Galliæ & Angliæ, Turcarum Imperator, Resp. Venera aliique Principes, paucis exceptis, Moscorum Avtocratoribus tam in literis ac scriptis, quam in adlocutionibus Legatorum tribuunt, prout Slavonicum quoque *Kesar* contracte *Czar* Cæsarem denotat: (2) Regia, ob regna Astracani, Siberiæ & Casani: (3) Archiducalis, ob titulum M. Ducatus Moscoviæ, demonstretur. Erectæ autem hodie conspiciuntur alæ aquilinæ, quas pendentes olim nonnulli pingebant. A collo aquilæ pendet scutum Georgii rubeum, exhibens equitem argenteum hastam draconi nativi h. e. lividi coloris infigentem. Reliqua Regnorum & Provinciarum, quæ aquilæ Moscoviticæ, sive Russorum Imp. parent, in libro Legationis Gurientii depicta insignia, nullisque ibi coloribus distincta, sequentem in modum determinantur, ac vulgo pinguntur. 1 ASTRACAN, Regnum, in campo cœruleo, corona regia, cum framea, cujus manubrium aureum, ensis argenteus. 2 SIBERIA, Regnum, in campo itidem cœruleo duo lupi argentei, tenentes coronam auream veteri more apertam, & infra arcum aureum, item tela duo decussatim posita argentea. 3 NOVOGARDIA, dicta MAGNA, *(VVeliki Novogorod)* M. Ducatus in campo aureo duo nigri ursi tenentes sellam rubeam cum duobus

TAB. III. Fig. 1.

obus ſceptris decuſſatim poſitis. 4 CASAN, Regnum, in campo argenteo draco niger coronatus. 5 KIOVIA, M. Ducatus, in campo cœruleo angelus argenteus dextra evaginatum tenens gladium, ſiniſtra clypeum aureum. 6 VOLODIMIRIA, in campo rubeo leo aureus coronatus ungulis tenens crucem Patriarchalem argenteam. 7 PLESCOVIA, in campo cœruleo leo aureus gradiens & ſuperius e nube protenſa manus coloris nativi. 8 SMOLENSKO, Ducatus in campo argenteo tormentum bellicum nigrum fulcris rotisque nigris inſiſtens, cui avis inſidet nigra ſimilis ei quæ in ſylvis arbores cavat. 9 TWERIA in campo rubeo menſa argentea, cui inſiſtit corona Regalis aurea, cum pendulis ejusdem metalli. 10 WOLHYNIA, in campo aureo crux rubea. 11 PODOLIA, in campo cœruleo aureus Sol 16 radiorum, ſupra quam crux aurea. 12 JUGORIA, in campo argenteo e nubibus cœruleis manus utrinque nativi coloris, duo tela rubea extremitatibus argenteis decuſſatim tenentes. 13 PERMIA, in campo aureo urſus niger, cui inſiſtit liber rubro tectus corio, raſuris & clauſuris aureis, unde exaltata crux argentea. 14 WITEPSK, in campo cœruleo rubea manus e nube protenſa & jaculans rubeo arcu & telo nigro, cum cruce argentea. 15 BOLGARIA, in campo cœruleo agnus argenteus labarum geſtans rubeum. 16 NOVOGARDIA in Tholowor Countroy (*Niſibi Novgorod* ſita in regione, quam vocant Niederland, verſus Caſanium) in campo argenteo cervus rubeus cornibus aureis. 17 CZERNIGOW, Ducatus, in campo aureo aquila nigra coronata principaliter, alis explicatis, unguibus tenens crucem oblongam auream, ſupra humerum ſiniſtrum jactam. 18 RESAN, Principatus, in campo cœruleo miles rubro veſtitus, albo palliatus, extractam tenens frameam ad feriendum. 19 POLOZK, in campo nigro albus eques evaginatum gerens gladium & ſcutum cœruleum, in quo ſimilis eques celatus. 20 ROSTOK, Principatus, in campo rubeo cervus aureus, cornibus argenteis. 21 JAROSLAW, in campo aureo urſus niger pedibus inſiſtens poſterioribus & haſtam teneas rubeam, aut ſpeciem quandam ſecuris. 22 BIELOSE-

RIA, (lacus albus) in campo cœruleo duo piſces quaſi truttæ argenteæ decuſſatim poſitæ, & ſupra Luna creſcens argentea, cornibus ſurſum directis, & in medio crux aurea. 23 UDORIA, in campo atro vulpes alba currens. 24 OBDORIA, in campo argenteo vulpes currens nativi coloris. 25 CONDINIA, in campo argenteo Lapponus rubeo veſtitus, caligatus cœruleo, & clavam quaſi Herculeam humero portans. 26 WITEPSK, in campo cœruleo eques albus, ſtrictum habens gladium. 27 MSTISLAW, in campo rubeo eques ſimiliter argenteus, ſed loricatus & plumas ſtruthionis albas galea gerens. 28 SEWERIA, in campo rubeo equus argenteus in curſu, ſupra & infra ſtella octicornis aurea. 29 IWERIA, in campo aureo duo ſagittæ rubeæ decuſſatim collocatæ, e quarum conjunctione prominent plumæ ſtruthionis utrinque rubeæ, & quæ impoſitæ, argenteæ, quodque deorſum pendet, cœruleum. 30 CARTALINSK, in campo aureo eques rubeus haſtam in fauces draconis nativi coloris intrudens. 31 CABARDINIA, in campo cœruleo duæ argenteæ ſagittæ decuſſatim poſitæ, utrinque duæ ſtellæ ſexcornes aureæ, ſupra vero flos heliotropii aureus; ſcutulum in conjunctione poſitum rubeum, exhibens Lunam creſcentem argenteam, cujus cornua verſus latus dexterum vergunt. 32 CIRKASKY & JUGORIA, in campo rubeo eques argenteus. Hæc quantum ad typum e Diario ſupra memorato deſumtum, qui cum æri jam inciſus nobis eſſet, verum demum inſignium Ruſſicorum ectypum e Cancellaria Ruſſica impetravimus, quem ſiſtimus in Fig. 2, e qua patet, aquilam ſcuto includi, cui inſiſtit corona Imperatoria, tum primarium quoque inſigne, quod equitem S. Georgium cum dracone ſiſtit, multo majori forma repræſentari, quam reliqua ſex inſignia in alis conſpicua, denique caudam non artificioſe explicatam, qualis eſt in inſigni Imp. Rom. pingi. Imitatus hæc videtur nuperrime Editor operis grandioris (des Wappenbuchs) Fr. 1705, in fol. editi, quod inſignium ectypa, nulla addita deſcriptione, exhibet. Attamen nec ſatis accurate omnia expreſſiſſe videtur, cum & coronam ſuperiorem depreſſiorem pinxerit, & caudam acuminaverit, ut liquet e Fig. 3. Notan-

TAB. III Fig. 2

Fig. 3

tandum &, in majori Imperii Ruſſici ſigillo conſpici quidem in exteriori circulo inſignia Imperii, quadrata, ut par eſt, forma deſcripta, at in minori nomen tantum ſummi Monarchæ Ruſſici deſcribi. Denique miramur ab Auctore Diarii inter alia inſignia Ruſſica Volhyniæ quoque, Podoliæ, Polozk, Witepsk & Miſtislaw inſignia collocari, cum neque in titulo neque inſignibus Cæſareæ Majeſtatis deprehendantur, nec Moſcis in has provincias, ad Poloniam utique ſpectantes, jus ullum competat.

FRIDERICI HOFMANNI, CONSILIARII ET Archiatri Regii, Medicinæ & Philoſophiæ experimentalis P. P. in Academia Fridericiana, Diſſertationes Phyſico-Medicæ Curioſæ ſelectiores ad ſanitatem tuendam maxime pertinentes.

Lugduni Batavorum, apud Theodorum Haak, 1708, in 8.

Conſtant plag. 20.

Diſſertationum, quæ in hoc faſciculo continentur, argumenta non minus utilia ſunt, quam curioſa. In prima enim de methodo acquirendi vitam longam disquiritur: in altera docetur, quomodo unusquisque ſui ipſius Medicus eſſe poſſit: in tertia animi in ſanitatem ac morbos influxus conſideratur: in quarta ventorum cauſæ, vires ac operationes in corpora humana & barometra expenduntur: in quinta tempora anni inſalubria notantur: in ſexta denique motus optima corporis Medicina adſtruitur. Ad rem attentus haud difficulter aſſequitur, diſſertationes poſteriores pro uberiore argumentorum quorundam in prima non ſufficienter diſcuſſorum declaratione haberi poſſe: quare nobis ſolam primam delineaſſe ſuffecerit.

Cum & olim multi extiterint & hodienum exiſtant homines longævi, recte omnino Autor doctiſſimus infert, dari aliquas longævitatis cauſas. Quoniam adeo methodum acquirendi vitam longam exhibere ipſi propoſitum, in cauſas longævitatis ſibi inquirendum eſſe arbitratur. Enimvero quænam vitam diu conſervent, quænam ejus conſervationi noceant, judicare nequis, niſi, quid vita ſit, conſtiterit. Diſtinctam itaque vi-

tæ no-

tæ notionem tanquam ſubſequentium concluſionum genuinum fundamentum præmittit. Dictum jam eſt a nobis in Actis anni ſuperioris p. 128, quod vita ipſi ſit perennis fluidorum per tubulos beneficio impulſus ſolidorum progreſſio: unde quivis colliget, inter cauſas longævitatis ab eo referri, quicquid vel immediate, vel mediate hanc fluidorum circulationem per corpus adjuvat & conſervat. Quoniam vero hic non modo fluidorum, ſed & ſolidorum, hoc eſt, fibrarum habenda ratio; tam illorum, quam horum conſtitutionem deſcribit, qualis nimirum eſſe debeat, ut vita hominis ſi longæva. Fibras requirit flexiles & compactas, tenſas tamen & ex tenerioribus filamentis contextas, cum fibrarum durities ſenectuti propria deprehendatur, id quod vel ſolæ animantium annoſorum carnes non niſi vi ignis fortiori emolliendæ loquantur: requirit vaſa ampla, propterea quod ſanguis per ea facilius, quam per anguſta & exilia circuletur: requirit in fluidis juſtam ad vaſa proportionem & legitimam temperiem. Equidem fibrarum conformatio a naturæ in illorum productione operationibus pendet, & eatenus vitæ longævitatem arbitrio noſtro minime ſubeſſe agnoſcit Autor; dantur tamen adhuc aliæ cauſæ, quæ tum in fibrarum motum ac rite conſtitutorum conſervationem, tum in fluidorum conſtitutionem influunt, cumque hic influxus ab homine plerumque moderari queat, ex illorum inprimis conſideratione regulæ, quas vitam longam (quatenus in poteſtate eſt) acquiſituri obſervare tenentur, deducendæ ſunt. In iſtas igitur Autor cum cura inquirit. Multum autem aeri tum in tono ac robore fibrarum muſculoſarum, tum in fluido ſpirituoſo, quo fluidis pariter ac ſolidis vigor & robur infundatur, tribuendum eſſe contendit. Aerem commendat ſiccum, hoc eſt, vaporibus minus repletum, eumque paulo compreſſiorem ac frigidiorem, quod is, calore accedente, dum ſeſe expandit, fibras comprimat, tono ac robore illas inſtruat motumque inteſtinum ſpirituaſcentiæ fluidis fœnoret. Hinc deducit, cur homines ſub aere frigidiore, qualis in *Islandia*, *Grœnlandia* ac *Lapponia*, in locis item montoſis occurrit, aliis plerumque longæviores ac ſaniores exiſtant. Monet tamen aerem eſſe debere non frigidiſſimum, qualis ſub

lis ſub Polis datur, ſed temperatum, atque hujus inprimis temperiei æquabilitatem conſtantem laudat. Præterea quoque in circulum ſanguinis paſſiones animi influere monſtrat, & quod æquabilem ſolidorum fluidorumque motum ſuſtineat mens tranquilla, hilaris, ab omni triſtitia, curis, deſideriis vacua, moderato gaudio, ſpe, fiducia ſeſe ſuſtentans omniumque affectuum domina, notat. Inde rationem longævitatis, a Deo in Sacris hominibus piis promiſſæ, admodum ingenioſe reddit. Juſtam denique fluidorum ad vaſa proportionem atque temperiem diætæ moderatæ deberi multis exemplis comprobat & rationibus corroborat.

Jactis hiſce fundamentis, duplicis generis regulas iis commendat, quibus longævitas curæ cordique exiſtit. Claſſis prima eas complectitur, quæ innuunt, a quibus ſit abſtinendum; altera iis deſtinatur, quæ indicant, quænam ſint facienda. Evitandum eſſe monet 1 immaturum fœminarum complexum, quod per ſeminis ejaculationem fibris ſerum roſcidum ſpirituoſum ſubtrahatur, quo adoleſcere debitumque robur acquirere debent: 2 nimium vini uſum, quod intemperati ac calidi ſucci ex potationibus provenientes nervis firmandis inidonei: 3 affectuum animi inconſtantiam: 4 aeris humiditatem: 5 medicamenta in nimia copia ſumta, purgantia præcipue ac vomitoria, ventriculi ac inteſtinorum robur delibitantia. Suadet contra 1 abſtinentiam a nimio carnium uſu; 2 ciborum compactilium potius, quam fluxilium uſum: 3 aerem purum & ſerenum: 4 aquæ vinique ſalubris potum (vina vero ſenibus ſalubria *Hungarica*, genuina *Toccavienſia*, ex *Helveticis Veltlinum* aromaticum; viridioris ætatis hominibus *Moſellana*, *Rhenana*, *Mœnana* ſalubria dicit:) 5 motum, tanquam optimam corporis medicinam: 6 pharmaca corroborantia, quæ inter balſamus vitæ ab Autore parari ſolitus non poſtremum ſibi locum vendicat: 7 venæ ſectionem, non tamen nimis frequentem: & , ſi quis prolis longævitati proſpicere conſultum duxerit, 8 ſemini per menſem *Majum* & autumnale tempus in uterum immiſſionem, per antecedentem venerem non debilitandi, ubi

quoque peculiarem curam circa embryonem & fœtum enixum matri obſervandam injungit.

JOHANNIS JACOBI BAIERI PHILOS. ET MED. D. hujusque in Acad. Altdorf. Prof. Publ. & Illuſtris Reipublicæ Norib. Phyſici Ὀρυκτογραφία Norica, ſeu Rerum foſſilium & ad Minerale Regnum pertinentium in territorio Noribergenſi ejusque vicinia obſervatarum ſuccincta deſcriptio.

Noribergæ, impenſis Wolfgangi Michaelis, 1708, in 4. Conſtat plag. 14 & tabb. æn. 6.

CUm externæ quidem nationes eam hiſtoriæ naturalis partem, quæ Foſſilia tractat, ſtrenue excolant, noſtro ævo nullum deprehendi Germanorum, qui *Agricolam*, *Cordum*, *Geſnerum*, *Kentmannum*, *Fabritium*, *Encelium*, ſuperiorum ſeculorum Scriptores imitetur, aut quæ ab his omiſſa ſunt, ſuppleat, vehementer dolet Autor Clariſſ. eoque haud abs re eſſe duxit, horas a publici officii, quod per quinquennium jam ornavit, curis vacuas regioni Noricæ ejusque vicinitati, in quam rerum foſſilium copias alibi latiſſime ſparſas velut in compen-
C. I. dium redegit natura, impendere. In præſenti igitur Tractatu, cujus ſupplementum ulterius promittit, poſtquam de ſitu & natura agri Norici quædam præfatus fuerat, aquas commemorat,
II. medicamentoſas præſertim, minerales, & curioſas. Quas inter notatu digna admodum eſt ſcaturigo illa, in medio fere itinere, quod Altdorffio ad pagum Leimburg ducit, occurrens. Ibi enim amplus & aliquot orgyas profundus terræ ſabuloſæ hiatus aquam ex imo eructat, ea quidem copia, quæ modico intervallo tribus molendinis ſucceſſive agendis ſufficiat. Has aquas non alias eſſe, conſtanter aſſeverant ruriculæ, quam illas, quæ in monte Wiſſenbrunnenſi haud procul diſſito ſcaturiunt, hinc pauliſper continuato ſupra terram curſu iterum
III. diſparent, & quaſi abſorbentur, ex hiatu demum iſto rurſus prodituræ. Ubi de terris, quarum ſingularis uſus apud Mechani-

chanicos pariter ac Medicos eſt, tractat, mentionem facit argillæ, boli rubræ & flavæ, ſeu luteæ, rubricæ fabrilis, terræ ſigillandæ ex luteo puniceæ Veldenſis (quam non Martialis vel Vitriolaceæ, ſed Solaris naturæ eſſe perhibet) & lactis Lunæ; ſibique gratulatur, quod primus hoc detexerit hiſce in terris, ejusque originem deducit ab aquis per corticem terræ abſorptis & altius in compagem certi generis ſaxorum penetrantibus; hæ enim abluunt hinc inde & ſecum vehunt tenerrimam lapidum ſubſtantiam & veluti cremorem, eumque poſtea rurſum e ſuo ſinu dimittunt, ubi occaſio datur, in ſubterraneis cryptis, quarum in parietibus corrivatæ aquarum guttæ dicto lapidum cremore ſcatentes ſenſim evaporando coaleſcunt, relicta, quam ſibi in tranſitu e ſaxis adſciverant, materia in ipſum lac Lunæ coalitura, & ambientis præcipue aeris auxilio ſiccanda. Nec obliviſcitur medullæ ſaxorum, aliarumque margæ ſpecierum. Pergit ad lapides in genere, & ſpeciatim C. IV. illos, qui nulla certa figura ſunt conſpicui, ſaxum puta arenarium, tophum ſeu porum calcarium, ſaxum, gypſum, alabaſtrum, marmor, ſilices, cryſtallum & fluores. Ex illis vero lapidibus, qui certa figura ex luſu naturæ gaudent, refert ætitem, belemnitem, ſtalactitem, aſtroitas, modiolum ſtellarem, dentritem, lapidem Judaicum, aliosque, vegetabilia, partes animalium & huc ſpectantium, quarundam rerum imaginem repræſentantes. Sequuntur illi qui ex quorundam vegetabilium & animalium transmutatione figurati deprehenduntur, inter quos Autor Clariſſ. muſci petrificati geneſin ſequenti modo explicat. Quando aquæ particulis ſaxeo-margaceis intra terræ viſcera impregnatæ ſcaturiunt, ac per illius ſuperficiem ſeſe diffundunt, in progreſſu autem forte ad muſcum allidunt, non poteſt non earundem ex parte motus hinc reddi languidior, inſimul præcipitationi anſa ſuppeditari, ut ſubinde aliquid affigatur, & adhæreſcat poris atque ramulis muſci de materia præfata margaceo-lapidea, cujus aggregatio ſic continuata ſenſim abit in cruſtam lapidoſam, magis magisque obrigeſcentem. Ipſe vero muſcus arcto hoc materiæ tophaceæ amplexu

V.

VI.

compreſſus & liberiori aeris commercio orbatus paulatim emarceſcit, & in pulverem pro modulo quantitatis ſuæ redigitur; quæ ratio eſt, cur hujusmodi petrificatus muſcus, ſi frangatur, intus in ſingulis ramulis foramine ſit præditus; cum interim tophacea illa cruſta ad figuram muſci, quem inveſtiebat, conformetur, nunc quidem accuratius, nunc rudius, prout materia ejus extiterit vel ſubtilior, vel craſſior, ipſaque concretio tenerior vel ſpiſſior fuerit. Paria cum muſco fata ſubire coguntur plantæ aliæ, earumque partes, ſi a tophaceis aquis diutius alluantur. Nec tamen dubitat Autor Clariſſ. quin alibi alio quoque modo, ſcilicet per inſinuationem ſucci lapideſcentis in poros ac intimiora vegetabilium, eadem penitus indureſcant in lapides. Cornua vero, dentes ſeu oſſa foſſilia, quæ hodie equidem admodum rara in agro Norica inveniuntur, haud quaquam ex luſu naturæ producta, ſed ipſorum varii generis animalium, terra margacea obrutorum, partes & reliquias diverſimode alteratas eſſe pronuntiat. Inter petrefacta ex animalibus exC. VII. hibet quoque ichthyoſpondylos & ichthyolithos. Petrificatorum teſtaceorum dum mentionem facit, Cornu Ammonis ſiſtit, ſeu Nautilitem, quæ quo minus pro naturæ luſibus, ſed pro veris conchyliorum teſtis earumque partium ectypis habeat, variis inducitur rationibus: & quidem 1, quia certus & conſtans eſt character non ſolum totius generis, ſed & ſingularum ſpecierum; 2, quia non tantum præſentia teſtæ, verum & conveniens ipſius color in pluribus ejusdem ſpeciei individuis monſtrari poteſt, tametſi illam intus modo hæc modo iſta repleverit materia; 3, idem ſtructuræ internæ artificium docet; quibus accedit 4, quod perinde ut teſtacea cuncta pro ratione graduum ætatis ſuæ diverſi moduli a minimo ad maximum usque inveniantur etiam in Nautilite, ita ut in nonnullis ſpeciebus ab ovulo quaſi liceat gradatim aſcendere ad ſummam. Qua ſtante ſententia, occaſionem, qua iſta teſtacea e loco ſuo natali, nimirum Oceano, in terram continentem tanta copia pervenerint, referre ad univerſale diluvium non dubitat. Mittimus turbinatos, echinitas, balanas & tubulos vermiculares, quos copioſo

pioſos allegat & depingit. Sequuntur teſtacea foſſilia bivalvia, quæ teſtas habent vel æquales, vel inæquales, utrasque modo ſtriatas, modo non ſtriatas. C. IIX. Ab his pergit ad ſalina & ſulphurea foſſilia, nitrum ſcilicet & vitriolum; ubi minus conſentit Libavio, qui cuncta ligni foſſilis bituminoſi Norici, ex quo Vitriolum elicitur, ſpecimina meræ mineralis proſapiæ eſſe exiſtimat. IX. Licet enim hoc conceſſerit de rudioribus & informibus, de ſingulis tamen, præſertim iis, quæ ligni vegetabilis naturam quoad tractus fibrarum, pectines, corticem, nodos, & ramorum veſtigia &c. nimium exacte referunt, concedere neutiquam poteſt. Metalla quod attinet, quamvis Noricum ſolum fœcunditate eorum Saxoniæ, Bohemiæ & Hungariæ facile cedat, non tamen expers eſſe ferri cœrulei nativi dicitur.

JO. CASP. EISENSCHMIDI DE PONDERIBUS ET Menſuris Veterum Romanorum, Græcorum, Hebræorum, nec non de valore Pecuniæ Veteris Disquiſitio nova, teſtimoniis vetuſtis, rationibus, experimentis, calculis recens factis ſuffulta.

Argentorati, impenſis Theodorici Lerſe, 1708, in 8.

Conſtat plag. 15 & tabb. æn. 2.

Tractationi de ponderibus veterum *Romanorum*, *Græcorum* & *Hebræorum* Autor doctiſſimus præmittit explicationem *libræ* Sect. I. C. I. *Pariſinæ*, *Argentoratenſis*, *Noribergenſis*, *Anglicæ*, variarum *Italicarum*, *Medicæ* & *marcæ* ſeu *ſelibræ Colonienſis*: ubi notat, libram Medicam in *Germania* myropoliis adhibitam ab ea longe recedere, quæ in *Gallia* & *Hiſpania* recepta eſt. Agit etiam de *Karatio*, hoc eſt, pondere, quo artifices *Germani*, *Hungari*, *Galli*, *Hiſpani* ad gradus puritatis in auro indicandos utuntur, & de modo argenti cum ære mixturam æſtimandi. Quoniam vero pondera veterum ad *Pariſina* libræ partes revocat, notandum eſt libram *Pariſinam* diſtingui in duas ſelibras ſive *marcas*; ſingulas *marcas* eſſe 8 unciarum; *unciam* 8 groſſorum; *groſſum* 3 denariorum; *denarium* 24 granorum, ut adeo uncia 576, li-

bra 9216 grana contineat. Alia quoque libræ *Pariſina* in uſu eſt diviſio in 20 Sterlinos *(Eſterlins) Sterlinus* continet 2 obolos
C. 2. *(Mailles) obolus* 2 Felinos *(Felins) Felinus* $7\frac{1}{5}$ grana. Libram *Romanam* inſtar Aſſis in 12 *uncias* dividi notat, quarum unam 516 granis *Pariſienſibus* æqualem facit. Inter pondera *Græca*
3. fama & uſu præcellere ait *Attica*, quorum ſpecies *talentum* (τάλαντον) *mina* (μνᾶ) *drachma* (δραχμὴ) *obolus* (ὀβολὸς) & *keratium* (κεράτιον.) Adde drachmæ quadruplum τετράδραχμον & duplum δίδραχμον. *Talentum*, juxta Autorem, æquatur 54 libris, 2 unciis, 5 groſſis & 24 granis *Pariſinis*; eſtque *talentum* 60 minarum; *mina* 100 drachmarum; *drachma* 6 obolorum. Diſputat contra opinionem vulgo receptam, quæ 8 drachmas *Atticas* unciæ *Romanæ* tribuit, cum ipſe nonniſi $6\frac{1}{4}$ eidem convenire contendat. Maximum pon-
4. dus *Hebræorum Kikar*, quod talentum interpretantur, ex 3000 *Siclis* conſtare probat, rationibus ex Exod. XXXVIII petitis. *Siclus*, notante *Joſepho Antiquit. Lib. 3 C. 9*, drachmas *Atticas* 4 capit: unde noſter Autor eundem 268 granorum *Pariſienſium* facit. *Mina Hebraica* 60 ſiclos continet, Ezech. XLV, 12 & ſicli vigeſima pars fuit *Gerah*, Exod. XXX, 13, obolo *Attico*, juxta Noſtrum, reſpondens. Negat vero Noſter, differentiam ſtatuendam eſſe inter talentum ſacrum & talentum profanum, item-
Sect. II. que inter talentum auri & talentum argenti. Similiter de
C. 1. menſuris cavis, hoc eſt, fluidorum & aridorum, acturus ea præmittit, quæ *Picardus* in volumine Operum diverſorum, ab Academia Regia Scientiarum A. 1693 edito & nobis A. 1695 p. 126 laudato, p. 370 de menſuris cavis *Pariſinis* tradidit, ſubjuncta menſurarum *Argentoratenſium* explicatione. Harum vero men-
2. ſurarum ſoliditatem per notiſſimas *Stereometriæ* regulas determinat. Menſuras cavas *Romanorum* per demonſtrationes *Vitalpandi* hoc præ reliquis ſingulare habere monet, quod non tantum inter ſe, ſed & cum libra & pede *Romanorum* elegentiſſimam rationem ſervent. Præcipua illorum menſura fuit *amphora*, ſeu vas cubicum, cujus latus pedem *Romanum* adæquabat. Aqua eo contenta pendebat 80 pondo *Romana*. Con-

tinet

Digitized by Google

tinet autem *culeus* 20 amphoras, *amphora* 2 urnas, *urna* 4 congios, *congius* 6 ſextarios, *ſextarius* 2 heminas, *hemina* 2 quartarios, *quartarius* 2 acetabula, *acetabulum* $1\frac{1}{2}$ cyathum, *cyathus* 4 ligulis. Menſura *Romana* aridorum maxima *quadrantal* conſtat 3 modiis, *modius* 16 ſextariis, *ſextarius* 2 heminis, &c. ut in fluidorum menſuris. Menſuras cavas *Græcorum*, C. 3.
& quidem *Atticas* triplices fuiſſe obſervat, quarum aliæ ad ſola liquida, aliæ ad ſola arida, aliæ ad utraque referendæ. Refutat *Galenum* de *cotyle* magnitudine erronee ſtatuentem, eamque cum *Vilalpando* heminæ *Romanæ* æqualem facit. Sunt autem menſuræ *Attica* liquidorum μετρητης (12) χοῦς (6) ξέστης (2) κοτύλη (2) τέταρτον (2) ὀξύβαφον ($1\frac{1}{2}$) κύαθος (2) κόγχη (2) μύστρον ($1\frac{1}{4}$) χήμη (2) & κοχλιάριον (1); menſuræ aridorum μέδιμνος (6) ἑκτεὺς (2) ἡμιέκτον (4) χοῖνιξ (2) ξέστης (2) κοτύλη (4) ὀξύβαφον ($1\frac{1}{2}$) κύαθος (10) & κοχλιάριον (1). Ubi quidem notandum, & in ſubſequentibus repetendum, menſuras antecedentes eſſe ad immediate ſubſequentes ut numeros parentheſibus incluſos ad unitatem, e. gr. κοτύλη eſt ad ὀξύβαφον ut 4 ad 1. *Metretes* vero, ex calculo Autoris, continet 2022, *medimnus* 2696 pollices cubicos *Pariſienſes:* quemadmodum *culeus Romanus* eſt 26960 & *quadrantal* 1348. Menſurarum cavarum *Hebræorum* magnitudinem 4.
Noſter, ſuppoſitis iis, quæ paſſim *Joſephus* tradidit, facta cum *Græcis* & *Romanis* comparatione, determinat. Sunt autem menſuræ liquidorum *Hebraica Bathus* (6) *Hin* (12) *Logus* (6) & *Ovum Rabbinicum* (1): menſuræ aridorum *Corus* ſ. *Chomer* (2) *Letheth* (5) *Ephah* (3) *Satum* ($3\frac{1}{3}$) *Homer* ſ. *Gomer* ($1\frac{4}{5}$) *Kabus* (24) & *Ovum Rabbinicum* (1). *Bathus* eſt 2022, *Corus* 20220 pollicum cubicorum *Pariſienſium*. Ubi ad menſuras intervallorum progreditur, in limine pedem *Pariſinum*, *Argentoratenſem*, C. 1. Sect. III.
Rhinlandicum, *Romanum*, *Londinenſem*, *Noribergenſem*, *Danicum*, *Dantiſcanum*, *Bononienſem*, *Suecicum*, *Venetum* examinat, & de ulnis ac menſuris ſuperficierum atque ſolidorum nonnulla affert. Pedes 6 *Pariſini* hexapodam *(une toiſe)* conſtituunt: *pes* dividitur in 12 pollices, *pollex* in 12 lineas, *linea* in 10

par-

particulas. Est igitur *pes Parisinus* particularum 1440; talium vero *Rhinlandicus* per experimenta Autoris est 1391 $\frac{3}{10}$; *Argentoratensis* urbicus 1282$\frac{3}{4}$, ruralis 1309; *Romanus* 1320, juxta *Cassinum*; *Londinensis* 1350, juxta *Bernhardum*; *Noribergensis* urbicus 1346$\frac{3}{4}$, juxta *Wurtzelbauerum*; *Dantiscanus* 1271$\frac{1}{2}$, juxta *Hevelium*; *Danicus* 1403$\frac{2}{5}$, juxta *Picardum*; *Suecicus* 1316$\frac{1}{2}$, juxta eundem; *Bononiensis* 1686, juxta *Auzoutum*, vel 1682$\frac{2}{5}$, juxta *Cassinum*; *Venetus* 1540, juxta *Auzoutum*. Palmus *Romanus* Architectorum hodie usitatus juxta *Auzoutum* est 988$\frac{1}{2}$, juxta
C. 2. *Cassinum* 990 istiusmodi partium. Pedem *Romanum* vero veterem esse 1324$\frac{1}{2}$ partium pedis *Parisiensis*, variis modis contra dissentientes demonstrat. Dividebant autem Romani *pedem*
3. in 4 palmos, *palmum* in 4 digitos. *Passus Romanus* continebat 5 pedes, *milliare* 100 passus, *stadium* 125 passus. Apud Græcos mensuræ intervallorum erant μίλιον (2) ἱππικὸν (4) στάδιον (6) πλέθρον (16$\frac{2}{3}$) ὀργυιὰ (4) πῆχυς (1$\frac{1}{2}$) πῦς (4) παλαιστὴ (4) δάκτυλος (1). Pedem *Græcorum* Autor facit
4. 1379$\frac{7}{10}$ partium pedis *Parisini*. Mensuras denique intervallorum *Hebraicas* memorat *Iter Sabbathi* (333$\frac{1}{3}$) *Kaneh* s. arundinem (6) *Ammah* s. cubitum (2) *Zereth* s. spithamam (3) *Topahach* seu palmum (4) *Erban* seu digitum (1). Est vero digitus 99$\frac{1}{3}$ partium pedis *Parisiensis*. Huic de mensuris intervallorum doctrinæ quædam de semidiametro & ambitu Orbis Terrarum subjungit, ubi notat post Telluris dimensionem, anno 1669 a *Piccardo* factam, anno 1700 jussu Regis Galliarum *Joh. Dominicum Cassinum* cum plurimis ex Academia Scientiarum adjutoribus post exantlatos immensos labores portionem Meridiani gradibus 6, min. 18, sec. 55 interceptam hexapodarum Paris. 360600 deprehendisse, & ex litteris a Celeberrimo Viro ad se datis integræ operationum seriei cum aliis isthuc pertinentibus spem facit. Est adeo ambitus Telluris 20556000 hexapodarum *Parisiensium*, consequenter semidiameter 3271589, hoc est, 1693047
Sect. IV. perticarum *Rhinlandicarum*. Tandem de valore pecuniæ veteris *Romanæ*, *Atticæ* & *Hebraicæ* differit, & eam computandi rationem exponit. De *Romanis* notum satis, quod ab initio usi fuerint

fuerint aſſibus libralibus. *As* vero juxta Autorem eſt $\frac{1}{5}$ unius imperialis ſeu thaleri. Poſtea nummi argentei cudi cœperunt, quorum ſinguli denis aſſibus æſtimabantur, & inde *Denarii* vocabantur: a quo tempore mos per *ſeſtertia* numerandi cœpit, de quibus eruditum *Gronovii* Tractatum habemus. Septem denarii cum ſemiſſe, juxta Noſtrum, uni imperiali hoc eſt 24 groſſis *Saxonicis* æquantur. De pecunia *Attica* obſervat, *drachmam* continere 6 obolos, *minam* 100 drachmas, *talentum* 60 minas: *oboli* vero pretium $2\frac{1}{4}$ cruciatorum ſtatuit, quorum 90 in uno imperiali continentur. De Hebræorum pecunia pauca habet. *Siclum* eorum 45 cruciatis æquat, hoc eſt dimidio imperiali. Sub finem Tabulæ comparent, in quibus pondera, menſuræ & pecuniæ *Romanorum* veterum, *Græcorum* atque *Hebræorum* tum inter ſe, tum cum *Argentoratenſibus* & *Pariſienſibus* comparantur, ex quibus multa in antecedentibus excerpſimus.

Comparet inter eas Tabula gravitatis liquorum in pondere *Pariſienſi* tum æſtivo, tum hiberno tempore, quam propter utilitatem ſuam dignam judicamus, ut Actis noſtris inſeratur.

Gravitas

Pollex Cubicus Pariſ.	*tempore æſtivo*			*tempore hiberno.*		
Liquorum	Unc.	Groſſ.	Gran.	Unc.	Groſſ.	Gran.
Mercurii	7	1	66	7	2	14
Olei Vitrioli		7	59		7	71
Spiritus Vitrioli		5	33		5	38
Spiritus Nitri		6	24		6	44
Spiritus Salis		5	49		5	55
Aquæ fortis		6	23		6	35
Spiritus ſulphuris		5	34		5	39
Aceti		5	15		5	21
Aceti deſtillati		5	11		5	15
Vini Campanici		4	66		4	70
Vini Burgundici		4	67		4	75
Aquæ Vitæ		4	48		4	57
Spiritus Vini		4	32		4	42
Cereviſiæ albæ		5	1		5	9

Cereviſiæ fuſcæ	5	2	5	7
Vini pomacei	5	0	5	6
Lactis Bubuli	5	20	5	25
Lactis Caprini	5	24	5	28
Lactis Aſinini	5	17	5	21
Seri Lactis	5	14	5	19
Urinæ	5	14	5	19
Spiritus Urinæ	5	45	5	53
Olei Tartari	7	27	7	43
Olei Olivarum	4	53	Duo hæc olea congelata Aræ-	
Olei Amygdal. dulc.	4	52	ometro excipi non poſſunt.	
Olei Terebinthinæ	4	39	4	46
Aquæ marinæ	6	12	6	18
Aquæ fluvialis	5	10	5	13
Aquæ putealis	5	11	5	14
Aquæ deſtillatæ	5	8	5	11

PROJET D'UNE DIXME ROYALE.

hoc eſt,

DELINEATIO DECIMARUM REGIARUM, Autore Mareſchallo de VAUBAN.

A. 1707, in 8. Conſtat plag. 14.

ÆQuitatis eſſe, ut civium reditibus onera proportionentur, nemo Politicorum diffitetur: at ubi proportionanda ſunt, naturæ lex non ſemper obſervatur, vel quod modus veram proportionem eruendi lateat, cum ob plurimas difficultates eam non cuivis eruere detur; vel quod emolumentum proprium impediat, quo minus dura pauperum ſors cernatur. Proponit igitur *de Vauban*, vel alius ejus nomine abuſus, Regi ſuo tale onerum ſubditis imponendorum ſyſtema, quod memoratæ ceterisq; naturæ legibus ad amuſſim reſpondens, & nihil Politicorum arbitrio relinquens, & Regi & ſubditis maxime proficuum, ea demonſtrationum certitudine evincit, quæ rigoroſo Geometrarum examini probatur. Omnibus ſcilicet aliorum ſyſtematum defectibus graphice delineatis, *Decimas Regias*, a vigeſima reddituum ſubditorum parte

parte nunquam deficientes, decimam numquam excedentes, ſyſtema optimum abſolvere, omnibusque malis ex ſyſtematibus reliquis enaſci ſolitis certiſſimam afferre medelam, nec, uti reliqua, corruptioni ulli obnoxium eſſe demonſtrat. Quatuor autem conſtituit decimarum Regiarum claſſes. Prima decimas omnium terræ proventuum, ipſius etiam ligni, comprehendit. Ingenioſi ſunt calculi, quibus manifeſtum reddit, quod decimæ Regiæ non modo Eccleſiaſticas, ſed & ordinariorum tributorum ſummam longo numerorum intervallo poſt ſe relinquant, utut his minus oneroſa exiſtant; quodque ſumtus Regi ordinarie faciendi ſuppetant, ſi vigeſima pars decimetur. Nec minus laudanda conſilia de decimis inſigni expenſarum compendio colligendis collectisque cum numerata pecunia ſtatim commutandis. Claſſis altera decimas redituum reliquorum ſubditorum comprehendit: ubi exponitur quomodo redituum quantitas exacte cognoſcenda, & qua ratione caveatur, ne reditus jam decimati denuo decimentur. Referuntur huc decimationes pretiorum ædium ac molarum locatarum, pro quibus tamen ſeparandis quintam vel quartam partem ante ſubducendam eſſe monet, quam decimatio fiat. Operoſe quoque inculcat, ne nimia commerciis imponantur onera, ac fuſe docet, quo pacto ſtabiliri ac ſtabilita conſervari commercia queant, quænam litterarum cambialium ratio eſſe debeat, quomodo artificum inprimis, fabrorum ac operariorum reditus æſtimandi, ne nimis graventur. Claſſis tertia ſali deſtinatur, cui non nimia onera imponi debere judicat, quia in multorum ſubditorum detrimentum cedunt. Nævos in hac exactione obvios recenſet eosque corrigendi modum enucleat. Maxime autem ſalutare cenſet, ſi in Regalium numerum ſal referatur. Claſſis denique quarta fixos Regis reditus complectitur, quos locupletari debere ſuadet novo quodam tributi genere, quod nemo ſolvat, niſi cui volupe fuerit. Solvere autem iis volupe, qui luxu delectantur. Tota pecuniæ vis claſſi primæ debita eſt 60000000; debita ſecundæ 15422500; debita tertiæ 23400000; debita quartæ 18000000 librarum: ut adeo ſumma redituum annuorum Regis in hoc ſyſtemate forent 116822500 librarum

hoc eſt, 38940833 thalerorum, numero ſubditorum cujuscunque ſexus ac ætatis per omnes Regis Provincias, 28042 milliaria Gallica quadrata complexas, exiſtente 19094146, quemadmodum ex factis ſub initium præcedentis ſeculi numerationibus deducitur. Syſtematis ratione ſufficienter expoſita, ejus ulterius præſtantiam multis deprædicat, objectiones contra illud movendas diluit, ac inprimis cum cura edocet, quænam obſervari debeant, ſiquidem executioni mandandum.

HEINRICI PIPPINGI EXERCITATIONES ACADEMIÆ Juveniles, quibus acceſſerunt duæ ejusdem Exercitationes Epiſtolicæ recentiores.

Lipſiæ, apud Hæredes Jo. Groſſii, 1708, 8.
Alph. 1 & pl. 12.

QUanquam Reverendus Autor primos hos ſuæ diligentiæ fructus denuo recudere non induxerat in animum, eorum tamen conſiliis locum dedit, qui ut in unum faſciculum colligerentur, auctores fuerant. A prima ætate, qua ad altiora jam adſpirare cœpit, rebus Theologicis ita ſe dedit, ut in earum arcanis perquirendis juveniles quoque labores inſumſerit, hinc pleraque Exercitationum pars vel Theologica eſt, vel ad Theologicas quæſtiones accedit propius. Primi autem conatus ſunt de *curioſo Novitatis ſtudio*, quibus jam anno MDCLXXXVII ſui ſeculi novitatis ubique ſtudioſiſſimi mores erudite propoſuit. In ea quidem Diſputatione cum M. Joach. Chriſtian. Weſtphalum nactus eſſet Præſidem, factum ut alii huic eam addicerent, quam tamen ipſe Reverendus Pippingius ſibi vindicat, & ut pietatis in jam defunctum Præſidem monumentum extaret, ejus fata in Præfatione perſequitur. Sequenti anno in Magiſtrorum ordinem receptus, ipſe Præſes Diſputationem habuit Philologicam *de potu puniendis ante mortis ſupplicium & patienti Chriſto ante crucifixionem porrecto*. Tertia Diſputatio eſt Hiſtorico-Theologica de *Saule per Muſicam curato*, quam, cum ſtudiorum cauſſa in Academia Vitembergenſi degeret, conſcripſit, & ſub præſidio Celeberrimi Theologi Caſp. Læ-

Digitized by Google

Lœſcheri publice defendit, & hinc mox Lipſiam, quæ illi patria, reverſus novam propoſuit Diſputationem *de raptu liberorum*, in qua id inprimis agitur, ut indignitas raptus liberorum ad monaſteria, qui apud Pontificios ac inter Jeſuitas maxime frequens eſt, demonſtretur. Hanc ſequitur perelegans *de corona Pontificis*, quam Viri docti dignis decorarunt elogiis. Recentiores illas duas Epiſtolicas Diſſertationes, quas ſequioribus quidem temporibus ſcripſit, adjici appendicis loco paſſus eſt, quod ob materiarum in iis tractatarum præſtantiam & utilitatem eas deſiderari a non paucis intelligeret. Eſt autem earum prima ad Virum maxime Reverendum, Gottlob Frid. Seligmannum, Pippingii Socerum, tunc temporis Academiæ Lipſienſis Rectorem, quem vivis ereptum ſuperiori Menſe p. 191 jure deploravimus, & *ſyllabum* continet *Rectorum Academiæ Lipſ.* qui ſeculo decimo ſeptimo ſibi invicem ſucceſſerunt. Altera eſt *de iterata & ſolida defenſione Pupillæ Evangelicæ ſcriptisque inſuper aliis inde ab anno M DC XXIV ad annum usque M DC XXX publica auctoritate in Saxonia ſuperiori evulgatis, D. Matthiæ Hoe ab Hoenegg auctori vindicandis*, ad Virum celeberrimum, Thom. Crenium, urbis Lugdunenſis apud Batavos inſigne ornamentum. Integro Diſſertationum volumini locuplex rerum Index ſubjectus eſt,

JO. MEYERI, D. DISSERTATIO THEOLOGICA, qua Propheticas viſiones Ezechielis de Templo &c. IX extremis Capitibus contentas nondum impletas, ſed olim implendas eſſe, demonſtratur.

Harderovici, apud Petrum Sas, 1707, 4.

Plag. 16.

QUi Rabbinicam litteraturam multis hactenus modis adauxit, Cl. Meyerus, Sanctæ linguæ apud Harderovicenſes Profeſſor, difficillimam S. Literarum partem, poſtrema videlicet novem Ezechielis Capita, de menſuris Templi, partitione terræ Iſraelis & novæ Hieroſolymæ agentia, explicanda ſibi ſumſit, ita tamen, ut conjecturis ſe niti ipſe fateatur, neque ſe ſpeciales ra-

tiones proportionum κ. τ. λ. indagare posse, aut rem omnem in summa luce ponere, ultro concedat.

Ac primum in prolixo Proœmio commemorat, Judæos aliquando circa Ezechielis librum in dubio hæsisse, cumprimis ob illud, quod Ezech. XVIII, 40 occurrit, verbum de filiis ob parentum crimina puniendis, quod legi Mosaicæ Exod. XX, 5, XXXIV, 7 contrarium videtur. Ubi Cl. Meyerus existimat, Mosaicam legem de solo idololatriæ & apostasiæ delicto, deque filiis infantibus, qui sint quasi parentum membra & partes, vel de adultis peccata parentum imitantibus agere, istaque loca de justitia Dei nobis imperscrutabili loqui, cum e contrario Deut. XXIV, 16 de justitia judicum humanorum disseratur, eaque ordinaria, vi cujus filii innocentes propter parentum peccata a solis hominibus, nulla revelatione speciali accedente, puniri non debeant. Davidem enim 2 Sam. XXI, 1 sq. contra illud agentem, singulari mandato divino excitatum esse: Ezechielis autem verba prophetica esse, exprobrantia Judæis vitam profligatissimam, qui se sanctos esse atque majorum saltem causa pati existimabant; excipi a Propheta saltem filios adultos, peccata parentum non æmulantes, nullamque adeo pugnam hic obvenire. His dictis, Auctor Spinosæ proterviam confutat, suspicantis, Chananiam Judæum librum Ezechielis subinde immutasse, ostenditque, p. 13 illum suam in Scriptura, Talmude & Rabbinis imperitiam prodidisse. Agit post hæc de veteri Judæorum traditione, quod Ezechielis vaticinium a viris Synagogæ magnæ demum post reditum ex captivitate conscriptum fu-
p. 16. erit, ubi Huetii aliorumque lapsum arguit, docentium Abarbanelis aliorumque inter Ebræos Magistrorum testimonio olim Haggæum, Zachariam & Malachiam ex albo Prophetarum expunctos fuisse.

Hinc ad rem ipsam se confert, & Sectione quidem I in eo laborat, ut demonstret, divisionem terræ ab Ezechiele datam post reditum Israelitarum ex Babylone non fuisse impletam. Diligenter itaque in ejus mensuras inquirit, schemate etiam apposito, atque ordinarie ab Ezechiele calamos sex cubitis majoribus (quorum quilibet sex palmos habeat) constantes, intelligi demon-

demonſtrat, refellens ὡς ἐν παρόδῳ Conſt. l'Empereur, Leusdenium aliosque, qui citra fundamentum duplicem cubitum Ebræorum, communem, & ſacrum, duplo majorem priori, faciant. Itaque & Villalpandum, M. Hafenrefferum, Caſtalionem, L. Cappellum, S. Schmidium aliosque, ut plurimum in illis locis cubitos pro calamis ſubſtituentes, refutat, cumprimis autem Villalpandum, contra quem oſtendit, templum Ezechielis ſexies majus fuiſſe Salomoneo & illo, quod poſt reditum eſt exſtructum. Ea occaſione data, p. 38, 39 Cl. Hilleri ſententiam de Keri & Cetib ſibi non probari pronuntiat. Obſervat porro, poſt reditum peculiarem terræ portionem conceſſam Sacerdotibus & Levitis, multo minus Principi; neque huic primos proventus oblatos, neque altare juvenco dedicatum, neque alia facta eſſe, quæ ab Ezechiele mandata & promiſſa ſint, maximam partem a lege Moſis divergentia, quæ tamen poſt reditum diligenter fuerit conſervata. Illa cumprimis, quæ Ezechiel de celebrando Paſchate, feria Tabernaculorum, Sabbatho & Noviluniis præſcribat, plane alia & nunquam hactenus obſervata eſſe; neque flumen ab Ezechiele deſcriptum ex templo exiiſſe, neque decem tribus plene rediiſſe, (paucos enim, circiter 12000, ut ex Eſra colligit, tum ſaltem reverſos,) itaque iſta nondum eſſe impleta: hæc Sectione II tradit.

Sectione III & IV in eo eſt, ut oſtendat, Ezechielis illud vaticinium ne quidem in Eccleſia N. T. etiamſi myſtice explicetur, hactenus fuiſſe impletum, quia nondum decem tribus reverſæ aut terra inter eos diviſa ſit (ubi ad literam Judæos intelligi debere credit, poſtquam peregrinorum, ſive Chriſtianorum, inter illos habitantium peculiaris fiat mentio) & quia Hieroſolyma vere reſtaurari cum ſumma magnificentia debeant. Hic enim omni ſtudio conatur confirmare, remigrationem omnem Iſraelitarum in terram Canaan divinitus eſſe permiſſam, cumprimis Deut. XXX, 1 ſq. XXXII, 34, 35, Pſ. LXIX, 36, 37, Jeſ. VIII, 11 ſeq. XLIX, 8 ſq. Jerem. III, 14 ſq. XVI, 14 ſq. quæ loca prolixe interpretatur. Similem in modum de Hieroſolymis ad literam denuo & longe magnificentius reædificandis teſtimonia Jerem. XXXI, 38 ſq. Joel. III, 5, IV, 1. 16 ſq.

Zacha-

Zachariæ cumprimis, cap. II, 5, VIII, 1 ſq. XII, 6 ſq. XIV, 1 ſq. clariſſima & omni exceptione majora eſſe opinatur. Concedit tamen p. 100 ſq. multa ad illam reſtaurationem pertinentia myſtice ſaltem explicanda eſſe, v. gr. quæ de congregatione omnium gentium ad novam illam urbem, de aquis vivis ex urbe prodituris, de cultu Levitico, ſacrificiis, ſacerdotum & Levitarum diſcrimine dicuntur, &c. id quod partim S. Literarum collatione, partim Abarbanelis aliorumque Judæorum confeſſione evincit. Tandem faſſus, myſticum ſenſum hic regnare, potiſſimum circa templi exſtructionem, & alia, tamen, quod ad urbem ſpectat, plus ſibi ſumens, Apocal. cap. XXI & XXII cum Ezechiele conferendum credit, atque hunc ſtatum Eccleſiæ Iſraeliticæ, Joannem vero totius Eccleſiæ repræſentare exiſtimat; ſupereſſe tamen ſibi ſcrupulos & difficultates fatetur, & indicanti errata maximas ſe gratias acturum ſpondet.

HOLY DAVID AND HIS OLD ENGLISH TRANSlators clear'd.

hoc eſt,

S. DAVIDES ET ANTIQVI EJUS INTERPRETES Anglicani illuſtrati,

Londini, apud R. Knaplock, 1706, 8. Conſt. 1. Alph. plag. 7.

QVoniam juxta Liturgiam Anglicanam Pſalmorum recitatio maximam cultus divini partem abſolvit, notis eosdem inſtruere Editori placuit, in quibus voces ac phraſes difficiliores explicantur. Subjecit etiam in fine reſponſiones ad objectiones, quas contra antiquam verſionem nonnulli movent. In Præfatione cantum Pſalmorum publicum defendit, &, ſi quidem fieri poteſt, Muſica inſtrumentali utendum eſſe contendit, cum ipſe Pſalmus centeſimus quinquageſimus palam eloquatur, cantuii Pſalmorum Muſicam inſtrumentalem jungi debere, qua jam olim ante legem Judæorum ceremonialem in caſu ſimili uſa fuerit *Miriam* Exod. XV, 20, & in Novo Teſtamento utendum eſſe moneat *Jacobus* V, 13, ſi textum authenticum conſulas. Adſtruere porro conatur, Pſalmos eum in finem compoſitos, ut in cultu Dei publico decantentur. Utuntur autem Angli verſione Pſalmorum Anglicana in proſa, quæ anno 1535 cum reliquis Scripturæ Sacræ libris prodiit, *Tindallo* & *Coverdalio* interpretibus. In notis Editor *Hammondum* potiſſimum & *Patricium* Epiſcopum ſequitur. Reperiuntur in verſione iſta voces quædam obſoletæ, in peculiari, quod ſubjungitur, vocabulario explanatæ.

Digitized by Google

ACTA ERUDITORUM,

publicata Lipſiæ

Calendis Junii, Anno M DCC VIII.

IAMBLICHI DE VITA PYTHAGORÆ LIBER, Græce & Latine, cum nova Verſione, Emendationibus & Notis LUDOLPHI KUSTERI; accedit Porphyrius de vita Pythagoræ cum Notis L. HOLSTENII & C. RITTERSHUSII, itemque Anonymus apud Photium de Vita Pythagoræ.

Amſtelædami, apud Seb. & Chriſt. Petzold, 1707, 4. Alphab. 2 plag. 6.

MEndoſiſſimæ editionis Vitæ Pythagoræ, a Jo. Arcerio adornatæ, cum nobis inviderint fata reformationem, quam Ulrici Obrechti & Thomæ Gale parabant Muſæ, jam ecce Cl. Kuſterus in ejus laboris partes ſuccedit, a quo præclara omnia non expectare non poſſunt, quibus, quem Suidæ induerit ornatum, uſu paulo magis familiari innotuit. Excitavit eum ad præſtandam illam utiliſſimo Scriptori operam codicis Pariſienſis uſus, cujus ope præcipuas Jamblicho maculas deterſit; exemplar item Rigaltianum, in quo præter ejusdem codicis lectiones, Joſ. Scaligeri, ut ſuſpicio eſt Cl. Editori, legebantur emendationes, quibus acceſſere duorum codicum Bodlejanorum lectiones ex Anglia transmiſſæ. Horum ſubſidiorum ope ita jam prodit Jamblichus, ut deterſis maculis inſignioribus, ſibi jam demum ſimilis videri queat. Verſio textui emendatiori acceſſit ante aliquot annos ab Ulr. Obrechto edita, confecta a Viro illuſtri ex codice laudato Pariſienſi, ſuppetias paſſim ei ingenii ferente acumine. De qua tamen ſi qua monenda eſſent, a Cl. Kuſtero in notis ſunt obſervata, quibus

perpetuis Autorem iſtum illuſtravit, illisque emendando inprimis textui operam dedit. Ipſum Jamblichum opus hoc imperfectum reliquiſſe, collectaneis ad illud in ſchedis digeſtis, colligit ex variis ejusdem rei repetitionibus, paſſim obviis, & diligenter annotatis. Porphyrii vita Pythagoræ ſolis Holſtenianis Rittershuſianisque notis illuſtrata in hac editione comparet, omiſſa Holſtenii de Vita & Scriptis Pythagoræ diſſertatione. Ceterum cum Cl. Kuſtero propoſitum fuerit, in ſola Jamblichi Vita Pythagoræ perpurganda occupari, adhuc apud quosdam gratiam retinebit Arceriana, utut mendoſa, editio, quod in ea & Jamblichi Protrepticæ Orationes ad Philoſophiam, & Theanus, uxoris Brontini Metapontini, Myæ, uxoris Milonis Crotoniatæ, Meliſſæ item & Pythagoræ Epiſtolæ quædam Græce & Latine habentur, quæ in nova editione non comparent. Nec ignorare hac occaſione volumus Lectores, Celeberrimum Kuſterum nunc in Ariſtophane eleganter in Belgio edendo occupari, Thoma Fritſchio noſtro ſumtus ſuppeditante. Quo labore cum prope defunctus ſit, Jo. Millii Nov. Teſt. novis collationibus, quas e Gallia exſpectat, auctum, Addendis quoque ſuo loco inſertis, ſumtibus Bibliopolæ pariter noſtratis, Jo. Frid. Gleditſchii, mox quam emendatiſſime in Belgio recudet.

LA VIE DE PYTHAGORE, SES SYMBOles, ſes Vers dorez, &c.

i. e.

PYTHAGORÆ VITA, SYMBOLA, CARMINA Aurea. It. Hieroclis Vita & Commentarii in Carmina Pythagoræ, quos ex codd. MSS. reſtituit, in Gallicum ſermonem transtulit, Notisque illuſtravit A. DACERIUS.

Tomi II.

Pariſiis, apud Rigaud, 1706, 12. Alph. 1½.

ELegantiſſimum hoc interioris reconditæque doctrinæ monimentum ut Celeberrimus *Dacerius*, in reliquis *Platonis* & *Plutarchi* Operibus in linguam patriam transferendis adhuc occupatus, interrupto iſthoc labore, erudito Orbi exhiberet, Regia autori-

toritate adductus eſt. Ludovicus quippe XIV, cujus ſub Herois imperio Muſæ in Gallia ſummo fruuntur præſidio ac felicitate, novis illuſtri Numiſmatum atque Inſcriptionum Academiæ legibus latis, ex quibus non ſolum res nummaria & antiquitates, uti antea, verum etiam omnis elegantioris litteraturæ ſtudia laudatiſſimæ Societati jamjam excolenda ſunt, inſuper etiam juſſit, ut præter labores Academicis communes unusquisque eorum pro aſſerenda litterarum dignitate peculiare quoddam opus in publicum emitteret. Hinc adeo ad Regis præſcriptum cum Socii omnes, pro genio quisque ſuo ac ſtudiorum ratione, ad ſcriptum aliquod edendum animum adverterunt, tum vero imprimis Nobiliſſimus *Dacerius*, in obſequio Regi præſtando nulli inferior, quæ ſtudiis ſuis maxime convenirent, duo edenda ſuſcepit elegantioris Græcorum Philoſophiæ, *Pythagorica* ſcilicet atque *Epicletica*, ſpecimina, eorundemque prius, Vitam Pythagoræ ac Symbola, tum & Commentarios Hieroclis, quibus Sapientia Pythagorica ſolide explicatur, continens, primus inter Socios Regis deſiderio ſatisfaciens, jam publicavit. Qua vero ratione in hoc opere conſignando verſatus fuerit, ex Præfatione breviter declarabimus. *Vitam* igitur *Pythagoræ* nova plane methodo conſcripſit, qua non ſolum fata moresque Philoſophi accurate exponuntur, verum etiam, quantos in inquirenda veritate progreſſus idem fecerit, inprimis oſtenditur. Neque enim *Diogenis Laertii*, *Jamblichi* atque *Porphyrii* labores Noſtro probantur, quippe qui in Vita Pythagoræ componenda omnem ordinem atque delectum negligentes, non niſi commentarios indigeſtos, plurimarumque rerum frivolarum, puerilium, tantoque Philoſopho indignarum, imo veræ ejusdem ſententiæ ſæpe contrariarum plenos nobis reliquerunt. Qui autem hos autores ſecuti ſunt, non ſolum eadem nota afficiendi, verum etiam, quod varii adhuc generis miraculis atque præſtigiis, circulatori magis quam Philoſopho convenientibus, vitam & doctrinam tanti viri contaminarint, majori reprehenſione digni eſſe videntur. In explicandis *Pythagoræ Symbolis*, quæ Vitæ ipſius ſtatim ſubjiciuntur, & plenius multo, quam unquam antea factum fuit, hic exhibentur, doctiſſimi Gyraldi potiſſimum

interpretandi rationem sequitur, ita tamen, ut, ubi a mente Pythagoræ alieniores ejusdem sint enarrationes, ab eadem quoque discedat. *Dissertationem* de *Hierocle*, Commentariorum in Carmina Pythagoræ Auctore, ipsis ὑπομνήμασι præfixam, eo consilio conscripsit, ut communem de eodem eruditorum errorem, quo libri hujus dignitas valde imminuitur, refelleret, hunc-que adeo Hieroclem diversum plane esse ab illo, qui sanctissimam religionem nostram scripto acerbissimo impugnavit, ipsos-que Christianos odio Vatiniano prosecutus est, argumentis gravissimis comprobaret. Jam vero, quod ad ipsos *Hierocl[is] Commentarios* attinet, qui ex codicibus MSS. emenda[ti] in sermonem Gallicum conversi Tomo II exhibentur; [ad]ibus subsidiis Vir Cl. adjutus, elegantissimum hoc opus, [e]odque præstantia sua reliqua ejusdem argumenti scripta om[nia] facile supe-rat, integritati suæ hac nova versione restituen[t]ut distin[ctius] explicemus, operæ pretium nos facturos speran[tes]. Lati[nam] Hieroclis versionem una cum ipso textu Græco, su[b] finem [sæcu]li XVI, anno scilicet 1583 edidit *Jo. Curterius*, quæ [non] ipsa versio, manca atque mutila, Curterium & codices habuisse valde depravatos, & præterea quoque accurata Græcæ linguæ veterisque Philosophiæ cognitione destitutum fuisse ostendit. Equidem *Mericus Casaubonus* in notis ad hanc Curterii versionem, Londini A. 1655 recusam, loca Græci textus bene multa emendavit, sed ejus labores non sufficiunt, ut textus in integrum restitui possit. Ante Curterium *Jo. Aurispa*, Siculus, vir doctissimus, & in Græcis litteris egregie versatus, hoc Hieroclis opusculum, Venetiis a se emtum, cum ex ejus lectione multum profecisset, idemque a Religione Christiana parum aut nihil differre deprehendisset, ætatis suæ anno octogesimo Latine reddidit, & Nicolao V Pontifici dicavit; cujus versionis editiones duæ, quarum prior Patavii A. 1474, posterior Romæ A. 1475 prodiit, in Bibliotheca Regia Parisiensi asservantur. De qua quidem Aurispæ versione Noster pronuntiat, neque scientiam, neque ingenium, nec ipsam eloquendi facultatem, verum codices emendatos Auctori defuisse; interim tamen, cum loca quædam feliciter & melius, quam a Curterio factum, ab eodem fuerint expressa, in textu Hieroclis

Græ-

Digitized by Google

Græco olim edendo, insigni adjumento illam futuram. Quæ vero *Aurispæ* & *Curterio* defuere subsidia, Cl. Dacerio ad versionem Hieroclis Gallicam perfectam atque integram conficiendam peroptato obtigerunt. Nam & ab Abbate *Renaudoto* exemplum editionis Curterianæ obtinuit, cujus margini adscriptæ fuerunt variæ lectiones, ex optimæ notæ codicibus MSS. excerptæ, & ejusdem Abbatis opera, ab *Antonio Maria Salvino*, Gr. L. Professore Florentino transmissas accepit, ab eodem descriptas, varias lectiones præstantissimi Hieroclis codicis MS. qui in illustrissima S. Laurentii Bibliotheca Florentiæ asservatur. Hujus igitur codicis, non solum lectiones editionis Curterianæ margini adscriptas plerasq; confirmantis, verum etiam alias emendationes maxime necessarias suppeditantis ope, ut textus Hieroclis integer & uti ab Autore ipso consignatus fuit, hac versione compareat, effecit. Præter textus integritatem, in ipsa versione perspicuitatem inprimis quoque sectatus est, ut nimirum Lectoris menti veræ ac dilucidæ eorum, quæ ab Hierocle dicuntur, ideæ inferantur, & hunc in finem vocibus ac loquendi rationibus claris apertisque & argumento maxime accommodatis usus est. Ad versionem *Notas* addidit, quibus cum emendationes præcipuæ, ex codicibus MSS. supra laudatis petitæ, recensentur, tum meditationes Hieroclis sublimiores ex Veterum Philosophorum scriptis illustrantur, & integrum σύσημα Pythagoricum explanatur, id quod neque *Theodorus Marcilius* in suis ad Carmina Pythagoræ annotationibus, neque *Mericus Casaubonus* in brevioribus ad Hieroclem observationibus, textui emendando unice inservientibus, nec quisquam alius præstitisse deprehenditur. Ceterum Hieroclem plurima dogmata, quæ ex libris & traditionibus Judaicis Pythagoras hauserat, nulli interpretum ante intellecta, Christianæ religionis subsidio egregie exposuisse, exemplis aliquot in fine Præfationis Cl. Dacerius demonstrat. De *Autore* quoque *Versionis* Carminum Pythagoræ Aureorum *Arabicæ*, & *Salmasii* in hac emendanda labore judicium suum exponit, & postquam utrumque eorum σύσημα Pythagoricum minus bene intellexisse ostendisset, tandem *Grotium* laudat, qui pro divino, quo præditus fuit, ingenio

interpretandi rationem ſequitur, ita tamen, ut, ubi a mente Pythagoræ alieniores ejusdem ſint enarrationes, ab eadem quoque diſcedat. *Diſſertationem* de *Hierocle*, Commentariorum in Carmina Pythagoræ Auctore, ipſis ὑπομνήμασι præfixam, eo conſilio conſcripſit, ut communem de eodem eruditorum errorem, quo libri hujus dignitas valde imminuitur, refelleret, hunc-que adeo Hieroclem diverſum plane eſſe ab illo, qui ſanctiſſimam religionem noſtram ſcripto acerbiſſimo impugnavit, ipſos-que Chriſtianos odio Vatiniano proſecutus eſt, argumentis graviſſimis comprobaret. Jam vero, quod ad ipſos *Hieroclis Commentarios* attinet, qui ex codicibus MSS. emendati & in ſermonem Gallicum converſi Tomo II exhibentur; quibus ſubſidiis Vir Cl. adjutus, elegantiſſimum hoc opus, quodque præſtantia ſua reliqua ejusdem argumenti ſcripta omnia facile ſuperat, integritati ſuæ hac nova verſione reſtituerit, ut diſtincte explicemus, operæ pretium nos facturos ſperamus. Latinam Hieroclis verſionem una cum ipſo textu Græco, ſub finem Seculi XVI, anno ſcilicet 1583 edidit *Jo. Curterius*, quæ tamen ipſa verſio, manca atque mutila, Curterium & codices habuiſſe valde depravatos, & præterea quoque accurata Græcæ linguæ veterisque Philoſophiæ cognitione deſtitutum fuiſſe oſtendit. Equidem *Mericus Caſaubonus* in notis ad hanc Curterii verſionem, Londini A. 1655 recuſam, loca Græci textus bene multa emendavit, ſed ejus labores non ſufficiunt, ut textus in integrum reſtitui poſſit. Ante Curterium *Jo. Auriſpa*, Siculus, vir doctiſſimus, & in Græcis litteris egregie verſatus, hoc Hieroclis opuſculum, Venetiis a ſe emtum, cum ex ejus lectione multum profeciſſet, idemque a Religione Chriſtiana parum aut nihil differre deprehendiſſet, ætatis ſuæ anno octogeſimo Latine reddidit, & Nicolao V Pontifici dicavit; cujus verſionis editiones duæ, quarum prior Patavii A. 1474, poſterior Romæ A. 1475 prodiit, in Bibliotheca Regia Pariſienſi aſſervantur. De qua quidem Auriſpæ verſione Noſter pronuntiat, neque ſcientiam, neque ingenium, nec ipſam eloquendi facultatem, verum codices emendatos Auctori defuiſſe; interim tamen, cum loca quædam feliciter & melius, quam a Curterio factum, ab eodem fuerint expreſſa, in textu Hieroclis

Græ-

Græco olim edendo, insigni adjumento illam futuram. Quæ vero *Aurispæ* & *Curterio* defuere subsidia, Cl. Dacerio ad versionem Hieroclis Gallicam perfectam atque integram conficiendam peroptato obtigerunt. Nam & ab Abbate *Renaudoto* exemplum editionis Curterianæ obtinuit, cujus margini adscriptæ fuerunt variæ lectiones, ex optimæ notæ codicibus MSS. excerptæ, & ejusdem Abbatis opera, ab *Antonio Maria Salvino*, Gr. L. Professore Florentino transmissas accepit, ab eodem descriptas, varias lectiones præstantissimi Hieroclis codicis MS. qui in illustrissima S. Laurentii Bibliotheca Florentiæ asservatur. Hujus igitur codicis, non solum lectiones editionis Curterianæ margini adscriptas plerasq; confirmantis, verum etiam alias emendationes maxime necessarias suppeditantis ope, ut textus Hieroclis integer & uti ab Autore ipso consignatus fuit, hac versione compareat, effecit. Præter textus integritatem, in ipsa versione perspicuitatem inprimis quoque sectatus est, ut nimirum Lectoris menti veræ ac dilucidæ eorum, quæ ab Hierocle dicuntur, ideæ inferantur, & hunc in finem vocibus ac loquendi rationibus claris apertisque & argumento maxime accommodatis usus est. Ad versionem *Notas* addidit, quibus cum emendationes præcipuæ, ex codicibus MSS. supra laudatis petitæ, recensentur, tum meditationes Hieroclis sublimiores ex Veterum Philosophorum scriptis illustrantur, & integrum σύσημα Pythagoricum explanatur, id quod neque *Theodorus Marcilius* in suis ad Carmina Pythagoræ annotationibus, neque *Mericus Casaubonus* in brevioribus ad Hieroclem observationibus, textui emendando unice inservientibus, nec quisquam alius præstitisse deprehenditur. Ceterum Hieroclem plurima dogmata, quæ ex libris & traditionibus Judaicis Pythagoras hauserat, nulli interpretum ante intellecta, Christianæ religionis subsidio egregie exposuisse, exemplis aliquot in fine Præfationis Cl. Dacerius demonstrat. De *Autore* quoque *Versionis* Carminum Pythagoræ Aureorum *Arabica*, & *Salmasii* in hac emendanda labore judicium suum exponit, & postquam utrumque eorum σύσημα Pythagoricum minus bene intellexisse ostendisset, tandem *Grotium* laudat, qui pro divino, quo præditus fuit, ingenio

in intimos Pythagoricæ doctrinæ receſſus penetravit, quique & Hieroclem fere integrum memoriter recitare potuit, & omnium feliciſſime hoc autore uſus eſt; quemadmodum cum reliqua ejusdem ſcripta, tum inprimis Commentarii, quos in V. & N. T. compoſuit, & in quibus multa paſſim Sacri Codicis loca ex Hierocle eleganter illuſtravit, abunde teſtantur.

His ex Præloquio de totius libri ratione notatis, pauciſſimis jam verbis ipſius Vitæ Pythagoræ, ſummo cum judicio ac perelegante ſcriptæ, ſummam dicemus. Quod igitur ad ortum Pythagoræ atque educationem attinet, natus eſt Sidone, patre Mnemarcho, matre Pythaide, circa Olymp. XLVII, cumque in puero ſtatim corporis animique dotes exſplendeſcerent, in Inſula Samo ſolicite educatus, Hermodamantisque diſciplinæ traditus eſt, cui conſtanter adhæſit, inſuperque, ut ea, quæ ad Deum ejusdemque cultum pertinerent, diſceret, cum ſacerdotibus quotidie verſatus eſt. Ephebus factus multas ſapientiæ cauſa peregrinationes ſuſcepit. Nam anno ætatis XVIII fama Pherecydis allectus in Inſulam Syros commigravit, & paulo poſt Miletum ad Thaletem atque Anaximandrum audiendum profectus eſt. Deinde Phœnices adiit, & in urbe patria Sidone cum Vatibus ex familia Moſchi cujusdam, qui forte ipſe fuit Moſes, oriundis aliquamdiu vixit. Hinc in Ægyptum ſe contulit, & circumciſione admiſſa, aliisque difficultatibus fortiter ſuperatis, myſteriis Ægyptiorum initiatus eſt, ac omnem illorum ſapientiam hauſit. Ex Ægypto in Babyloniam deductus, Magi cujusdam Nazatati ſeu Zabrari, quem nonnulli Ezechielem fuiſſe contendunt, familiari conſuetudine uſus eſt. Domum rediens in Cretam, Epimenide ſuo tum temporis illuſtrem, & hinc Spartam, ad Leges Minois & Lycurgi inveſtigandas divertit. Aſt domum ubi reverſus eſt, nimia Polycratis tyrannide offenſus, cum libertatis eſſet amantiſſimus, mox iterum diſceſſit, Græciaque perluſtrata tandem in Italiam venit, & Crotone ſedem ſuam atque domicilium conſtituit. Hic jam multa geſſit notatu digna, ac primo quidem omne ſtudium in id convertit, ut corruptiſſimos civitatis mores emendaret, Crotoniatasque delicate ac molliter viventes, luxuriaque diffluentes ad priſtinam vitam labo-

laborioſam duritiemque reduceret. Tum vero magiſtratus rogatu in templo Apollinis juventuti, fœminis autem in æde Junonis optimas vivendi regulas & officia Deo, parentibus, maritis, aliisque præſtanda explicavit. Inde, civium moribus ad honeſtatem quodammodo compoſitis, familiam condidit, ut Philoſophiam, cujus ſtudioſiſſimus erat cultor, illi traderet. Hac igitur occaſione Auctor familiæ hujus ſeu ſectæ Pythagoricæ inſtituta recenſet accuratiſſimeque exponit, v. gr. morem Pythagoræ uſitatum, illorum, qui in familiam recipi volebant, ingenium & propenſiones prius explorandi; ἐχεμυθίαν vel ſilentium quinquennale modo admiſſis præſtandum; certas ac definitas diſcipulorum claſſes, & quinam illorum dicti fuerint ἀκουσικοὶ, qui vero μαθηματικοὶ; communitatem, quæ inter ipſos obtinuit, bonorum; ac omnem tandem eorundem vivendi modum. Hinc ad Pythagoræ docendi rationem progreditur, quæ cum triplex fuerit, διεξοδικὴ, ἱερογλυφικὴ & συμβολικὴ, ea inprimis, quæ ad doctrinæ Pythagoricæ, numeris ac ſymbolis involutæ, naturam atque originem pertinent, fuſe lateque perſequitur. Jamque ipſas ſcientias, a Pythagora propoſitas, pertractat, adeoque primo loco Theologiæ Pythagoricæ σύστημα exhibet, unde apparet, Pythagoram unum aliquod Ens omnium ſupremum conſtituiſſe, eidemque ſubordinaſſe ad ipſius imaginem conditos *Deos Immortales*, Diis vero hisce *Dæmonas* atque *Heroas*, hisque *animas humanas* ſubjeciſſe. Hanc doctrinam ſuam qua ratione Pythagoras explicaverit, cultumque Dei inde deduxerit, & quousque in hujus rei veritate indaganda progreſſus fuerit, Autor oſtendit, hisque addit, quæ ejusdem de animæ humanæ natura ejusdemque poſt mortem in aliena corpora demigratione vera fuerit ſententia. Hoc enim de μετεμψυχώσει dogma, ab Ægyptiis excogitatum, uti communi errore ad litteram vulgo explicatur, ita contra Pythagoras pariter atque Ægyptii eodem αἰνιγματικῶς docuerunt, quod vitia homines natura ſua quaſi exuant, ita ut non amplius homines, ſed bruta illa, quorum vitia hæc propria ſunt, eſſe videantur. Pari modo circa reliquas artes ac ſcientias a Pythagora traditas,

ditas, Ethicam nimirum, Phyſicam, Matheſin, Muſicam, & Logicam verſatur, earundemque συστήματα ex monimentis Pythagoricis proponit pariter atque illuſtrat. Ex ſchola Pythagoræ prodiere magno numero clariſſimi Viri, qui doctrinam famamque doctoris ſui longe lateque diſſeminarunt, quos inter fuere Archytas, Lyſis, Empedocles, Timæus, Epicharmus, tresque illi prudentiſſimi legislatores, Zamolxis, Charondas & Zaleucus. In ſchola autem patri ſucceſſit filius natu minor Telauges, quem ex Theanone Brontini, viri inter Crotoniatas primarii, filia genuerat. Ex hac ipſa Arimneſtum etiam & filiam Damonem Pythagoras ſuſcepit, quæ Damo inſignes in Homerum commentarios ſcripſit, & de qua relatum legitur, quod a patre ſibi commiſſos libros ab ipſo ſcriptos, nemini extra familiam communicandos, nullo pretio vulgare voluerit. Quemadmodum autem Pythagoram doctrinæ ſuæ capita quædam litteris conſignaſſe certis ſcriptorum teſtimoniis comprobatur; ita tamen pleraque ſcripta ſub nomine Pythagoræ olim jactata, non ipſius Pythagoræ ſed ejus diſcipulorum fuiſſe recte cenſentur, quippe quorum primi more Ægyptiorum omnem, quam habebant, ſcientiam ad magiſtrum ſuum referentes, ipſis quoque ſcriptis ſuis nomen ejus præfigere ſolebant. Extremo Pythagoras tempore ad ſtatum miſerum atque calamitoſum a fortuna redactus eſt. Nam cum Cylonem in familiam ſuam recipere noluiſſet, quod parum idoneum doctrinæ ſuæ auditorem illum fore certis ſignis colligeret; hic ut ſe vindicaret, ſeditione excitata, Pythagoram in capitis periculum adduxit, oppidoque excedere coegit. Qui diu errabundus tandem Metapontem venit, ac ibi, cum ſigno quaſi Crotone ad exſtinguendam Pythagoræ ſectam ſublato ſcholæ ejus per omnes Magnæ Græciæ urbes deſtruerentur, annos circiter XC natus in tumultu interfectus eſt, ſeu ut alii tradunt, in æde Muſarum, in quam confugerat, fame periit. Hunc vitæ exitum habuit ſummus ille Philoſophus, quem quidem injuſte occiſum pœnitentia ducti interfectores tam vehementer luxerunt, ut eum ſuo ſanguine, ſi poſſent, ab Acheronte cuperent redimere. Omnis autem Italia, Græcia ac univerſa fere Aſia doctrinam Pythagoricam recepit, ſectaque Italica per multa temporum inter-

intervalla floruit, & ad finem usque imperii Alexandri M. perduravit.

DAVIDIS PEIFERI, CONSILIARII SAXONICI, EPIstolæ, publico nomine scriptæ, & nunc primum editæ, cura M. FR. GOTTHELF GOTTERI.

Jenæ, sumtibus Ernesti Claudii Bailiar, 1708, 8.
Plag. 20.

BEne de Orbe litterario meritus est Vir doctissimus *M. Frid. Gotthelf Gotterus*, Altenburgensis, qui luculentissimas *Davidis Peiferi* Epistolas magno studio collectas brevibusque summariis ornatas in lucem nuper emisit. Etenim insignem omnino utilitatem sibi hinc polliceri possunt, quibuscunque constat, qualis vir fuerit Peiferus, quam singulari ille eruditionis & prudentiæ laude ubivis floruerit, & quam arduis negotiis expediendis, quantique momenti consiliis legationibusque obeundis fuerit adhibitus. Is enim non solum a teneris annis maximas præclari ingenii sui significationes dederat, & indefesso studio, peragratis etiam exteris regionibus, haud vulgarem rerum scientiam sibi comparaverat, Bononiæ quoque summam in utriusque Juris disciplina dignitatem consecutus; verum etiam deinceps tum aliis Principibus summis, tum inprimis Augusto, Serenissimo Saxoniæ Electori, a quo primum in Senatum Aulicum, deinde in Consilium Intimum cooptatus erat, summam fidem suam, dexteritatem & exquisitissimam judicandi facultatem mirifice approbavit. Cui rei indicio sunt, præter quatuor Libros *Originum Lipsiensium*, quos Venerandus Rechenbergius noster anno 1689 edidit, hæ Epistolæ, publico nomine, ac inprimis maximam partem Augusti jussu, ad Reges Principesque, item & alios, conscriptæ; quas qui legat, haud ægre intelligat, quis eo tempore, in Saxonia præsertim, Reipublicæ Ecclesiæque fuerit status. Eas igitur Epistolas jure meritoque non solum a nitido & civilibus negotiis accommodato scribendi genere, sed præcipue etiam a prudentiæ & gravitatis laude in Præfatio-

ne præmiſſa commendat Vir de bonis literis rebusque diviniori-bus optime meritus, *Jo. Franciſcus Buddeus*, Theologus Jenenſis. Verum ut benevolus Lector de utilitate Peiferianarum litterarum facilius exiſtimare poſſit, quarundam argumenta paucis nunc exponemus. Epiſtola IX nomine Friderici Guilielmi, Ducis Saxoniæ, ſcripta eſt; qua ab Henrico IV, Rege Galliarum, petitur, ut reddat LIII millia florenorum Rhenanorum, quæ Jo. Guilielmus, Dux Saxoniæ, in uſum Regni Galliæ impenderat, neque minus LX millia flor. Rhen. quæ Chriſtianus, Princeps Elector Saxon. mutua Regi dederat. Num. XV habetur Reſponſum Legato Reginæ Angliæ, Roberto Delo, datum, quo res & controverſiæ religionis tractantur, ſimulque ſummâ Auguſti pietas luculenter declaratur. Speciatim vero oſtenditur, neutiquam in Germania id agi, (quod Regina verita erat,) ut novæ quædam & a Confeſſionis Auguſtanæ ſenſu alienæ doctrinæ fingantur; neque cuiquam Germanorum Principum inde periculum creari, modo finceram A. C. ſententiam amplectatur: ſed pio & ſalutari Chriſtianæ concordiæ ſtudio conſilia & ſententias optimorum Theologorum exquiri, ut Auguſtanæ Confeſſionis ſymbolum ſuo vero & genuino ſenſui reſtituatur, & ut ad pauca tantum religionis capita, quæ in controverſiam vocata fuerant, vera explanatio perſcribatur. Deinde in eodem Reſponſo excuſatio affertur, quamobrem Eccleſiæ extra Germaniam quietæ his rebus non involvantur. Et tandem ſingularis Eliſabethæ propenſio erga Ordines A. C. addictos, & declaratio regii animi ad ferenda ſubſidia promtiſſimi prædicatur. In Ep. XXII Auguſtus Stephano, Regi Polonorum, ſignificat, ſe legatos mittere in Poloniam, qui Georgii Friderici, March. Brandenb. legatis in negotio Borusſiaco præſto ſint, & cum aliorum Principum cognatorum Conſiliariis promovere nitantur omnia, quæ ad firmiſſimam conjunctionem inter Regnum Poloniæ & Marchiones Brandenb. cuſtodiendam facere videantur. Quam ipſam cauſam Borusſiacam in ſequentibus etiam Epiſtolis Auguſtus quibusdam Regni Poloniæ Proceribus commendat. Num. XXXI legitur Reſponſum, quod Auguſtus, Pr. Elector Saxoniæ, Joanni Buzinski de Bucinin, Lega-

to Re-

to Regio, ad Stephanum Regem Poloniæ perferendum dedit: in quo Regi victoriam a barbaris relatam gratulatur, & pecuniam, quam ad bellum continuandum mutuam ſibi dari expetierat Stephanus, certis conditionibus ſe procuraturum promittit. Ubi & alia deinceps, quæ huc ſpectant, inveniuntur; tum, quemadmodum Auguſtus teſtatus ſit, ſe Regi Poloniarum L millia florenorum mutua dediſſe, & pignus viciſſim accepiſſe; tum etiam, qua ratione Polonorum Rex fidem ſuam Auguſto obſtrinxerit. Num. XXXIX affertur Reſponſum Auguſti ad eundem Regem Poloniæ datum, in quo Elector inprimis gratias agit pro eo honore, qui tribueretur ſibi, dum Rex conſilium ſuum in rebus cum Moſco tractandis exquirere voluerit. Epiſtola LI nomine Friderici Guilielmi, Ducis Saxoniæ, ſcripta eſt, in qua Sigismundo III, Regi Poloniarum, ſignificatur, Rectori & univerſo Senatui Academiæ Salanæ injunctum eſſe, ut in Chronica Laurentii Molleri & Salomonis Henningi inquirerent, & juventutem ſtudioſam ab iſtorum librorum lectione dehortarentur; idque mandatum publica auctoritate promulgatum minus commode nunc poſſe revocari. Num. LXVII Reſponſum illud exhibetur, quod Auguſtus ad mandata, quæ per Em. Philiberti, Ducis Sabaudiæ, Legatum, Franciſcum Vaudanum, expoſita fuerant, dedit. Quod reſponſum maxime controverſiam inter Ducem Sabaudiæ & Mediceorum Ducum familiam ob novos titulos ortam concernit; in eodemque Auguſtus Sabaudum recte facere cenſet, quod locum illum, qui poſt Ducem Venetum Ducum Sabaudiæ genti antiquo jure proximus debeatur, non plane negligat. Cum enim Romanus Pontifex, qui Mediceorum Ducum familiam majoribus titulis primus auxerit, ipſe literis ſuis ad Sabaudiæ Ducem ſcriptis profeſſus fuerit, ſe non voluiſſe, Sabaudiæ Duci ejusque ſucceſſoribus hac novæ dignitatis conceſſione, qua Mediceam Domum ornaverit, quicquam præjudicari; & hoc etiam amplius ipſemet Dux Hetruriæ in Epiſtola, qua Sabaudiæ Ducis gratulationi reſpondit, manifeſte conteſtatus ſit, mutuam utriusque Principis amicitiam non pati, ſe antecedere Sereniſſ. Sabaudiæ Ducem: hinc Auguſtus ſtatuendum indicat, etiam

Imperatori Rom. Maximiliano II nihil minus in mentem veniſſe, quam ut in Sereniſſ. Sabaudiæ domus injuriam aliquid decernere voluerit; ideoque ſuadet, ut hæc, prout geſta & acta ſint, ad Cæſarem referantur, qui, ſi quid forte obſcurius in decreto hac de re in Comitiis Ratisbonenſibus facto perſcriptum videatur, id totum æque juſteque ſit moderaturus. In Ep. LXXXVIII Auguſtus apud Sebaſtianum, Luſitaniæ Regem, pro Hieronymo Cramero, iter in Indiam parante, ſed per Religioſorum ſcrupuloſam ſeveritatem & inquiſitionem valde impedito, multis gravibusque argumentis uſus intercedit, petens a Rege, ut hunc clientem clementi patrocinio tueatur, & ab ejusmodi hominum vexatione & moleſtiis vindicet. Epiſtola XCII ſitis teſtatur, quanti eo tempore in Aula Saxonica exiſtimatus fuerit Jo. Sturmius, Academiæ Argentinenſis tunc Rector, & bonarum literarum Doctor longe celeberrimus. Etenim Auguſtus non tenui laude hunc virum extollit, eundemque hortatur, ut ea, quæ ſignificaverit inſtituta habere, perficiat; cum non dubium ſit, quin ipſe, qui non modo præſentium exemplorum, ſed omnis vetuſtatis actiones civiles & militares, conſilia & eventus, memoria & ſcientia comprehenderit, aliquid elaboraturus ſit, quod & patriæ ſatisfaciat, & nomine Sturmiano dignum ſit. Inprimis autem non levia ſibi Auguſtus promittit de diſputatione, quam de bello contra Turcas ſuſcipiendo ſe ſcripturum Sturmius innuerat. In Ep. XCIX Auguſtus a Principe Vidano Chartenſi, Chavenovi & Fertæ Domino, petit, ut aliquid ex iis artibus, quæ naturæ arcana concernant, quarumque ſcientia Principem abundare intellexerit, ſibi communicet, ideoque Simoni Simonio, Lucenſi, in Academia Lipſienſi Medico & Profeſſori Publico, eam ob cauſam ablegato, faciles aditus præbeat. In Ep. CIII Auguſtus Franciſco Forenſi, Italo, qui ſtudium ſuum ſcientiamque metallorum transfundendorum ipſi obtulerat, gratias agit, eidemque ſignificat, ſe in eo genere eo usque jam perveniſſe, ut ex octo argenti unciis auri perfectiſſimi uncias tres ſingulis ſex diebus comparare queat. In Ep. CVIII Auguſtus Carolo Arragonio, Principi Caſtelvetranno, & reliqua, qui ab Hiſpaniarum Rege ad ſe-

ſedandas turbas in Belgio ortas ablegatus erat, felicem rerum ſucceſſum apprecatur, &, cum Carolus Serenisſimi Electoris ſententiam de hoc negotio exquiſiviſſet, hic cenſet, Hiſpaniarum Regem recte & felicisſime hunc motum compoſiturum eſſe, ſi & ſubjectis privilegia, quæ habeant, ſalva & integra præſtet, & *inquiſitionis* ante paucos annos in Belgium introductæ immanitatem compeſcat, & transactionem, publica fide & auctoritate Regia anno ſexageſimo ſexto Bruxellis initam, tueatur atque conſervet. In fine harum Epiſtolarum adjecta eſt commendatio, qua Auguſtus, Princeps Elector, teſtatur, Joannem & Caſparum, Gœbelios, fratres Germanos, quorum alter Boruſſiæ Ducis ærario præfectus, alter civis Gedanus fuit, ſibi formam obtuliſſe preli, quod magnis fratrum iſtorum ſumtibus & ſagaci artificis ingenio ita fabrefactum cognoverit, ut tam arte, quam ſtructura differret ab omnibus aliis machinis in Germania ad illud usque tempus ad argentum ſignandum uſurpatis. Hujus autem Gœbelianæ machinæ uſum usque adeo expeditum eſſe ait, ut diurna monetariorum opera tantum numerum omnis ſortis imaginibus belliſſime expreſſis produci queat, quantum alias viginti hominum labor, ſi malleo res peragenda eſſet, non poſſet repræſentare.

LES DELICES DE LA GRAND' BRETAGNE, & de l'Irlande, &c.

h. e.

DELITIÆ MAGNÆ BRITANNIÆ ET HIBERNIÆ &c. Figuris illuſtratæ a JACOBO BEEVERELLIO.

Tomi VIII.

Lugduni Bat. apud Petr. van der Aa, 1707, in 12. Ch. aug. Alph. 3 plag. 8 & figg. æn. pl. 40½.

VAriorum hactenus Regnorum atque Provinciarum, ut *Portugalliæ, Hiſpaniæ, Galliæ, Italiæ & Belgii Delitiæ* proſtant, quibus fere omnibus palmam præripiunt hæ *Magnæ Britanniæ*

& Hiberniæ Delitiæ copioſiſſimis pariter atque elegantiſſimis figuris æneis, tabulisque Angliæ, Scotiæ ac Hiberniæ Geographicis ornatæ & octo Tomis comprehenſæ, quorum quinque prioribus Regnum Angliæ, poſterioribus Regna Scotiæ & Hiberniæ ſiſtuntur. In Angliæ deſcriptione quo accuratius procederet Autor doctiſſimus, a plaga orientali per meridiem verſus ſeptentrionem, ac inde ad oras occidentales vergens, pergit per ſeptentrionem ad meridiem, hoc eſt, ad Principatum Walliæ. Hinc percurrit mediam Regni partem, deſcribens ordine provincias ejusdem altitudinis, progreſſusque verſus meridiem, ad occidentem & poſtea ad orientem, pedem figit in Comitatu Middleſexiæ, ubi agmen claudit totius Regni metropolis Londinum. Urbe hac celeberrima elegantiſſime, ut meretur, repræſentata, producit Parliamenti Magnæ Brittanniæ membra, perſonarumque illuſtrium & nobilium in villis vicinis palatia. Quem in Scotiæ porro atque Hiberniæ delineatione obſervarit ordinem, capitum argumenta luſtrantibus facile innoteſcet. Agit vero non de iis tantum, quæ in ſingulis provinciis urbibusque notatu ſunt digniſſima, verum etiam de gentium religione, moribus, ludis aliisque voluptatum generibus & reliquis, quæ ad ſolidam jucundamque horum Regnorum notitiam ſpectant. Speciminis loco paucula tantum enotabimus. *Pag. 83* refert Autor noſter ex antiquis feudorum regni Anglicani catalogis de oppido *Hemingſton*, illud cuidam *Balduino* ſub hac conditione homagii Regi præſtandi conceſſum fuiſſe, *ut pro eo faceret die Natali Domini ſingulis annis coram Domino Rege Angliæ unum ſaltum, unum ſuffletum, & unum bombulum.* Quando *p. 183* de fluvio *Youre* & incidente in illum rivo *Baint* dicto loquitur, mentionem facit viculi cujusdam *Baint-bridge* appellati, in cujus loco olim fuit inſigne quoddam fortalitium, Romano præſidio firmatum, quod probat ex effoſſa ibidem Inſcriptione ſequenti:

IMP. CÆS. L. SEPTIMO.
PIO. PERTINACI. AUGU. . .
IMP. CÆSARI. M. AURELIO. A.
PIO. FELICI. AUGUSTO. . . .

BRAC-

— — — — — —

— — — — —

BRACCHIO. CAEMENTITIUM.
VI. NERVIORUM. SUB.
CURA. L A.
SENECION. AMPLISSIMI. . . .
OPERI. L. VISPIUS. PRÆ. . . .
—— LEGIO. ——

In urbe *Beverlea* (p. 108) Rex *Athelſtan* inter alia privilegia erexit aſylum pro obæratis & capitis reis, utque immunitas loco conceſſa eo magis innoteſceret, ibidem ſella quædam lapidea poſita eſt, cum hac Inſcriptione:

Hæc Sedes Lapidea Freedſtoll *Dicitur*, id eſt, *Pacis Cathedra, Ad Quam Reus Fugiendo Perveniens, Omnimodam Habet Securitatem.*

Quantum lingua Wallica ab Anglica differat, vel ex his (p. 472) patere poteſt vocabulis: *Aban* ſignificat Bellum, *Adaf* Manus, *Avon* Fluvius, *Bara* Panis, *Bro* Provincia, *Bychan* Parvus, *Cadarn* Potens, *Cof* Memoria, *Da* Bonus, *Du* Niger, *Didro* Error, *Eſtyn* Donum, *Ffol* Stultus, *Goſper* Veſper, *Huan* Sol, *Ja* Glacies, *Lle* Locus, *Mam* Mater, *Nai* Novus, *Puch* Voluntas, *Rhaith* Juramentum, *Siad* Caput, *Tat* Pater, *Ufel* Ignis, *Whern* Rapidus, *Yeh* Bos. In oppido *Woodſtock* (p. 538) Henricus II R. Angl. labyrinthum conſtruxiſſe fertur, in quo concubinam, pulchram illam *Roſamundam Gliffordiam*, abſconderet; at Regina Eleonora eam ad veneni præparati bauſtum compulit, humoque mandari juſſit in monialium cœnobio, *Godſtow* ſeu *Dei loco* dicto, cum ſequenti Epitaphio:

Hac jacet in tumba Roſa mundi, non Roſa munda,
Non redolet, ſed olet, quæ redolere ſolet.

Cum *Southamptoniæ* (p. 704) adulator quidam Canutum Angliæ & Daniæ Regem potentiſſimum appellaſſet, Rex homini illi ſtultitiam ſuam exprobraturus juſſit ad maris littus ſellam poni, quo tempore mare exæſtuabat, quam præſentibus aulicis aſcendens his fere verbis mare compellavit: *cum ſim potentiſſimus, prohibeo, ne ultra littus aſcendas, pedesve aut veſtes*

meas

meas irriges. Cum vero mare dicto haut esset audiens, de sella sua surgens hæc ad aulicos verba fecit: *Discant cuncti, nullam esse Regum potentiam, neminemque Regis mereri titulum, præter illum, qui est supremus cœli, terræ & maris Dominus.* Atque ex illo tempore noluit amplius coronam capiti suo imponere. *Londini* in templo Westmonasterienſi (p. 842 & seqq.) variorum Regum leguntur Epitaphia, ut *SIBERTI:*

Labilitas, brevitas, mundanæ prosperitatis,
Cœlica præmia, gloria, gaudia danda beatis
SEBERTUM certum jure dedere fatis.
Hic Rex Christicola verax fuit hac regione,
Qui nunc cœlicola gaudet mercede corona:
Rex humilis, docilis &c.

HENRICI III:

Tertius HENRICUS jacet hic, pietatis amicus,
Ecclesiam stravit istam, quam post renovavit,
Reddet ei munus, qui regnat, Trinus & Unus.

EDUARDI I:

EDWARDUS primus Scotorum malleus hic est.

HENRICI V:

Gallorum mastix jacet hic HENRICUS in urna.

RICHARDI II:

Corpore procerus, animo prudens, ut Homerus.

In *Ultonia* Hiberniæ provincia olim fuit mirus Regem constituendi modus, quem (p. 1517) vetus quidam Scriptor ita delineat: *Est in boreali Ultoniæ parte - - Gens quædam, quæ barbaro nimis & abominabili ritu sibi Regem creare solet. Collecto in unum universo terræ illius populo, in medio producitur jumentum candidum, ad quod sublimandus ille, non in Principem, sed in Belluam, non in Regem, sed in Exlegem, coram omnibus bestialiter accedens, non minus impudenter quam imprudenter, se quoque bestiam profitetur.* Quæ sit linguæ *Irlandicæ* indoles, ex sequenti (p. 1540) Oratione Dominica apparet:

Ar nathair atà ar neamh.

† *Naomhthar*

1 Naombhthar hainm. 2 Tigeadh do rioghachd. 3 Deuntar do thoil ar an Halâmh, mar do nithear ar neamh. 4 Ar naràn laeathamhail tabhair dhuinn a niu. 5 Agus maith dhuinn ar bhfiacha, mar mhaithmidne dar bhfeitheamhnuibh fein. 6 Agus na leig sinn a ccathughadh: achd saor in o olc.

Oir is leachd fein an rioghachd, agus an cumhachd, agus an ghloir go siorruighe. Amen.

LE THEATRE DE LA NOBLESSE du Brabant, &c.

h. e.

THEATRUM NOBILITATIS IN DUCATU Brabantino, &c.

Leodii, apud Joannem Franciſum Broncartium, 1705, 4.

Conſtat 3 Alph. 20½ plag.

LIbrum hunc oculis noſtris hactenus ſubtractum aliquanto ſerius, quam nunquam, recenſere malumus. Agit in eo Autor maxime induſtrius tribus partibus de variis Ducatus Brabantini terris, quæ inde a primis Brabantiæ Ducibus ad modernum, quem Noſter Hiſpaniæ Regem Philippum V vocat, ſplendidiori titulo condecoratæ ſunt. Quippe earum poſſeſſores ab his ipſis Ducibus Baronum, Comitum, Vice-Comitum, Marchionum, Principum imo atque Ducum axioma obtinuere; quibus ſubjunguntur nonnulli ab iisdem Principibus Equeſtri & Nobili dignitate donati. Inter illos quidam ab Imperatoribus Romano-Germanicis Imperii honoribus digni judicati ſunt; ita a Ferdinando III *Philippus Franciſcus de Fourneau* & *Cruyquenbourgh*, & a Leopoldo *Theodoricus de Voorhout*, nec non *Philippus le Roy* Barones Imperii; a Friderico *Jacobus de Hornes*, a Ferdinando II *Joannes* & *Jacobus de T'ſerclaes*, fratres, *Toparchæ de Tilly*, a Ferdinando III *Conradus ab Urſel*, *Baro de Hoboke*, *Winandus de Glymes*, *Vice-Comes de Jodoigne*, atque *Theodoricus*, *Gerardus* & *Leonardus van der Nath*, fratres, & a Leopoldo *Joannes*, *Baro a Groesbeecke*, Comites Imperii; aque Ferdinando III *Thomas Lopez de Ulloa*, *Baro de Limale*,

Marchio Imperii, ſunt declarati. Immixtæ conſpiciuntur Virorum horum illuſtrium atque nobilium genealogiæ, nuptiarum ſolennitates, epitaphia & alia alibi non facile obvia. Ex Epitaphiis tria tantum ſpeciminis loco allegare placet. *Franciſci de Buleiden, Archiepiſcopi Biſuntini*, hoc eſt:

Sum Biſuntinus Flamen Buslidius, *almæ*
Pacis opus, Martis hoſtis, amorque Ducum.
Me Luxemburgum terris, Hiſpania Parcis
Addidit, aſt claris facta decora viris.
Cor Biſuntinis miſi, liqui oſſa Toleti:
Flevere exanimem Rex pius & patria.

Joannis Mirai ita habet:

Chronicon ex Pſalmo.
Non Confundar In æternum.
Honorarium
Æternitati Sacr.
Heus, Viator,
Tumulum Hunc Aſpice, Tumulatum Suſpice.
Joannes Miræus *Bruxellæ Natus,*
Belgico Orbi Notus,
Jacet Hic.
Epiſcopum Antverpia Ann. VII Viventem vidit,
Raptum Fato Invidente Luget,
Et Tu Luge, Qui Legis.
Doctrinæ ac Pietatis Cultor Extitit,
Hæreſeos Pravitatis Ultor Stetit.
His Vis Pretium Dare? Precem Dona,
Et Ad Aras Ora Mœſtus,
Si Bonus Es.
Sin Malus Es, Audin? Cede Lætus,
Jacet Hic Tui Tuorumque Malleus.

Chri-

Digitized by Google

Chriſtophori Plantini hoc eſt:

Doctorum ſi jacturam, Plantine, *virorum*
Reſpicimus, fateor, vixeris ipſe parum.
Si meritum, ſtudiumve, exantlatosque labores
Pro Muſis toties, vixeris ipſe ſatis.
Sive tot ærumnæ, aut cæcæ ludibria Divæ
Occurrunt, nimium vixeris ipſe dies.
At ſi ſpectamus Famæ monumenta perennis,
Hæc vitam ſpondent jam tibi perpetuam.

Janus Douſa F. amico poſ.

THORMODI TORFÆI S. R. M. DAN. ET NORveg. Hiſtoriogr. Trifolium Hiſtoricum, ſeu, Diſſertatio Hiſtorico-Chronologico-Critica de tribus potentiſſimis Daniæ Regibus Gormo Grandævo, Haraldo Caruli-dente & Sveno Furcatæ Barbæ.

Hafniæ, apud Joh. Melchiorem Kieben, 1707, in 4. Plag. 22.

TOrfæus, diligentiſſimus rerum Danicarum indagator, edidit duobus abhinc annis Univerſi Septentrionis Antiquitates, ſeriem Dynaſtarum & Regum Daniæ a Skioldo ad Gormum Grandævum exhibentes. Cœptum laborem ut continuaret, Trifolium hocce Hiſtoricum publicæ luci expoſuit. Refert hic primum, Gormum Holſatiæ Comitis Haraldi Klakii filiæ, vel neptis potius, nuptias petiiſſe, eidemque futuræ ſortis præſagia ex oblatis per quietem imaginibus examinanda propoſuiſſe. Qua occaſione laudatur virginis iſtius in conjectandis præſagiis ſagacitas, ſteriles quippe annos prævidentis & annonæ ſævitiam conſilio avertentis. Ex hoc conjugio ſuſcepit Gormus filios duos, Knutum & Haraldum, quorum cum illum avus Haraldus, cujus pariter ſingularis fuit in explicandis prodigiis ſolertia, bonorum omnium Holſatiæque hæredem conſtituiſſet, ipſe in Galliam profectus, Chriſtianæ militiæ nomen dedit, perpetuoque peregre ab-

abfuit. Gormum porro ab Imperatore Henrico Aucupe, cum exercitu Daniam ingreſſo, in tantum terrorem fuiſſe conjectum, docet Noſter, ut pacem ſupplex peteret; cui tamen Jutiæ Rex Frodius poſtea fuit ſubjectus. Hinc varias de Gormi Knutique extremis traditiones affert, & fabulam Suenonis Aggonis de Thyra Danmarkebot exponit atque refellit. De jure quoque Haraldi in Angliam, ex teſtamento Eduardi Regis quæſito, nec non ejusdem excurſione in Normanniam disquirit. Tum fidem Chriſtianam in Dania ab Imperatore Ottone I ſub Haraldo Cærulidente promotam fuiſſe oſtendit, expenditque Islandorum de Haraldo hoc, deque Chriſtianæ religionis ſub Imperatore Ottone II inſtitutione traditiones, quas Saxonem quoque ſequi oſtendit, additis Islandorum de eodem Rege, nec non de religionis negotio ſub Imperatore Ottone III antiquitatibus. Inde expendens ea, quæ de celeberrimo Vandaliæ oppido, Islandis Jomsburgo, aliis Julino, appellato, traduntur, num idem id ſit cum Jumenta vel Wineta, cujusve auſpiciis & quo tempore ædificatum fuerit, disquirit, additis, quæ de portu, ipſiusque oppidi variis viciſſitudinibus atque excidio memorantur. Ut porro Gullharaldus ſive Haraldus aureus, Knuti Dana aſt, Haraldi Cærulidentis fratris, filius, ab Hacone, Hladarum Comite, aſtu fuerit circumventus, ac Regis patrui permiſſu oppreſſus, Norvegia ab eo in poteſtatem redacta, quæque Styrbiorno Sueciæ Princeps, athleta Sueciæ alias dictus, patraverit, deſcribuntur, & Knytlingorum hiſtoria enarrata, contra Saxonem demonſtratur, Styrbiornum poſt annum CMLXXXIV cæſum non fuiſſe, nec ante annum CMLXXX cædi potuiſſe. Neque minus illuſtrat Autor hiſtoriam de Audure, Comitis Haconis Hladenſis filia, Eirico Victorioſo collocata, cauſamque exponit concepti a Palnatokio odii in Regem Haraldum, cædem nempe patrui Akii, annexis Palneris nuptiis, Palnatokii educatione & conjugio. Haraldum Regem ex inopi fœmina Suenum progeneraſſe, filiumque eum agnoſcere noluiſſe affirmat, unde Palnatokius occaſionem arripuerit, ut ultioni diu ob patrui cædem conceptæ viam paraverit. Hinc mira Sueni quindecim annos nati, & a nutritio ſuo Palnatokio inſtigati ferocia deſcri-

deſcribitur, qui Regem coactum ibat, ut ſe filium agnoſceret. Denique Haraldi cum Sueno bellum, Regisque cædem, diſſidentibus ſententiis conciliatis, deſcribit Torfæus, annumque, quo Haraldus Cærulidens obierit, demonſtrat, & Suenum, Haraldi filium, ab admorſa vel furcata barba cognomen conſecutum eſſe docet.

OTTHONIS SPERLINGII, U. J. D. CONSILIARII Regii, Prof. P. & Collegæ Soc. Angl. Commentarius de Summe Regio Nomine & Titulo, Septentrionalibus & Germanis omnibus & aliis uſitato, Konning, *& ejus apud Danos origine, ejusque poteſtate & Majeſtate.*

Hafniæ, ex Typograph. Reg. & Univerſit. 1707, in 4.
Conſtat 2 Alphab. & 5½ plag.

DE Clar. Autoris Diſſertatione ad nummum Furiæ Sabiniæ Tranquillinæ, Aug. Imp. Gordiani Uxoris, & Commentariolo de Danicæ Linguæ & Nominis antiqua gloria & prærogativa inter Septentrionales in Actis noſtris A. 1687 p. 645 & A. 1694 p. 357 diximus. Quem nunc exhibemus, Commentarius agit de ſumme Regio titulo Konning, Septentrionalibus, Germanisque omnibus & aliis gentibus uſitato, deque ejus apud Danos origine, poteſtate atque majeſtate. Argumentum regium Regi dedicandum cenſuit, Friderico nempe IV, Danorum Monarchæ Auguſtiſſimo. Sub initium opuſculi docet, Regis titulum apud Danos, Norvagos, Suecos, Islandos, Fennos, Eſthonas, Livonos, Vandalos, Anglos & Germanos ſummis Imperantibus tributum fuiſſe & adhuc tribui, quod & de Scotis atque Hibernis §. 1 aſſerit. Ruſſos quoque, quoad Græcæ religioni nomen nondum dediſſent, nullo alio titulo Reges ſuos compellaſſe, quam Konger, §. 5 evincit. Tartaricam vocem *Cham* ſignificare Principem aut Regem, eamque didiciſſe Tartaros a Septentrionalium ſæpius in Scythiam magnam profectorum nomine Kong, ad eorundemque exemplum Dominis ſuis titulum Chon impoſuiſſe, Septentrionis autem Reges nomen Chani nunquam

assumsisse, §. 14 declarat. Quam glorioſum fuerit Danicum nomen, Konger, Regibus populorum ab ultimo Septentrione ad Danubium usque, Danicam vel Germanicam linguam profeſſorum, §. 21 innuit, id quod & de Hunnis in terras Boreales ſe recipientibus aſſerit, ut videre eſt §. 22 & ſeqq. Quare autem Teutones patria egreſſi nomen Septentrionale Regum aſpernati ſint, nec Konger vocari perrexerint, §. 29 & ſeqq. indicat, Reginamque apud Danos æque ac Regem Konning appellari, §. 36 ſeqq teſtatur. Quod Canutus porro & alii quidam Reges Regio nomine, ut vili, abſtinuerint, titulum Βασιλεὺς affectantes, §. 39, & cur exteri Reges a Danorum ſummis Imperantibus Reges creari & pronuntiari voluerint, §. 43 & ſeqq. docet. Reges Daniæ propter Holſatiam & Vandaliam Imperii Feudatarios eſſe, §. 52 quodammodo concedit, Regnum vero Daniæ feudale beneficium Imperii Germanici quondam fuiſſe, penitus negat, & Attilam, Hunnorum Regem, ſe quoq; Danorum Regem ſcripſiſſe, æque ut Gothorum, uti quidem vult Calviſius ad Ann. Chriſti 450, ſomnii & nugarum loco habet §. 53. Quando autem nomen Konning cœperit, & unde per totum terrarum orbem velut exierit, inquirit Sperlingius, primamque ejus memoriam a Danorum Regibus repetit §. 54 & ſeqq. Quod ubi agit, §. 63 culpat Pufendorfium, qui, ne honorem iſtum Danis tribuere, & ab iis Suecos nomen Konninge didiciſſe, fateri cogeretur, vocem eam in Introductione ſua ad Hiſtorias non e Danica, ſed Scandica lingua petendam finxerit. Eo autem conſilio nomen Konning & Konge in Dania prodiiſſe, non ut ſuperbirent illo Reges, ſed quod optime illorum exprimeret dignitatem atque majeſtatem, nullumque alium titulum poſt Hebræorum מֶלֶךְ Regum Majeſtati magis reſpondere, quam Konning, ſtatuitur §. 82 & ſeqq. Poſtquam itaque Autor noſter docuit, quando Regium nomen in Dania cœperit, §. 96 & ſeqq. id quoque inquirit, quo tempore Monarchæ apud Septentrionales initium ſumſerint, oſtenditque, quod in Dania Rex Gormus, in Suecia Rex Ericus & in Norvegia Rex Haraldus pulchricomus prima Regna inſtituerint, qua in re gloria rurſus prima Daniæ Regibus debeatur, ceteris exemplo præeuntibus. Quam-

vis

vis autem hæc ita credat Sperlingius, inde tamen non vult inferri, quaſi ante Gormum aut Ericum aut Haraldum in Dania, Suecia & Norvegia Monarchæ non fuerint: ſæpius enim hæc Regna vices illas experta eſſe ait, ut nunc ſolus quidam Monarcha ſederit, nunc cum aliis diviſas provincias habuerit, quemadmodum & poſt Gormum, Ericum & Haraldum inter plures Reges Regna hæc diviſa legantur, §. 123. Succeſſionem Regum Daniæ jam olim fuiſſe hæreditariam, probat §. 127, quod & de Angliæ Regibus aſſerit §. 128, ac ſecus ſtatuentes §. 129 & ſeq. refutat, §. 150 & ſeqq. aſſerens, nomina Regia non tantum in gentibus circumvicinis per Danos propagata eſſe, ſed & a Septentrione olim exiiſſe. Quibus vero in rebus imprimis Daniæ Regum Majeſtas conſtiterit, §. 171 declarat, & §. 180 & ſeqq. apud Danos & Germanos nec infantem, nec fœmellam a ſucceſſione olim fuiſſe excluſam, quin & Septentrionales Reges ſucceſſores ſibi adoptare potuiſſe, quos voluerint, §. 129 tuetur. Denique Daniæ Reges ſolo Regio nomine delectatos fuiſſe, aliisque titulis nequaquam ſuperbiviſſe, e §. 240 & ſeqq. patet. Tacemus curioſiora alia, quæ ex ipſo Opere multo jucundius cognoſcuntur.

VELLEJI PATERCULI QUÆ SUPERSUNT, i.e. Hiſtoriarum Libri II ad M. VINICIUM CONSULEM, cum annotationibus & indicibus CHRISTOPHORI CELLARII.

Lipſiæ, apud Thomam Fritſch, 1707, 12.
Plag. 8.

Quæ nobis pulcherrimas præſtantiſſimorum Græciæ Latiique Auctorum editiones peperit, Viri celeberrimi, Chriſtophori Cellarii, ſolertia & infinita, dum viveret, in bonis literis juvandis induſtria, eidem quoque Velleji Paterculi novum hunc, quo gaudet, habitum & ornatum acceptum referre debemus. Quem quidem ut eidem afferret, non ſuo magis inſtinctu, quam beatiſſimi Friderici Benedicti Carpzovii, Viri ad bonas literas in majus provehendas nati, inſtituto commotum

tum se fuisse fatetur. Is enim singulari consilio hunc Auctorem sumtu suo exscribendum curaverat, notas ei quasdam & explicationes adjecturus, a Cellario autem verborum indicem, qualem is Nepoti, Cæsari, Curtio, aliisque optimis Auctoribus non sine insigni studiosæ juventutis emolumento addiderat, elaborari voluerat; sed præmaturo bonisque literis adverso fato ereptus Carpzovius vix semiperfectum opus reliquerat. Quod a Bibliopola solertissimo redemtum annotationibus quibusdam & indicibus in honorem & memoriam amicissimi Carpzovii ornandum duxit superiori anno Cellarius. Annotationes paucæ quidem sunt & breves, sed quæ accurata concinnitate sua bene multa continent. Jam enim lectionem emendat: sic v. gr. statim initio Lib. I Cap. 1 num. 3, ubi de Hermione sermo est, pactæ *sibi* non *ejus* legendum observat, & pluribus aliis locis, ut Cap. 14 num. 8, ubi pro *Fregellæ Fregenæ* legendum dicit, ipsum sensum commoda lectione restituta clariorem facit. Nonnunquam etiam contra Heinsium & alios receptam lectionem probatissimorum Scriptorum autoritate, v. gr. Cap. 10 num. 1, tuetur. Sæpius lectionem receptam optimorum collatione ac testimoniis Auctorum confirmat, cujus specimen e Libro I Cap. 13 num. 1 de Catone perpetuo diruendæ Carthaginis autore, Cap. 12 num. 1 de Corinthiis Achajam in arma instigantibus, & pluribus aliis locis sumere licet. Historiam antiquam & Geographiam frequentissime illustrat, quo pertinet quod Lib. 1 Cap. 1 num. 1, deficiente libri principio, per distractum tempestate a duce suo Nestore Metabum vel Epeum intelligendum tradit: quod Cap. 7 num. 1 Hesiodi & Homeri ætatem curiosius inquirit: Lib. 2 Cap. 71 num 2 per Varronem ad Antonii ludibrium moriturum, non Marcum Terentium Varronem, plurimorum librorum Auctorem, sed alium quendam hujus nominis intelligendum tradit: quod Lib. 1 C. 4 num. 1 per Magnesiam a Lacedæmoniis in Asia conditam, neque illam, quæ ad Mæandrum sita est, neque istam, quæ sub Sipylo, sed tertiam forte aliquam a Vellejo designari putat. Subinde etiam Φράσεως Vellejanæ tum sensum tum elegantiam notat. Ita Lib. 1 C. 2 num. 6 *Insulam condere* imitatione Græcæ Φράσεως κτίζειν νῆσον idem

Digitized by Google

idem esse ac Insulam urbibus instruere, pluribus exemplis e Diodoro Siculo, Æliano, Eutropio docet: & elegantiam singularem φράσεως isti Lib. 2 C. 117 num. 1 *tantum quod ultimam imposuerat bello Cæsar manum* inesse, particulasque illas *tantum quod* ad brevis, quod intercedat, spatii significationem pulcherrime jungi e Cicerone ac Nepote declarat. Tandem duobus concinnis Indicibus tum res, tum voces & phrases præcipuas Velleji exhibet, & ad Chronologiam Autoris rectius percipiendam excerpta quædam ex Annalibus Vellejanis Henrici Dodwelli, una cum judicio Gerhardi Johannis Vossii de hoc ipso Autore, præmittit.

LETTERE FAMILIARI SCRITTE AD un Amico &c.

i. e.

EPISTOLÆ FAMILIARES PRO COMITE CAROLO CÆSARE MALVASIA, auctore Felsinæ *(Bononiæ)* Pictoriæ, *scriptæ ad Amicum a JOANNE PETRO CAVAZZONI ZANOTTI, Pictore.*

Bononiæ, apud Constantinum Pisarrum, 1705, 8.

Plag. 7.

Cum abhinc quinquennio *Vincentius Victoria* in Observationibus nonnullis, de quibus in Actis anni M DCC VI p. 171 seq. diximus, Comitem Malvasiam injuriarum in Raphaelem Urbinatem, Pictorem, postulasset, eum tuendum paulo post septem Epistolis suscepit non indoctus Pictor, *Cavazzoni Zanotti*, dignus corona, qualem in principio libelli depictam cernimus, cum lemmate: CIVE SERVATO. In prima Epistola Malvasiam excusat ob litteras Annibalis Caraccii *(Coraggio)* ab illo productas, ostenditque eas Raphaeli neutiquam esse præjudicio, qui etsi a Caraccio colorum subtilitate superetur, reliquis omnibus haud dubie eo sit inferior. In secunda ostendit, Malvasiam pictoriæ artis scientissimum non ipsum studium statuarum,

tuarum, ſed quendam tantum defectum, (*maniera ſtatuina* vocat,) quem earum imitatio producat, non plane a Raphaele alienum, reprehendiſſe, cum id quicquid eſt duritiei, quod nunquam non in ſtatua obvium eſt, non ſit vitium artis, ſed materiæ, quæ ad recipiendos quosdam inflexus atque umbras teneriores non æque ideonea eſt ac caro transſplendens quaſi ac mollis. Quantum vero ad nomen *pocillatoris Urbinatis*, quod Raphaeli impoſuerat Malvaſia, docet Noſter, eum mox, plagula operis recuſa, loco verborum *Boccalajo Urbinate* repoſuiſſe *gran Raffaello*, & patere alioquin ex ipſa Felſina pictoria, ipſum in Raphaelem haud male animatum fuiſſe, quem nunc *primum*, nunc *divinum Pictorem* appellet. In Ep. tertia Annibalem Caraccium Ludovicum in arte pictoria magiſtrum habuiſſe, atque hunc Ludovicum revera reſtauratorem fuiſſe Scholæ Romanæ atque autorem elegantiæ illius, quam hodie *Caracceſca*, quaſi Caracciis propriam vocant, contra Victoriam probat. In quarta inventionem negat a Malvaſia inſuper haberi, ſed tantum deſignatione (*diſegno*) inferiorem conſtitui. In quinta juſte nonnullas Domenichini inventiones a Malvaſia reprehendi oſtendit, qui in reliquis optimum hunc pictorem laude ſua nequaquam fraudaverit. Denique in ſexta, Ludovicum Caraccium utique apud Malvaſiam in pretio fuiſſe, contra Victoriam demonſtrat, eosque Pictores, qui picturam ipſo archetypo meliorem exhibeant, laude potius, quam cenſura dignos eſſe cenſet.

TRACTATUS JURIDICUS DE PRÆSCRIPTIONE immemoriali præſertim rerum Domanialium & Regalium Principum, itemque rerum Eccleſiaſticarum, menſalium, Prælatorum Germaniæ, adornatus autore D. ANDREA OCKEL JCto, Scabinatus Regii Boruſſici in Ducatu Magdeb. Sub-Sen. Civit. Hallenſis Conſule & Collegii Mariani Directore.

Halæ Magdeburgicæ, ſumtibus Orphanotrophii, 1707, 4. Alph. 2 plag. 19.

Tra-

Digitized by Google

Tractatus hic vel ſola argumenti dignitate ſe commendat: nam uti univerſa præſcriptionis materia variis involuta eſt difficultatibus, ita ea inprimis, quæ Regalia, aliaque jura illuſtriora reſpicit, non levibus premitur, eoque conſideratione diligenti præcipue digna eſt. Conſultiſſimus Autor duodecim capitibus univerſum laborem abſolvit. Explicatis in Capite primo generalibus de nomine, natura, origine, deſcriptione & cauſa impulſiva præſcriptionis immemorialis perſonas deinde, quæ præſcriptione temporis immemorialis, & agendo & excipiendo ſe tueri poſſint, in ſecundo recenſet. Inde ſubit Caput tertium, in quo de bonis domanialibus Principum Germaniæ Secularium, an præſcriptioni immemoriali ſubjaceant, disquiritur, cui diſquiſitioni geminam addit quartum de bonis menſalibus & eccleſiaſticis Prælatorum Germaniæ, quatenus alienari & præſcribi poſſint. In Capite quinto expendit Noſter Majeſtatem, Superioritatem Territorialem, Regalia majora & minora, immemoriali tempore acquirenda, quam tractationem in Capite ſexto excipit conſideratio rerum privatarum, quæ temporis immemorialis præſcriptionem requirant, quibus expeditis, ad jura inpræſcriptibilia, & inprimis res meræ facultatis, in Capite ſeptimo Noſter pergit, cumque alias ad præſcriptionem varia requirantur, hinc in Capite octavo de bona fide, titulo, ſcientia & patientia adverſarii, an & quatenus in præſcriptione immemoriali neceſſaria ſint, diſquiſitionem inſtituit, eique in Capite nono modos, quibus præſcriptio illa interrumpatur, adjicit. Tum in Capite decimo ea, quæ præſcriptioni illi contraria ſunt, ſequuntur, undecimum vero privilegia & effectus temporis immemorialis exhibet, ac duodecimum modum probandi præſcriptionem immemorialem ſiſtit. Cumque Conſultiſſimus Autor in hoc tractatu ad documenta nonnulla provocaverit, hinc illa etiam in calce ſubnexuit: inter ea vero præcipue eminent duorum Collegiorum Juridicorum Reſponſa, præſcriptionem bonorum domanialium Principum Imperii concernentia. De cetero uti doctiſſimus Autor multam lectionem, ac eximiam rerum Germanicarum notitiam paſſim oſtendit, ita nonnulla ex hoc labore ſpecialius

delibaſſe dividiæ non erit. In Capite ſecundo occaſione quæſtionis, num homines proprii libertatem præſcribere queant, prolixa digreſſione Noſter in naturam hominum propriorum & ruſticorum Germanorum inquirit, ac, relatis variis eorum generibus, hinc inde admonet, quod interpretes ignorantia juris Germanici & abuſu juris Romani in decidendis controverſiis, inter Nobiles & ruſticos hodie agitari ſolitis, ſæpe fallantur, v.gr. quando JCti Saxonici diſquirunt, an in dubio bona ruſticorum emphyteutica, an cenſitica habeantur? cum tamen bona illa originitus nunquam fuerint emphyteutica *p. 34*; aut quando contendunt interpretes, ſervitutem non præſumi & quemlibet præſumi liberum, niſi contrarium doceatur, cum potius præſumtio ſit, quod quilibet ruſticus, qui cenſum ſive in pecunia, ſive alia re, v. gr. ovo aut gallina, ratione fundi vel perſonæ præſtat, & de jure Saxonico cinguli non eſt capax, der nicht zum Heerſchilde gehöret, ad ſervitia ſit obligatus, adeoque indeterminata etiam præſtare debeat, donec exemtionem vel in totum vel pro parte probet; hinc rabularum inventum Noſter amplius dicit, quando contra Nobiles, in poſſeſſione ſervitiorum conſtitutos, actio negatoria eo fine inſtituitur, quo onus probandi in illos rejiciatur *p. 40. 41.* Eadem digreſſione doctiſſimus Autor ſex illa Scuta, quibus antiqui Saxones diverſos nobilitatis gradus ſignarunt, fuſe ſatis perſequitur, ita ut primum Scutum Regi, ſecundum Electoribus tam Secularibus quam Eccleſiaſticis, tertium Principibus, quartum Comitibus & Baronibus, quintum Nobilibus, quorum diverſa fuit conditio, & denique ſextum nobilitate recenter donatis, nec non hominum equeſtrium Subvaſallis tribuat, cumque his ſeptimum ſcutum acceſſerit, ex conjectura Noſtri, homines civici ordinis, qui exigua feuda poſſident, ac de iis operas militares non præſtant, eodem continentur. Inter alia obſervat Noſter *p. 57*, nomen *ſemper* frey non eſſe ex *ſendbar*frey, quod recentioribus nonnullis fuit viſum, ſed inde potius deducendum, quod quidam Barones, qui in aliquo quinque Ducum Germaniæ Ducatu terras ſitas habebant, a neceſſitate comparendi in aula illorum Ducum fuerint immunes, adeoque ſemper frey dici meruerint. In Capite quinto ſolertiſſimus

mus Autor de Majeſtatis, Superioritatis territorialis ac Regalium præſcriptione ſollicitus, Majeſtatem vel abſolutam vel limitatam immemoriali tempore præſcribi, vel præſcriptione augeri poſſe cenſet; ac exempli loco Regem Galliæ producit: cum enim ille repagula, quibus quondam Regia poteſtas incluſa fuerat, dudum fregerit, ac libero dominatui omnem libertatem Francicam ſubjecerit, non dubitandum eſſe putat, quin, ſi poſtera dies hæc non immutet, Reges Galliæ futuri immemoriali poſſeſſione dominatum ſuum defendere poſſint impoſterum. De Superioritate territoriali eadem Noſtri eſt ſententia, ex qua præſcriptio Regalium ultro etiam profluit. Sed illa ad Imperantes pertinent: gravior eſt quæſtio, an ſubditus contra ſuum Principem poſſit Regalia majora acquirere, ut nihilominus in ſtatu ſubjectionis maneat? quam, aliis licet negantibus, nihilominus etiam affirmandam eſſe Noſter cenſet, eamque ſententiam exemplis nonnullis, nempe jurisdictionis, juris collectandi, immunitatis a collectis & juris venandi amplius illuſtrat. Circa ultimum illud jus tamen obſervat, venationem minorem, leporum & vulpium &c. ad Regalia non pertinere, nec Reges & Principes ſibi eam, hoc nomine, reſervaſſe, ſed potius, cum militiæ ſpecies ſit venatio, in hoſtium fortitudine gloriam quæſiviſſe, adeoque beſtias, dente vel cornu armatas, tantum perſecutos eſſe. Juxta hæc igitur de majore ſeu alta venatione quæſtio remanet, quam immemoriali tempore, ſed ſaltem extra loca bannita, poſſe præſcribi Noſter contendit.

DE CONSTRUCTIONE AEQUATIONUM DIFFERentialium primi gradus. Autore GABRIELE MANFREDIO, Phil. D. Bononienſi, Philoſophicæ, quæ in patria eſt, Academiæ Socio Ordinario.

Bononiæ, typis Conſtantini Piſarii, 1707, in 4.
Conſtat 1 Alph. 3 plag. & 7 Tabb. æn.

QUanta Matheſis ſublimior per *Analyſin Leibnitianam* incrementa ceperit, ſola Acta noſtra abunde loquuntur. De-

luit ea hactenus inter paucos, & in *Italiam* præſertim paulo ſerius penetravit. Optandum vero, ut utiliſſimum hoc calculi genus in quam plurimorum notitiam veniat, quoniam ita futurum, ut Scientiæ *Phyſico-Mathematicæ* incredibilia augmenta capiant & naturæ ac artis myſteria magis magisque reteganter. Quemadmodum igitur utiliſſimum erat Illuſtriſſimi *Marchionis Hoſpitalii* inſtitutum, cum primam Analyſeos hujus partem, *calculum* nempe *differentialem directum*, ſeu artem differentiandi explicaret, ejusque uſum exemplis egregiis illuſtraret; ita non exiguam utilitatem habet & *Manfredii* labor, qui præclare uſus ſpeciminibus in his Actis Commentariisque Academiæ Scientiarum Regiæ Pariſinæ & alibi extantibus, *differentialem regreſſivum*, id eſt, *ſummatorium* ſive *integralem* in opere docto atque ingenioſo illuſtrandum ſuſcepit, longius utique progreſſus, quam Dn. *Carré*: ita ut non pauca, quæ Viri inſignes magis innuerant intelligentibus, quam expoſuerant, in hoc libro explicata habeantur, etiam ad captum tironum hujus methodi. Enimvero Autor celeberrimus non niſi eas æquationes differentiales conſiderat, quas indeterminatarum x & y differentiæ primæ dx & dy ingrediuntur, & in facilioribus quænam ipſis Curvæ ſatisfaciant, edocet. Itaque *Sect. I* viam monſtrat, qua ex datis alicujus Curvæ proprietatibus ad æquationem differentialem perveniri poſſit: quæ eſt pars hujus Analyſeos directa. Poſitis nempe coordinatis x & y, erunt earum differentiæ dx & dy. Inde valorem Subtangentis, Tangentis, Subnormalis, Normalis aliarumque linearum, quæ per iſtas haberi poſſunt, eruit. Illum igitur cum differentiales dy & dx ingrediantur; æquatio differentialis prodit, ſi datæ proprietates Curvæ per iſtos valores explicentur. Ex. gr. ſi deſideretur æquatio differentialis Curvæ, in qua ſumma ex ſubnormali & abſciſſa æquetur $\sqrt{(xx+yy)}$ cum ſubnormalis valor ſit $ydy:dx$, erit æquatio differentialis $(ydy+xdx):dx = \sqrt{(xx+yy)}$. Hæc non modo ad Curvas Algebraicas, ſed & ad Tranſcendentes applicat: & methodus non tantum ſatisfacit, ſi relationes mutuæ Subtangentis, Tangentis, Subnormalis, Normalis aliarumque linearum per iſtas datarum; ſed & ſi re-

ſi relatio ſpatii Curva & coordinatis comprehenſi, vel arcus Curvæ, vel ſolidi ex rotatione Curvæ circa axem vel ordinatam, vel aliam rectam datam, aut ſuperficiei ex tali revolutione orituræ ad ſpatia quævis vel lineas per coordinatas & conſtantes quomodocunque expreſſas detur, aliisque in caſibus, quos ex Autore excerpere prolixum nimis foret. Poſtquam igitur modum æquationes differentiales ex datis Curvarum proprietatibus eliciendi docuit, ad *Regreſſum* deinde procedit, ut ex æquatione differentiali colligatur (qua licet) æquatio a differentiis libera, vel ſaltem (quod ſuccedaneum eſſe *Leibnitiana* methodus oſtendit) reducta ad Quadraturas. Varii autem cum hic occurrant caſus, de ſingulis ſeorſim agit. *Sect. 2* adeo docet, quomodo conſtruantur æquationes differentiales, ſi conſtet eas eſſe Algebraice ſummabiles, e. gr. ſi fuerit $y^{n-1}dy = dx$. Ubi aliqua reperies exempla reductionis æquationum difficilius ſummabilium ad tractabiliores. Equidem huc referri debebant, quæ ſummus noſter *Leibnitius* in *Actis A. 1702 p. 210* & *A. 1703 p. 19* de Quadraturis ac Summis tradidit; monet tamen *Manfredius*, excellentia iſta Schediaſmata *Leibnitiana* ipſi demum innotuiſſe, ubi opus ſuum jam ad umbilicum perduxerat, eaque ita eſſe comparata, ut peculiari volumine illuſtrari mereantur. Quoniam vero nulla adhuc inventa methodus, ex qua judicare detur, num differentialis propoſita ſit integrabilis, conſultum putat, ut quis Canones differentiarum per artificia hactenus inventa integrabilium conſtruat. *Sect. 3* ad æquationes conſtruendas progreditur, quæ ſub formula generali $dz = q\,dv$ continentur, poſito q dari per v & conſtantes, & conſtructionem fieri poſſe, ſpatii alicujus Quadratura ſuppoſita, obſervat. Inter exempla inveſtigationem Curvæ, cujus ſubtangens ſit conſtans, proponit indeque *Logarithmorum differentias* & vice verſa regulas ſummandi differentias, quas Logarithmica quantitas ingreditur, deducit: ubi generatim evincit, poſito $m+1=r$, eſſe $\int y^m l y^n\,dy = y^r, \frac{1}{r} l y^n$

$$- \frac{n}{y^2} l y + \frac{n, n-1}{y^3} l y - \frac{n-2 - n, n-1, n-2}{y^4} l y \text{ &c.}$$

in in-

in infinitum: quæ ſeries tamen finitur, ſi n ſit numerus integer affirmativus. *Sect. 4* de conſtructione æquationum agit, quæ præter utriusque indeterminatæ differentias ad quamvis poteſtatem elevatas alterutram tantum determinatarum continent, e. gr. ſi fuerit $a\,dx^2 + a\,dy^2 = x\,dx^2$, quæ ſemper pendent a Quadraturis. *Sect. 5* de æquationibus tractat, quæ per formulam generalem $q\,dt = p\,du$ exprimuntur, ubi p datur per u & conſtantes, q datur per t & conſtantes. Denique *Sect. 6* varias æquationes differentiales primi gradus expendit Algebraice non integrabiles, in quibus ambæ indeterminatæ cum ſuis differentialibus reperiuntur, nec tamen facile ſunt ab invicem ſeparabiles. Et coronidem operi imponit ſolutione hujus æquationis differentialis $dy : dx = z + vy$, poſito v & z quomodocunque dari ex x, quam primus *Leibnitius* ita ſolvit, ut faciat $dn : n = v\,dx$, ſeu $ln = \int v\,dx$ & $y = \int (z\,dx : n)$ Eodem tendit Analyſis Dn. *Jo. Bernoullii* Act. A. 1697 p. 115. Ceterum generalis tales æquationes tractandi methodus hactenus non eſt inventa. Et adeo abſumus a generali talium conſtructionum methodo, ut ne criterium quidem adhuc habeatur, unde certo cognoſcatur, num differentialis propoſiti ſummatio Algebraice ſit poſſibilis, an impoſſibilis, Curvamque adeo poſtulet tranſcendentem. Ne vero quispiam rerum Mathematicarum non ſatis gnarus miretur, calculum hunc multum adhuc abeſſe a perfectione ſua; conſiderandum eſt, differentiarum ſummationem in Analyſi infiniteſimali reſpondere radicum extractioni in Algebra. Et quemadmodum extractio radicum Arithmetica exacta non procedit in numeris ſurdis, ita ſummatio formularum differentialium Algebraica non procedit in quantitatibus tranſcendentibus. Sicuti porro radices affectas ad puras reducere hactenus generaliter non licuit, niſi in æquationibus ſecundi, tertii & quarti gradus; ita mirum non eſt, reductionem æquationum differentialium affectarum ad puras, hoc eſt, ad eas, quarum ſummatio a Quadraturis pendet, non niſi in facilioribus hactenus præſtitam eſſe. Unde patet pro conſtruendis Curvis æquationum differentialium duo in calculo infiniteſimali maxime deſiderari, reductionem differentiarum

tiarum affectarum ad puras, quæ pars etiam calculi differentialis adhuc valde imperfecta est, & deinde integrationes seu summas, & maxime quidem Quadraturas, quod officium foret calculi summatorii seu integralis.

Monendum denique, nos in posterum in his Actis usuros esse Signis *Leibnitianis*, ubi cum *Algebraicis* res nobis fuerit, ne typothetis tædia & molestias gratis creemus, utque ambiguitates evitemus. Loco igitur lineolæ characteribus supraducendæ parenthesin adhibebimus, immo in multiplicatione simplex comma, ex. gr. loco $\sqrt{aa+bb}$ scribemus $\sqrt{(aa+bb)}$ & pro $\overline{aa+bb} \times c$ ponemus $aa+bb, c$. Divisionem designabimus per duo puncta, nisi peculiaris quædam circumstantia morem vulgarem adhiberi suaserit. Ita nobis erit $a : b = \frac{a}{b}$. Et hinc peculiaribus signis ad denotandam proportionem nobis non erit opus. Si enim fuerit ut a ad b ita c ad d, erit $a : b = c : d$. Quod potentias attinet, $\overline{aa+bb}^{m}$ designabimus per $(aa+bb)^{m}$: unde & $\sqrt[m]{aa+bb}$ erit $= (aa+bb)^{1:m}$ & $\sqrt[m]{\overline{aa+bb}^{n}} = (aa+bb)^{n:m}$. Nulli vero dubitamus fore, ut Geometræ omnes Acta hæc legentes Signorum Leibnitianorum præstantiam animadvertant, & nobiscum in eadem consentiant.

L'ARITHMETIQUE MILITAIRE.

hoc est,

ARITHMETICA MILITARIS, AUTORE CLERMONTIO, Rei tormentariæ Commissario. Editio secunda correcta & aucta.

Argentorati, apud Jo. Renaldum Doulsseker, 1707, in 12. Const. plag. 12.

AUtor communes regulas Arithmeticas istiusmodi exemplis illustrat, quæ castra sequentibus obvia fieri solent: unde

Arithmetica Militaris nomen libello imponit. Regulam extrahendi radicem Cubicam omittit, quod ejus in praxi Geometrica nullum esse credat usum, cum nullum unquam viderit Architectum militarem aut agrimensorem, qui ad eam recurrere opus habuerit, indeque eam curiositati unice inservire colligat. Enimvero ut alios regulæ usus taceamus, notum est data soliditate massæ e. gr. plumbeæ unius libræ inveniri diametrum globi ex ea parandi, & data hac diametro reperiri ulterius diametrum globi ponderis multipli desiderati: cujus in re tormentaria momentum evidens. Rejicit quoque vulgarem additionis probationem per novenarii abjectionem, nec male; fallit enim, quoties errorem novenarius metitur. Quoniam vero is tum contingit, cum numerus falsus in locum decadum aut numerorum, qui respectu seriei jam summatæ pro decadibus in operatione habentur, rejicitur; probationis fallacia facile evitatur, si numeri seriei decadum connumerati a latere notentur, ut facta probatione intelligatur, num idem novenariorum numerus ex aggregandis abjectus, & in summa partim inter operandum omissus, partim inter probandum deletus. Ita enim æqualitas novenariorum abjectorum indicabit, nullum errorem, quem novenarius metitur fuisse commissum, & æqualitas numerorum residuorum novenario minorum immunitatem ab errore reliquo eloquetur.

GEORGII ALBERTI HAMBERGERI, PHIL. NAT. & Math. P. atque Alumnorum Ducalium Inspectoris in Academia Jenensi, Fasciculus Dissertationum Academicarum Physico-Mathematicarum.

Jenæ, typis & sumtibus Gollnerianis, 1708, in 4.
Constat 2 Alph. 20 plag. & 8 Tabb. æn.

OPeræ pretium fecit doctissimus Autor, quod dissertationes antehac seorsim editas in unum fasciculum colligi & denuo inprimi fecerit: continent enim selecta quædam argumenta uberius quam alibi pertractata. Ex cordis mechanismo fuse

fuſe explicato Dei exiſtentiam eruit, methodo finium generali ad caſum ſpecialem applicata; phænomena Iridis, machinarum hydraulicarum, frigoris & barometrorum cum cura recenſet atque ad cauſas ſuas revocat; optica oculorum vitia explicat & remedia contra ea repræſentat; in Epochæ Chriſtianæ ortum & auctorem ſolerter inquirit; Computi denique Eccleſiaſtici difficultates & genuinam indolem reformationis Calendarii a Statibus Proteſtantibus ſub initium hujus Seculi factæ exponit.

DUBIUM GEOMETRICUM CIRCA TETRAGONIſmum Circuli, almæ Geometriæ acutiſſimis Cultoribus propoſitum a FERDINANDO ERNESTO, Comite ab HERBERSTEIN.

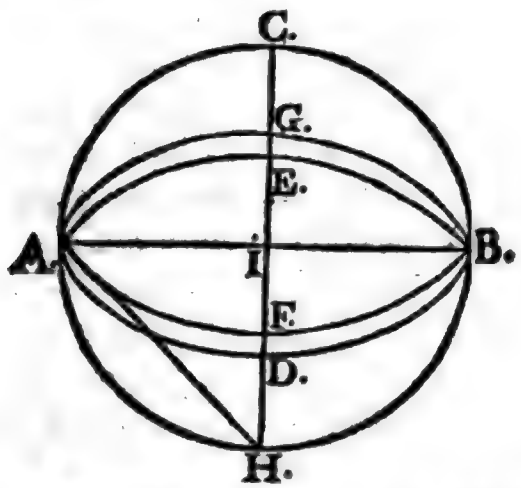

DEſcribatur ſuper axe tranſverſo AB Ellipſeos AGBDA Circulus ACBH. Radioque AH æquali lateri Quadrati eidem circulo inſcripti ex C & H velut centris reſecentur lunulæ AEBCA, AFBHA.

Quæritur: An, reperto Rectilineo æquali exceſſui, quo Spatium Ellipticum ſuperat Spatium curvilineum AEBFA, exhiberi poſſit Quadratum æquale circulo ACBH?

Cum hac cum Cl. CHRISTIANO WOLFIO, Mathematum in vicina Halenſi Profeſſore Publ. qui in-

defeſſam in recenſendis varii generis libris operam hactenus nobis præſtitit, communicaſſemus, ſequentia nobis per litteras reſcripſit, quæ inſeri hoc loco, operæ pretium duximus.

SOLUTIO DUBII GEOMETRICI, AB ILLUſtriſſimo Comite ab HERBERSTEIN propoſiti, excerpta ex litteris C. WOLFII ad N. - - datis.

QUæris ex me, quid de dubio ab Illuſtriſſimo Comite propoſito mihi videatur. Scito igitur, me in ea eſſe ſententia, quod data Quadratura Lunulæ AGBEA ſine negotio inveniatur & Quadratura Circuli ACBHA, & Quadratura Ellipſeos AGBDA. Etenim Spatium Curvilineum ACBEA eſt Lunula *Hippocratis*, quam quadrare norunt Geometræ: eſt nimirum Triangulo AHB ſeu quadrato ſuper recta AI conſtructo æquale. Quodſi igitur detur Lunula AGBEA, dabitur etiam Lunula AGBCA, hoc eſt, differentia Semiellipſeos AGBA a ſemicirculo ACBA. Conſtat vero ex *Conicis*, eſſe Semiellipſin AGBA ad ſemicirculum ACBA ut GI ad CI. Quare ex *Elementis* notum eſt, eſſe etiam ACBA—AGBA, hoc eſt, Lunulam AGBCA ad circulum ut GC ad CI, conſequenter cum data Lunula AGBEA inveniri poſſit Lunula AGBCA, *per demonſtrata*; Lunula AGBEA data reperietur circuli area, & inde porro area Ellipſeos. Q. e. d. Quodſi itaque Illuſtriſſimus Comes de quadratura Lunulæ AGBEA quædam meditatus fuerit, rogandus eſt, ut ea diutius non premat. Ita enim Tetragoniſmi circularis celebre problema tandem perfecte ſolvetur.

Η ΚΑΙΝΗ ΔΙΑΘΗΚΗ ΤΟΥ ΚΥΡΙΟΥ ΚΑΙ ΣΩΤΗρος ἡμῶν, Ἰησοῦ Χριστοῦ, μεταφρασθεῖσα &c.

h. e.

NOVUM TESTAMENTUM DOMINI ET SERVAtoris noſtri, JESU CHRISTI, ante plures annos pro com-

communi Chriſtianorum uſu in ſermonem Vulgarem translatum ab Hieromonacho, MAXIMO CALLIOPOLITA, & nunc denuo excuſum, ex correctione SERAPHIMI, Hieromonachi Mitylenæi.

Londini, apud Benjam. Mottæum, 1703, 12.

Plag. 19.

POſtquam Græcæ litteræ in ipſa Græcia periere, & in veteris linguæ locum ſucceſſit nova, quæ propter plurimas, quas continet, voces barbaras, Turcicas inprimis, Sclavonicas, atque Italicas, tum etiam quoad ipſam analogiam Grammaticam a Græca veteri, veluti a Latina Italiça, differt; adeo Græci, ſub Turcarum jugo hodie gementes, veteris ſuæ linguæ ignari deprehenduntur, ut vel ipſum Novum Teſtamentum, communi licet ſeu Alexandrina eademque facillima διαλέκτῳ a ſcriptoribus ſacris conſignatum, recte intelligere nequeant. Ne igitur fructu ejusdem lectionis prorſus carerent miſerandæ ſortis homines, laudabili inſtituto jam olim Generales Fœderati Belgii Ordines, impulſu maxime incomparabilis Viri, Jacobi Golii, Novi Teſtamenti Verſionem Græco-Barbaram a Maximo Calliopolita componendam, ſuisque poſtmodum impenſis, una cum ipſo textu Græco originali, charactere elegantiſſimo imprimendam curarunt. Prodiit prima hæc N. T. Græco-Barbari editio Genevæ, anno M DC XXXVIII, cui duplex præmiſſa eſt Præfatio, altera ipſius Metaphraſtæ, altera doctiſſimi Patriarchæ CP. Cyrilli Lucaris, quarum utraque, ſcopo verſionis prius explicato, tam egregium opus Eccleſiis Græcis magnopere commendatur. Atque ex hoc ipſo opere Genevenſi, pretioſiori illo rariſſimoque, Novi Teſtamenti Verſionem Græco-Barbaram denuo edidit, cum aliquot abhinc annis in Anglia verſaretur, Seraphimus, divino quippe, uti ipſe in Præfatione, vulgari etiam ſermone conſcripta, teſtatur, in gentem ſuam zelo commotus, & a viris quibusdam piis ad id faciendum excitatus. Etſi vero, quod ipſa libri inſcriptio teſtatur, verſio ſit Maximi Calliopolitæ, attamen a Seraphimo ex colla-

tione cum aliis verſionibus, veterisque Eccleſiæ Patribus ita fuit emendata, ut nova plane eſſe videatur. Eadem editio recudi nunc fertur Halæ Saxonum.

Kurtze Fragen von den menſchlichen Gemüths-Bewegungen, ꝛc.

h. e.

IOANNIS WOLFGANGI TRIERI QUÆSTIONES ſuccinctæ de hominum commotionibus animi, quibus de harum ortu & effectibus ſingulari ratione agitur. Accedunt obſervationes de commotionibus animi in Hiſtorias Eſtheræ & Joſephi.

Lipſiæ, apud Jo. Frid. Gleditſch, 1708, 12.

Alph. 1 plag. 10.

QUi ſuperiori anno de affectibus librum edidit Autor, nunc etiam de animi commotionibus agere voluit: quo in labore ita verſatus eſt, ut & totam diviſionem earum aliam faceret, quam adhuc ab iis, qui hoc argumentum tractarunt, factum meminerit, & præterea ubique multa a conſuetis principiis diverſa immiſceret. Triplici potiſſimum ratione ab affectibus, quorum quatuor, ambitionem, avaritiam, libidinem,
p. 1. gulamque, conſtituit, animi commotiones differre ait. Nimirum ad has requiri rem externam, quæ animum impellat, in illis propenſionem omnem ex interna conſtitutione animæ ſanguinisque ortum habere: deinde in his inſolitam ſanguinis mutationem reperiri, in illis autem ſecus eſſe: denique has brevi tempore, illas perpetuo fere durare conſueviſſe. Omnem animi commotionem aut ex voluptate oriri, aut ex dolore, il-
15. ſq. lam *amorem*, hanc *odium* dici. Horum duorum generum octo ſpecies ab Autore conſtituuntur.

I IRA, amor doloris in aliis.

II ANIMUS, amor doloris in ſe ipſo.

III ODIUM, *ſtricte ſic dictum*, odium voluptatis in aliis.

IV TRI-

IV TRISTITIA, odium voluptatis in ſe ipſo.
V AMOR, *ſtricte ſic dictus*, amor voluptatis in aliis.
VI LÆTITIA, amor voluptatis in ſe ipſo.
VII MISERICORDIA, odium doloris in aliis.
IIX IGNAVIA, odium doloris in ſe ipſo.

De ſingulis Autor peculiaribus Capitibus ita agit, ut primo nomen definitionemque expendat, deinde quæ in genere de quavis commotione animi notanda ſint, indicet, qui homines ad eam præcipue ſint propenſi, quos effectus in corpore humano, geſtibus, cogitationibus, verbis, factisque habeat, quomodo homines ad eam incitari poſſint, quodque ſit hominum circa eam officium. Capite ultimo agit de ſex aliis animi commo- p. 405.
tionibus, quas potiſſimum in intellectu ſe exerere dicit, licet in voluntate etiam aliqua ratione ſe exerant. Sunt vero

I ADMIRATIO, commotio intellectus ob voluptatem præſentem.
II TERROR, commotio intellectus ob dolorem præſentem.
III PUDOR, mixtio admirationis & terroris.
IV SPES, commotio intellectus ob voluptatem futuram.
V TIMOR, commotio intellectus ob dolorem futurum.
VI FLUCTUATIO, mixtio ſpei & timoris.

In appendice exemplum dare voluit Autor, quomodo in lectione hiſtoriæ ratio commotionum animi annotari atque hoc modo profectus in hac doctrina augeri poſſint. Nimirum Biblicas hiſtorias Eſtheræ & Joſephi ita pertractat, ut primo brevem hiſtoriæ partem recenſeat, & deinde obſervationes de animi commotionibus ſubjungat. Omnia tum in ipſo tractatu, tum in appendice multis exemplis ex hiſtoria petitis & meditationibus variis curioſisque repleta ſunt, ut lectio hujus libri non ſolum utilis ſit, ſed etiam jucunda.

THE FRAUDS OF ROMISH MONKS and Prieſts.

h. e.

Digitized by Google

h. e.

FRAUDES MONACHORUM ET SACERDOTUM Romanenſium.

Vol. I.

Londini, apud Robertum Clavell, 1704, in 8.

Conſtat 1 Alph. 4 plag.

AUtor, Clericus quondam Secularis in Eccleſia Romana, dum per Italiam iter fecit, multa cum cura annotavit, quæ religionem Pontificiam concernunt, ac Clericorum inprimis fraudes, quibus ad incautos decipiendos utuntur, tangunt. Octo in hoc opuſculo reperies litteras, quarum prima de reliquiis ac perverſo earundem uſu ad populum decipiendum agit; ſecunda animum Cleri Romani ad vindictam pronum delineat; tertia de xenodochiis & viatoribus religioſis tractat; quarta iter Autoris *Lauretanum* deſcribit; quinta Feſtivitates ac Confraternitates ſacras Italorum repræſentat; ſexta abuſum concionandi deplorat; ſeptima de ſupplicationibus publicis in Italia inſtitui ſolitis discurrit; octava denique corruptionem Sacerdotum & Monachorum Italorum tam in doctrina, quam in moribus depingit. Enimvero ſpecialiora quædam delibemus.

In Abbatia *S. Benigni*, quæ eſt *Divione* in Ducatu *Burgundiæ*, B. Virgo infantibus in utero mortuis ad tantum temporis ſpatium vitam largiri dicitur, quantum ad eos baptizandos ſufficit. Autor igitur portentorum horum veritatem cogniturus, Miſſam frequentat, & dum inter ejus celebrationem Sacerdotis miniſter librum de altari tollens cubitum adverſus tabulam, in qua infantes mortui jacent, impingit, artus infantum moveri obſervat: quo facto Sacerdos formulam baptiſmalem, *Baptizo Vos in nomine Patris, Filii & Spiritus S.* aqua infantibus adſperſa, pronuntiat, populus vero exclamat: *Miraculum! Miraculum!* Ibidem imago Chriſti aliquando locuta fertur, deſiderans, ut a monacho quodam occultetur, duris additis comminationibus, ne quis injuſſus velum retegeret.

Enim-

Enimvero cum poſt multos annos, ipſo Autore præſente, velum removeretur, in multa fragmenta contuſa apparuit imago ſqualore ſordida, certo indicio, monachum iſtum caſu infelici imaginem miraculoſam dejeciſſe, ac ſuperiorum metu miraculum finxiſſe. Priot tamen cœnobii fraudem detectam celavit, ne populi devotio monachis proficua deficeret. Hæc & ſimilia Autorem permovent, ut aſſerat, plures monachos ſub ſpecioſo devotionis, ſilentii ac vitæ ſolitariæ prætextu nil quærere, quam ut ſui veneratione animis inſtillent, quo ipſis ad nutum uti liceat, & pleraque ab iis ad commodum temporale referri. Italorum hunc annotatum ab eo reperies characterem, quod ſint in gerendis negotiis prudentes, in colloquiis diſerti, in converſatione etiam cum exteris civiles & lepidi, ad conſilia & officia parati, in amicitia conſtantes, ſed vindictæ nimium cupidi, qua clerici præſertim delectentur. Manifeſtat etiam arcana inquiſitionis, ejusque crudelitatem inſigni exemplo illuſtrat. Memorat nimirum, quendam *Calabriæ* Abbatem, quod monachum de apparitione animæ cujusdam defuncti e purgatorio prodeuntis narrantem riſiſſet, *Venetiis* non modo per integrum annum in carcere detentum, ſed & exquiſitiſſimis tormentis ſubjectum fuiſſe. Artubus nempe violenter diſtortis, digitisque valide contuſis, laminæ ferreæ candentes plantis pedum applicabantur: trochlearum ope in libero aere per horas complures miſer homo ſuſpendebatur, & demiſſus ſpiculis ferreis pungebatur, ut ſanguis ſubinde largiter efflueret. Refert &, quod monachi laicis adeo exoſos reddant Proteſtantes, ut etiam docti plerique ſibi perſuadeant, eos non magis, quam Mahumedanos, in Chriſtum credere. De xenodochiis dum agit, notat monachos præcipuam ſumtuum in viatores pauperes impendendorum partem in luxum proprium eumque vanum convertere. Ceremonias in conſecratione Sacerdotum, celebratione Euchariſtiæ & pompoſa ad Paſcha præparatione obſervandas graphice delineat. Multum autem de concionatorum nævis conqueritur, Italis non niſi eos laudantibus, qui cachinnos movent: & inter alia vocem Capuccinorum tam horridam affirmat, ut ſola hac canes omnes ex templo expelli obſervaverit.

Dum ſupplicationes publicas perſtringit, pompas inprimis theatrales taxat. Etenim in Feſto Corporis Chriſti Bononiæ omnia ædificia picturis pretioſis alioque ornatu veſtiuntur noctuque illuminantur, & fontes in hortis vinum effundunt a plebe hauriendum. Dum per plateas hoſtia conſecrata geſtatur, perſonæ quam plurimæ veſtitu theatrali indutæ præcedunt, quarum aliæ angelos, aliæ Prophetas de Chriſto vaticinantes, aliæ Sybillas, aliæ Apoſtolos, aliæ Sanctos Pontificiorum, ex. gr. *Thomam Aquinatem, Antonium de Padua, Franciſcum* repræſentant. Ex his intelligitur, qualia in præſente opuſculo ſint quærenda, quæ noſtra quidem neutiquam facimus.

GEOGRAPHIE HISTORIQUE, OU DESCRIption de l'Univers.

h. e.

GEOGRAPHIA HISTORICA, SIVE DESCRIPTIO Orbis univerſi. Autore DE LA FOREST DE BOURGON.

Tomi II.

Pariſiis, apud Petrum Witte, 1705 & 1706, in 8.

Conſtat Alphab. 4 plag. 18.

IN opere hoc Geographico-Hiſtorico, cujus duos priores Tomos jam exhibemus, ita procedit Autor, ut novem Capitibus, quæ Tomi I Librum I conſtituunt, tantum generalia inculcet, & præter Geographiæ nomen atque definitionem, de partibus terreis & aqueis, de zonis, de climatibus, regionum item longitudine ac latitudine, nec non populorum ſitu & totius mundi in partes ſuas diviſione, ſuccincte diſſerat. His ita præmiſſis, Libro II ad Europæ deſcriptionem pergit, de cujus primum præ reliquis Orbis partibus prærogativa, nomine, ſitu, amplitudine, limitibus, natura, ceteris, generatim quædam adnotat; mox ſpeciatim Cap. 1, quod 18 Articulis abſolvitur, Galliam; Capite 2 autem, quod 20 Articulos continet, Tomoque I coronidem imponit, Germaniam conſide-

rat,

Digitized by Google

rat, quacum Articulo 4 Tranſylvaniam; Art. 5 Hungariam & Slavoniam; Art. 6 Bohemiam; Art. 15 & 16 Belgium utrumque; Art. 20 Helvetiam conjungit. Ad alterum Tomum delatus, in Poloniam Libro I duobus Articulis, quorum poſterior Lithuaniam ſigillatim, Livoniam & Curlandiam depingit, primum inquirit, & hac perluſtrata Libro II tribus Articulis Inſularum Britannicarum; Libro III Scandinaviæ, & Capite quidem primo Daniæ ac Norvegiæ; Cap. 2 Sueciæ; Libro IV Moſcoviæ; Hiſpaniæ Libro V C. 1 & Portugalliæ C. 2; Italiæ Libro VI; cui & Capite 5 hujus libri Inſulas Italicas ſubnectit; Turciæque tandem Europeæ Libro VII examen inſtituit. In tertio atque quarto Tomis, quos, ut in Præfatione ad Lectorem pollicetur, propediem cum publico communicaturus eſt, quæ reſtant, ita digeret, ut in priori Aſiam; in poſteriori eodemque ultimo Americam, una cum Sphæræ compendio, repræſentet. Quantum vero ad uniuscujusque provinciæ diſpoſitionem attinet, inprimis notandum eſt, quod ſecundum lineas in Europæ totius deſignatione generaliter ductas omnes quoque iſtius partes propemodum inſtruat atque informet. Sic, ut de Anglia exemplum capiamus, T. II L. II c. 1 præmiſſa regionis prærogativa ejus nomen, ſitum, amplitudinem, terminos, naturam, hiſtoriam, gubernandi rationem, mores, linguam, flumina & religionem, quam ſpecialis regni diſtributio & provinciæ uniuscujusque ex iisdem principiis expoſitæ declaratio inſequitur, aperit. Nominis enim rationem initurus, ante omnia monet, quod ob promontoria & montes albicantes, a Latino *albedo* Albion quondam; poſtmodum vero a Britonibus, qui ex Gallia eo ſeceſſerant, Britannia; & ab Egberto Rege, Regna ſeptem per Saxones ibidem ſtabilita in unum redigente, Angelandia tandem nuncupata fuerit. Reprehendit vero inprimis Autor noſter, ubi de Regni amplitudine agit, tabulas Geographicas ad unam ferme omnes, quæ inter 14 & 22 gradum, qua longitudinem, Angliam collocant, cum tamen inter 16 & 24, qua longitudinem, & 50 ac 56, qua latitudinem, ſi accurate negotium expendatur, porrecta ſit. Aeris temperiem ex frequenti

pluvia & ventorum frigiditate oriundam digne prædicat, atque simul soli fertilitatem, fœcunditatem armentorum pecorumque, vervecum inprimis, quæ lanam longiorem multo ac molliorem, quam in ceteris regionibus fieri assolet, suppetunt; montium item, in quibus, præter stanni, plumbi, aliorumque metallorum, argenti etiam fodinas, thermæ & aquæ minerales admodum salubres reperiuntur, feracitatem; nec non varia Regni fata justo ordine describit. Patriæ vero & sacrorum, quibus ipse addictus est, amore abreptus, de publico regionum cum civili tum ecclesiastico statu & hic & alibi ita commentatur, ut cordatiorum lectorum plausum, nostro judicio, non ubivis mereatur. Ingenue tamen fatetur, Anglos bonos, probosque, agendi dexteritate, judiciique subtilitate excellentes, artibus ac scientiis inprimis deditos, navigandi bellandique prudentia subactos fortesque esse, adeo ut cum ipsis phalangibus Macedonicis, quantum ad pedestrem sigillatim attinet militem, eosdem comparet. Linguam ex antiqua Britonum, ex Latina & Saxonica, Danica porro & Normannica veteri, quæ postrema hodiernam Anglicanam fecerit disertissimam, contextam fuisse adstruit. Variam insuper, quam Regnum hoc, Protestantium partibus maximam partem addictum, tolerat, religionem ita detegit, ut ad Independentes, Presbyterianos, Puritanos, Anabaptistas, Quakeros, Tremulos, Millenarios, Latitudinarios aliosque provocet; ipsa autem fidei Christianæ semina a Josepho Arimatheensi, cujus vestigia Lucius seculo X florens presserit, sparsa illic esse, Anglorum traditione nixus, existimet.

Neue Teutsche Sprach-Kunst.

h. e.

NOVA GRAMMATICA LINGUÆ GERMANICÆ, Præceptis brevissimis comprehensa, Autore GEORGIO BARENIO.

Norcopiæ, apud Jo. Godofr. Liebezeit & Sam. Heylium, 1707, 8.

Constat 7 plag.

Ger-

Digitized by Google

GErmanicam linguam inter Europæas eſſe difficillimam, conqueri omnes, ſeductos errore communi, magis opinione, quam ratione nixo, ait Autor noſter doctiſſimus in Latina ad Lectorem Præfatione: difficultatem enim non linguæ, ſed cæcitati facilitatem non videntium eſſe adſcribendam, non tamen diffitetur, eam valde obſcurari orthographiæ diverſitate. Nam dum aliud aliis placeat, fieri non poſſe, quin ex eorum diverſis & ſæpe perverſis opinionibus multa mala redundent. Quosdam inveterata ſocordia detentos nullam admittere correctionem eſſeque monitoribus aſperos; quosdam vero nulla analogia, nullisque regulis contineri, & omnia ad cerebelli ſui decempedam dimetientes voces pro cujusvis oris dilatatione ſcribi velle. Hinc oriri monſtroſa ſcribendi genera, analogiam corrumpi, & anomaliam omnis difficultatis matrem augeri. Magnam enim verborum anomalorum catervam, quæ ſola diſcentes abſterrere poſſet, conflatam eſſe ex diverſis pro diverſitate regionum pronuntiationibus. Itaque incertum, vagum, perpetuoque fluctuans fore eorum fundamentum, qui ſpreta analogia nimis ſoliciti & ſuperſtitioſi inhærerent pronunciationi ſemper & ubique mutabili; hanc quippe nec literis deſcribi, nec coloribus depingi poſſe, ſed uſu & auditu eſſe addiſcendam. Suadet proinde Autor noſter, ut ii, quibus lingua materna curæ eſt, faciant ſicut legum periti, qui magis faveant juri communi ſeu regulari, quam ab eo exorbitantibus, & qui hæc ſemper tanquam odioſa reſtringant, illud vero tanquam favorabile in conſequentiam trahant. Præire jubet doctiores, plebem quondam ſecuturam, habiturosque Germanos vernaculam brevi & puriſſimam & omnium facillimam. Noſter indolem linguæ Germanicæ accuratius intuens, ut eam alios doceret, offendiſſe ſe perquam multa fatetur, falſo & tædioſa prolixitate de illa tradi ſolita, hinc falſis rejectis, inutilibus reſectis, plerisque ad minorem numerum redactis, ſcripſit hæc Præcepta, quibus ſecundam & tertiam Partem ſuo tempore addere conſtituit. In fine conſpiciuntur varia Proverbia Germanica ordine alphabetico conſignata.

NOVA LITTERARIA.

PRodiit Parisiis specimen non inelegans Thesauri novi idiomatis Italici & Græco-Barbari, quem ab Alexio Sumaverensi, Ordinis Capuccinorum, Missionario Apostolico, & Missionum Gallicarum omnium in Græcia Custode, quondam compositum Thomas Parisiensis, ejusdem Ordinis Missionarius, in forma quarta evulgabit sub titulo: *Tesoro della Lingua Greca-volgare & Italiana; cioè ricchissimo Dittionario Greco-volgare & Italiano, che contiene 1 quasi tutte le Dittioni della Lingua Greca-volgare ed Italiana, e principalmente le proprie Dittioni d'ambidue queste due Lingue: 2 molte altre Dittioni lettorali, particolarmente quelle, che appertengono alla Grammatica, la Filosofia, e la Theologia: 3 certe particolari notationi, ed altri piccoli Capitoli molto utili, e necessarii.* Cl. Longi, Congregationis Oratorii Parisinæ Bibliothecarii, Pars prior Bibliothecæ Sacræ, quæ Editiones & Versiones Bibliorum recenset, adhuc sub prelo est. At prodiit ibidem in lucem Analysis R. P. Raynaud, Congregationis Oratorii, duobus justis Voll. in 4, quo in libro Autor non tantum de Analysi antiqua & Cartesiana, verum etiam de Leibnitiana, calculoque adeo tam differentiarum quam summarum agit. Accepimus & Caperonerium, S. Theol, Lic. hortatu atque ope ipsius Universitatis studiorum Parisinæ, cujus membrum est, animatum in eo occupari, ut Eustathium, Homeri commentatorem, post Romanam & Basileensem editionem, iterum edat, sed meliorem, locis imprimis Autorum, quos citat, inspectis, notisque adspersis. Ceterum hoc anno die 9 Aprilis Franciscus Maucroix, Canonicus Ecclesiæ Cathedralis Remensis, editis scriptis clarus, nonagenarius Parisiis decessit.

Senis in Italia Hieronymus Gigli ingens Opus molitur, quod sub tit. *L'Accademia Sanese, ovvero Scrittori diversi dell' Accademia Sanese, tanto in Prosa, che in Verso volgare* Tomis XXXVII in 4 constabit. In his Varia varie-

riorum Academicorum Senenſium ſcripta, quæ ad Grammaticam, Oratoriam, Hiſtoriam, Poeticam, Philoſophiam, artem Epiſtolicam, Emblematicam, Militarem, Criticam ſpectant, & maximam partem lucem antehac nondum aſpexerunt, diſtinctis Voluminibus continebuntur, quorum quotannis quatuor proditura, Editor ſpondet. Philippus Bonannus S. J. novam eamque locupletiorem parat editionem Bibliothecæ Scriptorum S. J. a P. Ribadeneira inchoatæ, & a Phil. Alegambe ac Nathan. Sotvello continuatæ, cujus editiones hactenus fuere rariſſimæ.

In Anglia Vir celeberrimus, Guilielmus Cave, quocum doctiſſimi Generi, R. Gery, Eccl. Angl. Presbyteri, mortem, quæ Calendis Octobris anni ſuperioris accidit, acerbe lugemus, vitam ipſi longiſſimam publico nomine apprecati, in reconcinnanda Hiſtoria ſua Litteraria totus occupatur, quam multis modis auget. Cumque nihil ſuperſit laboris, quam ut cel. Jac. Uſſerii MSpta Theologica, quæ illi e Bibliotheca Bodlejana Vir promovendis bonis litteris natus, Joannes Hudſon, nuper transmiſit, evolvat & perluſtret, eo facto, Caſparo Fritſchio, Bibliopolæ Amſtelodamenſi, opus integrum tradet excudendum, qui, ut accurate omnia & nitide imprimantur, diligenter curabit. De Ariſtophanis & Novi Teſt. Milliani novis editionibus, quas in Belgio nunc parat Ludolfus Kuſterus, eodem hoc Menſe p. 240 dictum eſt.

LIBRI NOVI E GALLIA;

Proſtant Lipſiæ, apud Jo. Frid. Gleditſch.

Evangeliorum Harmonia Græco-Latina, auctore Nicolao Toinard, Aurelianenſi. Par. ex officina Andr. Cramoiſy, 1707, fol.

Venerabilis Hildeberti, primo Cenomanenſis Epiſcopi, deinde Turonenſis Archi-Epiſcopi Opera, tam edita, quam inedita. Acceſſerunt Marbodi, Redonenſis Epiſcopi, Opuſcula; labore & ſtudio D. Antonii Beau-

Beaugendre, Presbyteri & Monachi Ordinis S. Benedicti e Congr. S. Mauri. Par. apud Laur. le Conte, 1708, fol.

Hiſtoire de Bretagne, composée ſur les titres & les auteurs originaux, par Dom Gui Alexis Lobineau, Preſtre, Religieux Benedictin de la Congr. de S. Maur; enrichie de pluſieurs portraits & tombeaux en taille douce, avec les preuves & pieces juſtificatives, accompagnées d' un grand nombre de Sceaux. Tome I & II. A Paris, chez la Veuve Francois Muguet, 1707, fol.

Hiſtoire des Démelez de la Cour de France avec la Cour de Rome, au ſujet de l'affaire des Corſes, par M. l' Abbé Regnier Desmarais, 1707, 4.

Memoires d'Artillerie, recueillis par Mr. Surirey de Saint Remy, Lieutenant du Grand Maiſtre de l'Artillerie de France. Seconde Edition, augmentée de nouvelles matieres & de pluſieurs planches. A Paris, chez Rigaud, 1707, 4.

L'Etat de la France, contenant tous les Princes, Ducs & Pairs, & Marechaux de France, les Evesques, &c. Les Noms des Officiers de la Maiſon du Roy, &c. Suivant les Etats portez à la Cour des Aides. A Paris, chez Charles Oſmont, 1708, 12.

Traité de l'Amour de Dieu, en quel ſens il doit être déſintéreſſé. Trois Lettres au R. P. Lamy, Religieux Bénédictin, & une quatriéme, ou Reponſe Generale a celles de ce même Pere. Par le R. P. Malebranche, Prêtre de l' Oratoire. A Lyon, 1707, 12.

Digitized by Google

ACTA ERUDITORUM,

publicata Lipſiæ

Calendis Julii, Anno MDCCVIII.

NOVUM DOMINI NOSTRI JESU CHRISTI Teſtamentum Syriacum cum verſione Latina, cura & ſtudio JOANNIS LEUSDEN & CAROLI SCHAAF editum.

LEXICON STRIACUM CONCORDANTIALE Elaboratum a CAROLO SCHAAF.

Lugduni Batavorum, apud Jordanum Luchtmans & Jo. Mullerum, 1708, in 4.

Alphab. 8 plag. 7.

EX quo *Moſes Meredinæus*, Sacerdos ex Meſopotamia, ab Ignatio, Patriarcha Antiocheno, miſſus, & Syrum Novi Teſtamenti volumen MSctum pro Aſiaticis Chriſtianis prelo excudendum in Europam ſecum apportans, commode admodum in *Joannem Albertum Widmanſtadium*, JCtum, Auſtriæque Cancellarium ampliſſimum, incidit, & promto hujus, utpote Linguæ Syriacæ peritiſſimi, auxilio prima Novi Teſtamenti Syriaci editio Viennæ A. 1562 prodiit, quam mox complures exceperunt aliæ, præſertim cum exempla in gratiam Eccleſiæ Syriacæ impreſſa maximam partem in Orientem reportata fuerint, atque adeo in Occidente rariora evaſerint. Viennenſem namque hanc ſecuta eſt altera editio *Tremellii*, literis Chaldaicis adornata, cum Latina verſione, quam ipſe omnium primus elaboravit, Heidelbergæ A. 1568. Tertia hinc editio in ornamentum Bibliorum Regiorum a Plantino Antverpiæ excuſorum curata eſt opera *Guidonis Fabricii Boderiani*, qui textum Syrum

charactere Syriaco, prout hunc in Viennenſi editione repererat, exſcripſit, locis tamen haud paucis e MSćto quodam vetuſto emendatis. Addidit hic verſionem ſuam Latinam, in qua frequentius Tremellianam ſecutus fuiſſe deprehenditur. Ab eodem *Plantino* duæ aliæ editiones literis Chaldaicis minoribus, & ſine vocalibus, impreſſæ ſunt Antverpiæ A. 1575. Quin & laudatus modo *Guido Fabricius Boderianus* literis Chaldaicis, absque punctis, cum verſione ſua interlineari Latina, aliam adhuc excudi fecit Pariſiis A. 1584. Secuta eſt illa, quam Norimbergæ publicavit A. 1599 & 1600 *Elias Hutterus*, cum Novo Teſtamento undecim aliarum linguarum. Textum illa Syriacum exhibet characteribus Chaldaicis, omnino ut habet Tremelliana. Addidit quoque de ſuo Hutterus Syriace loca omnia in Moſis Meredinæi MSćto deficientia, hiſtoriam puta adulteræ, ſecundam Petri Epiſtolam, Johannis ſecundam & tertiam, Epiſtolamque Judæ & Johannis Apocalypſin. Imo & Epiſtolam, quæ dicitur, Pauli ad Laodicenſes in linguam Syriacam Hutterus transtulit, & poſt Epiſtolam ad Coloſſenſes collocavit. Denuo *Martinus Troſſius* editionem ſingularem literis Syriacis & vocalibus pluribus ad codicis Viennenſis imitationem, verſione Latina ſubjuncta, Cothenis Anhaltinorum publicavit A. 1621. Sed & *Michael de Jay* novam huc diligentiam contulit, quando Operi heptaglotto Pariſienſi A. 1645 Novum Teſtamentum Syriacum inſeruit, uſus præcipue adjutore Gabriele Sionita, Maronita, qui primus vocales omnes ex ipſo Syriaſmo cuique ſyllabæ appoſuit. Præterea editioni huic additi ſunt libri in pleriſque antecedentibus deſiderati, Epiſtola ſcilicet ſecunda Petri, ſecunda & tertia Johannis & Epiſtola Judæ, quas Eduardus Pocockius ex Bibliothecæ Bodlejanæ MSćto ediderat Lugduni Batavorum A. 1630. Acceſſit quoque Apocalypſis Johannæa, quam Ludovico de Dieu ex MSćto Scaligeriano charactere Syriaco & Chaldaico cum verſione Latina & animadverſionibus itidem Lugduni Batavorum emiſerat A. 1627. Simillima eſt editioni, adminiculante Sionita vulgatæ, illa, quæ reperitur in Bibliis polyglottis Anglicanis a *Briano Waltono* editis Londini A. 1653. Suppleta eſt in hac hiſtoria adulteræ ex MSćto Jacobi Uſſe-

Uſſerii, Archi-Epiſcopi Armachani. *Ægydius Gutbirius* in illa, quam Hamburgi A. 1664 curavit, editione, exemplar Troſtianum ſecutus eſt, quod exornaverat ipſe vocalibus quibusdam ex Conſtantini l'Empereur MSto mutuo transſumtis. Tandemque omnium noviſſima hactenus illa fuit, quæ impreſſa habetur literis Chaldaicis, absque vocalibus, *Sulzbaci* A. 1684. Enumeratis vero omnibus ac ſingulis palmam reddere dubiam omnino videtur præſens hæc eaque *decima tertia* Novi Teſtamenti Syriaci editio, de qua ſtudioſe concinnanda convenit inter Viros clariſſimos, *Jo. Leusdenium*, linguæ Hebraicæ & Philologiæ Profeſſorem Ultrajectinum, & *Carolum Schaaf*, linguarum Orientalium in Academia Lugduno-Batava Doctorem. Uterque igitur huc contulit, quicquid in viribus ſuis poſitum eſſe deprehendit, quanquam Leusdenius, cum in verſum vigeſimum capitis decimi quinti Evangeliſtæ Lucæ deventum eſſet, e vivis exceſſerit, adeoque Schaafio ſoli incepta ad umbilicum deducenda reliquerit. Ceterum diverſa fuit Duumvirorum horum celeberrimorum de Novi Teſtamenti Syri punctatione ſententia, Leusdenio iis accedente, qui in Syriacis Chaldaizant, Schaafio autem illos ſectante, qui purum Syriaſmum obſervant. Quoad igitur vixit Leusdenius, ad ejus nutum ſocius clariſſimus ſe compoſuit, ſed in labore poſt illius deceſſum exantlato ipſorummet Syrorum punctationem ſibi magis eligendam venire arbitratus eſt. Et ut hæc editio eo prodiret accuratior, ad omnes, quotquot antea vulgatæ fuerant, eandem Schaafius quam diligentiſſime recognovit; Novum Teſtamentum integrum, æque ac in Anglicana & Gutbiriana editione habetur, repræſentavit; inſuper ad latus adjunxit verſionem Latinam, non ſolum ex editionibus antecedentibus, & Tremelliana imprimis, verum etiam, ubicunque viſum fuit, propria opera compoſitam; denique variantes lectiones ex omnibus editionibus magna induſtria collectas ſubnexuit, ut Lector earum ope & ductu adjutus omnes quaſi editiones ex diverſis MSctis multo ſtudio formatas uno fere intuitu in hac editione contemplari & non tantum juxta conſonantes, verum etiam ſecundum puncta examinare & inter ſe conferre valeat. Neque

tamen in his acquieſcendum ſibi eſſe reputavit Vir celeberrimus, quin potius ad faciliorem ac pleniorem exegeſin magno labore & ſtudio apparavit *Lexicon Syriacum Concordantiale*. Utut enim in condendis Syriacis Lexicis jam olim ſe ſatis operoſos exhibuerint Andr. Maſius, Guido Fabricius Boderianus, Val. Schindlerus, Chriſtophorus Crineſius, Buxtorffius junior, Mart. Troſtius, Ægidius Gutbirius, Edmundus Caſtellus, aliique; ceteris tamen locupletius, &, ſi methodum imprimis ſpectes, accuratius præſens hoc vocari merebitur, in quo omnes dictiones, quotquot occurrunt in Novo Teſtamento Syriaco, exhibentur atque exponuntur; haud paucæ etiam ex Syra V. Teſtamenti verſione, aliisque libris Syriacis depromtæ, & ad majorem dilucidationem vocum Novi Teſtamenti Syriacarum facientes, adjunguntur, methodo ubivis conſtanti & facili juxta Grammaticæ ſeriem quam diligentiſſime obſervata.

DAN. GEORGII MORHOFII POLYHISTOR IN tres Tomos, Litterarium, Philoſophicum & Practicum diviſus, accurate ex αὐτογράφοις emendatus, cum Hypommematis hiſtorico-criticis, duabus Præfationibus atque Indicibus, una cum Morhofii Vita & ſcriptis, illuſtratus a JOANNE MOLLERO, Scholæ Flensburg. Rectore.

Lubecæ, apud Petrum Bœckmannum, 1708, 4.

Conſtat Alph. II plag. 18.

CUm primæ operis hujus partes prodirent, tanto omnium applauſu excipiebatur liber elegantiſſimus, ut ceteras etiam partes cum Orbe litterario communicari vehementer optarent. Sed Morhofio non multum poſt fatis exſtincto, jacebant opera interrupta atque inelaborata adhuc, & cum auctore ſuo exſtincta ſimul videbantur. Erant tamen, qui operis hujus conficiendi ſpem non leviſſimam nobis injicerent, quo in numero novimus Viros doctiſſimos, *Henr. Muhlium*, *Jo. Henr. Majum* & quondam hic degentem *Jo. Erickium*, qui Carpzovianis auſpiciis laborem

laborem ſuſceperat. Nullus vero eorum, quo fato neſcimus, opus integrum in ordinem relatum evulgavit. Unde ad *Jo. Mollerum*, judicio & doctrina exquiſitum virum, labor revolutus eſt, qui non vulgari induſtria opus retractavit, & quæ Polyhiſtoris deſiderabantur inedita, ex auctoris defuncti manuſcriptis congeſſit atque emendavit. Fatetur tamen ipſe Vir clariſſimus, ſe invitum hanc ſuſcepiſſe provinciam, partim quod nec elaborata illa ſatis, nec editioni quoque deſtinata eſſent; interim digna ait, quæ in lucem communem proferantur, ob plurima, quæ legantur, præclare monita atque ſolerter obſervata. Inprimis male habet Noſtrum, poſteriores Tomi Litterarii libros a Viro quodam interpolatos, multa auctoris textui inſerta, quin & integra capita adjecta eſſe, monetque caput 2 libri VI & VII Morhofio nequaquam deberi. Etſi enim has additiones laudem mereri, nec Morhofio indignas, fateatur, quod multum doctrinæ præ ſe ferant, ſeorſim tamen abjiciendas, aut ſigno aliquo diſtinguendas fuiſſe cenſet, cum ipſe Morhofius moriturus graviter, ne quid alieni ſuis admiſceretur, præceperit. Itaque religioni ſibi duxit Mollerus noſter, in opere reſiduo quicquam vel interſerere vel immutare: ſed omnia ex *αὐτογράφοις* aliisque monimentis plene & accurate transſcripſit, in periodos diſtinxit, ſingulis capitibus ſummaria præmiſit, & Hypomnemata quædam hiſtorico-critica ad omnes tres Tomos ſubjunxit, in quibus Morhofii errores vel modeſte emendat, vel opus obſervationibus ſuis illuſtrat. Accedunt Indices numeroſiſſimi, & in totum opus Prolegomena, in quibus Morhofii vita & ſcripta, edita & inedita, non accurate minus, quam eleganter exponuntur. Polyhiſtor vero Morhofianus in tres Tomos diviſus eſt, Litterarium, Philoſophicum & Practicum. Tomus porro LITTERARIUS in ſeptem Libros diſtinguitur, quorum tres priores jam olim prodierunt, in Actis quoque noſtris A. 1688 menſe Octobri recenſiti: itaque nihil ex iis jam decerpimus, & iam adnotaſſe ſuffecerit, Mollerum hinc inde paginis obſervationes atque notulas addidiſſe, quæ vel lapſus Morhofianos corrigunt, vel textum illuſtrant. Itaque ad poſteriores hujus Tomi Litterarii libros nos accingemus, ubi primum

NOVA LITTERARIA.

PRodiit Parisiis specimen non inelegans Thesauri novi idiomatis Italici & Græco-Barbari, quem ab Alexio Sumaverensi, Ordinis Capuccinorum, Missionario Apostolico, & Missionum Gallicarum omnium in Græcia Custode, quondam compositum Thomas Parisiensis, ejusdem Ordinis Missionarius, in forma quarta evulgabit sub titulo: *Tesoro della Lingua Greca-volgare & Italiana; cioè ricchissimo Dittionario Greco-volgare & Italiano, che contiene 1 quasi tutte le Dittioni della Lingua Greca-volgare ed Italiana, e principalmente le proprie Dittioni d'ambidue queste due Lingue: 2 molte altre Dittioni lettorali, particolarmente quelle, che appertengono alla Grammatica, la Filosofia, e la Theologia: 3 certe particolari notationi, ed altri piccoli Capitoli molto utili, e necessarii.* Cl. Longi, Congregationis Oratorii Parisinæ Bibliothecarii, Pars prior Bibliothecæ Sacræ, quæ Editiones & Versiones Bibliorum recenset, adhuc sub prelo est. At prodiit ibidem in lucem Analysis R. P. Raynaud, Congregationis Oratorii, duobus justis Voll. in 4, quo in libro Autor non tantum de Analysi antiqua & Cartesiana, verum etiam de Leibnitiana, calculoque adeo tam differentiarum quam summarum agit. Accepimus & Caperonerium, S. Theol, Lic. hortatu atque ope ipsius Universitatis studiorum Parisinæ, cujus membrum est, animatum in eo occupari, ut Eustathium, Homeri commentatorem, post Romanam & Basileensem editionem, iterum edat, sed meliorem, locis imprimis Autorum, quos citat, inspectis, notisque adspersis. Ceterum hoc anno die 9 Aprilis Franciscus Maucroix, Canonicus Ecclesiæ Cathedralis Remensis, editis scriptis clarus, nonagenarius Parisiis decessit.

Senis in Italia Hieronymus Gigli ingens Opus molitur, quod sub tit. *L'Accademia Sanese, ovvero Scrittori diversi dell' Accademia Sanese, tanto in Prosa, che in Verso volgare* Tomis XXXVII in 4 constabit. In his Varia vario-

riorum Academicorum Senenſium ſcripta, quæ ad Grammaticam, Oratoriam, Hiſtoriam, Poeticam, Philoſophiam, artem Epiſtolicam, Emblematicam, Militarem, Criticam ſpectant, & maximam partem lucem antehac nondum aſpexerunt, diſtinctis Voluminibus continebuntur, quorum quotannis quatuor proditura, Editor ſpondet. Philippus Bonannus S. J. novam eamque locupletiorem parat editionem Bibliothecæ Scriptorum S. J. a P. Ribadeneira inchoatæ, & a Phil. Alegambe ac Nathan. Sotvello continuatæ, cujus editiones hactenus fuere rariſſimæ.

In Anglia Vir celeberrimus, Guilielmus Cave, quocum doctiſſimi Generi, R. Gery, Eccl. Angl. Presbyteri, mortem, quæ Calendis Octobris anni ſuperioris accidit, acerbe lugemus, vitam ipſi longiſſimam publico nomine apprecati, in reconcinnanda Hiſtoria ſua Litteraria totus occupatur, quam multis modis auget. Cumque nihil ſuperſit laboris, quam ut cel. Jac. Uſſerii MSpta Theologica, quæ illi e Bibliotheca Bodlejana Vir promovendis bonis litteris natus, Joannes Hudſon, nuper transmiſit, evolvat & perluſtret, eo facto, Caſparo Fritſchio, Bibliopolæ Amſtelodamenſi, opus integrum tradet excudendum, qui, ut accurate omnia & nitide imprimantur, diligenter curabit. De Ariſtophanis & Novi Teſt. Milliani novis editionibus, quas in Belgio nunc parat Ludolfus Kuſterus, eodem hoc Menſe p. 240 dictum eſt.

LIBRI NOVI E GALLIA;

Proſtant Lipſiæ, apud Jo. Frid. Gleditſch.

Evangeliorum Harmonia Græco-Latina, auctore Nicolao Toinard, Aurelianenſi. Par. ex officina Andr. Cramoiſy, 1707, fol.

Venerabilis Hildeberti, primo Cenomanenſis Epiſcopi, deinde Turonenſis Archi-Epiſcopi Opera, tam edita, quam inedita. Acceſſerunt Marbodi, Redonenſis Epiſcopi, Opuſcula; labore & ſtudio D. Antonii Beau-

Beaugendre, Presbyteri & Monachi Ordinis S. Benedicti e Congr. S. Mauri. Par. apud Laur. le Conte, 1708, fol.

Hiſtoire de Bretagne, composée ſur les titres & les auteurs originaux, par Dom Gui Alexis Lobineau, Preſtre, Religieux Benedictin de la Congr. de S. Maur; enrichie de pluſieurs portraits & tombeaux en taille douce, avec les preuves & pieces juſtificatives, accompagnées d' un grand nombre de Sceaux. Tome I & II. A Paris, chez la Veuve François Muguet, 1707, fol.

Hiſtoire des Démelez de la Cour de France avec la Cour de Rome, au ſujet de l'affaire des Corſes, par M. l' Abbé Regnier Desmarais, 1707, 4.

Memoires d'Artillerie, recueillis par Mr. Surirey de Saint Remy, Lieutenant du Grand Maiſtre de l'Artillerie de France. Seconde Edition, augmentée de nouvelles matieres & de pluſieurs planches. A Paris, chez Rigaud, 1707, 4.

L'Etat de la France, contenant tous les Princes, Ducs & Pairs, & Marechaux de France, les Eveques, &c. Les Noms des Officiers de la Maiſon du Roy, &c. Suivant les Etats portez à la Cour des Aides. A Paris, chez Charles Oſmont, 1708, 12.

Traité de l' Amour de Dieu, en quel ſens il doit être déſintéreſſé. Trois Lettres au R. P. Lamy, Religieux Bénédictin, & une quatriéme, ou Reponſe Generale a celles de ce même Pere. Par le R. P. Malebranche, Prêtre de l' Oratoire. A Lyon, 1707, 12.

Digitized by Google

ACTA ERUDITORUM,

publicata Lipſiæ

Calendis Julii, Anno MDCCVIII.

NOVUM DOMINI NOSTRI JESU CHRISTI Teſtamentum Syriacum cum verſione Latina, cura & ſtudio JOANNIS LEUSDEN & CAROLI SCHAAF editum.

LEXICON STRIACUM CONCORDANTIALE Elaboratum a CAROLO SCHAAF.

Lugduni Batavorum, apud Jordanum Luchtmans & Jo. Mullerum, 1708, in 4.

Alphab. 8 plag. 7.

EX quo *Moſes Meredinæus*, Sacerdos ex Meſopotamia, ab Ignatio, Patriarcha Antiocheno, miſſus, & Syrum Novi Teſtamenti volumen MSctum pro Aſiaticis Chriſtianis prelo excudendum in Europam ſecum apportans, commode admodum in *Joannem Albertum Widmanſtadium*, JCtum, Auſtriæque Cancellarium ampliſſimum, incidit, & promto hujus, utpote Linguæ Syriacæ peritiſſimi, auxilio prima Novi Teſtamenti Syriaci editio Viennæ A. 1562 prodiit, quam mox complures exceperunt aliæ, præſertim cum exempla in gratiam Eccleſiæ Syriacæ impreſſa maximam partem in Orientem reportata fuerint, atque adeo in Occidente rariora evaſerint. Viennenſem namque hanc ſecuta eſt altera editio *Tremellii*, literis Chaldaicis adornata, cum Latina verſione, quam ipſe omnium primus elaboravit, Heidelbergæ A. 1568. Tertia hinc editio in ornamentum Bibliorum Regiorum a Plantino Antverpiæ excuſorum curata eſt opera *Guidonis Fabricii Boderiani*, qui textum Syrum

charactere Syriaco, prout hunc in Viennenſi editione repererat, exſcripſit, locis tamen haud paucis e MSćto quodam vetuſto emendatis. Addidit hic verſionem ſuam Latinam, in qua frequentius Tremellianam ſecutus fuiſſe deprehenditur. Ab eodem *Plantino* duæ aliæ editiones literis Chaldaicis minoribus, & ſine vocalibus, impreſſæ ſunt Antverpiæ A. 1575. Quin & laudatus modo *Guido Fabricius Boderianus* literis Chaldaicis, absque punctis, cum verſione ſua interlineari Latina, aliam adhuc excudi fecit Pariſiis A. 1584. Secuta eſt illa, quam Norimbergæ publicavit A. 1599 & 1600 *Elias Hutterus*, cum Novo Teſtamento undecim aliarum linguarum. Textum illa Syriacum exhibet characteribus Chaldaicis, omnino ut habet Tremelliana. Addidit quoque de ſuo Hutterus Syriace loca omnia in Moſis Meredinæi MSćto deficientia, hiſtoriam puta adulteræ, ſecundam Petri Epiſtolam, Johannis ſecundam & tertiam, Epiſtolamque Judæ & Johannis Apocalypſin. Imo & Epiſtolam, quæ dicitur, Pauli ad Laodicenſes in linguam Syriacam Hutterus transtulit, & poſt Epiſtolam ad Coloſſenſes collocavit. Denuo *Martinus Troſſius* editionem ſingularem literis Syriacis & vocalibus pluribus ad codicis Viennenſis imitationem, verſione Latina ſubjuncta, Cothenis Anhaltinorum publicavit A. 1621. Sed & *Michael de Jay* novam huc diligentiam contulit, quando Operi heptaglotto Pariſienſi A. 1645 Novum Teſtamentum Syriacum inſeruit, uſus præcipue adjutore Gabriele Sionita, Maronita, qui primus vocales omnes ex ipſo Syriaſmo cuique ſyllabæ appoſuit. Præterea editioni huic additi ſunt libri in pleriſque antecedentibus deſiderati, Epiſtola ſcilicet ſecunda Petri, ſecunda & tertia Johannis & Epiſtola Judæ, quas Eduardus Pocockius ex Bibliothecæ Bodlejanæ MSćto ediderat Lugduni Batavorum A. 1630. Acceſſit quoque Apocalypſis Johannæa, quam Ludovico de Dieu ex MSćto Scaligeriano charactere Syriaco & Chaldaico cum verſione Latina & animadverſionibus itidem Lugduni Batavorum emiſerat A. 1627. Simillima eſt editioni, adminiculante Sionita vulgatæ, illa, quæ reperitur in Bibliis polyglottis Anglicanis a *Briano Waltono* editis Londini A. 1653. Suppleta eſt in hac hiſtoria adulteræ ex MSćto Jacobi

Uſſe-

Uſſerii, Archi-Epiſcopi Armachani. *Ægydius Gutbirius* in illa, quam Hamburgi A. 1664 curavit, editione, exemplar Troſtianum ſecutus eſt, quod exornaverat ipſe vocalibus quibusdam ex Conſtantini l'Empereur MSto mutuo transſumtis. Tandemque omnium noviſſima hactenus illa fuit, quæ impreſſa habetur literis Chaldaicis, absque vocalibus, *Sulzbaci* A. 1684. Enumeratis vero omnibus ac ſingulis palmam reddere dubiam omnino videtur præſens hæc eaque *decima tertia* Novi Teſtamenti Syriaci editio, de qua ſtudioſe concinnanda convenit inter Viros clariſſimos, *Jo. Leusdenium*, linguæ Hebraicæ & Philologiæ Profeſſorem Ultrajectinum, & *Carolum Schaaf*, linguarum Orientalium in Academia Lugduno-Batava Doctorem. Uterque igitur huc contulit, quicquid in viribus ſuis poſitum eſſe deprehendit, quanquam Leusdenius, cum in verſum vigeſimum capitis decimi quinti Evangeliſtæ Lucæ deventum eſſet, e vivis exceſſerit, adeoque Schaafio ſoli incepta ad umbilicum deducenda reliquerit. Ceterum diverſa fuit Duumvirorum horum celeberrimorum de Novi Teſtamenti Syri punctatione ſententia, Leusdenio iis accedente, qui in Syriacis Chaldaizant, Schaafio autem illos ſectante, qui purum Syriaſmum obſervant. Quoad igitur vixit Leusdenius, ad ejus nutum ſocius clariſſimus ſe compoſuit, ſed in labore poſt illius deceſſum exantlato ipſorummet Syrorum punctationem ſibi magis eligendam venire arbitratus eſt. Et ut hæc editio eo prodiret accuratior, ad omnes, quotquot antea vulgatæ fuerant, eandem Schaafius quam diligentiſſime recognovit; Novum Teſtamentum integrum, æque ac in Anglicana & Gutbiriana editione habetur, repræſentavit; inſuper ad latus adjunxit verſionem Latinam, non ſolum ex editionibus antecedentibus, & Tremelliana imprimis, verum etiam, ubicunque viſum fuit, propria opera compoſitam; denique variantes lectiones ex omnibus editionibus magna induſtria collectas ſubnexuit, ut Lector earum ope & ductu adjutus omnes quaſi editiones ex diverſis MSctis multo ſtudio formatas uno fere intuitu in hac editione contemplari & non tantum juxta conſonantes, verum etiam ſecundum puncta examinare & inter ſe conferre valeat. Neque

tamen in his acquieſcendum ſibi eſſe reputavit Vir celeberrimus, quin potius ad faciliorem ac pleniorem exegeſin magno labore & ſtudio apparavit *Lexicon Syriacum Concordantiale*. Utut enim in condendis Syriacis Lexicis jam olim ſe ſatis operoſos exhibuerint Andr. Maſius, Guido Fabricius Boderianus, Val. Schindlerus, Chriſtophorus Crineſius, Buxtorffius junior, Mart. Troſtius, Ægidius Gutbirius, Edmundus Caſtellus, aliique; ceteris tamen locupletius, &, ſi methodum imprimis ſpectes, accuratius præſens hoc vocari merebitur, in quo omnes dictiones, quotquot occurrunt in Novo Teſtamento Syriaco, exhibentur atque exponuntur; haud paucæ etiam ex Syra V. Teſtamenti verſione, aliisque libris Syriacis depromtæ, & ad majorem dilucidationem vocum Novi Teſtamenti Syriacarum facientes, adjunguntur, methodo ubivis conſtanti & facili juxta Grammaticæ ſeriem quam diligentiſſime obſervata.

DAN. GEORGII MORHOFII POLYHISTOR IN tres Tomos, Litterarium, Philoſophicum & Practicum diviſus, accurate ex αὐτογράφοις emendatus, cum Hypomnematis hiſtorico-criticis, duabus Præfationibus atque Indicibus, una cum Morhofii Vita & ſcriptis, illuſtratus a JOANNE MOLLERO, Schola Flensburg. Rectore.

Lubecæ, apud Petrum Bœckmannum, 1708, 4.

Conſtat Alph. II plag. 18.

CUm primæ operis hujus partes prodirent, tanto omnium applauſu excipiebatur liber elegantiſſimus, ut ceteras etiam partes cum Orbe litterario communicari vehementer optarent. Sed Morhofio non multum poſt fatis exſtincto, jacebant opera interrupta atque inelaborata adhuc, & cum auctore ſuo exſtincta ſimul videbantur. Erant tamen, qui operis hujus conficiendi ſpem non leviſſimam nobis injicerent, quo in numero novimus Viros doctiſſimos, *Henr. Muhlium*, *Jo. Henr. Majum* & quondam hic degentem *Jo. Frickium*, qui Carpzovianis auſpiciis laborem

laborem ſuſceperat. Nullus vero eorum, quo fato neſcimus, opus integrum in ordinem relatum evulgavit. Unde ad *Jo. Mollerum*, judicio & doctrina exquiſitum virum, labor revolutus eſt, qui non vulgari induſtria opus retractavit, & quæ Polyhiſtoris deſiderabantur inedita, ex auctoris defuncti manuſcriptis congeſſit atque emendavit. Fatetur tamen ipſe Vir clariſſimus, ſe invitum hanc ſuſcepiſſe provinciam, partim quod nec elaborata illa ſatis, nec editioni quoque deſtinata eſſent; interim digna ait, quæ in lucem communem proferantur, ob plurima, quæ legantur, præclare monita atque ſolerter obſervata. Inprimis male habet Noſtrum, poſteriores Tomi Litterarii libros a Viro quodam interpolatos, multa auctoris textui inſerta, quin & integra capita adjecta eſſe, monetque caput 2 libri VI & VII Morhofio nequaquam deberi. Etſi enim has additiones laudem mereri, nec Morhofio indignas, fateatur, quod multum doctrinæ præ ſe ferant, ſeorſim tamen abjiciendas, aut ſigno aliquo diſtinguendas fuiſſe cenſet, cum ipſe Morhofius moriturus graviter, ne quid alieni ſuis admiſceretur, præceperit. Itaque religioni ſibi duxit Mollerus noſter, in opere reſiduo quicquam vel interſerere vel immutare: ſed omnia ex αὐτογράφοις aliisque monimentis plene & accurate tranſcripſit, in periodos diſtinxit, ſingulis capitibus ſummaria præmiſit, & Hypomnemata quædam hiſtorico-critica ad omnes tres Tomos ſubjunxit, in quibus Morhofii errores vel modeſte emendat, vel opus obſervationibus ſuis illuſtrat. Accedunt Indices numeroſiſſimi, & in totum opus Prolegomena, in quibus Morhofii vita & ſcripta, edita & inedita, non accurate minus, quam eleganter exponuntur. Polyhiſtor vero Morhofianus in tres Tomos diviſus eſt, Litterarium, Philoſophicum & Practicum. Tomus porro LITTERARIUS in ſeptem Libros diſtinguitur, quorum tres priores jam olim prodierunt, in Actis quoque noſtris A. 1688 menſe Octobri recenſiti: itaque nihil ex iis jam decerpimus, & iam adnotaſſe ſuffecerit, Mollerum hinc inde paginis obſervationes atque notulas addidiſſe, quæ vel lapſus Morhofianos corrigunt, vel textum illuſtrant. Itaque ad poſteriores hujus Tomi Litterarii libros nos accingemus, ubi primum

mum occurrit Liber IV, qui *Grammaticus* inſcribitur. Hic a ſermone hominum & literis initium faciens, demonſtrat primo earum ſonum & originem, tum varios ſcripturarum modos per hieroglyphica & σημεῖα expreſſos tradit, nonnullis quoque de typographia additis. Porro oſtendit, quænam ſit lingua omnium prima, & linguarum diverſitatem & harmoniam exponit, & proprias Europæ linguas explicat, Germanicam, Gallicam, Italicam, Hiſpanicam, Anglicam, quarum originem & progreſſum diligenter enarrat, multaque admiſcet lectu non indigna: poſt linguas orientis exponit, Hebraicam nimirum, Arabicam, Ægyptiacam, Punicam, Perſicam, in quarum natales & monimenta inquirit. Linguæ Græcæ hiſtoriam dum tradit, Grammaticos, veteres & recentiores, ac ſcholiaſtas enumerat, gloſſasque hujus linguæ & lexica perſequitur, pariterque de lingua Latina ediſſerit, ejusque ſcriptoribus etymologicis, nomenclatoribus atque lexicis, tum de Grammaticis veteribus ac novis; denique Latinos potiorum ætatum ſcriptores ordine chronologico recenſet, de quorum ætate, ſcriptis, genere dicendi, editionibus, commentatoribus multa adfert erudita & curioſa. Liber V *Critici* nomine inſignitus eſt, in quo de arte critica & viris, qui hoc in ſtudio excelluerunt, quique in antiquitatibus excutiendis probe fuerunt verſati, agitur. Liber IV *Oratorius* audit, ubi Rhetores veteres & novi adducuntur, imprimis Oratores antiqui Græci, de quorum ætate, genio, libris, ſtylo, editionibus, commentatoribus egregia adferuntur, non ex Morhofii quidem, ſed Clar. Frickii, ut videtur, penu. De Oratorum quoque recentiorum ſtylo egregie judicat Morhofius, quos excipiunt Oratores ſacri variarum gentium. Liber VII *Poeticus* eſt, in quo ſcriptores primum Artis Poeticæ communiores ſuppeditantur. Hinc de Poetis Græcis eorumque vita, libris, dictione, editionibus, interpretibus & ſcholiaſtis fuſe & elegánter ediſſerit Frickius. Sequuntur Poetæ recentiores vario carminum genere nobilitati. Denique adduntur doctiſſimi Molleri Hypomnemata hiſtorico-critica, quæ evolviſſe Lectorem non pœnitebit: quanquam præſtitiſſet forſitan, quod in prioribus Libris factum, paginis debitis notas ſubjectas fuiſſe.

Succe-

Digitized by Google

Succedit Tomus II, PHILOSOPHICUS, qui in IV Libros divisus est: in quo opere non obscure ostendit Morhofius, se in nullius verba juraſſe, quippe modo antiquiorum, modo recentiorum placita atque ſententias calculo ſuo approbat, prout auctores a veritatis parte viſi ſunt ſtetiſſe. Liber I *Philoſophico-Hiſtoricus* vocatur, in quo Hiſtoriæ Philoſophicæ ſcriptores enumerantur, maxime Philoſophiæ Barbaricæ, Populi Orientis & Septentrionalis, quos ſequuntur ſpecialiores; Philoſophiæ Pythagoricæ, Socraticæ, Stoicæ, Epicureæ, Scepticæ, Platonicæ, Ariſtotelicæ fata & ſcriptores, tum Ariſtotelis interpretes Græci, Arabici, Latini, ut & adverſarii, doctores porro ſcholaſtici, ſpeciatim nominales, reales, denique præcipui in philoſophia novatores, Cardanus, Carteſius, Hobbeſius, Paracelſus, Eſpagnetus, de quorum genio & ſcriptis Auctor accurate judicat. Liber II *Phyſicus* inſcribitur, qui in Partes II abit, quarum prima Hiſtoriæ Naturalis notitiam monſtrat ex Bac. Verulamio aliisque, Locorum item Communium in Philoſophia ſcriptores exponit, & Phyſicam Moſaicam ejusque interpretes veteres & novos tradit. Succedunt Philoſophiæ Ægyptiacæ naturalis, Chinenſis, Indicæ, Pythagoricæ ſcriptores, & principia phyſica Democriti maxime & Epicuri proponuntur: tum ſectæ Stoicæ principia, Pyrrhoniorum & Scepticorum, ſectæ Jonicæ, Platonicæ, cujus & commentatores enarrantur & conſenſus ac diſſenſus ab Ariſtotele oſtenditur, ac mox ipſius Ariſtotelis principia, ejusque propugnatores & oppugnatores proferuntur. Adduntur & præcipui in Phyſicis novatores, qui ab Ariſtotele diſſentiunt, maxime Bernardinus Teleſius, cujus principia fuſius examinantur atque refutantur. Neque minus Franc. Patricii, Campanellæ, Cardani, Jordani Bruni, Hobbeſii, Paracelſi, Carteſii & qui eorum veſtigiis inſiſtunt, principia expenduntur; denique quis conſenſus & diſſenſus inter veteres ac recentiores conſtituatur, & ut conciliari inter ſe poſſint, quæque principia conſtitui utique debeant, oſtenditur. Parte ſecunda principia corporis naturalis uberius ex Ariſtotele ac recentioribus affert Auctor, & de monſtris potiſſimum & cauſis, de eorum corporum affectionibus, in ſpecie de quantitate, de loco & vacuo, de tempore, de motu cor-

tu corporum, de qualitatibus, de ſympathia & antipathia, transplantatione, magia ejusque diſcrimine, de principiis mechanicis, mundo, cœlo ac ſtellis, elementis, luce, coloribus, igne, frigore, aere, aqua, mari ejusque fluxu & refluxu, terra, de uſu elementorum, de meteoris aereis, inprimis de ventis, de meteoris igneis, de iride aliisque meteoris, de ignibus porro ſubterraneis ac terræ motu, de meteoris aqueis, nube, rore, nive, glacie, grandine, de alteratione, generatione & corruptione, de mineralibus & eorum ſcriptoribus, de variis terrarum generibus, de lapidibus eorumque generatione & petrefactione, de magnete, ejusque cauſa & viribus, de lapidibus pretioſis, de vitro & gemmis artificialibus, de metallorum generatione & transmutatione, de mediis mineralibus, antimonio, ſuccino, ambra, de ſalibus & nitro, de ſale communi, vitriolo aliisque ſpeciebus, de plantis & earum vegetatione, de earundem propagatione, de agri, vini & horti cultura, de plantis quibusdam ſpecialioribus, malo aureo, citro, tabaco, de zoophytis & ſenſu plantarum, de animalium generatione & inſectis ac eorum ſcriptoribus, de variorum animalium ſcriptoribus, de homine ejusque affectionibus, de animalium ſenſu, deque animæ rationalis ſede diſtinctis capitibus agit. De quibus quid ſibi promittere poſſint Lectores, facile intelligunt, qui Morhofium rerum naturalium peritiſſimum fuiſſe non ignorant. Libro III, qui *Μαϛαιότεχνος* vocatur, primum de divinatione in genere ac ejus ſcriptoribus agit, hinc commendat artem cognoſcendi hominum affectus & genium, ſcriptoresque commendat, tandemque ſcriptores phyſiognomicos, chiromanticos, onirocriticos, aſtrologicos, magicos recenſet. Liber IV *Mathematicus* eſt; ubi principio de Matheſeos ſcriptoribus in genere commentatur, tum ſpecialiores refert libros, Arithmeticos, Geometricos, Opticos, Muſicos, Geographicos aliosque. Subjiciuntur ad integrum Polyhiſtora Philoſophicum diligentiſſimi Molleri Notæ.

Ultimus reſtat Polyhiſtoris Tomus, PRACTICI nomine inſignitus, & in libros VII deſcriptus, cujus primus *Ethicus* veteres ſcriptores, in quibus nonnulla Moralia ſunt, breviter recen-

cenſet, & generaliores de hac diſciplina ſcriptores variasque variorum tractandi moralia methodos proponit, & inter ceteras methodum per fictiones ac fabulas, tum ſpecialiores adducit ſcriptores, qui de rebus moralibus egerunt. Liber II *Politicus* vocatur, ubi Politices ſcriptores ita recenſet, ut primo ſyſtematum & compendiorum autores, deinde ſcriptores de Republica generaliori & ſpecialiori, poſtea vitarum ſcriptores, memoriarum & actorum publicorum collectores, ſcriptores ſatyricos, itineraria politica, commentatores veterum Politices ſcriptorum, diſſertationum politicarum autores, de ratione ſtatus ſcriptores, ac eos denique, qui de legibus gentium ac moribus commentati fuere, enumeret. Sequitur Liber III, *Oeconomicus*, qui breviſſimus eſt. In hoc Auctor recenſet antiquos nonnullos & novos Oeconomiæ ſcriptores, poſt conſilium dat de integra commerciorum ſcribenda hiſtoria. Liber IV *Hiſtoricus* eſt, in quo tam Civilis quam Eccleſiaſticæ hiſtoriæ ſcriptores perſequitur, & præmiſſis quidem iis, qui methodum legendi hiſtoricos & artem hiſtoricam tradidere, aut compendia confecerunt, progreditur ad Chronicorum vitarumque ſcriptores, quibus Genealogicos addit; tum ad hiſtoriæ Eccleſiaſticæ ſcriptores, imprimis generales, convertitur, demumque lexicographos, ſcriptores patrologicos aliosque enumerat. Liber V *Theologicus* adpellatur, ubi auctor a Theologiæ Naturalis auctoribus initium facit; hinc commendantur ſyſtemata ex veterum moralibus collecta atque congeſta, ſequuntur, qui de religionis Chriſtianæ veritate ſcripſerunt, Naturaliſtæ item, qui theologiam Chriſtianam infringunt, nec minus ii, qui de atheiſmo hiſtorice, dogmatice, elenchtice egerunt, enarrantur. Poſt hæc de Sacri Codicis verſione, editionibus, lectione, interpretatione, commentatoribus criticis & exegeticis agitur, quibus ſubjiciuntur Locorum Communium Theol. ſcriptores, & Polemici, qui Judæos, Mahumedanos, Græcos, Pontificios, Calvinianos, Socinianos, Anabaptiſtas, Chiliaſtas, Enthuſiaſtas oppugnarunt. Liber VI, quem *Juridicum* inſcripſit, generaliores primo naturæ ac gentium ſcriptores profert, quos ſpecialiores ſequuntur, qui de jure naturæ Hebræorum, Judæorum, Ægyptiorum & Græcorum

rum ſunt commentati, nec non Hiſtoriæ Juris ſcriptores, Juris veteris Romani & Juſtiniani commentatores, ut & Juris Bibliothecarii ſcriptores, quo & Lexica Juridica referuntur, tum ſingulares juris interpretes & ſpecialium controverſiarum ſcriptores, quibus denique accedunt juris publici, ſtatuari & practici ſcriptores. Liber VII, cui *Medici* nomen impoſuit, admodum brevis eſt, cum Morhofius ad illos remittat auctores, unde accuratior rerum notitia hauriri poteſt, de methodo quoque & introductione ad artem medicam breviſſime agens. Nonnullos tamen Medicos ſcriptores veteres recenſet & horum commentatores, poſt ad ſpecialiores Medicinæ partes tranſiens, de Phyſiologiæ & Botanicæ ſcriptoribus agit.

Preußiſches Neuburg, und deſſen Gerechtſame, abgefaſſet durch Peter von Hohenhard. Gedruckt Teutſchenthal, 1708.

NOVUM CASTRUM EJUSQUE JURA PORUSSIÆ Regi adſerta, ſcriptore PETRO de HOHENHARD.

Teutſchenthalii, 1708, 8.

Alph. 1. pl. 14.

AUtor eſt libelli, quod ſermone habemus aliorum, *Johannes Petrus Ludewig, Porusſiæ Regi a conſiliis, Juris ac Hiſtoriarum in Fridericiana, quæ Halæ eſt, Profeſſor, atque Principis tabulario Præfectus.* Plura ſunt, quæ Principis ſui cauſa per octennium, & quod excurrit, idem Vir celeb. in publicum emiſit. Diadema Poruſſiæ ergo adſcitum diſſertatione illuſtravit *de Auſpicio Regum*, in qua hoc argumentum plene expoſitum eſt ex monimentis Regnorum cultioris orbis fere univerſi. In gratiam illorum, qui prolixiora nauſeant, eandem materiam in epitomen contraxit, in vernacula inſcriptam: **Kronwürdiger Preußiſcher Adler**, quæ in volumine, quod ſcripta Viri Germanica comprehendit, exhibetur. Deinde cum Pontifex novum diadema libello, quem ſtylo Curiæ Romanæ Breve vocant, laceſſeret, idem Auctor opuſculum edidit in vernacula: **Päbſtlicher Unfug wider die Cron Preußen**, quod

quod Latinus deinde interpres, quem id habuit, *Nenias* inſcripſit *Pontificis Romani de jure Reges appellandi.* Poſt novo conatu regali dignitati oblocuti ſunt Equites ſacræ militiæ addicti, Ordinis Teutonici, quod memoriam hac occaſione recolerent Poruſſiæ quondam, ut dixerunt, per vim amiſſæ. Verum reſpondit ad hæc Vir laudatus in lucubratiuncula, quam appellavit: **Verthaidigtes Preußen wider den Teutſchen Orden,** atque hæc altera jam vice impreſſa eſt. Plurima ejus generis ſcripta alia ab eodem ſcriptore exarata eſſe accepimus, quæ in tabulario latent, neque lucem hactenus viderunt. Summa *Novi caſtri adſerti*, quem librum recenſendum ſuſcepimus, hæc eſt. Principio habetur enarratio cauſæ, quam JCti *ſpeciem facti* dicunt, ubi hiſtoria exponitur controverſæ ſucceſſionis in Principatu Novi Caſtri a primordio ejus ad tempora noviſſima. Cum vero neque adverſa pars de hiſtoria diſputet hujus Principatus, ſed omne momentum jura hic ferant, aliquantum ſub obſcura, progredimur ad alteram partem, quæ argumenta tractat jurium Poruſſiæ Regis in Novum Caſtrum. In illis *primum* eſt ſententia pro Rege Poruſſiæ lata in ordinum Novi Caſtri curia ſuprema. Hac enim ſtare debent omnes illi, qui jura allegant Hochbergenſia, Poruſſicis adverſa, id eſt Longovillani, Badenſes, Briſſacenſes, Diguierii, Villaregii, Carignanus, Contius, Sueſſionum Comes, Wurtenbergius, Furſtenbergius, Mallius, Alegrius, Montjoius, & ſi qui alii ſunt, qui nos fugiunt, competitores, p. 497 recenſiti. Nam extra controverſiam eſſe putat Noſter, Hochbergenſes jure pactitio olim id dediſſe Neoburgenſibus ordinibus, ut ipſi judices eſſent in cauſa litigioſæ in Principatum ſucceſſionis. Deinde probat, plerosque eorum, quos diximus, litem coram hoc judicio intendiſſe aliis. Quod igitur principio voluntatis fuerit, nunc fieri neceſſitatis, neque integrum eſſe parti, ut forum relinquat, quod ſemel agnovit. Poſt etiam ex rationibus conſilii arguit, conſultum magis eſſe inter Chriſtianos, per arbitros componere & expedire Principum lites, quam belli incendia excitare. Ad extremum poſſeſſionis jura extollit, quæ Porusſiæ Regi obvenerint bona omnium civium ac ſubditorum pace. Alterum argumentum plene ac ſo-

lide tractat Autor, quod in eo cardo rei versari omnino videatur. Scilicet cum alii competitorum Porussiæ Regis Novum Castrum pro feudo habeant promiscuæ successionis; alii pro mere hereditario, quod alienari potuerit, invito etiam & insscio domino: ipse ex plurimis iisque gravissimis causis contendit Novum Castrum esse *feudum pure masculinum*, quod, stirpe mascula extincta, fœminas excludat, dominoque, id est, majoribus Porussiæ Regis toties fuerit apertum, quoties defecerit proles mascula vasalli. Probat hoc 1 ex natura feudorum *universim*, 2 e peculiari indole feudorum *regalium*, 3 quia Novum Castrum feudum *datum* sit, non oblatum, ubi sæpius promiscuæ successiones tolerentur, 4 feudum Novi Castri eo tempore constitutum sit, quo Germania jam abhorruerit a successione fœminarum in Principatibus, 5 constituerit hoc feudum Rudolfus Habsburgicus Imperator, qui pestem Imperii habuerit, fœminas feuda hereditate capere alicujus momenti, 6 formula feudalis pro masculis concepta esse videatur, ex stylo Rudolfi conditoris, 7 militaria feuda regulariter non cadant in fœminas, quale feudum sit Novi Castri. Tertium argumentum illud est, quod post demum convenerint dominus & cliens, ut in Novo Castro succederent fœminæ; neque vero aliæ ex his, quam quæ filiæ essent in *casa* patris; ceteræ autem excluderentur. Hac occasione accurate & docte formulæ explicantur clientelares: *tibi & filiabus casæ tuæ*, ad fidem omnis fere ævi monimentorum. Porro quæstio illa ex moribus Neapolitanis exposita est: num filiam primogenitam, si hæc dotem acceperit, secunda natu excludat, idque perpetuo, an eo usque tantum, donec hujus exaruerit defeceritque posteritas? Primum & ultimum affirmatum est Doctoribus Italis, idoneis rerum ibi judicatarum testibus: alterum vero testibus iisdem est negatum. Universim dictum, prorsus esse incongruum, ad hanc consuetudinem confugere velle in causa Novi Castri. Quod illa 1 peregrina sit Burgundiæ & ditionibus vicinis, 2 intra limites utriusque Siciliæ inclusa, 3 ab eadem feuda masculina abhorreant, quale Novum Castrum, 4 formulæ clientelares hic manifestæ sint, ut opus non sit tam longe petito patrocinio. Quartum argumentum

jura

jura ſpectat, unde hereditas pateat Porusſiæ Regis, qua Cabillonenſia quæque inque his poſtulata in Novum Caſtrum ad illum ejusque poſteros pertinere videantur. Vis præcipua hic deſumitur 1 ex teſtamentis Cabillonenſium, quorum valor demonſtratur prolixe ex variis cauſis & diplomatibus Cæſarum, 2 ex Regis Angliæ ceſſione Poruſſiæ Regi facta. Supereſt quintum argumentum, quod curſim exponitur ad hominem magis quam ad veritatem, quæ patet aliunde. Scilicet, eſto etiam, quod Friburgenſes & Hochbergenſes principio juſtam poſſeſſionem habuerint, eandem tamen illos feloniæ crimine, in dominos directos Principes admiſſo, iterum amiſiſſe. Objecta crimina recenſentur: 1 negatum denombrementum, 2 fœdera inita contra dominos feudi, Cabillonenſes, 3 temere negatum dominium directum, 4 temere arrogatus titulus Principis Dei gratia. Hactenus pars ſecunda. Sequitur nunc tertia, id eſt, diſſipatio argumentorum partis adverſæ. *Prima* ejus oppoſitio petita eſſe dicitur ab *indole feudorum Burgundiæ*, quæ ſint promiſcuæ ſucceſſionis. Verum reſpondet Noſter, 1 Novum Caſtrum ſequi naturam feudorum Alemanniæ, quod patet ex ipſis literis inveſtituræ *ſelon la nature des fiefs d'Allemagne*; ex perſona illius, qui feudum Novi Caſtri condiderit; ex indole feudi hujus, quæ a Burgundicis prorſus aliena, quod plene docetur, 2 feuda ab Imperio ex eo tempore conſtituta, quo Novum Caſtrum in clientelam datum eſt, eſſe maſculina, 3 ipſam Burgundiæ feudorum naturam prorſus dubiam eſſe incertique juris, 4 non opus eſſe legibus vel ſtatuto, ubi litteræ inveſtituræ ordinem ſuccedendi definiant, quod fit in Novo Caſtro. Altera oppoſitio eſt: *fœminarum ſemel excluſarum jura redire*, caſu ſic ferente. Reſpondetur 1 non opus eſſe hoc filo conſecutionis ad aſſerenda jura Cabillonenſium, 2 quod ſi eo niteremur, nullum hic locum Siculis conſtitutionibus de prærogativa filiarum in capillis fore. Tertia oppoſitio hæc: *pluriumtamen filiarum*, quæ ſuccedere poſſint in Novo Caſtro, mentionem fieri. Reſpondetur, plures filias ſucceſſorio ordine vocari; non ex filia præmortua liberos. Quartæ oppoſitionis robur: *teſtamento niti Hochbergenſes*, uti eodem nitatur Rex

Poruſſiæ. Reſpondetur ad hæc: 1 feudorum regalium nullam eſſe teſtationem, 2 ejuraſſe teſtamenti factionem majores adverſæ partis, quæ pacta omnino valeant in feudis, 3 Novo Caſtro nil cum vulgaribus Burgundiæ feudis commune eſſe, 4 Cabillonenſia teſtamenta a Friburgenſi toto cœlo differre, cujus plurima documenta recenſentur. Quinta & ultima oppoſitio: *Jura Cabillonenſium in Novi Caſtri ſucceſſionem pridem præſcripta eſſe.* Reſpondetur, 1 non illa præſcripta eſſe jure naturæ & gentium, 2 nec præſcripta eſſe jure civili Romano, quod plane pleneque docetur ob factas interruptiones, defectum judicis & executoris, continua fere tempora bellicæ expeditionis & hoſtilitatis, cauſas legalium impedimentorum alias, 3 Cabillonenſium jura inpræſcriptibilia eſſe ob præſumtam & probatam malam fidem Hochbergenſium, poſſeſſionem eorum violentam, metum potentioris, contractum juratum, dubia circa feudales præſcriptiones, 4 præſcriptionem, poſſeſſione amiſſa, præſcriptori porro non prodeſſe, quod plene docetur ex textu legum, analogia juris Romani civilis & canonici, & auctoritate vetuſtiſſimorum interpretum. Atque hæc ſunt, quibus Auctor Conſultiſſimus præclarum & momentoſum argumentum excuſſit. In quo eo facilius atque felicius verſari potuit, quo majorem is apparatum in Germanico libello Von Verbeſſerung des teutſchen Lehenrechtes prodidit, ex quo porro foris Germaniæ *Inſtituta Feudorum* pollicitus eſt, ſecundum mores medii ævi ad fidem diplomatum & monimentorum cum Europæ cultioris, tum ſingularum patriæ provinciarum. Quem laborem publico privatoque juri utiliſſimum rerum gnari valde expetunt, &, quod audivimus, ſymbolis ſuis promovent adjuvantque. Præterea recenſito opuſculo plura addita ſunt, quæ non minus hic allegari merentur. Primo, appendicis loco, diplomata & monimenta habentur, ad hiſtoriam & jura Novi Caſtri facientia. In his non ultimum locum merentur commentarii Illuſtriſſimi Comitis de Metternicht, Poruſſici ad Novocaſtrenſes Legati, qui ſeriem rerum ac litium fideliter & cultiſſimo ſcribendi genere exponunt. Deinde genealogiæ in diverſis locis diverſæ occurrunt. Pagina 132 videre licet, quomodo

modo directum dominium Novi caſtri a Cabillonenſibus ad Auriacos, ab his ad Naſſovios, atque hinc ad Porusſiæ Regem devenerit. Pagina 106, ſed plenius longe p. 498, ſtemma exhibetur, quod omnium fere competitorum familias nectit, ut intelligatur, quo juris ordine ſinguli Novum Caſtrum poſtulaverint ſigillatim. Præterea æri inciſa conſpiciuntur cum inſignia Neoburgenſia, tum ejusdem nominis urbs. Ad extremum ſcriptoris Galli, Mr. Desmolin hiſtoria Neoburgenſis Comitatus in illis locis confutatur, ubi Porusſiæ Regis juribus is obviam it, animumque prodit partium ſtudiis corruptiſſimum. Ubi maxime notanda ſunt diſcrimina Burgundiæ feudorum a feudo Novi Caſtri, quæ utraque ſibi e regione terſe luculenterque opponuntur. Habes etiam, quod obiter addimus, p. 298 univerſi operis ſciagraphiam, ut nervus argumentorum pateat, perſpiciaturque, quo invicem ordine ac nexu omnia cohæreant, ne inanium ſpecie ad hominem magis, quam ad veritatem diſputatum eſſe videatur.

GULIELMI BEST, JCTI, RATIO EMENDANDI Leges, ſive Libellus, in quo ſecundum regulas certas, plurimæ emendantur Leges, nonnullæ explicantur, ſtabilitæ plerisque in locis PANDECTARUM FLORENTINARUM auctoritate. Addita ſunt etiam aliorum auctorum loca non pauca, & ex Codice Theodoſiano quædam Leges, quibus iisdem ex regulis petita adfertur medicina.

Ultrajecti, apud Gul. vande Water, 1707, 12.

Conſtat 19 plag.

EO curas omnes atque cogitationes contuliſſe deprehendimus Clariſſimum hunc JCtum, ut leges Romanorum, ſumma cum prudentia atque æquitate ſancitæ, quibusque Reſpublica illa ex ſordidis initiis emerſit, mirifice amplificata crevit, & ad ſummum tandem felicitatis faſtigium evecta floruit, ab omnibus & intelligerentur quam facillime, & legerentur, quantum ſieri

fieri poteſt, emendatæ. Niſi enim intelligantur, jus etiam ſecundum eas non poſſe dici, nec juſtitiam coli, nec civitatem gubernari. Cumque ad intellectum illarum perveniri nullo modo poſſit, ſi vel tenebroſa illas obſcuret difficultas, vel deformes mendæ commaculent, opem purioris atque elegantioris Jurisprudentiæ ſtudiis ſecundum quasdam regulas ex Pandectis Florentinis & ſana ratione depromptas afferre idem annisus eſt. Ita tamen, ut ii, quibus præter humaniores literas nihil placet, hic reperirent nonnulla etiam variorum auctorum,
C. 10. 14. 18. 24. Horatii, Martialis, Quintiliani inprimis, tum & Varronis, aliorumque loca, quæ ſecundum eadem illa præcepta optime emen-
Præfat. dari poſſe videbantur. Omnibus enim modis lectores allicere, & captare; & captare jucunda hac varietate, multumque gratiæ operi huic apta brevitate adſpergere, & omnibus hiſce illecebris lectores ſe ineſcare voluiſſe haud diſſimulat Noſter. Illud præterea modeſte affirmat, omnia iſta, quæ hic vides, ſi non alia ratione, at novitate ſaltem non plane ingrata fore, ipſi certe Beſti, cum illa ſcriberet, nova fuiſſe, neque ex aliis tunc quidem cognita, & pleraque iſta, quæ hic occurrunt, non alibi, quam in hoc libello, legi poſſe. Inter Regulas au-
C. 1. p. 5. tem hæc eſt prima, *explicationem non plane ineptam Lectionis Florentinæ præponendam eſſe cuicunque etiam ingenioſiſſimæ mutationi*; ſalva tamen levi quadam conjectura dubitanter propo-
C. 2. 3. 4. 5. 6. ſita. Varii hinc textus juris nova explicatione illuſtrantur. Sic ut probaret, in *L. 3. ff. de Tranſact.* agi de ſpecie facti toto cœ-
C. 4. lo diverſa ab illa, quæ in L. 14 ab eodem Scævola ventilatur, deferendum ſibi non Accurſium tantum, cujus diſtinctionem inter legatarios & creditores etiam Wiſſenbachius, Ulricus Huberus in Eunomia aliique ſequuntur, ſed & ipſum Gerardum
p. 7. Noodt, quem ſeculi noſtri lumen appellat, ac Petrum de Toul-
p. 59. lieu, Profeſſorem Academiæ Lingenſis, cenſuit. Ait enim, in L. 14 controverſiam ſuper fideicommiſſo ortam eſſe inter legitimum heredem, i. e. *fideicommiſſarium*, & ſcriptum, i. e. *fiduciarium*. Et hunc quidem fore ſemper heredem inſtitutum, aut heredem ſcriptum vocari. Illum autem a Scævola eodem jure potuiſſe appellari heredem *legitimum*, ſicut omnes iſti,

Digitized by Google

iſti, qui ex L. XII Tabb. aut ex alia lege ad hereditatem admittuntur, in jure vocentur legitimi. *L. 2 §. ult. ff. Unde legit.* Vel etiam heredem *fideicommiſſarium* inverſo ordine appellari *ſcriptum* heredem, dum legitimus, qui fideicommiſſum debet, ipſe non inſtitutus, ſed ſimpliciter reſtituere rogatus ſit. Nam & ab inteſtato relinqui potuiſſe fideicommiſſa. Reſpondere ergo Scævolam: *ſi*, i. e. *ſive* iidem creditores eſſent, qui transactionem feciſſent, (h. e. qui Titium & Mævium, ut amice tranſigerent, hortatione & auctoritate ſua impuliſſent,) *ſive* alii creditores eſſent, pro parte hereditatis, quam uterque in transactione expreſſerit, utilibus conveniendum. Forte etiam conciſe Scævolam locutum, adeoque ſubaudiendum fore, *nihil refert*, aut, *res eodem recidit*, aut ſimile quippiam, quod ſenſum reddat pleniorem. Solam certe judicis ſententiam actionibus directis potuiſſe facere locum. Cum autem iniquum foret, ut Titius & Mævius in gratiam creditorum cogerentur litem placide ſopitam reſuſcitare, & in re plano dubia periculoſum judicii certamen ſubire, propter incertum ſucceſſionis utiles actiones iis dari. Reliqua verba a Taurello Contioque allata, adventitia eſſe & meras gloſſas. Secunda regula eſt: *Tutiſſimam eſſe* p. 8.
Legum emendandarum rationem illam, quæ ex ſola diſtinctionis commutatione tota conſtat. Illam autem facit triplicem. Vel enim, retentis iisdem plane verbis, ſolas interpunctiones novum & ſanum ſenſum producere; vel ex iisdem literis, ſed quæ male diſpoſitæ erant, aut conjunctis aut ſeparatis, plane alias ac novas voces gigni, vel, ſervatis iisdem verbis atque diſtinctionibus, diverſos JCtos adſignari ejusdem legis Auctores, quæ alioquin ſe ipſa impugnare, aut ſaltem, quia nomina illorum expreſſa non ſunt, ſenſum ſui recondere videatur. Non enim ſemper diſtincta eſſe nomina Notatorum a nomine illius JCti, ad quem ſint commentati. Sic in *L. 4 §. 1 ff. de peric. & commod. rei vend.* Ulpiani verba Sabinianis interjecta exiſtimat. C. 8. Sabinum enim loqui in illis: *Si averſione* &c. Ulpianum contra in his: *Difficile autem eſt* &c. ac iterum Sabinum: *Dies enim* &c. Similiter in *L. 1 ff. eod. tit.* incipere verba Sabini: *Si vinum* &c. ſequi autem verba Ulpiani: *quodſi non* &c. C. 9.

his ſubjungi denuo verba Sabini: *Sed & cuſtodiam* &c. denique Ulpianum concludere: *quod & verum eſt* &c. Fatetur tamen Beſtius, hanc ultimam diſtinctionem propter divinationis incertum longe prioribus duabus eſſe poſtponendam; & ad hanc regulam ſecundam proxime accedere permutationem talium literarum, quæ a librario Codicis Florentini promiſcue ſint uſurpatæ. Tertium arcanum vocat geminationem literarum vocumve. Si enim litera una pluresve, aut etiam integræ voces plane ſimiles atque eædem, absque ullo concurrerent intervallo, librarium illum ſemel tantum, & citra ullum ſignum aut indicium geminationis, iſtas literas vocesque exaraſſe; Lectoremque igitur per ſolum ſenſum & conſtructionem ſcire debere, illas geminandas atque iterandas. Ac de literarum quidem geminatione plena eſſe omnia. Integras autem voces nonnunquam per geminationem etiam iterandas, ante ſe, quod ſciat, dixiſſe neminem. Et hinc in *L. 8 §. 2 ff. de pecul. leg.* pro, quod alteri debet, legit, *quod alter alteri debet.* Atque *in L. ult. §. 6 ff. quæ in fraud. cred.* pro, ſenſerit, qui maturi fuerint, legit, *qui immaturi fuerint.* De quaſigeminatione agitur C. 15. 16. 17. Quintum vero correctionis remedium ei ex adſpirationis permutatione depromitur. Quibus abſolutis, *Et hactenus*, ait, *ſecuri littus legimus. Jam vero deſtituto certis illis auxiliis alia circumſpicienda ſunt remedia.* Inter hæc igitur principem locum obtinere ipſi videtur unius ſolummodo literæ vel transpoſitio, vel interjectio, vel deletio, vel cum alia permutatio. Eaque ratione in *L. 10 ff. ſi pars hered. pet.* pro, ei cujus nomine, legit, *& ei, cui ejus nomine.* Porro in *L. 43 ff. de damn. inf.* pro, adeoque reſtipulatus eſt, corrigit, *ab eoque reſtipulatus eſt.* Quod ſi non poſſit res confici per literam, integras voces vult permutandas; de quibus ſcilicet conſtet, ſæpiſſime eas variari in MSS. Aliquando ipſam etiam conſtructionis naturam & difficultatem in errorem potuiſſe inducere librarios, ut inter ſcribendum corrigerent rationem loquendi, cum tamen ſenſus, qui a ſequentibus pendet, plane perfectus ſit atque integer. Et per hoc arcanum in *L. 2 C. Commun. de Leg. & fid.* pro, quod non habet naturam lega-

p. 10. 16. 18. C. 11. p. 136. C. 13. p. 155. 24. 25. C. 19. p. 207. C. 20. p. 211. 30. C. 24. p. 246.

legatorum, legit, *quod non habet natura legatorum.* Sed & in *L. 8. C. de pact. conv.* pro, pari arbitrio, ſcribit, *pati arbitrio.* Nonnunquam quoque transponi poſſe cenſet vocabula in alium locum. Id tamen nec temere faciendum, nec ultra duas tresve voces extendendum. Itaque in *L. 9 §. 1 ff. de fund. dot.* emendat, *utrum eorum dotalem malit, eſſe:* pro, utrum eorum dotalem malit. Sic enim nullum verbum legi, ſed ſuum tantum locum verbis & diſtinctionem defuiſſe. *Et hæ,* inquit, *ſunt regulæ atque normæ, ad quas putamus omnem fere criſin exigendam eſſe.* De conjectura autem liberiori in locis deſperatis agit C. 25, oſtenditque C. 26, notas in Editionibus Taurelli, Ruſſardi, Charondæ, Pacii, peſſimo exemplo confuſas inter ſe eſſe in plerisque Dionyſii Gothofredi editionibus. Et quod amplius, ultimo denique Capite profert etiam nonnulla in Codice Theodoſiano Jacobi Gothofredi obſervata, quæ diligentiam ſummi illius Viri videantur effugiſſe, ac præſertim *L. 3 ad L. Jul. de Adult.* ex duobus locis Græcis Luciani in Amoribus illuſtrat. Libros Baſilicorum vero ſibi nondum licuiſſe commode inſpicere fatetur. Et contra, alia forte occaſione bellum ſibi infeſtiſſimum fore ſubinnuit cum omnibus Codicis Etruſci gloſſatoribus & centonum conſutoribus, atque ita ſe vindicaturum illius integritatem, tantum non pollicetur. Cui propoſito & plane neceſſario & ſumme laudando Themis haud dubie gratulabunda annuet.

p. 250. 33. 34. 43. 207.

TRAITÉ DES EVNUQVES.

i. e.

TRACTATUS DE EVNUCHIS, AUCTORE C. D' OLLINCAM.

Anno M DCC VII, 12.

Conſtat 9 plag.

Occaſionem hujus libelli ipſe Auctor in Dedicatione ad doctiſſimum Bælium, cum adhuc eſſet in vivis, perſcripta exponit. Nimirum cum multi Evnuchi ex Italia pro-

proficiſcentes, qui arte Muſica inprimis excellebant, in Belgio ſedem figerent, nonnulli ex iis honeſtis & nobili loco natis fœminis imponere tentarunt, utpote quibus perſuadere conati ſunt, ut matrimonium cum ipſis contraherent. Neque omnes oleum atque operam perdiderunt. Quidam enim animo cujusdam virginis ita ſe inſinuaverat, ut propoſitionibus de matrimonio ab ipſo factis haud illubenter aures præberet. Ut igitur hæc ab inſtituto deterreretur, quidam e propinquis ejusdem ab Auctore rogavit, ut hunc laborem in ſe ſuſciperet, atque judicium de hiſce matrimoniis per modum conſultationis literis conſignaret; quibus precibus cum locum facile relinqueret, præſens libellus enatus eſt. Ille autem conſtat tribus partibus, in quarum prima Auctor id agit, ut oſtendat, quid ſit Evnuchus, quot ſint Evnuchorum genera, & quem locum in ſocietate qua civili qua Eccleſiaſtica obtinuerint. In primo itaque Capite primæ Partis ante omnia fundamenti loco hanc theſin ponit, dari omnino Evnuchos, utpote quorum tum Scriptura ſacra, tum hiſtoria profana ſapiſſime mentionem faciat. Quo autem tempore mos ille mares caſtrandi primum invaluerit, extra controverſiam poſitum non eſt. Sunt, qui Semiramidi hoc tribuunt, freti teſtimonio Ammiani Marcellini, nec non Claudiani. Sed hæc ſententia Auctori vel propterea dubia videtur, quod Diodorus Siculus, accuratus ille hiſtoriæ Semiramidis ſcriptor, hac de re nihil plane memoriæ prodiderit. Doctiſſimus Voſſius in ea opinione eſt conſtitutus, Perſas hanc deteſtabilem conſuetudinem introduxiſſe, & vocem Latinam *ſpado*, varia Evnuchorum genera ſub ſe continentem, a pago quodam Perſarum *Spada* ortum traxiſſe, ubi primam hujusmodi actionem exercitam fuiſſe contendit. Voſſio autem ex hac parte Auctor pollicem propterea premere non poteſt, quod ipſa Scriptura ſacra Evnuchi cujusdam meminerit, Potipharis nimirum, qui Joſephum emerit, atque multo ante Perſas vixerit. Cap. II Auctor deſcribit, quid ſit Evnuchus, & dicit eum eſſe, qui non poſſit generare vel propter infirmam aut frigidam naturam, vel cui partes generationi inſervientes ſint abſciſſæ, & talem hominem haud im-

immerito prodigium naturæ appellari poſſe, qui nec mas nec fœmina ſit, adeoque tum quoad corpus, nimirum mutilatum, tum quoad animum prorſus effœminatum nullius plane pretii. Qua occaſione locum Baſilii adducit, in quo Evnuchorum vitia exponuntur; & quamvis Theodorus, præceptor Conſtantini Porphyrogeniti, Apologiam pro Evnuchismo & Evnuchis ſcripſerit, hoc tamen opus non aliter conſiderari poſſe, quam Elogium Iſocratis de Buſiride, Cardani de Nerone & arthritide, Syneſii de paupertate, Paſſeratii de cœcitate, Phavorini de deformitate ac febri quartana, multorumque aliorum orationes, quibus id laudare ſuſtinuerunt, quod ab omnibus unanimi conſenſu contemtim habetur. Cap. III, IV & V Auctor varia Evnuchorum genera recenſet, ac inprimis inquirit in ſententiam JCtorum, quatuor eorundem genera conſtituentium, quos tamen propterea reprehendit, quod ſub nomine ſpadonis ſingula Evnuchorum genera comprehendant, cum tamen magna differentia inter Evnuchum & ſpadonem intercedat. Cap. VI porro de iis agit, qui ſe ipſos caſtrarunt, inter quos primo loco collocat Origenem, qui cum ratione officii multum cum perſonis ſequioris ſexus verſari neceſſe haberet, ut gentilibus occaſionem calumniandi præriperet, ſe ipſum exſcidit, inductus præcipue verbis Chriſti ſecundum literam intellectis: *ſunt caſtrati, qui ſe ipſos propter regnum cœlorum caſtrarunt;* cujus tamen conſilii ipſum poſtea pœnituit, quippe allegata Chriſti verba ſpiritualiter interpretatus eſt de illis, qui amore virtutis & pietatis inducti, ac ut ſe totos Deo ejusque cultui conſecrare valeant, penitus a fœminis abſtinent, non magis rem cum iisdem habentes, quam ſi caſtrati eſſent. Origenem poſtea Valeſius imitari cupiens, eo dementiæ progreſſus eſt, ut verba Chriſti non pro conſilio, quemadmodum Origenes primo fecerat, ſed pro præcepto haberet, quod omnibus obſervandum eſſet, qui regnum cœlorum ingredi vellent. Hinc aliis, vel maxime invitis, genitalia propria manu temerarie reſcindebat. Quæ hæreſis dicta fuit Valeſianorum, ſive Evnuchorum, & mox iterum expiravit, poſteaquam a primo concilio Nicæno condemnata fuerat. In reliquis Partis primæ capitibus

proficiſcentes, qui arte Muſica inprimis excellebant, in Belgio ſedem figerent, nonnulli ex iis honeſtis & nobili loco natis fœminis imponere tentarunt, utpote quibus perſuadere conati ſunt, ut matrimonium cum ipſis contraherent. Neque omnes oleum atque operam perdiderunt. Quidam enim animo cujusdam virginis ita ſe inſinuaverat, ut propoſitionibus de matrimonio ab ipſo factis haud illubenter aures præberet. Ut igitur hæc ab inſtituto deterreretur, quidam e propinquis ejusdem ab Auctore rogavit, ut hunc laborem in ſe ſuſciperet, atque judicium de hiſce matrimoniis per modum conſultationis literis conſignaret; quibus precibus cum locum facile relinqueret, præſens libellus enatus eſt. Ille autem conſtat tribus partibus, in quarum prima Auctor id agit, ut oſtendat, quid ſit Evnuchus, quot ſint Evnuchorum genera, & quem locum in ſocietate qua civili qua Eccleſiaſtica obtinuerint. In primo itaque Capite primæ Partis ante omnia fundamenti loco hanc theſin ponit, dari omnino Evnuchos, utpote quorum tum Scriptura ſacra, tum hiſtoria profana ſapiſſime mentionem faciat. Quo autem tempore mos ille mares caſtrandi primum invaluerit, extra controverſiam poſitum non eſt. Sunt, qui Semiramidi hoc tribuunt, freti teſtimonio Ammiani Marcellini, nec non Claudiani. Sed hæc ſententia Auctori vel propterea dubia videtur, quod Diodorus Siculus, accuratus ille hiſtoriæ Semiramidis ſcriptor, hac de re nihil plane memoriæ prodiderit. Doctiſſimus Voſſius in ea opinione eſt conſtitutus, Perſas hanc deteſtabilem conſuetudinem introduxiſſe, & vocem Latinam *ſpado*, varia Evnuchorum genera ſub ſe continentem, a pago quodam Perſarum *Spada* ortum traxiſſe, ubi primam hujusmodi actionem exercitam fuiſſe contendit. Voſſio autem ex hac parte Auctor pollicem propterea premere non poteſt, quod ipſa Scriptura ſacra Evnuchi cujusdam meminerit, Potipharis nimirum, qui Joſephum emerit atque multo ante Perſas vixerit. Cap. II Auctor deſcribit, quid ſit Evnuchus, & dicit eum eſſe, qui non poſſit generare vel propter infirmam aut frigidam naturam, vel cui partes generationi inſervientes ſint abſciſſæ, & talem hominem haud im-

immerito prodigium naturæ appellari poſſe, qui nec mas nec fœmina ſit, adeoque tum quoad corpus, nimirum mutilatum, tum quoad animum prorſus effœminatum nullius plane pretii. Qua occaſione locum Baſilii adducit, in quo Evnuchorum vitia exponuntur; & quamvis Theodorus, præceptor Conſtantini Porphyrogeniti, Apologiam pro Evnuchismo & Evnuchis ſcripſerit, hoc tamen opus non aliter conſiderari poſſe, quam Elogium Iſocratis de Buſiride, Cardani de Nerone & arthritide, Syneſii de paupertate, Paſſeratii de cœcitate, Phavorini de deformitate ac febri quartana, multorumque aliorum orationes, quibus id laudare ſuſtinuerunt, quod ab omnibus unanimi conſenſu contemtim habetur. Cap. III, IV & V Auctor varia Evnuchorum genera recenſet, ac inprimis inquirit in ſententiam JCtorum, quatuor eorundem genera conſtituentium, quos tamen propterea reprehendit, quod ſub nomine ſpadonis ſingula Evnuchorum genera comprehendant, cum tamen magna differentia inter Evnuchum & ſpadonem intercedat. Cap. VI porro de iis agit, qui ſe ipſos caſtrarunt, inter quos primo loco collocat Origenem, qui cum ratione officii multum cum perſonis ſequioris ſexus verſari neceſſe haberet, ut gentilibus occaſionem calumniandi præriperet, ſe ipſum exſcidit, inductus præcipue verbis Chriſti ſecundum literam intellectis: *ſunt caſtrati, qui ſe ipſos propter regnum cœlorum caſtrarunt;* cujus tamen conſilii ipſum poſtea pœnituit, quippe allegata Chriſti verba ſpiritualiter interpretatus eſt de illis, qui amore virtutis & pietatis inducti, ac ut ſe totos Deo ejusque cultui conſecrare valeant, penitus a fœminis abſtinent, non magis rem cum iisdem habentes, quam ſi caſtrati eſſent. Origenem poſtea Valeſius imitari cupiens, eo dementiæ progreſſus eſt, ut verba Chriſti non pro conſilio, quemadmodum Origenes primo fecerat, ſed pro præcepto haberet, quod omnibus obſervandum eſſet, qui regnum cœlorum ingredi vellent. Hinc aliis, vel maxime invitis, genitalia propria manu temerarie reſcindebat. Quæ hæreſis dicta fuit Valeſianorum, ſive Evnuchorum, & mox iterum expiravit, poſteaquam a primo concilio Nicæno condemnata fuerat. In reliquis Partis primæ capitibus

Auctor oſtendit, quem locum Evnuchi in ſocietate tum civili tum Eccleſiaſtica obtinuerint, & quidem quod ad priorem attinet, multis exemplis tum ex hiſtoria ſacra, tum profana deſumtis probat, Evnuchos apud Reges ac Principes ſæpe maxima valuiſſe gratia, ac primariis in Republ. dignitatibus conſpicuos fuiſſe, ita ut imperium penitus ipſorum nutu atque arbitrio fuerit adminiſtratum. Illud tamen obſervandum eſſe Auctor monet, in ſacra Scriptura eos nonnunquam Evnuchos appellari, qui non revera ſecti fuerunt, ſed qui in locum Evnuchorum ratione officiorum, quæ antea caſtrati ſuſtinuerant, ſucceſſerunt. Hoc ſenſu accipiendum eſſe, quod Scriptura de Evnuchis Pharaonis Regis Ægypti atque Regum Judæorum memoriæ prodidit. Sic enim verbi gratia Potipharem propterea tantum dici Evnuchum, quod munere functus fuerit, quod hactenus ſemper ab Evnuchis fuerat adminiſtratum. Ipſum enim Potipharem non revera fuiſſe caſtratum, vel exinde patere, quod uxorem habuerit, nec non filiam, quæ poſtea ex nonnullorum ſententia Joſepho nupſerit. Ceterum vero leges divinas & humanas tum Eccleſiaſticas, tum civiles Eunuchis minime favere, quin potius omnibus ferme privilegiis eosdem ſpoliare, vulgo ſatis notum eſt. In Parte ſecunda Auctor progreditur ad illam quæſtionem, cujus cauſa hanc ſcriptionem potiſſimum inſtituerat, an ſcilicet Evnucho licitum ſit matrimonium contrahere? quam quæſtionem omnino negat, atque argumenta pro ſententia negativa imprimis deſumit a fine matrimonii primario, qui eſt procreatio ſobolis, cui Evnuchus nunquam ſatisfacere valeat. Præterea multa graviſſima incommoda recenſet, quæ Evnuchorum matrimonia neceſſario afferunt, adeoque ſi contigerit, tale matrimonium fuiſſe contractum, illud pro nullo ac invalido eſſe declarandum ſtatuit. Denique etiam demonſtrat, nec leges Civiles, nec religionem Romano-Catholicam, nec religionem Lutheranam, vel Reformatam pati, ut Evnuchis matrimonium concedatur. In tertia tandem Parte omnes objectiones diluit, quæ pro defendendis vel excuſandis Evnuchorum matrimoniis adduci ſolent, quas hic prolixius recenſere vel propterea ſupervacaneum exiſtimamus,

Digitized by Google

mus, quod ſuperiori ſeculo hanc ipſam quæſtionem in Saxonia ſatis ſuperque excuſſam atque ventilatam fuiſſe meminimus.

GODOFREDI BIDLOO EXERCITATIONUM Anatomico-Chirurgicarum Decades duæ.

Lugd. Batavorum, ap. Jordanum Luchtmans, 1708, in 4. Alphab. 1, plag. 11, Figur. tabul. 15.

QUatuor abierunt anni, cum Experientiſſimus Autor Exercitationum Anatomico-Chirurgicarum Decadem primam in lucem ederet, ac in prima & ultima earum de Nervis, veluti ſolidis, nullos ſpiritus animales continentibus, in reliquis autem de Hydatidibus, Phlyctænis, Extraneis de vulneribus eximendis, Amuletis, Varicibus, Oculo purulento, Excreſcentia in fœminæ inguine derepente oborta, atque Verrucis ageret. Stipatam hanc nunc ſiſtit non ſolum quatuor Diſſertationibus Anatomico-Phyſiologicis, in fine adjectis, ſed & inprimis laudatarum Exercitationum Decade altera, in quibus Excreſcentiam, in ejusdem fœminæ inguine denuo enatam, Pannum, Unguem, Encanthidem, Mammellam juveni tubicini extirpatam, oculi prolapſum, os cribroſum & nervos olfactorios læſos, Leucoma, Exoſtoſin & Amavroſin perpendit. Quo indefeſſum tamen Autoris ſtudium pateſcat de Arte Chirurgica æque ac de Anatomica bene merendi, haud opus videtur ſingulas Exercitationes hic delibare, ſed ſufficiet vel pauca de Hydatidibus, Phlyctænis, Varicibus, Panno, Ungue, Encanthide ac Amavroſi in medium attuliſſe. Hydatidum videlicet alias ex dilatata inter valvulas lymphatici vaſis intercapedine, poſt hujus a glandula remotioris anguſtiam quamcunque præternaturalem, enaſci, variasque ipſarum in membranis nunc pendulas, nunc deciduas & excernendas, produci, alias vero vaſis ſanguiferis præditas in locis glandoſis, ubi arteriæ finis, venæque ac vaſorum lymphaticorum initium & ſecretio materiæ nutritiæ, ab hac tranſitum haud reperiente temporis tractu extenſis efformari atque ſubinde intra ſacculos membranaceos craſſiores multas & varias hydatides primi generis recondere; utrumque ni-

nihilominus genus, ſi quidem curationem admittat, nonniſi chirurgice. i. e. comprimendo, deligando, extirpando, ſcalpello, forfice, igne poſſe removeri; ſingularibus exemplis non minus demonſtrat, ac figuris appoſitis illuſtrat. Neque obſervationes omittit, quibus tertium Hydatidum adſtruat genus, ſpecie tuberculorum depreſſornm, ſubito flacceſcentium, albeſcentium, ulcerisque formam induentium, labia ſcorbuticorum ex albo livida ſine dolore interne occupans ac potiſſimum nutritionis organo & vaſis lymphaticis inhærens, quamprimum ſacrificandum, ne labia, genas & oſſa gangræna, ſphacelo & carie corrumpat. Multam phlyctænæ artuum ab oculorum phlyctæna indigitat diſcrepantiam: phlyctænam quippe artuum pellucidas exiſtere veſiculas, liquore modo ſubflavo, modo albido turgidas, in cute non modo artuum, verum & pectoris ac dorſi utriusque ſexus, copioſe, cito & cum pruritu erumpentes ac facile ſcabiei, exedentis ulcuſculi, herpetisve characterem exprimentis, niſi pertundantur aut exſiccentur; phlyctænam vero oculi in hujus membranis anterioribus lente, ſine pruritu ac ſemper rubram, veluti arteriæ extremitatem apertam, emergere pannique aliquando, ni removeatur, aſſumere formam. Ideoque phlyctænam etiam artuum initio, præter internam medicationem & diætam ex malacticorum lenientiumque genere, topicis anodynis ac deſiccantibus, v. gr. vino diluto, ſolutione opii, unguento albo camphorato, unguento diapompholygos, aqua plantaginis cum ſaccharo ſaturni & liquore tartari &c. curari, ſolasque veſiculas induratas acu vel minuſculo ſcalpello eſſe pertundendas; oculi autem phlyctænam in principio talibus tolli, quæ ſine, aut ſaltem leviſſima incruſtatione exſiccant, ex. gr. gummi Arabico, gypſo, ſarcocolla, ceruſſa, ſubtiliſſime pulveriſatis, ac ſubinde admiſto albumine ovorum, cum alumine conquaſſato. Ægroti occaſione, qui a tribus ingentibus varicibus, exteriorem regionem genu dextri infeſtantibus, poſtulaverat liberari, Noſter, præmiſſa differentia varicum ab aneuryſmate, quid varix ſit, an unus ab altero differat, ac quæ circa ejus curationem notari mereantur, pluribus diſſerit: varicem namque venæ alicujus cutaneæ majoris, una

una cum ſuis ramificationibus, morboſam haberi dilatationem, in ſuperficie corporis tumorem livido-rubrum, inæqualem & ſine pedunculo conſtituentem, dependentem a tono alicujus partis venæ, ex violento artuum motu & multa mox inſequente quiete amiſſo, a nimiis itidem venarum compreſſionibus, conſtrictionibus, ſimilibusque. Varicem quidem a varice nonniſi magnitudine, loco & tempore diſcrepare, omnemque varicem curatu exiſtere difficilem, curationem tamen ejus venire accelerandam, totique corpori eſſe neceſſariam, ad ſuum exemplum butyro antimonii ſuſcipiendam. Tametſi pannus eodem modo, ut unguis, curandus videatur, optime tamen Noſter annotat, diverſos hòſce oculorum eſſe affectus, diverſisque pariter mediis removendos: pannum ſiquidem tunicæ adnatæ, aliquando ſimul corneæ, deprehendi talem excreſcentiam mollem, planam, rubicundam, cito increſcentem & dolorificam, in qua vaſa ſanguifera nimis turgeant, præter alia, quæ tam nimium ſanguinis motum compeſcant, quam quæ evacuent, potiſſimum topicis anodynis, malacticis, lenientibus, corroborantibus, atque tono partium reſtituto, deſiccantibus, removendam; unguem verò adnatæ tunicæ eſſe excreſcentiam liveſcentem in lamellæ formam ad & in corneam aliquando extenſam, aptam, quæ (ala inde dicta) ab hac inſtrumento obtuſiori elevetur, initium capientem circa alterutrum oculi canthum in tunica adnata læſa a puncto (unde pinna, pinnula) duriuſculo, nunc majori, nunc minori, cartilagineamque demum duritiem contrahentem, volſella commoda apprehendendam & forfice acuto reſcindendam, ſin regerminet, ſtylo ignito per cannulam æneam conſumendam. Encanthis ipſius quoque tunicæ adnatæ, ad utrumque oculi canthum laxe complicatæ, in tumorem rotundum, pedunculo inſiſtens perhibetur excreſcentia, ab ungue & panno differens, quod mox in lamellam extenſa absque tunicæ adnatæ ruptura, limboque inverſo vel vaſculis ſanguiferis laxuriantibus oriatur, pellicula extus tegatur, pedetentim creſcat, & creſcendo molleſcat, filo ſerico conſtringenda, &, ubi exciderit, pedunculi veſtigia cauterio actuali exſiccanda. Amauroſcos denique cauſa quemadmo-

dum deficiens ſtaminibus nervi optici ſtatuitur liquidum, ita amauroſis ſenilis merito incurabilis reputatur, iique perſtringuntur, qui, poſt varia evacuantia, ſalivantia demum pro ipſa tollenda præſcribant.

L'ART DE TOURNER.

h. e.

ARS TORNANDI, AUTORE R. P. CAROLO PLUMIER, Religioſo Minimo.

Lugduni Gallorum, apud Johannem Certe, 1701, in fol. Conſtat 2 Alph. 7 plag. & Tabb. æn. 73.

SErius equidem ad nos delatum eſt opus ingenioſum, curioſum ac utiliſſimum, cum tamen unicum in hoc genere exiſtat, quin ejus mentionem injiciamus fieri nequit. Autor ipſe qui Plantarum Americæ deſcriptione & tractatu de Filicibus Americanis antea editis, nobisque in Actis A. 1694 p. 491 & A. 1707 p. 324 commendatis, hactenus inclaruit, non diffitetur, in catalogo operum *Hieronymi Cardani*, Medici Mediolanenſis, mentionem fieri libelli de Arte Tornandi; monet tamen, nonniſi nudam hujus Artis ſciagraphiam in eo contineri. Nec Autorem fugit, quod *Jacobus Beſſon*, Delphinas, in libro de inſtrumentis Mathematicis & Mechanicis tres machinas adumbraverit, quarum ope teretis figuræ baculus, vas ovale helicesque ſuper conum & cylindrum formari queant; quod in libris *Salomonis de Caux* machina ad ellipſes tornandas extet; quod denique *Felibien* in Principiis Architecturæ, Sculpturæ & Picturæ Gallico idiomate Pariſiis 1697 in 4 editis de torno agens, terminos artis tornandi explicet, primosque inventores indicet; atque *Moxon* Anglus in tractatu generali de Artibus Liberalibus tornum nonniſi ſimplicem explicet. Enimvero quoniam hæc omnia ſimul ſumta minimam conſtituunt eorum partem, quæ in Arte Tornandi huc usque inventa ſunt, Autorem quoque a compoſitione hujus operis revocare nec valuerunt, nec debuerunt. Ipſe nimirum non modo in formam Artis redegit, quicquid

Digitized by Google

quid hactenus circa tornum ejusve usum a perspicacissimis ingeniis detectum; verum etiam de propriis multa addidit, Therocevticæ quippe atque Mechanicæ peritissimus, quoque magis omnes devinciret, Gallico pariter & Latino idiomate vulgavit. Eum in finem cum viris circa torni usum expertissimis, *Emanuele Magnan*, e Minimorum familia, *Claudio Chappuis*, e Societate Jesu, *Marotti* & *Faucher*, civibus Massilienſibus (quorum ultimo parem hac artis peritia in mundo unquam extitisse negat) magistris artem tornandi didicisset, per diversas Europæ regiones itinera faciens, summo cum studio inquisivit, quinam hujus artis peritia nomen famamque sibi comparassent, ne quicquam alicubi effectum ipsum lateret. Quodcunque autem vidit opus, id manu propria imitatus est, compositis machinis ad hoc requisitis, ne quid inexpertum scriberet, quodque tentaturi spem eluderet. Inter eos autem, ex quorum commercio se profecisse gratus profitetur, potissimum celebrantur *de Clotomont* & Abbas *Forcet de la Guiche*, quorum hunc in Mechanicis peritissimum invenisse ait, quicquid ad torni perfectionem & elegantiam laborisque levamen adsciſci optarique potest. Gratias quoque publice agit Abbati *de Servieres*, magno in Ecclesia Savinienſi Priori, quod non tantum, quas in hac arte habebat machinas rariores, Autori notas fecerit, sed & benevolentia singulari concesserit, ut elegantiora ex ebore opera in ipsius laboratorio ad ornatum libri designaret; itidemque Abbati *de Perichon*, quod haud exiguos ad editionem operis promovendam sumtus suppeditarit. Accuratam operis recensionem Autor ipse in Præfatione instituit, ut adeo nobis eandem molientibus nulla alia re opus sit, quam ut eam huc transscribamus.

In decem, inquit, partes hoc opus distribui, in quarum prima de torni elementis ago, deinde doceo modum scamnum stabiliendi, luce fenestrarum jucunde illustrandi, commodum locum tenendi, instrumenta solerter ac industrie tractandi, ntendi & cognoscendi, ea recte cudendi, limandi & indurandi. Modum patefacio ferrum facile tornandi ad axes & arboxes efformandos, viam ad chalybes varios dignoscendos & eli-

gendos aquaque indurandos, rationem parandi & eligendi perticas aut ligneos arcus, funes quibus uti debet tornator, viam inſtrumentorum acuendorum, electum ſilicum & lapidum oleaceorum ad acuenda inſtrumenta, uno verbo, ſingula ſcitu neceſſaria (tardo ingenio excepto) absque ullius magiſtri documento. In ſecunda tornum ſimplicem exhibeo, aut, ſi mavis, tornum vulgarem duobus apicibus inſtructum, modum, quo puppæ, fulcimenta, cunei debeant formari, differentiam inter locum foramenque apicum ſeu onodacum ad lignum tornandum, & locum foramenve pupparum ad ferrum tornandum; uſum novi ſuſtentaculi ſeu fulcimenti immobilis, lunularum, tam lignearum quam metallicarum, tam integrarum quam diviſarum, modum tractandi arborem ſeu axem ad tornandum in ſuſpenſo libero & pinnis ſeu cuneis ad incidendum omne helicum genus, lunulam denique circini figuram æmulantem. In tertia de torno figurato aut ad figuranda opera apto ſermonem habeo, in qua probo, tornum non poſſe figuram humanam effingere, ſed ſolummodo figuras aliquas regulares. Doceo tamen iter, quod tenendum eſſet ad vultum vel numiſma aliqualiter imitandum. Menſuras tabularum ſeu ſcamnorum trado, quomodo locandæ ſint rotæ, tam pedibus quam manibus mobiles, tam ſuper tornum quam ſuper ſcamnum; quomodo ſint diſponendi & nodandi funes, ne movendo concutiatur & ſaliat opus; quomodo accedere aut retrocedere debeat axis, ut formentur repens figura, ſquamæ, coronæ, &c. modum tenendum in formandis pixidibus undulatis, aut baculos interruptos effingentibus. Diſpoſitionem lunularum & tudicularum, ut axes motu tremulo girentur; elaterum ſitum; ſacomatum uſum, tam ad lævam quam ad ſiniſtram, tam accedendo quam retrocendo; rationem denique inſtrumenti firmiter ſuſtinendi tornando falculæ ferreæ ope. Quarta torni paralleli exhibet uſum, cujus extremitates arbotis moventur parallele ad axem. Ibi vitantur pericula præcedentis torni, in quo opera magnam diametrum habentia, ſunt craſſiora in centro & tenuiora ad circumferentiam propter circulum deſcriptum a ſummitate axis, alia extremitate fixa in centro exiſtente, ex

te, ex quo facilem modum aperio ellipſium faciendarum roſularum duarum ope. Machinam novam & ſingularem ad ellipſes, tam ſimplices quam figuratas, tam magnæ diametri quam parvæ, patefecio, in qua vitatur periculum formandi ellipſin in formam ſoleæ aut in figuram 8 chifræ, quod præcedentis torni eſt vitium. Alia figura ovalis demonſtratur cujuslibet magnitudinis arbitrariæ ſolo annuli auxilio: denique tornus cancello inſtructus, in quo tot roſulæ juxta axis longitudinem collocari poſſunt, quot continere poteſt. Quinta in publicum profert pixides, ſeu machinas ad ellipſes formandas, quæ ſuper omne torni genus locantur. Multæ tabarinæ pixides exhibentur, ſingulæ differentes & raræ. Trado modum novum, certum & a paucis cognitum ad omnes ovatas figuras faciendas auxilio facilis machinæ, quæ ſuper omne genus axis apponi poteſt, & formare ellipſes absque auxilio rotæ, ſi lubet, pedalem & arcum tantummodo adhibendo. Sexta elegantiores roſulas, quæ potuerunt excogitari, repræſentat, ut motu tremulo axes girentur & eorum auxilio figurentur opera. Indicatur modus delineandi eas circino, ut ſint in exemplar ad ſimiles in futurum excogitandas & adumbrandas, præterea catagrapha & architecturæ ornamenta torno accommodata docentur, ut tornator ea callens opera ſua ornet, & ab omnibus probentur. Septima ſermonem habet de translatitiis & ferreis tornis, quæ tabulis firmantur, inſtar forcipis aurarii; de cellulis & horologiariorum tornis; ſingulatimque eorum figura, fabrica & menſuræ propalantur. Octava multas machinas continet, ut propellendo cultrorum capuli, bacillorum capitelli, columnulæ diverſis figuris inſculpentur, velut undulationes aut ovales figuræ ſeu ova. Eximia machina declaratur, qua ſupra cultrorum capulos adamantis facies imitantur, quæ machina a nonnullis Anglicana vocitatur. Videtur inſuper machina ſingularis ad figuram ſpiralem, tam ſimplicem quam undulatam, columnulis inducendam commenſurato gradu figuras incidens: uno verbo, alia ad tortilem figuram vulgarem. Nona quædam peculiaria opera faciendi viam aperit, veluti ut excentricæ figuræ torno fiant, gradus excentrici & ſpirales. Quo-

modo globus exacte rotundetur, qua ratione excidantur plures globuli in eodem globo tanquam tunicæ alii alios ambientes & continentes. Docetur modus, quo in globo aliquo urnæ aliqua tornetur peponis costas æmulans. Decima tandem generalia torni instrumenta enumerat, velut serræ, terebræ &c. modum ea figurandi & omne genus instrumentorum torno perutilium, velut guviæ, orthogonia, scisselli, terebellæ, linguæ serpentinæ &c. Denique arcana expono perneccssaria iis, qui torno incumbunt, velut ad impediendum, ne viridia ligna diffindantur & in rimas abeant, ut omni colorum genere inficiantur, inprimis ut ebeni color perfecte sistatur, ut vernigo Sinensis componatur & applicetur, quomodo tingantur ossa & ebur colore atro seu oloserico, aut colore rubro, quomodo cornu & squamæ parentur & molliantur, ut in typos pixides varias efforment, uno verbo, ut squamæ ita agglutinentur, ut nulla separatio conspici possit.

MEMOIRES D'ARTILLERIE, RECUEILLIS par Mr. SURIREY DE SAINT REMY, Lieutenant du grand Maistre de l'Artillerie de France.

h. e.

COMMENTARII PYROTECHNIÆ, COLLECTI A SURIRÆO DE SANCTO REMIGIO, Locumtenente supremi Rei Tormentariæ in Gallia Præfecti.

Editio secunda, multis materiis novis & plurimis Tabulis æneis aucta.

Parisiis, apud Rigaldum, 1707, in 4.

Constat 4 Alph. 17 plag. & Tabb. æneis 196.

Prima operis utilissimi ac splendidissimi editio anno 1697 lucem adspexit, atque in linguam Batavam translata est. Notat tamen Autor, versionem Batavam esse maxime mendosam, tum propter errores in discursu occurrentes, tum quia figuræ æneæ textui

tui non ſemper reſpondent & proportiones perperam exhibentur. Multa huic novæ editioni acceſſerunt, nonnulla etiam immutata, inprimisquæ Libro primo de rerum Pyrobolicarum in Gallia ſtatu Parte prima habentur, cum is per edictum Regis, anno 1703, & alterum, anno 1704 publicatum, totus immutatus fuerit. In Tomos duos opus ſuum diſpeſcit Autor, & utrumque Tomum in duas ſubdividit Partes. Pars prima rerum Pyrobolicarum præſentem (ut modo innuimus) in Gallia ſtatum exponit. Agitur de omnibus officialibus & ſubofficialibus; de modo, quo Pyrotechniæ tyrones juſſu Regis inſtruendi &c. Pars ſecunda de tormentis, tam majoribus quam minoribus, de globis, tam communibus quam ſcloporum glandibus, catenis aliisque ferramentis refertis, de bombis, granatis, pyloclaſtris, de fulcris & ſuggeſtibus tormentorum ac mortariorum eorumque utenſilibus, de omnibus armis bellicis, deque ignibus artificialibus tractat. In Tomo altero Pars tertia utenſilia foſſorum campeſtrium & operariorum resque alias ad obſidiones urbium neceſſarias explicat. Declarat fabricam, fuſionem & probationem tormentorum, ſtructuram varii generis molendinorum, præparationem pulveris pyrii, aliaque hujus generis. Pars denique quarta armamentariorum rationem exponit, de commeatu bellico & de omni caſtrametatione diſcurrit. Abſtinet Autor ab omni prorſus theoria, ſolam praxin perſpicue ac ſufficienter tradidiſſe contentus. Omnia igitur, quæ in Pyrotechnia occurrunt, magno cum ſtudio conquiſivit, & quoad maxima minima accurate deſcripſit, ita ut dubites, num ab ipſis rebus præſentibus idea magis adæquata deſumi poſſit. Utinam eadem methodo, qua Autor machinas bellicas deſcripſit, reliqua machinarum genera deſcripta proſtarent! ita enim & fabrica perfecte intelligeretur, & quænam in ſingularum partium elaboratione, elaboratarumque uſu obſervari debeant, plenisſime conſtaret. Cæterum adhuc monendum, quod ex hoc opere multa deſumi queant praxin militarem offenſivam illuſtrantia, quæ vulgo ab Architecturæ militaris Scriptoribus nimis ſuperficialiter pertractari ſolent.

Die

Die Moderne Bau-Kunſt.

h. e.

ARCHITECTURA MODERNA, AUTORE JOANNE VOGEL, Architecto Ulmenſi.

Hamburgi, apud Benjaminum Schillern, 1707, in fol.
Conſtat 3 plag. Tab. æn. 36.

COntinentur in hoc opere delineationes ichnographicæ & orthographicæ omnis generis ædificiorum, tam ſacrorum quam profanorum, non minus ex lignis, quam lapidibus ſtruendorum, variorum item tectorum, turrium, caminorum, cochlidiorum, pontium, cataractarum armatarum & quarundam machinarum, ex. gr. molendini aquatici, machinæ ad onera elevanda conducentis, &c. In his vero omnibus Autor morem optimorum noſtri ævi Architectorum obſervat, ac ea inprimis fuſe perſequitur, quæ ad Artem Tignariam illuſtrandam faciunt. Hoc argumentum vulgo negligitur ab Architecturæ Civilis Scriptoribus: ejus tamen cognitio in Architecto requiritur, ſi qua alia. Dedit varia huc ſpectantia jam ante annos 60 *Johannes Wilhelmus*, Architectus Francofurti ad Mœnum; ſed cum recentiora inventa non attigerit, nec ex parte attingere potuerit, ejus defectum ſupplere conatur *Vogelius*. Non contemnendam operam locaret, qui delineationibus *Vogelii* atque *Wilhelmi* uſus, propriaque experientia inſtructus, regulas Artis tignariæ ad rationes ſolidas revocaret & in formam ſcientiæ redigeret: cujus laboris ſpecimen dedit *Dechales* in Tract. 13 Mundi Mathematici. Immo utilior foret opera, ſi quis idem circa Architecturam Civilem moliretur univerſam, & Artem tignariam cum eadem combinaret, utpote indivulſo nexu in praxi ipſi conjunctam.

HADRIANI RELANDI DISSERTATIONUM Miſcellanearum Pars altera.

Trajecti ad Rhenum, ex officina Gulielmi Broedelet, 1707, 8.
Conſtat plagul. 24.

Quid

Quid in primo Diſſertationum ſuarum Miſcellanearum Volumine Auctor Cl. præſtiterit, ex iis, quæ in Actis noſtris p. 67 ſeqq. anno ſuperiori exhibuimus, facile conſtat. In altero hoc Volumine, quod olim inſtituerat, ita perſequitur, ut tribus Diſſertationibus tum de Samaritanis, tum de reliquiis veteris linguæ Perſicæ, tum de vocabulis Perſicis, quæ in Talmude reperiuntur, erudite copioſeque exponat. Prima hujus voluminis Diſſertatio (quam, ſi cum ſex prioribus, parte prima contentis, compoſueris, ſeptimam in ordine dixeris) de Samaritanis agit, eorundemque hiſtoriam, non ex veterum, ſigillatim Judæorum lividis & de veritate ſuſpectis teſtimoniis, ſed ex novo eodemque duplici fundamento, cui tota innixa eſt, deducit. Fundamentum prius illas conſtituit literas, quas Samaritani per Palæſtinam, Syriam & Ægyptum diſperſi ad Illuſtrem Virum, Joſephum Scaligerum, a quo compellati erant, ſub ſeculi XVI finem miſerunt; quippe in quibus ipſimet præcipua religionis ſuæ capita ſtrictim enarrarunt. Hæ jam anno M D XC in Peyreſcii primum, dein Morini quoque manus pervenerant, ab eoque in Latinum tranſcriptæ ſermonem erant, demumque A. M DC LXXXII Londini æneo charactere exſcriptæ ſunt. Alterius fundamenti loco Chronicon quoddam, quod liber Joſuæ vulgo appellatur, in quo Samaritanæ gentis Hiſtoria a Moſis obitu usque ad Alexandri Severi Imperatoris tempora deſcribitur, ſuæ ſententiæ ſubſtruit. Utrumque autem hoc hiſtoriæ Samaritanæ inſtrumentum, cum diverſa plane ab iis, quæ Judæi Samaritanis affinxerant, documenta tradat; tempora in certas periochas, per quarum ſingulas mutationem aliquam paſſa ſit Samaritanorum religio, diſtinguenda eſſe Autor Cl. exiſtimat. Primam igitur Samaritanorum periocham eam vocat, quæ ab ipſis Sectæ hujus incunabulis, hoc eſt, ab eo tempore, quo novi coloni ab Aſſyriorum Rege in Samariam deducti ſunt, ultra captivitatem Judæorum Babylonicam perduravit. Secundam ab extructione Templi in monte Garizim & Pontificatu Manaſſis, qui Iddonis, ſive Simeonis Juſti, Hieroſolymitani Pontificis, frater erat, auſpicatur, & cum eadem tertiam, ab eo tempore, quo Samaritani ſub

Muhammedanorum jugum redacti sunt, repetendam, quæ nostra quoque complectitur tempora, tandem conjungit. Per primæ tractum periochæ Samaritanos idola coluisse, tantum abest, ut neget, Belga doctissimus, ut ipse potius divinum illud oraculum II Reg. XVII, 29 seqq. עד היום הזה *usque ad hunc diem* ita exponendum esse censeat: usque ad captivitatem Babylonicam, quam ultimo Libri secundi Regum Capite Scriptor divinus commemorat, verum Deum sive Jehovam, fictaque Deorum simulacra a gente Samaritana simul culta & adorata fuisse. Quum vero tempore secundæ periochæ Judæi quamplurimi Sanneballeti, pontificatum in monte Garizim gerentis, partibus se junxerint, vero existimat esse simillimum, Samaritanos ab ea tempestate ad Judæorum mores ritusque magis se sensim sensimque composuisse, relictoque veteri Deorum cultu, unicum Deum cœpisse venerari. De tertia, quæ etiamnum volvitur periocha, ita sentit, in religionem & ritus Samaritanorum sacros ex commercio, quod iis cum Muhammedana gente intercedit, novi quidquam denuo & insoliti irrepsisse. Quibus ita præstructis de Chronico ante memorato nondum edito, quod post mortem Josephi Scaligeri Lugdunensi in Batavis Bibliothecæ illatum, a Jacobo Golio inde descriptum, manuque propria emendatum, ac positis in marginem animadversionibus auctum est, accuratius disputat, fusiusque demonstrat, libellum istum, recentiorum licet, diversisque temporibus a diversis auctoribus compositum, fabulisque haud paucis divino Codici adversis refertum, multa tamen ad Samaritanorum religionem, res & historias plenius cognoscendas inprimis utilia argumenta suppeditare. Ex eo enim clarissime constare docet, gentem Samaritanam cœlestes quidem dari genios, quamvis angelorum appellatio & Angeli magni, i. e. Messiæ mentio apud illos occurrat, non tamen reditum in vitam fuisse inficiatam, parique superstitione nomen יהוה cum Judæis non pronunciasse, sed in ejus locum שמא h. e. *nomen* اسم substituisse, Deumque ad eorum exemplum per vocem رب العالمين *Dominum mundorum* significasse. Cetera, quæ de Urim & Tummim, decimis, primitiis, servorum manumissione,

ſione, aſylis, jugi ſacrificio, pœnis capitalibus, aliisque rebus agunt, prudentes prætermittimus, ſtrictimque ex Autore obſervamus, in multis maximisque rebus Karæis cum Samaritanis conveniſſe, cum hi שמרים ſive *Obſervatores Legis Moſaicæ*; illi קראים ſive בעלי המקרא *Legis Scriptæ obſervatores* ſint appellati.

Sub octavæ, ſeu ſecundæ in hoc Volumine, Diſſertationis initium Auctor Cl. ante omnia monet, magnam quidem reliquiarum Linguæ Perſicæ partem a Geſnero in Mithridate, quem Waſerus Tiguri M DC X ſuis animadverſionibus auctum edidit; a Briſſonio in libro de Regio Perſarum principatu; & a Guilelmo Burtono in ſingulari libello conſervatam & exhibitam, non tamen rem omnem confectam eſſe, cum ſermonis, qui noſtro ævo floret, Perſici, ex quo tamen voces illuſtrari poterant innumerabiles, illi nullam prorſus rationem habuerint. Novum igitur ipſe aggreſſus inſtitutum, quod illi prætermiſerant, ſua ſupplere induſtria annititur, factoque vocum quarundam ſpicilegio, haud incongrue, quantum ad reliquiarum linguæ Perſicæ intelligentiam ſermonis hodieque inter Perſas uſitati notitia conferat, adſtruxit, iisdemque multa vocabula, a veteribus licet pro Perſicis non agnita, ſono tamen & ſignificatione, quam vulgo habent, cum Perſicis convenientia, interſpergit. Ejusmodi vocum, quarum catalogus ſecundum alphabeti ordinem inſtructus eſt, exemplum ſiſtitur §. VIII p. III, ubi vocabulum Acinaces, Ἀκινάκης a Scriptoribus Græcis & Latinis uſurpatum, quod & Ὠκινάκης ſcribitur, genus gladii vel haſtæ Perſicæ denotare, ex Etymologici Magni autore, Suida, Polluce, Heſychio, Ulpiano, enarratione Orationis Demoſthenicæ contra Timocratem p. edit. Aurel. 267 aliisque, quos Briſſonius L. III de Regno Perſarum p. 287 recenſet, evincitur. Quod quidem vocabulum ut Perſicæ originis eſſe demonſtret Autor Cl. ad nomen نجنك *Naigonah*, quod haſtam bicuſpidalem notat, ſibi recurrendum eſſe exiſtimat, quippe ex quo a Græcis & Latinis eodem modo, quo ceterarum vocum barbarorum vocales immutarunt (ut ex Perſicorum nominibus menſium, quæ Diſſertationi inſerta ſuis quæque locis

ſunt, conſtat) Syllabas auxerunt, (ut ex vocibus Pardous, pro quo Paradiſus dicitur, Farſenk pro quo eſt paraſanga, Sarmach fluvio Paleſtinæ, qui Hieramax vocatur, liquet) N ab initio vocis abjecerunt, (quod in voce Armalcha, qua Plinius pro Narmalcha uſus eſt, aliisque ab Autore citatis evenit) Ἀκινάκις ſive Acinaces effictum eſſe videatur. Addit his conjecturam Bocharti, qua Hieroz. l. II c. VIII acinacem potius gladiolum, quam haſtam ſignificare autumat, propterea, quod vocem Acinaces ex Arabica: خنجر *Chinsjar* emollitam ac detartam eſſe arbitretur; ridet etiam Autorem Etymologici magni, quod Acinacem vocem Perſicam ab Ἀκή vel Ἀκὶς deducat. Ut vero, quod ipſe ſentiat, tandem aperiat, pro certo primum ſupponit, nullum antiquorum locum, in quo acinacis mentio fiat, ita explicari poſſe, ut acinaces pro haſta accipiatur. Itaque ut hanc iſti ſignificationem felicius vendicemus, ad vocem hodierna lingua Perſica uſu tritam آهن *Ahin* priori fere ſimilem, qua gladios, pugiones, haſtas & quicquid ferreum aut ferro armatum eſt, Perſæ deſignant, confugiendum eſſe contendit.

Quibus & ſimilibus copioſe deductis, poſtquam Latinis Græcisque Scriptoribus linguam Perſicam multum lucis fœnerari, hujusque beneficio paſſim reſtitui ac emendari illos poſſe demonſtraverat; in nona, quæ tertiam ac ultimam hujus voluminis ſiſtit, Diſſertatione, voces quasdam e Talmude excerptas, quæ aut Perſicæ omnino ſunt, aut luculenter ſaltim ex lingua Perſica illuſtrantur, ſecundum literarum ordinem itidem recenſet. Neque tamen ita ſe intra cancellos ſemper continet, quin aliquando etiam ex aliis libris circa eadem vel antiquiora tempora conſcriptis iſtiusmodi afferat, ac pro Perſicis ſæpiſſime vendicet, quæ Arabica ſunt, a Perſis autem vel plus vel minus, quam ab ipſis Arabibus, uſurpantur. Ea vero vocabula Talmudis Perſica, quæ apud Danielem & Ezram æque, ac in Talmude habentur, prorſus hic omiſit, propterea, quod inter Perſica illa, quæ ex Daniele & Ezra ſeparatim collegit, locum jam tum obtineant. Ex multis, quas attulit, primam nos vocem אבוסרא, quæ *pondus*, *gravitatem* ſignificat, exempli cauſa huc transſcribamus, quippe quam a Perſico زر ن

וסן

ויסן præpoſito נ, quod vel ſexcenties præter neceſſitatem a Chaldæis ita factum meminit, & litera ו in ב, ejusdem ſcilicet organi, mutata, probabili certe ratione derivandam eſſe ſuſpicatur. Et hactenus quidem de ſecundo Diſſertationum Cl. Relandi Volumine; Tertii ac ultimi, hoc ipſo, quem agimus, anno Trajecti ad Rhenum editi recenſio propediem ſubſequetur.

SCHEDIASMA BIPARTITUM, QUO SERPENTEM non punitum cum Satana, ut & defenſionem Caini defenſi in cauſa deſperationis, exhibet M. JO. CHRISTOPH. ORTLOB, Facult. Philoſoph. Aſſeſſor & Collegii Minor. P. P. Collegiatus.

Lipſiæ, ap. Imm. Titium, 1708, in 4.

Conſtat plagul. 8.

Pars prior hujus ſchediasmatis a Cl. Autore egregiè elaborati, miſſis cæteris omnibus, unicam circa oraculum Moſaicum *Gen. III, 14. 15* quæſtionem complectitur: *An præter Satanam, primum mali Autorem, ſerpens quoque naturalis, ceu inſtrumentum ſeductionis, aliqua pœna affectus fuerit?* ejusque tractationem tribus ſectionibus abſolvit; quarum *prima* ſtatum controverſiæ format, inquirendo & culpam & pœnam ſerpentis. Culpam, quod attinet, remotis allegoriis, ipſorumque hypotheſibus, qui ſoli ſive Satanæ ſive ſerpenti lapſum Protoplaſtorum tribuunt, concedit Autor Cl. dæmonem ſerpente, tanquam cauſa inſtrumentali, uſum fuiſſe, etſi non ſatis conſtet, obſidendo, an os ipſius ſingulari virtute reſolvendo, vel, quod æque probabile videatur, formam ejus repræſentando tentator comparuerit. Circa pœnam obſervat, diſſenſum Interpretum non levem innocentiæ ſerpentis indicem eſſe, ſingulisque reſpondet, qui vel litteraliter utriquè, vel litteraliter ſerpenti, figurate & anagogice diabolo, vel ſenſu primario huic, ſecundario illi, vel priorem verſiculum utrique, poſteriorem ſoli Satanæ, vel ſeorſim ſerpenti *v. 14*, ſeorſim Satanæ *v. 15*, vel denique unice ſerpenti verba

Moſis applicant. Sectio *ſecunda* pœnam ſerpentis ut organi omnem deſtruit, ubi ad 8 argumenta, quibus ea vulgo probari ſolet, ſigillatim reſpondet. Nam 1 naturam ſerpentis & calliditatem ipſius præ ceteris beſtiis, bonitatem potius creatoris, quam malitiam creaturæ ab omni aſſenſu circa hoc factum alienæ conteſtari. 2 Atrocitatem facinoris nihil conferre, ut ad modum beſtiæ ſanguinolentæ *Gen. IX, 5*, cornupetæ *Ex. XXI, 28*, ſq. inceſtuoſæ *Levit. XX, 15*, puniretur, cum nunquam probari queat, Deum aliquando, auditis teſtibus, nullius criminis convictum animal, ceu nudum inſtrumentum, una cum toto genere ipſius pœna affeciſſe omnium graviſſima, eamque formali allocutione ipſi annunciaſſe. 3 Affectum Dei erga hominem ſatis patere e graviori Satanæ & leviori hominis pœna, quam bruto innocuo graviſſimam inferre divina juſtitia non potuit. 4 Multo minus ob humani generis dignitatem hoc ipſum fieri potuiſſe, imo hanc, ſerpentis pœna nec negata imminui, nec aſſerta adaugeri. 5 Maledictionem præ cæteris beſtiis non brevitatem vitæ, non gravitatem partus, non odium omnium animantium notare, reclamante experientia. 6 Ambulationem ſuper ventrem non ſupponere pedum privationem, quæ nimiam organi pœnam involveret, cum nec hominis nec Satanæ naturalem ſtatum Deus immutaverit, hodie vero ſerpentibus æque incommodum afferre nullum ac equo non alatum eſſe. 7 Idem de pulveris comeſtione dicendum eſſe, qua non minus ſerpens delectetur, ac reliqua animantia, quæ pulverulento victu vivunt. 8 Antipathiam ſerpentem inter & hominem nec majorem eſſe illa, qua reptilium genus nocivum averſamur, nec tantam eſſe, ut homines cum ſerpentibus ludere, illosque ab his blande quandoque permulſos eſſe non conſtet. Sectio *tertia* pœnam Diaboli, ut autoris, aſtruit, quæ probatur 1 e proprietate vocum, quod idem נחש ſerpens, pœnas Deo dederit, de quo dici poteſt delictum, quia עשית feciſti hoc, i. e. ſerpens perſonatus ſeductor; 2 e puritate & ſimplicitate phraſium, quæ ſingulæ ſatanicam pœnam eleganti allegoria loquuntur. Nam cui Deus maledicit, illi maledicit, ſuper ventre incedere, nota eſt ſuppreſſorum, pulvere com-

comeſtio hoſtium devictorum, ſupplantatio & conculcatio penitus ſubactorum; 3 ex integritate conſtructionis ubique obſervata; 4 e *συναφείᾳ* textus, quæ oſtendat Satanæ ſub ſerpentis ſpecie latenti pœnam dici, ſtylo ad ſerpentum proprietatem accommodato. 5 Contextui quoque id ipſum reſpondere, ut ſuperbiæ antea autor ſuaſorque qui fuerat, humilis depreſſorque evaderet. Nec obſtare, quod expreſſa Diaboli mentio non fiat, ſufficere ſerpentem, non naturalem, ſed perſonatum ab Eva accuſatum adeoque etiam punitum fuiſſe: hinc probabile eſſe, in ſeductione protoplaſtorum conſiſtere peccatum angelorum, ut Eva nomen ſpiritus latentis non noverit: imo ſi lapſus dæmonum præceſſerit ejusque maledictio, hæc tamen, quo minus repetita & publicata fuerit, nihil obſtare. Pars *poſterior* iſtius Schediaſmatis vindicias continet Diſſertationis philologicæ, quam d. 14 Julii A. C. 1706 in Alma hac noſtra *de Caino non deſperante* ad Gen. IV, 13 publice propoſuit doctiſſimus Autor. In Prolegomenis refert adverſarium ſe nactum eſſe M. Michaelem Henr. Reinhardum, Scholæ Hilpershuſanæ Rectorem, qui in Programmate, quo ſpectatores ad drama ſacrum de paſſione & morte unici Redemtoris noſtri d. 14 Aprilis A. C. 1707 invitavit, præter Obſervatores Halenſes, atque celeberr. Dn. Hermannum von der Hardt ipſum quoque aggreſſus ſit, partim reprehendendo conatum, partim excipiendo adverſus ipſius aſſertum, eumque hoc notis programmati ſubjectis, illud verbis in ipſo Programmate Germanicis & aculeatis fecerit, hinc geminam ſubnatam eſſe defenſionis ſectionem. *Prior* in argumentum ab invidia ductum inquirit: *poſterior* ad exceptiones reſpondet, quas Cenſor Latino ſermone ſubjunxit. Reſponſio itaque *prima* eſt ad exceptionem pro verſione, qua vulgo נשׂא per condonari paſſive exponitur, quanquam nec inde deſperatio probari ſatis valeat. *Secunda*, loca N. T. Joh. III, 12, Jud. v. 11 de fratricidio, non de ſtatu Caini poſt illud perpetratum, agere oſtendit, conſentientibus unanimiter interpretibus, præſertim D. Seb. Schmidio, qui ad locum Joannis expreſſe addit: Niſi forte poſt illud pœnitentiam egerit. *Tertia* oſtendit convenire pœnitentem Davidem & Cainum etiam quoad formu-

las

las deprecandi הִנֵּה Ecce ego peccavi &c. *II Sam. XXIV, 17*, quia locum *Pſ. LI, 13* ob particulam אַל ne, non convenire dictum fuerat. Imo phraſin *exiit a facie Domini* non jacturam gratiæ, ſed exitum examinis rigoroſi coram judice divino denotare, ex ſigno gratiæ v. 15 & urbis ſtructura v. 17 demonſtratur. *Quarta* derivationem terræ Not vindicat, quam Cain non vagabundus peragraſſe, ſed יָשַׁב inhabitaſſe & incoluiſſe dicitur. *Quinta* confirmat radicem חָרָה præ ceteris commotionem ac אַף iram elliptice ſignificare, præſertim vero ellipſin elevandi ſcilicet פָּנִים faciem e toto textu commodiſſime fluere, eamque locis parallelis Hoſ. XIII, 1 & Eſ. XLII, 1 utique illuſtrari atque ſuffulciri. Hinc in Epilogo ex omnibus etiam adverſæ partis, imo ipſa B. Lutheri, verſionibus demonſtratur, deſperationem Caini ex ipſo textu evinci nullatenus poſſe, & male hodie vulgo de ſalute Caini deſperari, quem, ſi maxime deſperabundus fuiſſet, tanto annorum, quos ad nepotes usque ſupervixit, ſpatio, pœnitentiam egiſſe amor Chriſtianus merito ſperet. Additur ἐπίμετρον e Joannis Sidelmanni Diſp. *De maxilla Samſonitica*, Hafniæ A. 1706 habita, ubi dubium movetur adverſus diſſertationem Autoris *de Fonte Simſonis prope maxillam* olim ventilatam, cui in *defenſione Caini defenſi Sect. I §. 7 p. 48 ſeq.* reſponſum dederat.

Das merckwürdige Leben und ſeel. Abſchied Valerii Herbergers.

ſive

VITA ET OBITUS VALERII HERBERGERI, PASTORIS olim Frauenſtadienſis, compoſita a SAMUELE FREDERICO LAUTERBACH, ejusdem loci Paſtore.

Lipſiæ, apud Jo. Freder. Gleditſchium, 1708, 8. Alph. 1 pl. 4 cum nonnullis figuris.

PLurimum reverendus Auctor exemplo eorum, qui clariſſimorum Virorum vitas ac fata exponunt, inductus vitam Herber-

bergeri, Viri de puriori doctrina optime meriti, descripsit; in quo opere ita versatur, ut servato temporis ordine luculenter omnia tradat. Neque vero in nuda vitæ hujus viri recensione constitit, sed multa lectu non indigna adsperſit, quæ utilitatis multum ac jucunditatis legenti adferre possunt. Nos pro more nonnulla decerpemus. Natus vero est Valerius Herbergerus Frauenstadii in Polonia die XXI Aprilis A. M. D. LXII, p. 51. parente Martino, ejus loci opifice. In cunis adhuc agens quoddam futuræ sortis omen dedit, qui quoties fasciis exsolveretur, tres digitulos in altum sustulit eo plane more, quo Salvator noster depictus vulgo conspicitur: qua re insigniter adfectus parens non falso auguratus est, fore ut sacri ordinis homo fieret, qui digito Servatorem nostrum aliquando sit monstraturus, ut Joannes Baptista fecit. Antequam vero parens ad scholam puerum ablegaret, studiisque consecraret, templum una cum sobole frequentavit, & assidue Numen, ut pueri conatibus propitium esset, imploravit. Quibus peractis, scholæ patriæ commissus est. Nonum jam annum agebat puer, cum parens fatis concederet: cujus obitu tantum abest, ut nonnihil commoveretur, ut plurima potius lætitiæ documenta ederet, ob relictam a parente pennam, quam ne leviter quidem tangere, superstite ipso, licebat. Quamvis vero jam olim studiis se consecrasset, nihilominus post fata parentis animum ad opificium addiscendum applicabat, cui dies jam præscriptus erat: & forte perstitisset in proposito, nisi Viri integerrimi Arnoldi Pastoris monitis revocatus ad studia cœpisset reverti. Itaque 100. Freustadiensem scholam A. 1579 abiit: triennio ibi consumpto, 103. ad altiora progressus, primo Francofurtensem, deinde & Lipsiensem Academiam salutavit. Vix per duos annos Lipsiæ commoratus est, cum ex patria Senatus nomine litteræ allatæ sunt, 108. in quibus scholasticum ipsi munus concredebatur. A. 1590 provinciam scholasticam cum sacra commutans, Diaconus in patria 128. constitutus est, atque A. 1598 Pastoris munus accepit: ubique vero in felicitatis parte reponebat, quod filium suum Zachariam 137. officii sacri collegam nactus fuisset. Decessit anno 1627, d. 18 160. Maji apoplexia correptus. De scriptis quoque Herbergeri Au-

Digitized by Google

ctor nonnulla commemorat, dicitque, in ſummo prætio ea haberi tum apud noſtros, tum apud Pontificios. Promittuntur etiam inedita ac varia miſcellanea ſacra Herbergeri typis excudenda, inter quæ primum quaſi locum occupabit liber die Stoppel-Poſtill, quem Editorem Vitæ hujus, qui celebratas ſatis Herbergeri Poſtillas, die Herz-Poſtill dictas, A. 1706 vice decima ſexta excudit, proxime publici juris facturum ſperamus.

ANTIQUITATES POELDENSES,

Oder

Hiſtoriſche Beſchreibung des vormahligen Stiffts Poelde Præmonſtratenſer-Ordens ꝛc.

hoc eſt,

HISTORICA DESCRIPTIO QUONDAM FLORENTIS Monaſterii Poeldenſis, Ordinis Præmonſtratenſis. Autore JOANNE GEORGIO LEUCKFELD, Paſtore Primario Groningenſi.

Guelpherbyti, apud Godofredum Freytagium, 1707, in 4. Alphab. 1 plag. 17.

QUod in Actis A. 1705 p. 409, ubi Cl. Leuckfeldi *Antiquitates Walckenredenſes* produximus, in votis nobis fuit, ut nimirum, quæ de Germaniæ monaſteriis prelo parata haberet, ex inſtructiſſima penu promeret, obtinuimus, quippe & ſuperiori anno *Poeldenſes*, & hoc ipſo *Blanckenburgenſes Antiquitates* cum erudito Orbe communicare non eſt gravatus. Ut de *Poeldenſibus* hoc loco agamus, varia quidem huic cœnobio apud Autores ſunt nomina, ut *Polichi, Polodi, Poletha, Palichi, Polide, Pholne, Polede, Police, Poledi, Polde, Palathi, Palithi, Poela* & *Poilde*. Denominationis iſtius rationem petunt nonnulli a præterfluente aqua, Puſe dicta; alii a palude, ad quam monaſterium hoc fuit erectum; Noſter vero a pago Cæſareo olim hic ſito, nomine *Palithi* vel *Poelde*, derivat, in cujus locum cœnobium hoc ſit extructum. Ortum ſuum illud debet imprimis matri Ottonis I Imp. Mathildi, quæ illud in honorem Joan-

Joannis Baptiſtæ & Servatii A. 992, introductis monachis Benedictinis, inſtituit, ipſo Ottone I inſtitutum magnopere probante. Fundationem hanc poſtea confirmavit vaferrimus ille Archiepiſcopus Moguntinus Hatto, annexo banno contra parvi habituros cœnobii iſtius approbationem. Hinc Monaſterium hoc Otto II Imp. Rom. conjugis inſtinctu Archiepiſcopatui Magdeburgico cum ſumma in Politicis pariter ac Eccleſiaſticis jurisdictione donavit. Ejectis hoc monaſterio Benedictinis, autore Norberto, Archiepiſcopo Magdeburgenſi, ſucceſſere Præmonſtratenſes, ope Præpoſiti Conradi a Pontifice Rom. confirmati. Inauguratio altera facta eſt A. 1240 a Wilhelmo, Epiſcopo Havelbergenſi, ad 20 dies peccatorum veniam illis, qui hoc monaſterium locupletaturi & ad Sanctorum eo reliquias iter inſtituturi ſint, concedente. Magnis hinc privilegiis illud ornarunt Imperatores, Otto, Henricus VII & Rudolphus Habspurgicus. Advocati & Protectores hujus monaſterii fuere vel ſuperiores vel inferiores; in illis Imperatores & Reges, in his Principes, Comites & Equites numerantur. Et ſuperiorum quidem munus ſuſtinuere Imperatores e Saxonibus orti, qui poſtea illud in Comites de Lutterberg & Scharzfeld transtulere; demumque A. 1242 pervenit hæc Advocatia ad Sereniſſimos Duces Brunſvigo-Luneburgicos, lineæ imprimis Grubenhagenſis. Quæ Eccleſiæ ad monaſterium hoc pertinuerint, quæque alia ejusdem fuerint bona, uberius inde Autor refert, qui & ſingulos cœnobii hujus Præpoſitos recenſet, & nonnihil de monaſterio Iſenhagenſi in Ducatu Luneburgico, nec non de Marienrodenſi in territorio Hildeſienſi hac occaſione addit. Ut taceamus, quæ de Comitibus de Cleetenberg, Dominis de Sulingen, Riemen, Bockelhagen, Eſpelingerode, Oſterode, Windhauſen & Würmbe luculenter hoc loco Autor tradidit. In fine harum Antiquitatum conſpiciuntur varia *Addenda*, ex Archivis, Manuſcriptis & libris rariſſimis collecta, ut & 4 *Appendices*, quarum prima exhibet *Petri* Engelbrecht *Chronologiam Abbatum Ilſineburgenſium*, ab Autore noſtro illuſtratam, ſecunda *Diplomata V de Monaſterio Neuenſtadt in Diœceſ. Wirtzburgenſi*, tertia *Diplomata & Privilegia XII data ab Imperatoribus & Regi-*

bus Imperii Episcopatui Würtzburgensi, quarta XL. Diplomata Goslarienſia, quæ in Cl. Heineccii Antiquitatibus Goslarienſibus deſiderantur.

ERNESTI SALOMONIS CYPRIANI SELECTA PROgrammata, acceſſit Diſſertatio de Regibus Subditiciis.

Coburgi, apud Paulum Güntherum Pfotenhauer, 1708, 8.
Conſtant 8½ plag.

VIr eruditionis ſuæ laude celebris Programmata, diverſis temporibus & occaſionibus ſcripta, quæ in paucorum eruditorum manus venerant, & in poſterum haut facile ſubitura erant, amicorum voluntati obſecutus, in unum contulit. Sunt ea numero XIII. *Primum* agit de veſtibus palmatis, quibus olim victores ſuperbiebant, quas etiam tunicas togasque palmatas veteres dixerunt, diſtinctas a pictis veſtibus, varias animalium, aliarumque rerum imagines & formas, acu expreſſas, pictas aut intextas habentibus, cum palmatæ palmas exhibuerint, quanquam etiam his aliarum rerum figuræ intertextæ fuerint, dum geſtarent primitus ſoli triumphum deportantes, poſtea recentiori ævo Conſules. In palmata tamen veſte eos, qui adepti ipſam fuiſſent, combuſtos aut ſepultos fuiſſe, Auctori noſtro verosimile non videtur. *Secundum* invitat viros in urbe Coburgi, qui literas & literatos haut vulgari amore proſequuntur, ad Societatem Literariam, in qua ex Theologia, Hiſtoria Literaria, & Re Nummaria collationes inſtituantur. *Tertium* claros ſcriptores veteris Rei Militaris, eorumque editiones enarrat. *Quartum* de cauſis, ob quas Columbæ figuram Eccleſia adeo amaverit, & ea tam frequenter uſa ſit, diſſerit. *Quintum* beneficentiam in conſortes religionis commendat. *Sexto* ornatum librorum explicans, codices aliquos MSStos Bibliothecæ Albertinæ in Gymnaſio Caſimiriano, picturis pulchre exornatos refert. *Septimo* pietas veterum Chriſtianorum laudatur, a qua multum hodierni Chriſtiani defecerint. *Octavum* imagines Angelorum bonorum malorumque, quomodo pingantur, conſiderat. *Nonum* de baptiſmo, quo Diabolus animos ſuotum

rum ſibi devincit, tractat. *Decimum* tradit, ut natales Epiſcoporum, ſive dies, quibus eccleſiæ gubernacula ſuſceperunt, celebrati fuerint. *Undecimum* ſtaturam reſurgentium non fore puſillam, qualem Bernardus Connor commentus eſt, adſtruit. *Duodecimo* variæ opiniones de Angelo Cuſtode expenduntur. Ultimum, *tertium decimum* indicat incerta ea, quæ de pulchritudine Corporis Chriſti circumferuntur, eſſe. Adjiciuntur tres Diſſertationes, plures quam titulus promiſerat. *Prima* de Regibus ſubſiditiciis exempla affert eorum, qui vel ipſimet nativos Regnorum rectores mentiti ſunt, eorumque perſonam induerunt, vel alios pro iis fraudulenter ſuppoſuerunt, tam ex veteri quam recenti hiſtoria, quidque in eos ſubditis liceat, disquirit. *Secunda* cædem Mariæ Stuartæ, Scotiæ Reginæ, excuſari non poſſe, contendit. *Tertia* ver ſacrum deſcribit, quod veteres ad minuendam plerumque civium multitudinem, colonias emiſſuri faciebant, ad illuſtranda quædam Livii loca.

GEORGII WOLFGANGI WEDELII CENTURIÆ ſecundæ Exercitationum Medico-Philologicarum Sacrarum & Profanarum Decas II.

Jenæ, apud Jo. Felicem Bielckium, 1708, 4. Plag. 14.

PLuribus jam præclaris operibus, præcipue Medicis, quorum ſæpius a nobis mentio facta eſt, illuſtris Wedelius non deſpicit Philologicas delicias, quas ex ſacris non minus, quam profanorum Scriptorum fontibus ſcriptis ſuis frequentius tanquam condimenta interſpergit; & hinc Exercitationes illæ minores oriuntur, quas per intervalla edit, & in Decurias colligit, tanto cum plauſu Orbis eruditi, ut Decuriam II Centuriæ II jam lubens excipiat. *Primo* vero loco in hac Decuria vexatiſſimum *Joſephi locum*, quo de Chriſto Salvatore noſtro teſtimonium perhibet, ulterius poſt alios examinat, ejusque auctoritatem contra illos, qui pro irreptitio habent, conſervare annititur. Potiſſimæ ejus rationes ſunt, quod in omnibus pene libris editis legatur locus, quodque a quam plurimis Patrum antiquorum ad eum provocatum ſit. Et cum, qui con-

trarium ſtatuunt, fraudem Chriſtianorum veterum accuſent, qua inſeruerint verba hæc, multo tutius reos fieri Judæos putat, qui plus fraudulentia lucrari poterant, ſi expunxiſſent verba ſui hiſtorici. Et præter hæc a vitio Scriptore hiſtorico indigno hac ratione abſolvi minus poſſet Joſephus, quod Joannis Baptiſtæ & Jacobi fratris Jeſu Chriſti mentionem cum elogio feciſſet, & ipſius Magiſtri nullam rationem habuiſſet. *Lazarus ante portam* argumentum *ſecundæ* Exercitationis eſt. De miſeri hujus morbi genere cum nondum ſatis inter eruditos conſtet, doctiſſimus Wedelius *ἑιλεὸν αἱματήτην*, quem Hippocrates deſcribit, corripuiſſe Lazarum demonſtrat; eſt vero volvulus hic ſanguineus, hypochondriaci effectus ſpecies vel ſcorbuti confirmati ulcerum chronicorum fabri præcipui. *De Purpura & Byſſo* agitur in Exercitatione *tertia*, & purpura in primis a colore nomen habere dicitur atque latius omne rubrum ſignificare, ut & veſtem per id pretioſam, primo ſui generis, ſeu purpuream, & deinde cæruleam, imo & latiori ſenſu alterius coloris, & nigram. Byſſus vi vocabuli, quod ab Hebræo שֵׁשׁ eſt, album valet & hinc album ſericinum pretioſum, purpuræ vel æquiparandum vel ſubordinandum. *Quarta* Exercitatio eſt conſcripta *de Accentibus*, pro quorum antiquitate & uſu æque ac vocalium punctorum apud Hebræos Auctor pugnat, & huc applicari ſolitum locum Matthæi V, 18 pro utroque facere conatur evincere. *Ligna thyina* Apocalypſeos materiam Exercitationi *quintæ* ſuppeditant, cumque non ſola thya arbor hoc nomen ſibi proprium retinuerit, ſed propter varios & ſacros & profanos uſus, cum aliarum arborum lignis communes, aliis quoque idem impertiverit, diverſæ arborum ſpecies hoc ſolo nomine comprehendi poſſunt, quarum præcipuæ putantur cupreſſus, cedrus, juniperus, larix, lignum aloes, abies, picea, pinus & ſimiles. *Sabinam*, de qua legitur in Cantico Canticorum I, 17 *ſextæ* Exercitatio perveſtigat, & vox Hebræa, quæ ibi occurrit, ipſi genuinæ interpretationi viam pandit, cum בְּרוֹתִים fiat mentio. Aben Eſra & cum eo plerique abietem exponunt, quod non placet Noſtro, nec magis Schmidii ſententia, qua quercum hic repoſuit; ſed cum Arabe ſabinam præfert. Hanc enim

Græ-

Græci recentiores, ut Dioſcorides & Galenus, corrupto Hebræo nomine, βραθὺν vocant, & Plinius Lib. XVI Cap. 17 *brutum*, uti quidem locum legi vult Wedelius, quamvis alii non ſatis periti brutam ſubſtituerint, unde & Buxtorffio lignum brutinum videtur enatum eſſe. *Thyam Homeri* Odyſſ. V, 59 examinat *ſeptima*, circa cujus interpretationem aliis alia ſe probant quoque: ſabina iterum locum obtinet, quandoquidem ea, quæ de thya prædicantur, omnia ſoli ſabinæ conveniunt; & ſi ad nomen reſpiciatur attentius, ſabina Græce βραθὺς dicitur, quod idem eſt ac πόα πρὸς θύειν, quod nomen ſabinæ præ aliis tribui meretur, &, quod propius ad rem pertinet, quod Diodoro eſt boraton, id θύον reddit Dionyſius. *Octavo* loco de *menſis citreis* diſquiritur: meminerunt earum ex veteribus Cicero, Plinius, & Digeſtorum libri, ex citro arbore pomifera non eſſe dolatas ſtatuitur, ſed ſabina, quam Theophraſtus æque ac citrum Thuiæ nomine ita deſcribit, ut hic locum ſola invenire videatur. *Capturam Martis & Veneris* ex fabulis repetitam Exercitatio nona recludit, & refertur fabula ad rem chymicam, ubi cum Mars & Venus, perfectiora in ſenſu ſophico metalla, per ignem concluduntur & figuntur, illa per Vulcanum dicuntur capta eſſe. Ultima, ſeu decima Exercitatio de *Emblematibus Botanicis* emblemata quædam exhibet occaſione diſputationum de Maro & Cubebis, quas ſua præſentia Sereniſſimi Saxoniæ Principes juvenes dignati erant, unde in eorum honorem doctiſſimus Præſes ab his plantis emblemata, quibus eorum virtutes dilaudaret, concinnavit.

NOVA LITTERARIA EX ITALIA.

Mutinæ ſub prelo ſunt Agnelli Ravennatis, hiſtorici Seculi IX, Scripta, Cl. Bened. Bacchinii notis illuſtrata, quæ Tomis II in 4 propediem prodibunt. Lazzarino, Murri Toparcha, inſignem Defenſionem ſcripſit contra Germonium, a ſe publice Maceratæ in frequenti graviſſimorum Virorum conventu recitatam, quam eum etiam proxime typis excuſurum ſperamus. Pariter doctiſſimus Abbas, Juſtus Fontaninus, Confutationem eorum, quæ Germonius

monius ipſi de re dip omatica objecerat, prope abſolvit, in qua impoſturas plures & mendacia Germonii ſe detecturum pollicetur. Ceterum Illuſtri MAGLIABECHIO de recuperata ſalute publice gratulamur, neque temperamus nobis, quia ab Amico quodam noſtro nuper de illo ad nos perſcripta iisdem verbis cum Lectore noſtro hac occaſione communicemus. MAGLIABECHIUS noſter, inquit, priſtinam ſalutem omnino recuperavit, utque diutius & honorificentius nobis & univerſæ Literatorum Reipublicæ ſervaretur ſoſpes & incolumis, Magnus Etruriæ Princeps Ferdinandus tantum virum e ſuis latebris in locum illuſtriorem vel invitum trahere voluit, illi adſignato perhonorifico domicilio in veteri Palatio Reipublicæ Florentinorum, & decoro famulatu: quæ res omnium animos rapuit in admirationem generoſiſſimi & Regii plane Principis, qui majorum ſuorum gloriam æmulatus tantum virum maximo honore afficere voluit. Neſcio, an hoc cuiquam Literatorum unquam contigerit. Platonem legimus ſediſſe in curru Regis Siciliæ, ſed MAGLIABECHIUS non ſolum ab inclyto Etruriæ Principe in proprio curru juſſus eſt ad ſe adire, & coram ſe ſedere; ſed etiam in Regium Palatium migrare, tantum non ſupplicationibus ad id adhibitis in epiſtola propria manu exarata, ſummæ erga MAGLIABECHIUM æſtumationis ſignis cumulatiſſima. Faxit Deus, ut Magnus Princeps bono Literatorum diutiſſime vivat, utque MAGLIABECHIUS tanti Mæcenatis præſidio in ævum fruatur!

ERRATA.

In Actis hujus anni p. 32 lin. 24 pro *novilunium* lege *plenilunium:* p. 163 lin. 14 pro *ex intuitu cognito* lege *ex intuitive cognito:* p. 164 lin. 26 pro *eſſe probabilem* lege *eſſe poſſibilem:* p. 166 lin. 27 pro *vi quorum* lege *vi quarum*.

* * *

Digitized by Google

ACTA ERUDITORUM,

publicata Lipſiæ

Calendis Auguſti, Anno M D C C VIII.

HULDERICI AB EYBEN, QUONDAM S. CÆSAR. Majeſtatis Conſiliarii & in Auguſtiſſimo Imperialis Camera Judicio Aſſeſſoris, Scripta, quæ de Jure Civili privato, publico & feudali ſingulatim edidit, ex MSStis ejus locupletata & in Partes tres digeſta, cum Præfatione JOANNIS NICOLAI HERTII, vitam B. Autoris complexa.

Argentorati, apud Jo. Reinholdum Dulſeckerum, 1708, in fol. Alphab. II.

Illuſtris Eybenii Scripta notiora quidem eruditis ſunt, quam ut nunc demum a nobis commemorari debeant, utiliſſimum tamen Celeberrimi Hertii inſtitutum, quo eadem junctim edi curavit, atque ita & tanti Viri exiſtimationi, & multorum deſideriis egregie conſuluit, ſilentio prætereundum non fuit. Totum opus in tres Partes digeſtum eſt: in prima continentur Obſervata Theorico-Practica ad libros Inſtitutionum Juſtinianearum, quousque antehac in lucem prodierunt: ſecunda Pars exhibet Diſſertationes miſcellaneas ex jure privato, ſcilicet de autoritate & uſu Juris Juſtinianei in Germaniæ privatarum publicarumque cauſarum judiciis, de origine, progreſſu, uſu & autoritate Juris Canonici in terris Proteſtantium, de jure naturæ, mandatis ſine clauſula, mutuo, inſtitoribus, jure paraphernorum, de tutela fœminarum, cumprimis illuſtrium, decreto in alienandis minorum ceterarumque his ſimilium perſonarum

rebus neceſſario, teſtamento Principis vel Comitis S. R. Imperii, de miſſione in poſſeſſionem, maxime ex primo & ſecundo decreto, aſſaſinio ſeu homicidio imperato, territione torturali, de ſententia nobilis & decantati in foro *cap. per tuas 58 X de appellat. recuſ. & relat.* de apoſtolis, degeneratione rerum juridicarum, fonte juris ſeu facultatis moralis, quibus omnibus acceſſerunt Notæ & Obſervationes Practicæ in Antonii Perezii Prælectiones in Codicem Juſtinianeum. Pars tertia ſiſtit argumenta ex jure publico & feudali: in ea igitur comparent Electa Juris Feudalis, queis interiora ejus & receſſus abditiores ſubinde perquiruntur, viſuntur & excutiuntur, diſſertationes de feudo ſolari, cauſis feudalibus, ſede Majeſtatis Romano-Germanicæ, jure belli & pacis, de origine illuſtris illius regulæ: S. Romano-Germanici Imperii Electores, Duces, Marchiones, Landgravios, Burggravios, Principes, Comites, Barones, & ceteros, qui his accenſentur, tantum poſſe in ſuis territoriis, quantum Imperator in Imperio; ejusdemque item uſu frequentiſſimo, cujus documenta plura, ex ſerie Inſtitutionum Juris compoſita, ſubjiciuntur; de jure venandi, Regalibus privatorum & Disquiſitio exoterica de titulo Nobilis. In hujus ſupplementum Illuſtris Autoris filius æmulus, Chriſtianus Wilhelmus ab Eyben, occaſionem potiſſimum ſuppeditante Clariſſimo Thulemario, adjecit ſtylum curiæ, in titulis interdum plumbeum, imo cereum, per exceptiones a regulari, quo non Comites, ſed Principes ſalutari Nobiles conſtat, & quidem plerasque vulgo obvias, demonſtratum. Ejusdem opera quoque acceſſit Diſſertatio de Ordine Equeſtri veterum Romanorum, ex analectis venerandi Parentis magnam partem hauſta, nec non judicium ſuper quæſtione: an Abbatiſſa Germaniæ immediata, religioni Evangelicæ addicta, ſi nubat, reſignare teneatur? Circa eam uti diſtinguit Autor inter id, quod licitum, & quod conſultum ſit, ita, quoad prius, libertatem nubendi, ſine reſignandi neceſſitate, triplici argumento, ab immedietate, ceſſante juris canonici autoritate ac exemplis, etiam antiquioribus & inter Pontificios occurrentibus, deſumto aſſerit, poſterius vero Principum Conſiliariis decidendum relinquit, ut tamen omnibus rationibus politicis

liticis regulam Spiritus S. *melius eſt nubere, quam uri*, præferendam exiſtimet.

HISTOIRE DE L'ACADEMIE ROYALE des Sciences, Année M DCC VI.

h. e.

HISTORIA ACADEMIÆ REGIÆ SCIENTIARUM Anni M DCC VI, cum Commentariis Mathematicis & Phyſicis.

Amſtelodami, apud Petrum de Coup, 1708, in 12.
Conſtat 1 Alph. 14 plag. & Tabb. æn. 24.

CUm Pariſienſis voluminis hujus editio nondum ad nos perlata ſit, Amſtelodamenſem hanc interim, minori forma excuſam, producere licebit. Quæ de Mercurii ſubſidentia in tubis vitreis ſpiritu vini lotis primus annotaverat *Hombergius*, quemadmodum in Actis anni ſuperioris p. 301 retulimus; ea experimentis iterato inſtitutis comprobavit *Manldi*. Quoniam vero majorem eſſe didicit ſubſidentiam, ſi tubus ſpiritu vini, quam ſi aqua vitæ lavetur, cumque iſte hac ſpecifice levior exiſtat; cauſam in aerem conjicit, qui guttulis, parietibus tubi adhærentibus, incluſus poſtea per vacuum ſeſe expandit. Syſtema *Hallejanum* de Magnetis declinatione novis obſervationibus confirmatur. *Hombergius* autor eſt, vas vitreum aqua vel Mercurio repletum, ſi hieme igni admoveatur, disrumpi; minime vero, ſi aquæ vel Mercurio ſpiritus vini ſubſtituatur. Quæ de lapidibus plantas atque piſces exſiccatos includentibus ex Hiſtoria anni 1703 in Actis anni 1706 p. 366 & 367 dicta ſunt, geminis obſervationibus auxit *Leibnitius*, dum Academicos per litteras certiores reddidit, non modo in Ducatu *Brunſuicenſi* prope *Oſterodam*, atque in Comitatu *Manſfeldenſi* prope *Islebiam*, ſed aliis etiam in Germaniæ locis ſaxa reperiri, quæ plantarum & piſcium figuras referunt. Inprimis autem notabile, quod in plantarum numero ſint aliquot *Germanis* ignotæ, *Indis* tamen notiſſimæ. Lapidum iſtorum figuratorum geneſin hanc ſibi concipit ingenioſiſſimus *Leibnitius*. Caſu quodam contigiſſe ar-

bitratur, ut plantæ ac piſces terræ quadam ſpecie involverentur, quæ cum ſucceſſu temporis induraretur, corporum incluſorum figuram intra cavitatem ſuam retinuit, materia ipſorum corrupta. Quare materia lapideſcens poſtmodum iſtam ingreſſa plantæ vel piſcis figuram neceſſario aſſumere debuit. Geneſin, quam tradit, experimento comprobat. Araneam nimirum aut alterius generis inſectum argillæ includi jubet, ita tamen ut extus foramen intra cavitatem relinquatur. Maſſa ad ignem indurata & materia animalculi in cineres converſa, ope liquoris alicujus eximendos, ſi cavitati argentum fuſum per aperturam infundatur, figuram animalculi ſatis exacte referet refrigeratum.

Quoniam Medici quidam contendunt, cataractas oculorum eſſe humorem cryſtallinum vitiatum, quod ab hoc morbo convaleſcentes ſine lente optica videre nequeant; in eam rem ſolerter inquirit *de la Hire*, experimentis in oculis boum compluribus inſtitutis. Teſtatur autem, membranam, qua humor cryſtallinus involvitur, ab humore vitreo facile ſeparari, acu per ſcleroticam inter ligamentum ciliare & uveam in humorem cryſtallinum intruſa; hunc quidem rotari, at nunquam ſub vitreum deprimi, nec ab acu rurſus niſi per ſcleroticæ reſiſtentiam removeri potuiſſe, dum extraheretur. Interdum etiam contingere, ut ligamentum ciliare acu gyrata non rumpatur, ſed ut humor cryſtallinus a tunica ſua ſeparetur atque acu retracta pupillam obtegat. Sententiam itaque ſuperius relatam veritati minus conſonam judicat, inprimis cum etiam reperiantur, qui cataracta remota ſine lentis vitreæ uſu, ſaltem ab initio, diſtincte vident. Quod vero quidam ſine lente non videant, ubi convaleſcunt, humori aqueo turbido tribuendum eſſe, qui cum radios multos intercipiat, retinæ compunctionem ad viſum ſufficientem fieri non poſſe, niſi radii copioſiores per lentem in oculum immittantur: quodque ab initio quidam bene viderent ſine lente, poſtea prorſus non niſi adhibita lente, ab inflicto tunicæ humoris cryſtallini vulnere petendum eſſe, unde figuræ ipſius immutatio ſucceſſu temporis ſequatur. *Dodart* ſua de formatione vocis cogitata jam alias pro-

propoſita ulterius perficit. *Mery* Academicis ovum coctum monſtravit, cujus albumen ovum aliud, teſta involutum, aſt ſolo albumine repletum includebat. *Littre* in diſſectione canis ſtomachum intra thoracis cavitatem ſupra diaphragma poſitum reperit. In diaphragmate fiſſura cernebatur cicatrice obducta, ſed minor, quam ut ſtomachus per eam tranſire poſſet. Facta inciſione, ſtomachus ſponte delabebatur, œſophago non reſiſtente. Conchyliorum phænomena expendit *Ponpart*: partus monſtroſos deſcribit *du Verney*. Et *Godofredus* cum hominem quendam poſt biennii delirium mortuum diſſecuiſſet, in veſicula fellis 33 lapillos reperit, quorum aliqui granorum hordeaceorum, aliqui nucleorum meſpili molem adæquabant, omnes vero leves, friabiles ac inflammabiles erant. Cranio aperto dura mater ſolito craſſior & firmior apparuit, laminis oſſeis ex parte inveſtita. Similiter ſolito firmior erat pia mater, cerebrum valde ſiccum, in cujus ventriculis abundantia ſeri ſtagnabat: aſt cerebellum prorſus illæſum. Vitam transegerat homo continuis negotiis, quæ multam ſpirituum contentionem requirunt, multumque vini & liquorum ſpirituoſorum fecerat uſum. Cum aliquando ipſi in paroxyſmo opium in ſpiritu vini porrigeretur, ſtatim is violentior evaſit; ſed cum opium in aqua exhiberetur, paroxyſmus extinctus & ægro ſomnus per aliquot horas conceſſus. Qua occaſione monet *Godofredus*, ſpiritum vini aliosque liquores ſpirituoſos corporis ſuccos inſpiſſare, coagulare & in lapides convertere; vaporem item, affectus convulſivos, rheumatiſmos, apoplexias & paralyſin producere.

Inter *Chymica* primo loco occurrit nova quædam argenti ſolutio, ab *Hombergio* caſu detecta. Aquam ſcilicet regiam præparare ſolet, partes ſalis petræ duas, vitrioli tres & ſalis marini quinque deſtillando. Quod primum offertur, phlegma peculiari phialæ infundit, & quem ultimum obtinet, ſpiritum peculiari itidem in vitro conſervat. Cum vero quodam die auro diſſolvendo per errorem phlegma affudiſſet, calorique convenienti per bihorium admoti nulla fieret ſolutio, aurum ex liquore extractum ad bilancem examinavit, nec ullum pon-

deris decrementum notavit, utut liquori ſubluteum quendam colorem conciliaſſet. Mox ejus loco argentum liquori immiſit, iterumque vaſe ad ignem collocato, poſt aliquod temporis intervallum in lutum nigrum abiit argentum, nulla ebullitione facta, qualis alias in diſſolutione auri fieri ſolet. Quo facto aliquam ejusdem phlegmatis quantitatem portioni alii argenti affudit, nulla vero diſſolutio facta eſt. Sed experimentum nulla præcedentium circumſtantiarum neglecta reiterans, argenti ſolutionem rurſus fieri expertus eſt. Cum anno elapſo idem denuo iteraret, aurum cum ebullitione (ut ſolet) diſſolutum, argentum vero nihil mutationis paſſum. Simile igitur phlegma recens paravit, tandemque didicit, quod recens argentum ſolvat, non aurum, ſi tamen prius ſubluteum ex auro extraxit colorem; aſt ſi per 6 aut 7 menſes in loco ſubcalido aſſervatur, aurum ſolvat, non argentum. Rationem horum phænomenorum ex principiis ſuis Chymicis reddit. Idem *Hombergius* ſuas de ſulphure meditationes in Commentariis anni 1705 edi cœptas continuat. Dictum eſt in his Actis menſe Julio anni ſuperioris p. 309, quod principium Chymicorum ſulphureum, ſolum in mixtis activum, nonniſi pro ipſa luminis materia habeat. Hujus igitur materiæ luminis in Mercurium effectus multis experimentis in præſenti comprobare nititur, indeque ſtabilit, particulas aurum atque argentum componentes eſſe Mercurium & ſulphur fixum. Sulphur metallicum, ſive fixum, ſive volatile, eſſe materiam luminis Mercurio intime unitam: ſulphura contra vegetabilium & animalium ex quatuor materiis, aqua nimirum, ſale, terra & ſulphure elementari componi. Differentiam ſalium a differentia ſulphurum, quæ compoſitionem ipſorum ingrediuntur, derivat. Inflammabilitatem non ſulphuris, ſed mixtionis materiæ oleoſæ cujuscunque cum ſale aliquo acido characterem facit. *Lemery* filius circa ferrum & magnetem varia fecit experimenta, naturam ejus illuſtrantia: quorum fide concludit, ferrum eſſe materiam oleoſam terræ cuidam intime unitam. In ejusdem metalli naturam inquiſiturus *Hombergius* ferrum vitro cauſtico ſuppoſuit & liquefactionis circumſtantias accurate annotavit. Monet inter

Digitized by Google

Digitized by Google

porum abſolutam per lineas curvas quacunque celeritate motorum habent. Comparet quoque ibi ſolutio magni problematis de Iſoperimetris, a *Jacobo Bernoullo* in Actis A. 1697 p. 214 propoſiti, quam jam anno 1699 menſe Junio cum *Leibnitio* communicatam anno 1701 Pariſios obſignatam miſit *Joannes Bernoullus*, non ante aperiendam, quam frater ſuam dediſſet. Multa in ea occurrunt prorſus egregia, quæ ad Geometriam interiorem amplificandam mire profutura. *Guiſnée* objectionibus amici reſpondens, quas contra methodum de maximis & minimis calculo *Leibnitiano* nitentem fecerat, varias non contemnendas circa methodos de maximis & minimis obſervationes exhibet. Monet inter alia, rationem ipſius dx ad dy (poſita y pro ſemiordinata, x pro abſciſſa curvæ alicujus) vel eſſe finitam, vel infinite parvam, vel infinite magnam, vel indeterminatam. Finitam inſervire tangentibus eruendis ad quælibet curvæ puncta; infinite parvam (quo in caſu vel $dx=0$, vel $dy=\infty$, ſeu infinito) determinandis curvarum punctis, ad quæ tangens eſt parallela axi y, ſeu inveniendis maximis & minimis ipſius x; infinite magnam (quo in caſu vel $dx=\infty$, vel $dy=0$) determinandis curvarum punctis, in quibus tangentes ſunt parallelæ axi x, ſeu maximis & minimis ipſius y; indeterminatam denique determinandis falſis (quæ vocat) maximis & minimis, hoc eſt, nodis curvarum, ſeu punctis interſectionum, in quibus tangentes neutri axi ſunt parallelæ. Pro diſtinguendis autem falſis maximis & minimis a veris regulam ſequentem commendat: Si idem valor vel ipſius x, vel y reperiatur, ponendo $dx=0$ (quod idem ac $dy=\infty$) & $dx=\infty$ (quod idem ac $dy=0$) Curvam, cujus æquatio datur, habere nodum in eo puncto, in quo coordinatis competunt valores inventi: ſin ex una ſuppoſitione valores ipſorum x & y alii naſcantur, quam ex altera; per eos vera maxima & minima exprimi. In duas igitur ſpecies maxima & minima diſtinguit, quarum una agit de punctis curvarum inveniendis, in quibus tangentes axibus conjugatis parallelæ; altera de inveniendo maximo vel minimo termino, ad quem certæ quantitates creſcunt vel decreſcunt, quem prætergreſſæ rurſus decreſcunt

ſcunt vel creſcunt. Illuſtrem Marchionem *Hoſpitalium* ait in Analyſi infinite parvorum non niſi poſteriora exempla proponere; ipſe autem utriusque non elegantia exempla exhibet. Methodum generalem de focis Curvarum per Analyſin ordinariam inveniendis repræſentat *Rolle*, & de cycloidibus prolixe commentatur *de la Hire*, methodum tradens generalem per Geometriam ordinariam inveniendi tangentes, puncta fluxus contrarii, ſuperficies & longitudines earundem, una cum methodo generali reducendi curvam quamcunque propoſitam ad cycloidem. Ut ultimum rite intelligatur, ſit A D B curva quæcunque, inſtar cycloidis conſideranda, ſitque linea C B ſive recta, ſive curva poſitione data, quæ pro baſi cycloidis habeatur. In ſingulis punctis D, L, N curvæ A B excitatæ concipiantur perpendiculares D F, L M, N O &c. baſi in punctis F, M, O occurrentes ſibique mutuo infinite propinquæ. Super una perpendiculari, ut D F, tanquam baſi formetur Triangulum D F G, cujus latus D G ſit æquale lateri L M & latus F G lineolæ infinite parvæ F M. Similiter formentur Triangula D G H, D N I &c. hac ratione producetur linea quædam recta vel curva I H G F K, quæ erit curvæ A D B, ſi inſtar cycloidis ſuper baſi C B poſitione data conſideretur, generatrix, & punctum D deſignabit punctum cycloidem deſcribens reſpectu generatricis inventæ in ea poſitione, quam ſuper baſi C B obtinet. TAB. IV Fig. 1.

Ex *Aſtronomicis* plurima nobis commemoranda veniunt. *Moraldi* eadem ratione motum Martis & Jovis examinat, qua motum Saturni ab eo examinatum notavimus in Actis A. 1706 p. 444 & 445, comparatis ſcilicet obſervationibus cum Tabulis Rudolphinis *Kepleri* & Philolaicis *Bullialdi*. Deprehendit autem, ut calculus juxta eas initus cum cœlo conſentiat, Epochæ mediorum motuum Jovis in Tabulis *Bullialdi* addenda eſſe $5\frac{1}{2}$ minuta. Locum Aphelii ejusdem Planetæ ad annum 1701 ponit in 9° 53′ ♎. Æquationem maximam conſtituit 5° 35′ 15″, ut adeo *Keplerianæ* $3\frac{1}{2}'$, *Bullialdinæ* 1′ addi debere exiſtimet. Diſtantia Jovis media a Sole eſt ipſi 519220 partium, qualium Solis a Terra diſtantia eſt 100000: Locus ☊ ad annum 1705 in 7° 17′ 69. Inclinationem orbitæ per geminam obſervatio-

nem eandem reperit, nempe 1° 19′ 40″; motum vero Nodorum ad intervallum annorum 1934 eruit 12° 37′, adeoque 37 ſcrupulis minorem, quam eum exhibent Tabulæ *Bullialdi*, juxta quas iſti intervallo reſpondent 13° 14′. Cum obſervationibus *Caſſini* loca Martis ex Tabulis *Kepleri* computata conferens earundem in hoc Planeta optimum cum cœlo conſenſum expertus eſt, differentia intra 6 vel 7 minutorum terminos ſubſiſtente. Cauſas hujus differentiæ in re intricata ſatis exiguæ rimatus colligit, Epochæ *Keplerianæ* addenda eſſe $2\frac{1}{2}'$, æquationem *Kepleri* maximam retineri, aſt locum Aphelii, quem *Rudolphinæ* aſſignant, 20′ minui debere. Nodum Borealem A. 1700 d. 6 Maji 15 h. refert ad 17° 13′ ♉, Tabulæ *Rudolphinæ* eundem rejiciunt ad 17° 50′ ♉. Inclinationem orbitæ ad Eclipticam reperit 1° 50′ 45″, quæ juxta *Rudolphinas* eſt 1° 50′ 30″. Ab anno 1672 non meliorem fuiſſe ait occaſionem Martis parallaxin obſervandi quam A. 1704 menſe Septembri & Octobri, ubi ♂ erat in oppoſitione cum Sole prope Perigæum ſuum periodicum, & eum in cœlo locum tenebat, ut & in Meridiano & in inſigni a Meridiano diſtantia per eandem noctem obſervari poſſet. Rara igitur hac occaſione & teleſcopio 12 pedum uſus, in cujus foco communi fila ad angulos 45° ſe interſecantes expandebantur, parallaxin Martis horizontalem 45″ deduxit. Quoniam vero ſtellas videre non poterat, vitro objectivo illuminato, ad fila diſtinguenda duo Triangula opaca adhibuit, quarum ad fila applicatio e TAB. IV Fig. 3 elucet. Ad motum medium Planetarum determinandum optimum judicat, ſi obſervationes veteres conjunctionum Planetarum cum fixis comparentur cum obſervationibus recentioribus eorundem phænomenorum. Denique cum ♂ minimam a Terra diſtantiam haberet, per teleſcopium *Campanianum* 34 pedum maculas in ejus diſco obſervavit, indeque motum vertiginis collegit 24 h. 39′, quem *Caſſinus* fecerat 24 h. 40′. Idem *Maraldi* atque *Caſſinus* A. 1706 a die 18 Martii usque ad 16 Aprilis in conſtellatione Virginis Cometam obſervarunt, ejusque in cœlo locum ſingulis diebus, quibus non erat nubilum, determinarunt. Cum adeo intra octennium, hoc eſt, ab anno 1699 usque ad 1706

TAB. IV Fig. 3.

tres

tres apparuerint Cometæ, Aſtronomis tantum obſervati; evidens eſt, Cometas non eſſe portenta usque adeo rara, ut vulgo creditur. Poſtquam *de la Hire* obſervationibus Mercurii, præſertim in Sole viſi, Tabulas ſuperſtruxit reliquis accuratiores; Academicis quoque locum ejus accuratius computare datum eſt, atque hinc per teleſcopium d. 22 Oct. A. 1699 Mercurium interdiu in Meridiano primum conſpexerunt. Tales obſervationes complures cum locis per Tabulas parentis computatis comparat filius, locusque computatus ab obſervato ſæpiſſime nonniſi paucis ſecundis diſſidet. Ex. gr. A. 1699 d. 23 Oct. Mercurius per Meridianum tranſibat h. 11 0′ 20″½. Altitudo meridiana vera erat 37° 44′ 55″. Inde Mercurii longitudinem 6 S. 13° 31′ 44″ & latitudinem Borealem 2° ′ 32″ elicuit. Per Tabulas parentis erat longitudo 6 S. 13° 31′ 51″ & latitudo Borealis 2° 3′ 36″. Differentia igitur longitudinum 7″, differentia latitudinum 1′ 56″. Notæ ſunt revolutiones ſtellæ novæ in Balæna 11 menſium & alterius in Cygno 13 menſium: ſimilem in Hydra detexit *Manildi*, cujus revolutio 2 annorum. Ad reddendam apparitionis & diſparitionis alternæ rationem commendatur hypotheſis *Bullialdi* ſtatuentis, quod ſtellæ iſtæ ſint ſemi-ſoles & ſemi-lunæ motu vertiginis gaudentes. Multæ Eclipſium quoque obſervationes, magnæ inprimis iſtius Solaris, quæ A. 1706 contigit, in plurimis locis factæ repræſentantur. Obſervationi Solaris Rex interfuit & Sereniſſimus Dux Burgundiæ ipſemet plures phaſes determinavit. Ubi eclipſis erat totalis aut fere totalis, tenebræ adeo invaleſcebant, ut vix amicus amicum diſtingueret, veſpertiliones evolabant & aves interdiu circumvolantes nidos conſuetos petebant: quæ eadem *Dresdæ*, ubi eclipſis quoque totalis viſa, a generoſo Dn. *de Tſchirnhauſen* notata ſunt, qui etiam per teleſcopium optimæ notæ circa limbum Lunæ fluctuationem & trepidationem quandam animadvertit, qualem fere a Mathematico quodam in Eclipſi Solari A. 1628 d. 25 Decembris *Barcinone* obſervatam refert *Scheinerus* in Roſa Urſina Lib. 4 Part. 2 Cap. 27 f. 740. Durante maxima obſcuratione viſi ſunt Saturnus, Mercurius & Venus cum nonnullis fixis, & primus Solis ſplendor ab obſcuratione

totali instar fulguris rursus emicuit. Apparuit etiam circa Lunam corona, cujus centrum idem erat cum centro Lunæ, & in qua observanda Sociorum Academiæ Regiæ Scientiarum *Montepessulano* nuperrime erectæ industria commendatur. Easdem vero circumstantias annotarunt, quas nos ex observatione Cl. *Wolfii*, nunc Professoris *Halensis*, hic *Lipsiæ* habita in Actis A. 1706 p. 335 retulimus, nisi quod, quam *Wolfius* apud nos Solis partem ultra annulum versus Zenith prominentem ab eodem distinxit, ipsi videre non potuerint, quia *Montepessulano* eclipsis erat totalis, nec pallorem limbi Lunaris adverterint, quem itidem *Wolfius* conspexit oculi aciem in Solem obscurationi maximæ vicinum tanto majore cum attentione defigens, quod tale phænomenon suspicabatur amicisque prædicebat, si quidem fidendum sit (de quo tum adhuc subdubitabat) observationi a *Keplero* in libello de nova Stella Serpentarii Cap. 23 p. 115 relatæ & ab *Hevelio* in Cometogr. Lib. 7 f. 363 repetitæ. Utut autem apparentiæ istiusmodi atmosphæræ Lunaris existentiam *Keplero* atque *Hevelio* indubiam reddant; *Cassino* tamen alia potius hujus phænomeni causa, quam radiorum Solarium in atmosphæra Lunari refractio, esse videtur. Ratio est, quod alias quasdam observationes cum atmosphæra Lunari non satis conciliare norit. *Sæpius*, inquit, *observavimus eclipses Saturni, Jovis & Satellitum ejusdem, quarundam etiam fixarum, a Luna effectas; sed nullam in his astris immutationem in ipsorum immersione animadvertimus: id quod nobis ansam dedit judicandi, tunc temporis circa Lunam ibi loci, ubi stella occultabatur, atmosphæram sensibilem non fuisse.* Quoniam vero ipse addit: *sed in aliis quibusdam observationibus stella nobis oblongari visa est, post partem Lunæ tam obscuram, quam claram occultanda: quod nobis persuasit, tunc ibi loci in vicinia Lunæ materiam quandam densam extitisse, quæ radios horum astrorum alterare & has apparentias causari valuit, id quod Kepleri cogitatis satis conforme foret:* haud obscure intelligitur, ipsum atmosphæræ Lunaris impossibilitatem nondum demon-

monſtraſſe. Ceterum cum in gratiam phænomeni cujusdam alterius ab ipſo primum obſervati & in Actis A. 1683 p. 274 & ſeqq. prolixe deſcripti materiam quandam luminoſam circa Solem ſibi concipiat, in vicinia aſtri denſiorem, in diſtantia majore rariorem; coronam in Eclipſi viſam materiæ iſtius partem denſiſſimam, Solem immediate ambientem, fuiſſe conjicit. *De La Hire* d. 17 Oct. h. 4 mat. 12′ 40″ diſtantiam cordis Leonis a Jove ope micrometri dimenſus, eandem reperit 19′ 25″. Per tabulas tunc erat longitudo cordis Leonis 20° 47′ 15″ ♌, Jupiter vero ſecundum ſignorum ſucceſſionem a ſtella iſta diſtabat 7′ 35″, unde ejus longitudinem colligit 25° 39′ 40″ ♌, latitudinem 45′ 1″. Per Tabulas ipſius longitudo Jovis erat 25° 40′ 11″ ♌, latitudo 46′ 11″. Egregius itaque in Jove Tabularum cum cœlo conſenſus. Idem curioſe inquirit, qualis futura ſit magnitudo apparens corporis in diſco Lunari, ſi ejus magnitudo vera urbi *Pariſiorum* æquetur, atque ingenioſo calculo deducit, ſub ea magnitudine per teleſcopium 25 pedum nobis appariturum, quanta nudis oculis apparet macula, quæ *Maris Criſii* fert nomen.

In *Mechanicis* occurrit formula generalis, cui Carré incluſit, quicquid de legibus, juxta quas corpora ſibi mutuo motum communicant, apud alios Autores hactenus proſtat. Theorema cum eo coincidit, quod *Keil* in Introd. ad Veram Phyſ. p. 168 edit. poſt. dedit, derivatum a conſtructione problematis de congreſſuum regulis in corporibus perfecte elaſticis & directe impingentibus, eodem tempore a *Chriſtiano Hugenio* & *Chriſtophoro Wren* Societati Regiæ Anglicanæ exhibita, utroque inſcio, quid ab altero factum eſſet.

Mortuus eſt A. 1706 d. 6 Aug. anno ætatis 82 celeberrimi nominis Vir, *Johannes Baptiſta du Hamel*, cujus elogium ſub finem Hiſtoriæ extat. Natus is eſt anno 1624, patre Advocato *Viriæ*, quod eſt Normanniæ oppidum. Anno ætatis 18 exiguum compoſuit Tractatum, in quo duabus figuris explicavit, quicquid in *Theodoſii* tribus Sphæricorum Libris continetur, addita brevi Trigonometria, faciliorem ad Aſtronomiam aditum paratura. Anno ætatis 19 factus eſt Sacerdos congre-

gationis Orator. cumque Philoſophia tunc temporis parum adhuc eſſet exculta, connubium inter Matheſin, Philoſophiam Naturalem, Anatomiam & Chymiam monſtrare intendit. Eum in finem edidit Aſtronomiam Phyſicam & Tractatum de Meteoris & Foſſilibus A. 1660, quæ ſcripta A. 1663 ſequebatur aliud de Conſenſu veteris & novæ Philoſophiæ. Cum anno 1666 Illuſtriſſimus *Colbertus* Regi fundationem Academiæ Scientiarum perſuaderet, ob linguarum multarum eruditis præſertim familiarium, Chymiæ item & Aſtronomiæ notitiam Secretarius iſtius Academiæ conſtitutus eſt. A. 1668 interfuit paci Aquisgrani factæ, quod linguæ Latinæ callentiſſimus optime interpretari poſſet, quæ cum Miniſtris exteris Latino idiomate tractanda erant. A. 1670 Tractatum de Corporum affectionibus; 1671 alterum de Mente humana; 1673 librum de Corpore animato; 1678 Philoſophiam veterem & novam ad uſum Scholæ accommodatam, quam poſtea Miſſionarii in *India Orientali* magno cum plauſu docuerunt; 1691 Theologiam Speculatricem & Practicam, juxta SS. Patrum dogmata pertractatam, & ad uſum Scholæ accommodatam, 7 Tomis; 1694 Theologiæ clericorum ſeminariis accommodatæ Summarium, Voll. 5; 1698 Regiæ Scientiarum Academiæ Hiſtoriam, quam 1701 auctiorem recudi fecit, & Inſtitutiones Biblicas, ſeu Scripturæ ſacræ Prolegomena, una cum ſelectis annotationibus in Pentateuchum; 1707 Pſalmos & 1703 Libros Salomonis, Sapientiæ & Eccleſiaſticum cum notis; 1705 integra Biblia cum notis edidit. Anatomicus penſionarius in ejus locum factus *Littre*, & Anatomici aſſociati ſpartam obtinuit *du Vernei* junior. *Carré* quoque hoc anno factus eſt Mechanicus penſionarius, Geometra aſſociatus *Guisnée*.

PRÆLECTIONES ASTRONOMICÆ, CANTABRIGIÆ in Scholis publicis habitæ a GUILIELMO WHISTON, A. M. & Matheſ. Prof. Lucaſ.

Cantabrigiæ, typis Academicis. Londini, impenſis Benj. Tooke, 1707, in 8.

Conſt.

Digitized by Google

Conſt. 1 Alph. & 6 plag.

POſtquam Cl. *Whiſton* ad Profeſſionem Matheſeos *Lucaſianam* in Academia *Cantabrigienſi* vocatus, pro muneris oblati ratione juventutis Academicæ utilitati velificandum eſſe duxit. Quare cum celeberrimi Viri, *Iſaacus Barrow* & *Iſaacus Newton*, eandem ſpartam antea ornantes *ſublimia paucis propoſuerint*; ipſi contraria via incedere atque *vulgaria plurimis propinare* libet. Habitas igitur ſub auſpicium Profeſſionis *Prælectiones Aſtronomicas* in uſum ſtudioſæ Juventutis typis deſcribi curavit. Omiſſa autem Aſtronomiæ parte Sphærica, Theoricam tractat, ubi quædam de Telluris figura & dimenſione præmiſit, ad ſtellas fixas, inde ad Solem & Lunam, tandem ad reliquos Planetas tam primarios, quam ſecundarios ſtatim progrediens. Recenſet 1 phænomena, 2 rationes eorundem reddit, 3 theoriis motuum conſtitutis, calculi præcepta perſpicue explicat, & 4 ſub finem Tabulas Theoricas ſubjungit. Ubique vero recentioribus inventis egregie utitur, ita ut recentioris Aſtronomiæ nucleum exhibuiſſe dicendus ſit. Sane dum de parallaxi fixarum agit, iis recenſendis immoratur, quæ de ea *Flamſtedius* obſervavit, & ex ſummi hujus Obſervatoris obſervationibus fixarum diſtantiam 9000 fere Semidiametrorum *Orbis Magni* elicit. De parallaxi Solis diſſerens, præter modos *Hipparchi* & *Ariſtarchi Samii*, notiſſimos, methodum inprimis *Caſſinianam* parallaxin Solis inveniendi ab Illuſtri *Blanchinio* A. 1685 p. 470 & ſeqq. in Actis noſtris repræſentatam exponit. Docet quoque methodum *Hallejanam* ſolſtitium inveniendi, quam ex Transaction. *Anglicanis* Tom. III Supplem. Actorum noſtrorum p. 228 & ſeqq. inſeruimus. Motum Aphelii cum *Thoma Street* nonniſi apparentem facit, & cauſam apparentiæ in æquinoctiorum præceſſionem, hoc eſt, motum Nodorum orbitæ Telluris, conjicit. In Satellitum Jovis doctrina methodum celeberrimi *Rœmeri* velocitatem propagationis luminis definiendi declarat, & *Hallejum* in Act. Philoſ. Anglic. n. 214 dubiis a *Caſſino* contra eam motis ex aſſe ſati-feciſſe monet. Circa Planetas inferiores dum occupatur, diſſertationem *Hallejanam* de calculis *Veneris* & *Mercurii* in Sole videndorum in Actis *Anglicanis* extantem enodat.

In

In theoriis conſtituendis preſſo pede ſequitur magnum noſtrum *Keplerum*, aſſumens Planetas motu inæquabili ita moveri in peripheriis Ellipſium, in quarum communi umbilico inferiore Sol hæret, ut æquali tempore areas æquales circa Solem deſcribant, radiis a centro Solis ad centra Planetarum ductis, indeque motum angularem circa Solem quadrato diſtantiæ a Sole reciproce proportionalem eſſe demonſtrans. Unde *Sethi Wardi* atque *Iſmaelis Bullialdi* calculum Planetarum rejicit, quorum hic in *Aſtronomia Philolaica* inſcius, ille in *Inquiſitione in Bullialdi Aſtronomiam Philolaicam* & in *Aſtronomia Geometrica* ſciens ſupponit, motum angularem circa focum ſuperiorem æquabilem eſſe. In eundem cenſum refert *Comitem de Pagan*, qui falſum *Wardi* ſuppoſitum in ſua *Planetarum Theoria* retinuit: nec ipſi *Nicolai Mercatoris* inſtitutum probatur, dum in *Inſtit. Aſtron.* p. 162 & ſeqq. relictis motuum cauſis phyſicis, ad *divinam ſectionem* recurrit, utut hypotheſin ejus inter approximantes ac pure Aſtronomicas palmariam fere judicet. Quoniam vero *Bullialdus* errorem ſuum atque *Wardi* agnoſcens, in *Aſtronomia Philolaica fundamentis explicatis* hypotheſin *Wardianam* ita emendavit, ut facta hac correctione propius ad veritatem accedatur; eam quoque in Planetarum motibus definiendis potiſſimum adhibet. Ad eandem itaque cum reſpexerit *Thomas Street* in *Tabulis Carolinis* condendis, has ad loca ♄ ♃ ♂ ♀ & ☿ computanda operi ſubjungit, tanto quidem lubentius, quod ſummus harum rerum judex *Flamſtedius* omnium hactenus vulgatarum optimas pronunciet. Aſt in Sole & Luna *Flamſtedianis* utitur, & in intimo Jovis Satellite *Caſſino-Hallejanis*. Quoniam *Tabulæ Streetianæ* tantam laudem merentur, *Joh. Gabriel Doppelmayr*, Math. Prof. in Lyceo *Norimbergenſi*, operæ pretium fecit, dum *Streetii Aſtronomiam Carolinam* ex Anglico idiomate in Latinum transtulit, & cum *Tabulis Rudolphinis*, in breve & facile compendium a *Jo. Bapt. Morino* redactis, *Norimbergæ* 1705 in 4 recudi curavit. Notum eſt Aſtronomiæ cultoribus, in *Aſtronomia Keplerianæ* maximum momentum ſitum eſſe in anomalia coæquata ex media data invenienda. Quare cum nemo hactenus methodum eam directe inveniendi tradiderit, ſequentem

quentem *Whistonus* commentus est. Quoniam Planetæ areas æquales æquali tempore circa Solem describunt, rectis ex hujus centro in ipsorum centra ductis; anomaliam mediam quærendam esse contendit in circulo ex foco Ellipseos inferiore descripto, cujus area aream Ellipseos æquatur. Sed ex Conicis cum constet, istiusmodi circulum esse, cujus radius inter utrumque semi-axem Ellipseos medius proportionalis; inveniri jubet rectam AI inter BH & BE mediam Geometrice proportionalem, atque ejus intervallo ex foco A determinari puncta I & *i*, in quibus motus Planetarum verus motui medio æquatur, hoc est, eadem distantia AI æqualis area & in circulo, & in ellipsi describitur. Quoniam adeo Tabulæ Astronomicæ hactenus prostantes pleræque omnes prosthaphæreseos augmentum & decrementum alibi quam ad puncta I & *i* statuunt; Planetarum loca male per eas definiri infert. Datis vero in Triangulo AIC tribus lateribus, nempe AI, distantia focorum AC, & CI=HD—AI ex natura Ellipseos, datur etiam angulus DAI, quem Noster ex suppositа eccentricitate $\frac{1592}{100000}$ facit 89° 20'. Concipiatur jam circulus Ellipsi æqualis una cum Ellipsi in 360 sectores æquales ex centro A divisus, evidens est in circulo angulos omnes fore unius gradus, ast non item in Ellipsi. Quoniam vero motus angularis circa Solem est Quadrato distantiæ a Sole reciproce proportionalis, & Sectores minores Ellipseos DA*a*, *a*A*b*, *b*A*c* &c. quorum radii A*a*, A*β*, A*γ* sunt inter DA, A*a*; A*b*, A*c*; A*c* A*d* medii Arithmetice proportionales citra errorem notabilem pro sectoribus circularibus haberi possunt; erunt ut quadratum A*a* ad quadratum A*i* ita minuta secunda unius gradus ad minuta secunda anguli DA*a*, similiterque invenientur anguli *a*A*b*, *b*A*c*, *c*A*d* &c. ex quorum additione habentur anomaliæ coæquatæ ad singulos gradus anomaliæ mediæ. Rectas vero A*a*, A*b*, A*c* &c. quæ in hoc calculo supponuntur, per Algebram invenit Autor, ex dato angulo DA*a*, latere AC & summa laterum A*a* + *a*C. Denique Lunam pertinacissimum sidus dum coercere conatur, monet veras Lunarium inæqualitatum causas solum *Newtonum* perspexisse, unde & sub finem ejus theoriam Lunarem ex *Gregorii* Elementis Astronomiæ repetit eamque illustrat. Quoniam tamen Geometra summus eam non-

TAB. IV Fig. 4.

dum perfecit, in phænomenis motus Lunatis explicandis hypotheſi *Horocciana* utitur, quæ inter *Horoccii* Opera poſthuma comparet, & ad calculum Lunarem Tabulas *Flamſtedianas* juxta eam conſtructas adhibet. Promittit & paſſim *Aſtronomiæ Phyſicæ Newtonianæ* elucidationem tyronum captui accommodatam.

Deutliche Beſchreibung der ſo genannten Lufft-Pumpe.

h. e.

ANTLIA PNEVMATICA ILLUSTRATA;

Autore JACOBO LEUPOLD, *Matheſeos & Mechanicæ Cultore, Noſocomiique Lipſienſis Oeconomo.*

Lipſiæ, apud P. W. Stockium, 1707, in 4.
Conſtat plag. 5 & Tabb. æn. 6.

QUi in inſtrumentis Mathematicis & ad experimentandum requiſitis accurate elaborandis eximiam hactenus operam poſuit induſtrius Autor, in gratiam curioſorum, qui litteras neſciunt, machinæ in Philoſophia experimentali famigeratiſſimæ, Antliæ pneumaticæ, deſcriptionem cum omni ipſius apparatu Germanico idiomate exhibere voluit. Ordiur tractationem ſuam ab hiſtoria machinæ hujus curioſæ non minus, quam utilis, gloriam primæ inventionis merito tribuens *Ottoni de Guericke*, Conſuli *Magdeburgenſi*. Unde corrigendus eſt error, quem in Epiſtolis in Actis noſtris Anni ſuperioris *p. 416* commendatis commiſit *Deſnoues*, inventorem Antliæ pneumaticæ *Monſieur Magdebourg* appellans. Subjicit Autor ſtructuram Antliæ tum *Guerickianæ* geminæ, tum *Boyliana*, tum inprimis *Batava*, quæ jure reliquis præfertur. Affert cautelas practicas in Antliæ conſtructione ejusque uſu obſervandas: exponit modum Antliæ perfectionem examinandi & rationem in evacuandis vaſibus eam exercendi, tandemque palmaria experimenta illius ope inſtituenda repræſentat. Addit vero etiam nonnulla a ſe inventa, de quibus quædam dicenda. Commemoramus itaque inſtru-

Digitized by Google

inſtrumentum, quod ad aerem comprimendum excogitavit, quo phænomena in aere compreſſo facilius poſthac & ſine ullo periculo ſpectare liceat. TAB. V. Ecce tibi ſtructuram ejus: AB eſt tubus orichalceus vel cupreus. Fundus A in medio perforatus, foraminis diametro 2 digitos non excedente. Munitur vero foramen vitro plano chryſtallino, cujus craſſities unius digiti. Fig. 1. In fundo altero HI foramen ovale paratur, operculo KL muniendum, cujus medium denuo vitrum orbiculare M occupat. Fig. 2. In C matrice inſtruitur tubus atque epiſtomia, ut Antliæ affirmari ac aere illius ope intruſo claudi queat. Quo vero periculum omne abſit, ſi forte vitrum in D frangatur; ſpeculum E ad vitrum D ita inclinatur, ut oculo ad foraminulum F dioptræ G applicato objectum in tubi cavitate poſitum in illo conſpiciatur. Fig. 1. Similiter inſtrumentum perfecit, quo ad monſtrandas aeris in frangendis orbibus vitreis vires utimur. Notum nimirum eſt Coni truncati AB baſi ſuperiori B orbes vitreos applicari, qui educto per Antliam ex interiore ejus cavitate aere diffringuntur. Fig. 3. Ut igitur oſtendi poſſit, preſſionem aeris tum lateralem, tum eam, quæ ſurſum exercetur, eundem producere effectum, ipſe hunc conum truncatum AB afferuminari jubet tubo BC arcte tubum alterum CD ambienti, ut aeri quidem omnis acceſſus intra tubum denegetur, hic tamen circa alterum gyrari queat. Fig. 4. Tubus alter CD in vas E deſinit Antliæ more conſueto applicandum. Notat etiam vas ABC ad experimenta in vacuo inſtituenda commodius eſſe campaniformibus vulgo uſitatis, tum quia minus metuendum, ne aer in vacuum rurſus ſubintret; tum quia per operculum A citra aeris admiſſionem in recipiente evacuato varii motus fieri poſſunt. Fig. 5. Eum itaque in finem monſtrat, quomodo pleraque inſtrumenta ad illud experimentorum genus idonea operculo commode affigantur. Scilicet in medio operculi AC cochlea B intra matricem mobilis reperitur, in cujus extremitate virgula ferrea transverſa D cernitur: ad latus vero virga alia priſmatica EF eidem adferruminata eſt, cui inſtrumenta recipienti immittenda applicantur. Fig. 6. Sit e. gr. Campanula HG intra vas recipiens ſuſpendenda: virga EF in cavitatem priſmatis GI ingeritur Fig. 6 & 7.

geritur & cochlea K intra eandem firmatur. Clauſo recipiente ſi cochlea B in operculo A C movetur, virga D piſtillum L M elevat, quod proprio pondere recidens campanulam G H percutit. Eodem artificio pendulum centro Quadrantis applicatum in vacuo movetur, ex ſiphone embolus extrahitur iterumque deprimitur, &c. Coronidem huic recenſioni imponat experimentum pervulgatum, ſed ſingularibus quibusdam circumſtantiis ab Autore auctum. Tubum ſcilicet vitreum utrinque epiſtomio inſtructum, cujus longitudo erat 40 pedum, diameter 1 digiti, aqua replevit & verticaliter erecti oſculum in aquam demerſit. Triduo elapſo cum epiſtomium inferius aperiret, aqua ad 32 pedum altitudinem e veſtigio delapſa: aſt mox ſurgentes bullulæ per mediam aquam copioſe ſatis aſcenderunt, aucta in aſcenſu ipſarum mole, quibus per vacuum expanſis, aqua notabiliter ſubſedit.

Fig. 8.

VAL. ERNESTI LOESCHERI, D. PRÆNOTIONES Theologicæ.

Wittembergæ, ſumtibus Chriſt. Gerdeſii, 1708, 4.

Alph. 1 plag. 11.

COnſilium fuit Celeb. Auctori, qui nunc Profeſſorem Theologiæ Ordinarium in Academia Wittembergenſi agit, ea doctrinarum capita, quæ, antequam ad analogiam fidei tradendam pervenitur, prænoſcenda ſunt, indeque Prænotiones vocantur, quæque, miſſa contradictione, omnes ſanæ mentis homines recipere par erat, vindicare contra inſultus eorum, qui hodie ingenti numero eadem eunt impugnatum, ſive naturæ, ſive fanatici luminis ductu. Hinc primum contra Atheos multa vindicat, interque alia illud, non dari integras gentes Atheiſmo infectas, quo loco P. Bælii recentiora ſcripta omni ſtudio examinat, multosque ejus lapſus commonſtrat. Spinoſam quoque & Herbertum a Cherbury ſæpe pro meritis excipit. Deinceps ad Deiſtas ſe confert, & Univerſarios, h. e. illos, qui ex rationis & naturæ corruptæ ductu ad inſaniam illam pervenere, ut docerent, Deum eſſe naturam, & naturam viciſſim eſſe Deum.

Deum. Hic Piccolominei, Cremonini aliorumque Ariſtotelicorum inclinantes ad Deiſmum errores examinat. Irreligionarios etiam h. e. eos, qui Deum coli & commercium aliquod inter illum & homines dari poſſe, vel homines ad religionem aptos ac obligatos eſſe negant, vel etiam fundamenta religionis, conſcientiam π. τ. λ. evertunt, ſub cenſuram vocat. Deiſtas quoque illos, qui ex fanatico impetu Deum & res creatas permiſcuerunt, refellit, multaque de Jac. Bœhmii hypotheſibus diſputat.

Hinc Scepticos & Indifferentiſtas aggreditur, ſigillatim Lockii, Malebranchii & Rationaliſtarum, quos vocant, Belgarum hypotheſes examinans, fundamenta & criteria veritatis in tuto ponens, notiones vero communes præſertim vindicans; quibus expoſitis noxam errorum delineat, veritatem notionibus conſtantem defendit, diverſa intellectus & voluntatis munia declarat, & Fanaticis adeo obices tutiſſimos opponit. Confert ſe ab his, ipſius etiam rationis oppugnatoribus, ad Antiſcripturarios, qui revelationis & S. Scripturæ auctoritatem adverſis armis adoriuntur, illique rationem vel fanaticum lumen opponunt; contra hos, præſertim Latitudinarios, Hobbeſium, & Rationales ſupra commemoratos, de rationis ambitu & debitis limitibus diſputat, Sacramque Scripturam contradictionibus, erroribus abſurdis obſcœnisque & ſimilibus vitiis carere oſtendit, fanaticum quoque Scripturæ contemtum dignis modis confutat.

Deinceps cum Anti-Dogmaticis, qui accuratum docendi genus rejiciunt, ſive naturæ vitio, ſive fanatico inſtinctu id faciant, diſceptationem ingreditur, diſtinctam docendi rationem, ſyſtemata, ſymbola, voces technicas, quæ adverſari omnino exeſſe jubent, vindicat: addit Syncretiſtas & Henoticos auctores, quorum conſilia artesque exponit pariter & diſjicit. Tandem cum Dogmatiſtis agit, h. e. cum illis, qui falſa dogmata, hypotheſesque & ſyſtemata contra analogiam fidei formant ac tuentur, quos quidem non alia ratione conſiderat, quam quatenus in Prænotionibus ſubſiſtunt. Hic primum craſſiores in forum deducit, tam Naturaliſtas, qui Mechaniſmo capti in ſenſi-

bus & phantaſia unicum divinæ etiam veritatis præſidium quærunt, (quo loco ſpiritus dari atque operari in corpora, probat, deque obſeſſionibus, magia & ſpectris, miraculisque disquirit,) quam Fanaticos, ubi de Cabbala & Orphicis Platonicisque myſteriis, deque particula divina & animæ viribus tractat. Subtiliores vero ultimo loco contemplatur, de rationis uſu, conſecutionibus Theologicis, τῷ ῥητῷ Scripturæ ſancte cuſtodiendo, imperio voluntatis in intellectum, & ſimilibus profundioribus materiis tractans. Plurima ſane hic accumulata videas, & velut in compendio tradita, de quibus ampliſſima alia volumina ſcripta ſunt, & ſcribi poterunt, ut ſatius ſit librum ipſum legere, quam ex compendio Prænotionum Theologicarum excerpta dare.

TRAITÉ DE L'AMOUR DE DIEU, EN QUEL ſens il doit etre deſintereſsé.

i. e.

TRACTATUS DE AMORE DEI, QUO SENSU IS indifferens eſſe debeat; tres Epiſtolæ ad R. P. LAMY, Benedictinum, una cum quarta, ſeu Reſponſione generali ad eundem; Auctore R. P. MALEBRANCHE, Presbytero Oratorii.

Lugduni, apud Leonhardum Plaignard, 1707, 12.

Conſtat 1 Alph. 19 plag.

Proſtat Lipſiæ, apud Jo. Frid. Gleditſchium.

DE amore puro quantopere hactenus inter eruditos diſputatum ſit, ex quo Cameracenſis Archiepiſcopus Franciſcus Fenelon de Salignac hocce eridos pomum in medium projecit, conſtat inter omnes. Nec dum finis controverſiarum adeſt. Diſputatur adhuc hac de re inter Malebranchium atque Lamyum, illum Oratorii Presbyterum, hunc Benedictinorum ordini adſcriptum, utrumque ingenii monimentis variis non tantum in Gallia, ſed apud exteros quoque celebrem atque illuſtrem. Momentum controverſiæ, quæ inter hoſce agitatur, in primo libri limine ſtatim panditur, & eo redit: Malebranchius ſta-

us ſtatuit amorem ita purum, qui omnis cupiditatis propriæ felicitatis expers ſit, eſſe ἀδύνατον & fruſtra adeo fingi. Immo amorem, quem vocat benevolentiæ (alii tamen, quod nos ὡς ἐν παρόδῳ notamus, hac voce aliter utuntur) quo quilibet ſe ipſum naturaliter amat, aut immenſum illud deſiderium, quo quilibet ad ea, quibus perfectior, felix aut beatus reddi poteſt, apperenda fertur, naturale & univerſale principium omnium animæ motuum eſſe exiſtimat; voluntatemque in quantum attendere poteſt, nihil aliud eſſe quam deſiderium [illegible] & veræ illius felicitatis, quod Deus nunquam non nobis imprimat, ut nos ad illum [illegible] quem noſtrum amandum excitet. Lamyus contrarium ſtatuit, amorem videlicet iſtum purum, omnisque ad ſuam felicitatem intuitus expertem, quem antea deſignavimus, omnino dari in hominibus voluntatemque a deſiderio felicitatis eſſe diverſam. Hæc utriusque eſt ſententia, hoc caput cauſæ, ſuper quo concertatur.

Origo controverſiæ, quæ inter noſtros auctores agitatur, hæc eſt. Lamyus ſub inviſo philautiæ (l'amour propre) nomine bonum legitimumque ſui amorem impugnaverat in libro de *Cognitione ſui ipſius T. III*, & ad ſententiam ſuam confirmandam, quædam ex Malebranchii ſcriptis laudaverat. Id male habuit Malebranchium, a viro, alias ſibi amico, ſententiam ſibi tribui, quam vel centies in ſcriptis ſuis rejeciſſet, imo calamum a ſe arripiendum ad mentem explicandam cenſuit, ne ſilentio ſuo rumorem, quod amoris indifferentis aſſertor eſſet, confirmare videretur. Libellum itaque *de Amore Dei* compoſuit, in quo ſumma, qua fieri potuit, modeſtia contra Lamyum diſputat, id quoque intermiſſurus, niſi ad ſiniſtram aliorum de ſe opinionem, omnemque erroris ſuſpicionem a ſe amoliendam hoc neceſſe eſſe duxiſſet, ſimulque ut conſtaret omnibus, qua cauſa inductus iſtud argumentum ſibi tractandum ſumſiſſet, in quo diſcutiendo & examinando Epiſcoporum cura verſabatur. In hocce autem *de Amore Dei* opuſculo, quod primum etiam in hac collectione locum tenet, id ſibi probandum ſumſit, deſiderium felicitatis ſeu beatitudinis homini ita inſitum atque innatum eſſe, ut plane neceſſarium ſit, nec deponi aut exui ab

homi-

homine possit, omnesque homines in omnibus, quæ agunt, sive bona sint, sive mala, beatitudinem quandam aut felicitatem quærere. Unde porro concludit, Deum non posse aliter amari, quam quia homines in eo beatitudinem suam inveniunt, eumque amorem, qui omnis respectus ad nostram felicitatem expers fingatur, ἀδύνατον esse, & pro mero commento habendum. Sollicite autem distinguit id quod nos impellit ad amandum, seu principium necessarium omnis amoris, a fine seu termino, quem homo libere sibi proponit & ad quem ceu scopum amor tendit atque dirigitur. Ita namque omnes difficultates, quæ a contrariæ sententiæ patronis moveri possent, facile se superaturum confidit. Possent namque objicere, si nullus esset sine desiderio felicitatis, ergo homo, cum Deum amat, non Deum sed seipsum amat, suam scilicet beatitudinem: quo ipso amor Dei in turpem commutabitur philautiam. Respondet Malebranchius, id quidem fore, si homo pro ultimo fine & scopo sibi constitueret non Deum, sed suam felicitatem, aut beatitudinem. At hoc a se non asseri: sed id saltem, quod id quod hominem ad amandum Deum moveat, impellat, sit propriæ felicitatis desiderium, quod ab amore nullo modo separari queat. Ita quidem Malebranchius.

Lamyus cum ista legisset, in quinto Tomo operis *de Cognitione sui ipsius* hac de re conquestus est, mentem suam a Malebranchio non recte propositam, quippe quem contra opinionem hæretici, philautiam in amorem Dei commutantis, citasset. Hinc varia loca ex scriptis Malebranchii adfert, quibus contra philautiam pugnaverat, indeque vult evincere, amorem indifferentem, seu expertem omnis ad suam felicitatem intuitus, a Malebranchio fuisse approbatum, ut adeo parum sibi constare videatur. Hinc Malebranchio enata est occasio tres Epistolas ad Lamyum scribendi, quæ in hacce collectione post libellum *de Amore Dei* exhibentur. In prima Auctor contendit, quæstionem non fuisse de philautia, prava scilicet ac improba, prout vox illa plerumque sumitur, sed de innato omnibus felicitatis seu beatitudinis desiderio. Idque inde probat, quod Auctor, quem sibi refutandum sumserat Lamyus, philautiam pravam

vam non defendat, multo minus in amorem purum transmutet. Deinde, quod argumenta, quæ in aciem eduxerat Lamyus, non pravam istam philautiam, omnium calculo damnatam & proscriptam, impugnent, sed legitimum istum sui ipsius amorem, seu desiderium felicitatis. Unde concludit, si hoc fuisset Lamyo consilium, quod nunc præ se fert, cum larvis eum tum pugnasse, nemine existente, qui improbum sui amorem defendat, idque rationibus parum ad rem facientibus eum egisse. In altera Epistola ad loca ex scriptis suis a Lamyo allegata descendit Malebranchius, ostenditque, ea ita comparata esse, ut amori indifferenti nullum afferant præsidium. At caput causæ remque ipsam aggreditur in Epistola tertia, & primo vocum quarundam tollit ambiguitatem, qua se ipsos aut alios seducant, & rem per se claram tenebris involvant indifferentis amoris defensores. Deinde gravissimos errores, qui ex sententia de indifferentia amoris fluant, indicat. Interim puritatem amoris humani ipse quoque requirit, sed eos, qui plane indifferentem amorem statuunt, eum non tam purum reddere, quam prorsus destruere & evertere, demonstrat. Hæc summa est trium istarum Epistolarum Malebranchii, quibus loca quædam Lamyi subjecta sunt, ut Lector, iis cum Malebranchii Epistolis collatis, de toto negotio eo rectius statuere posset. Cum vero Lamyus, postquam Epistolis hisce sententiam suam Malebranchius explicaverat, nondum conquiesceret, sed itidem Epistolis quibusdam causam suam ageret, Malebranchius quartam Epistolam scripsit, quæ responsionem generalem continet ad ea, quæ in Epistolis suis regesserat Lamyus; & itidem in hac collectione exhibetur. Repetuntur fere in ea, quæ jam sæpius dicta sunt. Profitetur etiam Malebranchius, cum Lamyi Epistolas legisset, initio sibi constitutum fuisse, responsionis loco rogare Lamyum, ut libellum suum de amore Dei & tres antea memoratas Epistolas relegeret. Eadem semper oberrare chorda Lamyum, tribuendo sibi sententiam, quam pro sua non agnoscat: cuncta redire ad ambiguitatem quarundam vocum, quam licet adhibita explicatione jam centies sustulerit, non tamen hoc agnoscere, nec agnoscere velle Lamyum.

Patet ita ex dictis, quæ controverſiæ hujus inter Malebranchium & Lamyum ſit ratio. Sed ut mentem Malebranchii eo clarius ſiſtamus, juvabit ex Epiſtola tertia nonnulla addere. In ea, ut antea innuimus, primo de vocum quarundam explicatione ſollicitus eſt. Inter eas eſt vox *impellens* ſeu *movens (motif)* quam ita capit Malebranchius, ut a fine diſcernat. Objecerat Lamyus, quæ voluntatem movent, morali ratione eam movere, tanquam finem. Negat Malebranchius rem ita ſemper ſe habere. Libere impellentia, quæ ipſe homo eligit, atque ſibi proponit, ita comparata eſſe, ut certo modo moraliter eum moveant. At deſiderium felicitatis non eſſe aliquod libere impellens & movens, quod homo ipſe eligat, aut ſibi proponat, ſed innatum eſſe & neceſſarium, ut homo non poſſit non felicitatem ſuam appetere. Hoc movens ita movere voluntatem, ut per illud reliqua moventia tantum voluntatem moveant. Interim ab ipſo fine multum diverſum eſſe hocce movens, cum in libere moventibus, ſeu quæ ipſi nobis proponimus, hoc contingat, ut movens atque finis coincidat. Movens, quod ambitioſum hominem impellit, ut dignitatem quandam emat, cum fine ejus coincidit, quia hoc ejusmodi eſt, ut ab iſto homine eligatur. At longe aliter ſe habere cum deſiderio felicitatis, quod homines ſibi non proponant aut eligant, quod ab ipſo Deo inſitum atque impreſſum habeant, ut non poſſint non velle eſſe beati atque felices. At ut hoc deſiderium per certum objectum determinetur, id in hominis poſitum eſſe voluntate, atque hoc objectum demum movens morale fieri, & cum fine coincidere. Atque hinc moralitatem etiam hujus deſiderii dependere: quippe quod malum fiat, ſi objectum malum arripiat, bonum autem, ſi in objectum bonum & legitimum feratur. Omnia itaque Chriſti præcepta & conſilia (ita more Pontificiorum loquitur) non eo tendere, ut deſiderium iſtud felicitatis ſupprimatur, aut extinguatur, ſed ut per legitimam objecti propoſitionem dirigatur. Immo excitare Chriſtum hoc deſiderium, ut inde ad amorem Dei inflammemur. Quod ad eum amorem, quo alios proſequi nos homines decet, attinet, præcipi nobis, ut eos amemus ſicut nos

nos ipſos. Innui ita, amorem, quo nos ipſos amamus, ſeu felicitatis deſiderium, tam intime nobis inſitum eſſe, ut ſupervacaneum fuerit hoc nobis injungere, quod nos ipſos amare debeamus. Si, inquit, nos ipſi nos non amaremus, haud dubie Chriſtus, ut hoc faceremus, præcepiſſet. Si autem nefas eſſet nos ipſos amare, non ſane juſſiſſet, ut alios homines amaremus ſicut nos ipſos. Iſtum igitur amorem, quo nos ipſos amamus, bonum eſſe concedit, eumque ut deſtruamus aut imminuamus, neutiquam in noſtra poſitum eſſe poteſtate. Eſt, inquit, hic amor ſui ipſius in cœlo, in terra, in inferno, ubique neceſſarius & conſilio creatoris inſerviturus. Neceſſarius eſt in cœlo, ut virtutis præmia conſequantur ſancti, in terris, ut electi virtutis præmia mereantur (ita ex eccleſiæ ſuæ hypotheſi loquitur) in inferno, ut damnati puniantur. Voluntatem, in quantum amat, a deſiderio felicitatis ſeu beatitudinis diſtinguit Lamyus. Recte hoc fieri negat Malebranchius, cum re vera unum idemque ſint. Fieri namque non poſſe, ut anima in iis, quæ ad ejus felicitatem pertinent, indifferens ſit. Immo repugnare plane hanc ſententiam ordini ſalutis ab ipſo Servatore nobis præſcripto. Hunc ut indifferentes ad obſequium Dei revocaret, ſuum ita ordiri ſermonem: *Beati pauperes ſpiritu, nam eorum eſt cæleſte regnum: beati, qui lugent, nam ii conſolandi ſunt*, &c. Quam parum hæc cum opinione illorum, qui amorem indifferentem ſtatuunt, conveniant, Auctor prolixe ediſſerit. Urget & hoc, quod Servator *Luc. XII, 5* dicit: *Timete eum, qui, poſtquam interfecit, poteſtatem habet in gehennam conjiciendi.* In indifferentes iſtos, inquit, hæc minime quadrabunt, qui ut amoris, ita & omnis timoris ſe vacuos eſſe credunt, certe tales videri volunt. Hiſce namque cœlum & infernum non poſſe non uno eodemque loco haberi. Cœlum quidem, quod beatitudinem non concupiſcant, nefasque putent Deum eo amore proſequi, qui cum felicitatis deſiderio ſit conjunctus: infernum etiam, cum re vera non puniatur, qui pœnas pro malo non reputat, ſed in his omnibus indifferens eſt. Immo & hoc ipſo Diabolos ſtatus ſui miſeriam evitare poſſe, cum tam ſtupidi non ſint, ut indifferentiam illam animæ intellecturi non eſſent,

ſi eam ſpiritus haberent, aut habere poſſent, qua inter medios cruciatus tranquilli eſſe poſſent, ſi liceret illis eſſe indifferentibus, aut ſi malis non magis moveri ſpiritus aliquis poſſet, quam bonis. Quodſi excipiant ſecus ſentientes, longe aliam ſpirituum infernalium conditionem eſſe, quam hominum ſanctorum, qui voluntati divinæ vera humilitate ſe ſubjiciant, quid ad hoc reſpondendum ſit, Malebranchius oſtendit. Satis ſplendide a Lamyo dici, Deum qui hominem creavit, ut illum amaret, ſimul eam illi indidiſſe naturam, ut Deum amare non poſſet, ſi non niſi intuitu ſuæ felicitatis Deum amare poſſet, quod tamen ſi quis dicere velit, abſonum atque impium eſſet. At ita ſi res ſe haberet, regerit rurſus Malebranchius, ſequeretur, Scripturam librum omnium maxime pernitioſum eſſe, cum ubique noſtræ felicitatis deſiderium ſupponat, & hinc argumenta efficaciſſima deducat, quæ nos ad amandum Deum impellere queant. Hoc ſi ergo ſit, non Deum, ſed ſe ipſum amare, hominemque in eam detrudere conditionem, qua Deum prorſus amare nequeat, ejusdem culpæ Scripturam ſacram ream fore. Sed hinc, cujusmodi reliqua ſint, facile intelligitur: proinde hiſce diutius non immorabimur.

Ultimum in hac Scriptorum Malebranchii collectione tenent locum *Meditationes* ejus *Chriſtianæ & Metaphyſicæ*, quæ tamen jam pridem Orbi erudito innotuerunt, & nunc iterum nova editione ſiſtuntur. Non itaque neceſſe fuerit prolixe de illis verba facere, præſertim cum hypotheſes Auctori propriæ, quæ & hic utramque paginam faciunt, ex aliis ejus ſcriptis, ſubinde a nobis commemoratis, ſatis ſuperque notæ ſint. Sic homines ipſos idearum ſuarum, rationis & luminis, quo illuminantur, non eſſe cauſas, ſtatim ab initio aſſerit. Nec Angelos id in hominibus efficere poſſe. Æternum Dei verbum, idem quod caro factum eſt, eſſe rationem univerſalem omnium ſpirituum. Quotuplici ratione hocce verbum ad homines loquatur, docet, & quo pacto, qui in ejus diſciplinam ſe tradit, illud interrogare & reſponſa ejus accipere debeat, exponit. Hinc & ubique verbum hoc ceu magiſtrum docentem & cum diſcipulo ſuo colloquentem inducit. De veritatibus neceſſariis,

riis, arduis, immutabilibus, & legibus æternis verba facit. Deum, more ſuo, unicam omnium, quæ in mundo fiunt, cauſam veram facit, qui tamen ſecundum certas leges agat, quarum intuitu dici poſſit, cauſas ſecundas potentiam habere faciendi, quæ Deus per illas facit. Atque inde porro ſequitur, Deum ſolum tanquam veram cauſam per leges generales unionis animæ & corporis ea facere, quæ homines tantum ut cauſæ occaſionales vel naturales faciunt, hoc eſt, homines non eſſe actionum ſuarum & effectuum cauſas proprie ſic dictas, ſed tantum occaſiones. Quibus ſuppoſitis, explicat, in quo potentia volendi hominum, aut bonum aliquod amandi conſiſtat. Sapientiam divinam non tantum in operibus ejus, ſed præcipue in modo, quo cuncta operatur, conſpici ait. Facilem hic ſe inveniſſe viam exiſtimat explicandi, unde tot monſtra & irregularitates, ſi ita loqui fas eſt, in mundo exiſtant, quo pacto Deus mala permittat, & quæ reliqua ſunt, quæ pugnare cum divina providentia videntur, de quibus omnibus Malebranchii prolixe referre ſententiam vel ideo ſuperſedemus, quod jam alibi has Malebranchii hypotheſes a nobis commemoratas meminimus. A natura ad gratiam progreditur, & diverſum, quem Deus tenuit, agendi modum ſub lege & ſub gratia ediſſerit, addens, a Deo non eſſe expectanda miracula, quæ noſtri cauſa faciat; ſed in regno gratiæ æque ac in naturæ regno ad ſimplicem & generalem, quo Deus utitur, agendi modum eſſe attendendum. Rurſus de potentia Dei dum agit, creationem fuiſſe poſſibilem demonſtrat, erroribusque quorundam Philoſophorum ſecus ſentientium occurrit. Negat etiam, ſpiritus eſſe modificationes particulares rationis univerſalis, cumque claras de anima noſtra ideas non habeamus, mirandum non eſſe, quod circa eam difficultates occurrant inſuperabiles. Veræ felicitatis rationem indolemque expoſiturus, inter alia docet ſolum Deum jucundas perceptiones gaudiumque producere: ſapientiamque & bonitatem divinam luculenter conſpici in perceptionibus objectorum ſenſibilium, per unionem corporis & animæ in nobis productorum. Fines Dei, quos in ſuis operibus ſibi propoſuit, quodammodo cognoſci poſſe, ſi rationem univerſa-

lem consulamus, quod exemplo unionis, quæ inter animam & corpus est, comprobat. De officiis hominum erga Deum generalibus dum verba facit, ea sine gratia præstari non posse docet, & hinc porro, quomodo gratiam obtineamus, & quid factu opus, ut gratia in nobis id operetur, cujus causa nobis est concessa. Prolixum nimis foret, si omnia, quæ de gratia suo modo affert, recensere vellemus, speciatim de gratia illuminationis & perceptionis *(sentiment)* unde producatur & conservetur charitas, item quæ de causis occasionalibus gratiæ illuminationis disserit. De gratia perceptionis aut interna delectatione dum agit, eam necessariam esse docet ad charitatem producendam & contra concupiscentiæ insultus conservandam. Finem facit de mediis auxilia gratiæ obtinendi varia subnectendo, meditatione scilicet eorum, quæ de Christo Servatore proposuit, quem causam occasionalem gratiæ vocat, de precibus recte instituendis, de sacramentis & legitima ad rectum eorum usum præparatione, & quæ alia sunt ejusdem commatis, ita pertractata, ut propriis & singularibus Auctoris hypothesibus cuncta innitantur.

ארבע טורים
אורח חיים: יורה דעה: אבן עזר:
חושן חמשפט:

h. e.

QUATUOR TURIM, SEU ORDINES.

VIA VITÆ: DOCTOR SCIENTIÆ: LAPIS AUXILII: PECTORALE JUDICII; Auctore R. JACOBO BAR ASCHER, בעל טורים *b.e. Auctor Turim, dicto; Quibus accedunt* 1 בית יוסף Domus Josephi, *sive Commentarius R. JOSEPHI KARO,* 2 דרכי משה Viæ Mosis, *sive Commentarius R. MOSIS ISERLES, nunquam antea impressus,* 3 ברק חבית Ruina domus, *sive Correctiones R. JOSEPHI KARO.*

Tomi

Tomi IV.

Berolini, opera R. Wolff Mirels & R. D. Zoreph Anno ſupp. min. 462 & 463 h. e. Anno Chriſti 1703, f. Alph. 24.

HÆc quatuor Volumina omnes Judæorum ritus & jura hoc captivitatis tempore recepta & uſitata complectuntur, ejusdemque inter eos auctoritatis ſunt, cujus inter nos jurium tam ſacrorum quam civilium pandectæ eſſe ſolent. Prima pars, ipſis אורח חיים *Via vitæ* ex Pſ. XVI, 11 appellata, continet omnia, quæ Judæo per totam diem, ex quo mane expergiſcitur, donec lectum repetat, obſervanda ſunt. Inde proponuntur in ea Antiquorum placita de lotione manuum, peniculamentis, Thephillin ſive loris coriaceis a precaturis alligari ſolitis; de Kriſchma ſive oratione audi Iſrael &c. elevatione manuum, lectione Legis, congregatione ad ſacra; de Sabbatho, novilunio, ingreſſu Solis in quatuor puncta cardinalia Zodiaci, diebus feſtis, utpote de novo anno, feſto tabernaculorum & foliis palmæ, ut & de feſto encæniorum, ſortium, ceterisque omnibus ad cultum ſacrum pertinentibus. Pars ſecunda, quæ appellationem ſuam יורה דעה *docebit ſcientiam* ex Jeſ. XXVIII, 9 ſortita eſt, omnia, quæ ipſis mandata, licita & prohibita perhibentur, complectitur. In ea enim conſtitutiones de mactatione animalium, de cibis ob corruptionem aliquam interdictis, adipe, rebus mixtis; de libamine vini, ejusque vaſibus; de idololatria, uſura aliisque idololatrarum conſuetudinibus; de muliere menſtruata & balneis; de votis & juramentis; de honore parentum & præceptorum; de ſtudioſis Legis ejusque doctrina; de eleemoſynis; de circumciſione & proſelytis; de libro Legis, ſchedisque poſtibus januarum infigendis; de aſſervandis & dimittendis avibus in nido repertis; de præputio, ſive fructu tribus a plantatione annis naſcente, ut & de primogenitis animalium purorum & impurorum; tandem de excommunicationibus ipſis Nidui & Cherem dictis; de viſitationibus & medicamentis ægrorum; de laceratione veſtium, luctu, ſepulcro aliisque impuritatibus proponuntur. Tertiam

tiam partem אבן עזר *lapidem auxilii* appellarunt, in eaque omnia jura matrimonialia, ſponſalia, inſtrumenta dotalia, libellum repudii, extractionem calcei in caſu viduæ a mariti defuncti fratre in matrimonium non ductæ, leviratum, uxorem ad ſcortationem declinantem, &c. concernentia congeſſerunt. Quarta denique parte, quam occaſione Exod. XXVIII, 15 חשן משפט *pectorale judicii* nominant, judicia ad forum ſpectantia comprehenduntur. In hac prolixe de judicibus, teſtibus, contractibus, mutui datione, debiti exactione, hypothecis, fidejuſſoribus, emtione, venditione, oppignoratione, ſociorum juribus, terminorum poſitione, mandato procuratorio, donis, hæreditate, tutoribus, depoſitis, furto, damnisque illatis; de pœnis; de vulneratione & homicidio aliisque hujus generis agitur. Tempus, quo primum hic liber conſcriptus eſt, ex partis primæ num. 428 fol. 203 col. 4 innoteſcit. Currebat tunc annus mundi 5100 qui eſt Chriſti 1340, quamvis non deſint, qui eum citius A. M. 5090 Chriſti 1330 ab autore ſupra adducto in Hiſpania collectum fuiſſe affirment. Ab illo tempore diverſis in locis, ut Bartoloccius Part. IV Biblioth. M. Rabbin. p. 839 annotavit, typis excuſus eſt, præter eas tamen alias quoque editiones proſtare R. Sabbathai in Siphthe Jeſchenim col. 26 obſervavit. Eas vero omnes, imprimis ultimam Cracovienſem & Venetam, in quibus præter ſphalmata multæ quoque allegationes falſæ irrepſerant, hæc Berolinenſis communi Judæorum ſuffragio multum antecellit, quod ſumma cura & ſtudio R. Wolff Mirels & R. D. Zoreph, qui correctorum munere functi ſunt, charta munda & typis elegantiſſimis recuſa ſit.

LE PITTURE ANTICHE &c.

h. e.

PICTURÆ ANTIQUÆ CRYPTARUM ROMANArum & ſepulchri Naſoniorum, delineatæ atque inciſæ ad prototyporum veterum ſimilitudinem a PETRO SANCTO BARTOLO & FRANCISCO BARTOLO, ejus filio; deſcriptæ vero atque illuſtratæ a JO. PETRO BEL-

Digitized by Google

BELLORIO & MICHAELE ANGELO CAUSEO DE LA CHAUSSE.

Romæ, in typographeo novo Cajetani de Zenobiis, 1706, in fol.
Conſtat plagulis 18, fig. æn. 75.

MEnſe Septembri ſuperioris anni ſcenæ literatiæ expoſuimus feſtivam copiam elegantiorum ſtatuarum a beata illa & cultiore rei Romanæ ætate maximam partem ſuperſtitum. Ecce aliud in præſenti idque non ignobilius antiquitatum examen, quod eo pluris æſtimaveris, quo pauciora ſuperant hodie veteſtæ Graphices ſeu Pictoriæ artis, illaque evanida fere aut in urbe hinc illinc occultata veſtigia, ut oculis advenarum tantum non penitus ſubducantur. Et tamen ea fuit veteris penicilli majeſtas, ea coloribus præſertim aqua dilutis pingendi perfectio, ut Raphaeli Urbinati, hodiernæ Picturæ reſtauratori & principi, nec non Julio Romano, Polydoro & Joanni Utinenſi thermarum Titi & Trajani, itemque villæ Tiburtinæ Adriani pictæ parietinæ in exemplum ceſſerint, ad quod ingenii ſui felicitatem & ſolertiam imitando conformarent. Hic quidem æreis ſaltem laminis, ſed pulcerrime expreſſa, ſeſe offerunt figurata illa monimenta, at quæ mox adjiciuntur doctiſſimorum Virorum, Bellorii & Cauſei, commentatiunculæ, ſatis perſpicue oſtendunt, quibus coloribus uſi fuerint in ſingulis priſci illi artifices, quidve ibi adumbrare voluerint. De triplici vero claſſe, in quam totum opus diviſum eſt, mediam ſepulchri Naſoniani in via Flaminia ſiti picturas continentem, conſulto præteribimus, ut quæ jam ab A. 1680 vulgatæ ſint, ac deinde in Theſauri Antiquitatum Romanarum Græviani Tom. XII una cum explicationibus Bellorii a Clariſſ. Kuſtero civitate Latina donatis migraverint omnes, adeoque neminem modo lateant eruditorum. Ex reliquis duabus primam hac vice percurremus, cum in altera varia habeantur alibi jam ab ingenioſiſſimo Bartolo producta. In illa autem honeſtiſſimo loco eminet hiſtoria Coriolani Veturiæ matris precibus deliniti. Succedit Apollo laureatus cum lyra, ſtans in templo rotundo, isque e teſſellato opere. Tum in conſpectum veniunt nativitas Ado-

nidis ex ſtipite Myrrhæ editi, qui Veneri a Nympha in genua procumbente offertur, idem inter duas bacchantes medius, tres Gratiæ ſeu Nymphæ choream agentes, Adonis venatum abiturus, ſed a Venere miniſterio vetulæ retentus, Flora alata, Aurora, quam Horarum una præcedit, Fauſtinæ junioris apotheoſis, quæ omnia in Exquiliis prope Amphitheatrum eruderata fuerunt. Regia Apollinis hinc aperitur, ſub Eminentiſſ. Cardinalis Spinolæ auſpiciis nuper publicata, digna omnino, quæ hic in
TAB. VI. Tab. VI oculos noſtros paululum detineat. Tria nimirum ibi templa ſpectantur, quorum 1 præcipuum columnis ordinis Corinthiaci ſuperbit, tripodeque ornatum cernitur, e regione obeliſci, cui alius tripus in ſummitate ſuper impoſitus, lyraque alligata eſt. Singula iſta Apollinis ſeu Solis ſymbola eſſe, nemo facile ignorabit. Effigiem porro 2 ſphyngis Ægyptiacæ hoc innuere vult Cauſeus, res religioſas haud ſecus ſub myſteriis involvi, aut a vulgo intelligi debere, ac ſphyngis Thebanæ ænigmata. Plurimam vero laurum pone templum virentem hujus loci potiſſimum eſſe, utpote Apollini ſacram, nullam habet dubium. 3 Mulierem ſtolatam autem, quæ in una templi facie exſculpta apparet, Pythiam Sacerdotem aut Muſarum quandam Phœbi comitem; 4 figuram chlamydatam cum jaculo Apollinem ipſum: ac denique 5 alteram ſub ſpecie Termini Dianam viarum præſidem interpretatur. Lacum, ad cujus ripam ſedet 6 piſcator, quæque regiam hanc ita circumfluit, ut nonniſi unicum acceſſum per templum modo dictum ſinat, id monere credit, hoſpitem prius ad cultum Numini hujus loci exhibendum obſtrictum eſſe, quam hic commorari velit; vel Philoſophiæ ſolidiſſimum eſſe fundamentum Religionem, & antequam naturæ arcana inquirere quis præſumat, neceſſe utique eſſe, ut horum autorem venerari diſcat. Id quod 7 Philoſophus ſtola & pallio amictus obſervare videatur, quippe qui ſummam modeſtiam præ ſe ferens templum introeat, a porta ſtatim Numen adorans. Præterea lacum alludere putat ad opinionem Thaletis aliorumque Philoſophorum, aquam principium omnium rerum ſtatuentium: piſcatorem vero ad Mileſios illos, qui tabulam auream Thaleti primum oblatam, ſed

Solo-

Digitized by Google

Solonis juſſu Apollini deinceps dedicatam reti ceperant; vel etiam ad alium piſcatorem, qui juxta Athenæi aſſertum & morem antiquum piſci inſidiatur, ut eo propitium ſibi reddat Apollinem. Sed quod hermæ quadratæ aptatum ſit 8 caput informe, Priapum ſignificare, eundem ſcilicet ex Ægyptiorum doctrina cum Sole, & idcirco forte ad crepidinem lacus poſitum, ut indigitaret, minus ſufficere ad generationem rerum aquam, ſed in humido maxime calore opus eſſe. Alterius 9 templi faciem ab utroque latere qui ornant, 10 duos leones ſymbolum Solis eſſe iterum contendit; e contra quatuor vaſa frontem templi prementia quatuor elementa denotare, eamque ob cauſam templo Solis addita, ut elementa tanquam principia corporum mixtorum benignum Solis influxum, quo cuncta animentur, appetere debere conſtet. Rotundam inſuper templi figuram curſum Solis circularem, & viginti quatuor feneſtras, quarum hic in hemicyclo duodecim numerentur, totidem diei horas inſignire exiſtimat. Tandem 12 portam quinque gradibus munitam ad antrum Pythiæ forte ducere conjicit; 13 velum autem quod ex oppoſito 14 templi tertii protenditur, arcendæ pluviæ aut calori Solis comparatum eſſe, vel ut indicio ſit, Philoſophiam ceterasque ſcientias ſub Religionis umbra ſollicite abſcondi oportere. Veniunt jam ſacra Eleuſinia, tum majora tum minora, duabus Tabulis repræſentata. Quanquam minime diſſimulat Noſter, myſticam potius educationem Bacchi a Nonno in Dionyſiacis deſcriptam in earum priore Celeberr. Bianchino agnoſci. Proxime iſta excipit Nympheum Barberinum, cui Holſtenius eruditam facem quondam prætulit; pictura item e cameræ cujusdam fornice, quam ſolutioni ſtipendiorum militarium inſerviiſſe judicat Cauſſeus. At enim vero, quod nunc producit marmor anaglyphum, M. Antonium ſub habitu Bacchi exhibens, una cum novem pavimentis muſivo ac vermiculato opere variegatis, ad picturas quidem haud pertinere fatetur, verum tamen quia colorum ibi deprehendatur nonnulla diverſitas, nec minor artis elegantia, locum eis hic denegare merito noluit.

INSTITUTIONES MEDICÆ IN USUS ANNUÆ Exercitationis domeſticos digeſtæ ab HERMANNO BOERHAAVE.

Lugduni Batavorum, apud Joannem van der Linden, P. & F. 1708, 8.

Conſtat 11 plagul.

LIneas ducit præſens libellus, intra quas annuus Clariſſimo Autori cum Auditoribus ſuis hactenus definiebatur labor. Brevibus ſcilicet Theſibus ſingulas complectitur Medicinæ partes. In *Phyſiologia* quidem juxta principia Neotericorum Mechanica poſt chylificationem & reliquas, quas ſub ſe comprehendit, functiones, ſanguificationem, ſpirituum animalium elaborationem, lienis, hepatis, renum, veſicæ & muſculorum functionem, nutritionem, ſenſuum theoriam & generationis negotium explanat. In *Pathologia*, expoſita morbi natura, hujus differentias, ætiologiam & ſymptomatologiam tradit. In *Semiotica* ſigna ſanitatis optimæ generalia & ſpecialia, ſigna morborum, in ſpecie pulſum arteriæ, reſpirationem & urinam ut ſigna explicat. In *Hygiene*, ut ſanitas præſens conſervanda, morbi præcavendi, & vita ad longævitatem diſponenda ſit, edocet. In *Thempeutica* vitam conſervandi, cauſas morbi, morbum ipſum ejusque effectus in ægris tollendi rationem injungit. Speciminis loco Axiomata de Methodo medendi ab Autore Clariſſimo ſuppeditata communicabimus. 1 Quodcunque in ægro indicat, ſui vel conſervationem vel ablationem petit. 2 Quicquid in ægro deprehenditur ſecundum naturam, id ſui conſervationem ſemper indicat. 3 Quicquid in ægro deprehenditur contra naturam, id ſui ablationem indicat. 4 Cauſa morbos per remedia curans vita eſt, & ſingularis cuique ſua temperies, hac deficiente iners medela. 5 Ergo ubi vitalis & alia quæcunque indicatio æque urget, priori ſatisfaciendum. 6 Ubi impar indicatio, urgenti ſatisfaciendum. 7 Natura conſuetis gaudet, infueta ægre fert. 8 Juvantia & nocentia præcipue indicant. 9 Contraria contrariis tollenda, ſimilibus conſervanda ſimilia. 10 Iis conſtat, quibus nutrimur,

Digitized by Google

mur, corpus. 11 In maximis malis ſumma cito & ſemel remedia danda. 12 In mitiore malo ſenſim & repetendo lenia remedia danda.

THE GENERAL HISTORY OF ENGLAND, &c.

i. e.

HISTORIA ANGLIÆ GENERALIS, TAM ECCLESIASTICA, quam Civilis, Eduardorum I, II & III & Richardi II regimen complexa &c. una cum Appendice, in qua argumenta pro & contra Communium in Parliamento Anglicano antiquitatem afferuntur. Volumen III. Auctore JACOBO TYRRELL, Armigero.

Londini, apud W. Royers, 1704, fol.

Alph. 15.

De Primo & Secundo Operis hujus Volumine in Actis A. 1697 p. 399 ſq. & A. 1703 p. 312 ſq. abunde dictum eſt. Nunc par eſt, ut Tertii quoque, paulo ſerius, quam par erat, ad nos perlati, & in duas Partes diviſi, mentionem faciamus, cui Autor Cl. non tantum Præfationem & Introductionem præmiſit, verum & Appendicem lectu digniſſimam ſubjecit. In Præfatione more ſuo ſubſidia indicat, quibus in concinnanda hac hiſtoriæ parte, quæ Eduardorum I, II & III nec non Richardi II vitas complectitur, uſus eſt. Primum in Eduardi I hiſtoria adhibuit Matthæum Weſtmonaſterienſem, cujus & *Flores Hiſtoriarum* editos, & Chronica MSpta Abbatiarum Weſtmonaſterienſis, Norvicenſis & Roffenſis diligenter conſuluit. Hinc ejus continuatore Thoma Walſinghamo uſus eſt, qui quidem & ipſe hiſtoriam Eduardi I tradit, nec non Thoma Wikes & aliis, quorum in Secundo etiam Volumine meminit, tum iis, quæ Henricus de Knyghton in *Imaginibus Hiſtoriarum* ſumma induſtria collegit. Præterea in ordinanda temporum ratione Ranulphi Higdeni *Polychronicon* diligenter in conſilium adhibuit, quo nemo alius in annis conſignandis accuratior; & hos

primos fuiſſe Annales autumat, qui usque ad A. 1301 a Joanne Treviſa translati (Latine enim liber integer non proſtat) Anglica lingua prodierint. E Manuſcriptis porro in hiſtoria Eduardi I adhibuit præter *Anonymi Chronicon* in Cottoniana, quod perperam Gualtero Coventrienſi adſcribitur, *Chronicon Joannis de London*, unde plura Matthæus Weſtmonaſterienſis transſcripſit, & Joannis de Eversden *Seriem Temporum*, quem utrumque librum Bibliotheca Officii Heraldici aſſervat: ut Gualtheri Hemingford Chronici partem ſecundam (primam enim publicavit Cl. Gale) Adami de Murimuthe, Nicolai Trivet & Anonymorum Chronica alia MS. taceamus. Imprimis vero res inter Anglos Scotosque illa ætate geſtas in Chronico Monaſterii Lanercoſt, quod in Cumbria eſt, exacte adeo deſcriptas teſtatur Noſter, ut monachos in recondito hoc Angliæ angulo rerum publice geſtarum notitiam nanciſci potuiſſe tam exquiſitam miretur. In hiſtoria Eduardi II præter enarratos Thoma de la More in *Vitæ* hujus Regis antehac edita, quem fatetur tamen ei plus juſto addictum, & Joannis Trocklow *Annales* MS. conſuluit; ſed multo pluribus ſubſidiis uſus eſt in hiſtoria Eduardi III, ubi multum ei uſum præſtitit *Scala Chronicon* MS. auctore Le Grey, cui *Scala* titulum fecit Auctor, quod quaſi per gradus in priſtina tempora adſcenderit, nec non Roberti Averbury *Hiſtoria rerum Eduardi III*, MS. quæ ſi ad mortem Regis hujus pertingeret, ceteris omnibus præferenda eſſet. Quantum ad Jo. Froiſſartum, quem in rebus foris geſtis non immerito Noſter teſtem admiſit, quippe in aulis Principum ejus ætatis probe verſatum & uſum inprimis privatorum Commentariis, quod ex circumſtantiis præter neceſſitatem paſſim admixtis, dialogis item & orationibus vulgari ſtylo expreſſis pateat, eum tamen in rebus in Anglia geſtis minime admittit, quod plura afferat, quæ a nullo alio Scriptore tradita fabulas ſapiant, obſervatque, Froiſſartum ubique fere rebus pulcre in bello geſtis amatoria immiſcere. In actis publicis hujus Regni, præter ea, quæ e D. Brady Hiſtoriarum Angliæ Volumine poſtremo mutuatus eſt, multa debet Wilhelmo Petito, qui cimelia Turris Londinenſis liberaliter cum Noſtro communicavit. Nec pauca fa-

ca fatetur ſe ex Joſuæ Barnes Vita hujus Regis deprompſiſſe, a quo tamen & ſubinde diſcedit. In Richardi II hiſtoria cum præter Henricum Knyghton, quem plura ſcripſiſſe probat, quam quæ ad nos pervenere, & Th. Walſinghamum pauca exſtarent, ex Fabiani Chronicis & Polydoro Virgilio nonnulla mutuatus eſt, & quæ coævus Scriptor Gallicus manuſcripta reliquit, non exiguo fructu conſuluit. Ceterum quæ in Eccleſia quoque hoc temporis intervallo, hoc eſt, ab anno 1272 usque ad annum 1399 geſta ſunt, non omiſit, & imprimis Joannis Wicleffi doctrinam & fata diligenter expendit. Prætermittimus, quæ Auctor in eadem Præfatione P. d'Orleans, qui in Hiſtoria Converſionum Angliæ Gallice ſcripta Boethium fere tantum & Froiſſartum incautius ſequitur, errata obſervat: ab eo enim libro ut diligenter ſibi caveant Lectores, Noſter jam tum in Præfatione Secundi Voluminis graviter monuit.

In Introductione, quæ poſt Præfationem inſeritur, more ſuo formam regiminis, qualis eo temporis intervallo fuit, quod hoc Volumine complectitur, expendit. Conſtat vero eos, qui Parliamenti antiquitatem oppugnant, ut nullis limitibus circumſcriptos Angliæ Reges aſſerant, anno Regni Henrici III quadrageſimo nono Communes primum ad Parliamentum admiſſos fuiſſe fateri, quo tempore Rex cum omni familia in poteſtate fuerit rebellium ſubditorum, quibus ſuperatis, dominatum libere exercuerit. Hinc demum anno decimo octavo regiminis Eduardi I milites Comitatuum *(Knights of Shires)* & quadriennio poſt Civitatum delegatos & municipes ſenatui Regni adſcriptos, eoque ſtatum Regni Anglicani mire mutatum fuiſſe probat. De his Auctor in Appendice ad hunc Tomum accurate & copioſe diſſerit, cum Introductionis modus longam disquiſitionem ferre neutiquam videatur. Sed plures in hac viciſſitudines enarrat. Nimirum & conſiliarios Regios ſub Eduardo I ad ſenatum Regni vocatos eſſe docet, quorum tamen auctoritas paulatim fuerit imminuta, donec ſub Eduardo III peculiarem velut ſenatum conſtituerint, ſub nomine Cameræ ſtellatæ. At aucta eorum ab Henrico VII auctoritas ita poſtea crevit, ut inviſa Anglis eſſet, unde facta nova anno regiminis decimo

ſexto

ſexto Caroli I conſtitutione, ſenatus hic plane ſublatus eſt. Cœpit & poſtremis annis Eduardi III mos Communium accuſandi Proceres coram Paribus Regni, qui deinde regnante imprimis Richardo II invaluit. Ut taceamus porro, quæ de Baronum diverſitate, ut & de valore auri, quem triplo majorem illo quam hoc tempore fuiſſe notat, accurate Noſter tradit, dominium directum Regum Angliæ in Scotiam fuſius expendit, quod Eduardo I competere publico diplomate falſi ſint, quotquot eo regnate de Scotiæ Regno inter ſe contendebant, dequorum lite etiam arbitrium Eduardo permittebatur. Quare Joannes Baliolus homagium præſtare non detrectavit, & quamvis, cum æmulus ejus Bruſſius ſuperior eſſet, Angli aliis bellis detenti jure ſuo uſi non fuerint, & Eduardus III minorennis Scotis inſtrumentum homagii a Baliolo præſtiti reddiderit, idem tamen majorennis factus antea geſta reſcidit. At tum quoque prævalentibus Scotis, nunquam ex eo tempore Angli a Scotis homagium poſtulaſſe deprehenduntur, tandemque hæc lis plane ſublata, cum Jacobus VI Angliæ ſceptra capeſſeret. Demum quantum ad ſtatum Eccleſiæ, de eo quoque Auctor noſter tradit, obſervatque non Epiſcopos tantum, verum & Diaconos atque Archi-Diaconos ſub Eduardo I ad parliamentum invitatos fuiſſe, ideo imprimis, ut & ipſi afflictis rebus ſubvenirent, cujus rei hodienum indicium exſtare probat. De Pontifice vero, qui pro lubitu Epiſcopatus Angliæ Gallis Italisve concedebat, ſæpe graviter queſtos in Regni ſenatu Anglos fuiſſe, legesque tuliſſe, ne quis ſine conſenſu Regis poſſet ad Epiſcopatum adſpirare, pluribus docet Noſter, tandemque ut paulatim penſio annua mille marcarum Romam ad Pontificem mitti deſierit, luculenter oſtendit. De ipſo opere, in quo eandem, quem antea, methodum ſervat, & prolixa Appendice, ubi inquirit, quo tempore Communes in ſenatu Regni aſſidere cœperint, plura referre inſtituti noſtri ratio non patitur.

ADOLPHI CLARMUNDI EXERCITATIO Hiſtorico-critica de præcipuis Topicorum Explanatoribus.

Lipſiæ,

Lipſiæ, apud Davidem Lauer, 1708, 8.
Plag. 5.

Auctor hic perſonam *Adolphi Clarmundi* indutus iam varia ingenii ſui monimenta in publicum emiſit, & cum Orbe litterario non invitus communicavit. Vocatur is vero nomine Joannes Chriſtopherus Rudigerus, qui litterarum ſtudia Vitebergæ excoluit, doctore inprimis celeberrimo Schurzfleiſchio, nuper eheu! defuncto, uſus. Hactenus clariſſimorum in re litteraria virorum Vitas Germanico idiomate expoſuit, cujus operis ſeptimum nunc Volumen proſtat: tum brevem ac ſuccinctam ad Hiſtoriam Eccleſiæ Introductionem edidit, denique vitam Guil. Erneſti Tentzelii extemporaria Diſſertatione proſecutus eſt, ac plura molitur, quæ ad Hiſtoriam Eccl. ornandam imprimis ſpectant. Noviſſimum, quod præ manibus habemus, opuſculum ipſius de Locorum Topicorum Explanatoribus conſcriptum eſt. Nihil enim operæ in eo luſurum ſe exiſtimavit, cum doctrina Topica litterarum ſtudiis multum conducat, & veram facilemque inveniendi viam oſtendat. Itaque auctor a veteribus Topicorum explanatoribus auſpicium faciens, Ariſtotelem primum hujus doctrinæ inventorem commemorat, dicitque, eum bene quidem commentatum eſſe in hanc doctrinam, ſed obſcure paululum ac nullo ordine: tum Cicero ſequitur, qui planius quidem hæc tractaverit, ſed ea omnia ad jurisprudentiæ interpretem ſolum pertinere. Poſt Ciceronem Rhetores Theon & Hermogenes producuntur, ſed qui nihil ultra Ariſtotelem ſapiunt. Tum recentiores commentatores ordine ſuo adferuntur, Agricola, Raim. Lullus, Ramus & qui ex ſchola hujus prodierunt, Georgius Valla, Gerardus Bucoldianus, Carreas, Sturmius, Dreſſerus, Thilo, Cauſſinus, Melchior de la Cerda, Martinus de Cygne, Carolus Paiot, Buchnerus, Jac. Saurius, Chriſtianus Weiſius, Jungius, Hæreckerus, Schraderus, Donati, Jo. Georgius Neumannus, Buchnerus, Morhofius, Auguſtus Boſius, Hubnerus, Groſſerus, Thomaſius, Titius aliique, de quorum conatibus atque ſcriptis Auctor tum ex ſuo tum aliorum ingenio judicat. Denique plurimorum horum commentatorum vitas breviter carptimque adnectit.

NOVA LITTERARIA.

EDidit ſuperiori anno in Belgio *Petrus Joncourtius*, Eccleſiæ Wallonicæ, quæ Hagæ Comitis convenit, Concionator Gallus, quamvis ſuppreſſo ſuo nomine, Gallica lingua quosdam *Dialogos de diverſa Scripturam S. explicandi & concionandi methodo eorum, qui in Fœderato Belgio Coccejanorum & Voetianorum nomine vulgo appellantur*; quem librum Amſtelodami prodeuntem alius ejusdem Autoris ibidem impreſſus & *Novorum Dialogorum* titulo inſignitus mox ſecutus eſt. In his Dialogis, qui Belgico quoque idiomate poſtea lucem adſpexerunt, cum Autor inimico plerumque dicendi genere uſus, Coccejum cum ſectatoribus ſuis acerbius verbisque aſperioribus traduxerit, ipſique præter alia vitia methodi neglectum, ingenii hebetudinem, novitatis pruritum & maxime τυπομανίαν quandam tribuerit, non defuerunt plures, qui ex partibus Cocceji ſtantes *Joncourtium* iterum perſtringere ipſique varios libellos opponere non dubitarunt. Ut enim taceamus, ſtatim poſt editionem priorum Dialogorum *Anonymi Defenſionem Cocceji ejusque doctrinæ* Gallice primum, deinde Belgice quoque prodiiſſe, complures alii, interque eos Theologi Belgarum clariſſimi, huic Coccejanorum hoſti infenſiſſimo ſcriptis reſtiterunt. Nominamus ex iis hos, qui ad manus noſtras pervenerunt; ſcilicet Autorem, qui ſub perſona *Neophili Alethei* Hagæ Comitum tractatum Gallicum hoc ſub rubro A. 1707 prodire fecit: *Le Chef des Moqueurs demasqué*, quem hoc ipſo anno in Belgicam quoque linguam translatum novimus; *Salomonem van Til*, Theologiæ Doctorem, ejusdemque Facultatis in alma Lugdunenſium Academia Profeſſorem, cujus *Antidotum viperinis morſibus D. J. oppoſitum* eodem anno 1707 Lugduni Batavorum fuit emiſſum; *Joannem d' Outrein*, Eccleſiæ Miniſtrum atque Profeſſorem Dordracenum, qui evulgavit Epiſtolam Belgica lingua conſcriptam, cui titulus eſt: *Brief aan een Vriend nopens het Boek van Mr. Joncourt, benevens een noodig Voorberigt*, Amſtelodamī A. 1707; & denique *Joannem Braunium*, Theologum Groningenſem, qui Amſtelodami A. 1708 imprimi curavit: *Avertiſſement neceſſaire aux Egliſes touchant le genie de Joncourt* &c. quorum ſcriptis illud

lud jungimus nuper modo nobis transmiſſum, quod unica plagula conſtat titulumque habet: *Jok en Ernſt, of korte Samenſpraak over Mr. Joncourt en ſyne Voor en Tegensprekers*, Amſtelodami 1708. Ceterum tot adverſariis impugnatus *Joncourtius* non penitus obmutuit. Præterquam enim, quod Defenſionem Cocceji, quam ſupra memoravimus, in novis, quos edidit, Dialogis refellere ſtuduit, Joanni d'Outrein imprimis *Lettre de plainte* ſive Epiſtolam oppoſuit, Hagæ Comitum 1708 editam, in qua de injuria ſibi facta conqueritur. Cum tamen in illa ſugillaverit *Petrum Hamerum* ob ſententias, quas in libro: *Nederlands Wonder-Jaer van 1702* propoſuerat, vindicias is ſcripſit in Epiſtola Gallica, cujus hic titulus: *Lettre a N. N. contenant le plan des defenſes contre les Aſſauts, qu' a fait Mr. Joncourt*, Hagæ Com. 1708. Non omittenda denique eſt Joncourtii Epiſtola Gallica, quam ad eccleſias Wallonicas Belgii ſcripſit, Hagæ Comitum A. 1708 edita, utpote in qua non tantum eorum rationem reddit, quæ in ultima Synodo Noviomagenſi in cauſa ſua geſta fuerunt, ſed præterea ſententiam Synodi, nec non retractationem ſuam juxta hanc Synodi ſententiam exhibet. Hæc de controverſia Joncourtiana, quæ hactenus in Belgio non minimas turbas excitavit, Lectores noſtros ignorare noluimus. Ipſa enim horum Operum recenſione, in tanta imprimis optimorum librorum recens editorum copia, ſuperſedere nos poſſe exiſtimamus.

Comparuit ab aliquo tempore liber Pariſiis ſub tit. *Traité de la puiſſance eccleſiaſtique & temporelle*, in 8, quem fama eſt a doctiſſimo Dupinio ſcriptum, quanquam nec impreſſionis locus, nec typographi, nedum Auctoris, nomen additum ſit. In eo vero eſt Auctor, ut probet, ſupremam poteſtatem tum eccleſiaſticam tum temporalem eſſe penes ſolum Pontificem Romanum, atque illam quidem ipſius nomine exerceri a primatibus Eccleſiæ, Archi-Epiſcopis, Epiſcopis, Patriarchis aliisque, hanc vero ab Imperatoribus, Regibus & Principibus, vices ſummi Pontificis gerentibus. At cum juribus Eccleſiæ Gallicanæ imprimis liber adverſetur, dubium non eſt eum Parliamenti Gallicani decreto damnatum iri. Nec placuit idem mo-

derno Pontifici Clementi XI, qui ipſe cenſuram ejus, quæ alias Congregationi S. Officii permitti ſolet, in ſe ſuſcepit, eumque Bulla acerrimis & inſolitis fere formulis concepta nuper admodum damnavit. Proſtat & Caroli Antonii de Manentibus *Tractatus de Poteſtate Jurisdictionis, ſeu de Regimine animarum, ac de jurisdictione contentioſa, an & quomodo Prælatis inferioribus ex privilegio, vel præſcriptione competere valeat?* Romæ, apud Franc. Gonzagam, 1707, 4.

Ibidem prodiit ſuperiori anno Pars ſecunda libri: *Gemme antiche, figurate, date in luce dà Domenico de Roſſi colle ſpoſizzioni dà Paolo Aleſſandro Maffei*, in 4. & jam tertiam quoque Partem impreſſam eſſe, Illuſtris MAGLIABECHIUS nobis nuntiavit, unde integrum opus, quod quatuor Partibus conſtabit, brevi proditurum e prelo ſperamus. Recudit & Michael Angelus Cauſeus de la Chauſſe *Romanum Muſeum*, Romæ 1707, f. idque paſſim novis figuris ornavit atque auxit, ut adeo hæc editio non tantum primæ, quæ ib. 1690, f. prodiit, verum & Gallicæ verſioni, 1706 f. editæ, longe præferenda ſit. Mutinæ hoc anno Ludov. Ant. Muratorius edidit *Introduzzione alle Paci private*, in 8, cui Speronis Speroni de duello & Jo. Baptiſtæ Pignæ de pace Diſſertationes ineditæ acceſſere. Venetiis Hieronymus Albrizzi hoc anno Tomum ſextum Diarii Eruditorum ſub t. *La Galleria di Minerva*, in fol. edere cœpit, in quo ſi ſelectus paulo major adhiberetur, majori quoque plauſu illud excepturi eſſent eruditi.

In Gallia vero Renatus Joſephus Tournemine, e Soc. Jeſu, opitulantibus Collegis ſui ordinis aliis non ſine laude urget adhuc Diarium Trevoltienſe, quamvis illud Amſtelodami inde a Menſe Julio anni 1705, neſcimus, qua de cauſa, recuſum haud fuerit. Præterea libelli nonnulli haud ita pridem Pariſiis prodiere, qualis eſt: *Une Epitre en Vers d'un Pere a ſon Fils ſur la Peinture*, cujus auctor Coypel, Ducis Aurelianenſis Pictor primarius, hoc ipſo Artis Poeticæ non minus, quam Pictoriæ ſpecimen perelegans dedit. Proſtat & aliud opuſculum, ſub t. *Les Poetes en debauche*, quo Auctor res a Gallis ſuperiori anno feliciter geſtas verſu heroico celebrat, additis ſub finem quatuor emblema

blematibus. Horum primum Solem repræſentat, qui quamvis pluribus obſeptus nubibus, parhelion efformat cum epigraphe: FRUSTRA OBSTANT, quo ad Regem Galliæ reſpicitur, Philippum nepotem tuentem. Secundum, quo nativitas Ducis Britanniæ celebratur, Solem pariter exhibet, radios in caulem projicientem, e quo tria lilia progerminant, quorum primum flore integro, alterum ſemiaperto, tertium clauſo conſpicitur, additis verbis: PERGUNT HOC SIDERE NASCI. Tertium, quod ad Philippum ſpectat, aucupem ſiſtit altera manu illicem avem, altera catapultam tenentem, cum lemmate: OU LA FORCE, OU L' ADRESSE. Quartum, quo Aſturiæ Principis nativitas indicatur, margaritam pulcerrimam depingit, cum verbis: C' EST POUR UNE COURONNE. His addimus denique non inelegans Epitaphium Celeb. Mabillonii, nudius tertius Remis e Gallia nobis transmiſſum:

IMMORTALI MEMORIÆ
CLARISSIMI AC RELIGIOSISSIMI VIRI
JOANNIS MABILLONII
EPITAPHIUM.

Sub hoc lapide ſepultus jacet, cujus memoria in oblivione nunquam jacebit, JOANNES MABILLONIUS. *Suos natales* Campaniæ *debet, ejus natalibus* Campania *ſuum decus. Sortitus eſt animam bonam, & cum ætate adolevit præclara ingenii virtutisque indoles. Vix ephebus, Aris initiatur; adultus ſolitudini; jam tum latebras quæritans, qui nunquam potuit latere. Domino militaturus, in Benedictinorum Sancti* Mauri *Congregatione nomen dedit, tanto nomine nobilitanda. Ibi ſub modio jam tum ardere cœpit, qui quondam ſupra candelabrum poſitus, futurus erat in domo Domini lucerna ardens & lucens. Precibus doctisque operibus diurnas nocturnasque horas dividens, Aſceta Litteratus, totum ſe Virtuti dedidit, totum ſe Litteris abdidit; ratus licere & Aſcetis*

esse Litteratis. Virtutes omnes diligentissime coluit, & in singulis eminere visus est. Principem tamen locum obtinuere paupertatis amor, lenitas morum, religiosa humilitas: virtutes, quas non infecit, quæ inflat, scientia, quas perfecit quæ ædificat charitas. Christi paupertate affatim locuples, victum ac vestitum divitias Christianorum existimavit. Docilis pauperiem pati, ut annuum ex Regio Ærario beneficium acciperet, a supremo Ærarii Præfecto nunquam potuit adduci. Questu illiberali Liberalium Artium dignitatem ledere noluit Litterarum cultor: sub Christo paupere divitias erubuit Religionis amator, parvo dives, & parvi ducens perituras opes, carius venales, dum paupertatis emuntur dispendio. Omnium hominum sibi conciliavit animos hominum mitissimus. In ipsis etiam Litterariis disceptationibus, quas plurimas cum Viris Clarissimis habuit, nemini asper, neminem læsit, etiam læsus. In hujuscemodi concertationibus scribentem incitabat Veritas, certantem moderabatur Lenitas, vincentem coronabat Charitas, coronatum ornabat Humilitas. Hac singulari morum suavitate devinciebat amicos, leniebat invidos. Ut debitæ tantis virtutibus gloriæ sese subduceret, eas humilitati tegendas commisit, simul & servandas. Ceteris testibus, nemo major; se ipso judice, nemo minor: eo clarior, quo sibi vilior. Cœlestis gloriæ cupidus, mundanam sprevit meliore ambitu; & ut Deum solum mereretur habere mercedem magnam nimis; respuit hominum plausus, mercedem, quam dare solent homines, vani vanam. Nullum in Claustro tenuit dignitatis gradum, omnes meruit: mereri pulcrius putavit, quam adipisci, & subesse, quam præesse, tutius. Alienis non indigebat ornamentis, Vir propria virtute, omniumque hominum existimatione ornatissimus. Cum Virtutum studiis studia Litterarum conjunxit,

junxit, ut alterno fœdere mutuisque officiis ſcientia pietatem, pietas ſcientiam adjuvaret. Quæ prima illi fuere ſtudiorum elementa, prima itidem habuit pietatis alimenta, opera Doctoris melliflui. *His emendandis dum iterato labore incumbit, cordis cellulis melleum infundit opus; unde ſimiles* Bernardo *trahit mores, melliſluos. Ipſo Reſtauratore* Sanctorum Acta *reviviſcunt, quorum dum facta ſcribit, ſequitur & exempla, illorum faſtis olim adſcribendus. Operibus opera ſuccedunt, & alii ex aliis nectuntur labores. Sepultam ſcribendi artem ſuſcitat, obliteratas reſtituit litteras, antiquatos renovat apices, abrogatas recudit ſcripturarum formulas; & ingens illud condit* Diplomaticum *opus, rei litterariæ miraculum, quod docti ſtupent & indocti, monumentum ære perennius. In reconditiore Litteratura verſatiſſimus, vetuſtis dat novitatem, novis auctoritattm, obſoletis nitorem, neglectis pretium, obſcuris lucem, faſtiditis gratiam, dubiis fidem. Sæculo doctiſſimorum Virorum feraci, præcellenti inter Eruditos eruditione conſpicuus, juſſu* LUDOVICI MAGNI, *Regiisque ſumtibus, auctore Clariſſimo* Colberto, *Generali Ærarii Moderatore, Germaniam peragrat. Auſpice Illuſtriſſimo* C. M. Tellerio, *Remorum Archiepiſcopo, Italiam ſubinde perluſtrat; publicas ac privatas ſcrutatur bibliothecas, muſeorum rimatur angulos, latentes effodit opes, veterum theſauros transmittit poſteris; & ad totius Reipublicæ Litterariæ commodum, comparatis ad tria fere millia Manuſcriptis codicibus Regiam bibliothecam auget & ditat. Ex obſitis ſitu & pulvere membranis, ex corroſis marmorum inſcriptionibus, ex inciſis in ære, ſed tempore exeſis monumentis, multiplex exoritur Litterarum ſeges, varia promitur Librorum ſupellex, mira exſurgit* Actorum, Annalium,

um, Analectorum *moles. Tam ſolerti obſtetricante manu, præterita retro ſæcula renaſcuntur, & poſitis rugis tota nobis juveneſcit Antiquitas. Hinc quanta apud omnes Viri exiſtimatio? quantum nominis pondus? quanta eruditionis auctoritas? A ſummis Pontificibus* Innocentio XI, Innocentio XII *&* Clemente XI *aureis Numiſmatis honoratur Vir eruditiſſimus, aureis ſcriptis de Eccleſia optime meritus.* A LUDOVICO MAGNO *Regiæ* Inſcriptionum Academiæ *adſcriptus, reconditam Numiſmatum ſcientiam ornat ac promovet, Antiquariorum ſagaciſſimus.* Pariſiis, *in ſuprema Galliarum Curia, lites, quæ totæ pendebant ex ſemeſis chartarum apicibus, ſuo teſtimonio & auctoritatis pondere dirimit, ſequeſter pacis.* Romæ, *in ſacra Indicis Congregatione, invitante Eminentiſſimo S. R. E. Cardinale* Caſanata, *de quibusdam Iſaaci Voſſii Operibus ad Purpuratos Patres ſententiam refert, Cenſor orthodoxus. Quam ubique fugit, ſic eum ubique ſequitur gloria. Interim oneris quam honoris patientior, litterariis totum ſe impendit laboribus; & de theſauro ſuo nova profert & vetera, Scriba doctus. Verum heu! dum ſcribendis* Benedictinis Annalibus *improbo labore incumbit, illis necdum perfectis, intempeſtiva morte occumbit, VI Kal. Jan. an. M DCC VIII, ætat. LXXVI. Venerandæ memoriæ ſodali mœrens poſuit* F. Guillelmus Rouſſel, *ejusdem Congregationis M. B. VI Non. Febr. an. M DCC VIII.*

E R R A T A.

Pag. 345 lin. 2 pro *poſteriora* lege *poſterioris*; lin. 3 pro *non elegantia* lege *non inelegantia*; lin. 25 pro *Moraldi* lege *Maraldi*; pag. 355 lin. 9 pro *epiſtomia* lege *epiſtomio.*

* * *

Digitized by Google

ACTA ERUDITORUM,

publicata Lipſiæ

Calendis Septembris, Anno M D C C VIII.

BIBLIOTHECA MAXIMA PONTIFICIA, IN QUA Autores melioris notæ, qui hactenus pro Sancta Romana Sede, tum Theologice, tum Canonice ſcripſerunt, fere omnes continentur; promovente JOANNE THOMA DE ROCABERTI, Archiep. Valentin. &c.

Tomi XXI.

Romæ, typis Jo. Franciſci Buagni, 1695, 1697, 1698 & 1699, in fol. Conſtat Alphab. 168 plag. 9.

Proſtat Lipſiæ, apud Jo. Frid. Gleditſchium.

QUamvis jam plures anni elapſi ſint, ex quo Opus hoc ſplendidiſſimum lucem publicam adſpexit, rem tamen haud ingratam benevolo Lectori nos facturos eſſe ſperamus, ſi illius lineamenta jam demum hic repræſentemus. Ut ſingularem ſuum pro Sede Romana zelum teſtatum faceret, atque armamentarium, ex quo arma ad tutandam illam deſumi poſſent, ſuæ fidei ſociis ſuppeditaret Reverendiſſimus & Illuſtriſſimus Dn. *Joannes Thomas de Rocaberti*, Archiepiſcopus Valentinus & Hiſpaniarum Inquiſitor generalis, Codices fere omnes, qui pro tuenda Romani Pontificis Sede conſcripti ſunt, magno ſtudio curaque colligi, collectosque in hac Bibliotheca ſuis ſumptibus impreſſa exhiberi curavit. Placuit autem Reverendiſſ. Editori in diſponendis hujus Bibliothecæ Scriptoribus ordinem alphabeticum obſervare, ut querelas, ſi quæ de loco minus competente exſurgere poſſent, evitaret, cujuslibet Autoris operi in hac Bibliotheca obvio brevem, qua

& autoris, & temporis, & aliæ ad rem facientes circumſtantiæ declarantur, præmittere relationem, ut ordinis chronologici neglectum hac ratione compenſaret; in autorum vero lucubrationibus huic Bibliothecæ inſertis nihil prorſus immutavit, nec opiniones antiquatas expunxit aut ad modernorum placita transformavit. Exhibentur vero in Bibliothecæ hujus Pontificiæ Tomo I *Abrahami Bzovii*, Poloni, Ordin. Prædicator. Pontifex Romanus, ſeu, de præſtantia, officio, autoritate, virtutibus, felicitate, rebusque præclare geſtis Romanorum Pontificum: *Abrahami Maronitæ, Patria Ecchellenſis*, liber de origine nominis Papæ ejusque primatu: *Adami Tanneri*, Tyrolenſis, Societ. Jeſu, tractatus de Summo Pontifice & de Conciliis, qui occurrit in illius Commentariis ſuper Summam D. Thomæ Tom. 3 Diſp. 1 q. 4. Tomo II *Ægidii Columnæ*, Cardinalis & Archi-Epiſcopi Bituricenſis, liber de Renunciatione Papæ: *Adolphi Schulckenii*, SS. Theol. D. & apud Ubios Prof. Apologia pro Bellarmino de poteſtate Romani Pontificis temporali: *Agobardi*, Archiepiſcopi Lugdunenſis, Tractatus de comparatione utriusque Regiminis, eccleſiaſtici & politici, & de præeminentia dignitatis eccleſiaſticæ ſuper Imperatorum Majeſtatem, una cum epiſtola Gregorii IV Papæ ad Epiſcopos Regni Francorum ab Agobardo relata: *Alani Copi*, Angli, dialogus primus contra eccleſiaſticæ de vitis Sanctorum hiſtoriæ, ſummi Pontificatus & ſacri cœlibatus oppugnatores: *Alberti Pighii*, Campenſis, Hierarchiæ eccleſiaſticæ liber tertius, quartus & quintus: *Alberti Pii*, Comitis Carpenſis, dialogus de primatu D. Petri, Pontificis Maximi poteſtate titulisque, ac honore ceterorum Præſulum: *Alexandri a S. Elpidio*, Archiepiſcopi Ravennatis, tractatus de eccleſiaſtica poteſtate: ex *Alexandri a Turre*, Cremenſis, Canonici regularis Lateranenſis, Artium & S. Theol. Prof. de fulgenti radio hierarchiæ eccleſiæ militantis libro quarto radius XI, XII, XIII, XIV, XV, XVI, & Libro quinto radius XVII, XVIII, XIX, XX, XXI, XXII, XXIII, XXIV: ex *Alphonſi Alvarez*, Epiſcopi Monopolitani, libro de eccleſiaſtica divina poteſtate, & de unitate ſacræ matris Romanæ eccleſiæ, & de unitate, & pleniſſima poteſtate ſacri ſummi Romani Pontificis, Cap. I, III, IV,

Digitized by Google

III, IV & V: ex *Alphonſi de Caſtro*, Minoritæ, adverſus omnes hæreſes Libro XII Titulus primus de Papa. In Tom. III ex *Alphonſi Mendozæ*, in Academia Salmanticenſi S. Theol. Prof. Quæſtionibus quodlibeticis de regno & dominio Chriſti & de fixione ſummi Pontificatus Quæſtio quarta: ex *Alvari Pelagii*, Epiſcopi Silvenſis, opere de planctu eccleſiæ Liber primus: *Ambroſii Catharini*, Archiepiſcopi Campſani, excuſatio diſputationis contra Martinum Lutherum: ex *Amedei Chiroli*, Ordinis Servorum B. M. V. Generalis, Luminibus fidei Divinæ Diſputatio tertia de legitimo proponente res fide divina credendas, & Diſputatio quarta de ſacris Conciliis eorumque autoritate: *Andreæ Duvalii*, Doctoris Sorbonici, & in Academia Pariſienſi S. Theol. Prof. tractatus de ſuprema Romani Pontificis in eccleſiam poteſtate: *Andreæ Lao*, Carmelitæ, Sacr. Rit. Congregat. Conſultoris, tractatus de ſummo Pontifice: ex *Angeli de Clavaſio*, Minoritæ, Summa Angelica de ſummo Pontifice in verbo Papa decerpta ſententia, cum Jacobi Ungarelli Patavini gloſſa: *Angeli Petriccæ a Sonnino*, Minoritæ, tractatus de appellationibus omnium eccleſiarum ad Romanam S. Petri Cathedram: ejusdem Autoris Liber ſecundus & tertius ex ſcripto Turris David titulo inſignito; & tractatus de poteſtate Apoſtolorum. In Tomo IV *Angeli Roccha*, Epiſcopi Tagaſtenſis & Apoſtolici Sacrarii Præfecti, commentarius de ſacra ſummi Pontificis communione ſacroſanctam Miſſam ſolenniter celebrantis: *Annibalis de Gruſſis*, Epiſcopi Faventini, opuſculum de jurisdictione univerſali ſummi Pontificis in temporalibus: *S. Anſelmi*, Epiſcopi Lucenſis, Libri duo pro defenſione Gregorii VII, legitimi Pontificis Romani: ex *S. Antonini*, Archiepiſcopi Florentini, Summa Theologica Titulus XXII de Summo Pontifice: *Antonini Dianæ*, Clerici Regularis, de primatu ſolius D. Petri ac differentia inter ipſum & D. Paulum diſceptationes apologeticæ: ex *Antonii Auguſtini*, Archiepiſcopi Tarraconenſis, Epitome juris Pontificii veteris tractatio de ſummo Pontifice: *Antonii Florebelli*, Mutinenſis, opus de auctoritate Eccleſiæ: ex *Antonii Paulutii*, JCti Veneti, Canonici Patavini, Jurisprudentia Sacra, de Eccleſia, ſummo Pontifice ceterisque eccleſiæ Dynaſtis, & de Comitiis

ecclesiasticis conciliis & synodis: *Antonii Possevini*, Societ. Jesu, tractatus de potestate Romani Pontificis: *Antonii Sanctarelli*, Soc. Jesu, tractatus de potestate Rom. Pont. in puniendis Principibus hæreticis: ex *Augustini Barbosæ*, J. U. D. & Protonotarii Apostolici, opere de Jure Ecclesiastico Liber primus de personis ecclesiasticis: *Augustini de Bellis*, S. Theol. Prof. liber de absoluta D. Petri Monarchia: ex *Augustini Oregii*, Archiepiscopi Beneventani, Summæ Theologicæ Tomo secundo Cap. V de Hierarchia Ecclesiastica: *Augustini Steuchi*, Eugubini, Episcopi Kisanienſis & Apostolici Bibliothecarii, pro religione Christiana liber secundus de unitate religionis Christianæ, quæ ex uno capite unaque Sede Romana pendeat: ex *Antonii Perez*, Episcopi Tarraconensis, Pentateucho Fidei Libri I Dubium 24 de Ecclesia; Libri II Dubium II usque ad VI de Conciliis; Liber quintus de Romano Pontifice. In Tomo V *Balthasaris Nardi*, Aretini, expunctiones & animadversiones locorum, qui in libro de Papatu Romano ignoti Autoris depravantur, mutilantur, & tam falso afferuntur, quam in prima parte Reipubl. M. Antonii de Dominis: ex *Baptistæ Fmgosi*, Soc. Jesu, Theol. Moralis Tomo II Liber I de obligatione summi Pontificis, Liber II de ejusdem potestate quoad indulgentias, & Liber III de illius potestate quoad dignitates ecclesiasticas: *Barlaami*, Episcopi Gyracensis, epistolæ de unione Romanæ Ecclesiæ & processione Spiritus Sancti: ex *Bartholomæi Fumi*, Placentini, Summa Armilla titulus Papa: ex *Bartholomæi Mastrii*, Meldulensis, operis Theologici ad mentem Scoti editi, Tomo IV quæstiones de summo Pontifice: *Balduini Junii*, Minoritæ, Liber III de Romano Pontifice, & de Ecclesia militante liber IV: *Bernaldi*, Constantiensis Presbyteri, Apologeticus pro Gregorio VII, seu tractatus de Sacramentis excommunicatorum juxta assertionem S. Patrum: ex *Boetii Eponis*, Rordahusani Frisii, Libro primo de Jure Sacro Caput III & IV; Ejusdem de Jurisdictione Ecclesiasticorum temporali Quæstiones quinque; glossemata in caput Constantinus; de Hierarchia Ecclesiastica, vel uno capite Ecclesiæ in terris aspectabili; de provocatione a summo Pontifice ad Concilium generale. In Tomo VI *Cataldini de Bon-*

com-

Digitized by Google

compagnie, Bononienſis JCti, Tractatus ſolennis & aureus de translatione S. Concilii Baſileæ & poteſtate Papæ: *Celſi Mancini*, Ravennatis, Canonici Regularis Lateranenſis, de Juribus Principatuum Liber II, III & IV: *Chriſtiani Lupi*, Iprenſis, S. Theol. D. & in Academia Lovanienſi Profeſſoris Primarii, diſſertatio de antiquis Gallicanæ Eccleſiæ ad Apoſtolicam Sedem appellationibus; de Africanæ Eccleſiæ ad Sedem Apoſtolicam appellationibus; de Romana appellatione Eutychetis hæreſiarchæ, S. Flaviani, Epiſcopi Conſtantinopolitani, & Theodoreti, Epiſcopi Cyrenſis; nec non Dictatus S. Gregorii VII Pontificis; diſſertatio de Romanorum Epiſcoporum conſecratione: *Chriſtophori Marcelli*, Archi-Epiſcopi Corcyræ, de hæreſis pravitate & Lutheri perfidia Liber primus: ex *Cœleſtini Sfondrati*, Cardinalis, Gallia vindicata Diſſertatio II, III & IV: *S. Cypriani*, Epiſcopi & Martyris, de Unitate Eccleſiæ catholicæ. In Tomo VII *Caroli Scribanii*, Societ. Jeſu, de controverſiis fidei eorumque judice Caput IV. *Caſaris Petri Michaelis Delphini*, Parmenſis, certiſſima & noviſſima deciſio de proportione Papæ ad Concilium, & de utroque ejusdem principatu: *Conſtantini Cajetani*, Syracuſani, Abbatis Caſinenſis, de ſingulari primatu S. Petri ſolius, MScriptus Commentarius; ejusdem de Romano S. Petri Domicilio & Pontificatu concertatio: *Camilli Campegii*, Ordin. Prædicat. MScriptum, repertum in Bibl. Vaticana, de primatu Romani Pontificis contra Matthiam Flacium Illyricum: Cathedræ Apoſtolicæ Oecumenicæ auctoritas, ex occaſione quatuor Cleri Gallicani propoſitionum anno 1682 in Pariſienſi eccleſiaſtico Conventu editarum, aſſerta & vindicata ab Autore inexſtinctæ Concilii Tridentini veritatis; in quo ſcripto tractatur 1 de Romani Pontificis erga Reges auctoritate, 2 de ejusdem ſupra Reges auctoritate, 3 de ejusdem ſupra Concilium, vel e contrario, ſuperioritate, 4 de ejusdem infallibilitate in decidendis fidei ac morum controverſiis: *Cypriani Beneti*, Arragonenſis, Ord. Prædicatorum & S. Theol. Doct. Pariſienſis, liber de prima Orbis ſede, concilio, eccleſiaſtica poteſtate & Papæ ſupremo inſuperabilique dominio: *Cuneri Petri de Browershauen*, Zelandi, Paſtoris Lovanienſis, veræ ac germanæ Domini noſtri Jeſu Chriſti Eccleſiæ deſignatio atque ejusdem per 14 proprie-

tates oſtenſio. In Tomo VIII *Didaci de Cea*, Agudenſis Hiſpani, Commiſſarii Generalis Curiæ Romanæ, Ordinis Minorum, Archiologia ſacra principum Apoſtolorum Petri & Pauli: *Didaci Nugni*, Cabazudi Hiſpani, Ordinis Prædicatorum Collegii D. Gregorii Valliſoletani Regentis primarii, in tertiam Partem Summæ Thomæ Aquinatis Quæſtio 20 de his in quo uſus clavium exerceri poteſt: *Dionyſii Petavii*, Aurelianenſis, Soc. Jeſu, de eccleſiaſtica Hierarchia Libri I Cap. 10, Libri II Cap. 7, Libri III Cap. 14, 15, 16 & rurſus Lib. I Cap. 2: ex *Dominici Bannes*, Mondragonenſis, Ord. Prædicatorum, Salmanticæ S. Th. Prof. Primarii, Comm. in Secundam Secundæ Qu. 1 Art. 10 dubitationes de Rom. Pontifice: e *Dominici Gravinæ*, Neapolitani, S. Th. Mag. in Univerſitate Regia primariam Cathedram Regentis &c. Catholicis præſcriptionibus adverſus hæreſes Quæſt. 1 de ſupremo Judice Controverſiarum fidei: Quæſt. 2 de infallibilitate Papæ in decretis fidei: Quæſt. 3, cujus ſit proſcribere hæreſes ab eccleſia: Quæſt. 4 de infallibilitate Papæ in decretis morum & eccleſiaſticæ diſciplinæ: Quæſt. 5 de infallibilitate Papæ in canonizatione Sanctorum: Quæſt. 6 de infallibilitate Papæ in decretis cultus Sanctorum; ejusdem Autoris diſceptatio ſpecialis de eccleſiæ notis, cuinam cœtui conveniant; Quæſtio ſecunda Controverſiæ octavæ de cauſis Conciliorum; apologeticus pro ſacro depoſito fidei Catholicæ & Apoſtolicæ fideliter a Romanis Pontificibus cuſtodito. In Tomo IX *Dominici Jacobatii*, Cardinalis, Tract. de Concilio Liber III, IV, V, VI, VII, VIII, IX, X: *Dominici Mariæ Marcheſii*, Neapolitani, Ordin. Prædicator. Theologiæ Bipartitæ Tomi I Tract. I de capite viſibili Eccleſiæ Diſput. I, II, III & IV, nec non appendix ad titulum tertium Diſputationis II de poteſtate non ſolum ſpirituali, ſed etiam temporali Romani Pontificis in toto orbe Catholico. In Tomo IX *Dominici Segneri*, Antiatis, J. U. D. Opus Dei admirabile, ſeu, de ſuprema dignitatis ac poteſtatis plenitudine, S. Petro ejusque ſucceſſoribus a Chriſto Domino conceſſa: *Dominici Soto*, Segobienſis, Ordinis Prædicatorum & apud Salmanticenſes Profeſſ. Publ. in 4 Sententiarum Quæſtio ſecunda de poteſtate eccleſiaſtica & exemptione Clericorum: e *Dominici de S. Thoma*, Ulyſſei,

ſei, Ord. Prædic. & Academiæ S. Dominici Olyſiponenſis Regentis, Manualis Thomiſtici Volumine quarto Controverſia 237 de Eccleſia Chriſti & Papa: e *Dominici a SS. Trinitate*, Carmelitæ excalceati, Bibliothecæ Theologicæ Tomi tertii Sectione tertia Caput XI de eccleſia Romana; Sectio quarta de ſummo Pontifice Romano; Sectio quinta de ſacris Conciliis. In Tomo XI *Eliæ Aſtorini*, Carmelitæ Conſentini, S. T. D. & Magiſtri, atque in Senarum Univerſitate Philoſ. P. P. Prodromus apologeticus de poteſtate ſanctæ Sedis Apoſtolicæ: *Emanuelis a Schelſtrate*, Antverpienſis, S. T. D. & Bibl. Vaticanæ Cuſtodis primarii, Antiquitatis illuſtratæ circa Concilia generalia & provincialia decreta, & geſta Pontificum & præcipua totius Hiſtoriæ Eccleſiaſticæ capita, Partis ſecundæ Diſſertatio I & III; ejusdem Autoris Acta Conſtantienſia Concilii ex pluribus Codicibus MSS; tractatus de ſenſu & autoritate Decretorum Conſtantienſis Concilii, ſeſſione quarta & quinta, circa poteſtatem eccleſiaſticam editorum; Compendium Chronologicum rerum ad decreta Conſtantienſis eorumque ſenſum & auctoritatem ſpectantium, nec non ejusdem de eccleſiæ Africanæ ſubjectione ad Eccleſiam Romanam; de jure Patriarchatus Romani; de autoritate Apoſtolorum; de primatu Petr. fragmenta & diſſertationes. *Eugenii Lombardi*, ſeu, ut verum nomen habet, *Cœleſtini Sfondrati*, Cardinalis, Regale Sacerdotium Romano Pontifici aſſertum & quatuor Propoſitionibus explicatum: *Franciſci Vargas*, J. U. D. & Catholicæ Majeſt. Conſiliarii, tractatus de auctoritate Pontificis Maximi & Epiſcoporum Jurisdictione. In Tomo XII *Franciſci Agricolæ*, Lonenſis, in Ducatu Juliacenſi Archipresbyteri, tractatus de primatu S. Petri Apoſtoli & Succeſſorum ejus Romanorum Pontificum: *Franciſci a S. Auguſtino Macedonis*, Conimbricenſis, Minoritæ, Mag. Philoſoph. & Theol. Prof. Diſſert. I de Clavibus Petri; II de Perſona, cui claves traditæ ſunt a Chriſto; III de conſtitutione, amplitudine & diſtinctione poteſtatis clavium; IV de transmiſſione clavium ad Pontificem Romanum & comparatione Pontificiæ & Epiſcopalis poteſtatis; Diatriba de Pauli cum Petro quoad Epiſcopatum Romanum & clavium ordinariam & Pontificiam

pote-

poteſtatem nova æqualitate recens inducta; de auctoritate Papæ Quæſtiones 5; de judicio veritatis fidei & morum n dubiis circa eam ortis Schola VI; de infallibili auctoritate Romani Pontificis Schola VII; de Antichriſto Schola XIII: *Franciſci Peniæ*, Arragonii, Palatii Apoſtolici Auditoris & Decani, liber de Regno Chriſti: ex *Franciſci Suarezii*, Granatenſis, Soc. Jeſu, Theol. in Acad. Conimbr. Prof. Primarii, defenſione fidei Catholicæ & Apoſtolicæ adverſus Anglicanæ ectæ errores Liber tertius de ſummi Pontificis ſupra temporaſes Reges excellentia & poteſtate; liber quintus de Antichriſto; de ſummo Pontifice Diſputatio decima; de Conciliis Diſputatio undecima. In Tomo XIII e *Gregorii de Valentia*, Metimnenſis, Hiſpani, Soc. Jeſu, S. Theolog. in Acad. Ingolſtad. Prof. Commentar. Theologicorum Tomo III Diſputat. I Quæſt. 1 Punct. 7 Quæſtio quinta, ſexta, ſeptima: ejusdem analyſis fidei catholicæ adverſus multiplices Sectatiorum errores: *Caſparis Contareni*, Cardinalis, de poteſtate Pontificis in uſu clavium & compoſitionibus duæ Epiſtolæ ad Paulum III; ejusdem de poteſtate Pontificis, quod divinitus ſit tradita, Commentariolus: *Gennadii Scholarii*, Patriarchæ Conſtantinopolitani, de primatu Papæ liber: *Henrici VIII*, Regis Angliæ, ſcriptum de primatu Romani Pontificis & de indulgentiis adverſus Lutherum: *Hieronymi Mutii*, Juſtinopolitani, Tractatus de Romana Eccleſia: *Jacobi Latomi*, Camberonenſis, S. Theol. apud Lovanienſes Prof. liber de primatu Pontificis adverſus Lutherum: e *Jacobi Simancæ*, Hiſpani, Epiſcopi Pacenſis, libro de Inſtitutionibus Catholicis Titulus XLV: *Joannis de Turrecremata*, Cardinalis, Summæ Liber ſecundus, de poteſtate Papali, & tertius, de Conciliis; ejusdem de ſummi Pontificis & generalis Concilii poteſtate ad Baſileenſium Oratorem in Florentina Synodo reſponſio, viva voce exhibita. In Tomo XIV e *Joann. Baptiſtæ Goneti*, Biterrenſis, in Academ. Burdigalenſi Anteceſſoris, Tractatu de fide, ſeu, juxta indicem univerſalem, Curſu Theologico, Diſputatio III de Eccleſia, & Diſp. IV de Summo Pontifice: *Joannis Eccii*, Suevi, S. Theol. Prof. & Vice-Cancellarii in Acad. Ingolſtad. Libri III de Primatu Petri adverſus Luthe-

Digitized by Google

Lutherum: *Joannis Fabri*, Epiſcopi Conſtantienſis, opus de primatu Petri & Rom. Pontif. adverſus Lutherum: *Joannis Matthæi Cariophili*, Archiepiſcopi Iconienſis, confutatio Nili, de primatu Papæ: *Joannis*, Roffenſis Epiſcopi in Anglia, Convulſio calumniarum Ulrichi Veleni, quibus Petrum nunquam Romæ fuiſſe cavillatur; ejusdem Confutationis errorum Lutheri circa D. Petri ſucceſſores Artic. XXV, XXVIII & XXIV. In Tomo XV *Laurentii Brancati de Laurea*, Cardinalis, in 3 Sentent. Tom. 3 Diſp. 5, de Decretis Eccleſiæ, Diſp. 6 de objecto materiali fidei in quæſtionibus facti, & Diſp. 8 de proponente legitime res fidei: *Lalii Jordani*, Romani, Epiſcopi Acernenſis, liber de majoribus Epiſcoporum cauſis ad Papam deferendis, & de Romanæ Sedis origine atque autoritate: *Leonardi Marii*, S. Theol. in Univerſit. Colonienſi Prof. Catholica Hierarchiæ eccleſiaſticæ aſſertio, in qua B. Petri & Romanæ Sedis primatus contra hæreſin & ſchiſma M. Antonii Spalatenſis, quondam Archiepiſcopi, e Scriptura Sacra, SS. Patribus & Conciliis defenditur, ac ſimul illius mendacia, impoſturæ & fraudes deteguntur: *Leonardi Coquæi*, Aurelianenſis, Theologi Pariſienſis, Anti-Mornæus, ſeu confutatio Myſterii iniquitatis, ſeu hiſtoriæ Papatus Philippi Mornæi, Calviniſtarum in Gallia Archiſynagogi: *Ludovici Thomaſſini*, Presbyteri Congregationis Oratorii Domini Jeſu, viginti Diſſertationes in Concilia generalia & particularia. In Tomo XVI *Marci Antonii Capelli*, Veneti, Franciſcani, Diſputationes duæ, quarum prior de ſummo Pontificatu B. Petri, poſterior autem de ſucceſſione Epiſcopi Romani in eundem Pontificatum agit; ejusdem liber adverſus prætenſum primatum eccleſiaſticum Regis Angliæ; diſſertatio de appellationibus eccleſiæ Africanæ ad Romanam Sedem: *Melchioris Cani*, Epiſcopi Canarienſis, Liber IV de Eccleſiæ Catholicæ auctoritate; Liber V de auctoritate Conciliorum; Liber VI de Eccleſiæ Romanæ auctoritate: *Michaelis de Aninyon*, Cæſaraugustani in Arragonia, J. U. D. tractatus de unitate ovilis & paſtoris: *Martini Becani*, Societ. Jeſu, Diſputatio de Antichriſto Reformato, cum appendice, an Romana eccleſia defecerit a fide? ejusdem Lib. de Republica Eccleſiaſtica; de primatu Petri;

tri; de primatu Romani Pontificis; de judice controverſiarum. In Tomo XVII e *Nicolai Coeffeteau*, Cenomanenſis, Maſſilienſis Epiſcopi, pro ſacra Monarchia eccleſiæ Catholicæ, Apoſtolicæ & Romanæ Libris IV, oppoſitis Marci Antonii de Dominis Libris IV priotibus de Republ. eccleſiaſtica, Liber I & IV: *Nicolai Sanderi*, Angli, S. Theol. Prof. de clave David, ſeu, de Regno Chriſti contra calumnias Accleri pro viſibili eccleſiæ monarchia Libri VI; *Onuphrii Panvinii*, Veronenſis, S. Theol. Prof. de primatu Petri & Apoſtolicæ Sedis poteſtate contra Centuriarum Autores opus, Libris III conſtans. In Tomo XVIII *Pauli Fabuloti*, Romani, Diſputatio theologica de poteſtate Papæ ſupra Concilium: e *Petri Labati*, Toloſani, S. Theol. D. curſus Theologici Tomo quarto Quæſtio de infallibilitate Papæ in quæſtionibus fidei, & ejusdem ſuperioritate ſupra Concilia: *Petri a Soto*, Cordubenſis, Theol. Prof. aſſertio Catholicæ fidei circa articulos Confeſſionis nomine Ducis Würtenbergenſis oblatæ Concilio Tridentino d. 24 Januarii anni 1552; nec non defenſio Catholicæ Confeſſionis & ſcholiorum adverſus Confeſſionem Würtenbergenſium, & ceteros Lutheranos, ac prolegomena Brentii: *Petri a Monte*, Veneti, Epiſcopi Brixienſis, tractatus Conciliorum generalium, in quo de primatu Papæ & Majeſtate Imperatoris agitur: *Reginaldi Poli*, Angli, Cardinalis, Liber de Summo Pontifice, Chriſti in terris Vicario, ejusque officio & poteſtate; ejusdem Libri IV pro eccleſiaſticæ unitatis defenſione; liber de Concilio; Quæſtio de baptiſmo Conſtantini Magni; Reformatio Angliæ per 12 decreta: *Roberti Bellarmini*, Cardinalis, Tractatus de poteſtate ſummi Pontificis in rebus temporalibus adverſus Guilielmum Barclajum; ejusdem Libri V de Romano Pontifice. In Tomo XIX *Rudolphi Cupers*, JCti, Tractatus de SS. univerſali Eccleſia ejusque Sacramentis, Principatu, Senatu, Conciliis, Magiſtratibus & Miniſtris jure divino inſtitutis: *Sylveſtri Prieratis*, Magiſtri Sacri Palatii, libri de irrefragabili veritate Romanæ eccleſiæ Romanique Pontificis; ejusdem de Papa & ejus poteſtate: e *Sixti Senenſis*, Ordin. Prædic. Bibliotheca Sancta annotationes ſuper Matth. XVI, 18, 19: *Stanislai Hoſii*, Poloni, Cardinalis & Epiſcopi Varmienſis, Epiſtolæ

de

de auctoritate Pontificis in eccleſia Chriſti & Conciliis ; ejusdem de Conciliis Oecumenicis Cap. XXIV, XXV, XXVI, XXVII, XXVIII & XXIX: *Thomæ Cajetani*, ſeu *de Vio*, Cardinalis, Opuſcul. Tom. I Tract. primus & ſecundus de comparatione auctoritatis Papæ & Concilii, & tertius de Romani Pontificis inſtitutione & auctoritate: *Thomæ Aquinatis*, Doctoris Angelici, quædam de ſuperioritate & poteſtate Romani Pontificis contra Græcos; ejusdem Quæſtionis primæ de fide Articulus decimus: *Thomæ Campegii*, Bononienſis, Epiſcopi Feltrenſis, liber de auctoritate & poteſtate Romani Pontificis. In Tomo XX *Thomæ Stapletoni*, Angli, Sacræ Script. in Acad. Lovan. Prof. Primarii, de magnitudine Romanæ eccleſiæ Libri II; ejusdem Controverſia tertia capitalis de primario ſubjecto poteſtatis eccleſiaſticæ; Controverſia ſexta capitalis de Conciliis; Articuli IV de primatu Pontificis Romani ſectio prima: e *Thomæ Waldenſis*, Angli, Carmelitæ, Doctrinalis Antiquitatum Catholicæ fidei Tomo I, Artic. I a Cap. I usque ad Cap. VII & Artic. III a Cap. 29 usque ad Cap. 53: e *Vincentii Ferre*, Hiſpani, Ordin. Prædicat. Tract. de Virtutibus Theologicis Tom I Quæſtio XI de ſupremo capite Eccleſiæ; XII de infallibilitate ſupremi capitis Eccleſiæ; XIII de infallibilitate Pontificis in canonizatione Sanctorum; XIV de electione ſummi Pontificis; XV de comparatione poteſtatis Concilii generalis cum poteſtate Papæ: *Wilhelmi Lindani*, Belgæ, Epiſcopi Ruræmundenſis, de vera Chriſti Jeſu eccleſia, ubinam locorum nunc tempeſtatis certo juxta ac infallibiliter invenienda, Diatribe analytica: e *Zachariæ Boverii*, Salutienſis, Ord. Capuccin. S. Franciſci, Demonſtrationum ſymbolorum veræ & falſæ religionis Tomo II Demonſtratio III de unitate capitis viſibilis a Chriſto inſtituti; IV de unitate doctrinæ fidei; VI de ſucceſſione viſibili. Hiſce XX Tomis Bibliothecæ Maximæ Pontificiæ ultimus accedit, qui Autorum ac rerum omnium notabilium in illa contentarum Indicem luculentum exhibet. Denique notandum etiam ducimus, Reverendiſſimum Editorem hujus Bibliothecæ in Præfatione ad Lectorem promiſiſſe, ſe Autores, qui ad manus ſuas nondum pervenire potuerint, aut quorum notitia hactenus ad

ſe non pertigerit, in Additionibus, quas poſt completum hocce opus meditatur, exhibiturum eſſe; eundem ſimul Lectorem enixe rogare, ut ſi quos de ſimili argumento typis aut manu exaratos atque in hac Bibliotheca nondum obvios Autores poſſideat, vel amicos poſſidere ſciat, ſibi benigne impertiatur, quippe ad ſumtus refundendos ac grates referendas promtiſſimus ſit futurus.

SYNOPSIS THEOLOGIÆ CHRISTIANÆ EX SOlis verbis Chriſti, relatis ab Evangeliſtis, eruta atque monſtrata a JOANNE HENRICO MAJO, Doctore atque Profeſſore Theologo ac Philologo Ordinario in Academia Ludoviciana, quæ eſt Gieſſæ Haſſorum.

Francof. ad Mœnum, ap. Joannem Maximilianum a Sande, 1708, in 4.

Alphab. 1 plag. 7.

Quamvis Celeberrimo Autori optime conſtaret, totam Scripturam a Deo inſpiratam fuiſſe, ac ſanctos Dei homines ſpiritu Chriſti agitatos ea dixiſſe, quæ pari pietatis & fidei affectu cum iis recipi debeant, quæ Salvator ipſe immediate protulit; extra omnem tamen aleæ controverſiam illi poſitum, ea quæ ſummus humani generis magiſter, voce cœlitus delata nobis commendatus, ipſemet docuit ac tradidit, fidem ſine ulla exceptione promereri; unde non inconſultum fore judicavit, Theologiam Chriſtianam ex ſolis verbis Chriſti depromtam proponere, eamque cum orbe Chriſtiano communicare, inprimis, cum nemo adhuc tam veterum quam recentiorum Theologorum, quantum conſtat, hujusmodi laborem præoccupaverit. Ut vero B. L. conſtet, e quibus Chriſti verbis Chriſtianæ doctrinæ corpus contexuerit Maxime Reverendus Autor, ipſos articulos fidei & oracula Chriſti juxta ordinem ab illo obſervatum indicaturi ſumus. Et quidem diſſerit de Theologia ex *Matth. XI, 25—30* & *Luc. X, 21, 22*: de Scriptura S. ex

Joan.

Digitized by Google

Joan. V, 39: de SS. Trinitate ex *Joan. XV, 26* & *XVI, 13, 14, 15:* de Creatione & Conſervatione omnium, ex *Matth. VI, 25—32:* de Angelis bonis ex *Matth. XVIII, 10:* de Angelis malis ex *Joan. VIII, 44:* de peccato ex *Matth. XV, 11, 18, 19:* de ſervo arbitrio lapſi hominis ex *Joan. VIII, 34 ſqq.* de Chriſto Redemtore ex *Matth. XX, 28:* de Juſtificatione ex *Matth. V, 20:* de Regeneratione ex *Jo. III, 3—12:* de unione myſtica fidelium cum Chriſto ex *Joan. XV, 1—8:* de Renovatione & bonis operibus ex *Joan. XV, 2—9:* de Lege ex *Matth. XX, 37—40:* de Evangelio ex *Luc. IV, 17—22:* de pœnitentia ex *Marc. I, 15:* de Baptiſmo ex *Matth. XXVIII, 19:* de Cœna Dominica ex *Matth. XXVI, 26, 27, 28:* de Eccleſia & Miniſterio eccleſiaſtico ex *Matth. XVI, 18, 19:* de Magiſtratu Politico ex *Matth. XXII, 21,* de Conjugio ex *Matth. XIX, 4, 5, 6* & de Noviſſimis ex *Joan. V, 27, 28, 29.* In quorum Articulorum tractatione hunc ordinem conſtanter obſervat laudatus Autor, ut primo verborum a Chriſto prolatorum analyſin atque exegeſin præmittat, dein ideam ipſius articuli ex iisdem pertractet.

CONSIDERAZIONI DI BIAGIO GAROFALO intorno alla Poeſia de gli Ebrei & dei Greci.

h. e.

BLASII GAROFALI CONSIDERATIONES de Poeſi Hebræorum & Græcorum, in duas Partes diviſæ.

Romæ, apud Franciſcum Gonzagam, 1707, 4.

Alph. 1 pl. 2.

ARgumentum, quod nuper clariſſimus Jacobus Capellus, Ludov. Fil. de Hebræorum Poeſi ſibi tractandum ſumpſit, Blaſius quoque Garofalus, qui hactenus & aliis ſcriptis eruditis inclaruit, in hoc libro perſequitur. Poeticos incunabula inquirens, eam antiquitus inſtillandis juventuti legibus,

honeſti ac decori accommodatam fuiſſe exiſtimat, Soloniſque, qui leges ſuas verſibus ſcripſit, & Pythagoræ, qui optimas Homeri & Heſiodi ſententias collegit, aliorumque exemplis in Præfatione comprobat. In prima deinde Parte, de variis modis, quibus noſtras cogitationes exprimimus, agit, & ex qua cauſa ſermo clarus & obſcurus fiat, oſtendit, Hebræamque linguam ob elegantiam omnibus aliis præfert. Hanc enim noſtrarum cogitationum ordinem ſervare, & primo loco ſubſtantiam, ſive nomen, a quo actio procedit, deinde actionem ipſam, quæ verbo exprimitur, & tandem actionis terminum, quem particula indicat, ponere, in eoque a Latina & Græca lingua, quæ linguæ haud raro actionis termino actionem ipſam poſtponunt, quandoque vero eundem ordinem immutant, longe recedere aſſerit. His præmiſſis ad Poeſeos Hebrææ examen progreditur, & Gomarum rejicit, qui ſuaſu Abrahami Golii & Ludovici de Dieu, Mercerum & Vatablum ſecutus cantica Hebræa ad Pindari, Sophoclis aliorumque metra conatus eſt reducere. Ipſe vero Ludovici Capelli veſtigia legit, & Hebræis, Syris reliquisque Orientalibus metra denegat, quod his illam, qua Græci & Latini in vocabulorum compoſitione utuntur, libertatem linguæ genius non conceſſerit. Sic v. gr. Hebræo ore איש טוב *vir bonus*; non vero טוב איש *bonus vir* dicere licet. Pari modo Hebræi pronomina nominibus & verbis ſemper ſubjungunt, & nunquam eisdem præponunt. Nec illa lingua fert, ut genitivus nomini, a quo regitur, præponatur, ſed ſemper eidem poſtponendus eſt, ut v. gr. tantum דברי יהוה *verba Domini*, nunquam יהוה דברי *Domini verba* dicatur. Præterea annotat, Hebræos duabus tantum in pl. num. uti terminationibus, quarum altera in ים altera in ות exeat, quæ in cauſa fuerint, ut pedes ad metrum compoſiti ſemper iidem eſſent, & metri elegantiam & dulcedinem perderent. Exiſtimat itaque, Hebræos naturæ ductum ſecutos rythmum, ſive ſonum in fine ſimilem tantum obſervaſſe: quod hodienum cantantes pueros easdem tantum voces repetere videamus, multæque repetitiones v. gr. vocum עולם, ישראל, יהוה in plurimis Pſalmis & canticis, imprimis in Pſ. CXVIII & CXXXVI occurrant

rant. Addit præterea, quod, referente Iſaaco Voſſio, Arabes, Perſæ, Afri, Tartari, Chinenſes, pluresque Americanæ gentes, ut & Occidentales circa Imperii Romani decrementum, Poeſi rythmica uſi ſint. Rythmum ipſum quod concernit, in eo Hebræi ex noſtri Auctoris mente tantum ſoni, non literarum ſimilitudinem attenderunt, quod antiquitus non legendi, ſed recitandi potius & cantandi gratia carmina componerentur: mirum ergo non eſſe, quod in fine Pſalmi I יהגה cum מלבי v. 3, & משפט v. 5 cum ערה conſonet. Idem laudatus Auctor Hebræis Muſicam, quæ ſyllabas Italorum more ſecundum ſonorum cadentiam, ut Muſici loquuntur, modificat, tribuit, eamque ob theatrorum defectum non adeo harmonicam fuiſſe opinatur. Quod vero in noſtris codicibus rythmi raro & quaſi caſu quodam inveniuntur, ſcribarum Hebræorum ignorantiæ, quæ poſt amiſſum dominium maxima fuit, adſcribit: illos enim voces transponendo & cum aliis commutando rythmum ſuſtuliſſe, ex Pſ. XVIII, qui 2 Samuel. XXII paululum mutatus reperitur, probare annititur. Alterum amiſſorum rythmorum fontem recentia Maſoretarum puncta conſtituit, quæ ſanctum quoque Dei nomen יהוה corruperint. Hoc enim olim a Moſe, teſte Diodoro Siculo & Theodoreto, Ἰάω fuiſſe pronuntiatum, quæ vox ſic lecta multos rythmos hodie reſtituat. Nec audiendum eſſe Origenem, aut Joſephum, qui Moſis canticum verſibus hexametris ſcriptum eſſe aſſerunt, præcipue quod hic Hebræam linguam non exacte calluerit, eaque in gratiam gentilium ejusmodi verſibus aſſuetorum tantum dixerit. Exaggerat quoque populi Judaici ignorantiam, quam Joſias Rex decimo octavo ſui regiminis anno libri Legis ignarus prodidit. Exilio denique Judæorum Hebræarum quoque literarum notitiam & uſum expulſum eſſe putat, ut hi ore Chaldæo loquentes patriam linguam absque Grammatices & Dictionarii ope, ſed uſu tantum addiſcere coacti, vocalium vero & accentuum punctis deſtituti, quod Capellus docet, veræ pronuntiationis obliti ſint. Ut vero rectius de Auctoris mente judicare poſſimus, particulam e cantico Moſis antiquo rythmo reſtitutam h. l. ſubjiciemus.

אשירה

אשירה	יזמרתיה
ליהוה	ויהי
כי גאה	לי
גאה	לישועה
סוס ורכבו	זה אלי
רמה	ואנוהו
ים	אלהי
עמי	אבי
	וארוממנהו׃

His alia quædam carmina v. gr. Deboræ, Annæ, Davidis, Salomonis, Jeremiæ, Jonæ & Habbakuki adduntur, & tandem expositis ejusdem Poeseos characteribus, huic tractationi finis imponitur. In altera Parte Poesin Græcam persequitur, quique ejus quondam usus fuerit, fusius exponit. Hic Græcos omnes actiones ad utilitatem publicam referentes leges tulisse asserit, quæ internos & externos Reipubl. hostes propulsarent, indeque esse, ut malarum actionum pœnas, bonarum vero præmia constituerint. Et quoniam res ob oculos positæ animum fortius commovent, eosdem actionum bonarum laudes & malarum pœnas versibus conscripsisse, & sic Tragœdiis, Comœdiis & carminibus Heroicis originem dedisse existimat. Ut itaque Poeseos Græcæ elegantiam extollat, Poetarum doctrinas pandit, quibus, ut Reipubl. tranquillitatem obtinerent, usi sunt. Primo omnium loco Orpheum, cujus pauca apud Platonem, Aristotelem, Laertium, Clementem Alexandr. & alios carmina prostant, in medium adducit, & dolet, quod libri ejus, cum illis Lini, Melampi, aliorumque; cum Comœdiis Menandri, Theophili, Apollodori, Philemonis, nec non cum carminibus Sapphûs, Erinnæ, Corinnæ, Bionis, pio Christianorum sacerdotum fervore, quorum apud Imperatores Constantinopolitanos magna auctoritas erat, sublata sint, id agentium, ut Christiani eorum loco Nazianzeni, Apollinarii & Synesii poemata legerent. Observat præterea, quod sub vulgaribus rebus naturalis & divinæ scientiæ mysteria Orpheus, teste Plutarcho, absconderit, quem postea Pythagorici imitati sint. Dogmata ejus quod concernit, ea cum Mosaicis plerumque consonare ostendit.

oſtendit. Inter alia attingere liceat, quod de Lunæ incolis, quos Mathematicorum hodiernorum nova ſyſtemata adſtruunt, jam dudum Orpheus docuerit, cujus ſententiæ documentum Clemens Alexandrinus aſſervavit:

Μήταλο δ' ἄλλην γαῖαν απείρεσιον, ἥνλε Σελήνην
Ἀθάναλοι καλέουσιν, ἐπιχθόνιοι δέ τε Μήνην,
Ἣ πολλ' ὄρε' ἔχει, πολλ' ἄστεα, πολλὰ μέλαθρα.

Orpheum Homerus excipit, qui præter vitas illuſtrium virorum, præclara de Deo, arte regnandi, bellum gerendi & loquendi dogmata decantavit. Numinis exiſtentiam ex piorum præmiis & impiorum pœnis derivat, idque omniſcium & bonum eſſe, ſeſeque hominibus ſapientibus communicare, docuit. Ad cultum, quo Deum colere decet, preces refert, & ut ejus voluntati homines ſeſe ſubjiciant, ſuadet. Nec obſequii, quo Regibus devincti ſunt homines, obliviſcitur, ſed ut iisdem majorem erga Principem honorem incutiat, eos διοτρέφεες *a Jove nutritos* appellat, eo ſenſu, quo David eosdem בני אלהים *filios Dei* nuncupat. Sed nimis prolixum foret, omnia, quæ notatu digna occurrunt, hic colligere; illud addidiſſe ſufficiat, Clariſſimum Garofalum alios quoque Poetas, quodcunque genus carminum ſcripſerint, ſub examen vocaſſe, & ſi quicquam pulcre excogitaverint, cogitationesque ſuas eleganter expreſſerint, & affectus apte commoverint, ſtudioſe & erudite obſervaſſe.

PROGYMNASMATA ACTIONUM FORENSIUM totum Ordinem Judiciarium tam Juris communis, quam Auſtriaci populariter explicantia, Remedia item, quibus cuique jus ſuum vel agendo perſequi, vel excipiendo defendere, vel præcavendo conſervare liceat, ex æquo & bono, diſtincta in ſex Tractatus; Autore JOANNE FRANCISCO THASSER, *J. U. D.*

Viennæ Auſtriæ, apud Joannem Baptiſtam Schönwetter, Bibliopolam Cæſareo-Aulico-Academicum, 1708, in 4to
Conſt. 7 Alph. 15 plag.

IN foro Auſtriaco verſantibus utilem præſtare voluit operam doctiſſimus Autor, dum forenſem plerarumque actionum uſum prolixe ſatis explanavit. Totum opus in ſex Tractatus diviſum eſt, quorum primus actiones ad judicia pertinentes, ſecundus eas, quæ ex interdictis, tertius, quæ ex contractibus, quartus, quæ ex ultimis voluntatibus, quintus, quæ ex veris & quaſi dominiis, denique ſextus, quæ ex injuria vel damnis datis oriuntur, continet. Singula referre nimis fuerit prolixum, hinc exemplis nonnullis laborem hunc illuſtraſſe ſatis erit. In Tractatu primo p. 125 actio edicti de alienatione judicii mutandi cauſa facta, proponitur eo quidem ordine, ut, formato caſu, actionis hujus definitio, requiſita, perſonæ, quibus & adverſus quas illa detur, materia, duratio, remedia affinia, practica communis, formula libelli, & exceptiones, quibus reus ſe contra eam defendere queat, adducantur. De interdicto uti poſſidetis in Tractatu ſecundo p. 225 hæc Noſtri eſt doctrina. Facta turbatione, antiquitus Prætorem, tanquam æquiſſimum juſtitiæ diſtributivæ executorem, cauſa ſummariter cognita, verbis ſolenniter conceptis interdictum reddidiſſe ac celeri remedio turbatum in poſſeſſione ſua defendiſſe oſtendit. Inde interdictum dividit in directum & utile, nec non in ordinarium & ſummarium, ſeu momentaneum, inſtituta utriusque prolixiore comparatione. Poſtea inſtruit judicem, quomodo in dijudicandis partium juribus ac ferenda ſententia ſe gerere debeat. Deinde recenſet perſonas, quibus aut adverſus quas hoc interdictum detur, ut & requiſita ei inſtituendo neceſſaria. Cumque cardo negotii in probatione vertatur, hinc plenius expendit modum probandi, ac in ſpecie docet rerum corporalium immobilium poſſeſſionem probari rei inſiſtentia, cultura agrorum, fructuum, aut penſionis perceptione, ſolutione collectarum, clavium traditione, deſcriptione in libro æſtimi & cataſtri facta, inveſtitura, miſſione in poſſeſſionem per judicem ſuſcepta ac uſu rei. Incorporalium vero poſſeſſionem,

Digitized by Google

nem, pro jurium diverſitate, varie probari deinde docet. Nimirum juri dictionis poſſeſſio inſtrumento juratæ fidelitatis vel liberationis a fidelitate, præſtatione onerum, perceptione gabellarum aliisque actibus jurisdictionalibus, ut re judicata, captura delinquentium ac erectione furcarum : quaſi poſſeſſio vero jurium Eccleſiæ, clavium traditione, ex Noſtri ſententia, probatur. His expeditis, interdicti objectum, durationem, practicam, & remedia affinia commemorat. In Tractatu quarto p. 53 prolixa de Querela inofficioſi teſtamenti habetur tractatio. Caſus a noſtro ita formatur. Titius ex legitimo thoro Sempronii natus, percepta morte parentis, ex Italia Viennam venit ad conſequendam ſuam legitimam bonorum partem ab inteſtato debitam, quam hæres extraneus inſtitutus in teſtamento Parentis reſtituere detrectat ex ratione, quod præfatus Titius a Patre ſuo exhæredatus ſit, non tamen allegans multo minus probans juſtam exhæredationis cauſam. Hoc caſu filio adverſus extraneum hæredem querela inofficioſi ſuccurrendum eſſe Noſter cenſet, adeoque data ejus definitione, perſonas, quibus & adverſus quas illa competat, Legitimæ moralitatem, quantitatem, gravamen, titulum, querelæ contraria, finem, durationem, practicam communem & Auſtriacam, defenſionem rei conventi ac remedia affinia ſuſe ſatis proponit, ex qua tractatione hoc unicum ſeorſim notabimus, quod jure Auſtriaco Parentibus legitimam non deberi Noſter p. 54. obſervet.

EERE VAN DE NATIONALE SYNODE van Dordrecht &c.

DIGNITAS SYNODI DORDRACENÆ EVICTA ET a G. Brantii in Hiſtoria Reformationis criminationibus vindicata: Accedunt obſervationes ad partium ſtudio laborantem autoris enarrationem datarum Remonſtrantibus turbarum, tam ante quam poſt coactam Synodum;

Autore JACOBO LETDEKKERO,
V. M. Medioburg.

Pars I Amſtelodami ap. Iſaac. Stockmann, 1705, 4.
Alphab. 4 plag. 15
Pars II ib. apud eundem, 1707, 4.
Alphab. 3 plag. 19.

ANnus hic labitur quartus, ex quo Johannes Brantius exceptam a parente Gerardo Hiſtoriæ Reformationis telam pertexturus, Partes III & IV, ex paternis erutas ſchedis, ſuperioribus adjecit, publicique juris fecit: quarum ſuccinctam menſe Februario A. 1705 p. 56 dedimus recenſionem. Quod ubi confutandum ſibi opus ſumſit Leydekkerus, indigne perquam tulit encomia, quibus ex merito tunc temporis illud ornavimus, tantum non falſi nos poſtulans, quod Rulæum vel præconem, vel teſtem citaverimus Brantianæ virtutis, qui tamen in tuenda Triglandii, quam in dubium Brantius vocaverat, fide alia omnia teſtetur. Quin & præter convitia, quibus tanquam Arminiaſmi patronos, & Pelagianiſmi, indignis nos modis conſectatur, Venerandi objicit Calovii autoritatem, qui in dedicatione Conſiderationis Arminianiſmi multo ſecus de Arminianis ſentiat, tantisque eos præconiis longe exiſtimet inferiores. Equidem miſericordia viri boni affectum nos dignum potius arbitramur, quam maledicta ejus reſponſione. Qui ſi in noſtram libri Brantiani recenſionem oculos atra bile non ſuffuſos conjicere potuiſſet, non Arminianos nos laudaſſe, non errores eorum amplecti, non Pelagianismum tueri animadvertiſſet, ſed innocua laude hiſtoricas quasdam Brantii proſecutos eſſe virtutes, quas vel in Gentili Judæove commendare non dubitaverit, quisquis totus Leydekkerus non fuerit: aptiſſimum nempe ordinem, fidem in allegandis, quæ ſequitur, monimentis, & ſtyli nitorem. Ea vero ipſi ex fratribus Leydekkeri Rulæo laudatas commendatasque eſſe neget, ſi vir eſt, cum proſtent ubique Rulæi ſchedæ, quem Triglandii fidem defendiſſe non opus erat, ut a Leydekkero edoceremur. Qua vero arte argumentandi evinci poſſit, eum qui Triglandium adverſus Brantium defendit, virtutes quasdam ejus laudare non potuiſſe, haut capimus: niſi Leydekkerus omnibus mortalibus hanc legem

Præfat. p. 14 §. 5
Cap. II §. 14 p. 115.

legem diſſentiendi ſtatutam eredat, ut, qui in una re diſplicuerit, ejus omnia improbari oporteat. Verum ſi virtutem in hoſte etiam laudari Leydekkeri mores non ferant, tulere certe Rulæani; nec ea in re ratiocinatione eſt opus, ubi de facto ſenſuum teſtimonio conſtat. Non eſt præterea quod Calovii noſtri autoritatem nobis occentet Leydekkerus, cum quo de Arminianorum erroribus damnandis per omnia conſentimus: id vero fieri poſſe, & tamen probari hiſtoriam boni viri ex eo hominum genere, qui bona fide, unde ſua hauſerit, indicet, lectorumque adeo, veritatis amantium, judicio narrata ſua permittat, atque examini, cur in παραδόξοις cenſendum Leydekkerus judicet, non videmus. Certe errare potuere erravereque Remonſtrantes, ſed & Contraremonſtrantes in facto pariter ac jure errare cum potuiſſe, tum reapſe erraſſe, erroresque eorum, maxime in factis, fideliter a Brantio exponi potuiſſe, quid vetat? Et, ſi tantopere placet Leydekkero B. Calovii noſtri in hoc negotio autoritas, non diſplicuerit etiam ipſi ejusdem Theologi legere verba, ex ipſo libro, cujus dedicationis, a viro multæ lectionis & beatæ memoriæ perluſtratæ, inter convitia in nos ingeſta argumentum habemus, decerpta, quibus Synodi Dordracenæ *Dignitas* ex ejus mente explicatur: *Ita*, inquit, *ea ſynodus eſt celebrata, ut conditiones quas legitimis Synodis præſcripſere Neoſtadienſes in Admonitione, Pareus in Irenico, neutiquam ſervarint Arminianis Calviniſtæ. Quin contrario prorſus uſi proceſſu, neque liberam, neque ſecuram, neque ullo modo æquam permiſerint Synodum, ſed INIQUITATEM cum inſigni HYPOCRISI, (demonſtrante Nicol. Hunnio in διασκέψει de fundamentali diſſenſu inter Calvinianos & Lutheranos) in flagitanda & definienda Synodo orbi Chriſtiano patefecerint.* Eam vero Synodi Dordracenæ delineationem ab oculis tum maxime habuimus, cum poſteriora duo volumina Hiſtoriæ Brantianæ, illius Synodi partem longe maximam occupatæ, in Actis noſtris recenſeremus. Cumque Calovium recenſionis noſtræ judicem eſſe velit Leydekkerus, videat quam bene ſibi conſuluerit, ad forum ejus trahens laudantes Autorem, qui iisdem, quibus Calovius, coloribus Sacram Synodum delineavit.

Conſider. Arminianiſmi p. 4.

Digitized by Google

Verum ſatis de Autore, non ſuperflue tamen, eum interſit lectorum Autorum ingenia nosse; ex illis igitur Leydekkerum, velut ex ungue leonem, agnoſcent. Ad librum ejus quod attinet, tria univerſæ tractationis ſumma facit capita: quorum primo res enarrat a tempore Arminii ad finem usque Synodi Dordracenæ geſtas, Baudartii, Triglandii & Actorum cumprimis Synodalium ex una, Uytenbogardi vero & Brantii ex altera parte, autoritate ac fide nixus. Secundo adverſa fronte
p. 95. Brantium aggreditur, ſideque in exponendis Parte II hiſtoriæ gentis ſuæ ſatis non usque quaque integra verſatum fuiſſe docet: conciſius id quidem, & ſtrictim, eo quod Triglandius in confutatione Hiſtoriæ Eccleſ. Uytenbogardi copioſiſſime, pro
291. argumenti ubertate, cauſam egerit. Tertio dignitatem Synodi tuetur, & ab acerbis, quas vocat, Brantii accuſationibus vindicat, quas ex primorum naſcentis Remonſtrantiſmi Autorum ſcriptis hauſtas in III hiſtoriæ ſuæ Partem congeſſerat: prætermiſſas olim Triglandio, qui in famoſis modo dictos habens libellos, tanti eas non fecerit, data ut iis opera reſponderet.

Vix lucem primum hoc Leydekkerium operis adſpexerat volumen, cum Jo. Brantius carmine primum ſatyrico, mox & apologetico, exiguæ tamen molis, libello illud exciperet: cujus & acerbitatem in Præfatione Partis II accuſat Autor, & criminationes adjecta quadam Anonymi Epiſtola ſatis prolixa, retundit. Ceterum omnem hujus quoque voluminis ambitum tribus iterum Capitibus circumſcribit. Primo calamitates Remonſtrantium cladesque exponit, ipſorum maxime vitio tam in Synodo, quam facta poſthæc contra principis Mauritii vitam conjuratione contractas: cujus in ſocietatem ſceleris quo pacto Barneveldii venerint §. 106, Slatius quoque quas pœnas dederit, §. 113, nec integros, quos Brantius excuſat, a flagitio tres Re-
253. monſtrantium fuiſſe Miniſtros, §. 107 edocet. Secundum mantiſſam complectitur, acta Remonſtrantium ex illo, quo Brantii deſinit hiſtoria, tempore exhibentem; ubi quæ de Cyrilli Lucaris confeſſione, quam tot convitiorum plauſtris Remonſtrantes onerant, §. 35 ſq. nec non de Janſenismo Autori
327. mens ſit, §. 43 ſq. videas. Tertio obſervationes Parti hujus operis

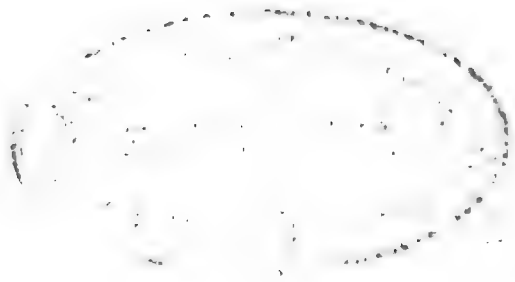

Digitized by Google

operis primæ ex commutatis Remonſtrantium adverſariorumque ſcriptis collectas addit ; adjectoque auctario technas Remonſtrantium ob oculos ponit, quibus ad tuenda propagandaque dogmata ſua utantur. Colophonem tandem operi imponit, dum conſpectum Arminianæ de juſtificatione ſententiæ exhibet, Paulumque hoc in argumento cum Jacobo Apoſtolo componit. p. 494. 533.

DE PHALANGIO APULO OPUSCULUM, IN QUO pleraque hiſtorice, pleraque philoſophice, de hoc inſecto ejusque miro veneno enarrantur ac diſcutiuntur;

Autore D. LUDOVICO VALETTA, Monacho Cœleſtino.

Neapoli, ex typographia de Bonis, 1706, in 12. Plagul. 8.

LUcem ex voto demum amicorum præſens aſpexit Opuſculum, quod de Phalangio Apulo Autor ipſe Apulus, ceu Luceriæ natus, duodecim abhinc annis concinnatum maluerat adhuc ſupprimere, poſtquam Experientiſſimus Baglivus Diſſertationem de Tarantula cum ſuis de Praxi Medica libris ac duabus aliis Diſſertationibus Romæ primum ediditſet, a nobis A. 1698 menſe Januario p. 41 recenſitam. Nec immerito, cum & diverſa a laudato Baglivo, v. g. circa oris Tarantulæ ſedem, forcipum uſum, ocellorumque numerum, & diffuſiorem, ſi non exactiorem, tum inſecti, tum veneni ejus hiſtoriam, utpote per propriam magis Autoris experientiam, quam fidem aliorum, illisque locis omnibus aliquoties peragratis, in quibus mirabiles veneni ipſius effectus cernuntur, conſcriptam, duobus Libris videatur complecti. Primo namque horum de Phalangio ipſo, nomen habente a tribus pedum internodiis, quæ phalangas Græci ſalutant, ac vulgo a celebri Calabriæ urbe Taranto Tarantula dicto, imprimis ſequentia commemorantur. Naſcitur nempe in totius Apuliæ locis incultis ac potiſſimum collibus apricis, meridiei obverſis, quamvis nec alibi illud reperiri dubitetur, ſaltem quod extra Apuliam eosdem in ſau- Lib. I. Cap. I.

C. 2. in ſauciatis effectus præſtare obſervetur impotens. Dum locuſtæ autem absque oſſeo adjumento terram incultam cruſtaque quaſi ſaxea obductam terebrare annotantur, Phalangium dictis in locis terram durisſimam, ictibus etiam ſarculorum ægre cedentem, veriſimilius ſyncipitis ſui forcipe, veluti ad duritiem quodammodo oſſeam accedente ac oſſeis itidem & peracutis ungulis inſtructa, profunde fodere cavernoſumque nidulum ſibi exſtruere cenſetur. Cujus ſtructura ſatis apta occurrit phalangium ab aqua pluviali, vel per collium declivia decurrente, vel a vento procelloſo in caveam propulſa, defendendi: quatenus enim in ſolo plano rotundum foramen pariter ac vallum, tam ex viminibus telarum, quam ex tenaci creta efformatum, obtinet obliquum, frequentius meridiem reſpiciens, irruptionem aquarum deſcendentium valet arcere; in quantum vero cavernula interior multis anfractibus obliquis gaudet, cretaceo itidem glutine, a Sole indurato, maximam partem incruſtatis, refugium præbet, quo phalangium ſe recipiat, quando pluvia introrſum a vento agitatur, villisque pedum ſummitati ejus adhæreſcat. 3. Ad inſecta varia captanda, quibus phalangium veſcitur, quibusque Apuliæ planities ſcatet, non niſi poſt occaſum Solis cavernula egreditur ac totam noctem pervicinam transcurrit, quia frigore nocturno inſecta tunc torpeant, quodſi tamen in nidulo ſubinde permaneat, non tam dormiendi, quam aliquid venandi cauſa, duobus anterioribus pedibus diſtentis in veſtibulo foraminis ſe componit, atque ocellis perquam micantibus prætereuntem prædam expectat, hinc ad inſectum oblatum ſtatim avide proſilit, illudque forcipibus arreptum in fundum caveæ lætæ abſcondit, non diu poſt ad novas inſidias rediens. Quotiescunque autem interdiu ab Apulis avena tenui ad os caveæ exſibilantibus e ſpecu elicitur, incertum ſatis, num magis hoc fiat, quia ſono tali delectetur, an 4. quod prædæ vocem illam exiſtimet. Octo alias pedibus hinc inde æqualiter diſtributis & terna internodia habentibus incedit, qui omnes, tenui lanugine inveſtiti ac inferius albidi, cum faſciolis nigris, in extremitatibus autem &, qua pectori annectuntur, penitus nigricantes, a pectoris ſcuto ovali, nigro, villoſo &

loſo & oſtreæ duritiem æmulante, quod vulgo ſpeculum audit, tanquam a centro emergunt. Ab humeris bina cornicula prodeunt, brachia potius dicenda, quoniam præda fugam parans iisdem ſiſtitur & forcipi vicinæ lanianda præbetur, cum eruribus quidem internodiorum numero ac lanugine convenientia, multum tamen ab iisdem diſcrepantia, dum non ſolum breviora colore flavo tinguntur, ſed & lanugine ſpiſſiori pro inſectis facilius irretiendis cinguntur, in extremitatibus unguiculis nigris & ſolidis muniuntur, longeque flexibiliora & ſenſibiliora deprehenduntur, veluti leviſſimo motui prætereuntium beſtiolarum ſomni etiam tempore percipiendo idonea. Alvus ejus, ſicut aliorum araneorum, ſubtus candicans vel flaveſcens tam in meditullio faſcia nigra, quam aliis punctis & lineolis nigricantibus diſtincta, lanugine minutiſſima & pene inſenſibili refertur. Corpus pariter lanuginoſum, cum pilis aliquando nigricantibus diſperſis, quemadmodum inciſuras in dorſo habet, ita in tota ſuperficie ſuperiori colore claro & ſubalbido, in grandioribus autem ſubfuſco cum albicantibus maculis faſciolisque ſuffunditur. Capitis apex, ſcutum pectoris & forceps cancrorum duritiem æmulantur; alvus vero eſt mollis, delicata quaſi pelle circumdata. Caput maxime in ſui anteriori parte locuſtæ ſimile eſt, in fronte duos ocellos exhibens nigerrimos, rotundos, duros, perfecte lævigatos & in loco obſcuro ac nocte inſtar felinorum ſplendentes, nunquam non immobiles. Qua os in aliis animalibus patet, exſurgit quaſi forceps nigra, oſſea, anterius lanugine flaveſcente conſita & in utraque extremitate unguiculis ſubtiliſſimis & acutiſſimis armata, pro uſus neceſſitate nunc contrahenda, nunc aperienda, quæ prædam brachiis arreptam pertinaciter ſtringendo orique admovendo unguiculis ipſis ſuccum ſimul, a phalangio pro ſui nutritione ſugendum, exprimit. Os nihilominus haud in capite, ſed in ea intercapedine, ubi brachia initium ſumunt, vel ideo locatur, quod os in capite nullum reperiatur, intercapedo autem iſta acu irritata humorem albicantem eructet, forcepsque ipſa cum ſuis unguiculis immediate ſupra hanc partem, extra & ſupra ſcutum pectoris aliquantum prominentem, in- C. 5.

clinetur, ita ut præda arrepta forcipis contractione aculeo fistuloso exin evibrando ad succum exsugendum exacte objiciatur. E tali vero suctione phalangium spinare quoque colligi-
C. 6. tur, etiamsi pulmonibus & sanguine destituatur. Neque aliter per integram hyemem majoremque autumni & veris partem, qua veternosum intra specum, stipulis atque aranearum telis stricte obturatum, latitat, quam tepidos terræ halitus fugendo, videtur nutriri. Ubi terram vero longo tempore incultam vomere interea secari ipsasque specus devastari contingit, tunc torpens, semisopitum & quasi incedere nescium conspicitur, vulnera vel plane non, vel saltem innocua infligens.
7. Quantæ molis porro phalangium habeatur, quæ omnino varia, ex majori vel minori specus foramine venit conjiciendum, utpote corporis quantitati proportionato: raro castaneæ magnitudinem superat, aliquando tamen miræ magnitudinis phalangium conspectum, pinguiori & copiosiori lanugine circumdatum cum maculis nigris spissioribus & grandioribus. Fœmellis, præter pedes paulo longiores, alvus potissimum est major atque pinguior, maxime cum ovorum fœtibus intumescunt, quam-
8. maribus. Qui dum super fœmellas incubando instar locustarum congressum celebrant, circa solstitium æstivum fœminæ sæpius vectantes mares per agros deprehenduntur, mense autem Augusto & Septembri partim ova emisisse, partim nigricantibus filiis sese induisse. Ovula candicante rotundoque involucro, ex subtilissimis aranearum telis contexto, veluti membrana tenui, cincta ex spinæ caule prodeunt, ceu cujus extremitati superiori globosa talis membrana incumbit, usque sub æstatis termino phalangiola contenta nunc in caveis, nunc in agris, eandem foraminibus insensibilibus pertundant, ac nigricantia rudique figura erumpentia protinus, Plinio aliisque attestantibus, in matrem magno numero insiliant, hancque acervatim circumcirca ambiant, densius imprimis clunibus adhærendo, non alium in finem, quam ut vita matris exsaturentur hujusque corpus, humore omni elicito, aridum prorsus in campis relinquant. Matre autem sic enecta, quæ phalangiola magnitudine & robore præstant, pro fame sedanda, alia minora minusque valentia tam diu rabide invadere

invadere pergunt, donec non niſi pauciora ſuperſint, aliunde poſtmodum ſibi eſcam captantia. Ictus phalangiorum tota æſtate notantur exitiales, quod aut præfervida tunc venere agantur, aut vehementiori etiam Solis æſtu in furorem concitentur. Quæ fugendi autem phalangiorum ratio, eadem & mordendi videtur, cum nihil virulenti per ungulas ſive forcipes, utpote non excavatas, queant emittere, ſed eodem temporis puncto, quo cutim forcipibus ſtringunt, aculeum fiſtuloſum ex ore lancinent, lancinatumque in cutem infigendo virus communicent. Ruricolæ, ruri ſeminudi dormientes, ac fœminæ vilioris conditionis, ſpicas per agros colligentes, frequentius ab ipſis læduntur, quam viri nobiles, non niſi per diem in campis degentes. C. 9.

Attamen quæ de mirando Tarantulæ veneno in libro ſecundo uberius proponuntur, qualitatem ejus, effectus, veritatem, rationes, cur tam muſicæ cedat, quam quotannis recurrat, nec non eodem affectorum exempla concernunt, atque huc redeunt. Phalangii venenum non tam frigidis cum Cardano, quam calidis cum Scaligero annumerandum eſſe, ex effectibus oſtenditur. Virus quippe ictorum venis exceptum incredibili celeritate per has ad cor progredi ibique ſanguinem immoderato ſuo colore nimium fermentando angorem primum animi parere ac reſpirationem difficilem reddere, mox halitus fuliginoſos & ſeroſos exſpirare ſic impeditos ad cerebrum aſcendere, hocque exagitando tales furores producere, quos, pro ſanguinis temperie & conſiſtentiæ, vel tenuioris, vel craſſioris diverſitate, diverſæ imaginationes æque ac membrorum corporis ad muſicam auditam motiones & agitationes inſequantur. Phantaſmata nempe nunc læta oboriri, nunc truculenta; nonnullos aquarum limpidarum aſpectu & fontibus artificialibus ſuavi cum ſtrepitu in pelvim ſuppoſitam cadentibus delectari; plerisque frondes virides placere; aliis alios arridere colores; multos in actu ſaltationis magis excandeſcere motuque crebriori cieri, cum alii lentius & magis compoſite ac graviter tripudient; aliquos tympano bellico exſultare, aut enſes aliaque inſtrumenta militaria expoſcere; omnes nihilominus, et- Lib. 2. C. 1. 2.

iam eos, qui lethargo videntur oppreſſi, ad concitatiorem citharæ aliusque inſtrumenti muſici ſonitum choreas non ſolum incipere, ſed &, inſtrumentis vel diſſonis redditis, vel non amplius pulſatis, in terram apoplectioorum ad inſtar proſterni, cum modulamine novo ſaltatum alacriter repetentes. Quod tarantulæ autem morſu afflicti poſt triduanum ſaltationem priſtinæ quidem ſanitati perfecte reſtituantur, ſymptomata tamen quotannis eodem tempore, quo virus contraxere, rurſus aliquamdiu experiantur, maximam imprimis meretur admiratio-
C. 3. nem. Muſicam interim ac ſaltationem ejusmodi læſis vere mederi tanto minus dubitandum, quanto certius cum Autor, qui inter Scepticos alias Philoſophos nomen ſuum profitetur patriamque a tali infamia vindicare mallet, tum tres peramplæ provinciæ, malo dicto obnoxiæ ac numeroſiſſimis populis refertæ, illud atteſtantur, quin ab iis ipſis, quibus phalangii venenum impoſtura fuit viſum, quotiescunque ab eodem vulnera-
4. ti ſaltare habuerunt neceſſe, confirmatur. Nec infringendæ fidei communi ſufficit, quod nullus Scriptorum antiquorum, & ne Plinius ſecundus quidem, veneni tarantulæ mentionem injecerit, ſed ultimus potius phalangium Italiæ ignotum adſtruxerit; quod homines viles & abjecti ſemper aut plerumque, perraro nobiles, in Apulia tamen non minus agriculturam exercentes, veneno hoc tacti in ſaltatum prorumpant; quod ipſimet ruricolæ, tempore æſtivo impenſius choreis ac ea modulatione, quæ tarantella audit, delectantes ejusmodi ſaltationem jocolariter primum videantur introduxiſſe, falſoque poſtmodum æſtuans ſaltandi deſiderium, a minio calore excitatum, phalangiorum morſui adſcripſiſſe; quod varia, quæ appetuntur, v. g. diſcolores veſtes, virides arborum rami, aquæ limpidæ, inſtrumenta bellica, deliramenti magis muliercularum & inſani amoris juvenum præbeant documentum, quam quicquam proſint; quod multi curioſi vel ſe ipſos, vel alios, a tarantula, absque ullo inſequenti incommodo, nec ſaltandi ſtimulo, curaverint ſauciari, imo nonnulli ſæpius nocte in medio arearum quieverint ac expergefacti phalangiis ſeſe conſitos viderint, nihil tamen vel ictus, vel ad ſaltandum appetitus inde perſenſerint; quod

venenum

venenum & aliquem morbum a ſonitu & ſaltatu curari nondum ſit obſervatum, neque ratio muſicæ in tarantatis reſtituendis magis pateſcat, quam cur ſemel a tarantula icti quotannis eadem ſymptomata absque novo morſu experiantur. Sciendum enim eſt, C. 5.
1 pervetuſtos Scriptores nec omnia, nec vera ſemper enarraſſe, prout vel phalangium Italiæ a Plinio denegatum de ſupina hujus ignorantia arguit, ſatis autem eſſe, quod Alexander ab Alexandro, Cardanus & Andreas Matthioli, in natura indaganda Plinio ſolertiores, veneni tarantulæ expreſſe meminerint; 2 nobiles perraro quidem a tarantulis feriri, quia interdiu ſolum rura ſua inviſant, nec die noctuque in campis ſeminudi recumbant, ictos nihilominus æque ac alios ad ſaltandum adigi; 3 vulgum in Apulia æſtivo maxime tempore intemperantius omnino per plateas tripudiare, fruſtra vero ſtimulum ſaltandi naturalem cum præternaturali, qui morſui tarantulæ debetur atque cum ſumma cordis anguſtia aliisque ſymptomatibus conjungitur, confundi; 4 ultro concedi, quod ſæpius objecta dicti a mulierculis & juvenibus ex levitate animi deſiderentur, quod autem nequicquam talia in triſtiori animo ictorum exhilarando conferant, pernegari; 5 etiamſi phalangii morſus nec extra Apuliam noceat, nec in Apulia omnes lædat, vel ob majorem cutis ſoliditatem, vel contrariam ſanguinis temperiem, quemadmodum nec omnes a cimicibus ſolent affligi, cuncta nihilominus tarantulæ vulnuſcula in Apulia exiſtere innocua, nondum evinci; 6 denique virulentiam ictus phalangii ejusque per muſicam medelam tam ſtabili & conſtanti exemplorum obſervatione haberi confirmatam, ut fides ejus inconcuſſa maneat, licet de ſimili muſicæ in alia venena aliosque morbos efficacia haud conſtet, neque rationes, quibus tam ipſius medicina, quam recurſus annuus, mox declarabitur, exacte omnibus ſatisfaciant. A muſica ſiquidem, ſpiritum ſive animam vitalem, immediatum omnis motus in corpore humano motorem, afficiente variaque animi pathemata in ſtatu, & naturali, & præternaturali commovente, tarantatos etiam invitos eo promtius ad ſaltandum impelli, quo vehementiori jam motu internæ corporis partes a veneno agitentur & quo ſenſibili- 6.

us levamen internarum anguſtiarum ægri ex choreis percipiant, utpote ſenſim veneni vim infringentibus, partim halitus virulentos cum ſudoribus per poros cutis ampliores eliminando, partim & potiſſimum animum modulatione exhilaratum ad naturalem harmoniam revocando. Symptomata vero per muſicam ſedata pro diverſa ſanguinis craſi ad tres, quatuor, decem vel plures annos eodem tempore, quo morſus tarantulæ primum inflictus fuit, recurrere, quia ſummo ita videatur Creatori, venenique reliquiæ in ſanguine ſuperſtites, nova hujus efferveſcentia, ab aeris ambientis calore inducta, novas ac-
C. 8. quirant exſerantque vires. Ex quinque tandem exemplis eorum, quos veneno tarantulæ affectos Autor ipſe annotavit, intermedium adduxiſſe ſufficiat, puerulum concernens, qui a matre ſpicas per agros collectura in ſtramenta depoſitus ictum phalangii ſuſtinuerat pauloque poſt ad mortem exinde ægrotaverat. Cum vera cauſa lateret matrem, nec quicquam pharmaca adhibita valerent, accidit caſu, ut citharœdus citharam pulſans illac pertranſiret, cujus ſono ad pueruli aures delato, ſtatim hic ex morbi angore aliquantis per revaleſcens, pedes faſciis obvolutos crebrius agitare, manus quatere, ex matris ulnis exſilire ac in citharam ſeſe jaculari incepit, uno verbo, eandem anxietatem in vultu & oculis præ ſe ferre, quam alii tarantula percuſſi oſtendunt. Cauſa proin morbi cognita, biduana ſaltatione penitus convaluit, cum Autore omnibus, qui ad tam novum ſpectaculum accurrerant, ſtupentibus.

DESCRIPTION ANATOMIQUE DES PARTIES de la femme, qui ſervent à la Generation &c.

i. e.

DESCRIPTIO ANATOMICA PARTIUM MULIEbrium generationi dicatarum; cum Tractatu de Monſtris & Deſcriptione Anatomica monſtri A. 1703. Gandavi nati cum Figuris aneis per JOHANNEM PALFYN, Anatomicum & Chirurgum Gandavenſem.

Lugduni

Lugduni Batavorum, apud Viduam Seb. Schouten, 1708, in 4to. Conſtat Alphab. 3.

SIſtitur hic libellus *Fortunii Liceti de Monſtris*, prout a Gerardo Blaſio anno 1665 eſt recenſitus, figurisque illuſtratus, nunc Gallico idiomate ornatus; qui ut eo melius intelligi poſſet, Anatomicam Deſcriptionem partium muliebrium generationi dicatarum præmittere, hancqve tribus tabulis æneis, quas olim *Johannes Swammerdammius Miraculo* ſuo *Naturæ, ſive uteri muliebris Fabricæ*, adjecerat, illuſtrare haud abs re viſum fuit Clariſſimo Palfyn. Tertio loco duos deſcribit gemellos, anno 1703 Gandavi editos, in inguinibus connatos, quorum capita e diametro oppoſita, pedes vero loco connexionis utrinque a latere locati fuerunt. Cujus monſtri diſſectio cum Autori clariſſimo a magiſtratu fuerit commiſſa, quæ interranea luſtrans obſervavit, fideliter hic communicat. Duo ſcilicet hi gemelli obtinuerunt pudenda muliebria e lateribus inter utrorumque pedes ſita, quorum tamen unum perfectius fuit altero, unicum anum. Alter duobus renibus naturaliter conſtitutis, totidemque ureteribus, alter unico rene, ſed majore, unoque uretere fuit præditus. Præter vaginam uterinam communem utrique ſingulis propria, duoque uteri contigerunt. TAB. VII. Fig. 1,2. Eodem anno eademque in urbe alii nati ſunt gemelli, ſed diviſi, quorum alteruter per 3 dies nec urinam nec fæces alvinas depoſuerat; anus enim, urethra & vagina uterina erat imperforata; ſiquidem nymphæ alias ſat magnæ coaluerant, relicto ſolummodo ſub clitoride exili foramine, per quod tantillum meconii prodierat. Mortui ſeptimo die infantis cadavere ſecto magna quædam moles in abdomine fuit reperta, quæ vaginam uterinam imperfectam & duobus uteris ex latere poſitis communem formabat, & quoniam inteſtinum rectum in eam deſinebat, fæcibus vel meconio erat repleta. Tandem addit Author clariſſimus tractatum de Circulatione ſanguinis in fœtu, Fig. 3,4. in quo Modernorum tuetur ſententiam contra Dominum Mery, qui ſanguinem per venæ cavæ truncum aſcendentem refluum ex foramine ovali in dextram cordis auriculam infundi exiſtimabat.

Explicatio

Explicatio Figurarum :

TAB. VII. Fig. 1. Figura 1 repræſentat formam exteriorem uterorum cum vaginis ex corpore exemtorum, ut & duo inteſtina recta ad inferiora reclinata. A. A. Duo uteri infantis latus dextrum occupantis. B. B. Horum duo ligamenta rotunda. C. C. Duæ tubæ Fallopianæ D. D. Duo ovaria. E. Vagina. F. F. Duo uteri infantis ſiniſtrum latus occupantis. G. G. Horum duo ligamenta rotunda. H. H. Duæ tubæ Fallopiani. I. I. Duo ovaria. K. Vagina. L. Vagina communis. M. Orificium ejus. N. Urethra e vagina communi ad pudenda minus perfecta abiens: O. Pars inferior veſicæ urinariæ cum ſuperiore vaginæ communis parte unitæ, P. P. P. Orificia trium ureterum in parte inferiore veſicæ. Q. Orificium urethræ in parte ſuperiore vaginæ communis. R. R. Duo inteſtina recta verſus inferiora extra ſitum naturalem retracta. S. Anus ambobus infantibus communis.

Fig. 2. Figura 2 ſiſtit duas vaginas apertas, ut earum & uterorum ſtructura interna conſpici poſſit. A. A. Duo uteri infantis dextrum latus occupantis. B. B. Eorum orificia. C. C. Ovaria bina. d. d. Duæ tubæ Fallopianæ. e. e. Duo ligamenta rotunda. R. Vagina aperta. D. D. Duo uteri infantis ſiniſtrum latus occupantis. E. E. Eorum orificia. f. f. Duo ovaria. g. g. Duæ tubæ Fallopianæ. h. h. Duo ligamenta rotunda. F. Vagina aperta per membranam in duas partes juxta longitudinem diviſa. G. Vagina ſuperior anguſtior. H. Vagina inferior amplior. I. Vagina communis aperta, a qua veſicæ urinariæ portio eſt abſciſſa. L. Orificium rotundum, duabus inſtructum valvulis, per quod vagina H. communicat cum vagina I. N. Orificium rotundum, per quod vagina R. communicat cum vagina I. O. Urethra e vagina communi ad pudenda minus perfecta abiens. P. P. Duo inteſtina recta verſus inferiora extra ſitum naturalem retracta. Q. Anus ambobus infantibus communis.

Fig. 3. Figura 3 exhibet formam magnæ illius molis in abdomine repertæ, una cum urethra, pudendis, & inteſtino recto meconio repletis. A. A. Magna moles p. n. B. Umbilicus.

Digitized by Google

licus, ad latus reclinatus. C. Vena umbilicalis abſciſſa. D.D. Duæ arteriæ umbilicales. E. Urachus. F. Forma veſicæ cum vagina uterina imperfecta continuæ. G. Urethra. I.I. Duo uteri. K. Crepatura uteri ſiniſtri a fæcum congeſtione facta. L. L. Duo ligamenta rotunda. M.M. Duæ tubæ Fallopianæ. N.N. Duo ovaria. O. Inteſtinum rectum a fæcibus diſtenſum. P.P. Duo labia magna pudendi. Q Q. Duæ nymphæ ſeparatæ, quæ erant unitæ. R. Orificium urethræ.

Figura 4 in conſpectum ſiſtit eandem molem apertam. A.A. Superficies interna partis poſterioris magnæ molis, qvæ maximam vaginæ imperfectæ portionem conſtituit. B. B. Partes inferiores partis anterioris hujus molis per crucem diſſectæ, quæ, ubi conjunctæ erant, partem veſicæ conſtituebant; ſuperiores partes ſunt abſciſſæ, ut uteri eo melius conſpici queant. C. Urethra. D.D. Duæ arteriæ umbilicales abſciſſæ & ad latera reclinatæ. E.E. Duo uteri. F. F. Eorum orificia. + Valvula magna rotunda orificio ſiniſtro appoſita. G. Crepatura uteri ſiniſtri. H.H. Duo ligamenta rotunda. I.I. Duæ tubæ Fallopianæ. K. K. Duo ovaria. L. Inteſtinum rectum apertum. M. Anus, per quem inteſtinum rectum fæces depoſuit ad partem ſuperiorem vaginæ imperfectæ inter utrosque uteros. N.N. Duo magna labia pudendi. O.O. Duæ nymphæ ſeparatæ. P. Orificium urethræ. TAB. VII Fig. 4.

De Monſtris quoniam quædam commemorandi occaſio ſuppetit, non poſſumus non, qvæ ſuperiori anno in noſtra vicinia contigerunt, cum Lectore curioſo hic communicare. Scilicet Anna Maria Groſchuppin, 21 annorum, celebrato 2 die Januarii 1707 cum viro quodam concubitu, eoque octo ſeptimanis poſt repetito, peperit die 18 Octobris monſtrum, quod adjecta Figura 5 monſtrat. Cauſam ejus rejecit in fœtum imperfectum ferinæ cujusdam, eandem figuram atque magnitudinem referentis, quem aliquoties, nec ſine horrore quarta poſt primum coitum ſeptimana aſpexerat. Quod autem dentibus inſtructum fuerit hoc monſtrum, exinde oriri putavit, quod martem quandam, qua fœminæ collum a frigore munire ſolent, dentibus ornatam frequentius fuerit contemplata. Fig. 5.

TRATTATO DI LITOTOMIA &c.

i. e.

TRACTATUS DE LITHOTOMIA SIVE CALCULI Extractione; Autore THOMA ALGHISI, Academico Florentino, atque Chirurgiæ Magiſtro, & Lectore in Noſocomio S. Mariæ novæ.

Florentiæ, apud Joſephum Manni, 1707, in 4. chart. auguſt. Conſtat plagul. 17 Figur. Tabul. æn. 16.

Equidem Chirurgos inter, qui Lithotomiam hodie feliciter exercent, maxime Gallos eminere, a nobis *Toleti* de eadem tractatum in *Actis A. 1684 p. 243* recenſentibus non ſolum fuit indigitatum, ſed & comprobatum uberius, cum *Dn. Mery* & judicium in Fratris Jacobi calculos veſicæ ſecandi methodum, & novum lithotomiam adminiſtrandi modum, *A. 1700 menſi Octobri* exhiberemus. Nec inter Italos tamen nunc deeſſe, qui eam e veſica calculos extrahendi rationem promovere ſtudeant, quam apparatus majoris alias dicunt, quamque ex Italis Marianus Sanctus, Barolitanus, a præceptore ſuo Johanne de Romanis hauſtam olim deſcripſit primus, præſens de tali Chirurgia tractatus abunde teſtatur, utpote omne, quod ad ſufficientem ejus theoriam atque circumſpectam praxin requiritur, tum viginti duobus capitibus luculenter deſignans, tum multis Figuris majoribus, iisque nitidis, egregie illuſtrans. In quo nihilominus in præſenti excerpendo Autoris Obſervationibus de calculorum in veſica geneſi, differentia, ac felici ſubinde in ſenibus etiam & gravidis ſectione, magis nobis liceat inhærere, quam
p. 11. iis, quæ in ſingulis capitibus contineantur. In veſica nempe calculum vix immediate, ſed ita formari, ut vel parvus calculus a renibus, vel aliud concretum extraneum, ad illam prius delatum ibique ſubſiſtens, ab urina ſucceſſive diverſa incruſtationum lapidearum ſtrata recipiat, notabilibus puellæ alicujus & monialis confirmatur exemplis, ceu quarum illa exiguum fuſum eburneum, hæc vero candelam parvam ceream, per urethram incautius in veſicam eo effectu immiſerit, ut prior ex calculo

calculo insigni, circa mediam fusi partem concreto, Florentiæ in Xenodochio S. Mariæ novæ perire, posterior autem a crusta calculosa, superficiem candelæ instar exiguarum crystallorum cingente, Autoris manu perita liberari, demum habuerit necesse. Inter varios autem calculos, ab Autore sub lingua monialis cujusdam vivæ, vel in hepate, liene, mesenterio, omento, umbilico, intestinorum tunicis, pulmonibus & cerebello cadaverum incisorum repertos, ille, quem aliquando in folliculo biliario alicujus Marchionis deprehendit, eo curiosior habetur, quo exactius aliquam conchylii marini fossilis speciem repræsentat; quemadmodum inter monstrosos viarum urinariarum calculos descriptos depictosque quinque potissimum digni nobis fuerunt visi, quos ex Autoris *Tab.* 3 *Fig* 5, 8 & 6 atque *Tab.* 4 *Fig.* & 2 in *Tab.* 7 *Fig.* 6,7,8,9 & 10 hic exprimeremus. Primum horum, fruticem quasi corallii æmulantem, ex viro sexagenario, cui Dominici Faltera nomen, Noster exsecuit; alterum vesica cujusdam Magnatis, post obitum dissecti, præbuit tanto magis admirandum, quod ipsi vivo, alias arthritico, ne minimas creaverit molestias; tertio ureterem dextrum Illustris Maddalena Carnesecchi Galli, ex Ischuria denati, Experientiss. D. D. *Neri* totum observavit infartum, cum alius calculus magnus orificium ureteris pariter sinistri obturaret; quartum & quintum lapidem in renibus quondam defuncti Pontificis *Innocentii* XI, doloribus nephriticis mictuque cruento sæpe vexati, Excellentiss. *Lancisius* annotavit, utrumque non solum magnitudine ac figura, sed & canaliculis insculptis stupendum, transitum urinæ a superstite corticali substantia glandulosa ad pelvim & ureteres concedentibus, a *Lanzono* autem in figuris eorum penitus neglectis, quas *Miscellaneorum Academiæ Naturæ Curiosorum Dec. 2, A. 8, O. 199* curavit inserendas. Sed cum in *Actis nostris Anni præsentis mense Aprili* p. 191 mentionem pariter fecerimus monstrosi calculi, in B. D. *Seligmanni* rene dextro detecti atque cum renis sinistri quatuor minoribus a Clarissimo nostro *Crellio* carmine prolixo descripti, occasionem nunc arripimus, anticam & posticam ejus faciem in *Fig.* 11 & 12 una repræsentandi. Ex Autore denique non aliud innuendum nobis

p. 16.

26.

32.

bis ſupereſt, quam quod ab illo, nunc Sacerdos ſeptuageſimum ætatis annum transgreſſus, lapide inſigni cum ſucceſſu liberatus fuerit ac quadraginta dierum intervallo perfecte reſtitutus;
p. 91. nunc fœmina Piſana, graviditatis ſuæ neſcia, duos ingentes veſicæ calculos Florentiæ ſibi diffringi evelliique ſuſtinuerit, quæ ad ſanitatem quidem perducta duobus circiter menſibus poſt Piſam navicula repetierit, verum exinde male ſeſe habens brevi puerulum quadrimeſtrem immaturo partu excluſerit.

Explicatio Figurarum.

TAB. VII.

Fig. 6. Fig. 6 calculum ſiſtit, in Noſocomio S. Matthæi Florentiæ e
7. Dominici Faltera veſica ab Autore extractum. Fig. 7 calculum monſtrat, in Magnatis alicujus veſica extra Hetruriam re-
8. pertum. Fig. 8 lapidem exprimit, in Illuſtris Dn. Maddale-
9. na Carneſecchi, Galli, uretere altero deprehenſum. Fig. 9 calculum repræſentat, in Pontificis quondam *Innocentii* XI rene dextro inventum, AAAA. ſubſtantiam renis glanduloſam, BB. Canaliculos excretorios, CCC. Calculi figuram, & magnitudinem naturalem, quæ ſex unciarum pondus adæquavit, DDD. Hydatides, in diverſis renis partibus ſpectatas, EEE. Canaliculos lapidi ipſi pro urina ad pelvim deferenda inſculptos, FF. Pelvim, G. Ureterem, H. Arteriam emulgentem, I. venam emulgentem denotant. Fig. 10 Calculum exhibet renis ſiniſtri
10. ejusdem Pontificis, ita ut AAAA ſubſtantia renis glanduloſa, BBB Figura calculi & magnitudo naturalis, uncias novem pondere æquans, CC Canaliculi excretorii, D Pelvis, EEE Hydatides per renem diperſæ, F Ureter, G Arteria emulgens, H Vena emulgens, III Canaliculi calculo impreſſi, deſignentur.
11, 12. Fig. 11 faciem anticam, & Fig. 12 poſticam calculi monſtroſi oſtendit, qui, uncias tres cum tribus drachmis fere ſuperans, B. D. *Seligmanni* renem dextrum tali ratione occupaſſe fuit annotatus, ut extremitates protuberantes dorſum renis ſpectaverint atque interſtitiis caruncularum papillarium firmiter infixæ hæſerint, & pars acutior in ſuperiore, craſſior in inferiore renis parte locum habuerit.

PHÆ

PHÆNOMENON CORONARUM SOLARIUM d. XXVI Maji in cœlo obſervatarum, populari ratione in Academia Julia Curioſis explicatum a J. A. S. D.

Helmſtadii, literis Hammianis, 1708, in 4.
Conſtat plag. 4.

Vir ſumme Reverendus, Iohannes Andreas Schmidius, Abbas Mariæ vallenſis & in Academia Julia SS. Theologiæ Profeſſor celeberrimus, de Eccleſia Chriſti & Republica litteraria longe meritiſſimus, ſacris licet negotiis diſtrictus, naturæ tamen opera contemplari non intermittit. Phænomeni igitur minime quotidiani nuperrime obſervati deſcriptionem nobis dedit rerumque naturalium ſtudioſis cauſas ejus ad captum eorum exhibuit. Iſta ſequentibus verbis continetur. Vigeſimo ſexto, inquit, Maji die Saturni, ſummum mane quidem erat formoſiſſimum, ſed neſciebamus, quid ſerus veſper vehat, immo quid proxima meridies nobis oſtendere velit. Sol circa horam decimam 52 grad. ſupra Horizontem jam elevabatur, & ſubito omnium oculos animosque in jucundiſſimo, quod ipſe exhibuit, ſpectaculo ſuſpenſos tenebat. Corpus ſolare ambiebat corona *a.b.c.b.* cujus diameter erat 34 gr., verſus zenith albicans, verſus Horizontem vero varios colores inſtar itidis exhibens. Dein major circulus *a.c. d. e.f.* albicans horizonti parallelus, magnitudine quoad diametrum 76 grad. utrinque coronam ſecabat. In majori hoc circulo ſemicirculus *g. h. i.* vel eo major apparebat albicans, ſed debilior; & ad latus illius occidentale arcus quoque albicans *K.I.* ſed lucidior, uterque tamen ſatis erat inconſtans, nunc evaneſcens, nunc rediens. Evanuere ſenſim atque ſenſim tum major circulus, tum arcus illi, poſtquam quædam circuli minoris partes ultra undecimam duraverant. Nullus quidem ad nudum viſum apparebat parelius ſive pſeudoſol, qui plerumque his phænomenis conjungi ſolet, nihilominus magnificus Juliæ noſtræ Prorector Dn. D. Wideburgius, Collega meus hoc in ſtudio quoque conjunctiſſimus, ſubinde ad veteres delicias recurrens, inſtrumento Scheineriano

TAB. VII. Fig. 13.

neriano etiam poſt circulum majorem diſſipatum in vicinia centri illius obſervavit corpus lucidum Sole triplo minus apparens. Quæ vero alii narrarunt de pareliis, alio forte ſub cœlo alioque tempore viſis, ad noſtrum phænomenon non videntur ſpectare. Cœlum aereum circa illud tempus diverſis in locis erat ſudum, & ob vaporum copiam nonnihil albeſcens, quemadmodum prioribus diebus varius aeris erat ſtatus, nunc frigidior, nunc ventoſus, cui interdum tonitrua & fulgura miſcebantur.

Huic deſcriptioni ſubjungit brevem pareliorum a diverſis Autoribus obſervatorum hiſtoriam, & phænomenon modo
Prop. 1. deſcriptum per 6 Propoſitiones explicat. Contendit nimirum phænomenon hoc extitiſſe in aere noſtro, quoniam is, non
2. aura cœleſtis materiam ipſi congruam exhibet: materiam fuiſſe partim rariores, partim craſſiores guttulas nubis rorantis, non penitus excluſis particulis glacialibus, quod arguat aeris iſto
3. tempore ſtatus; cauſam efficientem fuiſſe Solem radios ſuos circum circa ſpargentem in aeris noſtri varias ſuperficies, cum aliud corpus ſtellare lucidum ſupra Horizontem illo tempore non vi-
4. ſum fuerit; tum circulum minorem, tum majorem, nec non portiones circulares ex radiorum ſolarium in guttulas illapſu & eorum ex iisdem ad oculos relapſu, ſub æqualibus fere angulis
5. deduci debere: colores albicantes in circulis & arcubus, nec non cœruleum, flavum & rubrum ex reflexione radiorum ſolarium
6. ortum habuiſſe: denique finem fuiſſe mutationem aeris proxime inſtantem indicare, cum proxima ſtatim nocte venti ac pluviæ fuerint ſubſecuti. Eleganter vero hujus phænomeni geneſin per duo experimenta declarat. Sumatur, inquit, lens convexa tubi optici eaque obvertatur radiis ſolaribus, qui bis refracti in arcum curvabuntur, & halonem ſive coronam exhibebunt. Monet loco lentis adhiberi quoque poſſe pilam vitream, aqua tamen non repletam. Alterum experimentum ita deſcribit: aſſume recipientem, qualem in operationibus Chymicis adhibere ſolemus, atque ei de nocte vel in loco quodam obſcuro cereum accenſum in diſtantia debita oppone, cereo autem admove chartam craſſam, cui inſit foramen ſtilo perforatum

perforatum, & magna cum voluptate videbis duo lucida puncta halonibus circumdata. Idem phænomenon eodem temporis articulo Halæ Saxonum oculos omnium in ſe convertiſſe, ex litteris Cl. Wolfii novimus.

DECLARATIO DUBII GEOMETRICI CIRCA TETRAGONIſMUM circuli Almæ Geometriæ Cultoribus a FERDINANDO ERNESTO, Comite ab HERBERSTEIN, propoſiti.

SOlutio, qua acutiſſimus Wolfius, Mathematum in celeberrima Univerſitate Halenſi Profeſſor publicus, dubium Geometricum a me propoſitum in Actis menſis Junii anni currentis illuſtrare dignatus eſt, eo me adigit, ut reducto tandem velo difficultatem ſub hoc ipſo dubio latentem non alio equidem fine in apricum deducam, quam ut, dum inter alias occupationes ea, quæ circa hoc argumentum forte non omnino infeliciter meditatus ſum, Geometrarum cenſuræ ſubjicere pato, acutiſſimus eorundem ſenſus mihi innoteſcat. Si quis proinde aut ipſius Problematis ſolutionem, aut ingenioſam quampiam adverſionem circa illud transmiſerit, illius in *Morpheo* meo *Geometrico* nomen & gloriam me publicaturum promitto. Ut porro de propoſito meo luculentius conſtet, agnoſco equidem, multas easque præclaras Ellipſeos proprietates ab Anteceſſoribus noſtris detectas eſſe; at inſimul fatendum judico, eosdem immenſum hoc mare neutiquam exhauſiſſe. Admiratione prorſus digna ſunt, quæ Gregorius a S. Vincentio, ſæculi ſui Archimedes & Belgii noſtri gloria, demonſtravit; at ſi præjactis fundamentis presſius inhærendo Corollaria quæpiam annotare libuiſſet, forſitan relicta ſalebroſa, quam ingreſſus eſt, ſemita, planiorem elegiſſet, niſi ſummo huic Viro placuiſſe arbitremur, latentes vel in his ſcopulis veritates Orbi literario reddere manifeſtas. Ajo itaque ſub inſigni quapiam Ellipſeos proprietate methodum deliteſcere lunulæ AGBEA æqualē Rectilineum exhibendi, eandemque illico quadrarii poſſe, ubi reſolutum fuerit

Problema:

Problema:
Lunulam datæ æqualem & alteri datæ ſimilem exhibere.

THOMAE CRENII DE FURIBUS LIBRARIIS

Diſſertatio I.
Lugduni Batav. 1705, 8.
Diſſertatio II.
Lugd. Batav. 1708, 8.
Conſtant 13 plag.

Etſi Diſſertatio prior jam ante aliquot annos excuſa prodierit, ob argumenti tamen, quod tractat, dignitatem aliasque curioſas adnotationes non eſt, quod prætereamus illam, maxime cum altera noviſſime Diſſertatio acceſſerit, in qua idem argumentum doctiſſimus Auctor perſequitur, & quæ forte in priori deeſſe videbantur, hinc inde ſupplet, ac novis etiam obſervationibus liberaliter exornat. Hoc unicum deſiderare quis poſſet in priore Diſſertatione, eam tam vitioſe Francofurti (neque enim, ut titulus præ ſe fert, Lugd. Bat. prodiit) exſcriptam eſſe, ut ipſe Auctor in epiſtola ad Carol. Arndium Roſtochienſem perſcripta ob grandes ac multos typographorum errores vix ſuam agnoſcat. Recenſet autem fures literarios, qui alienis plumis exornati in publicum prodierunt, ubi ad invidiæ famam declinandam illos tantum recenſet, quos ab aliis in hunc ordinem relatos deprehendit. Horum itaque CXX numero ſiſtit, atque juſto literarum ordine exponit. Pauciſſima delibamus,
p. 24. Lambertus Alardus Guilielmiades notas ſuas in Valerii Flacci Argonautica ex variis auctoribus congeſſiſſe dicitur, nulla eorum
26. facta mentione. De Baronio multa ac diverſa virorum doctiſſimorum judicia collegit Auctor, quæ oſtendunt, ipſum plurima ex Magdeburgenſibus exſcripſiſſe: præterea litterarum Græcarum ignarum, & Chronologicæ ac Geographicæ ſcientiæ rudem fuiſſe. De auctore Vindiciarum contra Tyrannos, ſive de Principis in populum populique in Principem legitima poteſtate, verboſius agit Crenius, quas alii Theodoro Bezæ, aut Philippo Mornæo, alii vero rectius Huberto Languето adſcribunt. Verus
35.

etiam

Digitized by Google

etiam auctor librorum de Republica Lacedæmoniorum de- p. 47.
tegitur, qui eſt Nicolaus Cragius, Ripenſis Danus, unde notatur Keckermannus, qui libros illos clariſſimo JCto Cujacio vindicavit. Joannes Druſius, doctiſſimus in Codicem Sacrum commentator, plagii inſimulatur, quod multa eum Mercero debere ajunt, qui nunquam ab ipſo allegetur. Sed habet etiam Druſius, quod conqueratur, cum Nicol. Fullerus, Anglus, multa in Obſervationes ſuas ſacras transtulerit, nulla unquam facta Druſii mentione, niſi ubi ab ipſo diſſentit. Claverium in 53. 55.
Commentario ſuo ad Perſium nihil aliud agere dicunt, quam ut veterem interpretem totus transſcribat: ubi in Crenii gratiam, qui hæc ignorare ſe confitetur, illud addimus, eſſe iſtum Stephanum Claverium, ipſiusque in Perſium notas Pariſiis 1607 in octava forma produſſe. Hugo Grotius in libris de Jure belli 61.
ac pacis e Wilhelmi Schickardi Mischpat ea, quæ de Judæorum doctrina afferuntur, deprompſit. Cornelium a Lapide 70.
ſive Stein, quæ familia prope Vlmam conſedit, exſcriptorem Hieronymi Pradi appellant. Carolus Patinus, cum ſuam ad 87.
Rem Numismaticam Introductionem conſcriberet, multa ex Savoto deſumpſiſſe dicitur. Cornelius Tollius, qui Voſſii quon- 109.
dam amanuenſis fuit, hac occaſione multa abſtulit ac deſcripſit, quæ Voſſio haud dubie debentur. Quæ ſubſequuntur de 110.
Jacobo Philippo Tomaſino, hujusque plagio, notiora ſunt, quam ut hic referantur. Ex addendis Crenii illud obſervamus, Matthæum von der Lage Barthii Adverſaria olim ſurripuiſſe, ſed publice ea reſtituere coactum. Pergit deinde in altera Diſſertatione Auctor ſæpe nobis laudatus, centum & quod excurrit plagiarios eodem literarum ordine recenſens. Inter veteres producitur Acuſilaus, qui Heſiodi carmina in ſo- 8.
lutam convertit orationem, ac pro ſuo fœtu aliis obtruſit: Apollonius Rhodius e Cleonis Curienſis ἀργοναυτικοῖς omnia 13.
in opus ſuum tranſtuliſſe exiſtimatur: & Modeſtus, cujus de Vocabulis Rei Militaris libellus proſtat, plurima videtur tranſcripſiſſe ex Flavii Vegetii laboribus. Recentiorum vero plagiariorum numerum longe majorem Crenius adducit. In ipſius vero Diſſertationis fronte ait, Caſp. Hoffmannum, Medicum 40. 7.

non incelebrem vehementer metuiſſe ſibi, ne Galenus tot obſervationibus a ſe illuſtratus in manus rapaces poſt fata ſua perveniret. Sed quod in transcurſu addendum cenſuimus, ſalvum illud opus eſt atque incolume, etiam poſt Viri Clar. exceſſum: quippe illud inter cimelia ſua conſervat humanitate ac doctrina præſtans Godofredus Thomaſius, Medicus apud Noribergenſes celeberrimus, qui non Difficilem, ut noviſſime audivimus, ſe præbebit in excudendo elegantiſſimo opere, modo typographus votis reſpondeat. Nam opus illud ingens eſt atque diffuſum, ac XXVI voluminibus continetur, ſed propter textus emendationem variasque ac egregias obſervationes digniſſimum eſt, quod publicis literis exſcribatur. Qua pariter occaſione notamus, eundem laudatiſſimum Virum doctiſſimas parentis ſui Jacobi de plagio literario diſſertationes, notis ſuis iisque ratioribus egregie auctas atque illuſtratas, prelo para-
p. 11. tas habere. Sed e diverticulo in viam. De Anglica Regia Societate ex Morhofii Polyhiſtore Philoſophico inedito adfert locum Crenius, ubi adſeritur, Henricum Stubbium librum edidiſſe, in quo oſtendere conatus fuerit, plurima Societatis illius inventa jam veteribus fuiſſe nota: qui locus digmus certe eſt, qui conferatur cum Polyhiſtoris jam editi Philoſophici parte p. 29 & 141, quoniam Crenius omnia ordinatius diſpoſuit. Hu-
22. go Grotius Junii Bruti vitulo aravit, ubi quæſtionem habet: an juſta ſit belli cauſa pro ſubditis alienis, ut ab eis arceatur im-
38. perantis injuria? Athanaſius Kircherus multa ex Joannis Stephani Rittangelii notis in librum Iezirah transſumpſit, nullo auctoris indicio facto. Severinum de Monzambano, qui eſt Samuel Pufendorfius, e Conringiano juris publici libello multa de-
42. libaſſe ajunt. Reinerus Reineccius in methodo hiſtoriarum multum opera Peuceri, qui in tabula præfixa recentioribus editionibus Philippi, plane eadem ſerie politias totius orbis diſponit,
58. adjutus eſt. Jul. Cæs. Scaligerum Operis Poetici materiam volunt ex Italia trans Alpes tuliſſe, Cælio Rhodigino debitam. Ro-
61. bertus Stephanus in notis Biblicis Paulum Fagium, vernacule Buchlein, doctum Hebræum, ſequitur. His ſubinde varia ac curioſa pro more ſuo adſpergit Crenius. Pag. 67 ex Hadriani Junii epiſtolis adfert unam, quæ de Suida a ſe edendo ac emendan-
64. do agit,

Digitized by Google

do agit, dignaque eſt propter contentas in ea obſervationes, quæ cum ſplendido Cl. Kuſteri Suida conferatur. Denique ſub finem a ſe expectari jubet Crenius de veteribus Scholiaſtis opus, quod diu deſideratum ſummopere efflagitamus. Quamvis enim & Celeberrimus Wittebergenſium Polyhiſtor, Conr. Samuel Schurzfleiſchius, ſimilem Scholiaſtarum hiſtoriam molitus ſit, is tamen, nondum perfecto opere, nuper deceſſit, de cujus vita proximo Menſe dicemus uberius.

LETTRES CHOISIES DE MESSIEURS DE l'Academie Francoiſe &c.

h. e.

EPISTOLÆ SELECTÆ ACADEMIÆ GALLICÆ adſcriptorum cum verſione Fabularum GABRIELIS FAERNI, cura PERRALTI.

Pariſiis, apud J. B. Coignard, 1708, in 12.

Conſtat 22 plag.

QUantopere intra ſeptuaginta fere annorum ſpatium celeberrima per univerſum terrarum Orbem Academia Gallica vernaculam ſuam perpoliverit, inter omnes rei litterariæ non plane ignaros conſtat. Inſignia cumprimis culturæ iſtius ſpecimina offendere licet in ſcriptis ſub tit. *Diſcours, Harangues, & autres Pieces d' Eloquence de Meſſieurs de l' Academie Francoiſe* publicatis. Nova hujus elegantiæ ſpecimina exhibent, quas recenſum imus, ſelectæ, a Viris Regiæ hujus Academiæ doctiſſimis nec non aliis nonnullis Galliæ Scriptoribus illuſtribus de variis argumentis conſcriptæ, & ad perſonas illuſtres directæ Epiſtolæ, quarum editionem debemus clariſimo *Perralto*, Academiæ Socio graviſſimo. In Præfatione harum Epiſtolarum agit Editor de neceſsitate bene ſcribendi epiſtolas, ubi frequentiores ait nobis ſuppeditari occaſiones loquendi quam ſcribendi, indeque homines reddi idoneos cogitata ſua promtius ore quam calamo exprimendi, imo e centenis eleganter loquentibus vix decem apte ſcriptis res ſuas conſignare. Majorem vero in ſcribendo, quam loquendo adhibendam eſſe diligentiam monet, quod oculi longe ſint fideliores auribus, quippe in chartam conjecta cenſuræ noſtræ expoſita maneant, ore autem prolata meditationibus noſtris ſe ſubtrahant, unde & O-

ratores celeberrimos orationes a se habitas, vel elegantissimas, ægre scriptas cum aliis communicare soleant, cum multum gratiæ iis in scripto decedat, quod exemplo Demosthenis probat. Quodsi vero imprimis Epistolæ componendæ sint, eas maxime perspicuas cupit, ne interprete habeant opus. Ipsæ Epistolæ tribus absolvuntur tomis, & sunt varii argumenti, familiares nempe, eucharisticæ, gratulatoriæ, consolatoriæ, exhortatoriæ, morales, doctrinales & aliæ. In hisce plurima interspersa videas lectu sane jucundissima. Pag. 117 & seqq. commendatur quam maxime lectio historiarum ob amœnitatem pariter atque utilitatem, vocaturque historia Principum consiliator. Ex Historicis vero antiquis præfertur *Plutarchus* reliquis omnibus, de quo dixerit nonnemo: *si cogeretur libros omnes antiquos in mare projicere, se submersurum esse Plutarchum omnium ultimum.* P. 173 laudatur celeberrimus ille Galliæ Mareschallus *Turennius*, quod Regi & Patriæ addictissimus fuerit, magnaque in rebus adversis constantia, in prosperis modestia, in difficilibus prudentia, in periculis fortitudine, & singulari præterea pietate. P. 248 Ximenius laudatur Cardinalis, qui, cum adamas ipsi monstraretur, quinquies mille ducatis veniens, *hanc ego pecuniam*, inquit, *totidem potius militibus, qui manibus suis patriam tuentur, concederem.* P. 249 & seqq. Abbatis Deslandes triginta octo regulæ in dignitate constitutis observandæ exhibentur. Nec lectu indigna sunt, quæ Bellegardius de eo, quod Galli *le Gout* vocant, a p. 299 ad 334 eleganter differit, tum quæ de historia antiqua & historicis idem p. 340 sq. in medium profert. P. 364 seq. refertur de Principe Condæo, quod cum ferocientis equi assultu crus ei comminutum esset, eoque proximi, ut ad curandum vulnus extra aciem se reciperet, admonerent, intrepidus responderit: *absit; non ad pugnandum cruribus, sed brachiis nobis opus est.* Epistolis his subjunxit Cl. Editor *Gabrielis Faërni*, quem ob elegantiam styli *alterum Phædrum* vocant, *Fabulas*, e lingua Latina in Gallicam pulcre a se versas, & quinque Libris comprehensas, de quibus esto penes Lectores judicium.

HADRIANI JUNII, HORNANI, MEDICI, ANIMADversa, ejusdemque de Coma Commentarius, ab auctore innumeris

Digitized by Google

innumeris in locis emendata, & insignibus supplementis locupletata. Accedit Appendix HADRIANI JUNII *ad Animadversa sua, nunc primum ex Clarisſ. Viri autographo in lucem edita ex bibliotheca* CORN. VAN ARCKEL.

Roterodami, apud Jo. Hofthout, 1708, 8.

Conſt. Alph. 1 plag. 20.

Emanibus eruditorum excuſſa jam pene erant recondita literatura referta *Hadriani Junii* Animadverſa; & ecce publico bono factum eſt, ut in *Cornelii ab Arckel* manus devenirent auctiora. A doctiſſimo enim Viro, Cornelio ab Alkemade, Batavarum antiquitatum inveſtigatore diligentiſſimo, dono acceperat Baſileenſem editionem anni 1556 una cum elegantiſſimo ejusdem Auctoris Commentario de Coma, cui ipſe Junius, inſerta in hunc finem charta pura, multa adſcripſerat, aliqua tamen & reſecuit, multa in diverſis locis mutavit, plurima emendavit; unde liceat conjicere in lucem ea ipſum editurum iterum fuiſſe Junium. Præter hæc nova in hac editione Appendix obſervationum comparet, quam ipſe Junius propria manu ſcriptam preloque paratam poſt ſe reliquerat, quæque barbaris Hiſpanis, ut vocat Arckelius, expugnata Harlemo, ubi tunc Junius degebat, cum aliis egregiis ſcriptis Junianis & bibliotheca inſtructiſſima in prædam ceſſerat, tandem in bibliothecam Viri reverendi D. Flud van Giffen, ad eccleſiam Dordracenam Dei præconis, delata, ex qua publica auctione divendita ſibi hunc theſaurum redemit Arckelius. Hunc itaque publici juris fecit eo ordine, ut, additionibus ipſi codici adſcriptis ſuis locis inſertis, appendicem integram in fine collocaverit. Quod ad Commentarium de Coma attinet, compoſuerat eum olim Junius, ut ſe tueretur a cenſura civium ſuorum, quos male habebat, quod ipſe ex Italia redux raſo vertice comam adſciviſſet, quod a viro gravi alienum ferebant Belgæ; quo anſam deinde aliis præbuit, ut idem argumentum pluribus excuterent. Nec huic labori illuſtrando defuit Junius, quippe adnotatis variis commentarium auxit, quæ nunc cura Arckelii, ut reli-

qua, primum prodeunt. Denique accuratum hic Indicem rerum & auctorum, qui allegantur, emendantur & refelluntur, addidit, quod non minimum gratiæ operi conciliare poteſt.

VOYAGE ET AVANTURES DE FRANçois Leguat.

h. e.

FRANCISCI LEGUATI ITER ET CASUS VARII, quos in incultis duabus Indiæ Orientalis Inſulis maxime expertus eſt.

Tomi duo.

Londini, apud Davidem Mortier, 1708, 8.

Plagul. 16 Fig. Tab. æn. 20.

FRanciſcus iſte Leguatus, qui ob purioris fidei ſtudium e patria ſua Gallia cum innumeris aliis ejusdem ſectatoribus excedere neceſſe habuit, nomen ei dederat coloniæ, quæ e Fœderato Belgio in quandam Orientalis Indiæ Inſulam, *Maſcarenas* ſeu *Maſcaregne* dictam, mittebatur atque Amſtelodamo ſolvens A. 1690 cum ſociis ipſam quidem illam Inſulam, propter impoſturas & nequitiem navarchi ſingularem, non tetigit, ſed per biennium tamen integrum in alia quadam, quæ Inſula de Diego Rodrigo nuncupatur, & a Luſitanis, Joanne IV imperante, detecta fuit, commoratus eſt. Quamvis ergo oculis ſuis Inſulam illam non uſurpaverit, ejus tamen deſcriptionem, quam Dominus du Quesne eo proficiſcentibus dederat, inſerere non omiſit, ex qua patet, ſitam eam inter 21 & 22 latitudinis meridionalis gradum, fuiſſe a Luſitanis Maſcarennas primo, deinde a Gallis ſub moderno Rege illuc delatis Borboniam Inſulam, ab aliis deinde Eden dictam, ſive terram delitiarum, commendandam vel maxime ob aeris temperiem, & odorum, quos flores innumeri ſuaviſſimos progignunt, fragrantiam, tum & aquarum ſaluberrimarum copiam, & quod nullum plane venenatum animal ibi conſpiciatur. Rodericianam autem Inſulam ipſe *αὐτόπτης* Leguatus, & aliquandiu ejus etiam incola, paulo curatius deſcribit, figurasque fiſtit non paucas tum animalium, tum plantarum, arborumque, quæ ibidem ſuccreſcunt, palmarum maxime feracem eſſe memorans,

e qua-

e quarum ſtipitibus ſuccus quidam, quem Vinum palmarum dicunt & in delitiis habent, colligatur. Ita p. 11 S. Mauritii Inſula & Batavia inſuper, dicta jam aliis aliquoties, delineantur, quæque indoles atque mores eorum, qui ad Bonæ Spei Caput incolunt, quosque Hottentoten nuncupant, exponitur. Hi nimirum in caſis degunt, quas clibanos, quam domos, malles appellare, & non niſi ovinis pellibus teguntur; ſic & fœminæ inter ipſos ex inteſtinis animalium, quibus crura brachiaque vinciunt, ornamenta petunt. Carne veſcuntur cruda, piſcibusque crudis ſimiliter, cumque adipe cutem ament ungere, male olent plerique omnes. Paris cuncti conditionis unum habent ducem, quem colunt, ſed ſuper hunc Deum tamen etiam, ſummus dux qui ipſis dicitur. Ut nudi caputque laminis æreis ornatum geſtantes incedant, ipſæ figuræ docent, quas ære expreſſas Auctor apponi curavit, qui nec ſuarum calamitatum malorumque graviſſimorum, quæ cum ſociis in hoc itinere ſubiit, meminiſſe neglexit.

JO. SCHEFFERI, ARGENTORATENSIS, DE ANTIquorum Torquibus Syntagma, cum notis JO. NICOLAI, cujus fama in Præfatione contra JO. BRAUNIUM, Theologum Batavum, defenditur.

Hamburgi, ſumtibus Heylio-Liebezeitianis, 1707, 8. Conſt. plag. 10.

Nulli non notum eſt in Republica literaria vel parum verſato Joannis Nicolai nomen, quod plurimi per aliquot annorum decurſum vel proprio Marte elaborati libri, vel edita iterum aliorum præſtantiora opera & notis illuſtrata reddiderunt clarius. Et ſi laudanda in aliis pia eſt induſtria, qua pene memoria excuſſa doctiſſimorum virorum aeternitate digna ſcripta ſubinde in lucem protrahunt & ſuis commentariis augent, quoniam poſterior ætas facile invenit, quod addatur priori, quo defectus ſuppleantur & errores admiſſi emendentur, hac in re non fruſtra operam ſuam poſuiſſe videtur Nicolaus noſter, qui & inde publica doctorum encomia meruit. Invenit interim, quod reprehenderet Vir doctiſſimus & Hebræarum antiquitatum peritiſſimus, Jo. Braunius, imprimis in adnotationibus

nibus ad Cunæum de Republica Hebræorum, quibus hunc auctorem Noſter illuſtravit; ſed quoniam nec juſte ſatis, nec decente Virum Theologum lenitate id actum eſſe creditum eſt a non nemine, qui præſenti opuſculo Præfationem addidit, contra accuſationes Braunii breves vindicias Nicolai ſcribere ſuſtinuit. Et in principio Præfationis auctor, quisquis ſit, admonet, concitatum Braunium in Nicolaum fuiſſe, quod hic non eſſet veritus eum modeſte notare & errores ejus corrigere in notis, quas ad Cunæum ſcripſerat, ubi diſſenſus fundamentum præcipuum conſtituit quæſtio: an ſummus Pontifex apud Hebræos plus una vice per annum ingreſſus fuerit in ſanctum ſanctorum? quod Braunius negaverat, cui quidem non contradixit Nicolaus, quaſi id ordinarie plus ſemel factum eſſet, interim autem extra ordinem id licuiſſe fieri aſſeruit. Quando vero plagii etiam adverſarium facere reum conatur Braunius, vel ejus vindex aliquis doctus juvenis, ita crimen diluitur in Præfatione, ut, ubi Nicolaus ex Braunio de Veſtitu Hebræorum ſacerdotum non pauca repetiverit, id non recto auctoris nomine factum eſſe oſtendatur, unde a plagio abſolvendus ſit. Poſtremum Nicolao imputatur, quod Braunio ſententiam de literis in pectorali ſummi Pontificiis protuberantibus, quarum ope facta fuerit revelatio per Vrim & Tummim, attribuerit; quod tamen a Præfationis auctore negatur, qui neque e notis ejus ad Cuneum locum produci poſſe, qui id demonſtret, pronuntiare nullus dubitat. Quod tandem inſtitutum editi Tractatus Schefferi de Torquibus, olim Holmiæ impreſſi, concernit, adduxit Auctorem Cl. elegantis operis præſtantia, ut recudi eum curaret, omni diligentia in corrigendo eo adhibita, & notis explicaret, quæ Schefferus de argumento hoc collegerat, præcipue locis ex profanis ſcriptoribus, ex ſacris parcius, excerptis, ut ipſius libri exiguæ molis lectio teſtabitur. Ceterum expectare nos Nicolaus prope diem jubet *Collationem Juris Civilis cum decalogo* & imprimis *Annotationes ad Fleurium*, ubi contra Braunium luculentius acturus eſt.

* * *

Digitized by Google

ACTA ERUDITORUM,

publicata Lipſiæ

Calendis Octobris, Anno MDCCVIII.

משנה תורה הוא תיר החזקה

h. e.

LEX ITERATA, QUÆ ET MANUS FORTIS appellatur ; Auctore Eximio R. MOSE BAR MAIMON, cum variis Commentariis.

Partes IV.

Amſtelodami, typis & cura R. Immanuel, Filii R. Joſephi Athiæ Anno ſupp. min. 462. h. e. A. C. 1702, fol. ch. aug.

Conſtat Alph. 26 plag. 15 & quibusdam Figuris æneis.

QUatuor ordinibus R. Jacobi Aſcheris, quos nuper menſe Aug. huj. anni p. 366 adduximus, Legem Iteratam R. Moſis Maimonidis hic ſubjungere placuit. Ambo idem argumentum occuparunt, & antiquitates juraque Hebræorum explanare anniſi ſunt, eo tamen diſcrimine, quod R. Aſcher recentior ſemper fere ex antiquorum ſententia loquatur, & ea tantum præcepta explicet, quorum hodie inter Judæos uſus eſſe poteſt; Maimon vero quæſtiones pro autoritate, omiſſa antiquorum allegatione, reſolvat, & omnia 613 præcepta perſequatur, nec ea prætermittat, quæ de primitiis, immunditiis, vaſorum purificatione &c. agunt, hodieque Judæis templo deſtitutis nulli uſui eſſe poſſunt. Quas laudes Chriſtiani & Judæi in noſtrum Maimon congeſſerunt,

alii plures collegerunt; nobis Cunæi judicium adduxisse sufficiat, qui, *eum fato quodam & sorte nascendi primum solumque in illa gente recte intellexisse, quid sit non ineptire*, scripsit, de Republ. Hebr. L. I. c. II. Nec ut argumentis, de quibus disserit, recensendis inhæreamus, necesse est, quod Buxtorfium, Bartoloccium, R. Schabbathai, aliosque plures hoc labore perfunctos esse sciamus. Indicabimus tantum, quid ad ornandum juvandumque hujus libri usum editores novæ hujus impressionis curam gerentes præstiterint. Complectuntur hæc quatuor volumina 1 השגות הראב"ד h. e. Animadversiones R. Abrahami Ben David, qui frequenter Maimonidis sententiam corrigit; quæ cum sint breviores, ipsis statim Maimonidis verbis subjiciuntur. 2 פירוש הרב מגיד משנה h. e. Commentarius R. Anonymi, Interpres Mischnæ appellati, qui Maimonidis sententiam fusius explicat. 3 כסף משנה h. e. Aurum Mischnæ, in quo R. Joseph Karo loca Gemaræ, quibus Maimon in quæstionum decisione nititur, indicat. 4 מגדל עוז h. e. Turris robusta, cujus Auctor R. Jom Tob Ben Abraham Maimonidem nostrum contra R. Abrahamum Ben David acerrime defendit. 5 הגהות מיימוניות h. e. Annotationes Maimonianæ, quas Auctor incertus ex R. Meir Rotenburgi quæstionibus & responsionibus ut plurimum collegit. 6 פירוש רבינו עבריה ומה"ר לוי ן' חביב h. e. Commentarii R. Obadiæ & R. Levi Ben Chabibi, super constitutiones de sanctificatione Novilunii. Clariss. Bartoloccius Biblioth. M. Rab. P. IV p. 9 hunc R. Levi Ben Chabibi commentarium a se nunquam visum esse fatetur, & Buxtorfio, quod Bibl. Rab. p. 65 eum allegando non indicaverit, in quos libros commentatus sit, male vertit. Addita sunt præterea figuræ æneæ, quibus constitutiones de sanctificatione Novilunii, de Sabbatho & Tabernaculo illustrantur. Præstat itaque multum hæc editio illa, quæ Anno supp. min. 310 h. e. A. C. 1550 Venetiis jussu Domini Aloysii Filii Petri Pragadini prodiit, quod hæc commentario primo, tertio, aliisque duobus num. 6 allegatis caret. Antecellit etiam alteram ibidem Anno supp. min. 334 h. e. A. C. 1574 editam, quod in hac Commentarii numero 4 & 5 allegati, cum

cum illo R. Obadiæ num. 6 adducto non compareant. Alter vero R. Chabibi commentarius, quem Bartoloccius non viderat, in hac editione utique proſtat. Porro utrique harum noſtra vel ideo præferenda eſt impreſſio, quod præter chartam majorem & mundam, cui nitide impreſſa eſt, in margine quoque loca in Maggid & Keſeph Mischna ex Talm. Babylonico, item ex Arba Turim & Sepher Mizvoth gadol adducta accurate allegentur. Nec inutiles denique ſunt Indices duplices, quorum alter ordinem librorum & capitum, alter vero ordinem Alphabeti obſervat, unde hæc editio antiquitatum Judaicarum cultoribus multo accommodatior redditur.

HADRIANI RELANDI DISSERTATIONUM Miſcellanearum Pars tertia & ultima.

Trajecti ad Rhenum, apud Guilielmum Brœdelet, 1707, 8. Plagul. 19 & Fig. Tab. æn. 7.

IN tertia eademque ultima Diſſertationum Miſcellanearum parte, cujus epitomen menſe Junio promiſimus, Auctor Cl. prioribus novem Diſſertationes quatuor ſuperaddit. In prima Auctor, expoſita inſtituti ratione, quomodo deſcribant, quibusve rationibus commendent Muhammedani bellum contra Chriſtianos, ac de perſonis, quibus, & contra quos bellum gerere fas ſit, de quinque porro generibus rerum ad hoc bellum ſpectantibus, de legibus nonnullis militaribus, de ſecuritate, quam Muhammedanus Chriſtiano in bello concedere poteſt, de captivorum, prædæque ac ſpolii ratione fuſius diſceptat. De prædæ diviſione, quam in quinque æquales partes fieri docet, illud in primis commemoratione dignum exiſtimat, quod pro numero partium quinque ex charta ſchedulas conficiant Muhammedeni, quarum uni inſcribant. *Deo in uſum publicum*, reliquis vero quatuor *Victoribus* easque globulis quibusdam, ex luto hunc in finem paratis includant, quorum ſinguli poſtquam arefacti & inter ſe commixti fuerint, pro ſingulis portionibus tollantur. Ingenue autem profitetur Cl. Autor, ſe præcipuas has Muham-

medanorum conſtitutiones de Jure belli contra Chriſtianos aliasque gentes ex Codice quodam MSpto hauſiſſe, ſervato, quantum fieri potuit, eodem ordine, quibus tamen pauca ipſe inſeruit. In ſecunda Diſſertatione de linguis Inſularum quarundam Orientalium, Malaica nimirum, Singalæa, Malabarica, Javana, Japonica, Inſularum Salomonis, Cocos, Novæ Guineæ & Moſis diſſerit, quantumque Malaicæ cognitio ad ceterarum fere omnium intelligentiam conferat, variis in locis adprime demonſtrat. De unaquaque autem illarum ita ſibi agendum putavit, ut formas literarum, ænea tabella expreſſas, vocumque Indices ſuccinctæ tractationi ſubjungeret, ac fontes Lectori candide aperiret. Sic Indicem vocum communiorum linguæ Malaicæ excerpſiſſe ſe fatetur ex Lexico MSto Malaico-Belgico, quod M. Leidekkerus, Verbi Divini Miniſter in urbe Inſulæ Javæ Batavia, compoſuerat; quemadmodum & a Joanne Cronenburg, in Inſula Silan ſeu Ceylon educato, Alphabetum ſe & Syllabarium Singalæum accepiſſe ultro prodit. Hinc cum Singalæa Malabaricam, propterea quod magnam inſulæ Silan partem Malabares incolunt, conjungit linguam; de qua hoc brevius ſibi dicendum exiſtimat, quod Caſpar d'Aquilar de Lingua Malabarica, Baldæus in Deſcriptione oræ Malabaricæ, ubi rudimenta hujus linguæ exhibet, & Henricus Hadrianus Reede in Horto Malabarico; in quo arborum & herbarum nomina literis non tantum Arabicis & Brachmanicis, ſeu Hanscreticis, ſed & Malabaricis continentur, jam prolixius de illa ſint commentati. Diſtinctam vero Malabaricam hanc linguam multumque diverſam eſſe a Malaica, ſecus atque Herbeloto in Bibliotheca Orientali viſum fuit, multis gravibusque argumentis Autor Cl. evincit. Nec minus clare ex ſcriptura Javanis propria, brevi vocum Indice, & libro Belgico, cui titulus: *Begin en Voortgang der Oſtind. Comp.* in Itinere II. *p. 43—52* Javanam linguam, quamvis multum Malaicæ debeat, ab ea tamen plurimum differre demonſtrat. De Japonica illud aſſerit, quod præter characteres cum Sinica lingua multa habeat communia, adeoque non minus ac illa lectu cognituque omnino difficillima ſit, ut proinde Andreas Müllerus

Müllerus in Comment. ad Monimentum Sinicum Kircheri in China Illuſtrata p. 12 & P. Magelhens in Nova Chinæ Deſcriptione linguæ Sinicæ difficultatem nimium elevent, quos Noſter, ducem ſecutus Martinum Martinium, cui præter Atlantem Sinicum Hiſtoriam quoque Sinicam debemus, invictis, ſi quid conjicimus, rationibus refellit. De ipſo tandem, quod ſubnectit, vocabulario, in quo voces aliquæ Latinæ Sinice, Japonice & Annamitice ſcriptæ continentur, monet Vir Cl. illud inter ſchedas MStas Jacobi Golii, haud ſecus atque Orationem Dominicam Sinicis notis expreſſam, Symbolum item Apoſtolicum, Decalogum, brevem Cathechiſmum & programma quoddam Sinicum, a ſe repertum eſſe. Poſt hæc, ubi de duplici hujus Inſulæ nomine, Japon & Chryſe, (quod ex errore quorundam recentiorum, qui hanc Inſulam χρυσῆν veterum, de qua Noſter T. I Diſſert. Miſc. egerat, fuiſſe exiſtimarint, natum eſſe arbitratur,) breviter diſputaverat, ad linguam in Inſulis Salomonis uſitatam progreditur, eamque a Malaica parum differre, ex Indice vocum, qui Itinerario Jacobi le Maire p. 80 ſubjunctus eſt, & Nieuhovii Itinerario Indico p. 36 comprobare ſatagit. Tum vero ad Inſulæ Cocos linguam delatus, vocabula quædam, quæ laudatus le Maire ab incolis ejus Inſulæ audiverat, adnotat. Nec fere aliud, ubi de Novæ Guineæ & incolarum Inſulæ Moſis lingua diſputat, agit, quam ut hæc idiomata Malaico quam maxime affinia eſſe exemplis confirmet. Poſtremo concludit, linguam Malaicam per reliquas fere omnes Inſularum Orientalium linguas diffuſam, earumque velut parentem eſſe, idque maximum ad linguæ hujus nobilitatem & amplitudinem momentum afferre putat, quod ejus quoque quam plurima vocabula in Inſulis Madagaſcar & Cocos reperiantur. De linguis Americanis, quarum notitia ad Europæos pervenit, in tertia hujus tomi Diſſertatione ita dicere inſtituit Autor Cl. ut univerſam quaſi Americam ab Auſtro ad Septentrionem percurrat, ac qua lingua incolæ in Braſilia, Chili, Peruvia, Guatimala, Inſulis Antillis, Mexico, Virginia, aliisque locis Americæ Septentrionalis utantur, exponat. Et generatim quidem de cognatione plerarumque Europæ, Aſiæ

& Africæ linguarum agens, voces Americanas ab Ebræa origine derivandas esse negat, licet quædam cum Ebræis vocibus convenire videantur, id quod casui vel sono naturali, qui pluribus vocibus est, tribuendum existimat. Ex Asia tamen per oras Australes primos incolas ad Americam appulisse, confutatis omnibus, quæ obverti poterant, rationibus, vero simillimum esse adstruit. Artem porro scribendi per literarum formas cuiquam Americanorum cognitam hactenus fuisse, Josephi d' Acosta, Hieronymi Benzonis & multorum aliorum testimoniis fultus negat, simulque de picturis ac characteribus, quibus singuli fere, qui innotuerunt hucusque, Americæ populi ad memoriam rerum conservandam utuntur, e D. Ledereri, Acostæ, B. de la Hontan, D. Jo. de Laat & aliorum de America Commentariis lectu jucundissima proponit. His ita generatim prælibatis, postquam de origine characterum Sinicorum, ὡς ἐν παρόδῳ acute & erudite disputasset, ad Americanas linguas sigillatim recensendas progreditur, primumque Brasilicarum vocum Indicem, seu Vocabularium aliquod Linguæ Brasilicæ ab Emanuele de Moraes conscriptum, & Georgii Marcgravii L. VIII Hist. Nat. Brasiliæ, 1648 Lugd. Bat. & Amst. editæ, p. 276 a G. Pisone, Medico Comitis Jo. Mauritii, insertum, exhibet, eidemque vocabula nonnulla ex Jo. Lerii, Burgundi, Colloquio lingua Brasilica instituto, quod est in ejus Historia navigationis in Brasiliam, a Theodoro de Bry Latine A. 1590 edita, excerpta, & Grammaticam quandam Brasileensem, quam Josephus de Anchieta, S. J. Conimbricæ 1595 evulgavit, in σύνοψιν redactam subjungit. Linguæ Chilicæ, quæ annotat, vocabula e Barlæi Historia rerum gestarum sub Comite Mauritio in Brasilia, 1647 typis excusa, Guilielmi Pisonis Medicinæ Brasileensis L. IV, & Georgii Marcgravii de Liebstad Historiæ Rerum Naturalium L. VIII se hausisse fatetur, monetque, Marcgravianum vocabularium cum Barlæano tam accurate in omnibus convenire, ut vel alter illud ex altero, vel uterque ex iisdem schedis descripsisse videatur. De Peruviana lingua auctoritate Justi Fontanini, Eloquentiæ in Romano Archi-gymnasio P. P. Amici nostri venerandi, permotus asserit, quod

fere

fere in deſuetudinem hodie abiverit, ſic ut a paucis excolatur, Europæis certe, qui vel diutiſſime ibi vixerint, ignota. Vocabula Peruviana, & ſpecimen Poeſeos Peruvianæ ex Ineæ Garcillaſſi de la Vega L. II c. 27 Hiſt. Incarum Peruvianorum petiiſſe ſe profitetur. Pocomanicæ Linguæ, quæ in regione Guatimala & parte Handurarum obtinet, rudimenta, a Thoma Gage, Britanno, publicata, Hiſtoriæ Itineris in illas Americæ partes inſtituti ſubjuncta eſſe commemorat, ex iisdemque voces quasdam Pocomanicas excerptas exhibet. De Caraibica gente & lingua lectu quoque digna profert, vocesque complures ex Rupefortii Hiſtoria Naturali & Morali Inſularum Antillarum Roterod. 1658, 4 edita, Raimondi Breton Dictionario Caraibico-Gallico, Antiſſiodori 1665, & ejusdem Dictionario Gallico-Caraibico, A. 1666 impreſſo, item Catechiſmo brevi, ſive epitome doctrinæ Chriſtianæ, lingua Caraibica conſcripta, ibidemq; 1664 vulgata, excerptas tradit. Poſtquam deinde Mexicanam linguam καθ' ἐξοχὴν ita dictam, (plura enim quam tredecim in ſolo Guaxacæ tractu idiomata diverſa inveniri monet) nulli Mexicanorum ignotam, de qua Hieronymum Benzonem in Hiſt. Novi Orbis L. II c. 16 & Jo. de Laat conſuli jubet, explicuit, ſpecimen linguæ Virginicæ ſubjungit, quippe & voces ſingulas, ex Joannis Elioti, Britanni, Grammatica, Cantabrigiæ 1666 ſermone Anglico edita, cui titulus: *The Indian Grammar begun: or An Eſſay to bring the Indian Language into Rules*, decerptas, & integram orationem exhibet, quam ex Gen. I Bibliorum Virginicorum, 1685 in Nova Anglia editorum, & a Creſcentio Mathoro V. D. M. & Collegii Harfordini apud Cantabrigienſes in America Præſide ad V. Cl. Jo. Leusdenum transmiſſorum, deprompſit. Linguam Algonkinam, quæ per Canadam ſive Novam Galliam floret, vocibus ex Lexico parvo Algonkino, quod libello Baronis de la Hontan: *Memoires de l'Amerique Septentrionale, ou la Suite de Voyage de Mr. le Baron de la Hontan*, edito Hagæ C. 1703, ſubjunctum eſt, petitis illuſtrat, tandemque ubi de Huronum lingua, quam literis labialibus B. F. M. P. prorſus carere affirmat, paucis egiſſet, & quæ ſit convenientia inter Islandi-

cam

cam & Americanas linguas, ex Vocabulario Islandico Joannis Steenbuch, LL. OO. in Acad. Hafn. P. P. item ex Grammatica Islandica Runolphi Jonæ, Islandi, demonstraverat, colophonem Dissertationi huic imponit. Quarta denique hujus Partis Dissertatio de Gemmis Arabicis agit. Postquam enim de usu gemmarum Arabicarum Auctor Cl. disseruerat, ad ipsam statim commentationem de gemmis se accingit, earumque quinque potissimum recenset, quarum primam & secundam a Jacobo de Bary, tertiam a Jacobo de Wilde, quartam ab Hadriano van der Marck secum communicatam esse grata mente profitetur. Atque de his singulis judicium suum in literis, quas ad hos ipsos Cl. Viros olim datas Dissertationi huic inseruit, exponit. Præcipue autem in quartæ gemmæ contemplatione prolixior fuit, quod ad exactam ejus epigraphes cognitionem haud parum facere putaret, si præter viri, qui ea usus est, antistitumque sive Imamorum XII nomina propria, quæ in gemma extant, ex MSto, quod possidet, *Taarich*, characteres quoque ac titulos, quibus illi antistites usi sint, uberius declararet, effigiemque laminæ argenteæ quadratæ, quæ Mahadi, ultimi antistitis, memoriam sigillatim conservat, ex Cimeliarchio Bariano repræsentaret. Quintam, quam exhibet, gemmam sigillum Narschou Pandit, filii Kisnou Pandit, quippe cujus nomen fert & reddit, esse, eodemque modo omnia fere Persarum Arabumque sigilla fingi ac formari, ait; id quod Imperatoris Turcarum Morad, sive Amurathis, sigillum ex Epistola, quam 1632 ad Ordines Belgii Fœd. dedit, expressum dextre confirmat.

HISTOIRE D' ANGLETERRE, D' ECOSSE ET d' Irlande &c.

i. e.

HISTORIA ANGLIÆ, SCOTIÆ ET HIBERNIÆ;

Autore DE LARREY, Potent. Borussi. Regis Consiliario.

Tomi IV.

Roderodami, apud Reinerum Leers, 1697, 1698 & 1707, fol. Constat Alphab. $31\frac{1}{2}$ & Fig. Tab. æn. 50.

Quod

QUod *Polydorus Virgilius* aliique Latino & *Gregorius Leti* ſermone Italico præſtitere, ut hiſtoriam rerum Britannicarum ab ipſis Monarchiæ incunabulis ad ſua uterque tempora filo non abrupto pertexerent: id Gallico idiomate aggreſſus eſt Illuſtris De LARREY, natione Gallus, confeſſione reformatus, fortuna exul, Potentiſſimi Boruſſiæ Regis, in negotiis ad aulam & legationes ſpectantibus, Conſiliarius & hodie, ut fama accepimus, Statuum Fœderati Belgii Hiſtoriographus. Is decennio abhinc, & quod excurrit, poſteriores duos Hiſtoriæ Anglicæ Tomos, elegantiſſimis figuris, quibus viri maxime illuſtres repræſentantur, exornatos evulgavit, quibus ſuperiori demum anno adjunxit duos alios Tomos, reliqua, quæ in ſuperiori hiſtoria deſiderabantur, complexos, qui adeo primos univerſi operis, ſi ſeriem rerum ſpectes, conſtituunt. Quatuor itaque Tomis hoc opus abſolvitur. Primus ab ultima gentis origine progreditur ad annum 1272, qui Henrico III fatalis fuit. Secundus in Richardo III deficit, qui anno 1485 morte non ſicca, ut tyrannum decebat, interiit. Tertius ad annum 1558, i. e. ad obitum Mariæ pertingit. Quartus denique res ſub Eliſabetha & Jacobo I ad annum usque 1625 geſtas complectitur. Dum vero Inſularum Britannicarum hiſtoriam juſta methodo, allegatis in margine autoribus, & ſervata ubique annorum ſerie, pertractat Autor, id ſimul agit, ut ſingulis Periodis rerum memorabilium, tum quæ ad hiſtoriam univerſalem pertinent, tum imprimis, quæ apud vicinos Gallos, Hiſpanos, Batavos atque Germanos geſtæ ſunt, compendium ſubnecteret, ſtylo ubique uſus tam perſpicuo, tam terſo, tam florido, ut cum quovis recentiorum autorum, qui Gallico quidem idiomate ſcripſerunt, de principatu contendere poſſit. Quintum Tomum, qui hiſtoriam ab exceſſu Jacobi I ad noſtra usque tempora continuatam comprehendet, in Præfatione quidem promiſit Autor; ob cauſas vero, quas unusquisque facile divinando aſſequi poteſt, prelo, quod nos ſciamus, nondum ſubjacet. Interim ex tomis hactenus editis pauca quædam cum rerum hiſtoricarum curioſis communicare non dubitabimus.

Tomo I Autor tres Monarchiæ Britannicæ conditores, longo

temporum intervallo a se invicem disjunctos statuit, quos inter
p. 1. primum locum *Samothes*, alterum *Albion*, postremum *Brutus* tenet. SAMOTHES, ex mente Autoris nostri, fuit primogenitus Japheti filius, *Mesech* sacris, *Dis* autem profanis scriptoribus dictus. Is circa annum Mundi 1950 Britanniam, cui cum primis incolis etiam primos Philosophos, Druydum nomine notos, dederat, suo de nomine *Samotheam* appellavit. ALBION, Chami maledicti pronepos, cum per fretum Gaditanum in Oceanum provectus esset, jam dictam Samotheam Japheti posteris, qui eam per annos trecentos tenuerant, circa annum M. 1220 eripuit. Quanquam autem non multo post, cum ad ostium Rhodani cum Hercule congredi ausus esset, prælio navali victus interiisset Albion, posteri tamen ejus, quos statura gigantea terribiles fuisse ferunt, hanc Insulam, quæ jam
2. *Albionis* nomen sortita fuerat, per sexcentos & amplius annos sub imperio suo tenuerunt. BRUTUS tandem, sanguine Trojano satus, Æneæ II Italiæ Regis frater, facta circa A. 2850 exscensione, novam in hac Insula Monarchiam condidit. Is extructam a se urbem, quæ nunc Londinum dicitur, *Trojam novam* appellasse; Insulæ autem *Britanniæ*, quasi dicas *Brutanniæ*, nomen imposuisse fertur. Et in hac apud plerosque historicos recepta opinione acquievit Autor: quanquam non improbat aliorum sententiam, qui Britannos non tam a Bruto, quam potius a *Brith* denominatos fuisse contendunt; qua voce vel homo *pictus* denotatur, quales Britones olim fuisse constat; vel etiam *stannum*, cujus hæc Insula in hunc usque diem est feracissima. Pervestigata gentis origine, Reges, qui a Bruto ad Cassivellanum usque per mille & quod excurrit annos Britanniæ gubernacula tractarunt, eo, quo fieri potuit, ordine recensct: quibus Romanorum, Saxonum, atque Danorum res in Britannia gestas, ex omnibus antiquitatum latibulis conquisitas, subjungit. In vita *Arthusi* vel *Arthuri*, quem Britannorum *Amadisium* appellare posses, fabulas a rebus vere gestis accurate distinguit. Inter alia hunc Arthurum, ad evitandas de prærogativa controversias, *Mensæ rotundæ* inventorem fuisse affirmat; ejusque rei testem allegat Leslæum, qui ipsam Arthuri mensam

menſam, multis heroum coætaneorum nominibus inſignem, Vintoniæ ſuis ſe oculis vidiſſe, gloriatus eſt. *Heptarchiam* a Saxonibus inſtitutam operoſe inprimis deſcribit. Mirabilem autem illam Angliæ converſionem nec hominum conſilio, nec p. 111.
fortunæ ludibrio, ſed juſto Dei judicio adſcribendam eſſe, graviter monet. Ex Gilda enim teſtimoniis ſatis indoneis confirmat, quod ante Saxonum invaſionem tyrannis in throno, injuſtitia in foro, impudicitia in toro ita verſata ſit, ut Deus 112.
tot exactionibus, tot parricidiis, tot adulteriis ad iram accenſus, facere non potuerit, quin tandem ſe ad vindictam accingeret. Alibi obſervat, Anglos bis a ſexus ſequioris perſonis adductos fuiſſe, ut nova ſacra ſuſciperent. *Ronicem* enim, Hengiſti filiam, tantum apud Vortigerum Regem potuiſſe, ut a Chriſtiana religione, quam a majoribus ſuis acceperat, ad idololatriam Saxonibus uſitatam tranſiret. Vice autem verſa *Bertham*, Chereberti Francorum Regis filiam, ſuis blanditiis effeciſſe, ut Angliæ Rex Ethelbertus, cujus in torum venerat, abjurata paganismi ſuperſtitione, ad Chriſti ovile rediret. Qua occaſione, quid fœminæ forma pulchriori præditæ, tam in 118.
bonam quam in malam partem efficere queant, argute miratur. Divum *Patritium* Hibernorum Apoſtolum fuiſſe, ſatis notum eſt. Inter miracula vero, quibus doctrinæ ſuæ fidem fecit, hoc etiam vulgo referunt, quod Deo monſtrante viam, in Ultonia locum invenerit, ubi animarum in purgatorio gemiſcentium ululatus diſtincte audiri poſſent. Additur & hoc, 81.
quod peccatores ad ſpeluncam illam propius accedentes, pro ſua quisque pœnitentia, vel ſeria, vel hypocritica, alii cœlum, alii vero infernum apertum conſpicere potuerint. Quæ quam vera ſint, uti Autor in dubio relinquit, ita ad hanc Patritii ſpeluncam pertinere arbitratur, quæ Claudianus libro I in Rufinum cecinit:

Eſt locus, extremum quo pandit Gallia littus,
Oceani prætentus aquis, ubi fertur Ulyſſes
Sanguine litato populum moviſſe ſilentem:
Illic umbrarum tenui ſtridore volantum

Flebilis auditur queſtus: ſimulacra coloni
Pallida, defunctasque vident migrare figuras. &c.

P. 133. Hæremus, an referre hic liceat ritum prorſus abominabilem, quo Reges ſuos olim conſecrare conſueverant Hiberni. Nempe indictis comitiis, ubi Regni proceres in Ultonia convenerant, in medio eorum conſtituebatur novus Regni candidatus. Adducebatur deinde Equa alba, quam, poſtquam Rex inaugurandus in conſpectu totius populi beſtialitate flammis expianda cum ea congreſſus fuerat, in particulas minutas concidebant. Quo facto futurus Rex, tanquam re bene geſta, poſtquam fruſtum abominandi cadaveris ipſe præguſtaſſet, Regni Status, ut inter maledictas has epulas genio ſuo liberaliter indulgerent, hortari ſolebat. Sed miſſis, quæ caſtis lectoribus nauſeam creare poſſent, 220. lepidam potius de Godofredo, Ceſtriæ & Merciæ Comite, circa annum 1057 defuncto, hiſtoriolam referre lubet. Cives Conventrienſes Comitis, cui ſubjecti erant, imperium detrectare auſi fuerant. In hos rebelles ne gravius quid decerneret Comes, omnibus modis impedire conabatur uxor ejus amantiſſima: ſed alia conditione placari ſe non patiebatur Comes, vindictæ ſtudio accenſus, quam ſi uxor toto corpore nuda, equo ſuperimpoſita, ſub Sole meridiano per ſingulas proſcriptæ urbis plateas circumveheretur. Accipiebat hanc conditionem mulier, eamque pro calliditate ſua ſic adimplebat, ut & miſeris ſubditis veniam impetraret, & ſimul pudori ſuo conſuleret. Nam primo capitali pœna ſanciverat, ne quis eo die oculos per plateam circumferret, ſuſpenſo etiam de feneſtra piſtore, qui contra edictum facere auſus fuerat. Deinde capillos, quos ſolito & longiores & ſpiſſiores habebat, ita pervelandas corporis partes diſtribuerat, ut eundem fere, quem folia ficulnea protoplaſtis, uſum ipſi præberent. Qua uxoris ſuæ aſtutia ſic commovebatur Comes, ut civibus refractariis non impunitatem modo, quam uxor ſtipulata fuerat, ſed immunitatem etiam ab oneribus ad certum tempus concederet.

In Tomo II continentur res geſtæ EDUARDI I, II, III, RICHARDI II, HENRICI IV, V, VI, EDUARDI IV, V & RICHARDI III, qui A. 1485 fato functus eſt. Omnia in compendium redigere, quæ intra ducentos & quod excedit, annos ſub decem Regibus acta ſunt, cum nimis ab inſtituto noſtro alienum foret, unum ſaltem & alterum, quod notari mereatur, delibabimus. In vita *Eduardi* I prolixe deſcribitur caſus *Leolini*, ultimi ex priſcis illis Walliæ Ducibus, qui genus ſuum ad Brutum referre poterant. Criſtas ille hactenus ita erexerat, ut paſſim Anglorum flagellum audiret: redactus autem eſt in ordinem ab Eduardo III A. 1283, quo vitam etiam in prælio amiſit. Ab eo tempore, poſtquam Walliæ Ducatus ſive victoriæ, ſive caducitatis, jure in formulam provinciæ Regni Anglicani redactus eſſet, primogenitus Regis filius, tanquam hæres Regni præſumtivus, *Wallie Princeps* appellari conſuevit. *Eduardus* II eo mortis genere periit, quo nihil fingi poteſt indignius. Antequam vero inauditum illud ſupplicium ſubiret, durius in carcere, quam hominem, nedum Regem, decebat, habebatur. Aliquando ad ſe vocari juſſerat chirurgum, qui corpus ejus curare conſueverat. Is cum a lictoribus tantum aquæ tepidæ, quantum ad barbam radendam ſufficit, impetrare non poſſet, frigidam adhibebat, magno Regis incommodo: qua indignitate commotus Eduardus, cum temperare ſibi non poſſet a lacrymis, quæ guttatim in pelvim ſubjectam deſtillabant: *Tamen*, inquit, *barbaris etiam illis invitis, tepidam habebimus aquam.* Non multo feliciorem vitæ exitum habuit filius ejus *Eduardus* III. In morbum enim inciderat, cum animi cauſa feras inſectaretur. Erat autem in comitatu Regis *Aloyſia Perezia*, quam hactenus tenerrimo, ſed illicito amore complexus fuerat Eduardus. Mulier hæc, in qua cum impudentia certabat avaritia, ubi Regem in agone conſtitutum cerneret, hoc unum in votis habebat, ut annulum, quem pretioſiſſimo adamante diſtinctum in digito geſtabat, furtim ſurriperet: quem in finem Regem lecto jam affixum ita per ſuæ factionis homines quaſi obſidebat, ut ne ſacerdotibus quidem pateret aditus. Præda tandem, cui tam avide inhiaverat, potita, liberum quidem u-

P. 574.

655.

727.

nicuique acceſſum permittebat : ſed nemo reperiebatur, qui Regis in ultimo vitæ ſuæ articulo jam conſtituti vel corpus, vel animam curaret; omnibus id unum agentibus, ut ex regia ſupellectile tantum quisque domum ſuam portaret, quantum unguibus rapacibus capere poterat. Quod alii ſcriptores Richardo I de Gallis triumphanti adcribunt, id Noſter, neſcimus cujus autoritate ſubnixus, ad *Henrici IV* tempora refert: quod ſcilicet, cum Archiepiſcopum Eboracenſem in prælio captum ſecuri percuſſiſſet, armaturam, qua indutus fuerat Præſul, ad Pontificem Romanum Innocentium VII miſerit, adjectis literis, cum alluſione ad cruentam Joſephi tunicam, Jacobo patriarchæ his verbis oblatam: *Hanc invenimus, agnoſce nunc, utrum hæc tunica Filii tui ſit, nec ne?* Ad quæ tamen Pontifex ſatis appoſite reſpondiſſet: *Utrum hæc tunica ſit Filii mei, nec ne, ignorare forſan licebit: Filium autem meum a mala beſtia devoratum eſſe, tam certum eſt, quam quod certiſſimum. Catharinam,* Henrici VI viduam, ſecundas cum equeſtris dignitatis viro, cui *Owenus Tudor* nomen erat, nuptias, regio ſanguini parum decoras, contraxiſſe, in vulgus notum eſt. Inter ſingulares tamen circumſtantias referendum eſt, quod ea diſſimulatione uti potuerit Catharina, ut cum quatuor amoris pignora ex Oweno ſuo ſuſcepiſſet, ante obitum tamen ejus nemo in aula Anglicana repertus eſſet, qui Reginam ad vota ſecuncunda tranſiiſſe, ſaltem ſuſpicaretur. Quod factum adeo deteſtabantur Angli, ut bonus ille Owenus, quanquam ſanguinem ſuum ad ultimum Britonum Regem Codowallarum referre poterat, A 1461 non alia de cauſa, quam quod amari ſe a Regina paſſus eſſet, ſecuri ſubjiceretur. *Eduardus* IV, cum Ducem Warwicenſem in Sabaudiam ablegaſſet, ut Bonam, Ludovici Ducis filiam, ſibi uxorem expeteret, inter venandum forte inviſebat Jacobæam Luceburgicam, antea Ducis de Bedfort, nunc autem Comitis de Rivers viduam, quæ ut ægritudinem animi quodammodo levaret, ruri aliquandiu habitaverat. Quippe & novam ſolicitudinem ei attulerat filia *Eliſabetha*, Johanni Grajo elocata, quam & marito & dote orbatam non ita pridem domum receperat. Verum quæ paulo ante non a fortuna modo, ſed etiam a ſpe erelicta fuerat, non multo poſt ſupremum humanæ felicitatis

p. 798.

841.

879.

gradum

gradum in regio toro conſequebatur. Vix enim hanc Eliſabetham corporis & animi dotibus admirabilem conſpexerat Eduardus, cum

flamma medullat
corripit, atque ſedet corde receptus amor.

Equidem ſub initium repulſam patiebatur Rex, & qui uno die univerſum Angliæ Regnum in ſuam poteſtatem redegerat, fœminam imbellem, ut victas ſibi manus daret, expugnare non poterat. In anguſtias enim redacta, cum ſcire tandem vellet Rex, an voti compos fieri poſſet, nec ne, parrhiſia plus quam virili *Quid quæris?* inquit, *Reginam, an concubinam? Sane non Reginam: obſtat enim natalium meorum obſcuritas. Multo minus concubinam: hoc enim non patitur animi mei generoſitas.* Sed his verbis inter ſuſpiria prolatis, cum tantum aboſſet, ut Regis ardorem extingueret, ut cupiditatem ejus adhuc magis accenderet, tandem Eduardus, qui moram longiorem ferre non poterat, *Quandoquidem*, ait, *ſine auro coronario expugnari non poteſt conſtantia tua, en offero tibi coronam, & cum ea ſimul cor meum.* Quibus dictis conſenſum, in quo eliciendo omnes ſuas blanditias fruſtra conſumpſerat, facile impetrabat. Inter malas artes, quibus *Richardus III* ad coronam adſpirabat, etiam concionatorum opera utebatur. Inter alios Paſtorem ad ædem D. Pauli, quæ Londini eſt, in ſuas quoque partes pertraxerat. Convenerat autem inter eos, ut proxima die Dominica, eo præciſe momento, quo Richardus templum ingrederetur, per Apoſtrophen patheticam eo populum commoveret, ut Richardum legitimum Regni hæredem proclamaret. Sed erat miſer iſte mercenarius ex eorum numero, qui nihil verborum facere poſſunt, præterquam quod memoriæ mandarunt. Ubi igitur ad eam orationis ſuæ partem perveniſſet, quam verbis figuratiſſimis conceperat, voce plus quam ſtentorea, lymphatico haud abſimilis, exclamabat: *Veni Richarde, vere & unice domus Ebonenſis hæres. En faciem! en vultum! en os! en majeſtatem! en ſanguinem regium! en ſucceſſo-*

p. 924.

ſucceſſorem Regni legitimum! Quem effectum habitura fuiſſet emphatica hæc oratio, ſi eodem tempore templum ingreſſus fuiſſet Tyrannus, equidem divinare non poſſumus: ſed cum nusquam compareret Richardus, neſcio quo caſu impeditus, a riſu ſibi vix temperare poterant auditores. Progreſſo deinde ad aliam materiam concionatore, ecce, ſubito magno cum ſtrepitu aderat Richardus. Quid faceret noſter Chryſoſtomus, qui jam omnes elegantias Rhetoricas inutiliter conſumpſerat? Nempe ſatius ducebat, alieniſſimo tempore Apoſtrophen ſuam repetere, quam ſuo plane deeſſe officio. Cum autem nihil potuiſſet dici frigidius, ea indignatione accendebatur populus, ut, cum, uti Richardus ſperabat, exclamare deberet: *Vivat Rex Richardus*; potius hujuscemodi oratorem minime ferendum eſſe vociferaretur. Quo pudore ſic confundebatur ſervilis iſte nugator, ut paucos poſt dies mœrore animi contabeſceret. Atque hæc e prioribus Partibus obſervata ſuffecerint; e poſterioribus, quæ editionis, ut diximus, ordine priores ſunt, proximo Menſe excerpta dabimus.

NAAUKEURIGE VERSAMELING &c.

i. e.

COLLECTIO CURIOSA ITINERUM IN Utramque Indiam &c.

Tomi XI, XII, XIII, XIV & XV.

Lugd. Bat. apud Petrum van der Aa, 1707, 8.

Conſt. Alph. 6 pl. 16 & Fig. Tab. æn. 131.

BIs Collectionis hujus Itinerum in utramque Indiam in Actis noſtris hoc anno mentionem fecimus, nimirum & *M. Mart. p. 102* & *M. Aprili p. 179*. Nunc quinque alios ejusdem Collectionis Tomos breviter addimus, poſt decem priores in lucem editos; de reliquis vero (hactenus enim Tomi XXVIII proſtant, & multo plures exſpectantur,) deinceps dicemus.

Et

Digitized by Google

Et *Tomus* quidem *undecimus* itinerum aliquot hiſtoriam ab A. 1524 usque ad A. 1526 Indiam verſus factorum continet. Prima eſt hiſtoria itineris maritimi per Gil Gonzales Davilam ex Inſula Dominica ad oras Honduræ anno 1524 ſuſcepti; cui addita eſt Ferdinandi Corteſii excurſio terreſtris anno eodem ad Ybueras ex Regno Mexicano facta; nec non deſcriptio ſuccincta provinciæ Tabaſcæ, intra ſinum Mexicanum & Oceanum Auſtralem ſitæ. Altero loco hodœporicon navigationis non incelebris a Don Vaſco da Gamma, Gubernatore ſupremo per univerſam Indiam, cum quatuordecim navibus ex Luſitania A. 1524 in Indiam Orientalem factæ comparet; una cum navigationibus & expeditionibus Don Henrici de Menezes, ſucceſſoris Gammæ, usque ad A. 1526 per eandem Indiam continuatis. Tertio fata duarum navigationum, quarum una Garſias Jofre de Loyaſa A. 1525 ex Luſitania in Inſulas Moluccas, altera Rodericus de Baſtidas & P. Alvares Palomino ex portu urbis Dominicæ in Inſulam S. Marthæ trajecerunt, commemorantur. Poſtea navigatio memorabilis Sebaſtiani Gaboti per fretum Magellanicum A. 1526 in Inſulas Moluccas tentata, ac Ferdinandi Corteſii in urbem Mexicanam reditus ſiſtitur; cui commemorationi momenta demum Edicti Regis Caſtellæ præcipua pro adminiſtrando rite Novæ Hiſpaniæ Regno & pro mappis maritimis conficiendis ſunt annexa. Et itinera quidem in Indiam Occid. iterum ex Antonii de Herrera Hiſpanica; at in Indiam Orient. facta itinera ex Jo. de Barros Luſitanica itinerum Collectione Belgice ſunt translata.

Tomus duodecimus itinera maritima ab A. 1526 usque in A. 1529 hac ſerie exhibet, ut initio navigationes Franciſci Pizarri & Didaci Almagri A. 1526 ex Panama in Regnum ditiſſimum Peruvianum, tum primum detectum, cum rebus variis per univerſam Americam ætate illa geſtis, ex Anonymi autographo Hiſpanico enarrentur; dein navigationes a Don Lopo Vaz de Sampayo A. 1526 ex Luſitania in Indiam Orientalem factæ, hujusque, ut & aliorum Luſitanorum, expeditiones variæ bellicæ illic ſuſcepta addantur; hisque deſcriptio Regni Zunda

& Insulæ Java, una cum navigatione Simonis de Souza Galvaon ex Goa urbe in insulas Moluccas interseratur; quæ postrema omnia ex Jo. de Barros antea laudata collectione Lusitanica sunt deprompta.

At *Tomus decimus tertius*, paullo amplior & in duo Volumina divisus, Navigationes varias & percelebres per Don Nuno da Cunhas, Lusitanorum in India Administratorem & Ducem supremum, ab A. 1528 usque ad A. 1538 in Indiam Orientalem, ejusque ut & aliorum quorundam Lusitanorum contra Indos, Turcas & Persas intra decennium istud susceptas expeditiones bellicas, figuris plurimis exornatas ex Joannis itidem de Barros collectione Lusitanica sistit.

Tomo decimo quarto præmittitur Nicolai Cienardi, Professoris Lovanienſis, iter curiosum in Africam, quod uti A. 1535 per Galliam & Lusitaniam illuc, linguæ Arabicæ addiscendæ gratia, fuerat ingressus, ita ipse Litteris aliquot, ad Jacobum Latomum datis, non illepide descripsit. Dehinc navigationum variarum sub præfecto maris Hispanico, Petro de Mendoza, A. 1535 & proximis ex Hispania in Americam Meridionalem & cumprimis ad loca contermina fluvii de la Plata, historia ab Ulrico Schmidt, Straubingensi, Germanice primum conscripta & in itinere collecta, traditur. Hanc excipit navigatio Don Ferdinandi de Soto, qua A. 1539 ex Havana Insula Floridam versus, tum recens detectam, trajecit, in tres Partes divisa, & ex Anonymi descriptione Hispanica in linguam Belgicam translata. Proximum ab hac locum sibi narratio profectionis a Lusitanis variis A. 1540 & sequenti ex India Orientali in Regnum Soez & ad Maris rubri loca utrinque confinia vindicat, per Jo. de Castro, socium itineris, lingua primum Lusitanica congesta; cui item historia brevis Regni Æthiopiæ & Sacerdotis Joannis est admixta. Demum navigationis ab Hieronymo Benzone, Mediolanensi, A. 1541 in Indiam Occid. institutæ commemoratio historica tomum hunc præsentem finit.

Tomus decimus quintus duo Hodœporica non contemnenda complectitur. Unum iter non ignotum Joannis Staden,

Digitized by Google

den, Homburga ex Haſſia oriundi, in Braſiliam, quod ab A. 1547 usque ad A. 1549 perfecit, ex ipſius Auctoris codicillis itinerariis exhibet. Alterum vero Joannis Lerici, Miniſtri Reformati, A. 1556 cum aliis quibusdam verbi divini ſociis, Geneva in eandem Braſiliam per Galliam, opitulante cumprimis Caſparo Colinio, Galliæ tum Architalaſſo, miſſi profectionem apprime memorabilem fiſtit. In utroque hodœporico, quorum hoc primum Gallica, illud autem Germanica lingua primum & poſtmodum etiam Gallica prodiit, nihil omittitur, quod ad plenam Braſiliæ & aliarum in America regionum confinium hiſtoriam, tum ſpeciatim ad mores Anthropophagorum cruentos delineandos ſpectat.

PRESERVATIF CONTRE L'IRRELIGION.

i. e.

PROPHYLACTICUM CONTRA RELIGIONIS fugam, vel demonſtrationes veritatum fundamentalium religionis Chriſtianæ; Autore De la TOUCHE BOESNIER.

Hagæ Comitum, apud Carolum Delo, 1707, 12. Plag. 15.

FAtetur Autor, exſtare plurimos, qui contra Atheos & pro veræ religionis defenſione ſcripti ſint, libros, neque tamen poſt Grotium, Mornæum, Huetium, Abbadium, Clericum & tot alios ſe fruſtra laboraturum confidit, cum perpetuo urgendum ſit hoc inſtitutum, in quo & profici poſſit, & ipſe credat, ſe perſpicuitate unum alterumque ex dictis ſcriptoribus eſſe ſuperaturum. In Præfatione, quæ ſingulari ſtudio conſcripta eſt, primum cauſas protritæ religionis exponit, videlicet ignorantiam fundamentorum veræ religionis, corruptionem morum in contemtoribus ipſis, eorum ſuperbiam, qua ſupra recepta omnia eminere velint, multitudinem ſectarum inter Chriſtianos, ut & difficultates, quæ in doctrina Chriſtiana occurrunt; quæ quidem omnia expendit Auctor, atque ad ea diſtincte reſpon-

det. Ex. gr. ad ultimum momentum monet, difficultatibus plena esse omnia: in Physicis atomum animatam a Leuwenhœkio observatam, materiæ divisionem in infinitum, immensam universi hujus extensionem & similia incredibiliter nos vexare, neque tamen propterea Physicam rejici posse. Poscit inde ab Atheis, ut, si Christianorum de Deo hypothesin rejicere velint, aliam nobis exhibeant, ostenditque, illos, sive ad hypothesin mundi æterni, sive a se ipso formati, confugerint, absurdissime acturos. Hinc contra D. Bælium probat, Atheismum & singulis, & Reipublicæ valde noxium esse, interque alia ejus instantiam, quod honoris studium in locum religionis succedere & vitia omnia refrenare possit, confutat. Tandem remedia contra Atheismum grassantem suppeditat, ut videlicet Principes bonis exemplis præeant, legum transgressores exacte puniant, officiis publicis, ecclesiasticis, civilibus & militaribus probos viros admoveant, deinceps ut infantes rectius educentur, moresque adultorum emendentur.

Ipsum opusculum tribus Libris constat, quorum primo probatur, Deum dari, eundemque sua providentia nihil non gubernare, ac animam nostram immortalem esse. Et Deum quidem dari ex consideratione materiæ, quæ æterna nequaquam esse aut se movere possit ipsa, ex mira omnium compositorum efformatione, animæ immateriali natura, idea Dei, consensu gentium & veritate S. literarum, non minus fortiter quam perspicue evincit, illaque argumenta contra plurimas, præsertim Bælianas, exceptiones vindicat. Democritum, Epicurum aliosque materiarios Philosophos Atheos dici debere negat, etsi ex hypothesibus ipsorum Atheismus pronascatur, cum & doctissimi homines non semper justis consecutionibus obsecundent. Cafros negat Dei notitia omni carere, quem Dapperi testimonio *Humma* illis dici, refert, similiterque de reliquis Atheismi accusatis gentibus judicat. Præ ceteris vero *p. 64 sq.* luculenter evincit, doctrinam de Dei existentia fraude hominum, aut consilio magistratus introduci non potuisse, cumprimis quia contra illam independentiam fortissime pugnet, quam homines post lapsum affectant. Similibus argumentis demonstrat, & non-

veretur

Digitized by Google

veretur *p. 66* docere, Deum immediate movere corpora ſpeciatim humanum, juxta leges unionis a ſe conſtitutas, adeo ut volente anima corpus ipſe propellat. Animam vero immortalem eſſe, inde probat, quia immaterialis ſit, & qualitates excellentiſſimas habeat, imo quia Dei juſtitia pœnas poſt mortem expoſcat, & Sacræ literæ ita doceant. Et immaterialem quidem animam eſſe inde demonſtrat, quia eſſentiales ejus proprietates ab attributis materiæ toto cœlo differant, & quia, ſi ex particulis cogitantibus conſtaret, particulæ illæ, etiam antequam in nutrimentum hominis converterentur, videlicet in cibis, vino &c. nec non poſt egreſſum ex corpore noſtro, cogitare deberent, quin quælibet illarum ſeparate cogitaret, & ſe ipſam moveret, quæ perabſurda forent.

Libro II ad neceſſitatem revelatæ religionis ſe convertit, oſtendens, humano generi religionem neceſſariam eſſe, eamque rationi non contrariam atque ad ſalutem ſufficientem eſſe debere; omnes vero ab hominibus inventas religiones contrarias rationi eſſe, v. gr. Paganam & Mahumetanam, quas fuſe examinat, naturalem vero religionem non ſufficere ad ſalutem docet, partim quia concupiſcentiæ pravæ ortum & nexum explicare, partim quia methodum ſolidam ſe expiandi & Deum placandi oſtendere nequeat.

Libro III ad religionem Moſaicam ſe confert, præmiſſisq; characteribus religionis revelatæ veræ (quod videlicet digna auctore Deo & homine eſſe, rectam rationem confirmare & ejus diſſipare tenebras, quod applicari ad noſtram imbecillitatem, & tamen majeſtatis non obliviſci, quod denique nullibi ſecum ipſa pugnare debeat) illos ad religionem Veteris Teſtamenti ſtudioſe applicat; inde veritatem Librorum Moſaicorum oſtendit, partim ex indole ſcriptoris, qui ambitione & commodi ſtudio careat, defectus & ſuos & Abrahami, unde gentis ſuæ origines & gloria petendæ, candide detegat, de rebus ſuis ante vocationem divinam præclare geſtis nihil dicat, liberisque ſuis nihil in Republica Judaica commodi procurarit; partim ex natura legum a Moſe latarum, quæ valde incommodæ & artibus politicis aptatæ non ſint, quod vel pateat ex imperata feriatione agrorum quolibet anno ſeptimo,

partim ex terno acceſſu omnium maſculorum ad templum Hieroſolymitanum, nudatis præſidiis limitum omnibus, partim ex miraculorum Moſaicorum excellentia probat. Veritatem Chriſtianæ religionis, demonſtrata fide librorum Novi Teſtamenti hiſtorica, evincit primum ex veritate doctrinæ Chriſti, quæ cum Moſaica convenit, ſed longe illuſtrior eſt: deinde ex teſtimonio Apoſtolorum, quos oſtendit miſeros quidem & timidos, ſinceros tamen, probos & conſtantes fuiſſe, adeoque nulla fraudis ſuſpicione gravandos, cum proprios defectus ſint faſſi, & a vitiis efficaciſſime avocarint: tertio ex ſucceſſu prædicationis Evangelicæ admirabili contra tot impedimenta, quæ Judaiſmus & Paganiſmus objiciebat, reclamantibus omnibus carnis noſtræ commodis. Hic comparationem inſtituit inter ſucceſſum Chriſtianiſmi & Mahumetiſmi, & cauſas hujus politicas declarat, prorſusque adeo boni ſcriptoris officio ſatisfacit.

FIDES ET RATIO COLLATÆ, AC SUO utraque loco reddita, adverſus principia JOHANNIS LOCKII &c. Cum acceſſione triplici, 1 de fide implicita, 2 de SS. Scripturarum certitudine ac ſenſu, 3 de perfectione & felicitate in hac vita. Edidit & præfatus eſt PETRUS POIRET.

Amſtelodami, ex officina Wetſteniana, 1707, in 8.
Conſtat 1 Alph. 18 plag.

IN prolixa, quam operi præmittit, Præfatione fatetur Cl. Poiret, ſibi nihil quam Præfationem & unam atque alteram notulam deberi, atque inprimis ſtabilire nititur lumen fidei receptivum, a ratione diverſum, per Pelagianiſmum præſertim & Socinianiſmum prorſus abolitum. Conqueritur, noſtro tempore omnes propemodum Chriſtianos, maxime eruditos, lumen hoc impugnare, atque miratur, inter Pontificios novam Philoſophorum ſectam foveri, qui cum *Malebranchio* in Tractatu de Scientia Morali cap. 2 tantum non omnia rationi tribuant, ipſam etiam fidem rationi poſtponant, ac ipſam fidem medium ad rationem

Digitized by Google

rationem ſtatuant. Magis, quam in *Malebranchium*, in *Lockium* invehitur, quod Part. 4, C. 16, 18 & 19 de Intellectu humano fidem rationis humanæ actum fingat, atque in *Clericum*, qui quod iſtum ſecutus fuerit, ex ejus ſcriptis probat. Vocatur opus *Lockianum* effectum irati Numinis in eos, qui divina, cœleſti, vitali, ſolida intimaque luce ac veritate a Deo in fundo cordis humilis non poſtulata, non admiſſa, & plane contemta, unius vaniſſime rationis imaginibus evanidis ſeſe toti occuparunt. Omnium vero maxime Bælio indignatur, qui fidei prædicationem ſimulans eandem prorſus eliminare ſtuduerit, atque notat, neminem eorum, qui hactenus contra ipſum ſcripſerunt, veras rationis ac fidei notiones vel habuiſſe, vel ipſi oppoſuiſſe. Ceterum non poteſt non multum commendare Anonymi, quod publicavit, opus, cum iisdem hypotheſibus indulgeat, quas ipſe hactenus in operibus propriis defendit, atque uterque ex ſcriptis *Antoniæ Burignoniæ* ſe ſapere profiteatur. Conflatum eſt illud ex animadverſionibus in theſes quasdam a Philoſopho quodam Scoto juxta *Lockii* principia de rationis præ fide excellentia, veluti demonſtrationis ea de re ſpecimen idiomate Anglico editas, atque ex tribus acceſſionibus in titulo memoratis. Animadverſionibus ipſæ theſes Anglicæ cum verſione Latina præmittuntur, in quibus eorum Autor rationem definit per aſſenſum ob autoritatem Dei proferentis præbitum. Ad hanc igitur requiri infert revelationem, hoc eſt, veritatis a Deo modo extraordinario vel mediate per ſigna perceptibilia, vel immediate intellectui factam manifeſtationem. Jam cum experientia loquatur, & multos pro revelatione divina habuiſſe, ſæpiusque pro divina ſcienter venditaſſe, quæ talis non eſt, rationem de ſinceritate ac prudentia auctoris ſtatuere debere, quod ſcilicet nec alios decipere voluerit, nec ipſe deceptus fuerit, antequam fides revelationi haberi queat. Noſtrum in præſentia non eſt ſingula adducere, quæ ab Antagoniſta reſponſionis loco afferuntur: ſufficiet igitur palmaria delibaſſe fundamenta, quæ ſyſtema ipſius ſyſtemati Philoſophi laudati e diametro adverſum ſtabiliunt. Id potiſſimum carpitur, quod in theſibus memoratis

memoratis una hominis facultas ad omnium rerum cognitionem extendatur, eum potius pro objectorum percipiendorum varietate diversæ quoque ad ea cognoscenda facultates requirantur. Ipse igitur tres in homine admittit sensus, 1 *externos*, pro rebus hujus mundi corporeis, 2 *internos*, pro rebus mundi invisibilis, & 3 *intimos*, pro rebus mere divinis. Unumquemque sensum adjunctum sibi habere putat peculiarem intellectum, per quem suarum perceptionum sibi conscius existat, easdemque considerare ac inter se conferre valeat. Similiter triplicem statuit imaginationem, quæ rerum tam spiritualium, quam corporearum absentium imagines promit. Ideas ait a triplici sensu pendentes passivas esse, sed dari alias activas, quas vel in totum, vel pro parte passivis aliquid superaddentes fingamus. Undetribus memoratis intellectus speciebus addit quartum, *intellectum* nempe *actionum*. Intellectionem ipsam dividit in *intellectionem cordis*, quæ voluntatem efficaciter inclinat, *& intellectionem cerebri*, quæ in mera speculatione subsistit. Quodsi quis tot intellectuum genera ferre nequit, eum tamen tot operationum intellectus genera admittere debere existimat. Porro quemadmodum sensus externi lumine aliquo indigent ad res corporeas præsentes percipiendas; ita quoque pergit requiri *lumen* aliquod *internum* ad res mundorum invisibilium, & *intimum* ad res divinas clare percipiendum. Quod vero etiam res spirituales & divinæ sensu realiter percipiantur, testimonio Christi Joh. III, 23, 33, V, 19, 20, 30, VIII, 26 inter alia probat. A priori etiam deducere conatur, quod Deus homini primo concreare debuerit facultatem ipsum realiter percipiendi. Hominem nimirum a Deo creatum esse ob certum finem, adeoque facultatibus ad eundem consequendum instructum. Cum itaque in se summi boni desiderium reperiat, sitque ipse Deus bonum illud summum; necesse esse, ut ipsi concreata sit facultas Deo realiter perfruendi, hoc est, eum percipiendi, libere amandi, deque eo gaudendi. Centrale illud summi boni desiderium tribus facultatibus, sensu nimirum, intellectu ac amore divino instructum *Spiritus* nomine indigitari, atque Triados sacrosanctæ imaginem exhibere. Dari enim quoque in Deo æternam

volendi

volendi vim una cum eſſentialibus ſibi inhærentibus ſenſu & ſapientia, quæ *Pater* in Scripturis dicatur: actualem vero, perfectiſſimam & pleniſſimam ſuimet ipſius perceptionem experimentalem & realem *Filium* appellari; inde propullantem ſanctum amorem *Spiritum Sanctum* nuncupari. Quoniam Deus ſentiri nequeat, niſi quatenus in intellectum intimum influat; eundem paſſivum ſtatuit atque errare neſcium. Errores vero omnes ab activo intellectu derivat. Contendit præterea, ſenſum, intellectum atque imaginationem divinam per lapſum eſſe amiſſa; per gratiam in converſione reſtitui: ea reſtitutione facta oriri fidem. Eam duplici ratione conſiderat, vel ut donum Dei, vel ut officium hominis. In priore ſignificatu fides ipſi eſt vivum ſubſtantialeque Dei lumen in nobis, Filium nempe Dei, unde a Paulo Hebr. XI, 1 rerum ſperandarum ſubſtantia, argumentum non apparentium dicatur, cum ſubſtantialiter in ſe contineat, quicquid ſperamus, & verum documentum ſit, quæ ſperamus, jam vere & realiter nobis data eſſe. In ſenſu poſteriore per fidem intelligit liberam tanti favoris acceptationem, ſuique totius in manus amantiſſimi Dei fiducialem traditionem. Recenſet luminis hujus effectus paſſim obvios, clamores nempe conſcientiæ irrefragabiles, inopinatam in mediis angoribus conſolationem, ſpem validam & animum inconcuſſum inter dubia inexplicabilia & timores exortum, &c. Reddit quoque rationes ſequentes, cur fidem a ratione non diſtinguere valeamus, quod ſc. 1 lumini fidei nonniſi diſtinctas notiones particularium veritatum adſcribamus, ex. gr. Deum eſſe juſtum, ſapientem, omnipotentem, &c. 2 quod profectum in divina cognitione per claros atque diſtinctos mentis noſtræ de divinis attributis conceptus metiamur: 3 quod in primo ſtatim converſionis momento tam vividam & diſtinctam rerum divinarum perceptionem requiramus, qualis eſt rerum externarum: 4 quod in diſcrimine, de quo loquimur, dijudicando non ad modum percipiendi, ſed ad ipſas objectivas veritates reſpiciamus. Cognitionem autem, lumine rationis, & alteram, lumine fidei acquiſitam, utut verbis conveniant, efficacia tamen differre ſtatuit. Viros enim ingenii acutiſſimi con-

tra propriæ Philoſophiæ regulas in quævis ſcelera ipſumque Atheiſmum prolabi: at homines indoctos, immo etiam fœminas, quid ratio, ratiocinatio, meditatio, idea vel conceptus ſit, ignorantes, fide viva, charitate non ficta, fiducia & ſpe immobili, tantaque excellere ſapientia, quæ naturæ vires ſuperet. Ideas nimirum rationis nullam ſubſtantiam communicare, ſed animam jejunam ac vacuam relinquere: fidem vero non ſolum illuminare, ſed etiam nutrire. Fidei ergo lumen non ex notionibus in ſe, ſed ex ſenſu cordis judicandum. Divinam in cor noſtrum irradiationem ab omnibus mentis noſtræ conceptibus adeo eſſe independentem, ut falſa ſæpe opinio fidei lumini magis opituletur, quam obſit, & contra obſtet vera. Eſſe ex. gr. qui univerſalis redemtionis perſuaſione in divino amore realiter ſe promoveri ſentiant; in aliis ſpem liberationis ex inferno olim futuræ contrarium efficere. Rationem omnis generis ideis quam belliſſime inſtrui poſſe; intellectum autem divinum interioris hominis omni divino lumine deſtitui, quod diabolorum teſtentur exempla: & contra interiorem hominem divina claritate vere illuſtrari poſſe, rationem ignorantia ſumma vel etiam erroribus laborare, ſiquidem homo interior iis non adhæreat. Quicquid enim in exteriore homine vel fiat, vel non fiat, id interiori per ſe nec prodeſſe, nec obeſſe; ſed tantum prout ipſe interior homo ſuamet voluntate eo bene vel male utatur. Notat præterea, fidei lumen plerumque veritates populares ad vitæ ſanctitatem ducentes, at modo vivido, ſimpliciſſimis etiam ingeniis accommodato, & qualibet fere vel leviſſima occaſione eorum, quæ in vita communi nobis obtingunt, manifeſtare; nequaquam vero ad fidei, quos vocant, articulos ducere, ut unam alteramve ſententiam eligamus eique ſoli veluti veræ adhæreamus. Hominem ſic illuminatum teſtimonio Dei non poſſe non aſſentiri, ut adeo hic aſſenſus ſit effectus fidei & proprietas minus principalis, exigui ut plurimum momenti, ſi cetera bene ſe habeant. Ex his tandem infert, ad veritatem ſalutarem cognoſcendam nulla opus eſſe arte, nulla Logica, Metaphyſica nulla, Critica nulla; ſed ſinceritate, humilitate, docilitate, Deique amore.

Quam-

Digitized by Google

Quamlibet divino lumine factam manifestationem, sive ordinario modo fiat, dum in mente bene purificata lumen fide plenum afferat diem; sive extraordinario, quando transeunte quodam irradiandi actu hanc illamve veritatem detegat, esse in numerum revelationum referendam. Nullam vero revelationem immediate intellectui fieri, sed vel sensui, vel imaginationi, cum, quicquid revelatur, vel realiter, vel idealiter percipiatur. Varias hinc revelationum species constituit, atque in causam deceptionis in revelationibus inquirit.

Animadversionibus in theses Philosophi Scoti subjunguntur aliquot Accessiones. Earum prima de fide nuda, jam ante Germanice edita, fidei quinque actus essentiales recensет, nempe 1 Deum apprehendere, qualis in se est; 2 veritates omnes theologicas ex profectu in amore æstimare; 3 Deo voluntatem suam prorsus resignare; 4 omnibus propriis opinionibus abjectis, Christo se unire, tum in Christo ipso, & quidem in precibus, in adversis tolerandis, in peccatis propriis detestandis & purgandis, in hostibus spiritualibus oppugnandis, in operibus singulis peragendis, in virtutibus omnibus induendis; tum in sanctis ejus omnibus; 5 confidere & sperare in Deum; 6 gratiam divinam virtute quasi magnetica attrahere. Actibus annectit fidei attributa, necessitatem, sufficientiam, securitatem, perpetuitatem, efficaciam, excellentiam super omnes delitias, possibilitatem in hac vita &c. Accessio altera de Scripturæ Sacræ certitudine disquirit. Affert primo Autor amici cujusdam sui demonstrationem methodo Mathematica conceptam. Tota vis istius demonstrationis huc redit. Supponit, Jesum Nazarenum vixisse, discipulos suos ea docuisse, quæ in scriptis Evangelistarum atque Apostolorum continentur, crucifixum esse; ejus vero discipulos propter ipsius doctrinam mortem obiisse. Supponit ulterius, neminem sanæ mentis mendacium gratis fingere in præsentissimam sui perniciem, imo mortem ipsam. Hinc infert, Christum revera resurrexisse, cum id Apostoli testati fuerint & propter hoc testimonium omnes calamitates mortemque ipsam læti subierint. Inde porro concludit, Deum a mortuis resuscitasse Christum, atque adeo veritatem doctrinæ ejus miraculo confirmasse. Esse

itaque religionem in Scripturis contentam veram. Autor tamen non opus esse videtur argumentis externis veritatem Scripturæ demonstrari: sed sufficere, si attendamus, num autor pietatem minime fucatam spiret, num ad Deum adducat, supremum ejus & proximi secundarium amorem, mundi ac sui ipsius contemtum, odiumque perpetuum & implacabile omnis generis peccatorum constanter urgeat, siq; autoris vitam doctrinæ conformem & constantiam inter medias persecutiones ob eandem passas consideremus. Accessio tertia de vera perfectione ac felicitate hac in vita attingenda jam ante idiomate Germanico prodiit. Agit in ea Autor de perfectione vitæ probativæ, quam nunc degimus, & ad eam requirit, *ut totius supremæ voluntatis studium omne, omnem amorem delectationemque in solo Deo puro, qualis in se ipso est, supra omnem creaturæ conceptum sensumque ac gustum, adeoque in pura fide nuda positum habeat homo; in hoc etiam amore puro ac pleno sine ulla intermissione in animo cogitationeque cum eodem directo & immediato conversetur; tum semper prospera inter & adversa, sive intus obveniant, sive foris, de sola Dei ac Servatoris nostri felicitate perfectioneque, quam in se ipso immutabiliter possidet, deque solo ejus beneplacito in hac pura nudaque fide constanter gaudeat, ejusque solius voluntati in omnibus latus vivat.* Hæc ulterius declaraturus disserit 1 de peccato, 2 de imaginibus intermediis, 3 de natura amoris, 4 de fide nuda, 5 de interna cum Deo conversatione, 6 de justificatione, 7 de felicitate, 8 de cognitione Christi historica. Quemadmodum vero amorem Dei in eo consistere arbitratur, quod voluntatis supremæ studium omne in Deo puro ponamus; ita peccatum ipsi est aversio hujus amoris a Deo ad creaturas. Monet tamen, sensum creaturæ gratum in se, quatenus voluntas nostra in eo non acquieverit, non esse peccatum: nec cupiditatem carnis in se & per se, utpote quæ detur in nobis ante peccatum Jac. 1, 14, 15. Affert argumenta alia, quæ apud ipsum videas. Vis eorum ab hypothesibus ejus supra expositis pendet. Conversationem cum Deo per imagines intermedias opponit conversationi directæ ac immediatæ. Quid sit directo & immediate cum Deo conversari, difficulter aut explicari ei, qui rei experien-

entiam non habet: aliquo tamen modo per similitudinem mentem ſuam explicat. *Medium* vero *ſibi objicere* dicitur homo, ſi creaturam, ſeu creaturalem conceptum ſenſumque Dei, ſive præſentem, ſive abſentem, directo cogitat, ita ut cogitationem Dei vel plane perdat, vel certe per indirectum tantum retineat. Speciatim *imaginibus affecta* dicitur *anima*, ſi objecti abſentis ideam ſeu imaginem directo & immediate cogitat. Hanc medii adhibitionem peccaminoſam pronuntiat, quotieſcunque conſulto fiat. Amoris veri naturam in eo collocat, quod tantum quærat amans, quæ ſunt amati, deque iis gaudeat. Unde infert, de noſtra felicitate gaudendum, non in quantum noſtra eſt, nosque eadem fruimur, ſed quatenus eſt felicitatis Dei quædam adumbratio & gratiæ ipſius erga nos declaratio. De fide nuda jam ſuperius dictum eſt. Juſtificationem cum ſanctificatione eandem pronuntiat. Non quidem negat, per imputationem juſtitiæ Chriſti hominem coram Deo juſtificari; ſed hanc imputationem fieri non poſſe putat, dum peccator adhuc extra Chriſtum eſt, Chriſtusque extra ipſum, ſeu antequam ſanctificetur. Juſtitiam nobis imputari, dum ejus cum ſubſtantia noſtra conſtans unio in intimo animæ fundo veriſime perficiatur, Chriſto juſtitiæ ſuæ, divini luminis & amoris radios in nos mittente, nobisque incorporationis eorum in intima noſtra admittendæ capacibus. Peccatum non eſſe actum tranſeuntem, ſed inquinamentum, corruptelam & diſtorſionem totius ſubſtantiæ noſtræ omniumque facultatum ejus, per generationem naturalem vere communicatam & per regenerationem gratiæ a Chriſto realiter ablatæ. Omnem obſcuritatem in articulo de juſtificatione ex confuſione fori humani atque divini emanaſſe. In locis Scripturæ, quæ ad confirmandam doctrinam vulgarem adduci ſolent, per vocem juſtificationis intelligi non declarationem peccatoris pro juſto, ſed juſtitiæ in homine effectionem. Meritum Chriſti ejusque vim & efficaciam cognitioni Chriſti hiſtoricæ non eſſe adſtricta, neque hanc ad eſſentiam veræ fidei ſalvificæ in ſe & per ſe ita pertinere, ut quotquot hiſtoriam de Jeſu Nazareno in hac vita non norint crediderintque, ad Deum venire non poſſint.

DISCORSO FISICO-MATEMATICO SOPRA il Turbine &c.

i. e.

DISCURSUS PHYSICO-MATHEMATICUS de Turbine die 25 Januarii Anni 1707/8 Venetiis observato; in quo simul de Aëre & Vaporibus, itemque de generatione Ventorum ac Turbinum in genere tractatur;

Auctore BERNHARDINO ZENDRINO, *Medico.*

Venetiis, apud Hier. Albrizzi, 1708, 8.

Plag. 4.

POstquam per duos fere menses integros hyemales, Decembrem præteriti, & Januarium præsentis anni Venetorum metropolis aerem experta esset nebulosum ac pluviæ prægnantem, sine omni fere frigore, tandem die 25 Januarii anni currentis exoriebatur hora 21 vespertina ventus Zephyro-Notus refluxum maris aliquantisper sufflaminans, qui tamen hora 24 videbatur fere in totum cessare. Postmodum vero hora secunda nocturna exsurgebat derepente turbo spatium illud urbis Venetæ, quod inter telonium (la Dogana) & pontem lapideum magnum (Rialto) est, occupans. Sibilus tunc horrendus feriebat aerem, qui igne accensus quasi apparebat intuentibus: naviculæ in vicinia locatæ multum patiebantur a motu hoc aeris rapidissimo, utpote quarum nonnullæ statim sub initium undis submergebantur, aliæ, licet a spatio indicato longius remotæ, eo rapiebantur velociſſime, aliæ a turbine tollebantur in altum, & cadentes iterum non parum hauriebant aquæ: vicinarum ædium tegulæ evellebantur & una cum aliis rebus non adeo firmiter platearum pavimento affixis rapiebantur in aerem ac transferebantur in loca dissita: patulæ ædium fenestræ claudebantur, ita ut ventus omni exregione verberare aerem videretur: Barometra durante hoc statu aeris turbido ascendebant ad quinque linearum altitudinem. Ex allegatis horrendis his effectibus colligit Clariss. Autor, tempestatem,

tempeſtatem hanc fuiſſe ſpeciem turbinis, quales alias in mari a navigantibus etiam obſervantur, nihilque niſi ædes & palatia urbis in cauſa fuiſſe, quod plures numero, durante hac tempeſtate, ſed minores, obſervati fuerint vortices. Hæc compendioſa tempeſtatis illius hiſtoria. Videamus jam ſummatim, quid in genere de aere, ventis ac turbinibus ſingula tractatus hujus capita, quorum quinque ſunt, habeant. De aere docet, illum nihil eſſe aliud, quam collectionem effluviorum aquæ, terræ, reliquorumque corporum globi terraquei. Aeris particulas per molem æque ac figuram ſuam, quam ſpiralem facit, compreſſionis ac dilatationis eſſe capaces. Proportionem dilatationis aſſumit illam, quam obſervavit Ill. *Boyle*, ad cujus mentem unica aeris particula, ab exceſſivo frigore compreſſa, accedente iterum dilatatione ejus ſumma, 520000 vicibus ſe ipſam ſuperare poteſt. Atmoſphæræ altitudinem cum *de la Hire* ſtatuit 127221 pedum. Aeris gravitatem ſatis probari a Barometris, mercurium ſuſpendentibus, exiſtimat, quæ tamen, quia æqualiter illa circumdat, nullum poteſt preſſionis ſenſum in animalium corporibus cauſari, æque ac urinatores ab ambiente aqua ſub undis non premi, experientia teſtetur. Vapores, ab effluviis ſupra memoratis, aerem componentibus, diverſi, atque a globo terraqueo non minus ac illa aſcendentes, examinantur Capite ſecundo. Hos differre ſecundum climatum globi differentiam, indeque fieri exiſtimat Cl. Autor, quod unius ejusdemque paralleli incolæ, una eademque radiorum Solarium poſitione gaudentes, nihilominus maximam inter ſe diverſitatem naturæ juxta & morum monſtrent, exemplo Nigritarum, qui ſub arcu Tropici Cancri degunt, & nigerrimo colore diſtinguuntur ab aliis gentibus, cum tamen illi, qui ſub eodem Tropico in Regno Peruviano vel India Orientali habitant, eandemque elevationem poli habent, ejusmodi colore minus ſint picti. Vaporum origo adſcribitur motui partis aeris ſubtiliſſimæ, quæ omnia penetrat, i. e. ætheris, quippe qui vehementia motus ſui a duriſſimis etiam corporibus aliqua ſecum rapere ramenta valeat. Vapores hos vel nitroſos, vel ſulphureos, vel aqueos, vel ex his compoſitos ſtatuit. Nitroſi maximam

Cap. I.

II.

partem

partem conſtant ex igneis particulis, atque ideo in aerem elevati facile diſrumpuntur, ac velocius agitati aeris ſpiras, ita premunt, ut inde dilatentur ac majus occupent ſpatium. Sulphurei nonniſi ratione admixtæ pinguedinis differunt a nitroſis. Multa alia ſalia in aere hinc inde diſperſa, uti & præ ceteris radii Solares aliorumque corporum cœleſtium, eandem fere cum nitroſis habent efficaciam. Cap. III. Ventum nihil aliud eſſe perhibet, quam commotionem aeris, pro diverſa directione ſua etiam diverſam. Hinc quodvis globi terraquei punctum uti centrum venti poteſt conſiderari, ſed, quod notandum, ut centrum phyſicum, quale e. g. urbis cujusdam tota fere capacitas eſſe poſſit. Origo ventorum deducitur ab elevatis in aerem vaporibus. Hi enim, dum aſcendunt, non poſſunt non ſpiris aeris varios imprimere motus, prout navem videmus movere aquam ante quietam; ſublato igitur per motum talem aeris æquilibrio, eo tendunt particulæ æthereæ, ubi minorem inveniunt reſiſtentiam, i. e. ubi vapores in aerem elevati primam cauſabantur rarefactionem. Prout autem vapores illi ſucceſſive aſcendunt ita, ut per aliquot dies exhalationes ejusmodi aliquando durent, ita non minus ventus, harum effectus, per aliquot continuari poteſt dies; ſecundum differentem vaporum prodeuntium quantitatem. Certa & conſtans venti directio ſequitur etiam vaporum motum, utpote qui per longam diſtantiam eundem in elevatione ſervare poſſunt tractum. Subtiliores vapores, qui altiora petunt, ventum producunt in ſublimiori aeris regione graſſantem, prout e contrario graviores ventum terræ viciniorem cauſantur. Majora incendia ſequitur ordinario ventus; rarefacto enim in loco, ubi incendia flagrant, aere, cum impetu eo tendit, ſublato æquilibrio, gravior minusque rarefactus vicinus, ut ſupra demonſtratum. Venti pro diverſitate locorum, unde ſpirant, diverſas producunt tempeſtates: ita Venetiis venti ex Septentrionali plaga ſpirantes frigidi ſunt & ſicci, ſalutares ac ſerenitatem aeris afferentes, utpote qui in tractu illo, unde veniunt, nullas offendunt paludes aut maria: ex adverſo illi, qui ex Meridionali plaga veniunt, atque in ſpecie Euro-Notus, ſecundum tractum Sinus Veneti directionem

Digitized by Google

rectionem ſuam ſervans, ſemper colligunt nubes & pluviam generant, ſanitati maxime adverſi. Eurus e locis montanis oriundus frigus adfert, tandemque ſerenitatem producit. Zephyro-Notus etiam ſerenitatem promittit, aſt minus durabilem, ſpirans e locis maritimis Fori Julii & Marchiæ Tarviſinæ. In aliis regionibus effectus dictorum ventorum obſervatur plane contrarius: exempli loco a Cl. Auctore allegatur Africæ Septentrionalis tractus maritimus, ubi venti meridionales frigidi ſunt & ſerenitatem aeris poſt ſe relinquunt: ſeptentrionales e contrario a mari mediterraneo oriundi, humidi, pluvioſi ac inſalubres deprehenduntur. Cap. IV De Turbinis generatione atque effectibus ſequentia habet Cl. Autor. Turbo ad mentem ejus eſt motus aeris vorticoſus in medio ſui ſpatio vacuum relinquens, ortus a violentia duplicis aeris tractus, cujus directiones ex amuſſi ſibi ſunt contrariæ. Sequitur autem turbo, quando vapores ex parvo quidem atq; anguſto telluris ſpatio copioſi ac denſo quaſi agmine aſcendunt. Dum poſtea duo quaſi aeris flumina in oppoſita directione tendunt ad ſpatium illud ab exhalationibus occupatum, ibique æthereæ aeris particulæ cum rarefactis vaporum atomis ſe uniunt, accidit hoc cum inſigni violentia atque extruſione reliquarum particularum aeris ad latera, quæ natura ſua non aliam directionem, quam curvilineam habentes, in circularem tandem omnes deſinunt motum, quo turbo perficitur. Figuram turbinis ſimilem ſtatuit ſiphoni vel tubæ conicæ, cujus altera extremitas horizontem tangit, altera ſe perdit in nubibus. Gyri enim illi, qui horizonti ſunt viciniores, in motu ſuo majorem inveniunt reſiſtentiam, unde circulus eorum anguſtior; quo magis remoti autem illi ab horizonte, eo debiliorem experiuntur preſſionem incumbentis atmoſphæræ, unde dilatatur neceſſario ſucceſſive eorundem circulus. Et cum in violento illo ſpirarum aerearum motu nulla maneat immota, quæ non in gyrum circumagatur, evidens hinc eſſe putat, in medio turbinis ſpatio nil niſi ætherem relinqui. De tempore exiſtimat, tam diu durare poſſe turbinem, quam diu concurſus aeris violento modo ſe feriens continuatur, i. e. quamdiu durat

actio & reactio vaporum aerem rarefacientium, qua ceſſante, atque aere ad condenſationem iterum declinante, vehementia illa motus ſenſim deſinit, ac tandem penitus quieſcit. Ultimum Caput de turbine illo in ſpecie agit, qui Venetias ante hos octo menſes tam ſtrenue vexavit, & cujus deſcriptionem jam ſub initio hujus recenſionis dedimus. Reſtat, ut Lectorem paucis moneamus, Clariſſimum Auctorem meditari jam Commentarios in Hyppocratis libros de Aere, Aquis & Locis, quos ſi eadem, qua præſentem libellum, ornabit doctrina atque eruditione, Orbem litterarium mirum in modum ſibi obſtringet.

Cap. V.

JO. MARIÆ LANCISII, INTIMI CUBICULARII & Archiatri Pontificii, de Subitaneis Mortibus Libri duo.

Juxta exemplar excuſum

Romæ, ſumptibus Jo. Frid. Gleditſch, Bibl. Lipſ. 1709, 8. Alph. 1.

NOva prodit editio libri eruditiſſimi cujus recenſum ſuperiori M. Aprili dedimus, ad prototypum accurate, quamvis minori forma, expreſſa, quo magnopere conſultum imprimis Germanis noſtris fuit, ad quos vel raro, vel immenſo pretio advehuntur Italorum libri. Ceterum cum aliud nihil ſuperſit, quod de hac editione dicamus, non erit forte ab hoc loco alienum, ut de Excell. Autore quædam addamus, quæ ex Amici litteris Roma ad nos miſſis nuper accepimus. Nimirum Lanciſius noſter, gente Romanus, cum plures annos Anatomen publice Romæ ſummo cum plauſu profeſſus eſſet, ab Innocentio XI Pontifice in aulam vocatus eſt, ut ei ab intimo Cubiculo eſſet, & Archiatri munere fungeretur. Creſcente hinc illius apud ſummum Pontificem opinione atque gratia, in Baſilica S. Laurentii & Damaſi Sacerdotium, quod Canonicatum vocant, honorificentiſſime impetravit, a quo ille poſt Pontificis mortem abſtinuit, publica neceſſitate ac plurium Procerum amicitia privato exotio ad ſuæ ſcientiæ priſtinum exercitium communi Reip. commodo retractus. Interea dum in Romana Academia doceret, digniores ſcholas accepit Innocentii XII bene-

XII beneficentia, cui extremos vitæ dies agenti ſelectiores inter Medicos adfuit. At modernus Pontifex Clemens XI ſtatim a creatione eum inter intimos cubicularios ad Archiatri munus benigne revocavit. Annum nunc agit Celeberrimus Lanciſius quartum & quinquageſimum.

JOH. HENRICI BERGERI, JCTI, DE MATRIMONIO Comprivignorum Diſquiſitio.

Lipſiæ, apud Joh. Frideric. Gleditſch, 1708, in 4to. Plag. 16.

HIſtorica eſt hæc Diſquiſitio; quid enim circa celebrem illam de matrimonio comprivignorum controverſiam diverſis placuerit Scriptoribus, nervoſe recenſet Excellentiſſimus Autor. Quatuor igitur ſententias in hoc articulo occurrere docet. Prima matrimonium comprivignorum jure divino ſimpliciter prohiberi contendit. Secunda e contrario nullo caſu illud interdici cenſet, eaque Chriſtianæ antiquitatis conſenſione ſtabilita omnium fere eruditorum animos occupavit. Tertia, quam Samuel Bohlius aſſeruit, ejusmodi matrimonium tum demum a Deo interdictum eſſe exiſtimat, cum infans natus ſit ex novo parentum conjugio, qui comprivignos utrosque ſanguinis cognatione conjungat: at quoad ejusmodi partus editus in lucem non ſit, nihil obſtare contendit, quo minus comprivigni matrimonium inire queant. Quarta eandem quidem prohibitionem adſtruit, eam tamen conceptis verbis non eſſe factam, ſed generali lege, qua Deus ſanxerit, ne quis ad proximam carnem accedere conetur, comprehendi contendit. Ex his ſententiis primam, utpote ratione & applauſu fere deſtitutam, ſine ulteriori recenſu Excellentiſſimus Autor dimittit, ſed trium poſteriorum rationes, quibus earum Autores vel propria aſſerta ſtabilire, vel oppoſita diluere conantur, ſuccincte enarrat, ac litis hujus arbitrium Lectori relinquit, ita tamen, ut peracta relatione in hanc pronuntiet ſententiam: comprivignorum conjugia permittenda non eſſe, ſi quidem ex parentum matrimonio proles prognata ſit; idem dicendum, ſi mater

prægnans ſit, hac enim in parte fœtum pro nato haberi; comprivignorum conjugia, ſi quidem ante contracta & conſummata ſint, quam fœtus quidam in parentum conjugio conceptus ſit, poſt conceptam natamque prolem non eſſe reſcindenda. Eodem modo rem comparatam eſſe, ſi duo comprivigni nuptias celebrarint, ac fœtum ex ſuo matrimonio ſuſceperint: tum enim ob easdem cauſas parentum, vitrici nimirum & novercæ, nuptias non concedendas videri, quamvis alioqui proprie atque civili ſenſu ſeſe affinitate minus contingant; *arg. l. ult. 8, 14 de grad.* Hinc tandem etiam Autor conſultiſſimus admonet majoremque in modum judices rogatos vult, qui de cauſis matrimonialibus cognoſcunt, uti deinceps ejusmodi comprivignorum conjugia ne permittant. His ſubjecta ſunt, ſi quidem Cothmanni, Bohlii Fabritiique ſpiſſa volumina excipias, cum Theologorum, tum Criticorum atque JCtorum, de controverſia hac judicia, & e Theologis quidem nominatim Danielis Crameri, Wolffgangi Franzii, Johannis Gerhardi, Caſp. Eraſm. Brochmandi, Hieronymi Kromayeri, Henrici Mulleri, Auguſti Varenii, Abrahami Calovii, Joan. Conr. Danhaueri, Joannis Adami Scherzeri, Michaelis Havemanni, Theodorici Hackſpanii, Auguſti Pfeifferi, Jo. Bartholdi Niemeieri. E Criticis P. Fagii, Ludovici de Dieu, Joannis Cocceji, Joannis Seldeni, Jo. Henrici Hottingeri, Joannis Clerici. Denique e JCtis Antonii Matthæi, Reinhardi Bachovii, Benedicti Carpzovii, Henrici Brouveri, Samuelis Strykii, Chriſtiani Thomaſii & Hieronymi Bruckneri, quibus omnibus tandem bina Conſiſtorii Fridenſteinenſis Reſcripta acceſſerunt.

JANI VINCENTII GRAVINÆ, JCTI ET ANTEceſſoris Romani, Origines Juris Civiles, quibus ortus & progreſſus Juris Civilis, Jus Naturale, Gentium & XII Tabb. Legesque ac SCta explicantur. Libri tres; ad CLEMENTEM XI, Pont. Max.

Lipſiæ,

Lipſiæ, apud Jo. Fridericum Gleditſch, 1708, 4.

Alphab. 5.

PRodierunt denique pulcherrimo habitu ac typis nitidiſſimis, qui multum hactenus ab Eruditis deſiderati ſunt, Originum Juris Civilis Libri III, a *Jano Vincentio Gravina*, JCto celeberrimo, & omnis doctrinæ elegantioris promo condo, magna cura conſcripti. Etſi vero primum Originum Librum jam tum A. 1701 Neapoli & biennio poſt Lipſiæ in octava forma prodiiſſe, vel ex Actis noſtris A. 1703 p. 383 & 1704 p. 145 abunde conſtet, eundem tamen reliquis, quos nitide deſcriptos Conſultiſſimus Autor Bibliopolæ Lipſienſi ſolertiſſimo Gleditſchio excudendos transmiſit, adjungere viſum eſt, ut ita operi elegantiſſimo ſua conſtaret integritas. Quoque magis de utilitate Originum harum pateret Lectori, Jo. Burchardus Menckenius noſter, Conſil. & Hiſtoriographus Regius & Electoralis Saxonicus, juſtam ad Auctorem Epiſtolam præmiſit. Nos cum de primo Libro l. c. dictum ſit, de poſterioribus, quantum inſtituti ratio patitur, hoc loco quædam addere non gravabimur.

Quemadmodum ergo in primo Libro Juris Civilis originem & progreſſum inde a prima temporum memoria, genuinis ubique hiſtoriarum monimentis in conſilium adhibitis, oſtendit, ita Libro ſecundo in fontes magis reconditos inquirit, & non Regii modo & imprimis duodecim Tabularum, verum & univerſi Juris Naturalis atque Gentium ortum ex interioribus cauſis arceſſit, ac tertio denique Libro civilis regiminis principia atque indolem variasque Rerumpubl. rationes conſiderat, & vetuſtas Romanorum Leges & SCta accurate examinat. Ac pri- p. 234.
mum quidem in naturalibus juris principiis inveniendis occupatus, hominem docet, duplici natura, corporis ſcilicet ac mentis, præditum, duplici pariter lege divinciri, altera promiſcua, quæ corpori imperet & menti, quatenus cum corpore conjungitur, altera ſolius mentis, quæ promiſcuæ ſæpius repugnet. Promiſcuam vocat motionem illam ubique pervadentem, o- 235.
mniaque cientem & agitantem, resque varias aſſiduo produ-

centem simul & interimentem, ex interituque unius alteram suscitantem; quæque adeo communis homini sit cum aliis,
p. 237. etiam ratione carentibus. Legem autem, quam vocat, mentis soli homini ratione prædito attribuit, eamque ait in divinæ legis lineamentis in homine adumbratis, & ab ipsomet animorum exordio, si non perfecta, inchoata tamen affectaque religione consistere. Hominem ergo, qua corpore constat,
259. lege naturæ promiscua, qua mente, sola rationis lege duci, quæ multo illa sit præstantior. Pulchre deinceps actiones ab utraque lege proficiscentes expendit, ac ubi de origine virtutum
241. ac vitiorum, quæ naturæ morbos vocat, accurate disseruisset, de domestica societate agit, & imperium domesticum naturale
245. Patrifamilias jure occupationis naturalis ob præstantiam cor-
246. poris & mentis acquiri censet. Virum enim corpore ac ratione potentiorem jure utriusque naturæ & fœminam occupare, & fœtum ab illa progenitum, ceu portionem sui & viscerum maternorum a se occupatorum. Præterea cum vir fœminam consilio præstet, ætas autem infima consilio egeat alieno, consequi, prolis educandæ regendæque curam patri relinquendam
247. esse. Jus Gentium deinde persequitur, quod non uni familiæ, sed pluribus regendis est institutum, cumque pluribus gentibus communicatum. Hic in originem commerciorum inquirit, deque permutatione rerum ac belli pacisque jure agit, tum im-
254. perium civile expendit, & ad muniendam propagandamque societatem sapientioribus haud dubie imperium in eos competere statuit, qui mente sint imbecilliori, & ad parendum a natura facti, atque adeo illos ferinos horum mores pœnis coercere finitimorumque feritatem justa ex causa persequi posse. Investigatis porro jurisdictionis legumque variis regionibus propriarum fontibus & ratione diversa, Jus Papyrianum imprimis con-
270. siderat, seu legum Regiarum reliquias & fragmenta, multaque Romanæ disciplinæ capita inter Regias leges collocari observat, quæ potius ad mores pertineant e Regum exemplo ductos, eorumque autoritate constitutos; & Sigonium carpit, qui eas tantum leges Regias sublatas censuit, quæ ad Regiam dominationem firmandam pertinerent. Certiora dehinc legum

Regiarum,

Digitized by Google

Regiarum, quas ſupereſſe colligit, veſtigia ſecutus ſigillatim nonnullas recenſet & erudite explicat. Nos legem unam e reliquis producemus: SEI PARENTEM PUER VERBERIT, AST OLOE PLORASSIT, PUER DIVEIS PARENTUM SACER ESTO. Hic veteres *ſei* pro ſi Græca diphthongo ſcripſiſſe innuit: *verberit* pro verberet, ut *edim, edis, edit* pro edam, edas, edat, antique: *oloe* pro illi: *ploraſſit* pro convitia dixerit. Summam ergo hanc eſſe: puerum, qui parentem verberaſſet, ſacrum eſſe, ſive Diis parentum devoveri, quibus ceu hoſtia mactari queat. Inde ad Leges XII Tabb. converſus docet, eas partim ex ſanctionibus, quæ de Regio jure ſuperfuerint, partim ex inſtitutis, quæ P. Poſthumius, Sex. Sulpitius & A. Manlius ex Athenienſium, Lacedæmonum & Magnæ Græciæ urbibus, civili Pythagoreorum Philoſophia imbutis retulerint, collectas eſſe. Easdem æneis tabulis inciſas in foro juſſu populi fuiſſe collocatas, ne quem lateret; a quibus multum differre docet eboreas, ſeu potius roboreas tabulas, Pomponio memoratas, quæ non tam ut obſervarentur in perpetuum, quam ut emendarentur, a Populo publice fuerint propoſitæ. Hinc Hotomannum imprimis ſecutus leges ſingulas breviter & eleganter explicat, cumque aliæ ad privatum jus, aliæ ad publicum, ſub quo & ſacrum contineri cupit, referantur, primum juris privati, deinde publici ſeriem deducit. Germana autem & vera harum legum fragmenta producere conatur, neglectis iis, quæ ex interpretum potius ingenio, quam veterum monimentorum fide prolatæ ſint. Itaque male inter leges XII Tabb. referri exiſtimat, quas Cicero in libris de Legibus, exemplo legum Platonicarum, confinxit. Sed exemplum legis pulchre a Noſtro explicatæ producamus. Sit iſta: CUI TESTIMONIUM DEFUERIT, IS TERTIIS DIEBUS OB PORTUM OBVAGULATUM ITO. Cujus ſenſum hunc eſſe cenſet: *ei, qui teſtimoniis deſtituitur, liceat tertiis nundinis reum ante ædes convitiis obruere.* Nimirum legem hanc contra Turnebum, Salmaſium aliosque, qui pro *defuerit* defugerit legentes eam ad teſtem teſtimonium defugientem pertinere arbitrati ſunt, ad actorem potius teſtimoniis deſtitutum refert. Docet vero, cum evenerit, ut, qui rem ſuam ab aliquo in judicio repetebat,

p. 271.

276.

278.

279.

391. ſq.

careret

careret teſtibus, Decemviros facultatem dediſſe actori, ut ante domum rei clamoribus, imo & convitiis, rem ſuam flagitaret ternis diebus ac ternis nundinis, ſive nono quoque die, quo Romani ex agris in urbem ad nundinas convenire conſueverant; unde natum ſimul obſervat Noſter, ut adhuc tribus edictis reus citetur. Quodſi vero reus rem tradere detrectaret, licebat actori, accitis ſui clamoris teſtibus, rei domum intrare, rem ſuam, ſicubi inveniret, ablaturus. Atque eum clamorem obvagulationem ad portum, hoc eſt, ante domum vocabant; eoque refert Plauti locum:

Ita me bene amet Laverna, te,
Jam niſi reddi mihi vaſa jubes,
Pipulo hic differam ante ædes.

Ubi *pipulum* priſca lingua convitium notare obſervat. Sic & ceteras leges & earum fragmenta peregregie expoſuit, additis in fine hujus Libri XII Tabulis, accurate una cum luculenta paraphraſi deſcriptis, quarum I de in jus vocando, II de judiciis & furtis, III de rebus creditis, IV de jure patrio & jure connubii, V de hæreditate & tutelis, VI de dominio & de poſſeſſione, VII de delictis, VIII de juribus prædiorum, IX de jure publico, X de jure ſacro inſcripta eſt, undecima vero priorum Tabb. & duodecima totidem poſteriorum Supplementum dicitur.

Libro III doctiſſimus Auctor, præmiſſa ſollicita Imperii Civilis inveſtigatione ad Leges & SCta progreditur, quorum uti condendorum, publicandorum, approbandorum vel improbandorum atque abrogandorum rationem Libro primo expoſuit, ita hic ſingulorum ſummam ſigillatim conſiderat. E Legibus ſpeciminis loco producamus Cinciam; a tribuno plebis M. Cincio A. U. C. 549 latam, quæ cum oratorum fraude contemneretur, revixit ſub Auguſto per S. C. ſub Claudio tamen novus muneribus Oratorum modus conſtitutus. Eandem legem *munerulem* vocare Plautum, ut ipſe teſtetur Feſtus, eoque patere Noſter cenſet, quod præter Oratorum donationes etiam aliæ omnes fuerint hac lege imminutæ, maxime cum

p. 631.

Juſtinia

Juſtinianus & JCti in plurimis Juris locis *legitimi modi donationum* meminerint, ad Cinciam haud dubie legem reſpicientes. Ceterum ſolennitatem quoque traditionis per mancipationem & nexum ex hac lege injunctam fuiſſe, exceptis donationibus inter parentes & liberos, docet, & perperam eam cum lege Titia, ad ſponſiones potius ſpectante, quas non niſi virtutis cauſa fieri licebat, conjungi Cujacium ſecutus affirmat. De nique ex SCtis Julianum hic afferamus, a Q. Julio Balbo Conſule ita dictum, quod Græci Adrianum, utpote factum Adriani juſſu, appellant. Cauſam ei præbuiſſe ait hereditatem fiſco delatam ex legibus caducariis ; quod , bonis hereditatis ab iis, qui ſe heredes putabant, jam diſtractis, ea revocari damnumque fiſci ſarciri conveniret; commune tamen & privatis heredibus hoc S. C. eſſe ait adverſus eos, qui ſive bona, ſive mala fide res hereditarias aut poſſideant aut diſtraxerint. Quæ alia in hoc S. C. contineantur, brevitatis memores omittimus ; plura enim ex præſtantiſſimo hoc opere referre non patitur inſtituti noſtri ratio. Interim Lectorem ignorare nolumus, doctiſſimum Gravinam Orationes etiam nitidiſſimas varii argumenti, & Iuſtitutiones Juris, quas jam deſcriptas brevi emendabit, ad Gleditſchium noſtrum, ut Lipſiæ excudantur, transmiſſurum. Idem & *de natione Poetica* librum vernacule ſcriptum Romæ prelo ſubjecit, quem mox exſpectamus. p. 651.

JOHANNIS HUBNERI, RECT. GYMN. Martisburg.

KURZE FRAGEN AUS DER NEUEN und alten Geographie.

i. e.

COMPENDIUM GEOGRAPHIÆ NOVÆ & Veteris, methodo Erotemica concinnatum.

Lipſiæ, apud Jo. Frider. Gleditſch, 1708, 12.

Alphab. 1.

KURZE FRAGEN AUS DER Politiſchen Hiſtorie.

i. e.

COMPENDIUM HISTORIÆ CIVILIS, METHODO Erotematica concinnatum.

Tomi X.

Ibid. apud eundem; inchoatum 1697, absolutum 1707, 12. Alphab. $22\frac{1}{2}$.

KURZE FRAGEN AUS DER Genealogie.

i. e.

COMPENDIUM GENEALOGICUM, METHODO Erotematica conscriptum.

Ibid. apud eundem, 1708, 12. Alphab. $1\frac{1}{2}$.

CCCXXXIII GENEALOGISCHE Tabellen.

i. e.

TABULÆ GENEALOGICÆ TRECENTÆ triginta tres.

Ibid. apud eundem, 1708, fol. Alph. 4.

HAud malam apud Lectores nostras gratiam nos inituros speramus, dum uno conspectu exhibemus Opera Geographico-Historico-Genealogica, quæ sparsim hactenus Vir celeberrimus deque studiosa juventute immortaliter meritus, Joannes Hübnerus, Collega noster honoratissimus, intra aliquot annorum spatium magno lectorum fructu vulgavit. Primum in his locum obtinet Compendium Geographicum, quod ut libri memorialis vice esset Auditoribus, cum Lipsiæ privatas scholas institueret, anno 1693 primum cum Præfatione Christiani Weisii, Rectoris Gymnasii Zittaviensis, quem præceptorem quondam habuit, publicavit doctissimus Autor.

Hinc

Digitized by Google

Hinc plures ſubinde obſervationes Geographicas nactus, quas ex omni ferme plaga curioſiores ſubmittebant, iterum iterumque accuratiorem atque emendatiorem vulgavit librum, adeo ut decima octava, quæ hoc anno prodiit, editio longe perfectiſſimum Geographiæ compendium præbeat. Nec tantum probatus Germanis noſtris eſt hic liber, verum & Belgis ita placuit, ut in vernaculam a Nicolao ten Hoorn translatum Amſtælodami anno ſuperiore vulgaverint hoc titulo: *Kort Begrip van de Oude en Nieuwe Geographie*; qui libellus cum Hübneriano plane convenit, niſi quod quæſtiunculas, quas Auctor noſtræ ætatis genio admodum accommodatas cenſuit, omittere Belgæ interpreti viſum eſt. Ceterum quas immenſo labore hactenus molitus eſt Cl. Hübnerus, novas Tabulas Geographicas, pace demum facta, qua turbatos Europæ fines rurſus in ordinem redactum iri ſperamus, in publicum editurus eſt.

Sed pergimus ad Hiſtoriæ Civilis Compendium, intra decem annos totidem Tomis incredibili labore abſolutum, in quo concinnando pariter methodo uſus eſt erotemica, quam in Compendio Geographico multis probatam cognoverat. Ita vero materiam totius operis diſpoſuit, ut Tomus I quatuor Monarchias, Tomus II, III & IV præcipua Europæ Regna, Tom. V, VI, VII & VIII Hiſtoriam Germaniæ, Tomus IX Aſiæ, Africæ & Americæ memorabilia, & tandem Tomus X totius operis anacephalæoſin complecteretur. Ex hac Hiſtoriæ Civilis epitome novum compendium facere, ineptum foret: at circa ſingulos tamen Tomos unum & alterum obſervare, non alienum erit. Tomus I, A. 1697 editus, eam Hiſtoriæ Civilis partem abſolvit, quam Univerſalem appellare conſuevimus. Hic cavendum ſibi duxit doctiſſimus Autor, ne in defectu peccaret, quod illis accidit, qui de quatuor Monarchiis, præter nuda imperantium nomina, nihil fere afferunt. Multa igitur de Populo Dei; de priſcis Græcorum Rebuspublicis; de geſtis Romanorum ſub Regibus atque Conſulibus; de Saracenorum Caliphis & Turcarum Sultanis adjecta ſunt, quæ apud alios Epitomatores fruſtra quæras. Ceterum Hiſtoriam hanc tam arctis limitibus circumſcripſit, ut nihil ad eam retulerit, quod

potiori jure in particulari aliqua hiſtoria locum habere mereretur. Tomus II, A. 1698 vulgatus, continet Europæ Regna, quæ ad Occidentem ſpectant, Hiſpaniam puta, Portugalliam, Galliam, Angliam, Scotiam & Hiberniam, quibus rerum Belgicarum & Helveticarum compendium ſubnectitur. Præcipuum hic uſum præbebit Liber IV, quo Regnum Lotharii ejusque hiſtoriam ita enodavit, ut quisque rerum ad Auſtraſiam, Burgundiam, Belgium, Lotharingiam, Alſatiam, Helvetiam, Sabaudiam, Delphinatum & Provinciam pertinentium origines nullo fere negotio perveſtigare poſſit. Tomo III, qui A. 1699 prodit, primo ad plagam Auſtralem converſus Autor, totius Italiæ Hiſtoriam ita pertexuit, ut 1 de Pontifice Romano; 2 de Regnis utriusque Siciliæ, Sardiniæ atque Corſicæ; 3 de Ducatibus Sabaudiæ, Pedemontii, Montis Ferrati, Mediolani, Mantuæ, Parmæ, Mutinæ, Florentiæ, Mirandulæ, Monœci & de Inſula Malita; 4 de Rebuspublicis Venetorum, Genuenſium, Lucenſium & S. Marini; & 5 de Regno Cypri, velut coronidis loco, ageret. Deinde oculis in plagam Septentrionalem retortis, Danorum, Norvagorum, & Suecorum res geſtas ea, qua par erat, fide, Suaningi chronologiam ubique ſecutus, explicuit. In Tomo IV, A. 1700 in lucem edito, deſcribuntur regiones, quæ Orientem verſus ad Aſiæ usque fines pertingunt. Continet igitur Liber 1 Bohemiam, cum Moravia, Sileſia & Luſatia; Liber 2 agit de Polonia, Boruſſia, Livonia & Curlandia; Liber 3 deſcribit Hungariam, Transſylvaniam, Moldaviam & Wallachiam; Liber denique 4 Ruſſorum, Coſaccorum atque Tartarorum res geſtas exponit. In Tomo V, A. 1702 publici juris facto, poſt brevem in res Germanicas introductionem, agitur Libro 1 de Auſtria, Stiria, Carinthia, Carniola & Comitatu Tyrolenſi; Libro 2 de Bavaria & Palatinatu; Lib. 3, poſt generalem Sueviæ hiſtoriam, de Ducatu Würtembergico & de Marchionatu Badenſi; Libro 4 de Franconia, Thuringia & Haſſia, & Lib. 5 de univerſa Domo Saxonica. Tomus VI prodiit 1703. Liber 1 recenſet Principes Anhaltinos & Duces Saxo-Lauenburgicos; Liber 2 Duces Brunſuicenſes & Luneburgenſes; Lib. 3 Duces Slesvici & Holſtatiæ; Liber IV Duces Megalopolitanos & Pomeranos,

ranos; Lib. 5 universam Domum Brandeburgicam; Lib. 6 reliquos Imperii Principes seculares, Arembergios, Hohenzolleranos, Eggenbergios, Lobkovizios, Salmenses, Dietrichsteinios, Nassovienses, Auersbergenses, Orientales - Frisios, Fürstenbergicos, Oetingenses, Lichtensteinios, Crojenses, Piccolomineos, Portianos atque Schwartzburgicos. In Tomo VII, qui A. 1705 prelo subjectus est, describuntur tres Germaniæ Metropoles, Electorali dignitate conspicuæ, cum earum Episcopis suffraganeis. Liber itaque 1 exhibet Archiepiscopos Moguntinos, Episcopos Bambergenses, Herbipolitanos, Wormatienses, Eichstettenses, Spirenses, Argentoratenses, Augustanos, Constantienses, Curienses, Hildesienses, Paderbornenses, Halberstadienses atque Verdenses; Liber 2 continet Archiepiscopos Trevirenses, cum Episcopis Metensibus, Tullensibus, & Virodunensibus; Lib. 3 recenset Archiepiscopos Colonienses, & post eos Episcopos Leodienses, Ultrajectinos, Monasterienses, Osnabrugenses atque Mindenses. Tomus VIII A. 1706 evulgatus est. Habes hic Libro 1 Metropolin Salisburgensem, ad quam referuntur Episcopatus Frisingensis, Ratisbonensis, Passavienses, Brixiensis, Gurcensis, Chiemensis, Secovienses, Lavantinus & Tridentinus; Liber 2 agit de Metropoli Vesontina, cui subjiciuntur Episcopatus Basileensis & Lausonienses; Liber 3 complectitur Metropolin Magdeburgicam, cui olim suffragati sunt Episcopi Martisburgenses, Numburgenses, Misenenses, Brandeburgenses atque Havelbergenses; Liber 4 tandem ab oculos ponit Metropolin Bremensem, & ejus quondam suffraganeos Episcopos, Lubecenses, Slesvicenses, Raceburgenses, Suerinenses, Lebusiunses & Caminenses. Tomus IX, A. 1707 puplici juris factus, continet, quicquid in singulis Asiæ, Africæ ac Americæ Regnis atque provinciis antiquo, medio & hoc nostro ævo notatu dignum accidit. Habes itaque hic in compendio res Argonautarum, Trojanorum, Amazonum, Arabum, Persarum, Indorum, Sinensium, Abessinorum, Americanorum, ut reliquos taceamus, de quibus alii spisis voluminibns commentati sunt. Accessit demum Tomus X, eodem anno impressus, in quo comprehenduntur Introductiones omnes, quas

singulis

ſingulis Tomis ſeorſim præmiſerat Autor Cl. quo conſilio id conſecutus eſt, ut & repetitio ſit facilior, & ut pauperiores, ſi vel maxime novem Tomis careant, ex decimo tamen rudimenta ſtudii hiſtorici ponere poſſint. Ceterum per totum opus, quoad ejus fieri potuit, accuratam temporis rationem habuit, atque in eo magnum operæ pretium conſecutus eſt: gravibus autem cauſis adductus Calviſii potius, quam aliorum Chronologorum computandi rationem ſecutus eſt. Gratum præterea non paucis accidit, quod ſingulas hiſtorias particulares non tantum ad noſtra usque tempora continuare, ſed etiam ab ultima gentis origine repetere conatus eſt. Ita enim fit, ut nihil facile accidat, quod non ſtatim ſuo loco annotare poſſint Lectores. Omnem quoque dedit operam, ut ſingulas hiſtorias, magno memoriæ adminiculo, in accuratas Periodos deſcriberet: qua in re nullius autoritatem ſecutus, ſed proprio potius ingenio uſus, partitionis fundamentum in ipſa re quærendum eſſe duxit. Denique etſi Compendio huic multa autorum probatiſſimorum, e quibus illud collegit, nomina infarcire ſupervacaneum duxerit, attamen ne alii, qui vel ultra compendium ſapere volunt, vel fidem ipſius in dubium vocant, juſtam de non allegatis autoribus conquerendi cauſam habeant, in Præfatione Tomi X rationem oſtendit, qua eorum deſiderio a ſe ſatisfieri poſſe arbitratur. Neque dubium eſt, quin datam fidem, ubi primum per alia negotia licuerit, ſit liberaturus.

His ſcriptis etſi ita ſibi hactenus devinxit Germanos noſtros celeberrimus Hübnerus, ut ea nunc omnium manibus terantur, attamen, ſi quid judicamus, ſe ipſum ſuperavit, editis nuperrime Genealogiæ Tabulis ſynopticis CXXXIII, quas utiliſſimo Compendio Genealogico, per erotemata compoſito, ita illuſtravit, ut nihil jam ſuperſit in hoc ſtudio, quod non planum omnibus videri queat & obvium. Præcipue autem id ſpectabat Cl. Autor, uti ex Præfatione patet, ut Hiſtoriam Civilem, decem Tomis abſolutam, iis in locis, ubi res ad Genealogiam recidit, hisce Tabulis illuſtraret. Pertinent igitur ad hiſtoriam Populi Dei Tabulæ novem; ad Monarchiam Aſſyriorum 2; Perſarum 1; Græcorum 5; Romanorum 17; ad Regna Hispaniæ 6; Portugalliæ 3; Galliæ 11; Angliæ 11; Scotiæ 3; Daniæ 4; Norvagiæ 1; Sueciæ 4; Poloniæ

loniæ 5; Bohemiæ 3; Hungariæ 2; Ruſſiæ 2; ad res Burgundicas 5; Belgicas 5; Helveticas 2; ad hiſtoriam Lotharingiæ 7; Sileſiæ 6; ad familias, Auſtriacam 8; Bavaricam 5; Palatinam 10; Saxonicam 26; Brandeburgicam 11; Brunſuico-Luneburgenſem 9; Megalopolitanam 5; Pomeranam 3; Würtenbergicam 7; Haſſiacam 6; Sleſvico-Holſatam 15; Badenſem 5; Anhaltinam 7; ad Principes Imperii, quos recentiores vocant, 39,; ad Archiepiſcopos & Epiſcopos Germaniæ 4; ad hiſtoriam Pontificum 4; Regum Siciliæ 6; reliquorum Italiæ Ducum 34; ad Aſiam, Africam & Americam 10. Ita vero in concinnandis hiſce Tabulis ſe geſſit Cl. Autor, ut non modo præſentem omnium Familiarum ſtatum ob oculos poneret, ſed etiam ultimas earum origines indagaret. Deinde omnes ingenii nervos ad id intendit, ut difficultates, quibus hoc ſtudium hactenus laborare viſum eſt, quantum fieri potuit, tollerentur. Itaque multas Tabulas adjecit, quæ hactenus deſideratæ ſunt, v. g. de Pontificibus Romanis; de Principibus Eccleſiaſticis in Germania; de Regibus Aſiaticis, Africanis & Americanis, etc. Sæpe plures Tabulas in unam contraxit, ut multas perſonas ad eandem hiſtoriam concurrentes uno obtutu cernere poſſes: teſtatur hoc Tabula 79 de ſucceſſione in Regnum Britanniæ; Tabula 130 de connubiis fatalibus Archiducum Auſtriæ; Tabula 69 de unione Provinciarum Belgicarum. Ubi vero unica pagina tot perſonas capere non potuit, ita Tabulas diſpoſuit, ut, quarum una illuſtraret alteram, eæ ſibi invicem e regione opponerentur: videatur Tab. 58 & 59 de ſucceſſione in Principatu Novo-Caſtrenſi; item Tab. 8 & 9 de Genealogia Chriſti ſecundum Matthæum & Lucam. Sæpe quoque contrario conſilio Tabulas multiplicavit, ut, quæ ex nimia brevitate oriri ſolet, confuſio evitaretur. Ita gentem Palatinam per 10; Saxonicam per 26; & Holſaticam per 15 tabulas distribuit. Imprimis autem, ubi in plures Lineas abeunt Familiæ, per Tabulas mnemonicas memoriæ ſuccurrendum eſſe duxit. Huc pertinet Tab. 36 de variis Hiſpaniæ Regibus; Tab. 48 de quintuplici ſtirpe Regum Galliæ; Tab. 137 de ſeptem lineis Domus Palatinæ; Tab. 148 de antiquis Ducibus Saxoniæ;

xoniæ; Tab. 158 de linea Erneſtina; Tab. 167 de linea Albertina; ut alias quam plurimas taceamus. Tandem labore haud vano & miro artificio materiam in manuſcripto ſic diſpoſuit, ut typotheta nulla litterarum inverſione, nullis aſteriſcis, nullis obeliſcis, nullis aliis ſignis aut characteribus opus haberet. Ceterum in eo nunc occupatur imprimis Autor doctiſſimus, ut Hiſtoriæ Civili, quæ ultimam manum jam experta eſt, propediem ſubjungat Hiſtoriam Eccleſiaſticam, eodem methodo in Compendium redactam. Quod opus ut cum pluribus, quæ molitur, elegantiſſimis ſcriptis feliciter abſolvat, vires optimo Viro, vix quadrageſimum ætatis annum ſupergreſſo, integras atque inconcuſſas publico nomine apprecamur.

A FAITHFUL ABRIDGMENT OF THE WORKS of that leanerd and judicious Divine, Mr. Richard Hooker &c.

h. e.

EPITOME ACCURATA OPERUM THEOLOGI ERUditi inſignique judicio praditi, RICHARDI HOOKER; cum ejusdem Vita.

Londini, apud Benjaminum Bragg, 1705, in 8.

Conſtat 1 Alph. 3 plag.

CElebre inter Anglos nomen adeptus eſt *Richardus Hooker*, dum in ſuis de Politia Eccleſiaſtica libris ſtatum Eccleſiæ Anglicanæ contra Puritanos erudite defendit, optaruntque complures Viri eruditi, ut libri iſti in Latinam linguam transferrentur, quo in exterorum etiam notitiam venirent. Id tamen hactenus factum non eſt; præſentemque Epitomen in gratiam civium ſuorum patrio idiomate conſcripſit Autor, cum multa nunc diſſidia inter Presbyterianos & Epiſcopales in Anglia flagrent.

Digitized by Google

flagrent. Agit autem Libro primo de lege in genere, ac fuſe inprimis explicat, quomodo ad notitiam legis rationis perveniatur. Lib. 2 diſquirit, num Scriptura Sacra ſola ſit omnium actionum regula, ita ut peccatum ſit, quæ juxta eam non dirigitur. Concedit, Scripturam perficere miniſtrum Eccleſiæ ad docendum viam ſalutis; ſed non facere Juris peritos, Medicos, Mathematicos, quorum tamen actiones ſint quoque bonæ. Non omnes leges per Scripturam; verum multas etiam per rationem manifeſtari. Neque enim, quod in Scriptura non legitur, ſed quod ipſi contrariatur, falſum eſſe atque injuſtum. Lib. 3 defendit, non opus eſſe, ut diſciplina Eccleſiaſtica in omnibus Eccleſiis eadem exiſtat, licet aliqua ubique requiratur. Hinc nec neceſſarium fuiſſe, ut in Scripturis a Deo definiretur, utpote per ſe ad vitam æternam conſequendam non faciens: ſed a Deo regentium arbitrio relinqui potuiſſe. Lib. 4 refutat aſſerentes, quod politia Eccleſiaſtica Anglicana ceremonias ac ritus Papales ſapiat, ceremoniarum neceſſitatem ad attentionem præſertim conciliandam luculenter commonſtrans, & ſingulas, quæ culpantur, ſpeciatim examinans. Lib. 5 aciem in eos ſtringit, qui multum ſuperſtitionis in religione Chriſtiana hodie ſupereſſe contendunt: ubi omnium ceremoniarum in cultu etiam noſtro publico uſitatarum rationalem explicationem legas utilitatemque monſtratam reperias. Lib. 6 de jurisdictione Eccleſiaſtica & Lib. 7 de divina Epiſcoporum origine, poteſtate atque auctoritate agit, ipſorumque a Presbyteris differentiam ex hiſtoria Eccleſiaſtica primorum Seculorum probat. Tandem Lib. 8 jura Principum in ſacra ſub incudem revocat. Octo hi de diſciplina Eccleſiaſtica libri maximam eamque præcipuam operis partem abſolvunt: reliquæ ſcriptiunculæ pleræque homileticæ ſunt, e. gr. diſcurſus de juſtificatione, ſermo de natura ambitionis, alius de certitudine & conſtantia fidei in electis, & duo ſermones in partem Epiſtolæ Judæ.

ELOGIUM CONRADI SAMUELIS SCHURZFLEISCHII.

HAud levem jacturam nuper fecit Respublica literaria, mortuo CONRADO SAMUELE SCHURZFLEICHIO, Polyhiſtore ſummo, Conſiliario Saxonico Vinarienſi, & in inclyta ad Albim Academia Doctore humanitatis longe celeberrimo. Qui quo clarius doctrina meritisque maximis in orbe erudito eminuit; hoc magis ad exemplum intereſſe putamus, ut, qua ratione ad tantum eruditionis famæque gradum aſcenderit, luculentius appareat. Natus ille eſt Corbaci in Valdecenſi Comitatu, A. M DC XLI Menſe Decembri. Pater ei fuit M. Joannes Schurzfleiſchius, quem ipſe Filius Philoſophum & Theologum doctum appellavit, quique primum in aula Wildungenſi Comitis Volradi a ſacris concionibus fuit, deinde autem, Comite e finibus excedere coacto, Scholæ Corbacenſi præfectus eſt. Matrem habuit fœminam ornatiſſimam, Annam Gudam Benignam, ex veteri Fuldarum Haſſiæ ſtirpe oriundam. Majores Schurzfleiſchii ultra annos quadringentos in agro Vildungenſi conſediſſe & in bellis Belgicis ſub Auſtriis aliquando meruiſſe dicuntur. Fuit jam in puero ſingularis docilitas ingenii, magnusque in optimarum literarum ſtudia impetus. Hinc igitur non Parentis ſolum inſtitutione, ſed Niſanii etiam & Scipionis, aliorumque, qui in patrio Gymnaſio docendæ juventutis partes ſuſtinuerunt, diſciplina adeo profecit, ut jam tum graviſſimi Viri præclara quæque de tanta adoleſcentis indole ominarentur, ac nominatim Joannes Victor, in aula Valdecenſi Cancellarius, (quem Conradus materna neceſſitudine attingebat) in publico adoleſcentum examine Parenti de tali Filio gratulatus ſpe maxima veriſſimaque prædiceret, Valdecum huic ingenio non ſuffecturum, in eoque Salmaſium alterum ac Boxhornium erudito Orbi certo promitti. Tam pulchris ominibus Gieſſam dimiſſus eſt Conradus, ut penitus excoleretur, cum vix annos ſexdecim natus eſſet. Florebant ibi tum temporis Feuerbornius Menzerusque, Theologi præſtantiſſimi, item & Tabor, Jureconſultus celeberrimus; quorum ſcholas ille non negligebat. Inprimis vero Jo. Conrado Diterichio, cum quo Patri ſingularis ſemper amicitia intercefſerat, doctore atque hoſpite per triennium utebatur. Inde an-

de anno M DC LXI, ſuaſu Vietoris, Vitebergam commigravit; ubi Ægidii Strauchii ſcholæ eum per tres annos detinuerunt; quippe quo duce abſtruſam temporum rationem maxime excoluit, rerumque omni ætate domi forisque geſtarum cognitionem accuratiori diligentia ſibi comparavit. Imo & ab initio diviniorum literarum ſtudio ſe dare viſus eſt; unde Calovium, Meiſnerum, Quenſtedium, Deutſchmannum, præclara illa eccleſiæ noſtræ ornamenta, magna veneratione ſuſpexit, ingentique diſcendi cupiditate audivit. Quin & Deutſchmanno Præſide publice diſputare, & ſuam harum etiam rerum ſcientiam, datis ſpeciminibus, aliis approbare tunc non dubitavit. Quo vero & alios, quæ didicerat, docere, beneficiisque Academicis frui poſſet; anno M DC LXIV, Decano Chriſtiano Trentſchio, honores Philoſophicos petiit atque impetravit. Hinc in patriam iuſſus reverti inſtituendæ iuventuti deſtinabatur, iſtasque vices in patrio Lyceo extra ordinem vicariique nomine brevi tempore ſuſtinuit. Cum vero ſchola iſta tantum ingenium minus capere videretur, ſponte ex hac provincia deceſſit, & de Patronorum conſilio Academias repetiit; ſalutatis prius in Patria & præcipue Caſſellæ Viris rerum civilium peritiſſimis, ſuſceptoque verſus ſuperiorem & inferiorem Germaniam itinere. Idoneum igitur tempus ratus ſtudiis obſequendi ſuis, totum ſe dedit elegantioribus literis, publicæ cumprimis utilitati famæque diligentiſſime ſerviens. Primo quidem A. M DC LXVII in Academiam Lipſienſem ſe recepit, quorundam juvenum mores & ſtudia moderaturus. Hic ex doctrina & conſuetudine Kappolti, Thomaſii, Franckenſteinii, Fellerique fructus cepit uberrimos; neque minus, auctore Schwendendorffero, juri civili operam dedit. Biennio poſt repetiit Vitebergam, Widemanno, Lipſienſi juveni, regendo dux datus, ibique Zieglerum diligentiſſime audivit. Cum itaque illi nihil deeſſet ad exquiſitiſſimæ eruditionis laudem, A. M DC LXXI Hiſtoriarum Profeſſor Publicus extra ordinem conſtitutus eſt. A. M DC LXXV Profeſſionem Poeſeos a Sam. Benedicto Carpzovio relictam obtinuit. A. M DC LXXVIII miſſa ſtatione priori, ordinariam Hiſtoriarum Profeſſionem ſuſcepit,

ſcepit, cumque hac deinde, mortuo Balthaſare Stolbergio, ex ſingulari Electoris gratia Græcæ linguæ inſtitutionem conjunxit. Ceterum Schurzfleiſchius non ignarus, quanti ſua intereſſet, exteras etiam nationes adire, atque aliorum hominum mores atque inſtituta cognoſcere; A. M DC LXXX peregrinandi conſilium cepit, adeoque Belgium Britanniaque maximo cum fructu perluſtravit. His enim itineribus viros ubique celeberrimos convenit, ſibique favorem eorum conciliavit, & præſtantiſſimarum Bibliothecarum ſcrinia codicesque rariſſimos inſpexit, ingentique doctrinæ theſauro & pulcherrima re libraria inſtructus Vitebergam remigravit. Nec dum autem vir inexplebilis ſcientiæ acquieſcebat, ſed adhuc incredibili videndæ Italiæ deſiderio flagrabat. Cui ut ſatisfaceret, A. M DC XCI cum Jo. Samuele Stryckio, illuſtris Hoſpitis ſui Filio, hodie Anteceſſore Halenſi excellentiſſimo, itemque Jo. Chriſtophoro Wichmanshauſen, hoc tempore in Academia Vitebergenſi Orientalium Literarum Profeſſore celeberrimo, denuo iter ingreſſus eſt. Venetias primum adiit; hinc contendit Florentiam, ubi, interprete & conciliatore Antonio Magliabechio, Mediceam, ac Laurentianam, aliasque Bibliothecas intravit, in iisque innumeros libros, ac nominatim antiquiſſimum Florentinarum Pandectarum Codicem evolvit. Piſas dehinc digreſſus ad ipſius Magni Ducis, Coſmi III, ejusque Filii, Joannis Gaſtonis, alloquium clementiſſime admiſſus eſt. Demum Romam feſtinavit, ibique quatuor menſes commoratus, non ſolum Vaticanam inviſit, ſed & quascunque antiquorum monimentorum reliquias diligentiſſime ſectatus eſt. Cum vero muneris publici rationes diutius eum abeſſe minus paterentur, Vindobonam Auſtriæ revertit. Qua hic comitate atque humanitate exceptus fuerit a Daniele Neſſelio, qui tum temporis Auguſtiſſimæ Bibliothecæ præerat, verbis exprimi vix poteſt. Hoc certe commendatore facultatem Imperatoris Leopoldi coram venerandi haud ægre impetravit. Domum ſpectans & ad ſuos edire cupiens per Vindelicos Noricosque ivit, & vetuſta communis Patriæ monimenta ſedulo inveſtigavit. Quam valde denique tanti viri reverſione lætata fuerit Viteberga, non obſcure intelligitur.

Digitized by Google

gitur. Accidit ibi, ut A. M DCC Georgius Caſpar Kirchmaierus, Eloquentiæ Profeſſor optime meritus, e vita diſcederet; hujus igitur provinciam, relicto Græcæ diſciplinæ munere, ſuſcepit Schurzfleiſchius, eamque tanto majore gloria usque ad ſupremum diem tuitus eſt, quanto magis in hoc ſcientiæ genere excelluit, adeo, ut ſumma ejus in dicendo vis atque in ſcribendo gravitas omnium admirationem excitaret. Haud ita multo poſt Hiſtoricam Profeſſionem, quam hucusque una ſuſtinuerat, Fratri Germano, V. Cl. Henrico Leonardo, ceſſit, ita quidem, ut ipſe Conradus Honorarii Hiſtoriarum Profeſſoris titulum nomenque retineret. In his muneribus publicis Magiſtratum Academicum bis ſumma cum laude geſſit, & Decani partes ſexies in ordine ſuo obiit. Ceterum, uti hic demum amplisſimum exercendæ doctrinæ campum nactus erat; ita & in formandis inſtituendisque ingeniis maximam ſemper fidem indefeſſumque ſtudium adhibuit, ut ejus temporibus nemo facile ſtudiorum gratia Vitebergæ vixerit, quem non ille, pro ea, qua ubivis pollebat, exiſtimatione atque auctoritate, ad elegantiorum literarum amorem exemplo pariter atque præceptis concitaverit. Etenim, quemadmodum ipſe ætatem ſuam in excolendis potiſſimum bonis literis, reconditisque Græcarum Latinarumque antiquitatibus eruendis transegerat: ita nihil fere erat tam ſingulare & abſtruſum, quod ille non complecteretur animo, ideoque non immerito politioris doctrinæ oraculum quoddam habebatur. Ad ſermonis vero Latini incorruptam integritatem, quam plane ad exempla veterum Oratorum principum formaverat, & ad dictionis gravitatem numerorumque pondera quod ſpeciatim attinet; in his fere unice ſua ætate regnavit, & cum ipſa vetuſtate quaſi certavit. Quam Latinæ elegantiæ laudem nec ipſe Jacobus Gronovius, cum a Fratre, Henrico Leonhardo, inviſeretur, pro ea, qua eſt, modeſtia, Conrado denegavit, ſibi ipſi Criticæ artis peritiam cumprimis vindicans. Sed & ſcripta quædam edidit Schurzfleiſchius, quæ procul dubio ætatem ferent, & de præſtantia ac ſolida auctoris ſui eruditione omni tempore ſatis teſtari poterunt. Sic ſingulari judicio & accommodata dicendi ratione Sleidani Commentarios de IV Summis Imperiis continuavit. Sic ex omni

doctrinæ genere, & præcipue ex Hiſtoria & Politica, ſelecta quædam capita pertractavit, & ad publice diſquirendum propoſuit; quæ deinceps magnam partem uno volumine comprehenſa prodierunt. Sic Diſſertationes Academicas varii generis, publico nomine conſcriptas, neque minus Orationes panegyricas & Allocutiones diverſi argumenti, adhuc ſuperſtes inſigni rei literariæ emolumento evulgavit. Ut jam taceam Epiſtolas, ad ſummos & florentiſſimos ſeculi noſtri Viros exaratas, item Poemata, & libellum de Orthographia Romana, aliaque, quæ erudito Orbi expoſuit. Quin & plura ſupereſſe dicuntur, in ſcriniis adhuc latitantia, quæ literis ille commendavit. Id vero plerumque facere conſuevit, (quod nec nos hoc loco prætermittere poſſumus,) ut, ſi qua componenda eſſent, in ſeras horas rejiceret, exiguisque tum ſchedulis res illineret: quas deinceps, alias poſt alias, Typographo typis exſcribendas tradidit; neque tamen facile ordinem contextumque orationis, qua erat memoriæ judiciique felicitate, interturbavit. Ad tam multiplicem autem doctrinæ apparatum haud parum contulit locupletiſſima & plane egregia Bibliotheca; cui ut omnis generis libros, præſtantiores maxime, itemque codices manu ſcriptos, ac veteres recentioresque numos undequaque conquiſitos inferret, nulli operæ nullique ſumptui unquam pepercit. Cui quidem inſigni theſauro furaces homines aliquoties inſidiati ſunt, & hinc ſuperiori anno haud exiguam ratiorum numorum partem abſtulerunt. Non adeo mirum accidit, virum tam excellenti eruditione tamque præclaris doctrinæ præſidiis inſtructum, innumerorum hinc favorem atque gratiam, hinc amorem & admirationem, ſibi conciliaſſe. Inter Patronos, quos coluit, illuſtriſſimis Friſiis & Gerdorffio plurimum ſe debere, gratiſſimo ſemper animo profeſſus eſt. Cum vero acerrimi Viri ſingularis rerum civilium prudentia minime obſcura eſſet, is aliquando etiam in aulas Principum invitatus eſt, ſigillatim a Waldecio Principe, Georgio Friderico, qui eum in Belgium ad ſe venire juſſerat. Imo & Auguſtis Imperatoribus, Leopoldo & Joſepho, majorem in modum commendatus fuit, ut & Bibliothecæ Vindobonenſis curæ deſtinatus fuiſſe diceretur. Eloquentiam Viri ſuſpexit Magnus Etruriæ Dux,

ejusque

ejusque operam maximopere desideravit. Hunc Julia, hunc Eberardina, hunc Fridericiana, Academiæ, requisiverunt; ipse vero ob fidem Saxoniæ devotam oblatos honores stipendiaque auctiora modeste deprecatus est. Illud vero recusare merito sibi religioni duxit, cum a Sereniss. Principe Saxo-Vinariensi, Wilhelmo Ernesto, Consiliarii summique Bibliothecæ Præfecti dignitate ornaretur. Ceterum, etsi ille per omnem fere vitam valetudine satis commoda usus esset, laboribusque & lucubrationibus confirmari magis, quam defatigari videretur: postremis tamen annis, vel ipsa senectute, superiores vires atteri & aliquantum deficere sensit. Huc accessit, quod curru, quo Vinariam abierat, in itinere excussus, itèmque de altiori scalarum gradu delapsus, eoq; haud parum detrimenti sanitati ejus allatum fuisset. Tandem paucis ante obitum diebus femora inferiorque venter valde intimuerunt, ut ipse mortis certæ indiciis admonitus se ad voluntatis divinæ venerationem religiose componeret. Atque ita Nonis Quintilibus, hora V vespertina, pio placidoque animo decessit, cum annos haberet septem & sexaginta. Bibliothecæ fortunarumq; heredem reliquit Fratrem, Virum nobilissimum, Henricum Leonardum Schurzfleischium, I. V. D. & P. P. celeberrimum. In memoriam defuncti Conradi in æde Mariana funebrem concionem habuit venerandus Theologus, Caspar Lœscherus. In templo omnium Sanctorum, in quod & exuviæ Schurzfleischii delatæ sunt, manibus ejus parentavit summe Reverendus Wernsdorffius. Academia exquisitissimo elogio has exequias ornavit, meritaque Schurzfleischii iis, quibus par est, laudibus prædicavit. Ipse Schurzfleischius jam olim partem vitæ suæ in Epistola voluminis editi 487, A. 1684 scripta, exposuit.

NOVA LITTERARIA.

IN eo est Vir illustris, Godefridus Gvilielmus Leibnitius, ut Scriptorum Brunsvicensia illustrantium Tomum II una cum tertio mox in lucem edat. Exhibet hic tum scripta plura alia rariora, tum imprimis Roswitæ carmen de Fundatione Ecclesiæ Gandeshemensis hactenus ineditum, de quo hac occasione nonnihil referre placet. Celeberrima est Roswita, Poetria Saxo,

Saxo, Sanctimonialis Gandeshemenſis, ſeculi decimi autor. Ejus opera quæ haberi potuere, uno volumine collecta, primus anno 1501 edidit Conradus Celtes, Poeticæ artis in Germania reſtaurator: ante biennium recudi curavit celeberrimus Schurzfleiſchius Junior. Ex operibus deſumtum Carmen Panegyricum de geſtis Ottonis Magni, quod Gerbergæ Abbatiſſæ ſuæ hortatu ad Ottonem II, Magni filium, verſu Heroico ſcripſit; ſeparatim recenſuit & notis illuſtravit Henricus Meibomius avus, & Witikindi Corbejenſis Annalibus adjecit. Gerberga Abbatiſſa erat filia Henrici Ducis Bavariæ, qui frater fuit Ottonis M. Sed carmen Roswitæ de Fundatione Gandeshemenſis Eccleſiæ nec a Trithemio nec ab aliis memoratum eſt; excepto *Henrico Bodone*, Monacho Benedictino Monaſterii Cluſini prope Gandeshemiam ſiti, qui in Syntagmate ſuo, quod Henricus Meibomius Junior imperfectum edidit, nunc autem totum prodit, refert: *opuſculum Illuſtriſſimæ fœminæ Hrosvitæ, in quo Eccleſiæ fundationem Heroico canit carmine, pulveris ex ſitu a ſe levatum, plurimum ſibi profuiſſe.* Sed cum idem opuſculum rurſus diſparuiſſet, fruſtraque ab eruditis quæreretur; tandem feliciter evenit, ut apographum ejus aliquod non recentiſſimum *Sereniſſimæ Principi Henricæ Chriſtianæ, Duciſſæ Brunſuicenſi & Luneburgenſi, Abbatiſſæ* ſumma cum laude regenti, redimendum offerretur, cujus gratioſiſſimo beneficio ad Editorem pervenit: qui tamen multa apographi vitia emendavit, atque comparavit non tantum cum Bodone, ſed & cum antiquo carmine de rebus Gandeshemenſibus, Saxonica dialecto ante trecentos & amplius annos conſcripto, quod etiam publico impertiendum judicavit.

Amſtelodami Jo. Lud. de Lorme Opera ſelecta Joannis Harduini prelo ſubjecit, proximo menſe Novembri proditura in folio. At ipſe Autor edita ſchedula proteſtatus eſt, ſe ea Opera pro ſuis haud agnoſcere, quod nunc eandem, quam olim, ſententiam haud amplectatur. Ad quæ reſpondit Editor, ſe injuriam Auctori haud facere, cum ita imprimat Scripta, uti ipſius manu emendata vel aucta nactus ſit; ceterum ſe recantationes illius vel in Præfationem vel in Additiones, ſi ita videatur, redacturum pollicetur.

* * *

Digitized by Google

ACTA ERUDITORUM,

publicata Lipſiæ

Calendis Novembris, Anno M DCC VIII.

COMMENTARII HISTORICO-DOGMATICI in librum S. Auguſtini de Hæreſibus ad Quodvultdeum, digeſti atque illuſtrati labore & ſtudio P. LAURENTII COZZA a S. Laurentio Ord. Min. Regularis Obſervantiæ Lectoris Jubilati, ejusdem Ordinis Scriptoris, in Romana Provincia Miniſtri Provincialis, Diœceſis Viterbienſis Examinatoris Synodalis, Sacræ congregationis Indicis Conſultoris. PARS PRIMA: continens Hæreſes XXII a Simone Mago usque ad Marcionem.

Romæ, ſumptibus D. Valerii Fregianti Civis Portus Herculis, 1707, fol.

Conſtat 5 Alph. 13 plag.

INter veteres eccleſiæ Doctores, qui ex inſtituto hæreſium hiſtoriam contexuerunt, præter Irenæum, Philaſtrium, Epiphanium, Theodoretum & alios non incelebre eſt nomen *Aurelii Auguſtini* Hipponenſis Epiſcopi, cujus libellus de hæreſibus a Simonianis ad Pelagianos usque progreſſus 88 in univerſum hæreſes enarrat, & inter ejus Opera tomo VI vel in nova Benedictinorum editione tomo VIII legitur. Extorſit hunc libellum Auguſtino Quodvultdeus Diaconus Carthaginenſis, qui per literas Auguſtinum rogavit, ut hæreſium catalogum ederet. Etſi autem Auguſtinus ad primas hujus Diaconi literas rei difficultatem cauſaretur, & hunc laborem a ſe declinare niteretur, attamen cum Quodvultdeus novis literis inſtaret, &

vehementer contenderet, ne petitioni ſuæ imo univerſali totius eccleſiæ deſiderio officium hoc denegaret; victus ejus precibus libellum hunc de hæreſibus conſcripſit, ut ex utriusque epiſtolis in hoc negotio reciprocatis conſtat, quæ tomo II Operum Auguſtini inter ejus Epiſtolas leguntur. Prolixo hunc Auguſtini librum illuſtravit commentario Lambertus Danæus, quem & ipſe Danæus Genevæ tam ſeorſim A. 1576 quam cum aliis opuſculis ſuis Theologicis conjunctim A. 1583, & Gerhardus Theodorus Meierus in Academia Julia A. 1673, typis imprimi curavit. Sed alii in Auguſtini libellum de hæreſibus commentarii jam nobis recenſendi ſunt, nempe Laurentii Cozzæ, cujus Vindicias Areopagiticas in Actis noſtris A. 1703 M. Sept. p. 401 memoravimus, labore & ſtudio digeſti & illuſtrati, quod opus Cardinalibus Sacræ Congregationis Indicis oblatum ipſe Autor ſtatim in ipſa libri fronte tanquam opus omnigena eruditione refertum, & Theologis, Philoſophis, Scripturalibus, quos vocat, Hiſtoricis, Concionatoribus, Confeſſariis, curam animarum habentibus, nec non humanarum divinarumque literarum atque rerum eccleſiaſticarum ſtudioſis utile commendat. Et hac quidem vice primam tantum Partem in lucem publicam hactenus emiſit, quæ hæreſes XXII a Simone Mago usque ad Marcionem complectitur. Methodus autem, qua in iſtis hæreſibus pertractandis utitur, hæc eſt, ut primum hiſtoria hæreticorum, de quibus agendum, referatur; deinde commentarium hunc hiſtoricum excipiat dogmaticus, quo ſingulorum Hæreſiarcharum errores partim ex Auguſtino, partim ex aliis Scriptoribus recenſet; poſtremo denique collatio inter veteres & recentiores hæreticos, a quibus hæreſes pridem ſepultas ex orco revocari queritur, inſtituatur. Et hos recentiores hæreticos in ipſo ſtatim titulo Evangelicos appellat, hoc ipſo abunde prodens, quod vel exiguam vel nullam Evangelicorum notitiam habeat, & cæca tantum fide Cochlæum aliosque Evangelicorum adverſarios ſequatur.

Primi, quos Auguſtinus in libello ſuo refert, hæretici ſunt Simoniani. De his ergo eorumque autore Simone Mago Cozza noſter in Commentario ſuo hiſtorico varia profert. In-

ter

ter alia obſervat, Simonem Magum primum poſt aſcenſionem Domini hæreſiarcham, omniumque hæreticorum caput & principem fuiſſe, unde Max. Rev. Ittigio noſtro dicam ſcribit, quod in diſſertatione ſua de Hæreſiarchis ævi Apoſtolici & Apoſtolico proximi, ut & in appendice illius diſſertationis, hæreſes apoſtolici ævi non a Simone, ſed a Doſitheo auſpicatus fuerit. Eundem Simonem Græco idiomati adeo addictum fuiſſe ſcribit, ut apud Samaritanos conquereretur, quod Græca Biblia non amplius uſurparentur. Verum ejus rei Cozza nullum teſtem allegat, quam Bolducium Capucinum Monachum, ejusque tractatum de Eccleſia poſt legem variis nugis & deliriis refertum. Ex Clementinis homiliis de Simone refert, quod ante Johannis B. decollationem in Ægyptum profectus fuerit, ut Magicam exerceret. Ad Auguſtini verba ſcribentis, quod Simon Magus ſuas & meretricis ſuæ imagines diſcipulis ſuis adorandas exhibuerit, & Romæ tanquam Deorum ſimulacra publica autoritate conſtituerit, animadvertit Cozza, veroſimile eſſe, ab initio Simonem diſcipulis tradidiſſe illas imagines in metallo ſculptas, vel in tabella pictas, ut ſecum deferrent, poſtea vero factum eſſe, ut publicæ ſtatuæ ipſi erigerentur. Cenſet præterea Auguſtinum alluſiſſe ad ſtatuam, quam Juſtinus Martyr Simoni Mago Romæ poſitam retulit. Quam Juſtini narrationem veram eſſe Cozza noſter minime dubitat, ea quæ a Petavio, Valeſio, Heraldo, Salmaſio, Voſſio, & aliis eruditis ſtatuæ illi objiciuntur, ex Baronii Annalibus non difficulter diſſolvi poſſe cenſens. Occaſione verborum Auguſtini ſcribentis, quod in urbe Romana Petrus Simonem Magum vera omnipotentis Dei virtute extinxerit, prolixe contra eos diſputat, qui Petrum unquam Romam veniſſe negant, quos inter Wiclefum, & Wiclefi magiſtrum Gulielmum quendam, nec non Ulricum Velenum, Matthiam Flacium, Philippum Mornæum, Lambertum Danæum, Erycium Rhonæum, Sebaſtianum Franckium, Funccium & Spanhemium nominat. Cum autem Romanæ eccleſiæ plurimum interſit, ne ſucceſſio Romanorum Pontificum a Petro turbetur, Cozza illorum ſententiam, qui Petrum Romæ fuiſſe negant, multorum Patrum teſtimoniis impugnat, & tam

clarum esse pronunciat, quod Petrus Romæ fuerit, ut etiam Calvinus Libr. 4 Institut. C. 6 huic veritati contradicere ausus non fuerit. Ubi tamen monemus, Calvinum alibi, nempe in Comment. ad 1 Pet. V sententiam hanc, quod Petrus Romæ fuerit, errorem & vetus commentum appellare. Calvino addit autor celeberrimum Cave, cujus verba & argumenta ex parte repetit. Difficilior quæstio est, quo anno Petrus Romam venerit? In hac vero quæstione Cozza non solum cum Calvino, Scaligero, Centuriatoribus, Caveo aliisque Acatholicis, quos vocat, sed etiam cum Baluzio, Pagio, Papebrochio, Valesio aliisque Romanæ ecclesiæ addictis sibi controversum esse animadvertit, ideoque multa movet, ut Petrum secundo Claudii anno Romam venisse, & cathedram ibi erexisse, eamque per 25 annos tenuisse probet. Num vero prolixa illa disputatione multum promoveat, non permittit instituti nostri ratio ut disquiramus, quamobrem aliorum judicio potius id omne permittimus.

Commentarium historicum de Simone Mago sequitur Commentarius dogmaticus, in quo Autor partim ex Augustino, partim ex aliis Scriptoribus XV hæreses Simoni Mago tribuit, cum statuerit: I Magiam, etsi dæmoniacam, esse rem bonam, ejusque usum esse licitum, II Spiritus S. dona posse pecunia possideri, III Deum causam esse omnium malorum, IV in Deo non esse tres personas re ipsa distinctas, & subsistentes, V Mundum non esse a Deo conditum, sed ab Angelis, VI Christum vere non venisse, nec realiter passum, sed putative & imaginarie, VII Resurrectionem carnis non esse futuram, VIII animas hominum transire de corpore in corpus, IX Mosis legem editam esse a malo Deo, & sinistra quadam Virtute, X Prophetas a malis Angelis inspiratos esse locutos, XI credentem Veteri Testamento mortem subire, XII omnia sub fato esse, ac fatali quadam necessitate evenire, XIII licitum esse urgente persecutione Christum ore negare, atque ad idola fecere, XIV homines non salvari per opera justa, sed per fidem in eum, & gratiam sui ac Helenæ suæ, XV licitum esse impure fœminis indifferenter uti. (pag. 19) Singulas istas hæ-

ses

ſes ſuo commentariolo illuſtrat, in quo primas iſtarum hæreſium origines inquirit, argumentis ex Scriptura, Patribus, Conciliis & aliunde depromtis iſtas hæreſes impugnat, rationes, quæ pro excuſandis vel defendendis illis hæreſibus proferri ſolent, diſcutit, aliaque, quibus hæreſes illæ illuſtrari poſſunt, ex ſacris & profanis Autoribus adducit.

Duplicem hunc de Simone Mago commentarium excipit collatio Simonis & Simonianarum hæreſium cum erroribus recentiorum hæreticorum. Et in prima quidem hæreſi confert Autor cum Simone Mago Lutherum noſtrum, de quo ſcribit, quod etſi Magiam dæmonicam licitam eſſe cum Simone Mago non docuerit, familiaritatem tamen cum Diabolo ſibi licitam ſtatuerit. Idque imprimis ex eo probat, quod in libello de privata Miſſa ſuam cum Diabolo de Miſſa diſputationem commemoret. Totam illam diſputationem Diaboli cum Luthero Cozza non ex ipſo Luthero, ſed ex infenſo Lutheri hoſte Nicolao Serario deſcribit. Utinam autem Cozza legiſſet, quæ contra hanc inculpationem Noſtrates vel millies regeſſerunt, tum certe aliter ſenſurus ea de re fuiſſet. Quod pace Viri doctiſſimi fiat, referemus tantum, quid Ulmæ contigerit, cum Sereniſſima Bavariæ Duciſſa Sereniſſimi Delphini Sponſa urbem hanc tranſiret. Nimirum tunc nonnulli ex ejus comitatu cum Miniſtris Ulmenſibus in ſummo templo collocuti inter alia Miniſtris Ulmenſibus objiciebant, quod Lutherus ipſe narraverit, ſe Diaboli inſtinctu Miſſam abrogaſſe. Verum regeſtum eſt, Lutherum in illo tractatu nequaquam id dicere, quod ipſi ab adverſariis odioſe objectari ſolet, verum hæc omnia recenſeri, ut in tentatione & conſcientiæ anguſtiis a Diabolo objecta, & in eum prope modum hæc ſe habere, quo ſomnium Hieronymi de ſui caſtigatione. Quo audito Politicus quidam ex illo comitatu ad Theologum ſenem pulla veſte indutum dixit: ſi hæc ita ſe habent, contendere amplius non poſſumus, ſiquidem illud ſcriptum Lutheri ipſimet non legimus. Præter Lutherum cum Simonianis in prima hæreſi convenire dicit Autor Sortiarios in Gallia, quos ex Stanislai Reſcii libris de atheiſmis deſcribit, & Wierum Medicum a Bodino

dino refutatum. Quibus etiam ex Lindano ſectam Dæmonicorum, & Davidem Georgium, & Anabaptiſtas quosdam addit.

In ſecunda hæreſi cum Simonianis confert Græcos, in tertia Melanchthonem & Calvinum, in quarta Servetianos aliosque Anti-Trinitarios, in quinta Flacium ejusque aſſeclas, in ſexta Anabaptiſtas & Libertinos, in ſeptima itidem Libertinos; Davidem Georgium & alios, in octava Albanenſes & Albigenſes, in nona, decima & undecima Anabaptiſtas & Servetianos, item Lutherum & Calvinum, in duodecima iterum Lutherum & Calvinum, ut & Melanchthonem, in decima tertia Davidem Georgium, & Machiavelliſtas, & Nicomedicos, (pro quibus forte Nicodemicos ſcribere voluit,) in decima quarta iterum Lutherum, in decima quinta Beguardos & Beguinos, Adamitas in Belgio, & quasdam Illuminatorum ſectas, quibus etiam Waldenſes ſeu Pauperes de Lugduno addit. Luthero autem & quibusdam aliis, quos Autor noſter Simonianis parallelos facit, a Scriptoribus illis, quorum fidem incaute ſequitur, injuriam fieri, clarius eſt, quam ut prolixa probatione indigeat.

A Simonianis ad Menandrianos, Saturnianos, Baſilidianos, Nicolaitas, Gnoſticos, Carpocratianos, Cerinthianos vel Merinthianos, Nazaræos, Hebionæos, Valentinianos, Secundianos, Ptolemæos, Marcitas, Colarbaſios, Heracleonitas, Ophitas, Cajanos alias Cainos, Sethianos, Archonticos, Cerdonianos, & Marcionitas eadem methodo pag. 101 & ſeqq. progreditur, de reliquis, quæ apud Auguſtinum ſequuntur, hæreſibus in ſequentibus tomis, qui publicam, quod ſciamus, lucem nondum aſpexerunt, eadem ratione dubio procul tractaturus.

HISTORIA DI TUTTE L' HERESIE &c.

i. e.

HISTORIA OMNIUM HÆRESIUM, DE-ſcripta a DOMINICO BERNINO. Tomus primus CLEMENTI XI. Pont. Max. dicatus.

Romæ, typis Bernabi, 1705, fol.

Alph. 7½.

Eos

Digitized by Google

EOs inter, qui in urbe Italiæ principe hiſtoriæ ſacræ ſtudium omnibus viribus promovere nituntur, non tacendus & nobis erit Vir Cl. Dominicus Berninus, qui opus in quatuor tomos diviſum, nempe hiſtoriam hæreſium omnium, a S. Petro Apoſtolo ad Innocentium XII Pontificem usque magno ſtudio & viginti annorum labore compoſuit, Romæque ſub ſpeciali Papæ privilegio typis committere cœpit. Tomi primi, quem ſolum adhuc vidimus, brevem hac vice dabimus recenſionem. Habet autem ille præter dedicationem Clementi XI P. M. ſcriptam, etiam in præſentem operam introductionem, in qua propoſitum ſuum aperuit, ſcribendi ſcilicet hiſtoriam, non aliorum capitum, ſed præciſe hæreſium ſive pertinaciam articulorum fidei impugnationum. Dehinc ad ipſum opus progreſſus, ita illarum enarrationem inſtituit, ut acta Pontificum cum hæreticorum actis conjungat. In primo enim ſeculo ſub *Petro*, quem primum habet Pontificem a Chriſto conſtitutum, refert hæreſes Simonis Magi p. 6 ſqq. Cerinthi p. 12 ſeqq. Nicolaitarum p. 20 ſqq. inque his recenſendis hanc ſervat methodum, in reliquis quoque non neglectam, ut auctoris vitam, dogmata & fata, ſi haberi hæc poſſunt, nec non Pontificum labores, contra hæreſes ſuſceptos, vel breviter vel paulo prolixius recenſeat. Data vero occaſione etiam alia illis inſeruit argumenta, quæ vel indicavit vel plenius tractavit, nimirum de Symbolo Apoſtolico ab Apoſtolis ipſis condito p. 4 ſq. de origine, nobilitate & corruptione Magiæ p. 6 ſq. de contentione inter Petrum & Paulum p. 14 ſq. de adventu Petri Romam p. 22 ſeq. deque origine tonſuræ eccleſiaſticæ p. 24 & jejunii in ſabbato p. 25. Sub *Lino* producit Menandrum & Ebionem p. 27, diverſasque Ebionitarum ſectas p. 28 ſq. atque ſimul decretum Lini de velandis mulieribus contra Magdeburgenſes vindicare nititur p. 29 ſq. Sub *Cleto* & *Clemente* quamvis adhuc viguerint hæreſes jam ortæ, non tamen conſtare dicit, quid ab illis contra has actum fuerit. Interea agit de traditionum eccleſiaſticarum neceſſitate & diviſione p. 31 ſqq. nec non de ſcriptis Clementis, quorum quædam agnoſcit vel corrupta vel dubia.

Cap. I.

2.

3.

Secu-

Cap. I. Seculo II ſub *Anacleto*, cui tribuit cleri reformationem, & ornatum ſepulchri S. Petri cum templo, fuit Helxaus p. 44 ſq.

2. ſub *Evariſto* prodiere Gnoſtici cum horum capite Carpocrate, hujusque filio Epiphane p. 46 ſqq. dein Prodicus cum Admitis p. 51, Baſilides p. 53 ſq. Saturninus p. 55 ſq. Cum vero ex his Gnoſtici præcipue nocuerint Chriſtianis, Autor permotus fuit indicare originem denominationis Chriſtianorum & Catholicorum p. 49 ſqq. Laudat præterea *Alexandri* epiſtolam &, duo ejusdem decreta, ſequenti diſticho incluſa p. 57:

3.

Vino miſcet aquam: mixto ſale tempent undam:
Regnat Alexander ſobrius & ſapidus.

4. *Sixti* quoque decretum de tempore in quadrageſimali jejunio obſervando, & titulum, quem Sixtus in epiſtola quadam ſibi tribuit, *Xyſtus univerſalis eccleſiæ Epiſcopus*, exhibet p. 58.

5. Sub *Teleſphoro* producuntur Valentinus p. 60 ſqq. Ophitæ cum autore Euphrate p. 63, Cainiani & Sethiani p. 63 ſq.

6. Sub *Hygino* Romam venerunt Valentinus & Cerdo ab illo damnati; quod factum poſt Petrum fuiſſe primum, vult Autor, literis conſignatum p. 67 ſq. Sub *Pio* recenſet hæreſes, quas ipſe vocat, Quartadecimanorum & Anabaptiſtarum p. 69

7. ſq. Sub *Aniceto* referuntur plures, Marcion p. 72 ſqq. Apelles p. 77, Hermogenes p. 78, Montanus hujusque variæ ſectæ p. 79 ſq. Tatianus p. 84 ſqq. Encratitæ, Docetæ p. 87

8. ſq. *Soteri* ſub Pontificatu memorantur Bardeſanes p. 91 aliique

9. Valentini aſſeclæ, Marcus p. 92 ſq. *Eleutherius* decreta contra

10. Montaniſtas, Marcionitas & Encratitas dedit, atque ſubeo Blaſtus

11. & Florinus detecti & rejecti p. 96 ſq. *Victoris* tempore exſtiterunt Theodotus coriarius, Artemon, Theodotus argentarius autor Melchiſedecianorum & Praxeas; quibus ſubjiciuntur Pontificis hujus acta in cauſa paſchali contra Quartadecimanos p. 97 ſqq.

In Seculo III ſub Pontificibus *Zephyrino*, *Calixto*, *Urbano*, *Pontiano*, *Anthero*, *Fabiano*, *Cornelio*, *Lucio*, *Stephano*, *Sixto II*, *Dionyſio*, *Felice*, *Eutychiano*, *Caio* & *Marcellino*, qui defenditur, recenſentur capitibus quatuordecim hæreſis

Ter-

Tertulliani, Origenis, Berylli, Arabicorum, Valeſianorum, Helceſaitarum, Novatiani, Montenſium, Anabaptiſtarum, Sabellii, Angelicorum, Apoſtolicorum, Pauli Samoſateni, Manetis & Manichæorum, Hieracis & Donatiſtarum. In Capite hujus Seculi primo præter vitam, ſcripta, dogmata & mortem Tertulliani & Origenis, prolixum inſtituit diſcurſum de valore, antiquitate, origine, verſionibus, idiomatibus omnium librorum Scripturæ ſacræ & oppoſitione ab hæreticis facta, ut alia Capitibus reliquis tacta taceamus, ſchismata nimirum, concilia & ritus. Cap. I.

In ſeculo IV ſub Epiſcopis Romanis *Marcello*, *Euſebio*, *Melchiade*, *Sylveſtro*, *Marco*, *Julio*, *Liberio*, *Felice II*, *Damaſo*, *Siricio* & *Anaſtaſio* conſiderantur Capitibus novem, præter Donatiſtas, Arius & ejus ſequaces, Photinus, Audæus, Aetius, Eunomius, Apollinaris, Macedonius, Luciferiani, Helvidius, Jovianus, Helpidius, Priſcillianus, & Origeniſtæ. Maximam vero partem hujus ſeculi occupat tractatio de cauſa Ariana, conciliis ejus gratia inſtitutis & perſecutionibus contra catholicos, præcipue Athanaſium.

Quintum ſeculum continet Pontifices *Innocentium*, *Zoſimum*, *Bonifacium*, *Celeſtinum*, *Sixtum III*, *Leonem III*, *Hilarium*, *Simplicium*, *Felicem III*, *Gelaſium* & *Anaſtaſium II*; hæreſes vero ſequentes, Vigilantii, Pelagii, Prædeſtinatianorum, Neſtorii, Eutychis & aſſeclarum, nec non Semipelagianorum, quas pluribus deducit undecim Capitibus, non neglectis priorum hæreſium propaginibus, variisque eccleſiæ fatis inde pendentibus. Ceterum opus hoc commendant inprimis Autoris diligentia evolvendi præſtantiſſimos cujusvis ævi ſcriptores, quorum nomina & loca accurate ad marginem annotavit, tum enarrationis ipſius perſpicuitas. Quando vero Autor eccleſiæ Romanæ hypotheſes ubique defendit & de reliquo admodum liberalis eſt in conferendo hæretici titulo, id viro in media Roma ſcribenti condonandum eſſe putamus.

HISTOIRE D' ANGLETERRE, &c.

i. e.

HISTORIA ANGLIÆ, SCOTIÆ ET HYBERNIÆ, Autore de LARREY, &c.

Roterod. apud Rein. Leers, 1697, 1698, fol.

PRomiſſi, quod ſuperiori Menſe dedimus, memores tertium nunc etiam & quartum vaſti operis Tomum perluſtrabimus.

Tomus III complectitur vitas HENRICI VII & VIII, EDUARDI VI, JOHANNÆ GRAJÆ (nam & hanc inter Angliæ Reginas refert) & MARIAE, quas tribus & triginta iconibus fideliter, teſte Præfatione, pictis & artificioſe ſculptis, illuſtriores reddidit, ac tantam ubique diligentiam adhibuit Cl. Autor, ut nihil plane omiſſum videatur, quod ad iſtius temporis hiſtoriam pertineat.

p. 49. *Henricus VII* eo tempore imperabat, quo America Europæis primum innoteſcere cœperat. Potuiſſet autem Henricus novam hanc Orbis partem ſuo ſubjicere imperio, niſi oblatam occaſionem per errorem elabi e manibus paſſus eſſet. Cum enim Chriſtophorus Columbus novum hunc mundum deteriſſet, nondum autem occupaſſet, accesſit Henricum Sebaſtianus Gabatus, natione Venetus, longe breviori itinere in Americam navigari poſſe demonſtrans. Et facile quidem fidem inveniebat apud Regem auri & argenti cupidiſſimum. Navibus igitur quibusdam impetratis, brevi temporis ſpatio eam Americæ partem, quæ nunc Septentrionalis dicitur, detegebat. Sed domum reverſus, plures a Rege naves expetebat, quibus viſum a ſe novum Orbem ſub Anglorum poteſtatem redigeret. Interea Bartholomæus Columbus, Chriſtophori frater, Regi operam ſuam ad occupandam Americam obtulerat: unde Henricus, habita deliberatione, tandem Gabato diffiſus, Columbo potius tanti momenti negotium demandabat. Sed in piratas incidebat Bartholomæus, neque in libertatem reſtituebatur prius, quam auſpiciis Chriſtophori fratris novus ille Orbis, quem fata Anglis ſaltem

ſaltem oſtenderant, in poteſtatem Hiſpanorum perveniſſet. In vita *Henrici VIII* utramque, quod ajunt, paginam facit Hiſtoria polygamiæ, in qua multa curioſa invenias, quæ apud alios ſcriptores fruſtra quæras. Prima Henrici conjux, quod notum eſt, *Catharina* Ferdinandi Catholici Hiſpaniæ Regis filia fuit: cum qua cur Henricus divortium fecerit, cum varias cauſas afferant varii ſcriptores, ea ſine dubio verisſima fuit, quam ipſa Catharina Cardinali Volſæo imputavit, quem, referente Autore noſtro, ſic allocuta eſt: *Te accuſo, Cardinalis, quod hac conſi-* p. 253. *lia ſuppeditaveris Regi, marito meo. Nempe ſuperbiam tuam ferre non potui: luxum tuum excuſare nolui: coronam Papalem in te transferre recuſavit Imperator, meus ex ſorore nepos. Hinc origo calamitatis meæ. Anna Bullenia*, quæ in locum repudiatæ Catharinæ ſucceſſit, referente Autore, tam modulate cantare, tam appoſite ſaltare, tam ſcite chelyn pulſare didicerat, ut omnium aures atque oculos quaſi faſcinaret. Crimen inceſtus cum fratre Germano, quod ei inter alia objectum eſt, fictum fuiſſe contendit Autor: neque fidem habet Sandero, qui caſum Bulleniæ ſudariolo, quod durante certamine ludicro nobili cuidam ſua manu objeciſſet, adſcribit. Fatetur tamen, Reginam, pro innata ingenii ſui feſtivitate, ita in jocos & facetias fuiſſe effuſam, ut eam licentiam haud æquo animo ferre poſſet ſuſpicaciſſimus Henricus. Inter judices a Rege ad hanc cauſam conſtitutos ipſum Bulleniæ patrem locum habuiſſe, contra multorum auctoritatem negat Autor. Refert autem, Northumbriæ Ducem, qui olim amore Bulleniæ flagraverat, cum ante tribunal ſiſteretur Bullenia, ſic ejus aſpectu perturbatum fuiſſe, ut animi deliquium paſſus, judicis officium, a Rege ſibi delegatum, explere non potuerit. Ceterum literis ad Regem ſcriptis, quarum exemplar exhibet Autor, hanc unicam gratiam impetravit Bullenia, ut carnifex in arte ſua verſatiſſimus Caleto arceſſeretur, qui egregie ſuo officio functus. *Johanna Seymuria*, quæ tertium inter Henrici VIII conjuges locum tenuit, modeſtia Catharinæ gravitatem & Bulleniæ levitatem quodammodo temperans, jam pridem ſe in Regis amorem inſinuaverat. Itaque poſtridie, quam Bullenia ſecuri ſubjecta eſſet, jam

p. 218.
353.
354.
357.
356.
354.
360.
361.

dudum animo conceptum matrimonium conſummabat Henricus; cujus in amore inconſtantiam antequam experiri poſſet, mortalitatem explevit Johanna, tertio, poſtquam Eduardum VI enixa fuerat, die. Epitaphium, quod ad conſervandam ejus memoriam ſcriptum eſt, ita ſe habet:

Phœnix Jana iacet, nato Phœnice: dolendum,
p: 402. *Secula Phœnices nulla tuliſſe duas.*

Anna Clivenſis quartis deſtinabatur nuptiis: ſed ad primum ejus conſpectum tota mente averſari eam cœperat Henricus: ſive quod typo non reſponderet archetypus; ſive, quæ Autoris eſt ſuſpicio, quod Lutheranam profiteretur religionem, quam Henricus cane pejus & angue tum fugiebat. Utut ea res ſe habuerit, undiquaque conquirebantur prætextus, ut repudiari poſſet inamabilis ſponſa. Neque multum reluctabatur Anna, dummodo in Anglia eo dignitatis gradu, quo Regum ſorores cenſentur, publicis ſumtibus ætatem agere liceret. *Catharina Howarda* interim vacuum in Regio toro locum occupaverat, quæ
463. inter primos amplexus tanta voluptate ſponſum ſuum compleverat, ut in familiari cum amicis colloquio ſuavitatem novæ conjugis, quam *uxorem ſecundum cor ſuum* appellabat, ſæpius prædicaret. Sed poſtridie nuptiarum, per teſtes ſatis idoneos certior redditur Henricus, Catharinam jam olim cum infimæ ſortis hominibus infamem ſtupri conſuetudinem habuiſſe: quod cum nec ipſa diffiteretur, e Regio throno, quem vix conſenderat, ad pegma ferale ſecuri percutienda rapiebatur. Et ne ſimile
464. quid accideret impoſterum, ſi forte Rex ad nova vota procederet, publico Parliamenti edicto monebantur puellæ, ut, ſi quæ virginitatis jacturam feciſſet, ſuam ipſa turpitudinem ſub pœna criminis læſæ majeſtatis confiteretur, *Catharina Parra*, ultima Henrici conjux, quod reformatam religionem profitebatur,
537. ſeq. clero Pontificio adeo exoſa erat, ut A. 1546 parum abeſſet, quin paria cum ſuperioribus Reginis fata experiretur. Epiſcopi enim Londini & Vintoniæ, aſcito in ſocietatem ſceleris Regni Cancellario, poſtquam in perniciem Reginæ conjuraverant, a Rege, quem liberiori de religione diſcurſu nonnihil offenderat Regi-

na, hoc jam impetraverant, ut eam in jus vocari per literas ſua manu ſubſcriptas permitteret. Enimvero cum Cancellarius mandatum Regis ſubſcriptione munitum, marſupio ſuo inſerere vellet, charta per errorem, quem ille non animadvertebat, in terram deciderat. Tollebat eam rei militaris præfectus, qui forte aderat, atque ad Reginam, cujus capitis cauſam agi perſpexerat, ſine mora perferendam curabat. Illa itaque inopinato periculo perterrefacta in morbum ſive verum ſive fictum inciderat: de quo ubi certior factus erat Rex, facile adduci ſe patiebatur, ut cum Regina, quam inviſerat, accedentibus blanditiis muliebribus, in gratiam rediret. Non ita multo poſt cum Rex per hortum obambularet, ſubito lictoribus ſtipatus aderat Cancellarius, Reginam, quam ſua manu comprehendebat Henricus, in captivitatem abducturus. Sed cum ea, quæ ejus erat, Regia autoritate facturus videri vellet, neque tamen mandatum, quod male cuſtodiverat, producere poſſet, eam Regis indignationem incurrebat, ut malum, quod Reginæ paraverant, juſto Dei judicio in ipſos tanti ſceleris triumviros recideret. Hæc de Henrici VIII Polygamia ſufficiant. Inter innumeros alios, qui ejus juſſu ad mortem rapti ſunt, principes ſine dubio fuerunt *Thomas Morus*, Regni Cancellarius, & *Johannes Fiſcherus*, Eccleſiæ Roffenſis Epiſcopus. Uterque mori, quam Henrico ſummam in rebus eccleſiaſticis poteſtatem adſcribere maluit. Idem utrinque crimen, idem vitæ exitus: ſed præparatio ad mortem fuit prorſus diverſa. FISCHERUS enim, cum jam inſtaret tragicæ mortis hora, Novum Teſtamentum, tanquam ſortes Biblicas conſulturus, aperiebat, Deum precatus, ut oculis ſuis aliquam ſententiam objiceret, ex qua contra mortis acerbitatem in ultimo vitæ ſuæ articulo ſolatium capere poſſet: & ecce in verba incidit exoptatiſſima: *Hæc autem eſt vita æterna, ut te cognoſcant eſſe illum ſolum verum Deum, & quem miſiſti, Jeſum Chriſtum.* MORUS vicisſim, ut erat ingenio feſtivo, inter jocos & facetias ultimum exſpectabat ſupplicium. In pegmate enim ferali jam conſtitutus, cum carnifex, pro more, veniam ab eo rogaret, ſubridens *facile quidem*, inquit, *veniam a me impetrabit; ſed an mea cædes tibi futura ſit glorioſa, valde dubi-*

p. 309.

299.

dubito: qui enim a natura collum habeo ſatis contractum, non video, cur breviorem etiam reddere velis? ſed cave ſaltem, ne barbam attingas meam, quæ profecto a perduellionis crimine, quod mihi imputatur, prorſus immunis eſt. Ut taceamus, quod morionem, quem in ſatellitio ſuo habuerat, conſuli Londinenſi, ejusque in hoc annuo magiſtratu ſucceſſoribus, per teſtamentum legaverit. Supereſt, ut de morte Henrici VIII nonnihil moneamus. Sanderus eum poſt hauſtum vini rubri, deſperabundo non abſimilem, animam ait inter hæc verba evomuiſſe: *Amici, perdidimus omnia, Regnum, vitam, animam.* Sed inter figmenta hæc refert Noſter, teſtatus, eum præ-
p. 543. ſente Cranmero, Cantuarienſi Archiepiſcopo, cui non obſcuras fiduciæ in Chriſtum collocatæ ſignificationes dediſſet, mortem Chriſtiano Principe haud indignam obiiſſe. Dum funus ejus duceretur, accidit, ut ex ſarcophago guttæ ſanguineæ deſtillarent, quas canes, qui forte aderant, avide hauriebant: quo viſo multis veniebat in mentem, fuiſſe inter monachos, quos ex monaſteriis ſuis ejecerat Rex, qui facta inter Achabum & Henricum comparatione, jam olim prædixerant, fore, ut poſt
554. fata tyranni canes cruorem ejus lingerent. Verum Noſter hæc cauſis mere naturalibus adſcribit, cum in vulgus notum ſit, quod Henricus extraordinaria corporis obeſitate laboraverit. Ex vita *Eduardi VI* tria potiſſimum notanda veniunt. Primum concernit ſpem, in quam natus videbatur, longe maximam: de qua legi meretur adductum ab Autore Cardani teſtimonium, qui
557. cum A. 1547 per Angliam iter faceret, in Eduardo tum decenni profundam, in ſcientiis etiam Mathematicis, eruditionem mirari ſatis non poterat. Alterum ad mortem ejus ſpectat, quam ſexto & decimo ætatis anno paſſus eſt ſine dubio violentam.
746. Cum enim propter vim morbi lecto jam affixus eſſet, Medicis ex aula remotis, vetulæ cuidam, quam Northumbriæ Dux ſubornaſſe creditur, permittebatur: quæ cum ſpem feciſſet, fore, ut Principem intra paucos dies ad ſalutem reduceret, mortem potius ejus arcanis artibus accelleravit. Poſtremum prætermittendæ non ſunt preces, quas paulo ante quam animam Deo redderet, his verbis conceptas recitaſſe dicitur: *Domine, libera*

me

Digitized by Google

me ab his vitæ miſeriis, & recipe me in numerum electorum p. 747.
tuorum, ſi tuum hoc eſt beneplacitum. Fiat de me voluntas
tua, Domine, non mea! O Deus, in manus tuas commendo
ſpiritum meum. Noſti, Domine, quam multo futurus eſſem fe-
licior, ſi tecum in paradiſo vivere liceret: neque optarem mi-
hi vitam longiorem, niſi præviderem perſecutionem filiorum
tuorum. Propter eos redde mihi ſalutem, ſi ita tibi videtur,
ut illorum ſecuritati proſpicere queam. Domine, benedic po-
pulo tuo, & protege hæreditatem tuam. Salvum fac populum
Anglicanum, qui per electionem tuus eſt: defende Regnum con-
tra ſuos & tuæ veritatis hoſtes: conſerva in illo religionem
puriorem, ut nomen tuum a me & ſubditis meis laudetur in
æternum, per Jeſum Chriſtum filium tuum. *Johanna Graja* 749.
coronam, quam in vita ſuſceperat, ſaltem per decem dies ſuſti-
nuit: quippe quæ ad augendum Muſarum potius, quam Regi-
narum, numerum nata videbatur. Linguam Latinam perfecte
callebat; in Græcis autem ſic erat verſata, ut Platonem, quo 750.
Philoſopho plurimum delectabatur, absque verſione legeret.
Extat etiam epiſtola Græca, ab Autore in linguam Gallicam con-
verſa, quam ad Sororem ſuam, Comitis Penbrochiæ uxorem, 765.
in carcere exaraſſe dicitur. Imo paulo ante quam ad ſuppli-
cium, duceretur, præfecto turris Londinenſis cum aliquod be-
nevolentiæ monimentum ab ea efflagitaret, ſuos codicillos
donabat, in quibus tres ſententias, primam Græcis, alteram La- 766.
, tertiam Anglicis verbis conceptam, inſcripſerat. In vita
Mariæ ſtatim ſub initium refert Autor, ſortibus Magicis expe-
riri voluiſſe Henricum, quæ liberorum ſuorum fata ſint futura:
reſponſum autem tuliſſe, poſt Eduardum, cujus Regnum minus
foret diuturnum, ſucceſſuras eſſe ſorores: fore autem, ut alteru-
tra earum Hiſpaniarum Regi nuberet, ex qua conjunctione mi-
ra oritura ſit Angliæ revolutio. Hanc fatorum legem ut infrin-
geret, toxico e medio tollere filias conſtituiſſe Henricum; &
cum his conſiliis obſtare videretur divina providentia, de exhæ-
redandis illis cogitaſſe. Hanc vero injuriam tam ægre tuliſſe
Mariam, ut parentis ſui cadaver ex ſepulchro eruendum atque
cremandum, cineres vero per aera diſpergendos curaverit. Cu-

jus

jus narrationis autorem Noſter affert Comitem de Melville; rem tamen ipſam in dubium vocare videtur. Inter Martyres illorum temporum primas haud dubie tenet Cantuarienſis Archiepiſcopus *Cranmerus.* Hunc virum, quod reformatæ religioni addictus eſſet, ſæpius inſidiis circumvenerant Pontificii; quas tamen, ſedentibus ad Reipublicæ clavum Henrico & Eduardo, feliciter evitaverat. At poſtquam Maria rerum potita fuiſſet, in vincula conjiciebatur vir innocentiſſimus. Quo minus autem ſtatim raperetur ad ſupplicium, obſtabat Gardinerius, Eccleſiæ Roffenſis Epiſcopus, Pontificiorum primicerius. Exiſtimabat enim vir aſtutiſſimus, nihil non tentandum eſſe, ut tantæ autoritatis virum ad Pontificiorum caſtra reducerent: hoc enim exemplum univerſam facile Angliam ſecuturam. Et parum ſane aberat, quin Gardinerii conſilium comprobaſſet eventus. Nam tantum apud Cranmerum poterat vitæ amor, ut, cum ſpem libertatis ipſi feciſſent Pontificii, cœleſtem veritatem, quam hactenus profeſſus fuerat, abnegare non dubitaret. Urgebant autem Pontificii, ut confeſſionem ſuam literis conſignatam ipſis traderet: qua impetrata, cum jam haberent, quod volebant, tantum aberat, ut de eo in libertatem reſtituendo cogitarent, ut potius ſupplicium ejus, ne forte ad ſaniorem mentem rediret, maturandum eſſe cenſerent. Hinc Cranmerus, animo ad ſeriam pœnitentiam compoſito, tota mente ad priſtinam religionem revertebatur. Conſtitutus igitur in ferali theatro, cum Pontificii non dubitarent, quin egregiam religionis Romanæ confeſſionem ſit editurus, coram infinita hominum multitudine ſe non niſi vera fide in Chriſtum moriturum eſſe adfirmabat. Deteſtatus ſimul errorem ſuum, cum palo affixus eſſet, dextram, quæ abnegatæ veritatis formulam literis conſignaverat, flammis ultricibus ſponte injicit & *urere*, inquit, *manus maledictas, & quos meruiſti, cruciatus patere!* Plura crudelitatis exempla referre non libet: legat Autorem ipſum, qui plura deſiderat. Sed unum tamen eſt, quod prætermitti non debet, cum vix in omni hiſtoria Eccleſiaſtica exemplum, quod cum hoc conferri poſſit, reperiatur. Nempe in Inſula Garneſeia, quæ Anglis paret, anno 1556 ad rogum ducebatur vidua cum duabus natis,

p. 784. 425. 537. 873. 834.

quæ

quæ a Pontificiorum ſacris ad Reformatam religionem tranſierant. Ex his altera, quæ verbi divini Miniſtro nupta fuerat, uterum geſtabat. Tanta autem erat judicis immanitas, ut partum, cui vicina eſſe videbatur, non exſpectaret. Cum igitur palo jam affixa eſſet gravida, in mediis flammis ex utero materno prodibat fœtus. Erat quidem inter ſpectatores non nemo, qui recens natum infantulum flammis eripiebat: ſed ita furore exæſtuabat judex, ut niſi ocius in ignem conjeciſſet infantem, graves miſericordiæ ſuæ pœnas daturus videretur.

Ultimus Tomus ELISABETHAE & JACOBI I vitas comprehendit: in quibus recenſendis eo nobis licebit eſſe brevioribus, quo propius ad hiſtoriam recentiorem, pleriſque ſatis notam, accedimus. Ante omnia heic mentio facienda eſt Epiſtolæ, cujus exemplar Autor jam ſupra Tomo III ex Burneto exhibuit. Scripta eſt illa ab Eliſabetha ad novercam Johannam Seymuriam, pridie Cal. Aug. anno 1537. Nata vero eſt Eliſabetha 7 Idus Nov. 1533, ex quo manifeſtum eſt, quod Eliſabetha tum, cum epiſtolam exararet, quartum ætatis ſuæ annum nondum compleviſſet. Quod literas utcunque pinxerit, in dubium non vocamus; materia vero captum puellulæ quadrimulæ ſuperare nobis quidem videtur. Non procul a puerperio tum aberat Regina, Eduardum VI paulo poſt enixura: gratulatur igitur Reginæ puella de partu jam appropinquante, ſimulq; teſtatur, *ſi parturienti præſto eſſe liceret, ſe curaturam, ut infans recens natus, propter moleſtias, quas matri creaſſet, verberibus probe caderetur.* Cum multis iisque periculoſiſſimis conſpirationibus conflixit Eliſabetha, in quibus revelandis ſæpe patuit divina providentia. Ita cum A. 1584 captiva teneretur Scotiæ Regina Maria, ſumtibus Pontificis, Hiſpaniæ Regis & Guiſiorum in Gallia clanculum adornabatur claſſis, quæ, exſcenſu in littore Anglicano facto, vel elabendi occaſionem præberet Mariæ, vel ad æquas libertatis conditiones compelleret Eliſabetham. Cujus conſilii ut in tempore participes fierent Scoti, literæ committebantur Gulielmo Critoni, qui ex ſeminario Soc. Jeſu, quod Remis eſt, ceu ſtudioſus ex univerſitate, in patriam reverti conſtituerat. Is autem ubi in itinere maritimo captum ſe videret ab

p. 401.

385.

Hollandis, ne ſua culpa proderetur conſpirationis arcanum, literas minutim laceratas projiciebat in Oceanum. Sed quas vento ſecundo commiſerat ſchedulas, per quatuor mundi plagas diſpergendas, eas flatu contrario retro in navem agebat ventus adverſus. Ex quibus collectis atque in ordinem redactis ita rurſus coadunari poterat epiſtola, ut Eliſabetha totum conjurationis conſilium hinc perſpicere poſſet. Notari quoque meretur quotidiana Eliſabethæ vivendi ratio. Arctiora plerumque ſomni quam noctis tempora habebat: horas autem matutinas impendere conſueverat curis privatis: aures deinde præbebat conſiliariis, & qui ei a ſupplicibus libellis erant: poſt hæc publico præſidebat conſilio, quo durante ad manus habere ſolebat codicillos, in quibus ea, quæ in memoriam revocare ſibi volebat, characteribus ſteganographicis annotare conſueverat. Pomeridiano tempore vel in horto, vel ſub porticu obambulabat cum viris eruditis. Reliquas diei horas vel Hiſtoricorum, vel Philoſophorum ſcriptis perlegendis impendebat. Durante cœna nonnihil licentiæ indulgebat mimis atque ſcurris, quos tamen vel nutu coercere poterat. A cœna delectabatur concentibus muſicis; aliquando etiam ipſa manum admovebat inſtrumentis, quæ ſcite admodum pulſare didicerat. Cœlo ſereno animi cauſa haud raro obire conſueverat villas, ubi cum paſſim divinæ bonitatis veſtigia cerneret, exclamare ſolebat: *O quam admirabilis eſt Deus in operibus ſuis! o quam pulchrum ſapientiæ atque omnipotentiæ divinæ theatrum terrarum Orbis eſt!* Cæterum quæ de furtivis Eliſabethæ amoribus; item de annulo, quem Eſſexiæ Comiti tanquam obſidem gratiæ ſuæ dederit, vulgo circumferuntur, fabulis Noſter annumerare non dubitat. In vita *Jacobi* I imprimis copioſe verſatur in evolvendis his, quæ ad *conſpirationem*, quam vocant, *pulverariam* pertinent. Refert inter alia, quod Garnetius, quem conjuratorum principem fuiſſe conſtat, ut concepti ſceleris ſocios profligatiſſimos ad facinus audacter obeundum accenderet, hymnum ſequentem compoſuerit:

P. 521.

521.

612.

661.

Gentem aufferte perfidam
Credentium de finibus,

Ut Chriſto laudes debitas
Perſolvamus alacriter.

Subſequentibus temporibus cum ſub initium belli tricennalis hoc agere debuiſſet Jacobus, ut generum ſuum, a Palatinatu extorrem, ſive conſiliis ſive armis reſtitueret, Religionum potius unionem, nunquam ſperandam, mente agitabat. Quam in rem non modo cum Pontifice, quem Patris ſanctiſſimi nomine compellare non verebatur, per literas agebat: ſed filio quoque ſuo, Walliæ Principi, autor erat, ut, ſuſcepto in Hiſpaniam itinere, matrimonium cum Philippi III filia præſens contraheret. Proceres Angliæ, qui, quem eventum habitura eſſet hæc peregrinatio, facile prævidere poterant, nihil quidem reliqui faciebant, quo Regem ab hoc conſilio deducerent. Erat etiam inter moriones, qui eo audaciæ procedebat, ut Regem de *permutandis inter ſe pileis* compellaret: cujus rei cauſam cum ſcire vellet Rex, *quoniam*, ait, *filium tuum in Hiſpaniam abire paſſus es:* imo quærenti porro, quid vero tum dicturus eſſet, cum Principem voti ſui compotem reverti cerneret? *Tum*, inquit ſcurra, *pileum meum, tuo capiti demptum, Hiſpaniæ Regi imponam.* Jacobum hinc emplaſtro venenis infecto e medio ſublatum eſſe, Noſter ſuſpicatur, autoremq; parricidii Buckingenſem Ducem poſtulat; quod nec Regem latuiſſe confirmat, quippe quem morti vicinum, cum Medici arterias tentarent, earumque languorem cauſis febrilibus adſcriberent; *depulſu quidem arteriarum ſuarum neminem melius quam Buckingenſem judicaturum*, dixiſſe conſtaret.

p. 756.

753.

758.

Supereſt, ut colophonis loco etiam *Diſſertationem* Autoris *de Origine Parlamenti Anglicani*, quæ Tomi ſecundi Appendix eſt, in compendium redigamus. Cur hoc thema potiſſimum ſibi pertractandum ſumſerit, ſtatim ſub initium Diſſertationis indicat. Scilicet invaluit hactenus traditio, quaſi Henricus I circa A. 1116 primum Parliamentum convocaverit: quo præſuppoſito, non inepte argumentari videntur illi, qui, quod a Regibus inſtitutum eſt, etiam a Regibus abrogari poſſe, contendunt. Faciunt autem hoc imprimis inter recentiores *Spel-*

mannus, *Prynne* & *Brady*, quod & in Actis noſtris A. 1698 p. 441, ubi de Spelmanni Operibus Poſthumis ſermo eſt, annotavimus. Refutavit hos triumviros *Jacobus Tyrrellus* in Appendice ad Tom. III Hiſtoriæ Angliæ generalis, de qua ſuperiore menſe Auguſto p. 373 mentionem fecimus, oſtenditque, Parliamenti Anglicani autoritatem eosdem cum ipſa Regum Anglicorum majeſtate natales habere. Hinc Tyrrellum Noſter laudibus effert, quod ita hoſtibus Parlamenti telum ſatis pernicioſum e manibus extorſerit, & ipſe ulterius progreſſus, in hac Diſſertatione probare conatur, non in Anglia tantum, ſed in omnibus Imperiis, jam inde a Nimrodi temporibus, antequam ſcilicet tyrannis invaleſceret, Parliamenta, i. e. ſubditorum concilia extitiſſe. Sic ex Philoſophorum ſcholis teſtem citat Platonem, qui eam demum felicem prædicaſſet Rempublicam, in qua majeſtas inter Regem, optimates atque plebejos ſic eſſet diviſa, ut non minus ad conſilia de ſalute Reipublicæ capienda certis legibus ipſi admitterentur ſubditi. In eadem ſententia Ciceronem fuiſſe arbitratur, ex cujus fragmentis de Republica locum, in quem digitum intendere videtur Autor, adſcribere non pigrabimur. *Statuo autem*, inquit vir πολιτικώτατος, *eſſe optime conſtitutam Rempublicam, quæ ex tribus generibus illis, regali, optimo, & populari, confuſa modice, nec puniendo irritet animum immanem ac ferum, nec omnia prætermittendo licentia cives deteriores reddat.* Et paulo poſt: *Ut in fidibus ac tibiis, atque cantu ipſo, ac vocibus, concentus eſt quidam tenendus ex diſſimilibus ſonis, quem immutatum ac diſcrepantem aures erudite ferre non poſſunt, iſque concentus ex diſſimillimarum vocum moderatione concors tamen efficitur & congruens: ſic ex ſummis & infimis, & mediis interjectis ordinibus, ut ſonis, moderata ratione civitas conſenſu diſſimillimorum concinit, & qua harmonia a Muſicis dicitur in cantu, ea eſt in civitate concordia, arctiſſimum atque optimum omni in Republica vinculum incolumitatis, quæ ſine juſtitia nullo modo eſſe poteſt.* Quibus ſane verbis, iis præſertim, ubi de genere regali, optimo & plebejo, item de ordinibus ſummis, infimis & mediis mentio fit, ad vivum fere depingitur Monarchiæ Anglicanæ facies. Quæri in-

de

de, quid inter Græcorum *Amphictyonas*, Lacedæmoniorum *Ephoros*, *Romuli Senatum*, plebis Romanæ *tribunos*, Gallorum *Pares*, Hiſpanorum *Grandes*, Arragonum *Juſtitiam*, atque Anglorum *Parliamentum* interſit, & quocunque demum nomine veniant ejusmodi collegia, in hoc tamen convenire omnia docet, quod abſolutam Regum poteſtatem certis limitibus circumſcribant. Percurrit deinde Hiſtoriam Angliæ, ubi libenter quidem concedit, temporibus naſcentis Monarchiæ ignotum plane fuiſſe Parliamenti vocabulum; quippe quod a Normannis demum uſitatum ſit, & cujus mentionem primus fecerit Matthæus Paris ad annum 1251. Commune tamen Regni concilium, quod Malmesburienſis *generalem Senatus & populi conventum* appellat, multo ante, Danorum, Saxonum atque Brittonum temporibus, ſub nomine *Mycel Gemot*, vel *Witena Gemot*, ſtabilitum fuiſſe, teſtimoniis omni exceptione majoribus confirmat.

FERDINANDI CHRISTOPHORI HARPRECHTI, ICti, Sacri Cæſar. Palatii Comitis, Diverſorum Imperii Principum & Statuum Conſiliarii, in alma Tubinga Anteceſſoris, & in ſummo Wurtembergico Tribunali Aſſeſſoris Reſponſorum Criminalium & Civilium Volumen Sextum.

Tubingæ, ſumtibus Auguſti Metzleri, Bibliopolæ Stutgardienſis, 1708, in fol.

Alph. 2 plag. 11.

PRæcedentium Reſponſorum apparatum nova duodecim aliorum acceſſione in Sexto hoc Volumine locupletavit Autor Excellentiſſimus. Reſponſum octogeſimum ſextum, quod agmen ducit, de difficili dominii probatione conceptum eſt. Octogeſimum ſeptimum de teſtamenti reſignatione ſelectiorem ſiſtit disquiſitionem. In octogeſimo octavo diſceptatur, utrum retractus, præcipue cenſualis, etiam in teſtamentariis alienationibus locum habeat. Octogeſimum nonum venditionem a

matre cum filio, absque ullo, quem illa habuit, Curatore celebratam expendit. Nonagesimum de immunitate a collectis, loco salarii a Principe, ad quem jus collectandi non pertinet, concessa disquirit. Nonagesimum primum locationem conductionem perpetuam juris pascendi, Erb-bestand einer Viehweide/ tradit. In nonagesimo secundo & tertio, frequentibus virorum in foro versantium desideriis, quibus plura Responsa, judicium concursus creditorum spectantia publici juris fieri expetierunt, satisfacturus Noster, plenariam edictalis processus, prout ille in facto formatus fuit, evolutionem ac plurium quæstionum ex aliquot Facultatis Juridicæ suoque nomine exaratis Responsis resolutionem sistit. Nonagesimum quartum crimen incestus cum defunctæ uxoris sorore commissum exhibet. Nonagesimi quinti argumentum est jus protimiseos & desuper intentatum judicium revisorium. In nonagesimo sexto fundationis alicujus stipendii interpretatio excutitur. Ex doctrina denique responsi nonagesimi septimi oblatio cautionis fidejussoriæ, sub conditione facta, non obligat, si illa vel non acceptetur, vel conditio non impleatur. Instituti ratio exigit, ut ad specialia nonnulla gradus. In responso octogesimo octavo quidam testamento aliquot prati jugera alii concesserat ea lege, ut hic certum aliquod pretium in usum potissimum alimentorum testatori constitueret, qui etiam bona illa vivus alteri tradiderat, sed vicinus testatoris instituta actione jugera tradita retrahere cupiebat, eam ob causam, quod prato suo essent contigua ac communis census Administrationi ecclesiasticæ Uracensi inde penderetur. Consulti ergo de hac controversia JCti Tubingenses, interprete Nostro, existimarunt, retractui locum non esse, cum ille tantum in venditione ac negotiis ei similibus receptus sit, hic autem per testamentum bona in alium transierint, testamenta vero contractuum nomine non veniant, & magis donationem quam venditionem sapiant, præterea etiam jura statutaria jus retractus concedentia, communissimo omnium interpretum suffragio, pro odiosis & propterea strictissime interpretandis habeantur, quibus denique rationibus accedat autoritas interpretum magno consensu jus retractus in ultimis voluntatibus ne-

gan-

gantium. Iſti ſententiæ non obeſſe Noſter porro docet, quod ab honorato certum aliquod pretium fuerit conſtituendum, cum utique eum, quem honoravimus, gravare etiam queamus, id quod inprimis confirmatur ſuffragio Illuſtris Strykii, diſerte dicentis: hoc, quod retractus in alienatione teſtamentaria exulet, procedere puto, licet teſtator legatarium rei immobilis iterum gravaverit, ut accepto legato, hæredi ſuo ſolvat certam pecuniæ ſummam: quoniam hæc fiunt jure in teſtamentis licito, ubi, quem honoro, gravare licet, citra alicujus venditionis ſuſpicionem. Neque etiam traditio a vivo teſtatore facta in contrarium opponi poteſt, cum & hæc per expreſſas leges teſtatori ſit permiſſa. Quod ſi ponatur, veram in caſu præſenti ſubfuiſſe venditionem, non eo magis tamen retractui locum eſſe futurum, Noſter amplius contendit, non quidem ideo, quod venditio ſit gratioſa, ein Freunds-Kauff/ nam hanc retractui ſubjacere, ſi retrahens non vilius illud, ſed verum pretium ſolvere paratus ſit, Noſter concedit, ſed potius eam ob cauſam, quod venditio hæc, tum ratione cauſæ moventis, tum cauſæ finalis, tum a defuncto venditore ſingulariter electæ emtoris ejusque uxoris perſonæ, contractus perſonaliſſimus fuerit, circa quem, pro notoria hujusmodi contractuum natura, jus retractus haut obtineat. Juxta hæc igitur Reum ab actione reluitoria, compenſatis tamen expenſis, abſolvendum eſſe pronunciarunt JCti noſtri. In Reſponſo nonageſimo ſeptimo duo mercatores cum alio mercatore dubiæ fidei eodemque debitore ſuo commercium hactenus exercitum abrumpere minabantur, niſi debitoris pater & fratres in certam ſummam pro eo fidejuberent. De hac cautione cum per literas varie tractatum eſſet, tandem certæ quantitatis ſponſio creditoribus oblata eſt ea conditione, ſi cum debitore ita agerent, quo anguſtias has evaderet ejusque fides ſarta tecta conſervaretur. Sed creditores haut declarata acceptationis ſententia, rebus ſuis apud debitorem exiſtentibus manus injecerunt, ac nomina quoque ejus, quantum fieri potuit, exegerunt. Cum vero, inſtituta publica bonorum diſtractione, ea diſſolvendo debito non ſufficere deprehenderent, ex oblata cautione a debitoris patre & fratribus ſuum exigere maluerunt, hi vero

vero ad hoc ſe obſtringi negarunt. Cum igitur hæc controverſia deciſioni Excellentiſſimi Autoris noſtri ſubjiceretur, cautionem invalidam ac non obligatoriam pronunciavit, quia a creditoribus illa non fuerit acceptata, ex juris vero naturalis & civilis principiis omnia pacta mutuum conſenſum ac inprimis creditoris acceptationem requirant, nec aliud inter mercatores obtineat, id quod in ſpecie Anſaldi de Anſaldis teſtimonio confirmatur. Deinde ſi vel maxime acceptationem interveniſſe ponamus, ejus tamen ideo nullum eſſe effectum, Noſter oſtendit, quod creditores adjectam conditionem non tantum non impleverint, ſed & omni ſtudio contrarium egerint, dum ab iis magna inhumanitate debitor ſtatu & fide ſua penitus fuerit excuſſus. Id quoque adjicit Conſultiſſimus Autor, ſi debitor liberos habeat, ejus patrem efficere poſſe, ut ex ſperata hæreditate paterna creditores, ne obolum quidem conſequantur, ſi ſcilicet pater filium debitorem bona mente penitus exhæredet, ac totam portionem, in eum alias devolvendam, ne legitima quidem excepta, ejus liberis teſtamento concedat, nam receptiſſimi jampridem inter omnes juris eſſe, quod talis exhæredatio ita permiſſa ſit, ut nec a filio nec ejus creditoribus ullo modo impugnari queat.

EXCERPTA EX LITERIS CHRISTFRIED WÆCHTLERI IC. ad Virum Ampliſſ. I. B. M.

IN nupera recenſione Clariſſimi IC. Gulielmi Beſtii menſe Julio p. 303 vidimus non paucas emendationes textuum juris. Sed reſtant adhuc plures. Statim enim initio recte legit *ideo*, pro *id eo jure*, vel *ipſo jure* in L. 18 ff. de V. O. Præmonuit hoc Cujacius, & ad ipſam Florentinam provocat. Recens tamen Editio Lipſienſis anni MDCCV *is eo jure*. Ibidem Beſtius *ejus dem*, pro *ejusdem* in L. 1 §. 33 ff. Depoſ. quod præter Pacium etiam Hugo de Porta viderat: retinuit tamen Editio Lipſienſis. Res eſt manifeſta ex Baſilicis, *ἐπὶ τῷ δῶναί σοι*, *ut tibi det pro libertate ejus*, *ὑπὲρ τοῦ ἐλευθερῶσαι αὐτόν*. Et toto titulo ff. de ſtat. lib. nuſpiam coaluit. In L. 15 ff. de leg. 3 ait alios

jun

jam recte disjunxiſſe, *hæ res*. Et ita etiam Lipſienſis recens. In L. 9 C. Theod. de malef. & mathem. Jacobus Gothofredus *imbibiſſet* facile potuit legere, & poſt eum Noſter. Lucretius 3, 1011: *qui petere a populo faſces ſævasque ſecures imbibit*. Ex eo Cicero, pro Quinctio, Livius lib. 2 apud Muret. V. L. 1, 6, ſed &c. 58: *tantum certamen animis imbiberant*. In L. 5 C. Theod. de reparat. app. ne annotavit quidem variantem lectionem Jac. Gothofredus. In L. 23 §. 3 ff. de Ædil. Ed. Ruſſardus & Pacius retinuere, pro *Beneno vivit*, ſtudio antiquæ ſcriptionis. *Nec vacuam*, pro, *nequaquam*, placuit etiam Haloandro & Portæ, itemque *adminiſtras*, pro *adminiſtrans*, in L. 78 §. 1 ff. de contrah. empt. Sed & Taurello & Pacio. Lipſienſis autem prætulit *adminiſtrans*, ac ſimul, *nequaquam*. Ibidem laudat Noſter Scioppium in arte critica, quod fecit etiam Joh. Clericus Art. Crit. part. 3 ſect. 1, ita tamen, ut referat ejusmodi menda inter peccata dictantis, c. 4, 5, 6. Librarium enim Vaſconico more pronunciaſſe literam unam pro altera. Henricus Stephanus ſimiles codices vetuſtos Vaſconis alicujus manu ſcriptos eſſe jocabatur. Scimus enim, inquit, noſtros Vaſcones hoc vitio miſere laborare; præfatione Gloſſarii. At in L. 21 §. 2 ff. quod met. cauſ. veterem tantum ſcriptionem iterum ſequi voluit Taurellus, neque eam habuit pro ſuſpecta. Viderat enim, recte legiſſe Haloandrum & Portam per geminationem τὸ *abeſt*. Eadem mens Pacii & Dionyſii Gothofredi. Et horum ſcriptionem retinuit quoque recens Lipſienſis. Similem geminationem in L. 8 ff. de peric. & commod. debebant indicare Haloander & Porta: id enim fecere Ruſſardus, Charondas, Pacius. Nec primus Noſter in L. 67 ff. de procurat. ſcripſit, *negotia gerere*. Haloander & Porta ſimiliter. Charondas, Ruſſardus & Pacius geminationem hanc ad oram tantum indicarunt. Sed nos hic omnia non excutimus. Tangendus eſt autem textus L. 1 ff. de ſolut. ubi ſola adſpiratio *haut*, pro *aut*, rem non conficit. Primum enim tranſigendum eſt cum Græcis circa ea, quæ antecedunt, ἵνα μὴ εἰς ἀμφίβολον, *ut non in id debitum, quod eſt in controverſia*. Si hanc lectionem admittit Beſſius, ſponte ſuunt reliqua, ἢ τὸ ἐξ ἐγγύης αὐτῷ χρεω-

p. 11.

14.

19.

24.

χρεωστούμενον, ἢ τὸ ὑπὸ ἡμέραν, πρὸ τῆς ἡμέρας, *aut* in illud, quod ex causa fidejussionis ortum habet, *aut* quod ex die debetur, priusquam dies venerit. Neque opus est aspiratione. Qui Græcos non inspexere, luctantur cum illa. Et hanc pugnam MSCtorum annotarunt ad oram iterum Charondas, Russardus & Pacius. Sed nec hærebo in L. 3 §. 2 ff. pro socio.

p. 27. Græci enim, ἐὰν συμφωνήσωμεν, *si convenerit inter nos.* Perinde ergo, sive legas, *si ita coita societas sit*, sive, *sit ita coita societas*, sive, *si ita societas.* Recte autem in L. un. §. 6 ff. si mul. ventr. nom. tolluntur circuli, sive scribas, *vel ei, qui*, sive cum Bestio, *vel si quis.* Græci iterum in L. 82 ff. de jur. dot. tollunt litem, εἰ μὲν ὀνόματί μου δώσω, *si quidem nomine meo dedero.* Loquitur autem maritus, *si uxor mea me dare jusserit.* Neque adeo turbatur constructio, si retineas receptam lectionem. Sed in L. 1 §. 14 ff. de agnosc. & al. lib viderunt Græci, nullam hic esse injuriam, & hoc modo progrediuntur, γάιτα δὲ ἡ ζήτησις. Τί γὰρ &c. Torsit hic textus Latinus Antonium Augustinum Lib. 1 c. 9, aliosque. Nec medicinam fortem attulit Bestius. Sive enim legas, *sic esse*, sive, *si esse*, nondum constat, an verba hæc respiciant ad anteriora, an ad posteriora, an ad L. 6 ff. de his, qui sui vel al. Plura itaque exspectabimus, ubi con-

207. tra Glossatores in arenam descendet Noster. Ac tunc evolvet forte etiam, quæ Ulricus Huberus attulit in Eunom. ad d. l. 6. Destruitur certe omnis injuria per hæc, *si quid ex his* maritus *omiserit:* atque iterum, *sive maritus neglexerit facere, quae debet.* Græci: εἰς πρόκριμα δὲ βλάπτει τὸ παραλιπεῖν τι τῶν

28. νομίμων. In L. 3 §. 1 ff. ubi pupill. educ. Contius: *sed semper sic.* Nec tamen ideo damnarunt Pacius, aliique, *sit*, rejecto *ita* ad oram. Porta autem non dubitavit plane tollere *si* in L. 25 §. 1 ff. quando dies leg. Similiter Paris. Editio 1527. Docuitque nos Laurentius Theodorus Gronovius, qui codicem Florentinum per tres quatuorve menses propius lustravit, se non pauca ibi deprehendisse ab aliena & nova manu. Nec dissimulavit Ant. Augustinus in Epistola ad Mich. Majum. Illi ergo quibus nondum contigit adire Corinthum, non admirant nobis eam libertatem, quam sola inspectio poterat convellere; salvo tamen etiam

etiam tunc judicii melioris arbitrio. Sed ſingula non rimabimur. In L. 9 ff. de ſerv. export. Beſtius non enarravit lectionem Haloandri integram, *nec poſterior, qui magis repetierit, poterit aliquo modo.* Ita perit utrumque, *ut poſterior, & poſterior.* Dispar eſt ratio in L. 28 §. 1 ff. de liber. leg. Nam hic 29.
ſenſum novum non elicies, ſive legas, *ut quæque*, ſive, *& quæque.* Quærebatur enim tantum, an ſub priore legato comprehenderetur etiam ea quantitas, quæ poſt prius teſtamentum deberi cœperat. Dispar itidem eſt ratio in L 41 §. 10 ff. de fideic. libert. Nam difficulter ex *geſſit* derivabitur, *geſsit ut*, quomodo per geminationem ex *illud* derivatur *illud ut.* Indaganda autem potius fuerat lectio, quam invenio in Edit. Pariſienſi 1527, *ſi omne, quod ex eo, quod geſſit, recte deſiderari poteſt, reddiderit.* Hic omittitur utrumque, *ut*, *&*. Forte tamen librarius voluit ſcribere, *quo*, ſcil. tempore, *geſsit.* Græci equidem apices hos non exprimunt, afferunt tamen alia quædam momenta, quæ Beſtio vix erant transmittenda, γίνεται ἐλεύθερος. καθ' ὃν χρόνον ἐπλήρωσε τῇ τῶν λογισμῶν αἱρέσει, facta conſideratione *illius temporis*, quo reddendarum rationum conditionem impleſſet, ſi filius XVI annos vixiſſet; add. L. 23 §. 3 ff. de fideic. lib. In Martialis loco (lib. 6 Epigram. 63) verum eſt, ſi ſenſum reſpicias, quod captator munera ſua mittat *ut* piſcator in hamo. Sed ideo tamen nihil mutandum. Eadem enim facilitate poteram legere: *An* piſcatorem piſcis amare poteſt? Et hæc lectio propius accedit ad conciſam rationem 30.
Poetæ. Laudem Ant. Auguſtini nemo noſtrum dubiam reddat, eoque licebit tranſire ad L. 100 §. 3 ff. de leg. 3. Ubi omnino vidit Beſtius, legendum *niſi eas βάσεις*, pro *ſi eas*. Sed Javolenus tamen non plane rejicit ſententiam Trebatii, vel etiam Labeonis ideo. Nam recte Trebatius dixit, & βάσεις deberi. Labeo etiam recte limitat, non deberi, niſi eas teſtator numero vaſorum habuit. Hic Proculus ſublimitat, vera eſſe omnia, non deberi tamen niſi Corinthiæ ſint; quia Corinthia tantum 32.
legata fuerint vaſa, non ænea. In L. 17 §. 1 ff. de adopt. Græci loquuntur de iis, qui adoptare præſumunt, οὐδεὶς υἱοθετεῖσθαι τὸν ἄνηβον δύναται, εἰ μὴ, *nemo pupillum arrogare poteſt, niſi.* Haloander etiam putabat inde rectius legi, *iis duntaxat pupillorum.*

rum. Sed utique tunc legendum etiam foret, *ceteris prohibenda.* Alii retinent *eorum*, ſed ſupplent, *permittenda eſt his.* Quod etiam Feltmannus tolerabat. Sed ſufficiat nobis, antecedere mentionem illorum, quibus non permittitur arrogare, in L. 15, L. 16, L. 17. Ex iis ergo verbis ſupplendus eſt textus hoc modo: Adrogatio permittenda eorum duntaxat eſt pupillorum (iis, de quibus ſcilicet jam dictum eſt,) *qui vel naturali cognatione, v. ſ. a. ducti, eos adoptarent.* De iisdem adrogantibus inſtituitur cognitio in verbis proximis. Sicut igitur recte lego, *ceterorum prohibenda eſt arrogatio*, qui ſui magis commodi quam pupillorum gratia eos in filios adſumere volunt; ita congruum eſt, reliqua verba eodem modo accipi. Aut vero mendum eſt ibi: *qui vel naturali cognatione, vel ſanctiſſima affectione ducti* adoptarent. Ducuntur enim iſto impetu non qui adoptantur, ſed qui adoptant. Et hunc nervum viderunt Græci, εἰ μὴ συγγενὴς αὐτῷ, ἢ χρηστὴν ἔχων πρὸς αὐτὸν διάθεσιν, quæ de adoptatis perperam intelligas. Repugnant enim, quæ
p. 34 ſequuntur. Denſam obſcuritatem L. 9 §. 1 ff. de fund. dot. primi forte diſpulerunt Græci, εἰ δὲ δύο ἀγροὶ ἦσαν, ὃν ἂν θέλω, γίνεται πρῖξ, *ſi vero erant duo fundi, is, quem velim, in dote eſt.* Sic paulo ante, ὅτου θέλω, γίνεται τῆς προικός, *id, quod velim, in dote eſt.* Scribam ergo, *utrum eorum malit, dotalem eſſe.* Rem ipſam viderunt etiam illi Editores, qui exponunt: *utrum e. d. e. malit, hunc dotis eſſe.* Statim, *plane utrum velit, alienaturum.* Inuſitatum autem Archaismum non eſſe in L. 156 § 2 ff. de R. J. *Si quis in alii locum*, oſtendit ibi Jac. Gothofredus, & Briſſonius, parerg. Græci hanc notam effugiunt, ὁ εἰς τόπον ἑτέρου ὑπατιῶν. Iidem tamen placebunt Beſtio, quod L. 26 pr. ff. de fideic. lib. ita reddunt, εἰ ἀξιωθεὶς δοῦλόν σου ἐλευθερῶσαι - εἰς ἄλλον αὐτὸν μεταγάγῃς, ſi rogatus *ſervum tuum* manumittere, *ad alium* tranſtuleris eum. Nam ſi de alieno ſervo agebatur, ſcripſiſſent ἀλ-
38 λότριον, ut in L. 4 §. 15, L. 6, L. 7, L. 16, L. 24 §. 12 h. t. Sed illi nos etiam in L. 5 §. 3 ff. de extraord. cognit. non deſtituunt. Tametſi enim textus ille ſit prætermiſſus, Scholiaſtes tamen ad L. 4 Tit. περὶ καταστάσεως ἐναλλαγῆς Paulo opponit Calliſtra-

ſtratum noſtrum. Idem facit Enantiophanes. Dicunt autem, ex Calliſtrati ſententia aquæ & ignis interdictionem eſſe magnæ capitis deminutionis, & adimere libertatem. Utique ergo textum ipſius ita tunc legerunt, *conſumitur exiſtimatio, quoties magna capitis minutio intervenit, & libertas adimitur, veluti cum aqua & igni interdicitur, &c.* Sed ea lectio id non concludit. Utrobique conſumitur exiſtimatio, ſed non utrobique adimitur libertas. Geminandum ergo eſt *quoties.* Obſcu- 39.
ritas L. 3 §. 2 ff. naut. caup. ſtabul. facile perit, ſi cogitemus, non fruſtra ſequi apud Ulpianum, *ceterum ſi extra negotium receperint, non tenebantur.* Similis ergo conditio antecesſit: *ſiquidem* exercentes negotium ſuum recipiunt. Vox illa placuit Ulpiano, etiam in hac lege, & L. 7 h. Vel, *ſi quid*, exercentes neg. ſuum, *recipiunt.* Inde Labeo ſcribit, *ſi quid*, periit. Eandem conditionem exhibent Græci, ὅπερ ἂν λάβωσιν ἐπὶ τῇ φυλάξαι, &, εἰς ὅπερ καὶ ὑποδέξωνται. Prompta eſt medela, ſi in L. 183 ff. de V. S. legas cum Beſtio, *nomen ex eo.* Certe non Haloander modo, ſed & Grotius atque Menagius Amœn. cap. 39 eo collimarunt. Quanquam enim per totum hunc titulum non occurrat ſpecialis iſta dictio, proxime tamen ad illam accedit Ulpianus in L. 49. ibi: naturaliter bona *ex eo dicuntur*, quod beant. Paulus etiam L. 57 & Modeſtinus L. 110 & Gajus L. 233 & Pomponius L. 239 h. Sive autem in L. 2 C. Theod. de 41.
inoff. teſtam. legamus *voluntatem & teſtamenta*, ſive gloſſema agnoſcamus, parum lucrabimur. Statim enim diſtinguuntur iſta vocabula: *Si mater contra filii teſtamentum noviſſima laſerit voluntate - - - ut teſtamento remoto - - - filii voluntati.* Perperam itaque coaluerunt in principio. Subinde autem occurrit in iſto codice aliquid hiulcæ lectionis. Et judica paulatim nunc ex his, Vir Amplisſime, an plura olim præſtiterit Beſtes, quem inter Græcos ICtos & Scholiaſtas laudant Cujacius & Joſephus Maria Suareſius, an meliora Beſtius?

PHILOSOPHIA UNIVERSALIS, SIVE COMMENTARIUS in univerſam Ariſtotelis Philoſophiam ad uſum Scho-

larum comparatam; Autore M. JOHANNE DU HAMEL, Sacræ Facultatis Parisiensis Licentiato, Socio Sorbonico & in Academia Parisiensi Philosophiæ Professore emerito.

Lutetiæ Parisiorum, apud Viduam Claudii Thibouſt & Petrum Esclaſſan, 1705, in 12.

Conſtat Alph. 3 plag. 17 & Tabb. æn. 3.

MIreris forſan, quod in tanta ſanioris Philoſophiæ luce reperiatur, qui Philoſophiam Scholaſticam defendere ſuſtineat. Enimvero huic dubio ſuccurrit ipſe Autor in Præfatione operi præmiſſa. Noto nimirum notius eſt, quod Theologia Scholaſtica Philoſophiæ Scholaſticæ maxima ex parte ſuperſtructa ſit, & Philoſophia recentior transſubſtantiationi aliisq; dogmatibus Pontificiorum non admodum faveat. Ne itaque Theologiæ ſtudioſi turbentur, variis decretis Epiſcoporum Pariſienſium, Facultatum Theologicarum in Gallia, ipſius Regis nunc ſceptra tenentis, cautum eſt, ut Philoſophiæ Doctores ab omnibus doctrinis recentioribus, *Carteſianis* præſertim, abſtineant atque *Ariſtotelis* dogmata unice profiteantur. Recenſet talia decreta magno numero ſub finem operis. Ita e. gr. inter Acta Facultatis Theologicæ Pariſienſis ad diem primam Sept. A. 1671 legitur, quod Syndicus cum Decano vocatus fuerit ab Archiepiſcopo Pariſienſi, qui dixit, Regem audiviſſe atque ægre tuliſſe novitates in Philoſophiam introduci, multasque propoſitiones novi cujusdam Philoſophi (*Carteſii* ſcilicet) doceri ac propagari, nolleque Regem, ut quicquam ſimile vel in Academia, vel extra Academiam doceretur, aut pateretur Facultas in theſibus propugnari, quæ ſunt contra ſtatuta Univerſitatis, cenſuras Facultatum & Senatus Pariſienſis decreta. Eodem tempore ſpecialim Medicis interdictum, ne negent materiam primam & formas ſubſtantiales. A. 1675 Rex per ſpeciales literas Academiæ Andegavenſi interdixit, ne *Carteſii* doctrinas docerent. A. 1677 facultas Theologica Cadomenſis principia Philoſophiæ *Carteſii* ſaniori Theologorum doctrinæ contraria declaravit, & ea vel ſcri-

ſcripto vel viva voce doceri prohibuit, perpetuoque decreto ſtatuit, neminem eorum, qui illa defendere voluerint, ad ullum ſacræ Facultatis gradum eſſe deinceps admittendum. A. 1693 Facultas *Sorbonica* in Comitiis generalibus decrevit, ne ab Ariſtotelica doctrina Philoſophiæ Profeſſores deflecterent. A. 1704 Rector Academiæ convocavit Philoſophiæ Profeſſores juſſu Regio, ipſisque ſignificavit, Regis mentem omnino eſſe, ut opiniones antea jam prohibitæ a nemine docerentur. Rebus ſic ſtantibus aliam, quam Ariſtotelicam Philoſophiam profiteri non poterat Autor, & quia aliâ Philoſophiæ ſyſtemata recentiores doctrinas admiſcent, ipſe in gratiam ſtudioſorum ſyſtema Ariſtotelicæ edere ſuſtinuit. Abſolvitur autem quinque tomis. Primus complectitur compendium Metaphyſicæ, Phyſicæ, Ethicæ & Logicæ, atque Commentarium in univerſam *Ariſtotelis* Logicam: ſecundus Commentarium in decem *Ariſtotelis* libros ad filium *Nicomachum*: tertius Metaphyſicam ſeu Commentarium in quatuordecim *Ariſtotelis* Metaphyſicorum libros: quartus Phyſicam generalem, ſeu Commentarium in libros Phyſicorum *Ariſtotelis*: quintus Phyſicam ſpecialem, ſeu Commentarium in quatuor *Ariſtotelis* libros de cœlo & tres libros de anima, una cum compendio Mathematicæ, in quo quidam Geometriæ & Aſtronomiæ Sphæricæ termini explicantur.

ARITHMETICA UNIVERSALIS, SIVE DE COMpoſitione & Reſolutione Arithmeticæ Liber.

Cantabrigiæ & Londini, impenſis Benj. Tooke, 1707, in 8.
Conſtat Alph. 1.

HÆc Algebræ Elementa in gratiam Prælectionum publicarum triginta fere abhinc annis conſcripſit celeberrimus Geometra, *Iſaacus Newtonus*, cum adhuc Profeſſione Mathematica in Academia Cantabrigienſi fungeretur. Utut autem libellum, pro officii urgentis ratione conſcriptum, prelo nullatenus deſtinaverit Autor; cum tamen in Arte Analytica adhuc deſiderari animadverteret *Cl. Whiſtonus* libellum materia plenum, mole

mole parvum, in regulis neceſſariis brevem, in exemplis certo conſilio electis longum & primis tyronum conatibus accommodatum, illum cum publico communicari e re duxit. Nec immerito: reperies enim in hoc libello quædam ſingularia, quæ in vaſtis de Analyſi voluminibus fruſtra quæſiveris. Non jam commemorabimus exempla ſelecta, quibus ex Arithmetica, Geometria, Statica & Aſtronomia transſumtis ipſiusque ingenio dignis Analyticam Artem illuſtrat, ad ſublimiora tendentibus apprime profutura; ſed quædam ſaltem proferre libet præcepta, quibus Analyſin locupletavit. Referimus huc regulam de inventione diviſorum rationalium æquationum. Sit e. gr. $x^3 - x^2 + 10x + 6 = 0$. Subſtitui jubet ſigillatim pro x terminos hujus progreſſionis Arithmeticæ $1. 0. -1.$ Numeros hinc ortos $-4. 6. -14$ cum omnibus ipſorum diviſoribus e regione terminorum progreſſionis ita collocat.

1	4	1. 2. 4	+ 4
0	6	1. 2. 3. 6	+ 3
−1	14	1. 2. 7. 14	+ 2

Jam quoniam terminus primus x^3 nonniſi per unitatem diviſibilis, ex diviſoribus excerpit progreſſionem terminorum unitate differentium $4. 3. 2$, eosque collocat e regione terminorum progreſſionis primum aſſumtæ. Quo facto, terminum ex iſta progreſſione reſpondentem termino 0 in progreſſione prima pro valore ipſius x aſſumit, tentansque diviſionem per $x + 3$ reperit $x^2 - 4x + 2 = 0$. Quodſi æquatio iſtiusmodi diviſorem ſimplicem non habeat, ſitque plurium quam trium dimenſionum, e. gr. $x^4 - x^3 - 5x^2 + 12x - 6 = 0$, hanc regulam pro inveniendo diviſore duarum dimenſionum, ſi talem habeat, commendat. Subſtituit in æquatione propoſita ut ante pro x quatuor vel plures terminos progreſſionis Arithmeticæ $3. 2. 1. 0. -1. -2. -3$, & reſultantes numeros $39. 6. 1. -6. -21. -26$ cum eorum diviſoribus e regione disponit, hisque quadrata terminorum progreſſionis ſubjungit.

Digitized by Google

3	39	1.3.13.39	9	—30.—4.6.8. 10. 12.22.48	-4. 6.
2	6	1.2. 3. 6	4	— 2. 1.2.3. 5. 6. 7.10	-2. 3.
1	1	1.	1	0. 2.	0. 0.
0	6	1.2. 3. 6	0	— 6.—3.-2.—1.1. 2. 3. 6	2. -3.
—1	21	1.3. 7.21	1	—20.—6.-2. 0.2. 4. 8.22	4. -6.
—2	26	1.2.13.26	4	—22.—9. 2. 3.5. 6.17.30	6. -9.

Ab his quadratis primum ſubducit, poſtea iisdem addit ſingulos diviſores, & tam differentias, quam aggregata e regione ipſorum collocat. Quodſi terminus primus fuerit diviſibilis per aliquem numerum, e. gr. per 3, ſi habeatur $3x^4$, pro quadratis aſſumi jubet facta ex quadratis in diviſorem numeralem termini primi 3. Ex ſummis atque differentiis inventis excerpit progreſſiones Arithmeticas, quotquot excerpere licet, atque e regione terminorum progreſſionis aſſumtæ terminos ejus ſingulos disponit. Si his factis fiat terminus primus iſtiusmodi progreſſionis $\mp C$, differentia, quæ habetur per ſubtractionem ipſius $\mp C$ ex termino proxime ſuperiori, qui ſtat e regione termini 1 progreſſionis primæ $\mp B$, termini primi æquationis diviſor numeralis, A, & l litera incognitam quantitatem in eadem deſignans, diviſorem tentandum fore ait $All \pm Bl \pm C$. E. gr. cum in propoſito exemplo termini progreſſionum ſecundarum termino 0 in progreſſione prima reſpondentes ſint 2 & —3, erit $+C = 2$ & $-C = -3$, reperietur porro $-B = -2$ & $+B = 2$. Cumque ſit $A = 1$ & $l = x$, diviſores tentandi habentur $xx + 2x - 2 = 0$ & $xx - 3x + 3 = 0$, ambo quæſito ſatisfacientes. Hæ regulæ non ſunt ſpernendæ, & licet praxis ob multitudinem combinationum tentandarum ſit ſæpe difficilis, præſertim in altioribus, utile tamen foret, ſimiles regulas pro altioribus diviſoribus dari, vel potius unam pro omnibus, quod etiam præſtari poſſe videtur. Tradit quoque Autor regulam extrahendi radices quantitatum, ex integris ac ſurdis compoſitarum, quanquam de ea re etiam regula apud *Schotenium* in additis ad Geometriam *Carteſii* extet. Sit nempe A pars quantitatis major, B minor; fore ait $\frac{1}{2}A + \frac{1}{2}\sqrt{(AA - BB)}$ quadratum majoris partis radicis & $\frac{1}{2}A - \frac{1}{2}\sqrt{(AA - BB)}$ quadratum partis minoris. Ita reperietur $\sqrt{(3 + \sqrt{8})} = 1 + \sqrt{2}$.

Addit regulam aliam altiores radices ex quantitatibus numeralibus duarum potentia commensurabilium partium extrahendi, sequentis tenoris: Sit quantitas $A \pm B$. Ejus pars major A. Index radicis extrahendæ c. Quære minimum numerum N, cujus potestas N^c dividitur per $AA - BB$ sine residuo, & quotus sit $\mathfrak{Q}$. Computa $\sqrt[c]{(A+B, \sqrt[c]{\mathfrak{Q}})}$ in numeris integris proximis. Sit illud r. Divide $A \sqrt[c]{\mathfrak{Q}}$ per maximum divisorem rationalem. Sit quotus s, sitque $(r+n:r):25 = t$ in numeris integris proximis. Et erit $(ts \pm \sqrt[2c]{(tt\,ss - n)}) : \sqrt[c]{\mathfrak{Q}}$ radix quæsita, si modo radix extrahi potest. E. gr. sit radix cubica extrahenda ex $\sqrt{968} + 25$, erit $AA - BB = 343$, $N = 7$, $\mathfrak{Q} = 1$, $A+B, \sqrt[3]{\mathfrak{Q}} = \sqrt{968} + 25$, $r = 4$, $A\sqrt[3]{\mathfrak{Q}} = \sqrt{968} = 22\sqrt{2}$, $s = \sqrt{2}$, $(r+n:r):25 = s:2\sqrt{2} = 2$ in numeris integris proximis, $t = 2$, $ts = 2\sqrt{2}$, $\sqrt[2c]{(tt\,ss - n)} = 1$ & $\sqrt[3]{\mathfrak{Q}} = 1$. Ergo radix quæsita $2\sqrt{2} + 1$, si radix extrahi potest. Tentetur itaque per multiplicationem, num ipsius $2\sqrt{2} + 1$ cubus sit $\sqrt{968} + 25$, remq; ita se habere deprehendes. Cum de numero radicum, quas quælibet æquatio admittit, differit, eleganter post alios rationem reddit, cur una æquatio plures radices habere queat, quia scilicet plures ejusdem problematis dantur solutiones, quas omnes eadem æquatio æque repræsentat. Monet vero æquationum radices sæpius impossibiles esse debere, ne casus problematum, qui impossibiles sunt, tanquam possibiles exhibeant. Regulæ Hariotti de numero radicum verarum & falsarum in qualibet æquatione a nemine hactenus demonstratæ (& cujus demonstrationem ut nobis dedisset Autor, inprimis optandum fuisset) annectit aliam licet paulo restrictiorem, sed demonstratione itidem destitutam, pro cognoscendo numero radicum impossibilium. Constitue, inquit, seriem fractionum, quarum denominatores sunt numeri in hac progressione 1.2.3.4.5 &c. pergendo ad numerum usque, qui est dimensionum æquationis; numeratores vero eadem series numerorum in ordine contrario. Divide unamquamque fractionem posteriorem per priorem.

rem. Fractiones prodeuntes colloca ſuper terminis mediis æquationis. Et ſub quolibet mediorum terminorum, ſi quadratum ejus ductum in fractionem capiti imminentem ſit majus quam rectangulum terminorum utrinque conſiſtentium, colloca ſignum +; ſin minus, ſignum —. Sub primo vero & ultimo termino colloca ſignum +. Et tot erunt radices impoſſibiles, quot ſunt in ſubſcriptorum ſignorum ſerie mutationes de + in — & — in +. E. gr. ſi fuerit $x^3 + p\,xx + 3pp\,x - q = 0$, habebitur ex præſcripto regulæ

$$\begin{array}{cccccccc} & & \frac{1}{3} & & \frac{1}{3} & & \\ x^3 & + & pxx & + & 3ppx & - & q = 0 \\ + & - & & + & & + & \end{array}$$

Quare cum ſignorum ſubſcriptorum + — — + + duæ deprehendantur mutationes, altera de + in —, altera de — in +, concludendum erit, duas eſſe radices impoſſibiles. Sed fatetur Autor, non omnes radices impoſſibiles hac methodo dignoſci. Itaque optandum fuiſſet, ut limites, ad quas porrigitur hæc methodus, nobis aſſignaſſet: quod ipſi difficile non fuiſſet. Cæterum ubi methodum communem reducendi æquationes per diviſores rationales tradidit; ipſi annectit aliam easdem (ſi fieri poteſt) per ſurdos reducendi. Sit æquatio biquadratica $x^4 + px^3 + qxx + rx + s = 0$. Fiat ex ipſius mente $q - \frac{1}{4}pp = a$, $r - \frac{1}{2}a = b$, $s - \frac{1}{4}aa = c$. Ponatur n communis aliquis terminorum b & $2c$ diviſor integer, non quadratus, isque impar, & qui per 4 diviſus unitatem relinquit, ſi terminorum p & r alteruter impar fuerit. Ponatur porro pro R diviſor aliquis quantitatis $b:n$, ſi p ſit par; vel imparis diviſoris dimidium, ſi p ſit impar; vel nihil, ſi dividuum; b ſit nihil. Auferatur quotus de $\frac{1}{2}pk$, & reliqui dimidium dicatur l. Fiat $Q = (a + nk^2) : 2$, & tentetur, num n dividat $Q^2 - s$, & quoti radix ſit rationalis atque æqualis l. Quod ubi contigerit, ad utramque æquationis partem addi debere $nkkxx + 2nklx + nll$, extractam utrobique radicem fore $xx + \frac{1}{2}px + Q = n\frac{1}{2}(kx + l)$. Hanc methodum etiam ad æquationes literales ex-

tendi, exemplo oſtendit: nec minus alio monſtrat, quod, ſi pro n ſumatur 1, eadem ad extractionem quoque radicum rationalium applicari valeat. Similiter ſi æquatio fuerit ſex dimenſionum, $x^6 + px^5 + qx^4 + rx^3 + sx^2 + tx + v = o$, fieri jubet $q - \frac{1}{4}pp = a$, $r - \frac{1}{2}pa = b$, $s - \frac{1}{2}pb = c$, $c - \frac{1}{4}aa = d$, $t - \frac{1}{2}ab = e$, $v - \frac{1}{4}bb = f$, $fd - \frac{1}{4}ee = g$. Hinc ſumi debere pro n communem aliquem terminorum $2d, e$ & $2f$ diviſorem integrum, non quadratum, nec per numerum quadratum diviſibilem, qui per 4 diviſus unitatem relinquat, ſi modo terminorum p, r, t aliquis ſit impar; pro k vero diviſorem integrum quantitatis $g : 2mm$, ſi p ſit par; vel diviſoris imparis dimidium, ſi p ſit impar; vel nihil ſi $g = o$; pro $\mathcal{Q}$ quantitatem $\frac{1}{2}s + \frac{1}{2}nkk$; pro l diviſorem aliquem quantitatis $(\mathcal{Q}r - \mathcal{Q}\mathcal{Q}p - t) : n$, ſi $\mathcal{Q}$ ſit integer vel diviſoris imparis dimidium, ſi $\mathcal{Q}$ ſit fractus denominatorem habens numerum 2; vel nihil, ſi dividuum iſtud $(\mathcal{Q}r - \mathcal{Q}\mathcal{Q}p - t) : n = o$; & denique pro R quantitatem $\frac{1}{2}r - \frac{1}{2}\mathcal{Q}p + \frac{1}{2}nkl$. Hinc tentandum eſſe, num $R - v$ dividi poſſit per n, & quoti radix extrahi, & præterea, num radix iſta æqualis fuerit tam quantitati $(\mathcal{Q}R - \frac{1}{2}t) : nl$, quam quantitati $(\mathcal{Q}\mathcal{Q} + pR - nll - s) : 2nk$. His enim poſitis, ſi radix illa dicatur m, pro æquatione propoſita ſcribi poſſe hanc $x^3 + \frac{1}{2}pxx + \mathcal{Q}x + r = \pm\sqrt{(nkxx + 2lx + m)}$. Simili ratione procedit in æquationibus octo, decem, duodecim &c. dimenſionum. Et licet non exponat regulam generalem aut proceſſum in infinitum, fortaſſe tamen ex dictis erui poſſet. Addit alia ad hoc argumentum ſpectantia. Quoniam tamen ipſe p. 272 fatetur, tantarum reductionum perexiguum eſſe uſum, & ſe impoſſibilitatem potius quam praxin commodiſſimam exponere voluiſſe; pluribus quoque ſpecialius enarrandis ſupersedemus. Cur vero demonſtrationes plerumque omiſerit, rationem hanc reddit, quod vel ſatis faciles ipſi fuerint viſæ, vel nonnunquam absque nimiis ambagibus tradi non potuiſſent. Ubi ad æquationum conſtructionem linearem progredi-

gitized by Google

greditur, Curvarum in genera juxta dimenſiones æquationum in lineis contemplandis & earum proprietatibus eruendis laudat; ſed carpit legem *Carteſii* & eorum, qui eum ſequuntur, qua ſanxerunt, non licere problema per lineam ſuperioris gradus conſtruere, quod conſtrui poteſt per lineam inferioris. Neque enim æquationem, ſed deſcriptionem eſſe, quæ Curvam aptam efficiat, nec æquationis ſimplicitatem, ſed deſcriptionis facilitatem eſſe, ob quam in conſtructione problematum Curva una alteri præferatur. Æquationes eſſe expreſſiones computi Arithmetici, nec in Geometria locum proprie habere. Multiplicationes, diviſiones & ejusmodi computationes in Geometriam recens introductas eſſe, idque inconſulto, & contra primum inſtitutum hujus ſcientiæ. Geometriam enim excogitatam eſſe, ut expedito linearum ductu computandi tædium effugeremus. Laudat veterum in Arithmetica & Geometria diſtinguenda induſtriam: taxat recentiorum in utraque confundenda inadvertentiam, hosque amiſiſſe ait ſimplicitatem, in qua Geometriæ elegantia omnis conſiſtat. Atque hæc cauſa eſt, quod ipſe cum *Archimede* aliisque veteribus problematum ſolidorum conſtructionem non per ſectiones Conicas, ſed per Conchoidem edoceat, ſubjungens tamen nonnulla de conſtructione problematum ſolidorum per Ellipſin, cum ea ob facilitatem deſcriptionis eodem jure, quo circulus, Parabolæ præferri debeat, utut ſimpliciorem æquationem amanti. Monet hac occaſione, compoſitionis leges non dandas eſſe ex Analyſi, quæ quidem ad compoſitionem conducat, a qua tamen omnis compoſitio liberanda ſit, antequam vera evadat, utpote a mixtura ſpeculationum Analyticarum abhorrens. *Leibnitianam* a *Newtoniana* hac in re non diſcrepantem ſententiam aliquoties attigimus, quæ methodum veterum conſervandam judicat, & primaria theoremata problemataque a recentioribus per novas artes inventa ſecundum eam a viris doctis Archimedeo exemplo demonſtrari vellet, etſi ipſi pariter ac *Newtono* hoc agere non vacaverit. In conſtructionibus etiam elegantiam & ſimplicitatem inprimis ſpectandam cenſet, quoniam in ea re magis exercitium ingenii & promotio artis inveniendi, quam praxis quæritur. Nam fate-

tur, cum ad praxin perveniendum est, Geometriaque non in charta, sed campo majoribusque operibus exercenda, ad computum utilius deveniri, & quæsitum innumeris vero proximis, exhiberi debere: quod novis artibus plerumque jam præstari potest; ut adeo Geometria practica hodie parum a perfectione absit, etsi scientia ipsa (ipsius judicio) infinitis adhuc modis locupletari queat. Quod etsi fortasse non adeo sit necessarium ad Matheſin practicam, mirifice tamen proderit Geometriæ ad Physicam magis magisque applicandæ, quod ipsum aliter in praxes vitæ humanæ utiles refundi censet: eaque in re campus immensus industriæ & felicitati posterorum patet. Sub finem tandem subjungitur ex Transactionibus Anglicanis methodus *Hallejana* generalis radices æquationum per approximationem sine ulla prævia reductione inveniendi, cui specimen Cl. *Lagny*, Mathematici Parisini, ab ipso *Dn. Hallejo* laudatum, occasionem dederat.

C. WOLFII DESCRIPTIO METEORI IGNITI, die XI Septembris Halæ Saxonum alibique visi.

METeora ignita in varias classes distinguunt rerum naturalium scriptores, sed magis ex imaginatione vulgi, quam ex accuratis peritorum observationibus. Cum enim istiusmodi phænomena non stata ament apparitionis tempora, rarissime quoque a Mathematicis, plerumque nonnisi a vulgo imperito observantur. Laboramus ergo defectu observationum in hoc historiæ naturalis capite. Quamobrem scientiæ naturalis cultoribus non ingratum fore judicavi, si cum ipsis descriptionem meteori igniti, nuper apud nos aliisque vicinis in locis visi, communicarem.

Nimirum circa horam decimam vespertinam, cœlo satis sereno, iterata jam ab hora octava aliquoties fulgura, ignis quidam conglobatus, clarissima luce oculos spectatorum percellens, fere ex Austro-Oriente insecutus est, lentius tamen fulgure ex confiniis Horizontis ascendens. Mox materia conglobata

ta in faſciam quandam Zenith noſtrum altera ſui extremitate attingentem, atque in ſegmentum annuli elliptici magis, quam circularis, Horizontem reſpiciens, & concavitatem Orienti, convexitatem Occidenti obvertens, diducta, ita ut integrum phænomenon G quoddam Latinorum inverſum, quale ſcribentis calamo pingi ſolet, non incongrue referret, aliis figuram ſerpentis, aliis figuram falcis, aliis figuram literæ Græcorum ultimæ Ω inde exſculpentibus, prout unusquisque ſua imaginandi vi abundabat. Continebatur vero faſcia lineis rectis ſegmentum annuli arcubus ad ſenſum parallelis. Longitudo integri phænomeni 10 circiter pedum, latitudo dimidii apparebat. Sunt qui phænomenon cum ſibilo quodam ortum affirmant. Medium tam faſciæ, quam ſegmenti annuli partibus lateralibus lucidius erat, & uterque limbus inſigniter fluctuare cernebatur. Tanto jubare tellus colluſtrabatur, ut ad lumen Lunare latentia in hac luce diſtinguerentur. Immutata mole ac figura per plura minuta horaria eodem in loco perſtitit, ſed ſplendor ſucceſſive imminutus, ita ut cum primum fulguris, poſtea Lunæ plena facie ſplendentis vivacitatem exprimeret, tandem nonniſi tramitem illuſtrem inſtar galaxiæ referret. Cum materia conglobata aſcenderet, eadem rubedine tingebatur, qua die ſubſequente circa horam ſeptimam veſpertinam ex nubibus tempeſtuoſis in eadem plaga conſtitutis emicans fulgur gaudebat, a fulgure candidiore ex plaga inter Occidentem & Meridiem fere media una prorumpente optime diſtinguendum. Illud quoque notatu dignum eſt, quod junctura ſegmenti annuli atque faſciæ multo lucidior ipſis hiſce partibus fuerit, atque ſplendor ſucceſſive ab utraque extremitate verſus illam æqualiter decreverit. Eodem tempore idem phænomenon *Lipſiæ*, *Numburgi*, *Cizæ* atque *Jenæ* viſum eſſe, per literas inde acceptas didicimus.

Quod hoc noſtrum phænomenon in atmoſphæra noſtra extiterit, vel ſolus ab Horizonte usque ad Zenith intra pauca temporis minuta ſecunda factus aſcenſus teſtatur. Quoniam adeo nullum corpus lucidum tunc temporis atmoſphæram noſtram notabiliter illuſtrabat, phænomeni vero ſplendor fulguris vivacitati non cederet, ſplendorem Lunæ plenæ ſub initium

pror-

prorſus ſuperabat; quin proprio lumine gaviſum fuerit, dubitandum non eſt. Materiam autem, ex qua conſtitit, fuiſſe inflammatam, non modo inſigne lumen, quo inſtar ignis in vicinia ardentis corpora terreſtria colluſtravit, ſed & inprimis ſubitanea ejus diductio ſuadet. Et quia ſub initium eadem prorſus rubedine tingebatur, qua fulgur ex eadem plaga ſequenti die micans; ex eadem materia genitum colligo, quæ fulguri iſti materiam præbuit, niſi quod exhalationes craſſiores fuerint, in aere inferiore denſiore hærentes, ut non tam cito atque in fulgure materia inflammata conflagrare ac diſſipari potuerit. Manſit figura, manſit moles phænomeni immutata per totum apparitionis tempus, quod materia per totum æqualiter diſtributa eſſet, atque a ventorum vi libera exiſteret. Quoniam tamen in æqualibus utrinque a communi junctura diſtantiis denſitas æqualiter decrevit; ſplendor quoque ſucceſſive ab utraque phænomeni extremitate verſus eam æqualia paſſus eſt decrementa. Fluctuationes limbi a fluctuatione aeris vaporoſi deduco: ſimilem enim fluctuationem notavi, nuperrimam eclipſin Solarem d. 14. Sept. obſervaturus, in limbo Solis, cum ex nubibus circa Horizontem ortivum conſtitutis emergentis faciem per teleſcopium 8 pedum contuerer. Ratio vero, quæ me movet, ut fluctuationem limbi potius agitationi vaporum in atmoſphæra, quam evibrationi radiorum ex materia accenſa tribuam, hæc eſt, quod evibrationes laterales non contingant, niſi materia inflammata fuerit incluſa, flamma alias ſuperiora petente, quodque particulæ per vibrationem ſemel ejectæ non rurſus regrediantur, id quod tamen in fluctuatione obſervatur.

PROTHEORIA ERUDITIONIS HUMANÆ universæ; Autore JOH. CHRISTIANO LANGIO, in Gieſſenſium Academia Prof. Publ. Ordin.

Gieſſæ, apud Henningum Mullerum, 1706, 8.
Alph. 2 pl. 16.

PRo ingenuo, quo Autor celeberrimus ad ſolidam eruditionem promovendam fertur, amore, Virorum doctiſſimorum

rum Morhofii, Rechenbergii, Thomaſii, Poireti, Buddei, Rœtenbecci, Tſchirnhauſii, Joach. Langii, Vockerodti, Groſſerique veſtigia ſecutus ad inſtituendam rectius Academicam juventutem univerſæ Eruditionis naturam atque ambitum, partes, cauſas, proprietates, conſequentia, media, ſigna, conjuncta, varietatem & in proprios cujusque uſus accommodationem methodo erotematica planiſſima, ſtylo perſpicuo, idiomate Germanico, digreſſionibus doctiſſimis delineavit.

Circa ruditatem nimirum in ſtatu corruptionis ingeniorum humanorum doctrinæ capacium ſedulo cultu exuendam, debitumque iis nitorem ac uſum reſtituendum, eruditionem occupatam eſſe, vel ipſa nos nominis hujus ratio docet, quæ tum docentis actionem, tum inſtituti doctrinamque accipientis paſſionem ipſamque adeo formam eruditi ac habitum vi nominis ſui declarat, & ſæpe quidem etiam cognitioni ſuperficiariæ aut falſæ tribuitur, interdum quoque primorum rudimentorum depoſitionem, interdum ſummam cognitionis humanæ perfectionem notat, cum qua voluntatis emendatio conjungenda, ſi vere doctum, eruditum, ac literatum, quæ ſynonyma eſſe Autor contra Popmam & Voſſium evincit, ea voce deſignare velis. Tum enim eruditio humana, active vel paſſive conſiderata, erit actio vel paſſio hominis, qua is adhibito vel admiſſo debito cultu e naturali ruditate ad decentes ingenium ſuum virtutes dexteritatemque adducit alios vel adducitur; ut habitus ſpectata eadem, realis iſtarum virtutum ac dexteritatis, quas debito cultu acquiſivit, poſſeſſio erit. Hujus eruditionis exiſtentiam tum creatoris intentio, humanique intellectus ac voluntatis capacitas, tum naturalis ruditatis ſuæ exuendæ deſiderium ac neceſſitas, exutæ autem clariſſima in omni hiſtoria exempla evincunt. Homo igitur vera eruditione imbuendus in ſtatu ruditatis, vel imbutus in ſtatu culturæ conſiderandus eſt. Ruditatem humanam poſt lapſum tum animi corporisque multis morbis obnoxia imbecillitas, tum facultatum humanarum, intellectus & voluntatis, in cognoſcendo vero & appetendo bono, ſenſuum etiam & aliarum qualitatum corruptio, quæ hominem facile miſerrimum omnium a-

nimal reddit, declarat. Unde etiam oppoſita ruditati cultura ad omnia iſta apud omnes pertinere merito exiſtimatur. Neminem hinc temperamentorum & ingeniorum diverſitas eximit, neminem arbitrii pravitas, niſi ſumma iſta fuerit, aut ſexus imbecillitas penitus excludit, vel ætas omnino impedit. Omnibus porro eruditio convenit: Principes ſuo muneri aptos, nobiles vere nobiles reddit, nec ipſos adeo opifices, ruſticos & milites dedecet, quippe quæ omnes emendare & ad frugem adducere ſoleat. Illud quidem certe confitendum, eſſe ingenia alia aliis ad eruditionem conſequendam feliciora vel infeliciora, aptiora aut ineptiora, interdum etiam prorſus indocilia & inhabilia variisque aliis reſpectibus & conditionibus, quas Autor a pag. 106 ſeqq. usque 125 fuſe enarrat, diſtincta: quæ pro ſua, ratione actuum, intellectus & voluntatis e variis temperamentis promanante varietate probe diſcernenda, diverſisque eruditionis acquirendæ ſubſidiis juvanda ſunt; imo nec mente capti, cæci, ſurdi, muti, quod proh dolor! ſæpiſſime fieri ſolet, prorſus negligendi ſunt, cum ne beſtiæ quidem eruditione aliqua omnino indignæ a multis habeantur. A Deo autem tanquam ultimo fonte & principe cauſa omnem humanam eruditionem derivandam Noſter docet. Hic ſæpe ipſe per ſe hominum mentes ad cognoſcendam veritatem & proſequendam felicitatem illuminat & incitat, ſæpe mediis quibusdam homines ad ſui majeſtatem luminis adducit. Inter quæ an genii vel dæmones referendi ſint, & quatenus huc intellectus, agens nonnullis dictus, pertineat, tum e Gentilium tum e Chriſtianorum antiquis ac recentioribus monimentis fuſe atque erudite diſquirit. Illud e Scriptura patere aſſerit, Deum ſpirituum a ſe conditorum opera in hominibus ſingulis & Eccleſiæ quoque fatis dirigendis frequentiſſime uti ſolere; homines autem ad horum miniſterium tanquam eruditionis conſequendæ medium ablegari debere, negat; ſuam cuique mentem variis ſenſionibus & meditationibus operoſam, ſacramque Scripturam divino lumine plenam, ſummique Numinis gratiam pie implorandam, aſſignatam eſſe docet. Veram igitur & ſolidam, hominis eruditionem non a ſolis hominum naturalibus viribus exſpectandam eſſe,

esse, deinceps ponit, idque firmissimis rationibus & multis eruditissimorum exemplis confirmat. Et ut hic non minus Naturalismum quam Enthusiasmum, Syncretismum & Scepticismum fugiamus, monet, naturæque nostræ vires ac earum usum accurate inquirit, atque ut directionem ac illuminationem summi beatissimique luminis promtius & obsequiosius permittamus, suadet & optat. Quanquam non ideo omnem sapientiam ab infuso quodam habitu exspectandam, sed vires nostras gratiæ lumine colluſtratas ad sapientiæ incrementa acquirenda pia simplicitate & solicita circumspectione adhibendas, esse existimat. Ad eruditionem scilicet consequendam non nostram solum operam sed prudentem quoque aliorum institutionem (cum avtomathia avtodidactorum plerumque prope a vitio absit) adhibendam esse tradit. Deum certe, pro bonitatis & sapientiæ suæ ac amoris erga humanum genus abundantia, homines eruditionis participes reddere voluisse; genios bonos, quatenus ex Dei arbitrio conferre aliquid ad eruditionem hominis possint ac debeant, Numinis obsequio & piorum amore ultro ad istud præstandum se offerre, homines vero ipsos ad mutuam sui eruditionem tum rationali sui tum vero præcipue ardenti Numinis ac virtutis amore incitari debere. Hunc etiam finem eruditionis consequendæ omnibus habendum. Deo quidem certe hic nihil aliud quam hominum felicitatem suæque majestatis promanantem inde gloriam propositum esse; bonos genios solam hic sibi obsequii gloriam quærere; quorum studium quoque hominibus sit imitandum, ut exclusa vana philavtia, voluptate, ambitione, avaritia, vitæ rectitudinem consequi & non minus viri boni, quam vere docti, ac ideo beati voluntatisque divinæ explendæ studiosi esse laborent. Exinde igitur veram eruditionis normam Autor existimat sapientiam, quam humanæ eruditionis archetypon constituit, quatenus e divina promanet, cumque eadem consentiat, & ad eandem ducat, eamque virtutem dicit, qua spiritus sensione & intellectu præditus, subtili quasi accuratoque gustu seu firma cognitione ac dijudicatione veri ac boni gaudeat, vereque bonum voluntate sua prosequi valeat, adeoque ad Deum tanquam summi boni & veri

fontem ſerio convertatur, & Domini timorem tanquam ſapientiæ initium nunquam deſerat. Ita fore, ut eruditio humana, cum in homine arctiſſima virium corporalium & mentalium unio ſit, tum ad habitus mentales, tum corporales, tum intellectuales, tum morales, dirigatur, adeoque ad uſum genuinum mundi viſibilis ac inviſibilis, divinamque gloriam, ex utroque reſultantem, promovendam rite paretur: unde in docente ſolida docendi dexteritas cum facilitate perſpicua ſinceraque fidelitate, in diſcente percipiendi retinendique capacitas, cupiditas & fiducia diligentiæ juncta requiratur; qualia docentium perfecta exempla ſecundum naturam quidem in Socrate, ſecundum naturam & gratiam in Salomone, ſecundum gratiam autem in ipſo Chriſto ſiſtit. Ex his ulterius veræ eruditionis forma patet. Hinc poſt alia ad formam docentium tranſiens, Joh. Amos Comenii, Balth. Laſii, Henr. Strobandii, Joh. Sturmii, Thomæ Crenii, Baptiſtæ Guarini, aliorumq; opera examinat, quæque virtutes ſint docentium, quæ porro diſcentium, pluribus accurate oſtendit. Qua occaſione de horoſcopo, phyſiognomia, chiromantia, ethognomonia & ſimilibus elegantet agit, auctoresque, qui de conjectandis hominum affectibus ſcripſere, recenſet. Partes porro eruditionis conſiderans eam a fine in IV Facultates, Theologicam, Juridicam, Medicam & Philoſophicam, non inepte diſtingui, & ſub Philoſophia, quæ tum cognitionem, tum elocutionem, tum actionem promovet, eque hiſtoria & experientia eruditionis materialia quaſi hauſit, Philologiam quoque comprehendit. Denique nec artes Mechanicas penitus ab eruditionis circulo excludendas eſſe dicit, quippe quarum rationem incluta quoque Regia Anglicana Societas, Galli item atq; Boruſſorum Regis collegia, habendam eſſe duxerint, quasque ad Philoſophiam, quatenus ea ſuperioribus facultatibus varie inſervit, referendas, & quatenus vel res naturales gignunt, ut agricultura, pecuaria, & res hortulana, vel eas artificioſe præparant ac diſponunt, ut artes metallicæ, quæque mineralia, corium, oleum, aſſeres tractant, vel circa illas ſtudioſe colligendas occupantur, ut metallifoſſores, margaritarum, ferarum, piſcium captores & mercatores, vel eas

ulte-

Digitized by Google

ulterius ad varios uſus accommodant, ut architecti, textores, fabri ferrarii, lignarii, vitriarii, coqui & zythopæi, ſartores, pictores, ſculptores, tinctores, muſici atque alii, diſtinguendas eſſe exiſtimat. Poſt partes eruditionis quadruplices etiam illius gradus conſiderat, primo gradus cognationis, ratione principii, objectorum & finium, deinde gradus antelationis ex antiquitate, necesſitate, difficultate & dignitate deducendos. Qua occaſione quæſtionem de IV Facultatum, artium liberalium & illiberalium, nec non Mechanicarum, inter ſeſe ordinatione ex Ittero, Sturmio, Tiraquello aliisque expedire ſtudet. Gradus autem profectionis imagine arboris ex Matth. XIII 31 ſeqq. illuſtrat: cui ager hominis animus doctrinæ capax, facultateque reflexiva & applicativa præditus, ſemen prima veri bonive cognitio, primum germen notio veri & boni, radices natæ ex his regulæ fundamentales, ſtirps Philoſophia inſtrumentalis, medulla viva cognitionis veri & boni certitudo, trunci pars ſuperior Philoſophia principalis prima ſ. generalis, rami tres facultates ſuperiores, illorumque principium Philoſophia ſpecialis, frondes diſciplinæ minores & ſpecialiores, folia argumenta illuſtrantia ac diſciplinarum ornamenta, fructus veritates in omni vita utiles ſunt. Denique gradus perfectionis, tum ratione partium, tum graduum idealiter ſ. objective & perſonaliter ſ. ſubjective conſiderat: qua occaſione quæſtionem, quatenus homines iſtos gradus attingere queant? expendit, ſummaque hic modeſtia & cautione utendum eſſe monet. His expoſitis eruditionis adjumenta tradit, eoque tum φύσιν, μάθησιν, ἄσκησιν, ſ. juxta Ciceronem, ingenium, artem, uſum requirit, atque ita tria requiſitorum paria, Deum & naturam, ut fontes, doctrinam & exercitationem, ut canales, deſiderium & ſtudium, ut receptacula, conſtituit. Quæ cuncta variis utiliſſimisque obſervationibus, imprimis circa ſcholarum uſum atque emendationem, didacticique & didaſcalici collegii conſtitutionem, illuſtrat. Et eruditis propædiam aliquam eruditionis univerſæ, theſin dogmaticam generalem, generalem doctrinæ hiſtoriam, antitheſin, hiſtoriam experimentalem ipſarum rerum, ſyllogen argumentorum illuſtrantium, appendicem acceſſionum,

num, adeoque ſingularum diſciplinarum pandectas & digeſta conficienda, regulas etiam inveniendi, cognoſcendi, legendi, comparandi & excerpendi, commercii literarii, converſandi & peregrinandi conſtituendas, commendat. Eruditioni, hoc modo deſcriptæ, quæ ſint contraria, ultro patere Autor Cl. oſtendit. Alia ſcilicet ipſam eruditionem, alia iſtius promotionem & augmenta impediunt; ad illa pertinet voluntaria omnis eruditionis fuga atque ignorantia, item eruditio falſa, ſuperficiaria, tum objective tum ſubjective conſiderata: ad hæc poſt fontem naturalis corruptionis tum imbecillitas ingeniorum, tum malitia, pedantismus, avtomathia, plagium, pruritus diſputandi, philonikia, ſophiſticatio, logomachia, cacozelia, librorum nimius amor, jactantia, nimia curioſitas, nimia ſentiendi libertas, ſtyli vanitas, cenſendique pruritus referuntur. Ad effectus deinde eruditionis omnia, quæ hominis probitatem & beatitatem efficiunt, injuſtitiam vero & infelicitatem removent, refert. Denique fatis quoque & fortunæ aliquid in literis deberi fatetur, & plurium ſcripta elegantiſſima, quæ hanc in rem conferri poſſint, commendat. Criteria eruditionis veræ non tam e titulis gradibusque Academicis, quam effectibus realibus naturæ & requiſitis eruditioni convenientibus ſumenda eſſe exiſtimat. Quæ criteria ſi viris in hiſtoria literaria, quam melius ad mentem Lambecii adornati optat, memoratis applicentur, poſt Socratem, Salomonem, non defutura eſſe putat exempla ſolidæ eruditionis. Quæ inde ſit eruditionis neceſſitas, utilitas, divinitas, nobilitas, honeſtas, pulchritudo, ſimplicitas, varietas, harmonia, vaſtitas, ſufficientia, bonitas & quæ ſunt alia attributa, ultro patet. Species etiam tum eruditionis generatim conſideratæ, tum IV Facultatum, tum Hiſtoriæ, Oratoriæ, Poeſeos, artiumque Mechanicarum longe plurimas ordine recenſet. Denique ut eruditio ad ſingulos homines accommodari debeat, ab optimis ſcriptoribus, Struvio, Naudæo, Comenio, Wagenſeilio, Poireto, Thomaſio, Joh. Ludovico Vive, Schurmannia, Morhofio, Bœclero, Kolbio a Wartenberg, Culpiſio, Kemmerichio, Arndio, Crenio, Franckio, Buddeo, aliisque variis ſcriptis demonſtratum fuiſſe docet. Ipſe vero tum generalem in omnibus

bus obligationem ad promovendam Dei gloriam & communem hominum felicitatem, tum ſpecialem cujuscunque pro ratione ingenii viriumque vocationem, ut appellant, requiri-ait, quæ ultima quidem e ductu Dei, per media certa nobis ſuppeditata agnoſcendo, prudenti cujuscunque ſtatus æſtimatione, legitimo inſtinctus noſtri viriumque uſu, providentiæ divinæ obſervatione, ſapientiorum conſilio, cognoſci poſſit. Ceterum ita in univerſum de eruditione in hoc libello diſſerit eruditiſſimus Autor, ut integrum perlegiſſe neminem queat pœnitere.

MICHAELIS ETTMULLERI, PHIL. & MED. D. & Profeſſoris Publici, Opera Medica Theoretico-Practica, per Filium, MICHAELEM ERNESTUM ETTMULLERUM, Philoſ. & Medic. D. Anatom. & Chirurg. P. P. Extraord. & Academiæ Naturæ Curioſorum Collegam.

Francofurti ad Mœnum, ex officina Zunneriana, 1708, fol. Conſtat Alphab. 33.

Sic tandem denuo prodierunt in lucem Opera Ettmulleriana, poſt varia fata ſuo reſtituta nitori. Cum enim MStorum Beati Viri unicus exiſtat hæres Filius ejus, Collega noſter perinduſtrius, fas piumq; hic duxit, memoriam Beati ſui Parentis ab immortalitate vindicare, & ex illis innumeras, quibus priores horum Operum Editiones ſcatuerunt, mendas tollere, hiulca ſupplere, luxata reſtituere, atque ſuperflua delere. Imo addidit, quæ hactenus lucem nondum viderant publicam, Tentamina Uromantica, Tentamina Chymica, Diſſertationem de fermentationis & putredinis convenientia, atque Caſus & Obſervationes Practicas. Quod benevolum Lectorem latere noluimus.

OBSERVATIONS ON A JOURNAY TO NAPLES.

hoc eſt,

OBSERVATIONES IN ITINERE NEAPOLITANO factæ, in quibus fraudes Sacerdotum & Monachorum Ro-

Romanenſium ulterius accurate deteguntur. Volumen II.

Londini, apud Robertum Clavell, 1704 in 8.

Conſtat 1 Alph.

ALterum hoc eſt Volumen ejus libri quem menſe Junio p. 278 ſſ. hujus anni recenſuimus, ubi inſtitutum Autoris ſufficienter expoſuimus, & quædam ex opere ſpecimina adduximus, ex quibus ſatis judicari poteſt, quænam in ipſo ſint quærenda. Quare ſuffecerit nunc breviter ſaltem indicaſſe, quod in præſente volumine Autor potiſſimum ignorantiam Paparum, Cardinalium, Epiſcoporum, Abbatum, Sacerdotum & Monachorum in capitibus religionis, neglectum bonarum artium in Italia, linguarum inprimis ſanctarum & ſacrarum litterarum, methodum docendi ac ſtudendi Jeſuitarum, Thomiſtarum & Scotiſtarum, baptiſmum campanarum, dogmata de campanis abſurda, conſecrationem beſtiarum, exorciſmum glirium & inſectorum, ſuperſtitioſum reliquiarum cultum, ridiculos conſecrationis monialium in monaſteria ſæpiſſime vi detruſarum ritus, vivendi rationem, vitia & flagitia earundem, ſuperſtitioſam clericorum in Regno Neapolitano venerationem, variasque clericorum impoſturas falſe perſtringat & exemplis plerumque admodum facetis illuſtret. Quamvis vero a ſpecialibus recenſendis abſtinere animus ſit, non poſſumus tamen quin commemoremus, quod Innocentius X Papa ne quidem ſymboli Apoſtolici ſenſum in generalibus rite percepiſſe feratur. Etenim verba, *qui conceptus eſt a Spiritu Sancto*, de æterna filii Dei generatione accipienda eſſe credidiſſe dicitur, donec a quodam Secretario Cardinalis cujusdam, ipſum in primis Chriſtianæ religionis elementis informante, erroris admoneretur, cujus fide Autor pleraque ad ignorantiam Cardinalium, Epiſcoporum & Abbatum ſpectantia recenſet. p. 273 ſſ.

Errata Menſis Octobris.

Pag. 455 l. 23 poſt *definit* inſere *per aſſenſum propoſitioni alicui præſtitum ob propriam ejus evidentiam; fidem vero*: pag. 456 l. 15 pro *actionum* lege *activum*: pag. 457 l. 4 lege *propallulantem*.

Digitized by Google

ACTA ERUDITORUM,

publicata Lipſiæ

Calendis Decembris, Anno M DCC VIII.

BIBLIOTHECA SICULA,

ſive

DE SCRIPTORIBUS SICULIS VETERIBUS ac novis Notitiæ locupletiſſimæ; Auctore ANTONINO MONGITORE, S. Theologiæ Doctore.

Tomus I.

Panormi, ex typographia Didaci Bua, 1707, fol.
Alph. 4 plag. 20.

PRodiit jam opus nobiliſſimum, quod tantopere hactenus a Viris eruditis exſpectatum, & in Actis quoque noſtris ſuperioris anni p. 528 promiſſum fuit. Nimirum non ſatis erat Auctori doctiſſimo optimeque de patria ſua merenti, Siciliam inventis & arte præclaram cum cœtu literario communicaſſe in *Additionibus ad Vincentii Auriæ Siciliam inventricem*, quæ Panormi A. 1704 in lucem prodiit, nobis A. 1707 p. 465 memorata, niſi & pleniſſimum Siculorum Eruditorum ſyſtema conſcriberet. Primus ſimile quid tentavit *Petrus Carrem*, Militellanus, opere *de Scriptoribus Siculis* conſcripto, at opus literis publicis exſcriptum non prodiit, & pauca hujus laboris fragmenta manu ſcripta in bibliotheca Clericorum minorum Meſſanæ deliteſcere dicuntur. Cui ſucceſſit *Carolus de Neapoli*, Panormitanus, ingenio & eruditione conſpicuus, qui itidem Bibliothecam Siculam molitus eſt, ſed eo in Hiſpania defuncto, haud conſtat, quo inchoata ipſius minimeque abſoluta pervenerint Cum quo communia pene fata ſuſtinuit *Antonius Agraz*, nobilis Panormitanus, qui *Muſeum Siculum*, ſive, *de veteribus Siciliæ Scri-*

ptoribus opus confecit, ſed ne hoc quidem evulgatum fuit, auctore Neapoli exſtincto, & manu ſcripto hactenus latente. Idem denique ſtudium aggreſſus eſt *Aloyſius la Farina*, Eques Panormitanus, Marchio Madoniæ, qui diu multumque ſudavit in opere *de Scriptoribus Siculis ab orbe condito :* quod & Auctor noſter in ſplendidiſſima ipſius, nunc Vincentii la Farina, filii, bibliotheca vidit, ſed nondum numeris, ut cenſet, omnibus abſolutum, imo inordinatum & a præſenti inſtituto plane alienum. Itaque nihil antea de Eruditis Siculis prodiit, niſi quod ſparſim alii tradiderunt, quo in numero ſunt *Thomas Fazellus*, Saccenſis, in volumine de rebus Siculis, & *Rocchus Pirrus*, Netinus, in Sicilia Sacra, qui antiquis nonnullos recentiores adjecit. Ceterum *Joannes Vigintimillius*, Meſſanenſis, *de omnibus Siculis Poetis* ſcribere meditabatur, ſed morte præpeditus *de Poetis* tantum
p. 85. *Bucolicis* nonnihil elaboravit. *Philadelphus Mugnos*, Leontinus, nonnulla de antiquis Philoſophis, Poeticis, Hiſtoricis aliisque Siculis in ſuo novo *Laertio* evulgavit, & recentiora promiſit, at hæc non edita eſſe, Orbi literario Noſter multum gratulatur : vir enim ille, ut cenſet, in iis, quæ typis conſignavit, dubiæ fidei, gloriam Siculorum doctorum obfuſcaſſet potius, quam illuſtraſſet, quod ſatis apparet ex cenſura viri eruditiſſimi, *Vincentii Auriæ*, Panormi 1702 hoc titulo excuſa : *La Verità hiſtorica ſvelata, o vero Avertimenti, e Correttioni al nuovo Laertio di D. Filadelfo Mugnos.* Hinc Noſter tanto alacrius in labore ſuo progreſſus, de Scriptoribus Siculis opus conſcribere ac typis committere adniſus eſt : dum vero fervet opus, & ad umbilicum pene deductum eſt, ecce *Hieronymus Raguſa*, Soc. Jeſ. Motycenſis, qui jam olim *Elogia Siculorum* Lugd. 1690 præmiſerat, eodem in labore verſatur, & opus hujus rubricæ : *Sicula Bibliotheca vetus, continens Elogia virorum Siculorum, qui literarum fama claruerunt*, Romæ 1700 excuſum, ſed anno demum 1702 publici juris factum, emittit. Noſter opus novum ſumma aviditate perlegit ac evolvit, at elogia illa, quæ præceſſerant, novis tantum acceſſionibus locupletata cognovit : adhæc non pauca deprehendit, quæ vel incognita Raguſæ, vel certe prætermiſſa fuere ; unde nihil Noſter ceſſans ſuam quoque nobiſcum Siculorum

Bi-

Digitized by Google

Bibliothecam communicare cœpit. Itaque duplicem Siciliæ Bibliothecam habemus, Raguſæ unam, alteram vero Auctoris noſtri, diverſo tamen ordine ac diverſa ſcribendi ratione diſtinctam. Raguſa opus ſuum in veterem ac novam Bibliothecam, novam in centurias deſcripſit ; Noſter vero eum ſecutus eſt ordinem, quem literarum elementa ſuppeditant : Raguſa complexus eſt Siculos, ſolo doctrinæ jure in opus ſuum exceptos, & qui nulla ſæpe ingenii dederunt monimenta, plures etiam non Siculos, ut Noſter putat, vel dubiæ patriæ ex aliorum fide in opus transſcripſit ; at Noſter eos tantum Siculos, qui patria Siculi fuere, & vel ediderunt nonnihil, vel ſcripſerunt, commemorat, nævos etiam in Raguſæ Bibliotheca occurrentes diligenter emendat. Ut vero & ſibi & eruditorum ſpei de ſe conceptæ ſatisfaceret, & omnia accurate conſcriberet, nullis nec ſumptibus nec laboribus pepercit : multos hinc codices conquiſivit, perlegit, evolvit, bibliothecas Panormitanas numero & ſelectu præſtantes excuſſit, bibliothecarum auctores ac indices percurrit, commercium literarium cum aliis inſtituit, nihilque operæ vel ſtudii in ſe deſiderari paſſus eſt. In Scriptoribus Siciliæ delineandis hunc obſervat ordinem, ut patriam, nativitatis diem, annum, inſtitutum, munera & res præclare geſtas, fata memorabilia, diem fatalem aliaque diligenter enotet, in quo calamum ita temperat, ut rem nec circumducat nimis, nec nimium brevitate conſtringat, ſubinde ad auctores remittendo, qui fuſius rem pertractarunt. Librorum titulos, quo linguæ genio conſcripti ſunt, adlegat, addito urbis & typographi nomine, ac forma, variis itidem operum, ſi quæ ſecutæ ſunt, editionibus : & manuſcripta, ubi deliteſcant, fideliter oſtendit. Quæ cum ita ſe habeant, multos aliorum ſcriptorum nævos diligenter corrigit, Toppii maxime & Coronelli. Scribendi genus, ut ipſe Auctor noſter de ſe cenſet, ſequitur nec ornatum nimis, nec nimis depreſſum, ſed quod inter Oratorem & Hiſtoricum interjacet. Atque hæc quidem diligentiſimi Auctoris Præfatio nos docuit, qui & præmiſit nonnulla, quæ de Siciliæ ſitu, nomine, ortu, fama, bonitate, indole agunt : ſequitur deinde de Computo Olympiadum Diſſertatio, ubi Auctor in tem-

porum adnotatione eam ſecutus eſt ſententiam, qua Salvatorem noſtrum natum Olympiad. 194 poſt initum Olympiadum computum A 776 adfirmant. Jam exhibitis operis Mongitoriani lineamentis & ſtructura, in ipſam neceſſe foret bibliothecam ingredi, & partes illius ſigillatim adſpicere: ſed legum noſtrarum non immemores nonnulla tantum ſeligemus, cætera ſtudioſo Lectori relinquentes.

p. 1. In ipſo operis fronte notitiam Autor ſuppeditat de Academia *Accenſorum* Panormitana, quæ prima inter Siculas Academias literas politiores excoluit, ſuaque auſpicia cepit A. 1568. Conventus celebrabantur in D. Dominici Fratrum Prædicatorum cœnobio, ubi in pervetuſto S. Barbaræ ſacello (ſub cujus tutelari umbra clarebat) coibant Academicorum cœtus & eruditis confabulationibus ingenia virtutis famæque gloria accenſa mirum in modum incaleſcebant. Hujus ſymbolum luna fuit renata cum epigraphe: *Revertens colligit ignes*, ex Virgil. Georg. inde mutato conſilio aliud delegit, nempe alambicum igni ſuperimpoſitum, cujus vi ex oleribus floribusque occluſæ eliciuntur virtutes, ad utilitatem pariter & voluptatem, adjecto lemmate: *Virtutes elicit arte.* In ea ſocietate viri illius ævi præſtantiſſimi recenſebantur, deficientibus vero paullatim illius conditoribus, frigere cœpit literarum ardor: ſed non multum poſt Eruditorum ſtudium ſub *Reaccenſorum* nomine iterum incaluit, ut altero Tomo fuſius Auctor oſtendet. *Antonius Bononia*, qui & *Antonius Panormita* dictus, ex nobiliſſima *Beccadelli* familia ortus, quam
p. 55. Panormitani *Bononiam* dicunt, natus eſt A. 1393 patre Henrico Bononio. A teneris annis literis admotus Panormi Germanum quendam audivit, inde Bononiam ſe contulit, ubi ob præſtantem ingenii indolem & doctrinam Juris utriusque laurea inſignitus eſt: cum jure literarum ſacrarum ſtudium conjunxit, in amœnioribus literis maxime Poeſi egregie profecit, ut Muſarum venuſtates eo tempore exulantes poſtliminio reduxerit, reddideritque magis cognitas & illuſtres. Magno in pretio habitus fuit inprimis a Sigismundo Imp. qui A. 1433 lauream ipſi Poeticam dedit; & Philippus, Mediolani Dux, annuum octingentorum aureorum cenſum ei conſtituit, ut literas Mediolani

pu-

Digitized by Google

publice profiteretur. Nec minori in pretio habuit ipſum Alphonſus, Siciliæ Neapolisque Rex, qui non modo præceptorem ſuum conſtituit, verum a ſecretis quoque & conſiliis ipſum delegit: ac ſæpe multumque cum eo verſatus eſt: ſæpe legationes ſumma cum laude obiit: ſæpe ingenti honore adfectus, quod Auctor noſter latius perſequitur. Tandem ætate ac urinæ morbo confectus Neapoli vivere deſiit 6 Jan. 1471, cujus marmoreo ſepulchro hoc additum fuit epitaphium, quod ipſe in ſupremo morbo conſcripſit:

Quærite Pierides alium, qui ploret amores,
Quærite qui Regum fortia facta canat.
Me pater ille ingens hominum ſator atque redemptor
Evocat, & ſedes donat adire pias.

Inter opera, quæ confecit, illud notamus, quod *Hermaphroditum* inſcripſit, obſcœnis carminibus refertum & Cosmæ de Medicis, Florentiæ Duci, nuncupatum, qui tanta illud reverentia excepit, ut nonnulla deſcribere exempla juſſerit, quorum aliqua manu ſcripta ſervantur Florentiæ in bibliotheca S. Laurentii: exſtat & exemplar apud illuſtrem Italiæ ocellum Magliabechium. Illum alius excipiat Poeta *Antonius Venetianus*, celeberrimus Muſarũ Sicularum cultor. Natus ille patricio genere 7 Jan. 1543 ob facultatis poeticæ præſtantiam Magnatum in ſe ſtudia excitavit. In ſermone, in publicis ac privatis congreſſibus multum ſalis ac facetiarum adhibebat: lepidus erat, acutus, gravis, ſed ob aculeatos libellos plus ſimplici vice in carcerem conjectus, tormentisque ſubjectus, parum abfuit, quin publice pœnas lueret. Panormitano ſenatui aliquando fuit a ſecretis, ejusque benevolentiam expertus præcipue eſt A. 1578: cum enim duobus triremibus una cum Carolo Aragonia, Terræ novæ Duce, veheretur, a Turcarum piratis captus, mox Algerii ſervitutis jugo fuit mancipatus; quod cum Senatus compertum haberet, ſoluto pretio Antonium illico redemit, ipſeque Panormum reverſus ad genium & Muſas ſuas rediit, multaque carmina lectu digniſima compoſuit. Demum Panormi miſer vates in carcerem detruſus eſt ob libellum in Proregem evulgatum, cujus auctorem An-

p. 73.

Antonium noſtrum exiſtimabant: quo in carcere miſerrime, ut ipſe ſibi prædixit, vitam concluſit, ſuccenſo præter opinionem tormentario pulvere ibi adſervato, quo ipſe cum reliquis oppreſſus periit 19 Aug. 1593. De Diodoro Siculo multa congeſſit Au-
p. 158. ctor, & operæ pretium fuerit conferre hæc cum Jo. Alberti Fabricii Bibliothecæ Græcæ L. III c. 31. Unicum enotabimus, quod Cl. Fabricius omiſit. Sub Diodori Siculi nomine Italice prodiere Epiſtolæ LV apud Petrum Carreram in Hiſtoria Catanæ Vol. I p. 457, quibus nonnullas notas addidit ipſe Carrera, idem vero p. 457 & 492 tradit, has Epiſtolas Græce ſcriptas Latinitate donaſſe Card. Beſſarionem 1470, exinde ab Octavio de Archangelo in Italicam linguam converſas & in hiſtoriis Catanenſibus, quas Catanæ MSS. adſervant, exſcriptas. Futili vero conjectura dubitat Carrera p. 492, ſintne Diodori Siculi, an Theocriti Chii: Auctor quidem noſter cum Placido Reina aliisque ſuppoſitas eſſe putat, cum nullus antiquorum vel recentiorum de iis Epiſtolis egerit: nec unquam liber apparuerit, ex quo has Epiſtolas eruit Archan-
p. 171. gelus. Commemoremus quoque Poetriam nobiliſſimam Panormitanam, *Eliſabeth Ajutamichriſto*, quæ poeticæ facultatis laude inprimis efflоruit, & Etruſcis numeris multa cum literatorum plauſu cecinit. Deceſſit Panormi circa A. 1580, & Philippus Paruta hoc ipſi ex merito tribuit elogium:

An Charis eſt? an Muſa? Charis, Charis illa vocanda eſt,
Quæ Charites omnes, cum libet, una parit.
At quot habet voces, tot habet ſub pectore Muſas
Muſa, Charis Charitum Caſtalidumque Dea eſt.

Denique Auctori vitam & vires apprecamur, ut, quæ reſtat, alteram Partem quam primum & feliciſſime abſolvat, & diligentiæ laude & uſu copioſe perfruatur.

EXAMEN THEOLOGIÆ NOVÆ, INPRIMIS Celeberrimi Dn. Poireti, ejusque Magiſtræ, Mad. de Bourignon, a JOH. WOLFGANGO JAGERO, Cancellar. Tubing. & Præpoſ. Eccl. inſtitutum.

Ta-

Digitized by Google

Tubingæ, typis Jo. Adami Reiſii, 1707, 8
Alph. 1 pl. 3.

SCopus Venerandi Auctoris non alius eſt, quam ut in cunſculos Fanaticorum hodiernorum accurate inquirat, quorum hoſtiles conatus tanto magis formidandos eſſe exiſtimat, quod pietatem, alias veræ Eccleſiæ characterem, in vexillis præferant. Quo magis vero Lectoribus conſtet, cum quibus ipſi imprimis res ſit futura, aliquot claſſes conſtituit, quarum in primam reponit illos, qui cernentes corruptos præſentis ævi mores ſancto quodam zelo excandeſcunt, & collapſam pietatem in Eccleſiam revocare omnibus viribus annituntur: & hujus claſſis anteſignanum conſtituit B. D. Spenerum, Theologum veritatis divinæ æſtimatorem. Tantum vero abeſt, ut hunc poſt fata vellicare velit, ut potius venerandos ejus cineres in digno pretio habendos eſſe ſtatuat, cujus quoque ingentia in Eccleſiam merita ſententiam de ſpe meliorum in epilogo mundi temporum minime obſcurare poſſe abunde perſuaſus eſt, ſiquidem hæc ſpes ſit innocens & votum nulli noxium, quod adeo toto cœlo differat a craſſo Chiliaſmo, omni fundamento in ſacra Scriptura deſtituto, & totum ferme ſyſtema Theologicum evertente, quem ipſe Spenerus ſæpiſſime deteſtatus fuerit. In ſecunda claſſe collocat eos, qui pietatis ſtudium & amorem præ ſe ferunt; in veritate tamen a recta linea recedunt, & variis ab orthodoxia abeuntibus ſententiis tincti ſunt, iisque paſcuntur. Tales, quamdiu nihil turbant, nec alios inficere moliuntur, tolerandos Auctor cenſet; ſiquidem fides ſuaderi poſſit, non imperari, & intellectus æque reſpuat violentiam externam, quam voluntas, prætereaque religio male omnino per carnificem promoveatur. Tertiam claſſem aſſignat iis, qui ſub prætextu magnæ pietatis totam Eccleſiam turbant, atque non tantum fidei luxantia, imo evertentia obtrudunt, ſed etiam praxin omnem Eccleſiæ jam ab Apoſtolico tempore fundatam evertere ſatagunt. Horum primipilum in Germania facit Gothofredum Arnoldum, Hiſtoriæ Hæreticæ ſcriptorem, quamvis jam meliora de ipſo ſperet, poſtquam in gratiam cum noſtra Eccleſia redierit, & teſſeræ ejus, hoc eſt, Auguſtanæ Confeſſioni ſub religione ju-

jurisjurandi ſubſcripſerit. In Belgio hujus claſſis Principem conſtituit Poiretum, qui in œconomia ſua omne illud pro veritatibus divinis venditaverit, quicquid ipſi in mentem vel operoſam phantaſiam venerit. Quoniam vero in Poireti claſſem omnes Weigelii, Schwenckfeldii, Matthiæ Wejeri aſſeclæ, quin etiam numeroſus ille Quakerorum exercitus, referri poſſunt, ſiquidem ex ſententia Auctoris in centro, hoc eſt, in illuminationibus, quas jactitant, immediatis inter ſe conveniant: hinc Poireti dogmata in libro allegato propoſita Auctor impugnare eorumque falſitatem demonſtrare in animum induxit. Id quod per præcipuos fidei articulos præſtitit triginta & quatuor controverſias proponens, in quibus excutiendis ita verſatur, ut ante omnia Poireti ſententiam copioſe exponat, ejusdemque argumenta, quibus innititur, fideliter adducat, deinceps autem theſin & probationem theſeos Poiretianæ argumentis ſolidiſſimis ex penu ſacræ Scripturæ depromtis erudite confutet. Singulas autem haſce controverſias recenſere nec inſtituto noſtro conveniens eſt, nec brevitatis ſtudium permittit, inprimis cum theſes Poireti ex phantaſia ipſius & Bourignoniæ, quam facem ſibi præferentem nactus eſt, profectæ per univerſam Theologiam undiquaque ſe diffundant. Quam ob rem paucas tantummodo quasdam controverſias ſpeciminis quaſi loco adduxiſſe ſatis habebimus. Prima controverſia circa methodum Theologiam addiſcendi eſt occupata, ubi Autor primo methodum Poireti uberius exponit, poſtea vero per ſingulos fidei articulos ſigillatim recenſet, quam infeliciter ipſi Poireto hæc ratio Theologiam tractandi ceſſerit. Quemadmodum vero Poiretus non aliam ad ſapientiam viam, quam illuminationem divinam immediatam agnoſcit, utpote qui veritatem in centro animæ lucentem conſulendam eſſe exiſtimet, cujus auxilio homo ad Deum atque æternam ſalutem perduci poſſit, licet forte literam Evangelii ignoret: ita Auctor ſacræ Scripturæ auctoritatem multis argumentis vindicare conatur. Controverſia VIII quæſtionem ventilat: an filius Dei jam in Paradiſo ante lapſum fuerit incarnatus? Poiretus enim ex immediata revelatione divina ſibi conſtare aſſerit, filium Dei, ut eo

me-

melius cum Adamo converſari atque ipſum a peccato prohibere poſſet, humanam induiſſe naturam corpus aſſumentem ab ipſo Adamo, qui principium fœcunditatis in ſemetipſo habuerit, unde alii ſui ſimiles prodiiſſent, & hanc eſſe cauſam, cur Scriptura S. Chriſtum tum filium hominis & Adamum ſecundum tum fratrem hominum paſſim appellet. Hinc etiam, Deum jam tum hominem factum non modo Adamo, ſed etiam pluribus aliis Sanctis corporaliter apparuiſſe. Et hoc ipſum ſacram Scripturam tam manifeſto declarare ſibi perſuadet Poiretus, ut miretur ſupinam negligentiam, qua non perſpicimus, quam parum rationis, quantum violentiae & quantum incommoditatis ſecum ferant omnes interpretationes allegoricæ, quas in apparitionibus Dei, Moſi atque Iſraelitis factis, vulgo afferunt. Erroneam vero illam Poireti ſententiam Auctor refutat primo ex ſacra Scriptura, utpote quæ diſertis verbis teſtetur, incarnationem filii Dei ſive aſſumtionem humanæ naturæ poſt lapſum demum fuiſſe promiſſam, & Chriſtum dici ſemen Abrahæ & ſemen mulieris, nunquam vero primogenitum Adami. Porro quemvis non hebetioris plane ingenii facile perſpicere, quæ abſurda ex hac Poireti ſententia derivari queant. Sic enim dicendum eſſet: filium Dei bis fuiſſe hominem factum, primo, quando humana ejus natura producta fuit ex natura Adami integri, & ſecundo, quando concepta fuit in utero B. Virginis Mariæ per ἐπίλεσιν Spiritus Sancti, & ſic etiam Chriſtum habiturum eſſe duplicem naturam humanam, unam ex viro Adamo, alteram ex muliere. Et quamvis Poiretus regerat, Deum potuiſſe corpus illud, primo aſſumtum & cum anima unitum, in parvam formam redigere inſtar embryonis, ita ut cum altero embryone potuiſſet ſimul ſubſiſtere, id quod ſacra Scriptura innuere videatur, dicens, quod Chriſtus ſe ipſum evacuaverit, ἐκένωσε, tenuemque ſe & exiguum reddiderit. Hæc tamen ἄτερ γραφῆς dici, & ex pharetra inſanientis rationis depromta eſſe, Auctor monet. Quod enim ad primum attinet, hic non eſſe quæſtionem, quid Deus facere potuerit, & a potentia divina ad actum non valere conſequentiam, locum autem allegatum minime probare id quod probare debeat;

CUm ab eo tempore, quo ſumme venerandus Autor Hiſtoriæ Eccleſiaſticæ N. T. Compendium à nobis menſe Decembri anni 1701 p. 529 recenſitum in lucem publicam emiſit, non pauci Auditorum deſiderarint, ut res ſacras Veteris Inſtrumenti eadem methodo repræſentaret; honeſta ipſorum deſideria ulterius fruſtra eſſe noluit, ſed, quod in præſenti exhibemus, Compendium Hiſtoriæ Eccleſiaſticæ Veteris Teſtamenti typis exſcribi curavit. Viſum autem eſt celeberrimo Autori, in Compendio iſto ad decem epochas, quarum I ab orbe condito ad diluvium, II a diluvio ad vocationem Abrahami, III a vocatione Abrahami ad exitum ex Ægypto, IV ab exitu ex Ægypto ſub Moſe ad Joſuam, V a Joſuæ ducatu ad Samuelis præfecturam, VI a præfectura Samuelis ad diſtractionem Regni ſub Roboamo, VII a Roboamo & diſtractione regni ad captivitatem Babylonicam, VIII ab initio captivitatis Babylonicæ ad ejusdem finem, IX ab exitu e captivitate Babylonica ad principatum Maccabæorum, X a principatu Maccabæorum ad natum Chriſtum pertingit, antiqui fœderis res ſacras commode revocare, & circa rerum ad epochas iſtas ſpectantium tractationem ita procedere, ut eccleſiæ fundationem, ſtatum & propagationem, doctrinam catholicam, Doctores aliosque Viros illuſtres, doctrinæ corruptionem & corruptores, ceremonias, inſtituta & mores, regimen & diſciplinam, ſchismata & eorum autores, conventus ſolennes, perſecutiones & martyres, res aliorum extra eccleſiam cum memorabilibus quibusdam conciſe referat, & ad bonæ notæ ſcriptores, qui plenius ea pertractant, ſubinde lectores remittat. Sub Compendii hujus finem geminus Index, apocharum ſcilicet atque rerum præcipuarum, comparet. In Programmate, quod Diſputationibus viginti publicis in Compendium Hiſtoriæ Eccleſiaſticæ V. & N. T. a doctiſſimo quodam Viro Juvene habendis venerabilis Autor præmiſit, & Compendio a nobis jam recenſito inſeruit, penſum ante hos ſeptem annos & quod excedit, coeptum data hac commoda occaſione ita continuat, ut in univerſum Scriptorum deperditorum, quæ ad hiſtoriam ſacram facere poterant, ratio habeatur.

CON-

Digitized by Google

CONRINGIANA EPISTOLICA, SIVE ANIMADVERSIONES variæ eruditionis ex B. HERMANNI CONRINGII Epistolis miscellaneis nondum editis libatæ, cura CHRISTOPHORI, HENRICI RITMEIERI P. P.

Helmstadii, typis Georgii Wolfg. Hammii, Acad. Typogr. 1708, 12.

Plag. 10.

SUnt hæc Conringiana ex Epistolis Conringii MSS. quas B. Cörberus possidebat, ab Editore maxime reverendo excerpta & duabus Epistolis Conringii ad D. Justum Gesenium, Theologum, de hæresi & hæreticorum pœnis, aucta, nec non præfatione, qua & beneficium B. Cörbero acceptum refert Editor, quod volumina *Epistolarum MSS. Conringii* secum communicarit, & se habere indicat fascem *Conringianarum* ad *B. Christophorum Schraderum* Lugdunum Bat. transmissarum, quarum publicatione aliquando Orbem literatum sibi devincire se posse merito sperat. Ipsa autem hæc Conringiana observationes varias singulares & multijugæ eruditionis animadversiones, judicia item de Viris doctis eorumque libris, & multas alias veritates eximias atque præclara effata quamplurima complectuntur, uti Cl. Editor in Præfatione significat. E quibus nos, more nostro, pauca, tanquam gustus causa, h. l. delibabimus. Ita p. 10 *Religio Medici*, inquit, vehementer me delectavit. Utinam nemo Medicorum, imo Theologorum, illo homine sit minus religiosus! P. 21 ex Professorio munere diteſcere neminem posse ait, omnem vero vitæ felicitatem capiendam ex jucunditate, quæ sequitur studium literarum. P. 22 *Hobbii* Elementa *de Cive* impietatis damnat, & dignum Autorem judicat, quem odia omnium excipiant. P. 26 nihil perinde desiderare se dicit, atque perfectum videre *Meibomianum de Medicorum vitiis* opus. P. 39 de sævitia, quæ in Austriacos Evangelicos exerceatur, conqueritur, & suam *de Magistratus civilis officio* Exercitationem proferens, novum de hoc argumento librum promittit. P. 42 *Bullam Innocen-*

tii in *Janſenianas* de gratia ſententias miratur, S. Auguſtino adverſam. P. 46 multorum in Galliam & Italiam *peregrinationes* improbat, bonis moribus damnoſas. P. 47 forenſem *proceſſum*, ut dominatus inſtrumentum artificioſiſſimum conſiderat, ipſi Ariſtoteli ignoratum. P. 47 & 48 novum *Juris corpus* nimis effectu difficile putat, in *Juſtinianeo* illo arcanam calliditatem & τὸ τυραννικον, ut & in ipſo Juſtiniano, obſervat. P. 49 eam vim hodie eſſe dolet opinionis, ut boni ſoli illi habeantur & *civiles*, qui Italica impietate & levitate Gallorum gravitatem religionemque Germanicam, tanquam ruſticam nimis & barbaram, norint commutare. P. 50 *Riolani* pertinaciam miratur, in claro meridie veritatis. P. 51 & 52 *Davidem Blondellum*, virum Eccleſiæ bono natum, tempus impendere ambitioni Regum fucandæ indignatur. Sed deſinimus, & multa non minus erudita de omni genere literarum & rerum & perſonarum judicia omittimus: quod Conringii vel ſolum nomen Lectores ad hæc quoque Conringiana cognoſcenda allecturum eſſe confidamus. Nec modo *Epiſtolas* integras *Conringii* adhuc MSS. quas promittere videtur celeberrimus Editor, verum etiam reliqua omnia, atque adeo perfectum *Conringianorum monimentorum opus*, publico & literarum ingenti bono, deſideramus.

HERMANNI CONRINGII MUSÆ ERRANTES. Diſperſas collegit ediditque JUSTUS CHRISTOPHORUS BOEHMER, Polit. & Eloquentiæ Prof.

Helmſtadii, typis Georg. Wolffg. Hammii, Acad. Typogr. 1708, 8.

Plag. 6.

EXiguum quidem illum, ſed dignum tamen hoc loco librum proferimus, quem Editor nobiliſſimus & polita diſertaque doctrina celeberrimus, idemque Conringii munerum ex parte hæres, docta Præfatione auxit, qua inter cetera Scripto-

ptores Imaginum Virorum eruditorum ac repræſentatores accurate perſecutus eſt, teſtatus eodem loco, ſe poſſidere magnorum aliquot in Aulis ſuperſtitum Virorum, nominatim Leibnitii, Hermelini, Hortenſii, Carmina Latina bene multa, prorſus elegantia & digna, ut publici juris fierent, ſiquidem id bona Autorum pace fieri poſſet. Aſſervari quoque ait adhuc hodie apud viduam Cörberianam Epiſtolas Conringii MSS. ſive numerum illarum & copiam, ſive rerum argumentorumque varietatem ac dignitatem conſideres, cum præſtantiſſimis comparandas, quas B. Cörberus editioni deſtinarit, præmaturo fato extinctus, quasque una cum omnibus Conringii operibus publici juris fieri optat. Hic autem ipſe libellus, præter Epigrammata trium Virorum, Strauchii, Meibomii & Cörberi, in effigiem Conringii, Carmina complectitur ab ipſo perſcripta Conringio, partim nondum edita, partim vulgata ſparſim, nuptialia, funebria, laudatoria, alia, omnia ingenioſa & polita ſatis. Inedita, quæ primum locum occupant, deſcripta ſunt e *Faſciculo Imaginum illuſtrium & eruditorum*, quem a Conringio collectum, hodie illuſtris Vir, CHRIST. WILH. ab EYBEN, Holſatiæ Ducis Conſiliarius intimus, inter delitias ſuas literarias repoſitum habet. Nempe quibusdam harum Imaginum ſua manu Epigrammata a ſe confecta ſubſcripſit Conringius, eaque ab Editore noſtro ſtudioſe pridem collecta nunc primum publice apparent. Exhibemus breviſſimum, modeſtiam ſummi Viri exprimens, quod in hoc eodem volumine ſuæ ipſe imagini a Jo. Strauchio laudatæ ſubjecit. Nempe Strauchius ſic ſcripſerat:

Pictor ait: vultum Conringi pingere, mentem
Non poſſum; ipſa ſua pingitur arte ſibi.
Errat. Qui totus mens eſt, quod pingitur, ejus
Aut mens, aut mentis fiet imago ſua.

Verum ita Conringius:

Me talem ac tantum Pictor facit atque Poëta:
Artificum quid non ſumit uterque ſibi?

In fine libelli adjecit Clariſſimus Editor non ignobile ἐπίμυθιον, Henrici nempe Meibomii Scazontem in obitum Conrin-

ringii, ut & Epitaphium. Quod quidem non pigrabimur ascribere integrum. Ita habet:

HOC TVMVLO CLAUDITVR
REGVM PRINCIPVMQVE CONSILIARIVS
IVRIS NATVRALIS GENTIVM PVBLICI DOCTOR
PHILOSOPHIAE OMNIS PERITISSIMVS
PRACTICAE ET THEORETICAE
PHILOLOGVS INSIGNIS
ORATOR
POETA
HISTORICVS
MEDICVS
THEOLOGVS
MVLTOS PVTAS HIC CONDITOS?
VNVS EST
HERMANNVS CONRINGIVS
SECVLI MIRACVLVM.

INDEX AUCTORUM,

quorum Libri aut Inventa hoc volumine recensentur.

I. Libri Theologici & ad Historiam Ecclesiasticam spectantes.

Anonymi Fraudes Monachorum & Sacerdotum Romanensium Pars I. 278
Pars II. 536
Nota in Concilium Tridentinum. 134
Sacrum Commeni Theatrum, Pars I. 137

Ano-

Digitized by Google

Anonymi Idea Sacræ Congregationis Helveto-Benedictinæ. 201.
S. Davides & antiqui ejus Interpretes Anglicani illustrati. 238
Aſcher (*Jacobi Bar*) *Quatuor Turim ſeu Ordines.* 366
Bælii (*Petri*) *Colloquia Maximi & Themiſtii.* 155
Basnagii (*Jacobi*) *Hiſtoria & Religio Judæorum. Tomus III, IV & V.* 13
Bernini (*Dominici*) *Hiſtoria omnium hæreſium. Tomus I.* 494
Calliopolitæ (*Maximi*) *Novum Teſtamentum in ſermonem vulgarem Græcum translatum.* 275
Cozzæ (*Laurentii*) *Commentarius in librum S. Auguſtini de Hæreſibus.* 489
Cypriani (*Ern. Salomonis*) *Programmata Selecta.* 332
Feuſtkingii (*Jo. Henrici*) *Hiſtoria Colloquii Jeverenſis.* 84
Grabe (*Jo. Erneſti*) *Septuaginta Interpretum Tomus I.* 193
Hickeſii (*Georgii*) *Vindicatio Apologetica Eccleſiæ Anglicanæ.* 109
Hooker (*Richardi*) *Operum Theologicorum Compendium.* 480
Jægeri (*Jo. Wolfg.*) *Examen Theologiæ novæ &c.* 542
Janningi (*Conradi*) *Acta Aloyſii Gonzagæ.* 197
Iſerles (*R. Moſis*) *Viæ Moſis, ſive Commentarius,* 366
Karo (*R. Joſephi*) *Domus Joſephi, ſive Commentarius.* 366
Ruina Domus, ſive Correctiones. 366
Leusden *vide* Schaaf.
Leydekkeri (*Jacobi*) *Dignitas Synodi Dordracenæ evicta. Pars I & II.* 403
Lœſcheri (*Val. Ern.*) *Prænotiones Theologicæ.* 356
Maji (*Jo. Henrici*) *Synopſis Theologiæ Chriſtianæ ex ſolis verbis Chriſti.* 396
Maimon (*Moſis*) *Tractatus de Juribus anni ſeptimi.* 210
Lex Iterata &c. Partes IV. 433
Malebranche *Tractatus de Amore Dei.* 358
Meyeri (*Joannis*) *Diſſertatio Theologica, qua Propheticas viſiones Ezechielis de Templo C. IX nondum impletas demonſtratur.* 237
Millii (*Joannis*) *Novum Teſtamentum &c.* 1

Neumann (*Caſparis*) *Biga difficultatum Phyſico-ſacrarum de Gemmis Urim & Thummim.* 114
de pueris & puellis Sileſiorum ſub die ad orandum confluentibus judicium. 213
(*Jo. Georgii*) *Programmata Academica.* 211
Ortlob (*Jo. Chriſtoph.*) *Schediasma bipartitum &c.* 325
Oſtervald (*J. T.*) *Tractatus contra Impuritatem.* 151
Poiret (*Petri*) *Fides & ratio collata.* 454
De Rocaberti (*Jo. Thomæ*) *Bibliotheca Maxima Pontificia. Tomi XXI.* 385
Rudbeckii (*Olavi*) *Ichthyologia Biblica Pars I.* 204
Schaaf (*Caroli*) & *Jo. Lewden Novum Teſtamentum Syriacum.* 289
Lexicon Syriacum Concordantiale. 289
Schmidii (*Jo. Andreæ*) *Compendium Hiſtoriæ Eccl. Vet. Teſt.* 547
De La Touche Boesnier *Prophylacticum contra Religionis fugam.* 451

II. Libri Juridici.

BErgeri (*Jo. Henrici*) *de Matrimonio Comprivignorum diſquiſitio.* 467
Beſt (*Gulielmi*) *Ratio emendandi leges.* 303
Cortreji (*Adami*) *Corporis Juris Publici Tomus I & II.* 23
Ab Eyben (*Hulderici*) *Scripta Juridica.* 337
Gravinæ (*Jani Vincentii*) *Origines Juris Civilis. Libri tres.* 468
Harprechti (*Ferdinandi Chriſtophori*) *Reſponſorum. Volumen V.* 118
Volumen VI. 509
De Hohenhard (*Petrus*) *vide* Ludewig.
Ludewig (*Jo. Petri*) *Novum Caſtrum ejusque Jura Regi Poruſſiæ aſſerta.* 296
Ockel (*Andreæ*) *Tractatus de Præſcriptione Immemoriali.* 264
Struvii (*Georgii Adami*) *Deciſiones Juris Opificiarii.* 129
Thaſſer (*Jo. Franc.*) *Progymnaſmata Actionum Forenſium.* 401

Wæchte-

Digitized by Google

Wechtleri (*Chriſtfried*) *Excerpta ex Literis ad Virum Ampliſſ. J. B. M.* 512

III. Libri Medici & Phyſici.

ALghiſi (*Thomæ*) *Tractatus de Lithotomia.* 418
Bayeri (*Jo. Jacobi*) Ὀρυκτογραφία *Norica.* 226
Bidloo (*Godofredi*) *Exercitationum Anatomico-Chirurgicarum Decades duæ.* 311
Boerhave (*Hermanni*) *Inſtitutiones Medicæ.* 372
Ettmulleri (*Michaelis*) *Opera Medica.* 535
Fontenellii *Hiſtoria Academiæ Regiæ Scientiarum Anni 1706.* 339
Guilielmini (*Dominici*) *Diſſertatio de Salibus.* 72
Hambergeri (*Ge. Alb.*) *Diſſertationes Phyſico-Mathematicæ.* 272
Hofmanni (*Friderici*) *Diſſertationes Phyſico-Medicæ.* 223
Lanciſii (*Jo. Mariæ*) *de Subitaneis Mortibus Libri duo.* 174, 466
Lemmerii (*Nicolai*) *Tractatus de Antimonio.* 122
Linder (*Joannis*) *de Venenis Exercitatio.* 158
Magiſtri-Joannis (*Antonii*) *Tractatus de morbis Oculorum.* 68
Morgagni (*Jo. Baptiſtæ*) *Adverſaria Anatomica Prima.* 29
Neumann (*Caſparis*) *Biga difficultatum Phyſico-Sacrarum de Gemmis Urim & Thummim.* 114
Palfyn (*Joannis*) *Deſcriptio Anatomica Partium Muliebrium generationi dicatarum.* 114
Tractatus de Monſtris. &c. 114
Plumier (*Caroli*) *Ars Tornandi.* 314
Rudbeckii (*Olavi*) *Ichthyologiæ Biblicæ Pars I.* 204
Sohmidii (*Jo. Andreæ*) *Phænomenon Coronarum Solarium explicatum.* 421
Valettæ (*Ludovici*) *de Phalangio Apulo Opuſculum.* 407
Wedelii (*Ge. Wolfg.*) *Centuriæ ſecundæ Exercitationum Medico-Philologicarum Decas II.* 335
Weſtphali (*Joannis*) *Pathologia Dæmoniaca.* 130

Wolffii (*Chriſtiani*) *Leges Experientiarum fundamentales.* 163
Deſcriptio meteori igniti, &c. 526
Zendrini (*Bernardini*) *Diſcurſus de Turbine, &c.* 462

IV. Libri Mathematici.

CLermontii *Arithmetica Militaris.* 271
Eiſenſchmidii (*Jo. Caſp.*) *de Ponderibus & Menſuris Veterum Diſquiſitio nova.* 229
Fontenellii *Hiſtoria Academiæ Regiæ Scientiarum Anni 1706.* 339
Hambergeri (*Georgii Alberti*) *Faſciculus Diſſertationum Phyſico-Mathematicarum.* 272
Heckeri (*C. G.*) *Deſcriptio Micrometri Heveliani.* 125
Dn. Comitis ab Herberſtein (*Ferdinandi Erneſti*) *Dubium Geometricum circa Tetragonismum Circuli.* 273
Declaratio dubii Geometrici &c. 423
Dn. Marchionis Hoſpitalii *Tractatus Analyticus de Sectionibus Conicis,* 45
Leupold (*Jacobi*) *Antlia Pneumatica illuſtrata.* 354
Manfredii (*Gabrielis*) *Liber de conſtructione æquationum differentialium primi gradus.* 267
Maphæi (*Thomæ Pii*) *de Cyclorum Soli-Lunarium inconſtantia & emendatione.* 32
Newtoni (*Iſaaci*) *Arithmetica Univerſalis.* 519
Plumier (*Caroli*) *Ars Tornandi.* 314
De S. Remigio (*Surirai*) *Commentarii Pyrotechnici.* 318
De Vallemont *Sphæra Mundi juxta hypotheſin Copernicanam deſcripta.* 80
De Vauban *Delineatio Decimarum Regiarum.* 234
Vogel (*Joannis*) *Architectura moderna.* 320
Whiſton (*Guilielmi*) *Prælectiones Aſtronomicæ.* 350
Wolfii (*Chriſtiani*) *Leges Experientiarum Fundamentales.* 163

Wolfii (*Chriſtiani*) *Solutio Dubii Geometrici ab Ill. Comite ab* Herberſtein *propoſiti.* 274

V. Libri Hiſtorici, Geographici, &c.

Anonymi Theatrum Nobilitatis Ducatus Brabantiæ. 255
Obſervationes in Itinere Neapolitano factæ. 535
Collectio Itinerum in utramq; Indiam ſuſceptorum.
Tomus I, II, III, IV, V. 102
Tomus VI, VII, VIII, IX, X. 179
Tomus XI, XII, XIII, XIV, XV. 448
Beeverellii (*Jacobi*) *Deliciæ Magnæ Britanniæ & Hiberniæ.* 251
Bonanni (*Philippi*) *Ordinum Religioſorum Catalogus.* 117
Burckhardi (*Jacobi*) *Epiſtola de Jo. Caſelii erga literas meritis.* 91
Clarmundus (*Adolphus*) *vide* Rudigerus.
Crenii (*Thomæ*) *de Furibus librariis Diſſertatio I & II.* 424
Dacerii (*Andreæ*) *Vita Pythagoræ &c.* 240
Hieroclis. 240
Fabricii (*Joannis Alberti*) *Bibliothecæ Græcæ Liber III.* 55
Feuſſelii (*C.*) *Schediasma ad Henr. Pippingium.* 182
De la Foreſt *de* Bourbon *Geographia Hiſtorica.* 280
Heineccii (*Michaelis*) *Scriptores Rerum Germanicarum.* 49
Hoffmanni (*Godofredi*) *Vitæ Paſtorum Laubanenſium.* 90
De Hohenhard (*Petrus*) *vide* Ludewig.
Hübneri (*Joannis*) *Compendium Geographiæ.* 473
Compendium Hiſtoriæ Civilis. 474
Compendium Genealogicum. 474
Tabulæ Genealogicæ CCCXXXIII. 474
Jamblichus *de Vita Pythagoræ.* 239
Janningi (*Conradi*) *Acta Aloyſii Gonzagæ.* 197
Imhofii (*Jacobi Guilielmi*) *Stemma Regium Luſitanicum.* 97
Diſquiſitiones de Grandibus Hiſpaniæ. 171
Korb (*Jo. Georgii*) *Diarium Itineris in Moſcoviam.* 215

De Larrey *Hiſtoria Anglie, Scotie & Hibernie.*
Tomus I & II. 441
Tomus III & IV. 498
Lauterbach (*Sam. Fred.*) *Vita & Obitus Valerii Herbergeri.* 324
Leguati (*Franciſci*) *Iter & caſus varii.* 430
Leuckfeldii (*Jo. Georgii*) *Scriptores Rerum Germanicarum.* 49
Antiquitates Paldenſes. 330
Ludewig (*Jo. Petri*) *Novum Caſtrum ejusque Juris Regi Perusſia aſſertum.* 296
Martorelli (*Ludovici*) *Commentarii de urbe Auximo.* 156
Maſſon (*Joannis*) *Vita Horatii Flacci.* 145
Mongitoris (*Antonini*) *Bibliotheca Sicula.* 537
Morhofii (*Dan. Georgii*) *Polyhiſtor. Tomi tres.* 292
Rudigeri (*Jo. Chriſtoph.*) *Exercitatio de præcipuis Topicorum Explanatoribus.* 376
Schultzii (*Gualteri*) *Iter ad Indos Orientales.* 107
Torfæi (*Thormodi*) *Diſſertatio de tribus Daniæ Regibus, Germo, Haraldo & Sueno.* 257
Tyrrell (*Jacobi*) *Hiſtoria Anglie Generalis. Volumen III.* 373
Vellejus Paterculus *cum Notis Chriſt. Cellarii.* 261
Vignoli (*Joannis*) *de Columna Antonini Pii Diſſertatio.* 25
Waferi (*Leonelli*) *Itinerarium & deſcriptio Iſthmi in America.* 142

VI. Libri Philoſophici & Philologici Miſcellanei.

ACademiæ *Gallicæ adſcriptorum Epiſtolæ ſelectæ.* 427
Barenii (*Georgii*) *Nova Grammatica lingua Germanica.* 282
Bellorii (*Jo. Petri*) *Pictura antiqua Cryptarum Romanarum.* 368
Berkelii (*Jani*) *Diſſert. Critica de Poetis Græcis & Latinis.* 185
Bœhmer (*Juſti Chriſtophori*) *Prolusiones.* 172

Car-

Cauſei *de La* Chauſſe (*Michaelis Angeli*) *Picturæ antiquæ Cryptarum Romanarum & ſepulcri Naſoniorum.* 368
Conringii (*Hermanni*) *Muſa errantes.* 550
Conringiana *Epiſtolica.* 549
Cypriani (*Ern. Salomonis*) *Programmata ſelecta.* 332
Diſſertatio de Regibus Suditiis. 332
Dacerii (*Andreæ*) *Vitæ, Symbola, Carmina aurea Pythagoræ &c.* 240
Desmarais *vide* Mareſius.
Eiſenſchmidii (*Jo. Caſp.*) *de Ponderibus & Menſuris Veterum diſquiſitio nova.* 229
Faerni (*Gabrielis*) *Fabulæ Gallice translatæ.* 427
Feuſtelii (*C.*) *Schediasma ad Henr. Pippingium.* 182
Garoſali (*Blaſii*) *Conſiderationes de Poeſi Hebræorum & Græcorum.* 397
Du Hamel (*Joannis*) *Philoſophia univerſalis.* 517
Junii (*Hadriani*) *Animadverſa & de Coma Commentarius.* 428
Lamy (*Bernhardi*) *Prima Scientiarum Elementa.* 61
Langii (*Jo. Chriſtiani*) *Protheoria Eruditionis humanæ univerſæ.* 528
Lockii (*Joannis*) *Opera poſthuma.* 40
Maffæi (*Pauli Alexandri*) *Imago Epiſcopi virtutibus I. B. Boſſueti repræſentata.* 96
Mareſii (*Reineri*) *Tractatus de Grammatica Gallica.* 87
Norris (*Joannis*) *Tentamen de Theoria mundi idealis. Pars II.* 166
D' Ollincam (*C.*) *Tractatus de Evnuchis.* 307
Palmerii (*Jacobi*) Κρητικὸν ἐπιχείρημα. 185
Peiſeri (*Davidis*) *Epiſtola.* 247
Phillips (*Eduardi*) *Dictionarium Anglicum Univerſale.* 38
Pippingii (*Heinrici*) *Exercitationes Academicæ.* 236
Ravaſini (*Thomæ*) *Opera Poetica.* 95
Relandi (*Adriani*) *Diſſertationum Miſcellanearum*
Pars II. 328
Pars III. 435
Schaaf (*Caroli*) *Lexicon Syriacum.* 289

Schefferi (*Joannis*) *de antiquorum Torquibus Syntagma.* 431
Sophoclis *Tragœdiæ Ajax & Electra.* 148
Sperlingii (*Otthonis*) *Commentarius de Regio titulo Konning.* 259
Trierii (*Jo. Wolfgangi*) *Quæstiones de hominum commotionibus animi.* 276
De Vauban *Delineatio Decimarum Regiarum.* 234
Vignoli (*Joannis*) *de Columna Antonini Pii dissertatio.* 25
Wedelii (*Georgii Wolfg.*) *Centuriæ secundæ Exercitationum Medico-Philologicarum Decas II.* 333
Zanottii (*Joh. Petri Cavazoni*) *Epistolæ pro Car. Cæs. Malvasia.* 263

INDEX RERUM NOTABILIORUM. in hoc Volumine obviarum.

ABbatibus *quando concessa Episcoporum signa, annulus, mitra aliaque?* 136
Abbatissa *Germaniæ immediata nubens num resignare teneatur?* 338
Abstractionum *usus.* 169
Academiæ *Gallicæ Numismatum & Inscriptionum nova lex præscripta.* 241
Senensis Sociorum Opem promissa. 284
Accensorum initia & progressus. 540
Accensorum *Academiæ origo & progressus.* 540
Pro Accentibus *& punctis Hebræorum dissertatio.* 334
Acidi *& Alcali conflictus unde?* 71
Acinaces *vocabulum unde dictum?* 325
quid notet? 324
Actio *determinatas requirit vires.* 165
Actio *negatoria num recte instituatur contra Nobiles in possessione servitiorum constitutos?* 268
De Actione *edicti* de alienatione judicii mutandi causa facta *tractatus.* 401

Digitized by Google

Actiones *hominis sunt casus mixti.* 214
utiles quibus dentur? 305
Actionum *regula num sola Scriptura sacra?* 481
Actus *Apostolorum quando in* πέφαλαια *distincti?* 7
Acusilaus *plagiarius.* 425
Adamus *num principium fœcunditatis habuerit in se ipso?* 545
num utrumque principium foecunditatis habuerit? 546
num ante conditam Evam a Deo defecerit? 546
Adami *somnus num indicium deliquii?* 546
peccatum quomodo imputetur posteris? 546 *seq.*
Admirantis *titulo cur donatus Christophorus Columbus?* 101
Adulitanum *monimentum vulgatum.* 59
Adulterium *Lacædemoniis pro re impossibili habitum.* 154
Adulterii *apud Americanos pœna.* 144
apud veteres Christianos pœna. 154
In Advocatos *Satyra Thomæ Ravasini.* 96
Æquatio *una cur plures radices habeat?* 522
differentialis ut ex curvæ proprietatibus eruatur? 268 *seq.*
Æquationes *resolvendi methodus nova.* 343
surdas reducendi methodus. 523 *seq.*
Æquationum *primi gradus constructio.* 46
construendarum methodus optima. 46 *seq.*
divisores rationales ut inveniantur? 520 *seq.*
differentialium primi gradus constructio. 269 *seq.*
In Æquationum *constructione quid attendendum?* 525
Æquinoctiorum *præcessio quid sit?* 351
Aer *sanitati qui conducat?* 224 *seq.*
quid? 463
Aeris *particula quot modis se ipsam possit superare?* 463
altitudo. 463
gravitas. 463
temperies in 5 Zonis unde? 81
in vitam hominis influxus. 224
Ad Aerem *comprimendum instrumentum.* 355
Affectus *ut ab animi commotionibus differant?* 276
Agnelli *Ravennatis Opera promissa.* 335
Agraz (*Antonii*) *de Scriptoribus Siculis conatus.* 537

Ajutamichristo (*Elisabeth*) *Poetria Sicula laudata.* 542
Alardus (*Lambertus*) *plagii accusatus.* 424
Albericus *notatus.* 52
Albion *unde dicatur?* 281
quæ fata habuerit? 442
Alcali & *acidi conflictus unde?* 78
Alexander *III Pont. num Friderici I Imp. collo insultaverit?* 53
Alexandri *M. scripta recensita.* 57
rerum scriptores recensiti. 57
De Alexandro *Pont. distichon memorabile.* 496
Alexandrini *codicis Bibliorum ætas & fata.* 194 *seq.*
Algebraica *signa optima vindicata.* 271
Algebræ *studium intellectum excolit.* 41
Allixius (*Petrus*) *notatus.* 13
Aloysius *quale nomen?* 198
Amavrosis *quid?* 313
Amen *juramenti species.* 18
Americæ *occupandæ occasio Henrico VII R. Angl. oblata.* 498
Americanæ *voces num ab Ebræis derivandæ?* 438
Americani *num literarum characteribus usi?* 438
De Americanis *linguis varia.* 437
Amor *Dei purus qualis Malebranchio?* 359
qualis Lamyo? 359
benevolentiæ qualis? 359
qui in nobis? 359 *seq.*
sui ipsius num probandus? 363
ubiq; necessarius? 363
Amoris *Dei indoles.* 460 *seq.*
De Analysi *tractatus Raynaudi.* 264
Analysis *occulta alicujus problematis Bacheti promissa.* 36
Leibnitiana commendata. 267 *seq.*
Anevrisma *arteriæ aortæ.* 178
De Angelis *quid credant Judæi?* 14
Angli *a quo hauserint præcepta fidei Christianæ?* 282
Anglia *Atheorum ferax.* 109
unde dicta? 281
Angliæ *status sub Carolo I illustratus.* 44
Anglorum *laudes.* 282
lingua. 282
Anguli *multisectio.* 47
Anima *a corpore diversa.* 167
Animæ *a corpore differentia male a Cartesio demonstrata.* 61, 62.
notio confusa. 62
immortalitas probata. 63. 453
Animi *in sanitatem ac morbos influxus.* 223

De Animi *commotionibus Tractatus.* 276
Anna Bullenia *laudata & defensa.* 499
cur & a quibus capite damnata? 499
Clivensis *qua in dignitate fuerit post divortium cum Henrico VIII?* 500
Anni *tempora insalubria quæ?* 223
Anomaliam *coæquatam ex media inveniendi methodus directa.* 352
Antimonii *solutio.* 123
flores. 123
destillationes. 124
calcinationes. 124
descriptio. 112
tinctura tartarisata vires defensæ. 124
Antliæ *pneumaticæ novæ accessiones.* 354
Antonini Pii *columna explicata.* 25 *seq.*
Aphelii *motus apparens.* 351
Apollinis *Regia delineata.* 370
Apollonius *Rhodius plagiarius.* 425
Apostoli *in ædibus ab habitationibus distinctis orarunt.* 215
Aqua *sub terra fluens denuo ex hiatu prorumpens.* 226
Aquæ *in tubo vacuo suspensæ phænomena.* 356
& ignis interdictio num sit magnæ capitis deminutionis? 517
Aquila *biceps cur in Moscorum insignibus conspicua?* 220
Aracan *Regni Dominus quantum sit populo cultus?* 108
Architecturæ *ornamenta torno parannda.* 318
Argenti *solutio nova.* 341 342
particulæ quales? 342
Aristææ *editio Lipsiensis cui debeatur?* 57
Aristophanis *nova editio promissa.* 240
Aristotelis *librorum de Republica ordo inversus.* 56
religio qualis? 56
Arithmetica *universalis.* 519
De Arnoldo (*Gothofredo*) *judicium.* 543
Ars *Tignaria nondum ad rationem solidam revocata.* 320
illustrata. 320
Architecto cognitu necessaria. 320
Arteriæ *aortæ anevrisma.* 178
Assensus *genera.* 168
Astrologia *impugnata.* 81
Astronomiæ *pars theorica explicata.* 351
In Astronomos *Moscorum odium unde?* 219
Astronomici *studii utilitas.* 80
Athei *in Anglia frequentes.* 109
Atheismus *confutatus.* 452 *seq.*

Atmosphæra *Lunaris an detur?* 348
Attentio *quomodo adhibenda?* 65. 66
Attentionis *effectus.* 65
Attila *num Danorum Rex fuerit?* 260
Attributa *divina sunt prima possibilia.* 167
Augustus *El. Sax. pacis inter Stephanum R. Pol. & Georgium Fridericum Brand. conciliator.* 248
pecuniam mutuo dat Henrico IV R. Gall. 248
promittit Stephano R. Pol. 249
Augusti *El. Sax. studium transfundendi metalla.* 250
consilium Belgas cum Hispanis conciliandi. 251
S. Augustini *liber* de Hæresibus *qua occasione scriptus?* 489 *seq.*
quorum Commentariis instructus? 490
S. Augustino *adversa Innocentii contra Jansenianos Bulla.* 550
Auri & *argenti particulæ quales?* 342
Auximi *urbis historia.* 156 *seq.*

BAcchanalia *Goslariæ celebrata & abolita.* 51 *seq*
Baelius (*Petrus*) *num Atheus?* 455
contra Clericum & Jaquelotium vindicatus. 155
notatus. 356
refutatus. 452
Bælii (*Petri*) *antagonistæ notati.* 455
Balsami *vita Hofmanniani efficacia.* 225
Barometrorum *phænomena soluta.* 273
Baronius *plagii & ignorantiæ insimulatus.* 424
Barthii (*Caspari*) *Adversariorum fatum singulare.* 425
Bartoloccius *notatus.* 14
Βασιλεὺς *titulum cur Canutus aliique affectaverint?* 260
Belcarius (*Franciscus*) *autor decreti Tridentini de matrimoniis.* 135
Belli *intestini in montibus Occitaniæ causa.* 141
De Bellis *literariis dissertatio.* 173
Benedictinorum *Congregationis Helvetæ Historia* 201 *seq.*
Bentlejus (*Richardus*) *laudatus.* 146
Berchmanni (*Joannis*) *vita.* 200
De Berengaria, *Sancii I Regis Lusitaniæ filia, variorum sententiæ.* 91
Bestes *ICtus Laudatus.* 517

Besti

Beſti (*Guilielmi*) *promiſſa.* 307
Beverlen *Angliæ quondam aſylum.* 253
Bibliorum *S. editiones variæ examinatæ.* 8 *ſeq.*
Bibliotheca *Græca.* 55
Sicula. 537
Bibliothecæ *Albertinæ, quæ Coburgi eſt, codices MS. laudati.* 332
De Blondello (*Davide*) *judicium.* 550
Bochartus *notatus.* 197
Bœhmii (*Jacobi*) *hypotheſes examinatæ.* 357
Bolducii *tractatus* de Eccleſia poſt legem *nugis plenus.* 491
Bona *ruſticorum in dubio num pro Emphyteuticis, an cenſiticis habenda?* 266
Boſſueti (*Jac. Benigni*) *laudes & obitus.* 96
Botanica *emblemata.* 335
Bouhours (*Dominicus*) *ab Italis refutatus.* 187 *ſeq.*
Brabantinæ *nobilitatis theatrum.* 255
Brabantini *nobiles qui Imperii dignitate donati?* 255
Brantius (*Gerardus*) *impugnatus.* 406
Braunius (*Joannes*) *refutatus.* 432
Britannia *unde dicta?* 442
In Britanniæ *Ducis nativitatem emblema explicatum.* 381
Bruta *num cogitent?* 167
Bruti *in Anglia geſta.* 442
בשר *quid noret?* 208
Budæi (*Guilielmi*) *Thanatologia recuſa.* 54
Bullenia (*Anna*) *laudata & defenſa.* 499
cur & a quibus capite damnata? 499
Bullialdus (*Ismael*) *notatus.* 350
De Busleiden (*Franciſci*) *Epitaphium.* 256
Byſſus *quid?* 334

CÆſarea *dignitas Moſcorum Monarchæ a quibus conceſſa?* 220
Caffé *potus num in Sacris veſtigium detur?* 116 *ſeq.*
Cafri *num Dei habeant notitiam?* 452
Cainan *num e Genealogia Chriſti omittendus?* 10 *ſeq.*
Cainus *num deſperaverit?* 327 *ſeq.*
Calculus ♀ & ☿ *in* ☉ *videndorum.* 351
ſummatorius cur adhuc imperfectus? 270. 271
Calculi *Leibnitiani in Geometria Phyſica inſignis uſus.* 38
in veſica geneſis. 418
monſtroſi. 419
Seligmanniani. 419

Calculi *ex vesica gravidæ extracti.* 420
Calendarii *a Protestantibus facta emendatio.* 33. 273
correctio perpetua. 36
Calvinus *num Petrum Romæ fuisse asseruerit?* 492
Cameræ stellatæ *in Anglia initia & interitus.* 375
Candidati *ministerii ex Cypriano examinandi.* 113
Canonis *Sacri constitutio.* 4
Cantu *Psalmorum aura resonat.* 140
Canuti *Angliæ & Daniæ Regis modestia.* 253 *seq.*
Capitulorum *Cathedralium jus examinatum.* 135
Carnium *nimius usus vitandus.* 225
Carpzovii (*Samuelis Ben.*) *fata & obitus.* 190 *seq.*
(*Aug. Ben.*) *obitus.* 192
Carreræ (*Petri*) *de Scriptoribus Siculis conatus.* 537
Carteſius (*Renatus*) *notatus.* 62. 169. 525
Carteſii *Philoſophia prohibita.* 518 *seq.*
Theologiæ adverſa. 518
Cartilaginum *arytænoidarum articulatio.* 31
Caſelii (*Joannis*) *vita, fata, ſcripta & obitus.* 92 *ſeq.*
Caſtrandi *mares mos quando invaluerit?* 308
auctor Valeſius. 309
Caſtrum Novum *vide* Novum Caſtrum
Catalepſeos *ratio.* 131
Cataractæ *oculorum quid?* 340
Categoriarum *conſtructio.* 66
Catharina Howarda *cur capite damnata?* 500
Parra *ut mortis ſupplicium evaſerit?* 501
Cave (*Guilielmi*) *Hiſtoriæ Literariæ editio locupletior promiſſa.* 285
Cauſæ *actionum ſuarum num proprie dicendi homines?* 365
Cemmeni *ſacrum Theatrum.* 137
In Cemmeno *monte portenta varia edita.* 157 *ſeq.*
Ceremoniarum *neceſſitas & explicatio.* 451
Cereviſiam *extra domum vendendi jus num ſub jure hoſpitii comprehendatur?* 121
Cevennes *vide* Cemmenum.
Chiliasmum *craſſum num defenderit B. Spenerus?* 543
Chriſtus *Suetonio Chriſtus dictus.* 20
Chriſtus *num In paradiſo ante lapſum fuerit incarnatus?* 544. 545

Chri-

Digitized by Google

Chriſtus *quomodo corporaliter apparere potuerit Adamo & Sanctis V.T.* 545. 546
Chriſtus *Suetonio Chreſtus dictus.* 20
quando natus? 540
Chriſti *cognitio hiſtorica num ad fidem neceſſaria?* 461
E Chriſti *verbis Theologiæ ſyſtema compoſitum.* 396
De Chriſto *num mentionem fecerit Joſephus?* 333 *ſeq.*
Chronica Scalæ *unde dicta?* 374
Chryſe *cur dicta inſula Japon?* 437
S. Chryſoſtomus *notatus.* 18
Cibus *Samariæ obſeſſæ explicatus.* 116
Cinnabaris *antimonii.* 124
Circulorum *oſculantium radii expreſſio.* 343
Citationis *ter repetitæ origo.* 472
Citriæ *menſæ quid?* 335
Clarmundus (*Adolphus*) *vero nomine Jo. Chriſtoph. Rudigerus.* 377
Claverius (*Stephanus*) *plagii accuſatus.* 425
Clavius *notatus.* 32
Clementis *Papæ numus deſcriptus.* 23
Clericus (*Joannes*) *notatus.* 455
heterodoxiæ inſimulatus. 155
Clerus *Romanus ad vindictam pronus.* 278
Coccejanorum *& Voetianorum novæ in Belgio lites.* 378
Cœlicolæ *Judæorum ſectarii quales?* 22
Cogitet *num ſemper homo?* 61
Cogitatio *& extenſio ſunt contradictoria.* 167
Cogitationis *eſſentia.* 61
Cogitationes *ad animum referendæ.* 167
Cogitationum *in utero habitarum cur non recordemur?* 61
genera. 168
Cognitio *Chriſti hiſtorica num ad fidem neceſſaria?* 461
clara & diſtincta num differat? 169
Cognitionis *definitio.* 62
per experientiam caſus. 164 *ſeq.*
Cognoſcendi *facultates quot ſint?* 456
Coitus *immaturus cur vitandus?* 225
quo tempore celebrandus? 225
Colores *lignis & oſſibus inducendi modus.* 318
Columbæ *etymon Hebræum.* 116
Columbus (*Chriſtophorus*) *cur Admirantis titulo donatus?* 101
Columbi (*Chriſt.*) *itinera in Indiam Occidentalem.* 104

Colum-

Columbi (*Christ.*) *mors.* 105
(*Barthol.*) *infelix in detegenda America successus.* 498
Cometæ *observati.* 346 *seq.*
Commerciis *non nimia onera imponenda.* 235
Comprivignorum *conjugia num licita?* 467
num rescindenda? 468
Computi *Ecclesiastici basis.* 22
ratio emendata. 273
Conchyliorum *phænomena soluta.* 341
Concilii *Nicæni decreta de Paschate celebrando.* 32
decretis quando non teneatur Papa? 37
in schismatibus tollendis usus. 112
Tridentini character. 113
Concionum *in Italia abusus.* 278
Concionatoris *officio suo abutentis exemplum.* 447
Concionatorum *Italorum navi.* 279
Concordata *Friderici III Imp. & Nicolai V Pont. recensita.* 24
Condæus *ob insigne fortitudinis exemplum laudatus.* 428
Conflictus *corporum regulæ generales.* 349
Conica *sectio per 5 puncta describi potest.* 45
Conicum *opus Hospitalii commendatum.* 45
Connor (*Bernardus*) *refutatus.* 333
Conringii (*Hermanni*) *Epistola promissa.* 550
ubi lateant? 551
Carmina. 551
Epitaphium. 552
Contagium *equinum contumulatione equi morituri sublatum.* 133
Contagii *ratio.* 133
Conversatio *cum Deo per imagines intermedias quid sit?* 460. 461
Copernicana *hypothesis non nova.* 81
legibus motus & naturæ conformis. 81 *seq.*
Copernicanæ *hypotheseos vestigia secuti Gregoriani.* 81
Ad Corinthios *num Pauli Epistola aliqua deperdita?* 2
Cornu *emolliendi modus.* 318
Cornua *Ammonis conchyliorum testæ.* 228
Corona *circa Lunam in eclipsi visa.* 347. 348
Coronæ *Solares observatæ.* 421
De Corona *Pontificis Dissertatio.* 257

Digitized by Google

Coronarum *Solarium cauſæ.* 422
Corpus *num ſentiat?* 64
ut moveatur a Deo? 453
Corporis *proprietates ac modi.* 63
Cortreji (*Adami*) *obitus.* 24
Coturnicibus *num Iſraelitæ in deſerto paſti?* 205
Cragius (*Nicolaus*) *libri de Rep. Lacedæmoniorum auctor aſſertus.* 425
Cramerus (*Hieronymus*) *ab Auguſto El. Sax. Regi Luſitaniæ commendatus.* 250
Cranmeri (*Thomæ*) *in fide conſtantia & inconſtantia.* 504
Creatio *ex notis Muſicis explicata.* 41
De Creatione *Judæorum ſententiæ.* 14
Criterium *præjudicii.* 41
Criticæ *inutilitas in Theologia aſſerta.* 458
De Criticis *varia.* 294
Crocodili *cur Indis pro Diis culti?* 107
Crotoniatorum *mores per Pythagoram emendati.* 244 *ſeq.*
Crudelitatis *exemplum ſingulare.* 504 *ſeq.*
Cruſii (*Jac. Andr.*) *Wittikindus recuſus.* 54
Cudworthus *examinatus.* 13
Cultro *ingente facta percuſſio non vulnerans.* 140
Cupiditas *carnis num ſit peccatum?* 460
Curvarum *focos inveniendi methodus.* 345
Cyclus *Lunationum politicus perfectus impoſſibilis.* 34
Cycli *anomali.* 35
Lunæ veri inveſtigatio analytica. 34. 35
Cyclorum *Lunæ Solarium inconſtantia.* 33
In Cyclos *Julianos & Gregorianos criſis.* 36
S. Cypriani *opera commendata.* 113
Cytorius *mons Romæ unde dictus?* 26 *ſeq.*

DAcerius (*Andreas*) *notatus.* 146 *ſeq.* *laudatus.* 240. *ſeq.*
De Dæmonibus *Judæorum ſententiæ quales?* 14
Dæmoniaca *Pathologia.* 130
Dæmonis, *Pythagoræ filiæ, commentarii in Homerum.* 246
Dani *ut & a quibus ad Chriſtianam fidem perducti?* 258
Daniæ *Regnum jam olim hæreditarium.* 261
num fuerit feudum Imperii Germanici? 260

Danicæ *antiquitates illuſtratæ.* 257
De Danielis *Hebdomadibus obſervata.* 15
Dantis *apophthegma elegans.* 89
Decimarum *Regiarum deſcriptio.* 235
Definitio *verborum.* 38
Per Dentem *qui jurent?* 143
Dei *idea varia.* 169
exiſtentia e cordis mechanismo evicta. 273
probata. 62. 63. 452
notitia num Cafris nulla? 452
De Dei *gratia varia.* 366
Ad Deum *provocare in Philoſophia quando liceat?* 63
Deiſtæ *refutati.* 356
Desmolin, *ſcriptor Gallus, refutatus.* 303
Diabolus *ſchismatum autor.* 111
ſerpente ut inſtrumento uſus in ſeducendis protoplaſtis. 325
Diaconi *& Archidiaconi olim ad Parliamentum Angliæ admiſſi.* 376
Diæta *cui conducat?* 225
Diei *initium quod.* 198
Differentialium *integrabilium Canones cur conſtruendi?* 269
Differentiarum *integratio nondum perfecta.* 269
Differentias, *quas logarithmica quantitas ingreditur, ſummandi regula.* 270
Diodorus Siculus *num Epiſtolas reliquerit?* 542
Diſciplina *eccleſiaſtica num ubique eadem eſſe debeat?* 451
cur in Scripturis non definita? 451
Divi *titulus quando & cui tributus?* 27
in prænominis locum olim adoptatus. 27
Dodwellus (*Henricus*) *notatus.* 20
Dominus *ut rem ſuam vindicare veteri jure potuerit?* 471 *ſeq.*
De Dordracena *Synodo B. Calovii judicium.* 405
Druſius (*Joannes*) *plagii infamulatus.* 425
Dubium *Geometris propoſitum.* 273
Du Hamel *vide* Hamel.

EBionæi *Evangelii Matthæi Hebraici corruptores.* 6
Eccleſia *Anglicana num ſit vera?* 109
omnis ſchismatibus obnoxia. 109. *ſeq.*
Eccleſiæ *veræ character.* 109. *ſeq.*
felicitas prædicta. 141
Eclipſeos *Solaris obſervatio.* 347

Digitized by Google

Eduardi *I Anglia Regis epitaphium.* 254
II Angl. R. dura fata. 445
III Angl. R. fata & obitus. 445
IV Angl. R. conjugium memorabile. 446 *ſeq.*
VI Angl. R. ingenium præcox. 502
mors violenta. 502
pietas. 502 *ſeq.*
Eginharti *Vita Caroli M. recuſa.* 54
Elementa *ut pingantur antiquis?* 371
Eliſabetha *Anglia Regina quo animo fuerit in Aug. Confeſſionem?* 248
ut magno periculo fuerit erepta? 505
Eliſabethæ *Angl. Reg. præcox ingenium.* 505
vivendi ratio. 506
Ellipſes *tornandi methodus.* 317
Encanthis *quid?* 313
Engelhuſius *notatus.* 52
Enochiani *libri quis autor?* 14
Enthuſiaſmi *indicia in Sileſia.* 215
Ad Epheſios *Epiſtola Pauli Laodicenſibus vindicata.* 3
De Epicuro *ſingularia.* 60
Epilepſia *a faſcino cum catalepſi.* 130
Epiſcopalis *dignitas ſigillatim.* 113
Epiſcoporum *origo divina.* 481
a Presbyteris differentia aſſerta. 481
Epiſtola *Pauli ad Corinthios aliqua num deperdita?* 2
ad Epheſios Laodicenſibus vindicata. 3
Epiſtolarum *Apoſtolicarum collectio quando facta?* 45
diſtinctio in capita quando facta? 7
Epochæ *Chriſtianæ ortus & autor.* 273
De Equeſtri *ordine veterum Romanorum diſſertatio.* 338
Erasmi (*Deſ.*) *editiones N. T. mendoſæ.* 8. 9
Errores *Computi Gregoriani.* 33. 36
quomodo corrigendi? 65
præcavendi? 65
Theologici unde? 457
Errorum *cauſæ.* 40
Eruditi *nomen quid notet?* 529
Eruditio *quid?* 529. 532
Eruditionis *capaces qui?* 530
ambitus. 532 *ſeq.*
norma. 531
finis. 531
impedimenta. 534

Ad Eruditionem *consequendam genii boni quid conferant?* 531
Esdræ *liber III ab Esdra non scriptus.* 60
IV Græce olim lectus. 60
Espencæus (*Claudius Sanctius*) *Concilii Tridentini in Gallia oppugnator.* 136
Estheræ & *Josephi historia ad doctrinam de affectibus examinata.* 277
Evangelii *secundum Ægyptios qui autores?* 2
Evangelia IV *ut in canonem redacta?* 4
Evidentia *in ratiocinando quomodo conservanda.* 66. 67
Evidentiæ *character.* 65
Evnuchus *quid?* 308
Evnuchi *in S. Scriptura qui?* 310
Pro Evnuchis *apologia.* 309
Evnucho *num uxorem ducere liceat?* 310
Evnuchorum *hæresis.* 309
dignitas & officium. 310
Eustathii *Commentariorum in Homerum nova editio promissa.* 284
Exarchi *qui olim apud Græcos?* 135
Existentia *Dei probata.* 62. 63. 273
Existentia *Dei per fidem primum cognosci nequit.* 62
Experientia *cur singularium?* 163
Experiri *quid?* 163
Experimenta *coronarum Solarium phænomena exhibentia.* 422
Experimentorum *pretiosorum usus.* 165
Ezechiel *Pythagoræ familiaris.* 244
Ezechielis *vaticinium IX extremis capitibus contentum nondum impletum.* 235*
De Ezechielis *libro Judæorum veterum dubia.* 236*
Spinosæ sententia. 236*

FAerni (*Gabrielis*) *Fabula Gallice translata.* 428
Fanatici *refutati.* 357 *seq.* 543
De Faria & Sosa (*Emanuel*) *Historicus Lusitaniæ laudatus.* 38
La Farina (*Aloysii*) *de Scriptoribus Siculis conatus.* 538
Fascinum *ut fiat?* 131
Felicitatis *desiderium homini a natura inditum.* 359. 362
De Felicitate *nostra gaudere num liceat?* 461
Feloniæ *crimine possessio amittitur.* 301

Ferdi-

Digitized by Google

Ferdinandus, *Joannis Port. Regis filius, laudatus.* 99
Ferdinandi *Magni Ducis Hetruriæ in Magliabechium affectus.* 336
Ferrum *quid?* 342
cineribus extrahi potest. 343
Festivitates *Italorum descriptæ.* 278
Festum *Corporis Christi Bononiæ cum pompa celebratum.* 280
De Feudis *Germaniæ opus promissum.* 302
fœminarum sententia Rudolphi Habspurgici Imp. 300
Feustelius (*Christ.*) *notatus.* 185
Fibræ *corporis quænam optimæ?* 224
Fidei *descriptio.* 455
cautelæ. 455. 457
genesis. 457
& rationis differentia. 457
actus essentiales recensiti. 459
attributa. 459
Fidei *num noceant opiniones falsæ?* 458
Fidejussio *parentum pro liberis quando locum habeat?* 511 *seq.*
Fischeri (*Joannis*) *trepidatio in articulo mortis.* 501
Fixarum *catalogus optimus.* 81
Flamma *non urit.* 140
Flint *Lusatorum olim Deus.* 91
Fluminum *intumescentia insignis.* 143
Focos *curvarum inveniendi methodus.* 345
Fœminarum *potentia in viros exempla.* 443 *seq.*
Formulæ Concordiæ *Acta edita.* 54
Fortitudinis *exemplum laude dignum.* 428
Fossilia *Norica,* 226
Frickii (*Joannis*) *in Morhofium merita.* 292. 294
Fridericus *Comes Oldenburgensis num cum leone certaverit?* 53
II Imp. num atheus? 53
Friderici *I Imp. collo num insultaverit Alexander III Papa?* 53
Frigoris *phænomena soluta.* 273
De Froissarti (*Joannis*) *historiis judicium elegans.* 374
Futura *prædicta.* 140

GAbati (*Sebastiani*) *studium detegendæ Americæ.* 498
S. Galli *Monasterii historia.* 202
Galli *non curant officium Inquisitionis.* 82
Galliæ *Rex prohibet Philosophiam Cartesianam.* 518. 519

Gallicæ *linguæ orthographia a quibus repurgata?* 88
De Gandeshemenſis *eccleſiæ fundatione carmen Roswithæ promiſſum.* 487
Gaudere *num liceat de felicitate noſtra?* 461
Geizkoffleri (*Zachariæ*) *Commentatio ad Matriculam Collectarum Imperii.* 24
De Gemmis *Arabicis tractatio* 440
Genealogicæ *tabulæ novæ* 478 *ſeq.*
Genitalium *partium muliebrium deſcriptio.* 414
Genius *mundi ut repræſentatus in columna Antonini Pii?* 28
Genii *boni quid ad eruditionem conſequendam conferant?* 531
Geographiæ *compendium elegans.* 280. 474 *ſeq.*
Geometria *Phyſica promiſſa.* 38 *practica fere perfecta.* 526
Germanorum *ſtudia literarum contra Gallorum calumnias defenſa.* 182 *ſeq.*
Germanicæ *linguæ difficultas unde?* 283
Gery (*R.*) *obitus.* 285
Gigli (*Hieronymi*) *Academia Senenſis promiſſa.* 284
Glandularum *arytænoidarum deſcriptio.* 30
Gliffordiæ (*Roſamundæ*) *fata & epitaphium.* 253
Gonzagæ (*Aloyſii*) *fata & obitus.* 197 *ſeq.*
canonizatio. 199
miraculum. 209
De Gormo *Grandævo R. Daniæ Diſſertatio.* 257
Goslaria *unde dicta?* 50
num cum Werla eadem? 50
Goslariæ *Bacchanalia celebrata & abolita.* 51. *ſeq.*
Gothicæ *linguæ cum Hebraica convenientia.* 284
Grandes *Hiſpaniæ qui?* 171
& Caſtellæ quid interſit? 171
De Grandibus *Hiſpaniæ Diſquiſitio Hiſtorico-Genealogica.* 171
De Gratia *Dei varia.* 366
Gravinæ (*Jani Vincentii*) *Opera promiſſa.* 473
Gregorianus *computus Paſchalis erroneus.* 32. 33
Gronovii (*Jacobi*) *modeſtia.* 485
Grotius (*Hugo*) *refutatus.* 5 *laudatus* 244 *ſeq.*
plagii infimulatus. 425. 426

Digitized by Google

Du HAmel (*Jo. Bapt.*) *elogium & ſcripta.* 349 *ſeq.*
Hamelmannus (*Hermannus*) *laudatus.* 84. 86
Hanckii (*Joannis*) *notabilis prædictio.* 184
De Haraldo *Cærulidente Rege Daniæ Diſſertatio.* 257
Harduinus (*Joannes*) *notatus.* 15. 17
Harduini (*Joannis*) *Operum editio nova promiſſa.* 488
De Hebdomadibus *Danielis obſervata.* 15
Hebrææ *linguæ præſtantia.* 398
a Latina & Græca differentia. 398
pronunciatio ut corrupta fuerit? 399
Poeſeos ratio. 398
Muſicæ ratio. 399
Hebræorum *ſcribarum oſcitantia.* 399
Hebraicarum *vocum ſignificatus eſſentialis.* 114
hieroglyphica ſignificatio. 114
Circa Hebraicarum *vocum ſignificatum ſcrutandum quæ ſuperſint?* 117
Helveticorum *monaſteriorum Congregationis Benedictinæ hiſtoria.* 201 *ſeq.*
Henningii (*Salomonis*) *Chronica in Academia Jenenſi prohibita.* 249
Henricus *IV R. Gall. de ſolvendis debitis ab Auguſto El. Sax. compellatus.* 248
VII R. Angl. ut Americæ occupandæ occaſionem amiſerit? 498
VIII R. Angl. quo inſtigante a Catharina divortium fecerit? 499
cur divortium fecerit ab Anna Clivenſi? 500
quantum amaverit Catharinam Howardam? 500
qua morte obierit? 501
Henricus, *Regum Luſitaniæ ſator, quomodo in Luſitaniam venerit?* 98
Henrici *Aucupis in Dania geſta.* 258
Henrici *III R. Angl. epitaphium.* 254
V R. Angl. epitaphium. 254
VIII R. Angl. cadaver num ſanguinem miraculo deſtillaverit? 501
De Henrico *IV R. Angl. ſingularia.* 446 *ſeq.*
Herbergeri (*Valerii*) *vita.* 329 *ſeq.*
Heredes *legitimi qui vocentur?* 304. 305

Ex-

Ex Heredatione *patris ut subveniatur mercatoris obærati filiis?* 512
Heshusius (*Tilemannus*) *vindicatus.* 54
Hesiodi *ætas examinata.* 262
Heveliani *Micrometri descriptio.* 125 *seq.*
Hierocles, *Christianorum hostis, ab autore vitæ Pythagoræ distinguendus.* 242
Hieroclis *de vita Pythagoræ editiones recensitæ.* 242
versio nova Gallica. 242 *seq.*
Higdenus (*Ranulphus*) *ob chronologiæ studium laudatus.* 373
In Hispaniam *Judæi ut venerint?* 20
Historia *civilis Regnorum & Principatuum omnium in compendium elegans redacta.* 475
Historiæ *Ecclesiasticæ V. T. compendium.* 548
Hobbii *Elementa de Cive impietatis damnata.* 549
Hofmanni (*Casparis*) *observationes in Galenum anecdotæ laudatæ.* 426
De Hohenhard (*Petrus*) *vero nomine Jo. Petrus Ludewig.* 298
Homagii *sub notabili conditione præstiti exemplum.* 252
Homeri *ætas examinata.* 262
theologia. 401
Homo *interior ab exteriore independens.* 458
Homines *num actionum suarum proprie dicendi causa.* 365
Hominum *peculiare quoddam genus.* 144
Hookeri (*Richardi*) *libri de disciplina ecclesiastica commendati.* 480
Q. Horatii Flacci *vita & obitus.* 146 *seq.*
Sub Hospitii *jure num jus vendendi cerevisiam extra domum contineatur?* 121
Hottentotten *populi mores.* 431
Howarda (*Catharina*) *cur capite damnata?* 500
Huberi (*Samuelis*) *vita & errores.* 54
Huetius (*Daniel*) *notatus.* 236 *
Hydatidum *ortus.* 311
species. 311. 312
Hydraulicæ *phænomena.* 273
In Hyppocratis *libros de Aere, aquis & locis commentarii promissi.* 466

JAcobus I *Rex Angliæ unionis religionum intempestive studiosus.* 507
qua morte obierit? 507

Jambli-

Digitized by Google

Jamblichus *de vita Pythagoræ recognitus.* 239 *seq.*
Japon *insula cur & Chryse dicta?* 437
Japonicæ *linguæ difficultas ostensa.* 436 *seq.*
In Idea *quænam distinguenda?* 66
Ideæ *introducibiles.* 178
habent attributa divina. 178
Idearum *differentia.* 456
quænam origo? 63
evidentia unde? 66
Idolorum *character.* 279
Jejunium *miraculosum.* 140
Jeverensis *Colloquii series.* 85
Ignis *non urit.* 140
יהוה *vocis origo.* 205
vox Masoretarum punctis corrupta. 399
Illuminatio *immediata a Poireto defensa.* 544
Imaginationis *genera.* 456
diversitas unde? 64
Immaterialia *quomodo percipiantur?* 169. 170
Immissionem *in bona hereditaria ut obtinere possint filiæ, heredes testamentariæ?* 119
Immobilium *possessio quomodo probetur?* 402
Impedimenta *veritatis cognoscendæ.* 40. 41
Imperium *civile sapientioribus assertum.* 470
domesticum quo jure Patrifamilias competat? 470
Impuritas *num sit peccatum?* 152
In Indiam *utramque Itinera collecta.* 102. 179. 448
Infantes *in cunis perorantes.* 138
Influxus *quid?* 164
Innocentii X *in rebus fidei ignorantia.* 536
Inquisitionis *officium parum curant Galli.* 82
Pontificia arcana manifestata. 279
crudelitas. 279
Inscriptionum *nova Sylloge publicata.* 29
Insignia *Moscoviæ Principatuum explicata.* 219 *seq.*
Insomniorum *causa.* 132
Instrumentalis *Musica num in templo adhibenda?* 236
Insulam condere *quid?* 262 *seq.*
Intellectio *quotuplex?* 456
Intellectus *activus.* 456
quid sit? 62
Intellectus *operationes a Scholasticis male distinctæ.* 168
lumen quotuplex? 455
genera. 456

Intellectus *in veritate cognoscenda directio.* 40. 41
operatio non nisi una. 65
Intelligere *alterum quid sit?* 38
Interdicti uti possidetis *doctrina explicata.* 402
Johannæ Seymuriæ *Epitaphium,* 500
Grajæ *eruditio insignis.* 503
De Johanne II *R. Port. singularia.* 99
In S. Johanne *desiit ætas Apostolica.* 5
Johannis XVI, *Comitis Oldenburgici, laudes.* 84
Johannis, *Petri R. Port. filii, fata.* 101 *seq*
Josephus *num testatus fuerit de Christo?* 333
Joncourt (*Petrus*) *novarum inter Coccejanos & Voetianos litium auctor.* 378
Josephi & *Esthera historia ex doctrina de affectibus illustrata.* 277
Iridis *phænomena explicata.* 273
Irlandicæ *linguæ specimen.* 254
Isthmi *Darien descriptio.* 142 *seq*
Itali *Oratores & Poetæ contra Dominicum Bouhours vindicati.* 187
Iter *Sabbathi quantum fuerit?* 332
Itinera *in Indiam utrimque collecta.* 102, 179, 448
Ittigius (*Thomas*) *notatus.* 491
De Jubilæo *Judæorum ejusque juribus tractatus.* 210
Judæi *cum Triphone disputatio quando instituta?* 21
Judæi *ut in Hispaniam venerint?* 20
Judæorum *historia & religio explicata.* 13
cœmeterium num revera detectum Romæ? 18
ritus ac jura IV Voluminibus explicata. 367 *seq.*
Judicium *num spectet ad voluntatem?* 168
Judiciorum *claritas unde?* 66
De Juditha *Libri auctor incertus.* 59 *seq.*
Julianum *SCtum explicatum,* 473
De Julino *oppido varia.* 258
Junii (*Hadriani*) *scripta & Bibliotheca directa.* 429
de Coma *tractatus qua occasione scriptus?* 429
Jurandi *mos per dentem.* 143
Jurisdictionis *possessio quomodo probetur?* 403
Jus *Principum in Sacra examinatum.* 481
Opificiarium explicatum. 120 *seq.*

Jus

Digitized by Google

Jus *Gentium quid?* 470
Juſtificatio *& ſanctificatio num differant?* 461
quid in Scripturis ſignificet? 461
Juſtificationis *articulus unde obſcuratus?* 461
Juſtinianus *Imp. calliditatis & tyrannidis inſimulatus.* 550
Juſtitiæ *Chriſti imputatio quando & quomodo fiat?* 461
in Petro M. Moſcorum Duce exemplum ſingulare. 217

KAli *quid ſignificet?* 117
Karæi *num cum Samaritanis iidem?* 323
Karatium *quid ſit?* 229
Kepleriana *Aſtronomia commendata.* 352
Κένωσις, *cum de Chriſto dicitur, quid notet?* 545.546
Kieslingii (*Joannis*) *inventum extrahendi radicem auri.* 183
Kircherus (*Athanaſius*) *plagii inſimulatus.* 426
König *vel* Konning *nomen unde & quibus uſitatum?* 259 *ſeq.*

LAar *terminatio quid Germanis notet?* 50
Labyrinthus *in Woodſtock.* 253
Lacrymæ *ſanguineæ.* 140
Lactis *Lunæ geneſis.* 227
Lambinum (*Dion.*) *inter & Paulum Manutium futilis controverſia.* 173
Lamy *commendatus.* 61
Lanciſii (*Jo. Mariæ*) *vita.* 466
A Lapide (*Cornelius*) *plagii inſimulatus.* 425
Lapides *Plantarum & piſcium formas referentes.* 339 *ſeq.*
Norici. 227
Lapilli *in veſicula fellis reperti.* 341
Vide Calculi.
Lapſu *protoplaſtorum qua facultas in homine amiſſa?* 457
Laryngis *lubricatio unde?* 31
cartilagines pleræque offeæ. 31
Latitudinarii *refutati.* 357
Laubanenſium *natales, religio, Paſtores.* 91
Lazari *morbus qualis?* 334
Lectio *multa rejecta.* 41
Leges *olim verſibus ſcriptæ.* 398
Leges *Regiæ quæ hodie obtineant?* 470 *ſeq.*
XII Tabb. unde ortæ? 471
num e Ciceronе de Legibus petendæ? 471
Leges *explicatæ vel emendatæ: L. fin. C. de Ed. D. Hadr. toll.* 119
3 & 14 ff. de Tranſact. 304 *ſeq.*

Lex 1 & 4 ff. de peric. & commod. rei vend. 305 seq.
8 §. 2 ff. de pecul. leg. & 306
ult. §. 6 ff. quæ in fraud. cred. 306
10 ff. si pars hered. pet. 306
43 ff. de damn. inf. 306
2 C. Commun. de Leg. & fid. 306 seq.
8 C. de pact. conv. 307
18 ff. de V. O. 512
1 §. 13 ff. depos. 512
15 ff. de Leg. 3. 512 seq.
9 C. Theod. de malef. & Math. 513
21 §. 2 ff. quod met. caus. 513
67 ff. de procurat. 513
1 ff. de Solut. 513
3 §. 2 ff. pro socio. 514
82 ff. de jur. dot. 514
1 §. 14 ff. de agnosc. & al. lib. 514
3 §. 1 ff. ubi pupill. educ. 514
9 ff. de serv. export. 515
28 §. 1 ff. de liber. leg. 515
41 §. 10 ff. de fideic. libert. 515
100 §. 3 ff. de Leg. 3. 515
17 §. 1 ff. de adopt. 515 seq
9 §. 1 ff. de fund. dot. 516
3 §. 3 ff de extraord. cognit. 516
Lex 3 §. 2 ff. naut. caup. stabul. 517
183 ff. de V. S. 517
Legum explicandarum & emendendarum regulæ. 304 seq.
Legitima parentibus jure Austriaco negata. 483
Lehmanni (Christophori) de pace religiosa Acta publica vulgata. 24
Leibnitii (G. G.) de quadruvis meditationes commendata. 269
Scriptorum Brunsuicensia illustrantium Tomus II & III promissus. 487
Leibnitiana analysis commendata, 267 seq.
Leibnitiani calculi in Geometria physica insignis usus. 38
Leones quid in picturis Veterum designent? 371
Leuckfeldii (Jo. Georgii) in historiam Germanicam merita. 54
Lex Natura in homine duplex. 469
Cincia explicata. 472 seq.
Lexicorum nonnullorum utilitas. 38 seq.
Leydekkerus (Jacobus) injusta contra Actorum Erud. Collectores censura convictus. 405
Liberalia quæ dies olim dicta? 147

Libe-

Digitized by Google

Liberalitatis *in Petro VIII R. Luſ. exemplum inſigne.* 98 *ſeq.*
Libertas *Eccleſiæ circa Paſchatis celebrationem.* 37
Libertatis *duæ ſpecies.* 62
Libertini *qui olim dicti?* 147
Libra *Medica non ubique eadem.* 229
Libræ *Pariſina & Romana diviſiones,* 229. 230
Licetus *de Monſtris Gallice translatus.* 415
Lignorum *viridium fiſſuræ ut impediendæ?* 318
Lilius *notatus.* 32
Limbus *Lunæ fluctuans.* 347
Linguæ *Græcæ veteris ignari, qui hodie in Græcia vivunt.* 275
Hebræa præſtantia. 398
a Latina & Græca differentia. 398
pronuntiatio ut corrupta? 399
Japonica difficultas. 436 *ſeq.*
Anglica & Wallica differentia. 253
Ad Linguæ *radicem foramen obſervatum.* 30
Linguas *exoticas in ecſtaſi qui locuti?* 142
De Linguis *Occidentis & Orientis varia.* 294
De Linguis *Malaica aliisque Orientalibus varia.* 436 *ſeq.*
Americanis varia. 437 *ſeq.*
Liquorum *gravitates tempore æſtivo ac hyberno variantes.* 233 *ſeq.*
Loca *ſecundi generis conſtruendi methodus generalis a Craigio inventa.* 46
Lockius *notatus.* 178. 455. 547
Locorum *communium condendorum methodus.* 44
De Locuſtis (*Jobi Ludolfi, ſententia examinata.* 206
Logarithmorum *idea in naturam ſectorum hyperbolicorum fundata.* 45 *ſeq.*
Logicæ *utilitas.* 61
genuina tentamen. 64
definitio. 64 *ſeq.*
vulgaris indoles. 64
inutilitas in Theologia aſſerta. 458
Longævitatis *cauſæ.* 224
promiſſio cur piis facta? 225
Lucanus *& Virgilius inter ſe comparati.* 187
Pro Lucano *Apologia erudita.* 187
Ludwig (*Jo. Petri*) *in Pruſſiæ Regem merita.* 298 *ſeq.*
Ludolfus (*Jobus*) *refutatus.* 206 *ſeq.*

Lumen *intellectus quotuplex?* 456
Luminis *propagata celeritas observata.* 351
divini effectus. 457
Lunæ *theoria optima.* 353
limbus fluctuans. 347
incolæ ab Orpheo defensi. 401
Lunaris *atmosphæra num detur?* 348
Lunulæ *Hippocratis quadratum.* 274
Lusati *quos Deos olim coluerint?* 91
Lusitanicum *stemma Regium illustratum.* 97
Lutherus *cur plures proselytos fecerit?* 111
cum Simone Mago comparatus. 493
num commercium habuerit cum Diabolo? 493
Lydiatus *refutatus.* 27

MAbillonii (*Joannis*) *Elogium seu Epitaphium.* 381 *seq.*
Maccabæorum *Liber III primo loco collocandus.* 60
Machinarum *Hydraulicarum phænomena soluta.* 273
Maculæ *in* ☉ *observatæ.* 346
Mæcenatis *in Orbilium libertas.* 147
Magicæ *res num naturales?* 162
Magistratus *num subditos ad religionem possit cogere?* 44
Magistratus *jura circa religionem subditorum.* 44
Magliabechius (*Antonius*) *in palatium M. Principis Etruria honorifice deductus.* 336
Magnesiæ *nomen non uni Civitati proprium.* 261
De Magnetis *declinationesystema Hallejanum confirmatum.* 339
De Magnate *experimenta instituta.* 340
Majestas *num immemorialis tempore præscribatur?* 267
De Maimonide (*R. Mose*) *judicium P. Cunæi.* 434
Malebranchius *refutatus.* 49 *seq.*
Malvasia (*Carolus Cæsar*) *defensus.* 263
In Manethonem *notæ & emendationes promissæ.* 59
Manutium (*Paulum*) *inter & Dion. Lambinum futilis controversia.* 173 *seq.*
Marcionitæ *Evangelii Lucæ & Epistolarum Pauli corruptores.* 1
S. Marcus *quomodo in Evangelio consignando versatus sit?* 3 *seq.*
Margarethæ, *Maximiliani I Imp. filiæ, fata & epitaphium.* 81

B. Maria *Virgo Carminibus celebrata.* 95
Mariæ *Reginæ Angliæ erga Henricum VIII Patrem odium.* 503
De Mariæ *Stuartæ cæde dissertatio.* 333
Martialis *emendatus.* 515
Martini (*Raymundi*) *liber* Pugio fidei *examinatus.* 23
Martis *& Veneris captura ad rem Chymicam applicata.* 335
Mascarenas *insulæ nomina & descriptio.* 430
Mathesis *ingenium excolit.* 40. 41. 454. 455
num Theologo noxia? 59
Matrimonium *contrahere num liceat Evnucho?* 310
De Matrimonio *comprivignorum tractatus.* 467
S. Matthæi *Evangelium Ebraicum Hieronymo incognitum.* 2
Maucroix (*Francisci*) *obitus.* 284
Maxima *& minima elucidata.* 344 *seq.*
Mechanica *practica adhuc desideratur.* 319
Mechanicæ *artes num ad eruditionem spectent?* 532
Medendi *methodi axiomata.* 372
Medicæ *Institutiones.* 372
Medicamenta *nimia cur non sumenda?* 225
Medicus *sui ipsius.* 223
Mediorum *motuum in Calendarii correctione usus.* 38
Mellis *analysis chymica.* 343
Mens *ut corpori uniatur?* 131
materialis asserta. 132
Mensæ *citriæ quid?* 335
rotundæ inventor. 442 *seq.*
Menstruus *fluxus ex utero derivatus.* 33
Mensuræ *cavæ Parisienses & Romanæ.* 230
Græcorum. 231 *seq.*
Hebræorum. 232
intervallorum apud Romanos, Græcos & Hebræos. 232
Merbitii *inventum curiosum.* 183
Mercator (*Nicolaus*) *notatus.* 351
Mercatoris *obærati filiis ut exhæredatione patris subveniatur.* 512
Mercurius *cur subsidat in tubis spiritu vini lotis?* 339
interdiu visus. 347
De Messia *gennina Judæorum fides quæ?* 15
Metaphysicæ *utilitas.* 61
inutilitas in Theologia asserta. 458
Μετεμψύχωσις *Pythagorica allegorice explicanda.* 245

Meteo-

Meteori *igniti descriptio.* 526 *seq.*
causa. 527 *seq.*
Meursius (*Joannes*) *notatus.* 211
Micrometrum *novum.* 346
Micrometri *Heveliani descriptio.* 125 *seq.*
Militis *Sueci mos orandi.* 214
Militaris *praxis offensiva illustrata.* 319
Milliaris *Romani quantitas.* 232
Millii (*Joannis*) *inedendo N. T. labor laudatus.* 1. 10 *seq.*
Ministerii *Candidati ex Cypriano examinandi.* 113
Miraculi *definitio.* 43
Miracula *ficta.* 279
vera a falsis ut distinguenda? 43
Miræi (*Joannis*) *Epitaphium.* 256
Mirandulanus (*Jo. Picus*) *refutatus.* 59
Mischnam *quis primus collegerit?* 21
Missionis *divinæ criteria.* 43 *seq.*
Modestus *plagiarius.* 425
Molendinum *num quis in suo exstruere possit?* 121
Molleri (*Laurentii*) *Chronica in Academia Senensi prohibita.* 249
Monachorum *fraudes detectæ.* 278
Monachorum *corruptio in doctrina & moribus.* 278
Monasteriorum *Helvetiæ congregationis Benedictinæ historia.* 201 *seq.*
De Monasteriorum *exemtione singularia.* 135
Monstrum *bicorporeum in inguinibus connatum.* 415
a fœmina editum fœtum ferinæ mentiens. 417
De Monstris *Liceti opus Gallice translatum.* 415
Monzambano (*Severinus*) *plagii insimulatus.* 426
In Morbos *influxus animi.* 223
Morhofii (*Dan. Georgii*) *vita.* 283
Morpheus *Geometricus promissus.* 423
Mors *quid?* 175
Mortis *simulatæ medela.* 176
subitaneæ præservatio. 177
Mortes *subitaneæ.* 174
Morus (*Thomas*) *in articulo mortis festivus & imperterritus.* 501 *seq.*
Mosci *num ad studia inepti?* 211
Moscorum *sacerdotes num visibiles?* 218
classis quot navium? 219
in Astronomos odium unde? 113

Mosco-

Digitized by Google

Moſcorum *Monarchæ reditus.* 219
Imperii inſignia ad Artem Heraldicam reducta. 219 *ſeq.*
In Moſcoviam *legationum deſcriptarum Auctores recenſiti.* 215 *ſeq*
Moſes *idem ac Moſchus.* 244
Pythagoræ familiaris. 244
Moſaicorum *librorum veritas aſſerta.* 453
Motus *optima medicina.* 223. 225
☌ & ☍ *examinatus.* 345 *ſeq.*
vertiginis ☌ *quantus?* 346 *ſeq.*
in vacuo quomodo producendus? 355 *ſeq.*
Motus *veri in computando Paſchali adhibendi.* 33. 36
Mugitum *num Diabolus Goslariæ ediderit?* 52
De Mugnos (*Philadelphi*) *Laertio novo judicium.* 538
Mundus *idealis æternus.* 167
ut productus? 167
Mundi *viſibilis illuſiones ut evitandæ?* 64
ætas ex Scriptura exacte erui non poteſt. 82
topographia ex mente veterum Chriſtianorum. 59
Muſci *petrificati geneſis.* 227
Muſica *inſtrumentalis in templo num adhibenda?* 238
Muſica *num curet a tarantulis morſos?* 412 *ſeq.*
Muſicæ *effectus in corpus humanum.* 413

De Neapoli (*Caroli*) *de Scriptoribus Siculis conatus.* 537
Nicolai (*Joannes*) *vindicatus.* 431 *ſeq.*
Nigritæ *ſub eodem Tropico diverſi coloris.* 463
Nobilitatis *gradus apud Saxones quot ſcutis olim diſtincti?* 266
Notiones *primigeniæ.* 163
Notionum *diſtinctarum cauſæ.* 163
præconfuſis prærogativa. 164
confuſarum ortus. 163
primigeniarum certitudo unde? 163
uſus. 164
Novum Caſtrum *Pruſſiæ Regi aſſertum.* 299
feudum pure maſculinum. 300
Novum Teſtamentum *vide* Teſtamentum.
De Novitatis *ſtudio diſſertatio.* 136
Numerandi *mos quorundam Indorum.* 144

Numerorum *quorundam Indorum nomina.* 144
Numus *Clementis Papæ descriptus.* 25
Numi *quidam Titi & Trajani suspecti.* 27
De Numis *Ebraïs observationes.* 14

OBesitas *cadaverum destillationis sanguineæ causa.* 501
Obvagulatio ad portam *quid?* 472
Octateuchi *codex Alexandrinus Romano præferendus.* 194
codices MSpti examinati. 196
Oculorum *vitia optica.* 273
Onera *civium reditibus proportionanda.* 234
Opifex *num damnum præstet in opificio datum?* 121
Opificiorum *jura explicata.* 120 *seq.*
Opiliones *num infames?* 121. 122
Opii *usus Indis interdictus?* 107
Opiata *ut fluxus sistant?* 162
Oraculi *responsum eventu probatum.* 143. 183
artefacti specimen. 183
Oratores *cur ægre orationes descriptas edant?* 427 *seq.*
Ad Orbes *vitreos vi aeris frangendos instrumentum.* 355
Orbilius, *Grammaticus, Horatii præceptor.* 146
Ordinum *Religiosorum catalogus.* 117
Origenes *cur se ipsum castraverit?* 509
D' Orleans *refutatus.* 375
Orphei *doctrina cum Mosaica comparata.* 400 *seq.*
Ostorodi (*Christophori*) *vita & errores.* 54
Ottonum, *I, II & III Impp. Danos ad Christianismum perducendi studium.* 258
Ovum *mirum.* 341

PAcis *Passavienſis, Noviomagenſis & Rysvicenſis tractatus illustrati.* 24
Palmatæ *vestes antiquis quales?* 332
Pannus, *affectus oculi, ut ab ungue differat?* 333
Panormitæ (*Antonii*) *vita, scripta, obitus, epitaphium.* 540 *seq.*
Papa *quando non teneatur conciliorum decretis?* 57
Papæ *suprematus impugnatus.* 111
tum in Ecclesiasticis tum in temporalibus assertus. 353
Pro Papæ *sede & auctoritate scripta varia collecta.* 356 *seq.*

Pare-

Parabolicorum *arcuum differentiis rectæ æquales exhiberi possunt.* 46
comparatio. 47
Parallaxis *horizontalis & quanta?* 346
fixarum observata. 351
Parentibus *legitima jure Austriaco negata.* 403
Parliamenti *Anglicani origo.* 375.507
Ad Parliamentum *Angliæ Diaconi & Archidiaconi olim admissi.* 376
Parsimoniæ *exemplum laudabile.* 428
Partium *studium cognitioni veritatis adversum.* 41
Paschа *quo die Christus celebraverit?* 17 *seq.*
Paschatis *tempus ab Astronomis determinandum?* 37
Paschalis *computus Gregorianus erroneus.* 32.33
Paschalis *celebratio jure divino nulli tempori alligata.* 37
Passionum *animi in sanguinis circulum influxus.* 225
Passus *Romani magnitudo.* 232
Patinus (*Carolus*) *plagii insimulatus.* 425
Patrifamilias *quo jure competat imperium domesticum?* 470
Patritii *Hibernorum Episcopi miracula.* 443
Peccatum *quid?* 460.461
ab Adamo admissum num imputetur posteris? 546 *seq.*
Pecuniæ *veteris Romanæ, Hebræa & Græcæ valor.* 232 *seq.*
Pedis *Parisini divisio.* 232
Pedes *variarum regionum & urbium comparati.* 232
Peiferus (*David*) *laudatus.* 247
De Penna *ex hæreditate capta gaudium Herbergeri.* 329
Perceptiones *passivæ, earumq; divisio.* 169
Perfectio *vera num in hac vita attingenda?* 460
Persicæ *linguæ veteris reliquias qui illustraverint?* 323
cum nova comparatio. 323 *seq.*
S. Petrus *Apostolus num fuerit Romæ?* 491 *seq.*
quo anno fuerit Romæ? 498
Petrus *VIII Rex Lusit. ob liberalitatem commendatus.* 98. 99
post mortem in vitam rediit. 99
Petri *Alexiovitii Magni Moscorum Ducis laudes.* 217 *seq.*
justitia singularis. 217

Phænomena *universi ubi explicentur?* 80
Phalangii *Apuli descriptio.* 407 *seq.*
Philosophia *Scholastica notata.* 38
recentior dogmatibus Pontificiis adversa. 518
Phlebotomiæ *ridicula administratio.* 143
Phlyctænæ *artuum ab oculorum phlyctæna discrepantia.* 312
cura. 312
oculi cunt. 312
Physicæ *quæstiones num e Scriptum S. decidendæ?* 82
Physicæ *veræ scopus.* 165. 166
Physico *studio quænam præmittenda?* 61
De Physicis *illustribus varia.* 295 *seq.*
De Physicis *quæstionibus num judicandum ex Scriptura?* 82
Pictores *recentes quas veterum tabulas imitati sint?* 369
De Pictoribus *& Pictura observationes nonnullæ.* 163
Picturæ *principia explicata.* 314
Pipulum *quid?* 472
Piscatoris (*Jo. Bapt.*) *vita.* 199 *seq.*
Piscandi *mos apud Indos.* 143
Piscis *genus Selav.* 204 *seq.*
Piscium *per pluvias deciduorum exempla.* 209 *seq.*
Plagiariorum *exempla.* 424 *seq.*
Plantini (*Christophori*) *epitaphium.* 257
De Platonis *scriptis observata.* 55
De Plutarcho *judicium.* 428
Pœlda *nomen unde?* 330
Pœldenses *antiquitates illustratæ.* 330
Pœseos *origo.* 397
Hebræa ratio. 398
Græca usus apud veteres. 400
origo. 400
Poesi *rythmica qui & quando primum usi?* 398. 399
Poetæ *Gentilium ob Christianorum zelum deperditi.* 400
De Poetis *varia.* 294
Poiret *refutatus.* 544
Polygonorum *regularium in circulo inscriptio.* 47
Polyseima *verborum unde?* 38
Pondera *Græcorum & Ebræorum.* 339
Pontifex *Rom. vide* Papa.
De Pontificis *corona Dissertatio.* 257
Pontificiam *religionem deserendi medium.* 111
Porphyrio *notatus.* 148
Portugallicum *stemma Regium illustratum.* 57
Possessio *felonia crimine amittitur.* 38
jurisdictionis ut protetur? 483

Digitized by Google

Poſſeſſio *immobilium ut probetur?* 402
Poſſibile *abſolute nil niſi Deus* 163
Poſſibilia *prima.* 167
Poſſibilitatis *characteres quomodo eruendi?* 165. 166
Potentiæ *Regum ſubordinatæ exemplum.* 253 *ſeq.*
Potiphar *num fuerit caſtratus?* 310
Prædæ *diviſio ut fiat apud Mahumetanos.* 435
Præjudicia *ut corrigenda?* 65
ut præcavenda? 65
Præjudicii *criterium.* 41
Præſagia *conjectandi ars quibus cognita fuerit?* 257
De Præſcriptione *Tractatus Juridicus.* 265 *ſeq.*
Praxis *militaris offenſiva illuſtrata.* 319
Preli *novi ſtructura.* 251
Presbyteriani *in Anglia notati.* 113
Priapus *quid deſignet?* 371
Principis *Wallia appellatio unde?* 445
Probatio *additionis non fallax.* 272
Problema *Geometris propoſitum.* 424
Proceſſus *forenſis improbatus.* 550
Prophetæ *novi in Anglia.* 137
in Delphinatu. 141
Prophetarum *novorum in monte Cemmeno geſta & portenta.* 137 *ſeq.*
Proſthaphæreſes *male hactenus definitæ.* 333
Proteſtantes *plebi exoſi redduntur.* 279
Proteſtantium *in Gallia reſtitutio prædicta.* 140
Provinciarum *Regi Galliæ parentium magnitudo.* 256
Pſalmorum *cantu aura reſonat.* 140
recitatio in Eccleſia Anglicana. 238
ad cultum publicum relatio. 238
finis. 238
Ptolemaici *ſyſtematis inconvenientia.* 81
Puerorum *& puellarum in Sileſia ad orandum ſub dio confluentium hiſtoria.* 213
zelus num vi coercendus? 215
Pufendorfius (*Samuel*) *notatus.* 260
Pufendorfii (*Samuel & Elias*) *fratres ubi & quo parente nati?* 185
Pulverariæ *conſpirationis autor quis?* 506
Purpura *quid?* 334
Pyrotechnica *optime explicata.* 318 *ſeq.*

Pythagoras *num Ezechieli familiaris?* 244
num libros scripserit? 246
Pythagoræ *vita, scripta & obitus.* 244 *seq.*
De Pythagoræ *vita, Jamblichus recognitus.* 239
commentarius novus A. Dacerii. 240
Pythagoricæ *sectæ præcepta.* 245
fata. 246 *seq.*

Quadratura *circuli & ellipseos quo dato cognoscatur?* 274
Lunulæ Hippocratis. 274
Quæstiones *Physicæ num e Scriptura S. decidendæ?* 82
Quæstionum *resolutio quomodo instituenda?* 68
Querela inofficiosi testamenti *quando locum inveniat?* 403

Radicis *cubicæ extractio utilis.* 272
Radices *quantitatum ex integris & surdis compositarum extrahendi regula.* 521
Radicum *impossibilium numerum cognoscendi regula.* 522
De Raguseæ (*Hieronymi*) *Elogiis Siculorum & Bibliotheca Sicula judicium.* 538 *seq.*
Ramelini *montis denominatio unde?* 51
Raphaelis *Urbinatis Pictoris laudes.* 264
Ratio *num repugnet mysteriis fidei Christianæ?* 155
num supra fidem attollenda? 547
Rationis *præ fide excellentia asserta.* 455
a fide differentia. 453
Rationalistæ *refutati.* 356
Ratiociniorum *evidentia quomodo conservetur?* 66 *seq.*
forma. 76 *seq.*
Reaccensi *Academici Siculi qui?* 540
Rectorum *Academiæ Lipsiensis catalogus.* 257
Reditus *Regis Galliæ.* 238 *seq.*
Regalia *minora num subditus acquirat contra Principem?* 267
Ad Regalia *num spectet venatio leporum & vulpium?* 267
Regula *centralis Bakeriana quanti sit pretii?* 46
Reineccius (*Reinerus*) *plagii insimulatus.* 426
Religio *Christiana num rationi contraria?* 453
num vera? 454
Religionis *Pontificiæ paradoxa descripta.* 536
veræ criteria. 453

Digitized by Google

Religionem *Pontificiam deſerendi medium.* 111
Religionum *unio a Jacobo I Rege Angliæ tentata.* 507
Reliquiarum *perverſus uſus.* 278
Remonſtrantes *oppugnati.* 406
Respublica *quæ optima ex mente Ciceronis?* 508
Retractus *jus quando locum habeat?* 510 *ſeq.*
Revelatio *cui facultati mentis fiat?* 459
Revelationis *definitio.* 455
divina criterium. 459
Rex *Galliæ quos reditus habeat?* 235 *ſeq.*
De Regio *titulo Diſſertatio.* 259 *ſeq.*
Regum *potentia ſubordinatæ exemplum.* 253 *ſeq.*
in Hibernia conſtituendorum mos abominandus. 254. 444
De Regibus *ſubdititiis Diſſertatio.* 333
Rhenovienſe *in Helvetia monaſterium* Rheni augia *dictum.* 203
Richardi *II* Regis *Angliæ epitaphium.* 254
Richardus *III R. Angl. quibus fraudibus ad Regnum pervenerit?* 447
Riolanus *notatus.* 550
Rittershuſius *notatus.* 101
Rodericianæ *inſulæ deſcriptio.* 430 *ſeq.*
Roſamundæ Gliffordiæ *fatæ & epitaphium.* 253
Roswitæ *virginis Opera commendata.* 488
de fundatione Eccleſiæ Gandesbamenſis carmen promiſſum. 487
Rudolphi *Habspurgici Imp. de feudis fœminarum ſententia.* 300
Ruſticus *cenſum præſtans num præſumatur ad ſervitia obligatus?* 266
Ruſticorum *bona in dubio num emphyteutica, an cenſitica?* 266
Rythmus *qualis Ebræis uſitatus?* 399
quomodo e Scriptura S. locis plurimis ſublatus? 399

SAbaudiæ *Duci quis locus inter Principes conveniat?* 249
Sabina *herba.* 334
num Homeri thya. 335
Ex Sabina *menſa citrea olim parata.* 335
Sacerdotes *Ruſſici vittam induti inviolabiles.* 218
Sal *inter Regalia ponendum.* 235
quid ſit? 73

Sal *fixum & volatile quid?* 79
essentiale plantæ virtutem omnem non continet. 78
Salis *lixivioſi & essentialis non eadem materia.* 78
Sali *non nimia onera imponenda.* 235
Salia *ut ab aqua liberentur.* 77
diversa ab eadem aqua quomodo ſolvantur? 77
Salium *differentia unde.* 342
figura. 73
differentia, 73
affectiones, 74
ſolubilitas. 76
effectus, 79
Salomonis *num ſit liber Sapientiæ?* 59
Samaritani *num angelos & reditum in vitam ſtatuant?* 322
Samaritanorum *religio in periochas diſtincta.* 321 *ſeq.*
De Samaritanis *Diſſertatio.* 321
Sammarthani *fratres votati.* 101
Samothes *quis?* 442
Sanctificatio *& juſtificatio num differant?* 461
Sanguine *tincta piſcina.* 134
Sanguinis *circulatio in fœtu.* 415
Sanguineæ *lacrymæ.* 140
deſtillationis cauſa obeſitas cadaverum. 501
Sapientia *eruditionis norma.* 531
Satyrici *male multati exemplum.* 541 *ſeq.*
De Saule *per Muſicam curato Diſſertatio.* 236
Sealæ Chronicon *unde denominetur?* 374
Scaliger (*Jul. Cæſar*) *plagii accuſatus.* 426
Sceptici *refutati.* 357
Sceptrum *aquiligerum in monumentis veterum quid notet?* 28
Schismata *omnia licito modo præcaveri nequeunt.* 112
Schismatum *cauſæ.* 111. 112
remedia. 112
Ex Schismatibus *quid contra Eccleſiam concludi poſſit?* 111. 112
Schismaticorum *exſtirpatio illicita.* 112
Scholaſtici *notati.* 168
De Scholiaſtis *opus promiſſum.* 427
Schurtzfleiſchii (*Conr. Sam.*) *vita & elogium.* 482 *ſeq.*
Scortatio *num Gentilibus interdicta?* 152
num ſit peccatum. 252
Scortatores *cur in proprium corpus peccare dicantur?* 153
In Scotiam *num directum dominium olim Angli habuerint?* 376
Scriptura S. *num contradicat hypotheſi Copernicanæ?* 82

Digitized by Google

Scriptura S. *num ſola actionum regula.* 481
Scripturæ S. *certitudo demonſtrata.* 459
veritas unde innoteſcat? 460
aſſerta. 357
Scripturæ *S. loca illuſtrata:*
Gen. III, 14, 15. 325
XXIII, 19. 197
Exod. XXVIII, 15. 368
Num. XI, 31. 205 *ſeq.*
Deut. XXIV, 16. 236
Judic. XIV, 9. 197
2 Sam. XVII, 28. 116. 117
2 Reg. VI, 25. 116
XVII, 29. 322
XVIII, 11. 19
Pſ. XVI, 11. 367
LXVIII, 8, 9. 15
LXXVIII, 27. 206
Cantic. I, 17. 334
Jeſ. XXVIII, 9. 367
Jer. XXIII, 24. 205
Ezech. XVIII, 40. 236
Amos VI, 5. 195
Maleach. I, 11. 80. 81
Matth. V, 18. 334
XIII, 31. 533
Luc. XII, 5. 363
Joh. VI, vers. ult. 11
Act. XVII, 28. 59
1 Cor. VI. 153
1 Joh. V, 7. 11
Hebr. XI, 1. 457
De Scripturæ S. *valore, antiquitate, verſionibus &c. diſcurſus.* 497
Sculpturæ *principia explicata.* 314
Scutis *nobilitatis gradus olim diſtincti.* 266
Sebaſtiani *Regis Luſitaniæ fata.* 99. 100
שלו Selav *piſcis genus.* 204
Seligmanni (*Gottlob Friderici*) *fata & obitus.* 191
calculi. 419
Semidiametri *Telluris magnitudo.* 252
Semperfrey *nominis origo.* 266
Senatusconſultum *Julianum explicatum.* 473
Senenſis *Academiæ ſcripta ab H. Gigli promiſſa.* 284
Senſationes *non cadunt in corpus.* 64
Senſationum *notio confuſa.* 62
Senſus *gnatus creaturæ num ſit peccatum?* 460
Senſuum *genera.* 456
In Serpentem *num ob Protoplaſtorum ſeductionem cadat pœna?* 326
Serpente *Diabolus ut inſtrumento uſus in ſeducendis Protoplaſtis.* 325
Serpentes *in India non venenati.* 108
Servitus *num præſumatur?* 266

Ad Servitutem *obligatus num præſumatur ruſticus cenſum præſtans?* 260
Siberti *Regis Anglia epitaphium,* 254
Siclus *Hebræorum quantus fuerit?* 230. 233
Sicula *Bibliotheca.* 537
Sigilla *Perſarum Arabumque ut fingantur?* 440
Signa *Algebraica optima.* 271
Silentium *Pythagoricum.* 245
Sileſiorum *pueri ac puellæ ſupplicationes publicas inſtituunt.* 213. 214
Simon *Magus num Græcæ linguæ ſtudioſior?* 491
in Ægyptum profectus, ut Magiam exerceret. 491
num ſuas & meretricis icones adorari voluerit? 491
num ſtatuam Romæ habuerit? 491
quas hæreſes foverit? 492
Simonius (*Richardus*) *notatus.* 11. 12
(*Simon*) *ab Auguſto El. Sax. commendatus.* 250
Siracides *& Ben Sira iidem.* 59
Sixti *Pontificis Rom. titulus.* 496
Societas *erudita ut coaleſcere poſſit?* 173
Societatis *Regiæ Anglicanæ inventa veteribus nota.* 426
Solidarum *partium commiſſibilitas deficiens unde?* 161
Solis *ſtantis miraculum ut explicatum?* 12
ſymbola quæ veteribus? 370
templi figura qualis? 371
Sophiæ, *Petri Moſcorum Monarchæ ſororis, fata & obitus.* 217
Sophoclis *tragœdiæ Ajax & Electra commendatæ.* 149 *ſeq.*
Spado *nomen unde?* 308
ab Evnucho diverſus. 309
Spatia *num dentur plusquam infinita?* 343
Spatiorum *hyperbolicorum infinitorum quadratura.* 343
De Spenero (*Phil. Jac.*) *judicium.* 543
Sphæræ *mobilis conſtructio.* 80, 82
ſtudii utilitas. 80
Sphæras *armillares juxta hypotheſin Copernicanorum quis primus conſtruxerit?* 83
Sphynx *quid in monumentis veterum deſignet?* 370
Spinoſa (*Bened.*) *notatus* 236
Spinoſismi *vera origo.* 14
Spiritus *in regenitis quid?* 456
quid ſit? 365
Spiritus *vini effectus noxii.* 341
Stadii *quantitas.* 232
Statuas *imitandi ſtudium pictoribus noxium.* 284

Digitized by Google

Stella *nova in Hydra obſervata.* 347
Stellæ *in Orione quot obſervatæ?* 81
novæ cur appareant? 347
Stellarum *fixarum catalogus optimus.* 81
Stellatæ *Cameræ in Anglia initia & interitus.* 375
Stephani (*Roberti*) *in edendo ſacro Codice cura.* 9
plagium indicatum. 426
Stomachus *in cavitate thoracis inventus.* 341
Strauchii (*Joannis*) *epigramma in iconem H. Conringii.* 551
Sturmius (*Joannes*) *ab Auguſto El. Sax. magni habitus.* 250
Subditorum *Regis Galliæ numerus.* 236
De Suenone *Furcatæ Barbæ, Rege Daniæ, Diſſertatio.* 257
Sulphur *metallicum quid?* 342
vegetabile quid? 342
Sulphuris *effectus in mercurium.* 341
Supplicationes *extraordinariæ puerorum & puellarum in Sileſia.* 213 *ſeq.*
publicæ Italorum. 278
Syllogismorum *inutilitas.* 67
Symmachus *Pentateuchi Samaritani interpres.* 58
De Synodo *Dordracena B. Cappelli judicium.* 405
Syriaci *Novi Teſt. editiones.* 289
Syriacum *Lexicon novum.* 292

TAbulæ *Rudolphinæ in compendium redactæ.* 352
Lunares Flamſtediana commendatæ. 354
XII æneæ ab eboreis diverſæ. 471
explicatæ. 41
Tabularum *Rudolphinarum præſtantia in ☉ confirmata.* 346
Carolinarum fundamentum & præſtantia. 352
De la Hire in ☿ præſtantia. 347
in ♃ præſtantia. 349
Talenti *magnitudo.* 230
Talmud *quando compilatum?* 22
Tangentium *methodus Barrowiana æſtimata.* 46
Tantum quod *particulæ elegantia.* 263
Tarantulæ *deſcriptio.* 407 *ſeq.*
Tatiani *in S. Codicem merita.* 7
Telauges, *Pythagoræ filius, & in ſchola ſucceſſor.* 246
Telluris *motus triplex.* 80
Tempeſtates *anni quatuor ut fiant?* 81

Templum *Salomonis ab Ezechielis templo diversum.* 237*
Tempus *optimum Parallaxin observandi.* 346
Tempora *anni insalubria quæ?* 223
Terminorum *in ratiociniis dispositio.* 67 *seq.*
Terræ *Norica.* 227
Testamenta *quid sint?* 510
Testamenti Veteris *Interpretes recensiti.* 57
Novi *nova editio.* 1.
lingua Græca vulgari excusi editiones. 275
Syriaci editiones. 289
De Testamenti Vet. *pseudepigraphis opus promissum.* 60
Thecla *num Codicem Bibliorum Alexandrinum descripserit?* 194
Theocritus *Chius num epistolas reliquerit?* 542
Theologiam *tractandi methodus Poireti oppugnata.* 544
Theologo *num Mathesis noxia?* 59
Thumim *quid sint?* 115 *seq.*
Thya *Homeri est Sabina.* 335
Thyina *ligna quæ?* 334
Tobias *Græce primum scriptus.* 60
Toga *qua ætate sumta?* 147
quot fueris ulnarum? 148
Toga *num dicta laticlavia?* 148
Toledos Jeschu *liber explosus* 17
Tollius (*Cornelius*) *Vossii amanuensis & plagiarius.* 425
Topicorum *explanatores.* 377
Tornandi *artem qui scriptis illustrarint?* 314
arte præstantes. 315
artis inventa 315 *seq.*
Tornus *fingere nequit figuram humanam.* 316
quas figuras fingere possit? 316. 317
Torrentius *notatus.* 146. 147
Tragici *voces laxiori sensu usurpant.* 150
Tranquillitas *mentis ad vitam longam conducens.* 225
Transubstantiatio *impugnata.* 111
Tribuni *alii laticlavii, alii angusticlavii.* 148
Contra Tribus *privilegia num dispensare possit Princeps?* 121
Tridentinorum *canonum explicatio Pontifici Romano reservata.* 134
Trinitatis *explicatio.* 457
De Trinitate *quæ Judæorum sententia?* 13
Triturandi *mos.* 143
Tryphonis *cum Judæo disputatio quando instituta?* 21
Tudor (*Owenus*) *cur securi subjectus?* 446

Digitized by Google

Turbo *Venetiis observatus* 462
quid sit? 465
Turbinis *generatio & effectus.* 465
figura. 465
duratio. 465 *seq.*
Turennii *laudes.* 428
Turkii (*Henrici*) *Fasti Carolini recusi.* 54
A Tyrocinio *num excludendi e concubitu parentum anticipato nati?* 121
Tyrrellus (*Jacobus*) *laudatus.* 508

VAlesius *cur se ipsum castraverit?* 309
Valesianorum *hæresis.* 309
Vapores *nitrosi & sulphurei quales?* 463.464
Vaporum *diversitas.* 463
origo. 463
Varices *quid?* 312
Vasconum *pronuntiatio quo vitio laboret?* 513
Vasis *vitrei disruptio mira.* 339
Vasorum *amplorum in corpore animali præstantia.* 224
Vellejus Paterculus *novis notis illustratus.* 262
Vena *umbilicalis ubi desinat?* 31
Venetiani (*Antonii*) *vita, scripta & obitus.* 541 *seq.*
Venæsectio *commendata.* 225
Venatio *leporum & vulpium num ad Regalia spectet?* 267
major seu alta num præscribatur? 267
Venenum *tarantula calidum.* 411
qualia symptomata concitet? 411
Venena *narcotica quæ?* 161
corrosiva quæ? 159
Venenorum *signa.* 162
narcoticorum effectus. 161
corrosivorum effectus. 159
obstruentium effectus. 160
Veneris & *Martis captura chymice explicata.* 335
Ventus *quid?* 464
Venti *post incendia unde?* 464
Ventorum *causa.* 223,464
vires in barometris & corpora humana. 223
diversitas. 464
effectus. 464 *seq.*
Ver *sacrum quodnam Veteribus dictum?* 333
Verba *quid sint?* 38
Verborum *genuini significatus ut eruantur?* 38
polysemia unde? 38
Verberibus *parentem excipiens qua pœna afficiendus?* 471
Veritatis *cognoscendæ impedimenta.* 40. 41
in cognoscendo vero partes. 65
criterium. 169

Veritates *fundamentales non negligendæ.* 41
Veritatum *ex notionibus deductio.* 164
Vero *Imp. num Antonini nomen tributum?* 28
Vigintimillia (*Joannis*) *opus de Poetis Bucolicis Siculis.* 538
Vignolius (*Joan.*) *laudatus.* 26
Vini *usus nimius nocivus.* 225
Vina *salubria quæ?* 225
Virgilius & *Lucanus inter se comparati.* 187
Virgilii Maronis *obitus.* 147
Virgineum *florem decerpere Indis indecorum.* 109
Virium *centralium ratio ad gravitatem absolutam.* 343 *seq.*
Visio *rerum in Deo asserta.* 178
Vita *longa quomodo acquiratur?* 223
quid sit? 175. 224
In Vitis *eruditorum scribendis quid observandum?* 184
Unguis *a panno, oculi affectu, differentia.* 303
Unicornu *fossile ad regnum animale redactum.* 228
Unio *ecclesiastica habere potest causas culpabiles.* 110
major in Ecclesia Anglicana, quam in Romana. 111
Unionis *mentis cum corpore proprietates.* 131
Voces *Hebraicæ proprie res corporeas denotant.* 85
Voces *Hebraica quem habeant significatum primigenium?* 85
Voetianorum & *Coccejanorum in Belgio nova lites.* 378
Vogtii *Calendarium cur in Moscovia prohibitum?* 219
Volitiones *activæ.* 169
Volendi *potentia hominis in quo consistat?* 365
Volsæus *Cardinalis, autor divortii Henrici VIII R. A. cum Catharina.* 409
Voluntas *quid?* 61
quomodo moveatur? 362
num a desiderio felicitatis distinguenda? 363
Urethræ *virilis foramina.* 30
Urim *quid?* 115 *seq.*
Uteri *duo.* 415
Uteri *cervix rugosa Balbulis debetur.* 31
In Uteri *cervice vesicula quid?* 31

WAllix *Principis appellatio unde?* 445
WVallica *lingua quantum ab anglica differat?* 263
WVangerogensis *insula commendata.* 85
WVardus (*Sethus*) *notatus.* 352
WVeigelii *consilia de emendatione Calendarii.* 33
WVerla *num eadem ac Goslaria?* 50
WVidmanstadius (*Jo. Alb.*) *laudatus.* 289
WVilhelmus Malmesburiensis *notatus.* 52
In WVoodstock *labyrinthus.* 253

Xenodochia *Italorum descripta.* 279
Ximenii *Cardinalis parsimonia laudata.* 428

Digitized by Google

Digitiz

Digitized by Google